

Yogisamrat Acharya Shri Yogindudeva Virachit

PARMATMA PRAKASH

Shri Bramhadevsoori Virachit Sanskrit Teeka

Kannada Translation by

Sri. M. B. Patil, (Shedbal)

'Shudhatma Sadan" Shahapur, Belgaum.

Published by :

Sri Digamber Jain Swadayaya Mandal Trust,
Bangalore.

यागीसम्राट आचार्य श्री योगीन्दुदेव विरचित

परमात्मप्रकाश

श्री ब्रह्मदेवसूरि विरचित - संस्कृत टीका के साथ

कन्नड़ अनुवादक

श्री एम. बी. पाटील, (शेडबाल)

‘शुद्धात्म सदन’ शहापुर-बेलगाम.

प्रकाशक

श्री दिगम्बर जैन स्वाध्याय मंडल ट्रस्ट,
बैंगलोर.

ಯೋಗಿಸಮ್ರಾಟ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವ ವಿರಚಿತ

ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮದೇವಸೂರಿವಿರಚಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಸಹಿತ

ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ, ಸೇಡಬಾಳ

'ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸದನ', ಶಹಾಪುರ - ಬೆಳಗಾವಿ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಶ್ರೀ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್ ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ : ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಐನೂರು ಪ್ರತಿಗಳು ೧೯೯೫
ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ : ಐದು ನೂರು ಪ್ರತಿಗಳು, (೫೦೦)
೭-೫-೨೦೧೭ -
ಬೆಂಗಳೂರು ಶಿಬಿರದ ಶುಭಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ.

ಬೆಲೆ : ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ೧೦೦/-
(ಮೂಲ ಬೆಲೆ : ೨೮೦ ರೂ.)

ದೊರಕುವ ಸ್ಥಳ :
ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್ ,
೧೪೧, ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿ ಬೀದಿ,
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೩.

“ಶ್ರುತ ಭಂಡಾರ”,
೩೬, ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸದನ, ಹುಳಬತ್ತಿ ಕಾಲೋನಿ,
ಶಹಾಪುರ-ಬೆಳಗಾವಿ. ಫೋನ್ : ೨೪೬೬೬೯೧

ಮುದ್ರಕರು :
ಇಮೇಜ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್,
೨೩೯೩, ಕಚೇರಿ ಗಲ್ಲಿ, ಶಹಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ.
ಫೋನ್ : ೨೪೨೬೧೩೭

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಯಾರು ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಲೋಕದ ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷರಾಗಿದ್ದರು,
ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದಮಾರ್ಗವನ್ನೇ
ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಯಾರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಆ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರೂಢರಾದರು
ಅಂಥ ಆ ಸ್ವರ್ಗೀಯ
ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ
ಸದ್ಗುರುದೇವರಿಗೆ
ಈ ಅನುವಾದಕೃತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳೊಂದಿಗೆ
ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಅನುವಾದಕರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಮಹಿಮೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೋಡಿರಿ ! ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಆತ್ಮಾನುಭವದ ದಶೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷರೂಪದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ನಮ್ಮ ವರ್ತಮಾನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟು ನೋಡೋಣ ಬನ್ನಿರಿ !

- ೧) ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಕಷಾಯಗಳು ಮಂದವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.
- ೨) ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಭೋಗಗಳ ಆಸೆಯು ಕ್ರಮದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
- ೩) ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಏಕಾಗ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.
- ೪) ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ.
- ೫) ಜ್ಞಾನವು ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೂರು ಲೋಕ ಮತ್ತು ಮೂರು ಕಾಲಾತೀತವಾದ ಜಡ-ಚೇತನ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲದರ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
- ೬) ಹೇಯ ಎಂದರೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪಾದೇಯ ಎಂದರೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- ೭) ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಆತ್ಮಸನ್ಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ.
- ೮) ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಕ್ರಮ-ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆ, ತೃಪ್ತಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.
- ೯) ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯು ಹರಡುತ್ತದೆ.
- ೧೦) ಸಾತಿಶಯ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಮನುಷ್ಯಭವದಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಆವಾಸ, ಉಚ್ಚಕುಲ, ಪೂರ್ಣ ಆಯುಷ್ಯ , ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ನಿರೋಗವಾದ ಅವಸ್ಥೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಗತಿ, ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕಿದ ನಂತರವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವು ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ತಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಕೇವಲ ತಮ್ಮಗಳ ಹಿತದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಈ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ತಾವು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪಂ. ಟೋಡಲಮಲ್ಲ

ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಪೀಠಿಕೆಯಿಂದ

ಪ್ರಕಾಶಕೀಯ

ಪರಮ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದುದೇವ ವಿರಚಿತ 'ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ'ವೆಂಬ ಪರಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕೃತಿರತ್ನವನ್ನು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮದೇವಸೂರಿ ವಿರಚಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ ಸಹಿತ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಿತ ಕೃತಿಯನ್ನು ೧೯೯೫ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ ಶ್ರೀ ಸಿ. ಭೂತಮಲ್ಲ ಭಂಡಾರಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ'ಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಪಾಠಕರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು . ಅಲ್ಲದೆ ಪತಾಶೆ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಘಟಪ್ರಭಾ ಅವರಿಂದ ಕೂಡ ಇನ್ನೂರು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿತ್ತು .

ಆಗ ತಾನೆ ಸಮಯಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಪಾಠಕರಿಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವು ಮಹದಾನಂದವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿಸಿ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಎಂದರೆ ಚತುರ್ಥಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಕುಂದಕುಂದದೇವರಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಪರಮಾಗಮಗಳಿಂದ ಪುನಃಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಸ್ವಯಂ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯ ಲಾಭವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಂದಿನ ಜನರಾಡುವ ಭಾಷೆಯಾದ ಅಪಭ್ರಂಶದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಆ ಭಾಷೆಯು ಜನರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜನರ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಇದರ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಾಗಲೆಂಬ ಭಾವವು ನಮಗೆ ಪ್ರಥಮ ಆವೃತ್ತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿದೆ.

ಇಂದಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಜೀವ ಮಾತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಎಂಥ ಅನುಕೂಲತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಶಾಂತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಪರಮ ಆಧಾರಭೂತವಾಗುವಂಥ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ನಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ಉಪಕ್ರಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇದರ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ನಾವು ಆಚಾರ್ಯದೇವರ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕ, ಬೋಧಪ್ರದ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ, ನೀತಿಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸುಖದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಖಂಡ ಮೂರು ದಶಕಗಳವರೆಗೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ವ. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುವುದು ನಮಗೆ ದೊರೆತ ನಿಧಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯವರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದ ಸಮಾಧಾನವೂ ನಮಗಾಗುವುದು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಯಂತೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಧೈಯದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಿದೆಯೆಂದು ನಮಗೆ ಭಾಸವಾಗಿದೆ.

ಜಿನವಾಣಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಲ ಇದನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದ ಕೊನೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಿರುವ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಯು ತನ್ನ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಇದರ ವಾಚನವು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆಗಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಈ ನಾವಿಣ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಾಠಕರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪರಮ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ 'ಇಮೇಜ ಪ್ರಿಂಟ್ಸ್'ದ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಅಜಿತ ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೂ ಹಾರ್ದಿಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಬೆಂಗಳೂರು.

ದಿ.೨೫-೪-೨೦೧೭

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

V

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಯೋಗಿಸಮ್ರಾಟ್ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವ ವಿರಚಿತ 'ಪರಮಪ್ಪ ಪಯಾಸು' ಅಥವಾ 'ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ'ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಜೈನ ಗೃಹಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇದರ ರಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ವಿಷಯವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರೇಮಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಲೋಕಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯದು ಹೆಸರು ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಿದೆ. ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಹಾವಳಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ವರ್ಣನೆಯ ಶೈಲಿಯು ಕಠಿಣವಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ತೀರ ಸುಲಭವಾದ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯಿದೆ. ಸಂಸಾರದ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ದುಃಖಿಯಾದ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಭಿರುಚಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇದರ ರಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನಂತೆ ಸಂಸಾರ ದುಃಖದ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ; ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಭಾಷೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನವು ಅಧಿಕ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಅಪಭ್ರಂಶ-ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಿದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಇದೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯ ಹೇಮಚಂದ್ರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಕೃತ-ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ನಾವು ಹೇಮಚಂದ್ರರ ಮೊದಲಿನ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಹಾಧಿಕಾರಗಳಿದ್ದು ಮೊದಲನೇ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೧೨೬ ದೋಹೆಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೨೧೯ ದೋಹೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಪಕದೋಹೆಗಳೂ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಏಳು ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಮೂರು ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಥಾನಿಕೆಯಿದೆ. ಐದರಲ್ಲಿ ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ನಂತರ ಹತ್ತು ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಲಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಐದು ಕ್ಷೇಪಕ ಸಹಿತ ಇಪ್ಪತ್ತಾ ಲ್ಲ ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪರಮಾತ್ಮನ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಆರು ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಸ್ವಶರೀರ-ಪ್ರಮಾಣದ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ. ನಂತರ ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ಪರ್ಯಾಯ, ಕರ್ಮ, ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ. ಎರಡನೇ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಹತ್ತು ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪ. ಒಂದರಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಫಲ, ಹತ್ತೊಂಭತ್ತರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಎಂಟರಲ್ಲಿ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಹದಿನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವದ, ಹದಿನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ - ಪಾಪದ ಸಮಾನತೆ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತೊಂದು ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಕಥನವಿದೆ.

ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯ ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಟೀಕಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಯೋಗೀಂದುದೇವರ ಶಿಷ್ಯನಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೇನೂ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಆತ್ಮನ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆತ್ಮ-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗೂಢ ಆತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ನಂತರ ಅವರು ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ಅದರ ಫಲ ಮತ್ತು ಅದರ ಉಪಾಯ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತಿಯ ಉಪಾಯದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರು ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಅನುಶಾಸನದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಯಾವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇಂದು ಕೂಡ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಯಾವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮಂತ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಯಂ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಎರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡನೇ ಭಾಗದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ತಾವೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉಪಸ್ಥಿತ ಮಾಡಿ, ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದಿಕ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಅಪರಿಚಿತರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳುವುದರ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಹತ್ತಿರ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಪತ್ತು ಇರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಅದರ ಕುರಿತು ಓದುಗರಿಗೆ ಅಭಿರುಚಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಥನವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅದಲು-ಬದಲು ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಅತ್ರ ಭಾವನಾಗ್ರಂಥೇ ಸಮಾಧಿಶತಕವತ್ ಪುನರುಕ್ತದೂಷಣಂ ನಾಸ್ತಿ'ಯೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಪುನರುಕ್ತಿಯ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶವು ರೋಚಕವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಉಪಮೆ, ರೂಪಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಉಪಮೆಗಳು ದೈನಿಕ ವ್ಯವಹಾರದ ವಸ್ತುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಪಾಠಕರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದುಬರುವಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅವರು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಾಠಕರವರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಿಲ್ಲ, ಅವರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ.

ಅಂದು ದುಃಖತಪ್ಪವಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯಕೋಟಿಯನ್ನು ಆದ್ರ್ಯಹ್ಮದಯದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಉಪದೇಶದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ಜನತೆಯ ಎದುರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಉಚ್ಚಕೋಟಿಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಮಾಡಲಾಗುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಆ ಸಮಯದ ಪ್ರಚಲಿತ ಭಾಷೆಯಾದ

ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಯಾರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲ ಮೇಲೆ ಅಂಜಿಗಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಚೈತನ್ಯ-ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ.

ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಶರೀರವನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನು ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಶರೀರದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಮಯನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷನ ಕರ್ತವ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನು ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಅವನೇ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನು, ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಈ ಭೇದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರೇ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಭ. ಕುಂದಕುಂದದೇವರು ತಮ್ಮ ಮೋಕ್ಷಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯ ಪೂಜ್ಯಪಾದರು ತಮ್ಮ ಸಮಾಧಿಶತಕದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರ ನಂತರ ಅಮೃತಚಂದ್ರ, ಗುಣಭದ್ರ, ಅಮಿತಗತಿ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಚರ್ಚೆಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭೇದಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಅನ್ಯ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ಭೇದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷದಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ವಿಸ್ತೃತ ಚರ್ಚೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಕೊನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ನಂತರವೇ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ - ಅವನಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ-ಆಚರಣೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕವಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆತ್ಮನು ಜಡ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ಶರೀರದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನನಿದ್ದಾನೆ. ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವದ್ರವ್ಯವೊಂದೇ ಚೇತನವಿದ್ದು ಉಳಿದವೆಲ್ಲವೂ ಜಡವಿವೆ. ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ಭಂಡಾರವಿದ್ದು, ಅನಾದಿ-ಅನಂತವಿದೆ. ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನಗಳು ಆತ್ಮನ ಮುಖ್ಯಗುಣಗಳಿದ್ದು ಅವನು ಶರೀರ ಪ್ರಮಾಣವಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮರುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಂತರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮರುಗಳು ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯದ ಭಂಡಾರವಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಶುದ್ಧ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಈ ಗುಣಗಳು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಮೂರು ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಶಾಶ್ವತ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸುಖದ ಆಗರವಿದ್ದು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಿಂದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ನಿರ್ಮಲ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಅವನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಲಿನ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖವು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಲಿನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿಶ್ವದ ಮಸ್ತಕದ

ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನನಿದ್ದು ವಿಶ್ವವು ಅವನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳು ಅನೇಕರಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಂತರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಇಂದ್ರಿಯಗಮ್ಯವಿಲ್ಲ, ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೇವಲ ಒಂದು ನಿರ್ಮಲ ಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯರಿದ್ದಾರೆ. ತನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅವನು ಸ್ವಯಂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಂತರವಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಇವೆರಡೂ ಆತ್ಮನ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಎರಡೂ ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಿವೆ. ಸಂಸಾರವು ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ಮರಣಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷವು ಅವುಗಳ ವಿರೋಧಿಯಿದೆ. ಆತ್ಮನು ಸಂಸಾರದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದ ಪಂಜರದೊಳಗೆ ಮೋಸ ಹೋಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ನರಕ, ತಿಯಂಚ, ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ದೇವವೆಂಬ ಈ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷವು ಈ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಿಂದ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪಂಚಮಗತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮನು ಗುಣ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪರಿಪಾಟಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಪಂಚಮಗತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಆತ್ಮನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟವಾಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಕಥನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ಜಡಕರ್ಮವು ಚೇತನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಇಂಥ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಅವನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ, ಆತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ಇವು ಮೂರು ಸೇರಿ ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ್ನು 'ರತ್ನತ್ರಯ'ವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣನಿದ್ದಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಮೂರೂ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳಿವೆ. ಮರೆತು ಹೋಗಿರುವ ಅವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಹಾವಳಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ವರ್ಣನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅದು ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವ, ಯೋಗಸಾರ, ತತ್ವಾನುಸಾಸನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಧ್ಯಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿರತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟವಸ್ತುಗಳ ಕುರಿತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಗವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅನಿಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳ ಕುರಿತು ದ್ವೇಷವಾಗಲಿ ಇರಲೇಬಾರದು. ಮತ್ತು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳು ಏಕಾಗ್ರವಾಗಿರಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅರಹಂತ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ಅರಹಂತರೆನಿಸಿದರೆ ಘಾತಿ-ಅಘಾತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದವರು ಸಿದ್ಧರೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಲೋಕಾಗ್ರದ ಮೇಲೆ ನೆಲೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸಿದ್ಧಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಆತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯ ಕೋಮಲತೆ, ಮಾಧುರ್ಯತೆ, ಸರಳತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿವೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯು ಇಷ್ಟೊಂದು ಲಾಲಿತ್ಯ, ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರತಿಭೆ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತನ್ನಮತಿಯಿಂದ ಈ ರೂಪು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆ, ಪದ ಲಾಲಿತ್ಯದ ಸೊಬಗು, ಭಾವನೆಯ ಉತ್ತುಂಗತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ವಾಚಕನನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅರಿಯದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆಯೆಂಬ ಶುಷ್ಕ ವಿಚಾರವು ಈ ಕೃತಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಭೀತರಾದವರು ಮೋಕ್ಷದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಷ್ಟೇ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸಂಸಾರದ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳವರು, ಲೌಕಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದವರು ಕೂಡ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರೆ-ಕೇವಲ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದರೆ ಪರುಷಮಣಿಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಪೋನ್ನು ಚಿಂಬೊನ್ನುವಾಗುವಂತೆ ಅವರ ಇರುವಿಕೆಯೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನು ಯೋಗಸಾರದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವು ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ್ದೇ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪೃಥಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದ ಹಾಗೆ ಇದರಲ್ಲೂ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯ ಹೋಲಿಕೆ ಮುಖ್ಯವಿಷಯದ ಏಕತೆ, ವರ್ಣನೆಯ ಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. 'ಸಾವಯಧಮ್ಮದೋಹೆ'ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕರ ಆಚಾರವನ್ನು ಆಕರ್ಷಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಉಪಮೆಗಳು ಉಪದೇಶವನ್ನು ರೋಚಕಗೊಳಿಸಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. 'ಅಮೃತಾಶೀತಿ' ಇದು ಒಂದು ಉಪದೇಶಪ್ರದ ರಚನೆಯಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನಚಾತಿಯ ೮೨ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಜೈನ ಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ.

ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಯೋಗಸಾರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪರಂಪರೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಉಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯೋಗೀಂದ್ರ ಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪುರಾವೆಗಳು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನ, ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ತರದ ಸಂಕೇತ ದೊರಕುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಜೈನ ಸಾಧು ಪರಂಪರೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀತರಾಗತೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಬದ್ಧವಿದೆ. ಆ ವೀತರಾಗತೆಯು ಕೃತ್ರಿಮವಾಗಿರದೆ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸಾಧುವು ತನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ ಹೇಳುವುದು ದೂರವಿರಲಿ, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಲೌಕಿಕ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಅವರು ನಿಜಾತ್ಮನೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಮವೀತರಾಗಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಟೀಕೆಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ಬರೆದ ಟೀಕೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವೂ, ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದ ದೋಹೆಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಪಭ್ರಂಶ ಶಬ್ದಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅನುವಾದದ ಅಂಶವು ಟೀಕಾಕಾರರ ಭಾಷಾಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ದೋಹೆಗಳ ಅರ್ಥ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತೀರ

ಸಾವಧಾನತೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿ ದೊರಕದಂಥ ಮೌಲಿಕ ಪಾಠಾಂತರ ಮತ್ತು ಅನುವಾದವಿದೆ. ಈ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ಕುಂದಕುಂದರ ಸಮಯಸಾರ, ಪ್ರವಚನಸಾರ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಟೀಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯ ನಂತರವೇ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯ ನಂತರ ಇನ್ನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಮಲಧಾರಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ತರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಟೀಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ದೋಹಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮಾಡುವುದು ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಮುಖ್ಯಧ್ಯೇಯವಿರುವಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ ಉದ್ಧೃತ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಮೆರೆಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರ ಹೆಸರು ಮೊದಲಾದುವೇನೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಮುನಿಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಯ ಚರಣ ಶರಣೆ'ಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದು ಮೂಲದ ಅನುಸರಣೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಪಂ. ದೊಲತರಾಮನು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಭಾಷಾಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೌಲಿಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯ ಅನುವಾದ ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಕೆಲವು ಕಠಿಣ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಅರ್ಥಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ ಹಾಗೂ ಪಂ. ದೊಲತರಾಮನ ಭಾಷಾವಚನಿಕೆಯು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಂಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ವರ್ಣನೆಯು ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದ ಟೀಕೆಯ ವರ್ಣನೆಯಂತೆ ಕಠಿಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಶುದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಿದ್ದು ಅರ್ಥದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಖ್ಯೆಕಾರರು ಮೊದಲು ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಕೊಟ್ಟು, ಅನಂತರ ನಯಗಳ ಎಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಅವಲಂಬನೆ ಪಡೆದು ವಿಶೇಷ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಟೀಕೆಯ ರಚನೆಯಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವು ಇಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಕಾರಣವು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಟೀಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಧ್ರುವದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಪರ್ಯಾಯದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಸದಾ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾದ-ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿಷಯದ ಚರಮಸೀಮೆಯೆನಿಸಿದ ಈ ಕೃತಿರತ್ನದ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ನಿರಂತರ ಇದರ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರ ಮೋಹಕರ್ಮವು ದೂರವಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸ್ವಯಂ ಗ್ರಂಥಕಾರರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇದರ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಮಾಡಿ, ಇದರ ಅನುಸಾರ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತು ಸತ್ಯವೆನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಾವು ಹೇಗೆ

ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತೇವೆ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದರೆ ಸ್ವಯಂ ನಮಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಮಾನಂದದ ಅನುಭವವಾಗುವುದು. ಗ್ರಂಥವು ಹೆಸರಿನಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಕಟತೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿದೆ.

ಇಂಥ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕೃತಿರತ್ನವನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಇಳಿಸಿ ತರುವುದು ಸುಲಭವಾದ ಕಾರ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರುಚಿಯೇ ನನಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದ ಮೂಲಕ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ತುಂಬ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿಹಾಕಿ ಮೂಲ ಭಾವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಮೂಲ ದೋಹಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತರುವಾಗಂತೂ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯ ನೂನ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾದರೂ ದೋಷಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥಕಾರರಲ್ಲಿ ತಲೆಬಾಗಿ ಕ್ಷಮೆಕೋರುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಸಿಕರು, ಬುದ್ಧಿವೃದ್ಧರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಯಥಾರ್ಥವಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ಇನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅನುವಾದವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಗ್ರಂಥವು ನಿರ್ದೋಷವಾಗುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಆತ್ಮೀಯ ಬ್ರ. ಶ್ರೀ ಯಶಪಾಲ ಜೈನ, ಎಂ.ಎ. ಅವರನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವಂತೆ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತ ಬಂದು, ಕೊನೆಗೆ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಖರ್ಚನ್ನು ತಾವೊಬ್ಬರೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಆತ್ಮೀಯ ಧರ್ಮ ಬಂಧು ಶ್ರೀಮಾನ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಅವರನ್ನು ನಾನು ತುಂಬು ಹೃದಯದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರ ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಪರೋಕ್ಷ ಸಹಕರಿಸಿದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನೇಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಈ ನಿತ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪರಮಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವು ತಮಗೆ ಓದಲು ಲಭಿಸಿದುದಕ್ಕೆಲ್ಲರು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಈ ಮಹಾಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಪವಿತ್ರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಧರ್ಮವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಧನ್ಯವಾದಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಈ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಸಮಾಪ್ತ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಸೂಜ್ಜರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವುದು !

ಬೆಳಗಾವಿ.

ದಿ. ೧-೧-೧೯೯೫

- ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ

'ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸದನ, ಬೆಳಗಾವಿ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಷಯ	ದೋಹೆ	ವಿಷಯ	ದೋಹೆ
ಮಂಗಳಾಚರಣೆ	೧	ತ್ಯಾಗದ ದೃಷ್ಟಾಂತ	೧೧೦
೧. ತ್ರಿವಿಧ ಆತ್ಮಾಧಿಕಾರ		ಮೋಹದ ತ್ಯಾಗ	೧೧೧
ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನ ಪ್ರಶ್ನೆ	೮	ಇಂದ್ರಿಯಮುಗ್ಧ ಜೀವದ ನಾಶ	೧೧೨
ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರ ಉತ್ತರ	೧೧	ಲೋಭಕಷಾಯದ ದೋಷ	೧೧೩
ಬಹಿರಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ	೧೩	ಸ್ನೇಹದ ತ್ಯಾಗ	೧೧೪
ಅಂತರಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ	೧೪	ಜೀವ ಹಿಂಸೆಯ ದೋಷ	೧೨೫
ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ	೧೫	ಜೀವರಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲಾಭ	೧೨೭
ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ	೧೭	ಅಧ್ರುವ ಭಾವನೆ	೧೨೯
ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿದ್ಯಮಾನತೆ	೨೬	ಜೀವದ ಶಿಕ್ಷಣ	೧೩೩
ಜೀವ-ಅಜೀವದಲ್ಲಿ ಭೇದ	೩೦	ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಜಯ	೧೩೬
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ	೩೧	ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಅನಿತ್ಯತೆ	೧೩೮
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ದುಃಖಮುಕ್ತಿ	೩೨	ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ	೧೪೦
ಜೀವದ ಪರಿಣಾಮ	೪೧	ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ದುರ್ಲಭತೆ	೧೪೩
ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯ-ಆತ್ಮನಕಥನ	೫೬	ಮಮತೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷ	೧೪೪
ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯದ ಸ್ವರೂಪ	೫೭	ಪರರ ಮಮತೆಯ ತ್ಯಾಗ	೧೪೫
ಜೀವ-ಕರ್ಮದ ಸಂಬಂಧ	೫೯	ದೇಹ ಮಲಿನತೆಯ ಕಥನ	೧೪೮
ಪರವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆತ್ಮನ ಭಿನ್ನತೆ	೬೭	ಆತ್ಮಾಧೀನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ	೧೫೪
ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪ	೭೬	ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ	೧೫೬
ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣ	೭೭	ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಕಥನ	೧೬೧
ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆ	೮೫	ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ	೧೬೮
ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಕಥನ	೯೭	ಧ್ಯಾನವು ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣ	೧೬೯
೨. ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರ		ಆತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ	೧೭೪
ಮೋಕ್ಷದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ	೧	ದೇಹಾತ್ಮನ ಭೇದಭಾವನೆ	೧೭೭
ಮೋಕ್ಷದ ವಿಷಯದ ಉತ್ತರ	೨	ಸರ್ವಚಿಂತೆಯ ನಿಷೇಧ	೧೮೭
ಮೋಕ್ಷದ ಫಲ	೧೧	ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೮೯
ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೨	ಅರ್ಹತ್ ಪದದ ಕಥನ	೧೯೫
ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೩೧	ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ	೧೯೮
ಪರಮೋಪಶಮದ ಮುಖ್ಯತೆ	೩೯	ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪದ ಕಥನ	೨೦೧
ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ ಏಕತೆ	೫೩	ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಫಲ	೨೦೪
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಮುಖ್ಯತೆ	೬೭	ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಯೋಗ್ಯ ಪುರುಷ	೨೦೭
ಪರದ್ರವ್ಯದ ಸಂಬಂಧದ ತ್ಯಾಗ	೧೦೮	ಗ್ರಂಥದ ಫಲ	೨೧೩
		ಅಂತ್ಯ ಮಂಗಲ	೨೧೪
		ದೋಹೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ	೪೧೪

॥ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ವಿರಚಿತ

ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ

(ಟೀಕಾದ್ವಯೋಪೇತಃ)

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮದೇವಕೃತಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ

ಚಿದಾನಂದೈಕರೂಪಾಯ ಜಿನಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ॥

ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಾಯ ನಿತ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥೧॥

ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಕೃತಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಾಭಿಧಾನೇ ದೋಹಕಛಂದೋಗ್ರಂಥೇ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್
ವಿಹಾಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾರ್ಥಮಧಿಕಾರಶುದ್ಧಿಃ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-ಪ್ರಥಮತಸ್ತಾವತ್ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ ನಮಸ್ಕಾರ-ಮುಖ್ಯ-

ಪಂಡಿತದೊಲತರಾಮಕೃತ ಮಂಗಲಾಚರಣೆ

ದೋಹೆ - ಚಿದಾನಂದ ಚಿದ್ರೂಪ ತಾ ಜಿನಪರಮಾತ್ಮಮದೇವ |

ಸಿದ್ಧರೂಪ ಸುವಿಶುದ್ಧನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಮಾಡುವೆ ಸೇವೆ ॥

ಪರಮಾತ್ಮ ನಿಜವಸ್ತು ತಾ ಗುಣ ಅನಂತಮಯ ಶುದ್ಧ |

ಅವನಪ್ರಕಾಶನದ ನಿಮಿತ್ತ ನಮಿಪೆ ದೇವ ಪ್ರಬುದ್ಧ ॥೨॥

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮದೇವಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವು.

ಅರ್ಥ :- [ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಾಯ] ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶನಾರ್ಥದಿಂದ [ಚಿದಾನಂದೈಕ
ರೂಪಾಯ] ಅವನದು ಒಂದು ಚಿದಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ [ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಜಿನಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ]
ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪನಾದ ಜಿನಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ [ನಿತ್ಯಂ] ಯಾವಾಗಲೂ [ನಮಃ] ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ.

ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದವನು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ
ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ನಾಮಗ್ರಂಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರ (ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳು-೧೨೩)

ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಕೃತ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನಾಮದೋಹಕಛಂದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕದೋಹಗಳನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಶುದ್ಧಿ (ಪರಿಪಾಟಿ)ಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ - ೧)
ಪ್ರಥಮವಾಗಿಯೇ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ನಮಸ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಜೇ ಜಾಯಾ ರ್ಭಾಣಗ್ನಿಯಿವ' ಇತ್ಯಾದಿ

ತ್ವೇನ 'ಜೇ ಜಾಯಾ ರ್ಛಾಣಗ್ಗಿಯವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸಪ್ತದೋಹಕಸೂತ್ರಾಣಿ ಭವಂತಿ, ತದನಂತರಂ ವಿಜ್ಞಾಪನಮುಖ್ಯತಯಾ 'ಭಾವಿಂ ಪಣವಿವಿ' ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಬಹಿರಂತಃಪರಮಭೇದೇನ ತ್ರಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದನ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಪುಣುಪುಣು ಪಣವಿವಿ' ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರಪಂಚಕಮ್, ಅಥಾನಂತರಂ ಮುಕ್ತಿಗತವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಪರಮಾತ್ಮ ಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ತಿಹುಯಣವಂದಿಲು' ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರದಶಕಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ದೇಹಸ್ಥಿತಶಕ್ತಿರೂಪಪರಮಾತ್ಮ ಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಜೇಹಲು ಣಿಮ್ಠು ಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂತರ್ಭೂತಪ್ರಕ್ಷೇಪಪಂಚಕಸಹಿತ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಾಣಿ ಭವಂತಿ, ಅಥ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವದೇಹಪ್ರಮಿತಿವಿಷಯೇ ಸ್ವಪರಮತವಿಚಾರಮುಖ್ಯತಯಾ 'ಕಿಂ ವಿ ಭಣಂತಿ ಜಿವು ಸವ್ಲಗಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಷಟ್ಕಂ, ತದನಂತರಂ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಸ್ವರೂಪಕಥನ ಮುಖ್ಯತಯಾ 'ಅಪ್ಪಾ ಜಣಿಯಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ಅಥಾನಂತರಂ ಕರ್ಮವಿಚಾರಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಠು ಅಣಾಇ ಜಿಯ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ, ತದನಂತರಂ ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಭಾವನಾಕಥನೇನ 'ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪು ಜಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರನವಕಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿ ಕಥನರೂಪೇಣ 'ಅಪ್ಪೇ ಅಪ್ಪು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಮೇಕಂ, ತದನಂತರಂ ಮಿಥ್ಯಾಭಾವಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಪಜ್ಜಯರತ್ತಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿ ಭಾವನಾಮುಖ್ಯತ್ವೇ 'ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ, ತದನಂತರಂ ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಭಾವನಾಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದ್ಯೇಕಾಧಿಕಾತ್ರಿಂಶತ್ತಮಿತಾನಿ ದೋಹಕಸೂತ್ರಾಣಿ ಭವಂತಿ || ಇತಿ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವವಿರಚಿತ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಶಾಸ್ತ್ರೇ ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಯಧಿಕಶತದೋಹಕಸೂತ್ರೈರ್ಬಹಿರಂತಃ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಪ್ರಥಮಪ್ರಕರಣಪಾತನಿಕಾ ಸಮಾಪ್ತಾ | ಅಥಾನಂತರಂ ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಧಿಕಾರಪ್ರಾರಂಭೇ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸ್ವರೂಪಂ ಕಥ್ಯತೇ | ತತ್ರ ಪ್ರಥಮತಸ್ತಾವತ್ 'ಸಿರಿಗುರು' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ದೋಹಕಸೂತ್ರಾಣಿ ದಶಕಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ 'ದಂಸಣು ಣಾಣು' ಇತ್ಯಾದ್ಯೇಕಸೂತ್ರೇಣ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ, ತದನಂತರಂ 'ಜೀವಹಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು ವರುಂ' ಇತ್ಯಾದ್ಯೇಕೋನವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಮುಖ್ಯತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್, ಅಥಾನಂತರಮಭೇದರತ್ತಯಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಜೋ ಭತ್ತಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಸಮಭಾವಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಕಮ್ಠು ಪುರಕ್ಕಿಲು' ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರಾಣಿ ಚತುರ್ದಶ, ಅಥಾನಂತರಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಸಮಾನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಬಂಧಹಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ

ಏಳು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೨) ಅನಂತರ ವಿಜ್ಞಾಪನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಭಾವಿಂ ಪಣವಿವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೩) ಅದರನಂತರ ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮ ಈ ಭೇದಗಳಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಪುಣುಪುಣು ಪಣವಿವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೪) ಅದಾದನಂತರ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಪ್ರಕಟಸ್ವರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ತಿಹುಯಣವಂದಿಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಹತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೫) ಅದರ ನಂತರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಶಕ್ತಿರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಜೇಹಲು ಣಿಮ್ಠು ಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಐದು ಅಂತರ್ಭೂತ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳು ಸಹಿತ ಇಪ್ಪತ್ತಾ ಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೬) ನಂತರ ಜೀವದ ನಿಜದೇಹಪ್ರಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪರಮತದ ವಿಚಾರದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಕಿಂ ವಿ ಭಣಂತಿ ಜಿಲು ಸವ್ಲಗಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೭) ಇದಾದನಂತರ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಅಪ್ಪಾ ಜಣಿಯಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೮) ಅದರ ನಂತರ ಕರ್ಮ ವಿಚಾರದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಠು ಅಣಾಇ ಜಿಯ' ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ, ೯) ಅದರ ನಂತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದ ಭಾವನೆಯ ಕಥನದಿಂದ 'ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪು ಜಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂಭತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೧೦) ಅದರ ನಂತರ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಯ ಕಥನರೂಪದಿಂದ 'ಅಪ್ಪೇ ಅಪ್ಪು' ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದು ಸೂತ್ರವಿದೆ. ೧೧) ಅದರ ನಂತರ ಮಿಥ್ಯಾಭಾವದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಪಜ್ಜಯರತ್ತಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೧೨) ಅದರ ನಂತರ ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಯ

ಹೇಳು ನೆಲೆ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾನಿ ಚತುರ್ಥಶ, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಮ್ ಏಕಚಿತ್ವಾಂಶತ್ಯೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಸ್ವರೂಪಮುಖ್ಯತ್ವಮಿತಿ ಸಮುದಾಯ ಪಾತನಿಕಾ | ತತ್ರ ಪ್ರಥಮತಃ ಏಕಚಿತ್ವಾಂಶನ್ಯಧ್ಯೇ 'ಸುದ್ಧಹಂ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರ- ಪಂಚಕಪರ್ಯಂತಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಮುಖ್ಯತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್, ಅಥಾನಂತರಂ 'ದಾಣಂ ಲಬ್ಧಿ' ಇತ್ಯಾದಿಪಂಚದಶಸೂತ್ರ- ಪರ್ಯಂತಂ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ, ತದನಂತರಂ 'ಲೇಣಹಂ ಇಚ್ಛಿ ಇ ಮೂಢು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಪರ್ಯಂತಂ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗಮುಖ್ಯತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ 'ಜೋ ಭತ್ತಲು ರಯಣತ್ತಯಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ತ್ರಯೋದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಶುದ್ಧ ನಯೇನ ಷೋಡಶವರ್ಣಕಾಸುವರ್ಣವತ್ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವಭಾವಲಕ್ಷಣೇನ ಸಮಾನಾ ಇತಿ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್, ಇತ್ಯೇಕಚಿತ್ವಾಂಶತ್ಯೂತ್ರಾನಿ ಗತಾಣಿ | ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ 'ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಾಪ್ತಿಪರ್ಯಂತಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ಸಪ್ತೋತ್ತರಶತಸೂತ್ರೈಶ್ಚ ಲ್ಲಿಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ | ತತ್ರ ಸಪ್ತೋತ್ತರ ಶತಮಧ್ಯೇ ಅವಸಾನೇ 'ಪರಮಸಮಾಹಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಸೂತ್ರೇಷು ಸಪ್ತಸ್ಥಲಾನಿ ಭವಂತಿ | ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಲೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಪರಮಸಮಾಹಿಮಹಾಸರಹಿಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಷಟ್ಕಂ, ತದನಂತರಮರ್ಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ಅಥಾನಂತರಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನಾಮಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಸಯಲಹಂ ಕಮ್ಹಹಂ ದೋಸಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ಅಥ ಸಿದ್ಧಪದಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಝಾಣೇಂ ಕಮ್ಹಕೃಣು ಕರಿವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ತದನಂತರಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಾರಾಧಕ ಪುರುಷಾಣಾಂ ಫಲಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಜೀ ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸು ಮುಣಿ'

ಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು' ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೧೩) ಅದಾದ ನಂತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದ ಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಯೋಗಿಂದುದೇವ ವಿರಚಿತ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಂದನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕರಣವು-ಪಾತನಿಕವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಅಂತರ ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ.

ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಧಿಕಾರ (ದೋಹಾ ಸೂತ್ರಗಳು-೨೧೪)

ಇದಾದ ನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ೧) ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಮೋಕ್ಷ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಸಿರಿಗುರು' ಇತ್ಯಾದಿ ಹತ್ತು ದೋಹಾ ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೨) ಅದರ ನಂತರ 'ದಂಸಣಿ ಣಾಣು' ಈ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ೩) ಅದರ ನಂತರ 'ಜೀವಹಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಹೇಳು ವರು |' ಇತ್ಯಾದಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ೪) ಅದರ ನಂತರ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಜೋ ಭತ್ತಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೫) ಅದರ ನಂತರ ಸಮಭಾವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಕಮ್ಹ ಪುರಕೃಣು' ಇತ್ಯಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೬) ಅದರ ನಂತರ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಸಮಾನತೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಬಂಧಹಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಹೇಳುನೆಲೆ' ಇತ್ಯಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಮುದಾಯ ಪಾತನಿಕೆಯಿದೆ. ೭) ಆ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ 'ಸುದ್ಧಹಂ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದಿ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ೮) ಅದರ ನಂತರ 'ದಾಣಂ ಲಬ್ಧಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಹದಿನೈದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ೯) ಅದರ ನಂತರ 'ಲೇಣಹಂ ಇಚ್ಛಿ ಇ ಮೂಢು' ಇತ್ಯಾದಿ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ೧೦) ಅದಾದ ನಂತರ 'ಜೋ ಭತ್ತಲು ರಯಣತ್ತಯಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ

ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಾರಾಧನಾಯೋಗ್ಯಪುರುಷಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ 'ಜೇ ಭವದುಕ್ವಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್, ಅಥಾನಂತರಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಶಾಸ್ತ್ರಫಲಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ತಥೈವೌದ್ಧತ್ಯಪರಿಹಾರಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಚ 'ಲಕ್ಷಣಭಂದ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯಮ್ | ಇತಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿದೋಹಕಸೂತ್ರೈ ಕಚೂಲಿಕಾವಸಾನೇ ಸಪ್ತಸ್ಥಲಾನಿಗತಾನಿ | ಏವಂ ಪ್ರಥಮಪಾತನಿಕಾ ಸಮಾಪ್ತಾ | ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ದ್ವಿತೀಯಾ ಪಾತನಿಕಾ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ- ಪ್ರಥಮತಸ್ತಾವದ್ಭೂತಾಂತರಾತ್ಪರಮಾತ್ಮ ಕಥನರೂಪೇಣ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಯಧಿಕಶತಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಕ್ರಿಯತ ಇತಿ ಸಮುದಾಯಪಾತನಿಕಾ | ತತ್ರಾದೌ 'ಜೇ ಜಾಯಾ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ತ್ರಿಧಾತ್ಮಪೀಠಿಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್, ಅಥಾನಂತರಂ 'ಜೇಹಉಣಿಮ್ಬಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರಣಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ 'ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇಯ ಸವಗಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವಿಶೇಷವಿವರಣಮ್, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ 'ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದ್ಯೇಕತ್ರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಚೂಲಿಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನ-ಮಿತಿ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಃಸಮಾಪ್ತಃ | ಅಥಾನಂತರಂ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸ್ವರೂಪಕಥನ-ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಯಧಿಕಶತದ್ವಯಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತ ಇತಿ ಸಮುದಾಯಪಾತನಿಕಾ | ತತ್ರಾದೌ 'ಸಿರಿಗುರು' ಇತ್ಯಾದಿ ತ್ರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಪೀಠಿಕಾ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ, ತದನಂತರಂ 'ಜೋ ಭತ್ತಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಷಟ್ತ್ರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಸಾಮಾನ್ಯವಿವರಣಮ್,

ಹದಿಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಹದಿನಾರಾಣೆಯ ಸುವರ್ಣದ ಹಾಗೆ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಾನವಿವೇಯಿಂಬ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಆ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂತರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು. ಅನಂತರ 'ಪರು ಜಾಣಂತುವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಾಪ್ತಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ನೂರಾ ಏಳು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಚೂಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಆ ಒಂದು ನೂರಾ ಏಳು ಸೂತ್ರಗಳೊಳಗೆ ಕೊನೆಯ 'ಪರಮ ಸಮಾಹಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ಕಥನವಿದೆ.

೧) ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಪರಮಸಮಾಹಿ ಮಹಾಸರಹಿಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೨) ಅನಂತರ ಅರಹಂತ ಪದದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೩) ಅದರ ನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಸಯಲಹಂ ಕಮ್ತಹಂ ದೋಸಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೪) ನಂತರ ಸಿದ್ಧಪದದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಯಾಣೇಂ ಕಮ್ತಕುಲಕರಿವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೫) ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಆರಾಧಕ ಪುರುಷರ ಫಲದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಜೇ ಪರಮಪ್ಪ ಪಯಾಸು ಮುಣಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೬) ಅದರ ನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಆರಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಪುರುಷರ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಜೇ ಭವದುಕ್ವಹಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ೭) ಅದರ ನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಫಲದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಉದ್ಧತನದ (ಗರ್ವದ) ತ್ಯಾಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಲಕ್ಷಣಭಂದ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಒಂದು ಚೂಲಿಕೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಸ್ಥಳಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಮಹಾಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ ಸ್ಥಳಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ. ಹೀಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾತನಿಕೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಪರಿಪಾಟಿಯ ಒಂದು ಕ್ರಮ ಹೇಳಿದ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಪಾತನಿಕೆ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ-ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥನರೂಪದಿಂದ ಒಂದು ನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ

ಅಥಾನಂತರಂ 'ಸುದ್ಧಹಂ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದ್ಯೇಕ ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವಿಶೇಷವಿವರಣಂ, ತದನಂತರಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ಸಪೋತ್ತರಶತ- ಪರ್ಯಂತಮಭೇದರತ್ನತ್ರಯಮುಖ್ಯತಯಾಚೂಲಿಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ, ಇತಿ ದ್ವಿತೀಯಪಾತನಿಕಾ ಚ್ಚಾತವ್ಯಾ ||

ಇದಾನೀಂ ಪ್ರಥಮಪಾತನಿಕಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಗ್ರಂಥಕಾರೋ ಗ್ರಂಥಸ್ಯಾದೌ ಮಂಗಲಾರ್ಥಮಿಷ್ಟದೇವತಾನಮಸ್ಕಾರಂ ಕುರ್ವಾಣಃ ಸನ್ ದೋಹಕಸೂತ್ರಮೇಕಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜೇ ಜಾಯಾ ರ್ಘಾಣಗ್ನಿಯಏ ಕಮ್ಮ-ಕಲಂಕ ಡಹೇವಿ |

ಣಿಚ್ಚ-ಣಿರಂಜಣ-ಣಾಣ-ಮಯ ತೇ ಪರಮಪ್ಪ ಣವೇವಿ ||೧||

ಯೇ ಜಾತಾ ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿನಾ ಕರ್ಮಕಲಂಕಾನ್ ದಗ್ಧ್ವಾ |

ನಿತ್ಯನಿರಂಜನಜ್ಞಾನಮಯಾಸ್ತಾನ್ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ನತ್ವಾ ||೧||

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಮುದಾಯ ಪಾತನಿಕೆಯಿದೆ. ೧) ಅದರಲ್ಲಿ 'ಜೇ ಜಾಯಾ' ಇತ್ಯಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಕಥನದ ಪೀಠಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ೨) ಅದರ ನಂತರ 'ಜೇಹಲು ಣಮ್ಠಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ೩) ಅದರ ನಂತರ 'ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇಯ ಸವ್ವಗಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ನಲವತ್ತುಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವಿಶೇಷವಿವರಣೆಯಿದೆ. ೪) ಅನಂತರ 'ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಚೂಲಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಂತರ ಅಧಿಕಾರ ಸಹಿತ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂರಾ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಮುದಾಯ ಪಾತನಿಕೆಯಿದೆ. ೧) ಅದರಲ್ಲಿ 'ಸಿರಿಗುರು' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂವತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪೀಠಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ೨) ಅದರ ನಂತರ 'ಜೋ ಭತ್ತಲು' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ೩) ಅದಾದ ನಂತರ 'ಸುದ್ಧಹಂ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದಿ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವಿಶೇಷ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ೪) ಅನಂತರ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಒಂದು ನೂರಾ ಏಳು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಚೂಲಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡನೆಯ ಪಾತನಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರ

ಈಗ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾತನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥಕಾರ ರಾದ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಂಗಲದ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟ ದೇವನಿಗೆ (ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ) ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ದೋಹಾ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು [ರ್ಘಾಣಗ್ನಿಯಏ] ಧ್ಯಾನರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ [ಕಮ್ಮ-ಕಲಂಕ ಡಹೇವಿ] ಕರ್ಮಮಲರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ [ಣಿಚ್ಚ-ಣಿರಂಜಣ-ಣಾಣಮಯ

ಅತ್ಯಧಿಕ ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿಯಿಂ ಕರ್ಮಕಲಂಕವನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ |

ನಿತ್ಯನಿರಂಜನ ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಿಸಿ ||೧||

ಜೇ ಜಾಯಾ ಯೇ ಕೇಚನ ಕರ್ತಾರೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ನೋ ಜಾತಾ ಉತ್ಪನ್ನಾಃ | ಕೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ | ರ್ಘಾಣಗ್ನಿ ಯಏ ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿನಾ | ಕ್ವಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ಕಮ್ ಕಲಂಕ ಡಹೇವಿ ಕರ್ಮಕಲಂಕಮಲಾನ್ ದಗ್ಧ್ವಾ ಭಸ್ಮೀಕೃತ್ವಾ | ಕಥಂಭೂತಾಃ ಜಾತಾಃ | ಣಿಚ್ಚಣಿರಂಜಣಣಾಣಮಯ ನಿತ್ಯನಿರಂಜನಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ತೇ ಪರಮಪ್ಪಣವೇವಿ ತಾನ್ವರಮಾತ್ಮ ನಃ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಾನ್ವತ್ವಾ ಪ್ರಣಮ್ಯೇತಿತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಸಮುದಾಯ ಕಥನಂ ಸಂಪಿಂಡಿತಾರ್ಥನಿರೂಪಣಮುಪೋದ್ಧಾತಃ ಸಂಗ್ರಹವಾಕ್ಯಂ ವಾರ್ತಿಕಮಿತಿ ಯಾವತ್ | ಇತೋ ವಿಶೇಷಃ | ತದ್ಯಥಾ-ಯೇ ಜಾತಾ ಉತ್ಪನ್ನಾ ಮೇಘಪಟಲವಿನಿರ್ಗತದಿನಕರ ಕಿರಣಪ್ರಭಾವತ್ಕರ್ಮಪಟಲವಿಘಟನ-ಸಮಯೇ ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಾನಂತಚತುಷ್ಟಯವ್ಯಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶನಸಮರ್ಥೇನ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತೇನ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪಪರಿಣತಾಃ | ಕಯಾ ನಯವಿವಕ್ಷಯಾ ಜಾತಾಃ ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯಪರಿಣತಿವ್ಯಕ್ತಿರೂಪತಯಾ ಧಾತುಪಾಷಾಣೇ ಸುವರ್ಣಪರ್ಯಾಯಪರಿಣತಿವ್ಯಕ್ತಿವತ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯೇಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ 'ಅಭೂದಪುರ್ವೋ ಹವದಿ ಸಿದ್ಧೋ' ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಪುನಃ ಶಕ್ತಪ್ರೇಕ್ಷಯಾ ಪೂರ್ವಮೇವ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿ ಕಸ್ತಭಾವಸ್ತಿಷ್ಠಿ ಧಾತುಪಾಷಾಣೇ ಸುವರ್ಣಶಕ್ತಿವತ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹೇಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ 'ಸವ್ವೇ ಸುದ್ಧಾ ಹು ಸುದ್ಧನಯಾ' ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿ ಕಸ್ತಭಾವಾಃ | ಕೇನ ಜಾತಾಃ | ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿನಾ ಕರಣಭೂತೇನ ಧ್ಯಾನಶಬ್ದೇನ ಆಗಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಮ್, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ರೂಪಾತೀತಧ್ಯಾನಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಪದಸ್ಥಂ ಮಂತ್ರವಾಕ್ಯಸ್ಥಂ

ಜಾಯಾ] ನಿತ್ಯ, ನಿರಂಜನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯರಾದರು [ತೇ ಪರಮಪ್ಪ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ [ಣವೇವಿ] ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೇಘ ಪಟಲದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಪ್ರಭೆಯು ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮರೂಪ ಮೇಘ ಸಮೂಹದ ವಿಲಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಕಲ ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯದ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪ, ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸಲು ಸಮರ್ಥ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಯವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವರು ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪದ ಸಿದ್ಧ ಪರಮಾತ್ಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆ ಧಾತು ಪಾಷಾಣದಿಂದ ಸುವರ್ಣ ಪರ್ಯಾಯ ರೂಪದ ಪರಿಣತಿಯು ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಆಗಿದೆ ಹಾಗೆ ಅವರು ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯರೂಪದ ಪರಿಣತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನೇಂದರೆ, ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ 'ಅಭೂದ-ಪುರ್ವೋಹವದಿ ಸಿದ್ಧೋ' ಎಂದರೆ ಮೊದಲೆಂದೂ ಸಿದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ ಅದು ಕರ್ಮಕಲಂಕದ ವಿನಾಶದಿಂದ ಪಡೆದಿದೆ. ಇದು ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಕಥನವಿದೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಶಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಈ ಜೀವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧಿ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಿದ್ದಾನೆ. ದ್ರವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದ ೧೩ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಸವ್ವೇ ಸುದ್ಧಾ ಹು ಸುದ್ಧನಯಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ (ಶುದ್ಧ ನಯದಿಂದ) ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳು ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧಿ ಏಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಕರಣರೂಪ ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪದ ಸಿದ್ಧ ಪರಮಾತ್ಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಧ್ಯಾನವು ಆಗಮದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ರೂಪಾತೀತ ಧ್ಯಾನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ದ್ರವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಂತ್ರ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು ಅದು 'ಪದಸ್ಥ' ಧ್ಯಾನವಿದೆ, ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಚಿಂತನವು ಅದು 'ಪಿಂಡಸ್ಥ' ಧ್ಯಾನವಿದೆ, ಸರ್ವ ಚಿದ್ರೂಪದ ಚಿಂತನವು ಅದು 'ರೂಪಸ್ಥ' ಧ್ಯಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ನಿರಂಜನ ಧ್ಯಾನವು ಅದು 'ರೂಪಾತೀತ' ಧ್ಯಾನವಿದೆ. ಆ ಧ್ಯಾನವು ವಸ್ತು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಸಮುತ್ತನ್ನ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದಮಯವಾದ ಸಮರಸೀಭಾವ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪಿಂಡಸ್ಥಂ ಸ್ವಾತ್ಮ ಚಿಂತನಮ್ | ರೂಪಸ್ಥಂ ಸರ್ವಚಿದ್ರೂಪಂ ರೂಪಾತೀತಂ ನಿರಂಜನಮ್ || ತಚ್ಚ ಧ್ಯಾನಂ ವಸ್ತುವೃತ್ತ್ಯಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಾಭೇದರತ್ನ ತ್ರಯಾತ್ಮಕ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದಸಮರಸೀಭಾವಸುಖರಸಾಸ್ವಾದರೂಪಮಿತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಜಾತಾಃ | ಕರ್ಮಮಲಕಲಂಕಾನ್ ದಗ್ಧ್ವಾ ಕರ್ಮಮಲಶಬ್ದೇನ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಭಾವಕರ್ಮಾಣಿ ಗೃಹ್ಯಂತೇ | ಪುದ್ಗಲಪಿಂಡರೂಪಾಣಿ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದೀನ್ಯಷ್ಟಾದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ, ರಾಗಾದಿಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರೂಪಾಣಿ ಪುನರ್ಭಾವಕರ್ಮಾಣಿ | ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದಹನಮನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯೇನ, ಭಾವಕರ್ಮದಹನಂ ಪುನರಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಬಂಧಮೋಕ್ಷೌ ನ ಸ್ತಃ | ಇತ್ಥಂಭೂತಕರ್ಮಮಲಕಲಂಕಾನ್ ದಗ್ಧ್ವಾ ಕಥಂಭೂತಾ ಜಾತಾಃ | ನಿತ್ಯನಿರಂಜನಜ್ಞಾನಮಯಾಃ | ಕ್ಷಣಿಕೈಕಾಂತವಾದಿಸೌಗತ-ಮತಾನುಸಾರಿಶಿಷ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನಿತ್ಯ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಕಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವ್ಯವಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಂ ನಿತ್ಯವಿಶೇಷಣಂ ಕೃತಮ್ | ಅಥ ಕಲ್ಪಶತೇಗತೇ ಜಗತ್ ಶೂನ್ಯಂ ಭವತಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತದಾಶಿವೇ ಜಗತ್ಕರಣವಿಷಯೇ ಚಿಂತಾಭವತಿ ತದನಂತರಂ ಮುಕ್ತಿಗತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಾಂಜನಸಂಯೋಗಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಸಾರೇ ಪತನಂ ಕರೋತೀತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾ ವದಂತಿ, ತನ್ಮತಾನುಸಾರಿಶಿಷ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಾಂಜನ ನಿಷೇಧಾರ್ಥಂ ಮುಕ್ತಜೀವಾನಾಂ ನಿರಂಜನವಿಶೇಷಣಂ ಕೃತಮ್ | ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಾಂ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥಾವದ್ಬಹಿರ್ಜ್ಞೇಯ ವಿಷಯೇ ಪರಿಜ್ಞಾನಂ ನಾಸ್ತೀತಿ ಸಾಂಖ್ಯಾ ವದಂತಿ, ತನ್ಮತಾನುಸಾರಿಶಿಷ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಜಗತ್ಪ್ರಯುಕ್ತಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಯುಗಪತ್ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಮಯವಿಶೇಷಣಂ ಕೃತಮಿತಿ | ತಾನಿತ್ಥಂಭೂತಾನ್ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನತ್ವಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ನಮಸ್ಯತೈತಿ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಸಂಬಂಧಃ | ಅತ್ರ ನತ್ವೇತಿ ಶಬ್ದರೂಪೋ ವಾಚನಿಕೋ ದ್ರವ್ಯನಮಸ್ಕಾರೋ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಅಸದ್ಭೂತ

ಅವರು ಕರ್ಮಮಲರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಕಾರ್ಯ ಸಮಯಸಾರರೂಪದ ಸಿದ್ಧ ಪರಮಾತ್ಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಕರ್ಮಕಲಂಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಪುದ್ಗಲಪಿಂಡರೂಪದ ಎಂಟು ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪ ರೂಪದ ಭಾವಕರ್ಮಗಳಿವೆ. ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳ ದಹನವು ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ದಹನವು ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಿದೆ, ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದಂತೂ ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷಗಳಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಕರ್ಮರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಅವರು ನಿತ್ಯ ನಿರಂಜನ ಜ್ಞಾನಮಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ೧) ಕ್ಷಣಿಕ ಏಕಾಂತವಾದಿ ಸೌಗತ (ಬೌದ್ಧ) ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂಥ ಶಿಷ್ಯನ ಕುರಿತು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ನಿತ್ಯ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ ಒಂದು ಜ್ಞಾಯಕ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ 'ನಿತ್ಯ' ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ೨) ಕಲ್ಪಕಾಲವು ಕಳೆದನಂತರ ಜಗತ್ತು ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗ ಸದಾಶಿವನಿಗೆ ಜಗತ್ತು ರಚಿಸುವ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅವನು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮರೂಪದ ಅಂಜನದ ಸಂಯೋಗ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದು ನೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂಥ ಶಿಷ್ಯನ ಕುರಿತು ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮರೂಪದ ಅಂಜನದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮುಕ್ತಜೀವರುಗಳಿಗೆ 'ನಿರಂಜನ'ವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ೩) ಯಾವಪ್ರಕಾರ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಜ್ಞೇಯವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಜ್ಞೇಯವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂಥ ಶಿಷ್ಯನ ಕುರಿತು ಮೂರುಲೋಕದ ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯುಗಪತ್ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಿದೆಯೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ 'ಜ್ಞಾನಮಯ'ವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ - ಇಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ

ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ಮರಣರೂಪೋ ಭಾವನಮಸ್ಕಾರಃ ಪುನರಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನೇತಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ವಂದ್ಯವಂದಕಭಾವೋ ನಾಸ್ತೀತಿ | ಏವಂ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥಃ ಕಥಿತಃ, ನಯವಿಭಾಗಕಥನರೂಪೇಣ ನಯಾರ್ಥೋಽಪಿ ಭಣಿತಃ, ಬೌದ್ಧಾದಿಮತಸ್ವರೂಪಕಥನಪ್ರಸ್ತಾವೇ ಮತಾರ್ಥೋಽಪಿ ನಿರೂಪಿತಃ ಏವಂಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟಾಃ ಸಿದ್ಧಾ ಮುಕ್ತಾಃ ಸಂತೀತ್ಯಾಗಮಾರ್ಥಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ | ಅತ್ರ ನಿತ್ಯ ನಿರಂಜನ ಜ್ಞಾನಮಯರೂಪಂ ಪರಮಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಅನೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಶಬ್ದನಯಮತಾಗಮಭಾವಾರ್ಥೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲೇ ಯಥಾಸಂಭವಂ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯ ಇತಿ ||೧||

ಅಥ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರೋತ್ತರಣೋಪಾಯಭೂತಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಪೋತಂ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಯೇ ಶಿವಮಯನಿರುಪಮಜ್ಞಾನಮಯಾ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಗ್ರೇ ತಾನಹಂ ನಮಸ್ಕರೋಮೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾ ಗ್ರಂಥಕಾರಃ ಸೂತ್ರಮಾಹ, ಇತ್ಯನೇನ ಕ್ರಮೇಣ ಪಾತನಿಕಾಸ್ವರೂಪಂ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್-

ತೇ ವಂದಲು ಸಿರಿ-ಸಿದ್ಧ-ಗಣ ಹೋಸಹಿ ಜೇ ವಿ ಅಣಂತ |

ಶಿವಮಯ-ನಿರುಪಮ-ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಭಜಂತ ||೨||

ತಾನ ವಂದೇ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇಽಪಿ ಅನಂತಾಃ |

ಶಿವಮಯನಿರುಪಮಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಭಜಂತಃ ||೨||

ಮಣಿದು-ವಂದಿಸಿ-ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ನತ್ವಾ' ಎಂಬ ಶಬ್ದರೂಪ ವಾಚಕ ದ್ರವ್ಯನಮಸ್ಕಾರವು ಅಸದ್ಭಾವವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಿಂದು ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ಸ್ಮರಣರೂಪ ಭಾವನಮಸ್ಕಾರವು ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಂದ್ಯವಂದಕಭಾವವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಪದಖಂಡನಾ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಹೇಳಿದೆ, ನಯವಿಭಾಗದ ಕಥನರೂಪದಿಂದ ನಯಾರ್ಥ ಕೂಡ ಹೇಳಿದೆ. ಬೌದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಮತಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತಾರ್ಥಕೂಡ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಸಿದ್ಧರು ಮುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆಂಬ ಆಗಮಾರ್ಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ನಿರಂಜನ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಮಯರೂಪದ ಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಶಬ್ದ, ನಯ, ಮತ, ಆಗಮ ಮತ್ತು ಭಾವಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಯಥಾಸಂಭವ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈಗ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವ ಉಪಾಯಭೂತವಾದ ಆ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ ರೂಪದ ಜಹಜನ್ನು ಹತ್ತಿ ಯಾರು ಭವಿಷ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಯ, ನಿರುಪಮ, ಜ್ಞಾನಮಯರಾಗುವರು ಅವರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಇದೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ಪಾತನಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಗಾಥೆ -೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತೇ ಅನಂತ ಸಿರಿಸಿದ್ಧ-ಗಣ ವಿ] ಆ ಅನಂತ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಕೂಡ [ವಂದಲು] ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ [ಜೇ] ಅವರು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಭಜಂತ] ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದೆ

ಶಿವಮಯ ನಿರುಪಮಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಸಮಾಧಿಯನು ಸೇವಿಸಿ |

ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಾಗುವ ಅನಂತ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಮಿಸುವೆನು ನಾನು ||೨||

ತೇ ವಂದಲುಂ ತಾನ್ ವಂದೇ | ತಾನ್ ತಾನ್ | ಸಿರಿಸಿದ್ಧ ಗಣ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ | ಯೇ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ | ಹೋಸಹಿಂ ಜೇ ವಿ ಅಣಂತ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಗ್ರೇ ಯೇಽಪ್ಯನಂತಾಃ | ಕಥಂಭೂತಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ | ಸಿವಮಯನಿರುವಮಣಾಣಮಯ ಶಿವಮಯನಿರುಪಮಜ್ಞಾನಮಯಾಃ, ಕಿಂ ಭಜಂತಃ ಸಂತಃ ಇತ್ಥಂಭೂತಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ | ಪರಮಸಮಾಹಿ ಭಜಂತ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಭಜಂತಃ ಸೇವಮಾನಾಃ ಇತೋ ವಿಶೇಷಃ | ತಥಾಹಿ-ತಾನ್ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಾನ್ ಅಹಂ ವಂದೇ | ಕಥಂಭೂತಾನ್ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಲಕ್ಷ್ಮೀ- ಸಹಿತಾನ್ ಸಮ್ಯಕ್ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಗುಣವಿಭೂತಿಸಹಿತಾನ್ ಅನಂತಾನ್ | ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ | ಯೇ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತಮಾರ್ಗೇಣ ದುರ್ಲಭಬೋಧಿ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಗ್ರೇ ಶ್ರೇಣಿಕಾದಯಃ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ | ಶಿವಮಯನಿರುಪಮಜ್ಞಾನಮಯಾಃ | ಅತ್ರ ಶಿವಶಬ್ದೇನ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸುಖಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ, ನಿರುಪಮಶಬ್ದೇನ ಸಮಸ್ತೋಪಮಾನ ರಹಿತಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ, ಜ್ಞಾನಶಬ್ದೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಾಣಾಃ ಸಂತ ಇತ್ಥಂಭೂತಾಃ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ | ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ ಸಮ್ಯಕ್ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಾಮೂಲ್ಯ ರತ್ನತ್ರಯಭಾರಪೂರ್ಣಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿರೂಪಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಜಲಪ್ರವೇಶರಹಿತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೋತ್ಪ ಸಹಜಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಮೃತವಿಪರೀತನರಕಾದಿದುಃಖ ರೂಪೇಣಕ್ಷಾರಜಲೇನ ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರಸ್ಯ ತರಣೋಪಾಯಭೂತಂ ಸಮಾಧಿಪೋತಂ ಭಜಂತಃ ಸೇವಮಾನಾಸ್ತದಾಧಾರೇಣ ಗಚ್ಛಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಅತ್ರ ಶಿವಮಯನಿರುಪಮಜ್ಞಾನಮಯಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨||

ಅಥಾನಂತರಂ ಪರಮಸಮಾಧ್ಯಗ್ನಿನಾ ಕರ್ಮೇಂದ್ರನಹೋಮಂ ಕುರ್ವಾಣಾನ್ ವರ್ತಮಾನಾನ್ ಸಿದ್ಧಾನಹಂ ನಮಸ್ಕರೋಮಿ-

ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ [ಸಿವಮಯ-ನಿರುವಮ- ಣಾಣಮಯ] ಶಿವಮಯ, ನಿರುಪಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯರು [ಹೋಸಹಿ] ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗುವವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಗುಣಗಳರೂಪದ ವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗುವವರಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಆ ಅನಂತ ಸಿದ್ಧ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ಶ್ರೇಣಿಕ ಮೊದಲಾದವರು ಏನು ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಗುವರೆಂದರೆ ಅವರು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಪ್ರಣೀತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದುರ್ಲಭವಾದ ಬೋಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಯ, ನಿರುಪಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯರಾದ ಸಿದ್ಧರಾಗುವರು. ಇಲ್ಲಿ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದಮಯ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, 'ನಿರುಪಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ರಹಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು 'ಜ್ಞಾನ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಏನು ಮಾಡುತ್ತ ಹೀಗಾಗುವರೆಂದರೆ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶುದ್ಧ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣರೂಪವಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾರದಿಂದ ಪೂರ್ಣ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಾದಿಗಳರೂಪದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವ ಜಲಪ್ರವೇಶದಿಂದ ರಹಿತ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ಸಹಜಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ, ಸುಖಾಮೃತದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖರೂಪದ ಕ್ಷಾರಜಲದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಉಪಾಯಭೂತವಾದ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ನೌಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಎಂದರೆ ಅದರ ಆಧಾರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಹೀಗಾಗುವರು.

ಇಲ್ಲಿ ಶಿವಮಯ, ನಿರುಪಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ ||೨||

ತೇ ಹಲು ವಂದಲು ಸಿದ್ಧ-ಗಣ ಅಚ್ಚಿಂ ಜೇ ವಿ ಹವಂತ |

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಮಹಗ್ನಿ ಏ ಕಮ್ಪಿಂಧಣಇ ಹುಣಂತ ||೩||

ತಾನ್ ಅಹಂ ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಯೇಽಪಿ ಭವಂತಃ |

ಪರಮಸಮಾಧಿಮಹಾಗ್ನಿ ನಾ ಕರ್ಮೇಂಧನಾನಿ ಜುಹ್ವಂತಃ ||೩||

ತೇ ಹಲಂ ವಂದಲಂ ಸಿದ್ಧಗಣ ತಾನಹಂ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ವಂದೇ | ಯೇ ಕಥಂಭೂತಾಃ | ಅತ್ಥ(ಚ್ಚ) ಹಿ ಜೇ ವಿ ಹವಂತ ಇದಾನೀಂ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಯೇ ಭವಂತಃ ಸಂತಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಾಣಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ | ಪರಮಸಮಾಹಿಮಹಗ್ನಿಯಂ ಕಮ್ಪಿಂಧಣಇಂ ಹುಣಂತ ಪರಮಸಮಾಧ್ಯಗ್ನಿನಾಂ ಕರ್ಮೇಂಧನಾನಿ ಹೋಮಯಂತಃ | ಅತೋ ವಿಶೇಷಃ | ತದ್ಯಥಾ-ತಾನ್ ಸಿದ್ಧಸಮೂಹಾನಹಂ ವಂದೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವ ಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣಪಾರ-ಮಾರ್ಥಿಕಸಿದ್ಧಭಕ್ತ್ಯಾ ನಮಸ್ಕಾರೋಮಿ | ಯೇ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಠಾಃ | ಇದಾನೀಂ ಪಂಚಮಹಾವಿದೇಹೇಷು ಭವಂತಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರಸ್ವಾಮಿಪ್ರಭೃತಯಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ | ವೀತರಾಗಪರಮಸಾಮಾಯಿಕಭಾವನಾವಿನಾಭೂತ-ನಿದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿವೈಶ್ವಾನರೇ ಕರ್ಮೇಂಧನಾಹುತಿಭಿಃ ಕೃತ್ವಾ ಹೋಮಂ ಕುರ್ವಂತ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಸೋಪಾದೇಯಭೂತಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯಭೂತತ್ವಾನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೇವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩||

ಅಥ ಪೂರ್ವಕಾಲೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಬಲೇನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೇ ಸಿದ್ಧಾ ಭೂತ್ವಾ ನಿರ್ವಾಣೇ ವಸಂತಿ ತಾನಹಂ ವಂದೇ,-

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪರಮಸಮಾಧಿರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಕರ್ಮರೂಪದ ಸೌದೆಯನ್ನು ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತೇ ಸಿದ್ಧ-ಗಣ ವಿ] ಆ ಸಿದ್ಧ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕೂಡ [ಹಲಂ] ನಾನು [ವಂದಲಂ] ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ [ಜೇ] ಅವರು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಮಹಗ್ನಿ ಏಂ] ಪರಮ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ಮಹಾಗ್ನಿಯಿಂದ [ಕಮ್ಪಿಂಧಣಇಂ] ಕರ್ಮರೂಪದ ಸೌದೆಯನ್ನು [ಹುಣಂತ] ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುತ್ತ [ಹವಂತ ಅಚ್ಚಿಂ] ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಾನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಮೊದಲಾದವರು ಈಗ ವರ್ತಮಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಹಾವಿದೇಹಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ವಿರಾಜಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ವೀತರಾಗ ಪರಮ ಸಾಮಾಯಿಕ ಭಾವನೆಯೊಡನೆ ಅವಿನಾಭಾವಿ ನಿದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ರೂಪ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮರೂಪದ ಸೌದೆಯ ಆಹುತಿಯಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಪಾಯರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಯಾರು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಪರಮಸಮಾಧಿ ಮಹಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಕರ್ಮೇಂಧನವನು ದಹಿಸುತ್ತ |

ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಸಿದ್ಧ ಸಮೂಹವನು ಕೂಡ ನಾನೀಗ ನಮಿಸುವೆನು ||೩||

ತೇ ಪುಣು ವಂದಲು ಸಿದ್ಧ-ಗಣ ಜೇ ಣಿವ್ವಾಣಿ ವಸಂತಿ |

ಣಾಣಿಂ ತಿಹುಯಣಿ ಗರುಯಾ ವಿ ಭವ-ಸಾಯರಿ ಣ ಪಡಂತಿ ||೪||

ತಾನ್ ಪುನಃ ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಯೇ ನಿರ್ವಾಣೇ ವಸಂತಿ |

ಜ್ಞಾನೇನ ತ್ರಿಭುವನೇ ಗುರುಕಾ ಅಪಿ ಭವಸಾಗರೇ ನ ಪತಂತಿ ||೪||

ತೇ ಪುಣು ವಂದಲುಂ ಸಿದ್ಧಗಣ ತಾನ್ ಪುನರ್ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಾನ್ | ಜೇ ಣಿವ್ವಾಣಿ ವಸಂತಿ ಯೇ ನಿರ್ವಾಣೇ ಮೋಕ್ಷಪದೇ ವಸಂತಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಾ ಯೇ | ಣಾಣಿಂ ತಿಹುಯಣಿ ಗರುಯಾ ವಿ ಭವಸಾಯರಿ ಣ ಪಡಂತಿ ಜ್ಞಾನೇನ ತ್ರಿಭುವನಗುರುಕಾ ಅಪಿ ಭವಸಾಗರೇ ನ ಪತಂತಿ | ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ವಿಶೇಷಃ | ತಥಾಹಿ-ತಾನ್ ಪುನರ್ವಂದೇಽಹಂ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಯೇ ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವಭರತರಾಘವಪಾಂಡವಾದಯಃ ಪೂರ್ವಕಾಲೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಬಲೇನ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಂ ಕೃತ್ವೇದಾನೀಂ ನಿರ್ವಾಣೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸದಾಪಿ ನ ಸಂಶಯಃ | ತಾನಪಿ ಕಥಂಭೂತಾನ್ | ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕೇವಲ-ಜ್ಞಾನಸ್ವಸಂವೇದನತ್ರಿಭುವನಗುರೂನ್ * ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಲೋಕನಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಪದಪದಾರ್ಥ-ವ್ಯವಹಾರನಯಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶೇನ ಸಮಾಹಿಸ್ವಸ್ವರೂಪಭೂತೇ ನಿರ್ವಾಣಪದೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಯತಃ ತತಸ್ತನ್ನಿರ್ವಾಣಪದಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೪||

ಗಾಥೆ - ೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುಣಂ] ಮತ್ತೆ [ತೇ ಸಿದ್ಧ-ಗಣ] ಆ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ [ವಂದಲುಂ] ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ [ಜೇ] ಅವರು [ಣಿವ್ವಾಣಿ] ಮೋಕ್ಷಪದದಲ್ಲಿ [ವಸಂತಿ] ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಣಾಣಿಂ] ಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣದಿಂದ [ತಿಹುಯಣಿ ಗರುಯಾ ವಿ] ಮೂರು ಲೋಕದ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಭವ-ಸಾಯರಿ ಣ ಪಡಂತಿ] ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಲೋಕಾಲೋಕದ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪದ ಸ್ವಸಂವೇದನದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದ ಗುರುಗಳಿರುವಂಥ ಆ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮ ದೇವರು, ಭರತ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಪಾಂಡವ ಮೊದಲಾದವರು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ ಈಗ ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ಸದಾಕಾಲದ ಸಲುವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೦..... ಸ್ವಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ನಿರ್ವಾಣಪದದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ನಿರ್ವಾಣಪದವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆ.

ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮರುಗಳು ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರುಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ

ಆ ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಮಿಸುವೆನು ಮತ್ತೆ |

ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತ್ರಿಭುವನದ ಗುರುವಿದ್ದರು ಭವಸಾಗರದಿ ಬೀಳರು ||೪||

* ಗುರೂನ್ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಲೋಕನಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಪದಾರ್ಥವ್ಯವಹಾರನಯಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪ್ರಕಾಶನ ಗುರುಕಾನ್ | ಲೋಕಾಲೋಕನಂ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾವಲೋಕನಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪುದ್ಗಲಾದಿಪದಾರ್ಥಾವಲೋಕನಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶೇನ

೦. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯು ಅಶುದ್ಧವೆನಿಸುವುದರಿಂದ ಟೀಕೆಯ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅತಃ ಊರ್ಧ್ವಂ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಮುಕ್ತಿ ಶಿಲಾಯಾಂ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಹಿ ಸಿದ್ಧಾಸ್ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ತಿಷ್ಠಂತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ತೇ ಪುಣು ವಂದಲು ಸಿದ್ಧ-ಗಣ ಜೇ ಅಪ್ಪಾಣಿ ವಸಂತ |

ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ಸಯಲು ಇಹು ಅಚ್ಚಹಿ ವಿಮಲು ಢಿಯಂತ ||೫||

ತಾನ್ ಪುನರ್ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಯೇ ಆತ್ಮನಿ ವಸಂತಃ |

ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ಸಕಲಂ ಇಹ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಮಲಂ ಪಶ್ಯಂತಃ ||೫||

ತೇ ಪುಣು ವಂದಲುಂ ಸಿದ್ಧಗಣ ತಾನ್ ಪುನರ್ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ | ಜೇ ಅಪ್ಪಾಣಿ ವಸಂತ ಲೋಯಾ-ಲೋಲು ವಿ ಸಯಲು ಇಹು ಅತ್ಥ (ಚ್ಚ) ಹಿಂ ವಿಮಲು ಢಿಯಂತ ಯೇ ಆತ್ಮನಿ ವಸಂತೋ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಸತತಸ್ವರೂಪಪದಾರ್ಥ ನಿಶ್ಚಯಂತ ಇತಿ | ಇದಾನೀಂ ವಿಶೇಷಃ | ತದ್ಯಥಾ-ತಾನ್ ಪುನರಹಂ ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಸಿದ್ಧಸಮೂಹಾನ್ ವಂದೇ ಕರ್ಮಕ್ಷಯನಿಮಿತ್ತಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಂ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಮ್ | ಚೈತನ್ಯಾನಂದ ಸ್ವಭಾವಂ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರ್ಯಾಯಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನೋಪಯೋಗಲಕ್ಷಣಮ್ | ನಿಶ್ಚಯ ಏಕೀಭೂತವ್ಯವಹಾರಾಭಾವೇ ಸ್ವಾತ್ಮನಿ ಅಪಿ ಚ ಸುಖದುಃಖಭಾವಾಭಾವಯೋರೇಕೀಕೃತ್ಯಂ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ವಯತೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ | ಉಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇ ಲೋಕಾಲೋಕಾವಲೋಕನಂ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ, ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವ್ಯಜ್ಞಾನೋಪಶಮಂ ಯಥಾ ಪುರುಷಾರ್ಥಪದಾರ್ಥದೃಷ್ಟೋಃ ಭವತಿ ತೇಷಾಂ ಬಾಹ್ಯವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ-ಮುತ್ತತ್ತಿಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಪದಾರ್ಥವ್ಯವಹಾರಾತ್ಮಾನಮೇವ ಜಾನಂತಿ | ಯದಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತರ್ಹಿ ಪರಕೀಯಸುಖದುಃಖಪರಿಜ್ಞಾನೇ ಸುಖದುಃಖಾನುಭವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ, ಪರಕೀಯರಾಗದ್ವೇಷಹೇತು ಪರಿಜ್ಞಾನೇ ಚ ರಾಗದ್ವೇಷಮಯತ್ವಂ ಚ ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀತಿ ಮಹದ್ಭೂಷಣಮ್ | ಅತ್ರ ಯತ್ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇಽವಸ್ಥಾನಂ ಭಣಿತಂ ತದೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫||

ಕೂಡ ಅವರು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ನಾನು [ಪುಣು] ಮತ್ತೆ [ತೇ ಸಿದ್ಧ-ಗಣ] ಆ ಸಿದ್ಧ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ [ವಂದಲುಂ] ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, [ಜೇ] ಅವರು [ಅಪ್ಪಾಣಿ ವಸಂತ ವಿ] ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಇಹು ಸಯಲು ಲೋಯಾಲೋಲು] ಈ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು [ವಿಮಲು] ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ [ಢಿಯಂತ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುತ್ತ [ಅಚ್ಚಹಿ] ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಾನು ಕರ್ಮಕ್ಷಯದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಆ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಪರಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗದೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿ ಅವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಪರದ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಅನುಭವವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಪರಕೀಯ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು

ಸಕಲಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಪುನರ್ವಂದಿಪೆನಾತ್ಮನಲಿ ನೆಲೆಸಿದರವರು |

ಲೋಕಾಲೋಕವನೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಂಶಯದಿ ನೋಡುತ್ತ ನಂದಿಹರು ||೫||

ಅಥ ನಿಷ್ಕಲಾತ್ಮಾನಂ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿನಂ ನತ್ವೇದಾನೀಂ ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯಸ್ಯ ಚ ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸಕಲಾತ್ಮಾನಂ ನಮಸ್ಕರೋಮಿ-

ಕೇವಲ-ದಂಸಣ-ಣಾಣಮಯ ಕೇವಲ-ಸುಕ್ಷ-ಸಹಾಯ |

ಜಿಣವರ ವಂದಲು ಭತ್ತಿಯಏ ಜೇಹಿ ಪಯಾಸಿಯ ಭಾವ ||೬||

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಾನ್ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಾನ್ |

ಜಿನವರಾನ್ ವಂದೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯೈಃ ಪ್ರಕಾಶಿತಾ ಭಾವಾಃ ||೬||

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಾ ಯೇ ತಾನ್ ಜಿನವರಾನಹಂ ವಂದೇ | ಕಯಾ | ಭಕ್ತ್ಯಾ | ಯೈಃ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ಪ್ರಕಾಶಿತಾ ಭಾವಾ ಜೀವಾಜೀವಾದಿಪದಾರ್ಥಾ ಇತಿ | ಇತೋ ವಿಶೇಷಃ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಸುಖದುಃಖಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಶತ್ರು ಮಿತ್ರ ಸಮಾನಭಾವನಾವಿನಾಭೂತ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ ಪೂರ್ವಮ್ ಜಿನೋಪದೇಶಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪಶ್ಚಾದನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪಾ ಜಾತಾ ಯೇ | ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ಯೈಃ ಅನುವಾದರೂಪೇಣ ಜೀವಾದಿಪದಾರ್ಥಾಃ ಪ್ರಕಾಶಿತಾಃ | ವಿಶೇಷೇಣ ತು ಕರ್ಮಾಭಾವೇ ಸತಿ ಕೇವಲ-ಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪಲಾಭಾತ್ಮಕೋ ಮೋಕ್ಷಃ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಾಭೇದ-ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೋ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಶ್ಚ, ತಾನಹಂ ವಂದೇ | ಅತ್ರಾಹಂ ದ್ಗುಣಸ್ವರೂಪಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬||

ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಮಯತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂಥ ಮಹಾನ್ ದೋಷವು ಬರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ನಿಕಲಾತ್ಮರಾದಂಥ (ಅಶರೀರಿಯಾದಂಥ) ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಈಗ ಆ ಸಿದ್ಧ ಸ್ವರೂಪದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವಂಥ ಸಕಲಾತ್ಮರಿಗೆ (ಶ್ರೀ ಅರಹಂತ ಭಗವಂತರಿಗೆ) ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, -

ಗಾಥೆ - ೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲ-ದಂಸಣ-ಣಾಣಮಯ] ಕೇವಲದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯರು [ಕೇವಲಸುಕ್ಷ-ಸಹಾಯ] ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಆದ [ಜಿಣವರ] ಜಿನವರಿಗೆ [ಭತ್ತಿಯಏ] ಭಕ್ತಿಯಿಂದ [ವಂದಲು] ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ [ಜೇಹಿ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು [ಭಾವ] ಜೀವ-ಅಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು [ಪಯಾಸಿಯ] ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಜೀವಿತ-ಮರಣ,

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಿಯಾದ |

ದೇವ ಜಿನರಿಗೆರಗುವೆನವರು ನವಪದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು ||೬||

ಅಥಾನಂತರಂ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕಾನಾಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸಾಧೂನ್ನಮಸ್ಕರೋಮಿ-

ಜೇ ಪರಮಪ್ಪುಣಿಯಂತಿ ಮುಣಿ ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ |

ಪರಮಾಣಂದಹ ಕಾರಣಿಣ ತಿಣ್ಣ ವಿ ತೇ ವಿ ಣವೇವಿ ||2||

ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮುನಯಃ ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಧೃತ್ವಾ |

ಪರಮಾನಂದಸ್ಯ ಕಾರಣೇನ ತ್ರೀನಪಿ ತಾನಪಿ ನತ್ವಾ ||2||

ಜೇ ಪರಮಪ್ಪುಣಿಯಂತಿ ಮುಣಿ ಯೇ ಕೇಚನ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ನಿರ್ಗಚ್ಛಂತಿ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಜಾನಂತಿ ಮುನಯಸ್ತಪೋಧನಾಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಂ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಂ ಧೃತ್ವಾ | ಕೇನ ಕಾರಣೇನ | ಪರಮಾನಂದಹ ಕಾರಣಿಣ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನ ಸದಾನಂದಪರಮ- ಸಮರಸೀಭಾವಸುಖರಸಾಸ್ವಾದನಿಮಿತ್ತೇನ ತಿಣ್ಣ ವಿ ತೇ ವಿ ಣವೇವಿ ತ್ರೀನಪ್ಯಾಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸಾಧೂನ್ ನತ್ವಾನಮಸ್ಯ ತೈತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ ವಿಶೇಷಃ | ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರಸಂಬಂಧಃ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮ ರಹಿತಂ ತಥೈವಾಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯಸಂಬಂಧಃ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿವಿಭಾವಗುಣನರನಾರಕಾದಿವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯರಹಿತಂ ಯಚ್ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ತದೇವ ಭೂತಾರ್ಥಂ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪಸಮಯಸಾರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತಂ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಯದನ್ಯತ್ತ್ವದ್ಧೇಯಮಿತಿ | ಚಲಮಲಿನಾಗಾಢರಹಿತತ್ವೇನ ನಿಶ್ಚಯಶ್ರದ್ಧಾನಬುದ್ಧಿಃ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ತತ್ರಾಚರಣಂ ಪರಿಣಮನಂ ದರ್ಶನಾಚಾರಸ್ತತ್ತ್ವವಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಾಸಾನಧ್ಯವ- ಸಾಯರಹಿತತ್ವೇನ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪೇಣ ಗ್ರಾಹಕಬುದ್ಧಿಃ ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನಂ ತತ್ರಾಚರಣಂ ಪರಿಣಮನಂ ಜ್ಞಾನಾಚಾರಃ, ತತ್ತ್ವವ ಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ರಹಿತತ್ವೇನ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯಸುಖರಸಾಸ್ವಾದ್ವಿಸ್ಥಾನುಭವನಂ

ಲಾಭ-ಅಲಾಭ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರ ಕುರಿತು ಸಮಾನ ಭಾವನೆಯಿರುವುದರೊಡನೆ ಅವಿನಾಭಾವಿ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಪೂರ್ವಕ ಜಿನೋಪದೇಶ ಪಡೆದು ಯಾರು ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯ ಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಜೀವಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವವಾದೊಡನೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವಾದ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ, ಆ ಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯಾರು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಇಲ್ಲಿ ಅರಹಂತಗುಣ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಇದಾದನಂತರ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - 2

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ ಮುಣಿ] ಆ ಮುನಿಗಳು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ] ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ [ಪರಮಾಣಂದಹ ಕಾರಣಿಣ] ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ

ಪರಮಸಮಾಧಿಯನುಧರಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮ ನನುನೋಳ್ಳ ಮುನಿವರರು |

ಪರಮಾನಂದಸುಖರಸದಕಾರಣದಿ ಮೂವರಿಗೆ ನಮನ ಮಾಡಿ ||2||

ಚ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಂ ತತ್ರಾಚರಣಂ ಪರಿಣಮನಂ ಚಾರಿತ್ರಾಚಾರಃ ತತ್ತ್ವವ ಪರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾನಿರೋಧೇನ ಸಹಜಾನಂದೈಕರೂಪೇಣ ಪ್ರತಪನಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ತತ್ರಾಚರಣಂ ಪರಿಣಮನಂ ತಪಶ್ಚರಣಾಚಾರಃ, ತತ್ತ್ವವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ವಶಕ್ತನವಗೂಹನೇನಾಚರಣಂ ಪರಿಣಮನಂ ವೀರ್ಯಾಚಾರ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯಪಂಚಾಚಾರಾಃ | ನಿಃಶಂಕಾದ್ಯಷ್ಟಗುಣಭೇದೋ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನಾಚಾರಃ, ಕಾಲವಿನಯಾದ್ಯಷ್ಟಭೇದೋಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನಾಚಾರಃ, ಪಂಚಮಹಾವ್ರತಪಂಚಸಮಿತಿತ್ರಿಗುಪ್ತಿನಿರ್ಗುಂಠರೂಪೋ ಬಾಹ್ಯಚಾರಿತ್ರಾಚಾರಃ, ಅನಶನಾದಿದ್ವಾದಶಭೇದರೂಪೋ ಬಾಹ್ಯತಪಶ್ಚರಣಾಚಾರಃ, ಬಾಹ್ಯಸ್ವಶಕ್ತನವಗೂಹನರೂಪೋ ಬಾಹ್ಯವೀರ್ಯಾಚಾರ ಇತಿ | ಅಯಂ ತು ವ್ಯವಹಾರಪಂಚಾಚಾರಃ ಪಾರಂಪರ್ಯೇಣ ಸಾಧಕ ಇತಿ | ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸಮ್ಯಕ್ ಶುದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಬಹಿದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾನಿವೃತ್ತಿರೂಪಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಸ್ವಶಕ್ತನವಗೂಹನವೀರ್ಯರೂಪಾಭೇದ ಪಂಚಾಚಾರರೂಪಾತ್ಮಕಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಭಾವನಾಂತರ್ಭೂತಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಂ ಸ್ವಯಮಾಚರಂತ್ಯನ್ಯಾನಾಚಾರಯಂತೀತಿ ಭವಂತ್ಯಾಚಾರ್ಯಾಸ್ತಾನಹಂ ವಂದೇ | ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಷಡ್ವೈ- ಸಪ್ತತತ್ತ್ವನವಪದಾರ್ಥೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯಶುದ್ಧಜೀವತತ್ತ್ವಶುದ್ಧಜೀವಪದಾರ್ಥ- ಸಂಜ್ಞಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವಮುಪಾದೇಯ ತಸ್ಮಾಚ್ಚಾನ್ಯದ್ಧೇಯಂ ಕಥಯಂತಿ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಸಮ್ಯಕ್

ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸದಾ ಆನಂದರೂಪ ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವಮಯವಾದ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದ-ಅನುಭವ ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ [ಪರಮಪ್ಪುಣಿಯಂತಿ] ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. [ವಿ ತೇ ವಿ ತಿಣ್ಣ] ಆ ಮೂವರು ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಾಧುಗಳಿಗೆ [ಣವೇವಿ] ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ೧) ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂಥ ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತ ಅದರಂತೆ ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂಥ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಭಾವ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ನರ-ನಾರಕಾದಿ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಒಂದು ಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವೇ ಭೂತಾರ್ಥವಿದೆ, ಅದು ಪರಮಾರ್ಥರೂಪ 'ಸಮಯಸಾರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಿದೆ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅನ್ಯವಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಯವಿವೆ. ಹೀಗೆ ಚಲ, ಮಲಿನ, ಅಗಾಢಗಳಿಲ್ಲದ ನಿಶ್ಚಯಶ್ರದ್ಧಾಬುದ್ಧಿಯೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚರಣ ಪರಿಣಮನವು ಅದು ದರ್ಶನಾಚಾರವಿದೆ.

೨) ಆ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಶಯ, ವಿಮೋಹ, ವಿಭ್ರಮಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಗ್ರಾಹಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚರಣವು-ಪರಿಣಮನವು ಅದು ಜ್ಞಾನಾಚಾರವಿದೆ.

೩) ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭ ಸಮಸ್ತ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ಅನುಭವವು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚರಣವು-ಪರಿಣಮನವು ಅದು ಚಾರಿತ್ರಾಚಾರವಿದೆ.

೪) ಅದೇ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ಸಹಜಾನಂದರೂಪದ ಪ್ರತಪನವು ಅದು ತಪಶ್ಚರಣವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚರಣವು-ಪರಿಣಮನವು ಅದು ತಪಶ್ಚರಣಾಚಾರವಿದೆ.

ಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠಾನಾನುಚರಣರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ಚ ಯೇ ಕಥಯಂತಿ ತೇ ಭವಂತು ಪಾಧ್ಯಾಯಾಸ್ತಾನಹಂ ವಂದೇ | ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವತ್ವಸ್ಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠಾನಾನುಚರಣ ತಪಶ್ಚರಣರೂಪಾಭೇದಚತುರ್ವಿಧನಿಶ್ಚಯಾರಾಧನಾತ್ಮಕ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಂ ಯೇ ಸಾಧಯಂತಿ ತೇ ಭವಂತಿ ಸಾಧವಸ್ತಾನಹಂ ವಂದೇ | ಅತ್ರ ಯ ಮೇವ ತೇ ಸಮಾಚರಂತಿ, ಕಥಯಂತಿ, ಸಾಧಯಂತಿ ಚ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಂ ತಮೇವೋಪಾದೇಯಭೂತಸ್ಯ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವತ್ವತ್ವಸ್ಯ ಸಾಧಕತ್ವಾದುಪಾದೇಯಂ ಜಾನೀಹೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨||

ಇತಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಸ್ಯ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ ನಮಸ್ಕಾರಕರಣಮುಖ್ಯತೇನ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ದೋಹಕಸೂತ್ರಸಪ್ತಕಂ ಗತಮ್ |

ಅಥ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿನೋ ನತ್ವಾ ಪುನರಿದಾನೀಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾನ್ ವಿಜ್ಞಾಪಯತಿ--

೫) ಅದೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ ಆಚರಣ-ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವೀರ್ಯಾಚಾರವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯ ಪಂಚಾಚಾರಗಳಿವೆ.

೧) ನೀಶಂಕಿತ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗರೂಪದ ಎಂಟು ಭೇದವು ಅದು ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನಾಚಾರವಿದೆ.

೨) ಕಾಲ, ವಿನಯ ಮೊದಲಾಗಿ ಎಂಟು ಭೇದವು ಅದು ಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನಾಚಾರವಿದೆ.

೩) ಐದುಮಹಾವ್ರತ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ಮೂರುಗುಪ್ತಿ, ನಿಗ್ರಂಥರೂಪವೆಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಾಚಾರವಿದೆ.

೪) ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಭೇದರೂಪವು ಅದು ಬಾಹ್ಯ ತಪಶ್ಚರಣಾಚಾರವಿದೆ.

೫) ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವರೂಪವು ಅದು ಬಾಹ್ಯವೀರ್ಯಾಚಾರವಿದೆ.

ಈ ವ್ಯವಹಾರ ಪಂಚಾಚಾರವು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧಕವಿದೆ. ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧ ದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತ್ವತ್ವದ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸ್ಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ, ಸ್ಮ್ಯಕ್ಅನುಷ್ಠಾನ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ದ್ರವ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ತಪಶ್ಚರಣ ಮತ್ತು ನಿಜಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುವಂಥ ವೀರ್ಯರೂಪದ ಅಭೇದ ಪಂಚಾಚಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತವಾದಂಥ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಆಚರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಆಚರಿಸಹಚ್ಚುವ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯ, ಆರು ದ್ರವ್ಯ, ಏಳು ತತ್ವ, ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಶುದ್ಧ ಜೀವದ್ರವ್ಯ, ಶುದ್ಧ ಜೀವತತ್ವ, ಶುದ್ಧ ಜೀವಪದಾರ್ಥವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞಾಧಾರಕವಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವವು (ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥವು) ಉಪಾದೇಯವಿದೆ, ಅದರಿಂದ ಅನ್ಯವಾದವುಗಳು ಹೇಯವಿವೇಯೆಂದು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವಂಥವರು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸ್ಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಆಚರಣರೂಪ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳುವಂಥವರು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಶುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ ಏಕಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತ್ವತ್ವದ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸ್ಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸ್ಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣ, ತಪಶ್ಚರಣರೂಪದ ಚತುರ್ವಿಧ ನಿಶ್ಚಯ-ಆರಾಧನಾತ್ಮಕವಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂಥವರು ಸಾಧುಗಳಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಿಂ ಪಣವಿವಿ ಪಂಚ-ಗುರು ಸಿರಿ-ಜೋಇಂದು-ಜಿಣಾಲು |

ಭಟ್ಟಪಹಾಯರಿ ವಿಣ್ಣವಿಲು ವಿಮಲು ಕರೇವಿಣು ಭಾಲು ||೮||

ಭಾವೇನ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪಂಚಗುರೂನ್ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುಜಿನಃ |

ಭಟ್ಟಪ್ರಭಾಕರೇಣ ವಿಜ್ಞಾಪಿತಃ ವಿಮಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಭಾವಮ್ ||೮||

ಭಾವಿಂ ಪಣವಿವಿ ಪಂಚಗುರು ಭಾವೇನ ಭಾವಶುದ್ಧ್ಯಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ | ಕಾನ್ | ಪಂಚಗುರೂನ್ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಿಂ ಕೃತಮ್ | ಸಿರಿಜೋಇಂದುಜಿಣಾಲು ಭಟ್ಟಪಹಾಯರಿ ವಿಣ್ಣವಿಲು ವಿಮಲು ಕರೇವಿಣು ಭಾಲು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರ ದೇವನಾಮಾ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟೇನ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ ವಿಜ್ಞಾಪಿತಃ ವಿಮಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಭಾವಂ ಪರಿಣಾಮಮಿತಿ| ಅತ್ರ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಪರಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಂ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ವಿಜ್ಞಾಪಿತವಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||೮||

ತದ್ಯಥಾ -

ಇಲ್ಲಿ ಆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಅವರು (ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳು) ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯು ಉಪಾದೇಯ ಭೂತ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಸಾಧಕವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಏಳು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಇಂತು ಪೀಠಿಕೆ

ಈಗ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತದ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದುದೇವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಗಾಥೆ -೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಭಾವಿಂ] ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದ [ಪಂಚ-ಗುರು] ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ [ಪಣವಿವಿ] ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ [ಭಟ್ಟ ಪಹಾಯರಿ] ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು [ಭಾಲು ವಿಮಲು ಕರೇವಿಣು] ತನ್ನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಮಾಡಿ [ಸಿರಿ-ಜೋಇಂದು-ಜಿಣಾಲು] ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದುದೇವನಾಮದ ಭಗವಂತರಿಗೆ [ವಿಣ್ಣವಿಲು] ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿನಂತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದುದೇವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿನಂತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಆ ವಿನಂತಿಯು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ,-

ಭಾವದಿ ನಮಿಸಿ ಪಂಚಗುರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟತನ್ನ |

ಭಾವನಿರ್ಮಲಮಾಡಿ ಯೋಗೀಂದುದೇವರಲಿ ವಿನಂತಿಸುವನು ||೮||

ಗಲು ಸಂಸಾರಿ ವಸಂತಾಹ ಸಾಮಿಯ ಕಾಲು ಅಣಂತು |

ಪರ ಮಇಂ ಕಿಂ ಪಿ ಣ ಪತ್ತು ಸುಹು ದುಕ್ಕು ಜಿ ಪತ್ತು ಮಹಂತು ||೯||

ಗತಃ ಸಂಸಾರೇ ವಸತಾಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಕಾಲಃ ಅನಂತಃ|

ಪರಂ ಮಯಾ ಕಿಮಪಿ ನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಸುಖಂ ದುಃಖಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಹತ್ ||೯||

ಗಲು ಸಂಸಾರಿ ವಸಂತಾಹಂ ಸಾಮಿಯ ಕಾಲು ಅಣಂತು ಗತಃ ಸಂಸಾರೇ ವಸತಾಂ ತಿಷ್ಠತಾಂ ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ | ಕೋಽಸೌ | ಕಾಲಃ | ಕಿಯಾನ್ | ಅನಂತಃ | ಪರ ಮಇಂ ಕಿಂ ಪಿ ಣ ಪತ್ತು ಸುಹು ದುಕ್ಕು ಜಿ ಪತ್ತು ಮಹಂತು ಪರಂ ಕಿಂತು ಮಯಾ ಕಿಮಪಿ ನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಸುಖಂ ದುಃಖಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಹದಿತಿ | ಇತೋ ವಿಸ್ತರಃ | ತಥಾಹಿ-ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾಸಮುತ್ತನ್ನ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದಸಮರಸೀಭಾವರೂಪಸುಖಾಮೃತವಿಪರೀತನಾರಕಾದಿದುಃಖ ರೂಪೇಣ ಕ್ಷಾರನೀರೇಣ ಪೂರ್ಣೇ ಅಜರಾಮರಪದವಿಪರೀತಜಾತಿಜರಾಮರಣರೂಪೇಣಮಕರಾದಿಜಲಚರ ಸಮೂಹೇನ ಸಂಕೀರ್ಣೇ ಅನಾಕುಲತ್ವ ಲಕ್ಷಣಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖವಿಪರೀತನಾನಾಮಾನಸಾದಿದುಃಖರೂಪ- ವಡವಾನಲಶಿಖಾಸಂದೀಪಿತಾಭ್ಯಂತರೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿವಿಪರೀತಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲರೂಪೇಣ ಕಲ್ಲೋಲಮಾಲಾಸಮೂಹೇನ ವಿರಾಜಿತೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ವಸತಾಂ ತಿಷ್ಠತಾಂ ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಂತಕಾಲೋ ಗತಃ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಏಕೇಂದ್ರಿಯವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಸಂಜ್ಞೆಪರ್ಯಾಪ್ತಮನುಷ್ಯತ್ವದೇಶಕುಲರೂಪೇಂದ್ರಿಯ ಪಟುತ್ವ ನಿರ್ವ್ಯಾಧ್ಯಾಯುಷ್ಯವರಬುದ್ಧಿಸದ್ಧರ್ಮಶ್ರವಣಧಾರಣಗ್ರಹಣಶ್ರದ್ಧಾನಸಂಯಮವಿಷಯಸುಖವ್ಯಾವರ್ತನ ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯನಿವರ್ತನೇಷು ಪರಂಪರಯಾ ದುರ್ಲಭೇಷು | ಕಥಂಭೂತೇಷು | ಲಭ್ಯೇಷ್ವಪಿ ತಪೋಭಾವನಾ-

ಗಾಥೆ -೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಾಮಿಯ] ಓ ಸ್ವಾಮಿ ! [ಸಂಸಾರಿ ವಸಂತಾಹಂ] ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ (ನನ್ನದು) [ಅಣಂತು ಕಾಲು] ಅನಂತ ಕಾಲವು [ಗಲು] ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ, [ಪರ] ಆದರೆ [ಮಇಂ] ನಾನು [ಕಿಂ ಪಿ ಸುಹು] ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಸುಖವನ್ನು [ಣ ಪತ್ತು] ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ [ಮಹಂತು ದುಕ್ಕು ಜಿ ಪತ್ತು] ಮಹಾದುಃಖವನ್ನೇ ಪಡೆದೆನು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಆ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದಮಯ ಸಮರಸೀ ಭಾವರೂಪ ಸುಖಾಮೃತದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖರೂಪದ ಕ್ಷಾರಜಲದಿಂದ (ಉಪ್ಪು ನೀರಿನಿಂದ) ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಜರ, ಅಮರ ಪದದಿಂದ ವಿಪರೀತ ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣರೂಪದ ಮಕರಾದಿ ಜಲಚರ ಸಮೂಹದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನಾಕುಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿಪರೀತ, ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾನಸಾದಿ ದುಃಖರೂಪ ಬಡವಾನಲಶಿಖಿಯಿಂದ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿತ, ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ವಿಪರೀತ, ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪದ ಕಲ್ಲೋಲಗಳ ಮಾಲಾಸಮೂಹದಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನವಾದಂಥ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ ಓ ಸ್ವಾಮಿ ! ಅನಂತಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಏಕೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ, ಸಂಜ್ಞೆ, ಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಮನುಷ್ಯತ್ವ,

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಾಲ ಕಳೆದರು ಸ್ವಾಮಿ ನಾನು |

ಆ ಸುಖಲೇಶವನು ಪಡೆಯದೆ ಮಹಾದುಃಖವನೆ ಪಡೆದಿರುವೆನು ||೯||

ಧರ್ಮೇಷು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ಧರ್ಮೇಷು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ ದುರ್ಲಭತ್ವಾತ್ | ತದಪಿ ಕಥಮ್ | ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಬೋಧಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾನಾಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯ ಕಷಾಯಾದಿ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಾನಾಂ ಪ್ರಬಲತ್ವಾದಿತಿ | ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಾಮಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಾಪಣಂ ಬೋಧಿಸ್ತೇಷಾಮೇವ ನಿರ್ವಿಘ್ನೇನ ಭವಾಂತರಪ್ರಾಪಣಂ ಸಮಾಧಿರಿತಿ ಬೋಧಿಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣಂ ಯಥಾಸಂಭವಂ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - ‘‘ಇತ್ಯತಿದುರ್ಲಭರೂಪಾಂ ಬೋಧಿಂ ಲಬ್ಧ್ವಾಯದಿ ಪ್ರಮಾದೀ ಸ್ಯಾತ್ | ಸಂಸೃತಿಭೀಮಾರಣ್ಯೇ ಭ್ರಮತಿ ವರಾಕೋ ನರಃ ಸುಚಿರಮ್ |’ ಪರಂ ಕಿಂತು ಬೋಧಿಸಮಾಧ್ಯಭಾವೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಂಸಾರೇ ಭ್ರಮತಾಪಿ ಮಯಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಮಾಧಿ ಸಮುತ್ತನ್ನ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದ ಸುಖಾಮೃತಂ ಕಿಮಪಿ ನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕಿಂತು ತದ್ವಿಪರೀತಮಾಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕಂ ವಿವಿಧಶಾರೀರಮಾನಸರೂಪಂ ಚತುರ್ಗತಿಭ್ರಮಣಸಂಭವಂ ದುಃಖಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ತಮಿತಿ | ಅತ್ರ ಯಸ್ಯ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸುಖಸ್ಯಾ ಲಾಭೇ ಭ್ರಮಿತೋ ಜೀವಸ್ತದೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೯||

ಆರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಉತ್ತಮಕುಲ, ಸುಂದರರೂಪು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರವೀಣತೆ, ನಿರೋಗಶರೀರ, ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. (ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೂ ಕೂಡ) ಉತ್ತಮಬುದ್ಧಿ, ಸದ್ಗುಣದ ಶ್ರವಣ, ಗ್ರಹಣ, ಧಾರಣ, ಶ್ರದ್ಧಾನ, ಸಂಯಮ, ವಿಷಯಸುಖದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ, ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಗಳ ಅಭಾವ ಇವೆಲ್ಲವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿವೆ, ಮತ್ತು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾಸ್ವರೂಪದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ಬೋಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ಭೂತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ, ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಪ್ರಬಲತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅದು ಬೋಧಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ಅವನ್ನೇ ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು ಸಮಾಧಿಯಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೋಧಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಯಥಾಸಂಭವ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ-ಯಾವ ಜೀವನು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ಬೋಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಆ ದೀನ ಪುರುಷನು ಸಂಸಾರರೂಪದ ಭಯಂಕರವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಕಾಲದವರೆಗೆ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ನಾನು ಬೋಧಿ ಸಮಾಧಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪದ ಸುಖಾಮೃತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ವಿಪರೀತವೂ ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕವೂ ಆದ ವಿವಿಧ ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಆಗುವ ದುಃಖವನ್ನೇ ಈ ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ಭ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಆ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಜೀವನು ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಆದುದರಿಂದ ಆ ಸುಖವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಕೇಳಬಯಸುತ್ತಾನೆ, -

ಅಥ ಯಸ್ಯೈವ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಸ್ಯಾ ಲಾಭೇಽನಾದಿಕಾಲೇ ಭ್ರಮಿತೋ ಜೀವಸ್ತಮೇವ ಪೃಚ್ಛತಿ-

ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ವಹ ತತ್ತಾಹಂ ಜೋ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಕೋಇ |

ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ವ-ವಿಣಾಸಯರು ಕಹಹು ಪಸಾಏ ಸೋ ವಿ ||೧೦||

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖೈಃತಪ್ತಾನಾಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕಶ್ಚಿತ್

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಿ ವಿನಾಶಕರಃ ಕಥಯ ಪ್ರಸಾದೇನ ತಮಪಿ ||೧೦||

ಚಲುಗಇದುಕ್ವಹಂ ತತ್ತಾಹಂ ಜೋ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಕೋಇ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಿತಪ್ತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಯಃ ಕಶ್ಚಿಚ್ಚಿದಾನಂದೈ ಕಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ | ಚಲುಗಇದುಃಖಿವಿಣಾಸಯರು ಆಹಾರಭಯ-ಮೈಥುನಪರಿಗ್ರಹಸಂಜ್ಞಾರೂಪಾದಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವರಹಿತಾನಾಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಬಲೇನ ಪರಮಾತ್ಮೋತ್ಥ ಸಹಜಾನಂದೈ ಕ ಸುಖಾಮೃತಸಂತುಷ್ಟಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಿವಿನಾಶಕಃ ಕಹಹು ಪಸಾಏ ಸೋ ವಿ ಹೇ ಭಗವನ್ ತಮೇವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಂ ಮಹಾಪ್ರಸಾದೇನ ಕಥಯೇತಿ | ಅತ್ರ | ಯೋಽಸಾ ಪರಮ ಸಮಾಧಿ ರತಾನಾಂ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಿವಿನಾಶಕಃ ಸ ಏವ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೦|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮ ಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಪ್ತಿಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ದೋಹಕಸೂತ್ರತ್ರಯಂ ಗತಮ್ |

ಗಾಥೆ -೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ವಹಂ ತತ್ತಾಹಂ] ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ದುಃಖದಿಂದ ತಪ್ಪರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ವ-ವಿಣಾಸಯರು] ಆ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ [ಜೋ ಕೋಇ ಪರಮಪ್ಪ ಉ] ಆ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ ವಿ] ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಓ ಪ್ರಭು ! [ಪಸಾಏ] ಕೃಪೆಮಾಡಿ [ಕಹಹು] ಹೇಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ದುಃಖದಿಂದ ತಪ್ಪರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರಸಂಜ್ಞೆ, ಭಯಸಂಜ್ಞೆ, ಮೈಥುನಸಂಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹಸಂಜ್ಞೆ ಮೊದಲಾದರೂಪದ ಸಮಸ್ತವಿಭಾವಗಳಿಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಪರಮ ಆತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ಸಹಜಾನಂದರೂಪ ಸುಖಾಮೃತದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟ ಜೀವರುಗಳ ಚತುರ್ಗತಿಯ ದುಃಖದ ವಿನಾಶಕ ಮತ್ತು ಒಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಓ ಪ್ರಭು ! ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ. ಆ ಪರಮಸಮಾಧಿ ಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಯ ದುಃಖದ ವಿನಾಶಕನಿರುವವನೇ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನ ವಿನಂತಿಯ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಿ ತಪ್ಪರಿಗೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನು |

ಚತುರ್ಗತಿ ದುಃಖಿ ವಿನಾಶಮಾಳ್ಳುದನೆ ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಪೇಳುವುದು ||೧೦||

ಅಥ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾಪನಾನಂತರಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಸ್ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಾನಂ ಕಥಯಂತಿ-

ಪುಣು ಪುಣು ಪಣವಿವಿ ಪಂಚ-ಗುರು ಭಾವೇ ಚಿತ್ತಿ ಧರೇವಿ |

ಭಟ್ಟಪಹಾಯರ ಣಿಸುಣಿ ತುಹು ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಕಹೇವಿ (ವಿಂ?) ||೧೧||

ಪುನಃಪುನಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪಂಚಗುರೂನ್ ಭಾವೇನ ಚಿತ್ತೇ ದೃತ್ವಾ |

ಭಟ್ಟಪ್ರಭಾಕರ ನಿಶ್ಚಯ ತ್ವಮ್ ಆತ್ಮಾನಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಕಥಯಾಮಿ ||೧೧||

ಪುಣು ಪುಣು ಪಣವಿವಿ ಪಂಚಗುರು ಭಾವೇನ ಚಿತ್ತಿ ಧರೇವಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪಂಚಗುರೂನಹಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಭಾವೇನ ಭಕ್ತಿಪರಿಣಾಮೇನ ಮನಸಿ ದೃತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ಭಟ್ಟಪಹಾಯರ ಣಿಸುಣಿ ತುಹುಂ ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಕಹೇವಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ! ನಿಶ್ಚಯೇನ ಶೃಣು ತ್ವಂ ತ್ರಿವಿಧಮಾತ್ಮಾನಂ ಕಥಯಾಮ್ಯಹಮಿತಿ | ಬಹಿರಾತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಭೇದೇನ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಾ ಭವತಿ | ಅಯಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಾ ಯಥಾ ತ್ವಯಾ ಪೃಷ್ಠೋ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ತಥಾ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಪ್ರಿಯಾಃ ಪರಮಾತ್ಮ ಭಾವನೋತ್ಥವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದ- ಸುಧಾರಸಪಿಪಾಸಿತಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಸಮುತ್ತನ್ನ ಸುಖಾವೃತ ವಿಪರೀತನಾರಕಾದಿದುಃಖ- ಭಯಭೀತಾ ಭವ್ಯವರಪುಂಡರೀಕಾ ಭರತ-ಸಗರ-ರಾಮ-ಪಾಂಡವ-ಶ್ರೇಣಿಕಾದಯೋಽಪಿ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವಾನಾಂ ಸಮವಸರಣೇ ಸಪರಿವಾರಾ ಭಕ್ತಿಭರನಮಿತೋತ್ತಮಾಂಗಾಃ ಸಂತಃ ಸರ್ವಾಗಮಪ್ರಶ್ನಾನಂತರಂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಪೃಚ್ಛಂತೀತಿ | ಅತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮಧ್ಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧||

ಈಗ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಂಚಗುರು] ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ [ಪುಣು ಪುಣು] ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ [ಪಣವಿವಿ] ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು [ಭಾವೇಂ] ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಅವರನ್ನು [ಚಿತ್ತಿ] ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಧರೇವಿ] ಧಾರಣಮಾಡಿ [ತಿವಿಹು] ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಕಹೇವಿ(ವಿಂ)?] ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಅದನ್ನು [ಭಟ್ಟ ಪಹಾಯರ] ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ ! [ತುಹು] ನೀನು [ಣಿಸುಣಿ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆಲಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭೇದದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಯಾವ ರೀತಿ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನನ್ನು ನನಗೆ ಕೇಳಿದೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯು ಪ್ರಿಯವಿರುವಂಥವರೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪಸುಧಾರಸದ ಪಿಪಾಸೆಯುಳ್ಳವರೂ, ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ

ಐವರು ಗುರುಗಳ ತಿರುತಿರುಗಿ ನಮಿಸಿ ಭಾವದಿ ಮನದಲಿ ಧರಿಸಿ |

ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮನನು ಪೇಳೆನೆಲೆ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ನೀನವಧರಿಸು ||೧೧||

ಅಥ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬಹಿರಾತ್ಮಾನಂ ವಿಹಾಯ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಪರಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ
ಭಾವಯ ತ್ವ ಮಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ತಿ-ವಿಹು ಮುಣೇವಿ ಲಹು ಮೂಢಲು ಮೇಲ್ಲಹಿ ಭಾಲು |

ಮುಣಿ ಸಣ್ಣಾಣೇ ಕಾಣಮಲು ಜೋ ಪರಮಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ||೧೨||

ಆತ್ಮಾನಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಮತ್ವಾ ಲಘು ಮೂಢಂ ಮುಂಚ ಭಾವಮ್ |

ಮನ್ಯಸ್ವ ಸ್ವಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವಃ ||೧೨||

ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಮುಣೇವಿ ಲಹು ಮೂಢಲು ಮೇಲ್ಲಹಿ ಭಾಲು ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಆತ್ಮಾನಂ ತ್ರಿವಿಧಂ
ಮತ್ವಾ ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ಮೂಢಂ ಬಹಿರಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಂ ಭಾವಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಮುಂಚ | ಮುಣಿ ಸಣ್ಣಾಣೇಂ
ಕಾಣಮಲು ಜೋ ಪರಮಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ಪಶ್ಚಾತ್ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮ ಪರಿಜ್ಞಾನಾನಂತರಂ ಮನ್ಯಸ್ವ |ಜಾನೀಹಿ | ಕೇನ
ಕರಣಭೂತೇನ | ಅಂತರಾತ್ಮ ಲಕ್ಷಣವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ | ಕಂ ಜಾನೀಹಿ | ಯಂ ಪರಾತ್ಮ-
ಸ್ವಭಾವಮ್ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಮಿತಿ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ
ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾತಃ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇ ವೀತರಾಗವಿಶೇಷಣಂ ಕಿಮರ್ಥಮಿತಿ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ , ಪರಿಹಾರಮಾಹ , ವಿಷಯಾನುಭವರೂಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಂ ಸರಾಗಮಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ
ತನ್ನಿಷೇಧಾರ್ಥಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೨||

ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಸಮುತ್ತನ್ನವಾದ ಸುಖಾಮೃತದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖದಿಂದ ಭಯಭೀತರೂ,
ಭವ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆದ ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮಚಂದ್ರ , ಪಾಂಡವ, ಶ್ರೇಣಿಕ ಮೊದಲಾದವರು
ಕೂಡ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವರ ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ
ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನತಮಸ್ತಕರಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಆಗಮಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತರ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ
ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದೊಳಗಿಂದ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ
ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಹಿರಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ
ಮೂಲಕ ನೀನು ಪರಮ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-

ಗಾಥೆ - ೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ತಿ-ವಿಹು ಅಪ್ಪಾ] ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನನ್ನು
[ಮುಣೇವಿ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಮೂಢಲು] ಬಹಿರಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ [ಭಾಲು] ಪರಿಣಾಮವನ್ನು [ಲಹು]

ನೀನು ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮನನು ತಿಳಿದು ಮೂಢಭಾವವನು ಬೇಗತೊರೆದು |

ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿದುಕೋ ನಿಜ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ||೧೨||

ಅಥ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮ ಸಂಜ್ಞಾಂ ಬಹಿರಾತ್ಮಲಕ್ಷಣಂ ಚ ಕಥಯತಿ-

ಮೂಢು ವಿಯಕ್ಶಣು ಬಂಭು ಪರು ಅಪ್ಪಾ ತಿ-ವಿಹು ಹವೇಇ |

ದೇಹು ಜಿ ಅಪ್ಪಾ ಜೋ ಮುಣಇ ಸೋ ಜಣು ಮೂಢು ಹವೇಇ ||೧೩||

ಮೂಢೋ ವಿಚಕ್ಷಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಃ ಆತ್ಮಾ ತ್ರಿವಿಧೋ ಭವತಿ |

ದೇಹಮೇವ ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಮನುತೇ ಸ ಜನೋ ಮೂಢೋ ಭವತಿ ||೧೩||

ಮೂಢು ವಿಯಕ್ಶಣು ಬಂಭು ಪರು ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಹವೇಇ ಮೂಢೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ, ವಿಚಕ್ಷಣೋ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಪರಿಣತೋಽಂತರಾತ್ಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕ-ಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ | ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವಲಕ್ಷಣಂ ಕಥ್ಯತೇ-ಶುದ್ಧೋ ರಾಗಾದಿರಹಿತೋ ಬುದ್ಧೋಽನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ-ಚತುಷ್ಟಯಸಹಿತ ಇತಿ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವಲಕ್ಷಣಂ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಸ ಚ ಕಥಂಭೂತಃ ಬ್ರಹ್ಮಾ | ಪರಮೋ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರಹಿತಃ | ಏವಮಾತ್ಮಾ ತ್ರಿವಿಧೋ ಭವತಿ | ದೇಹು ಜಿ ಅಪ್ಪಾ ಜೋ ಮುಣಇ ಸೋ ಜಣು ಮೂಢು ಹವೇಇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಸಂಜಾತಸದಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತಸ್ವಭಾವ-ಮಲಭಮಾನಃ | ಸನ್ ದೇಹಮೇವಾತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಮನುತೇ ಜಾನಾತಿ ಸ ಜನೋ ಲೋಕೋ ಮೂಢಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಹೇಯಸ್ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಯದ್ಯಪ್ಯಂತರಾತ್ಮೋಪಾದೇಯಸ್ತಥಾಪಿ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯ-

ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ಮೇಲ್ಗಿ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು ಮತ್ತು [ಸಣ್ಣಣೇಂ] ಅಂತರಾತ್ಮಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ [ಣಾಣಮಲು] ಜ್ಞಾನಮಯ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ [ಜೋ ಪರಮಪ್ರಸಹಾಲು] ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವಿದೆ ಅದನ್ನು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ 'ವೀತರಾಗ'ವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ವಿಷಯಗಳ ಅನುಭವರೂಪವಾದ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವು ಸರಾಗ ಕೂಡ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ನಿಷೇಧಾರ್ಥವಾಗಿ 'ವೀತರಾಗ'ವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಸಂಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಬಹಿರಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ -೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮೂಢು] ಮೂಢನು ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, [ವಿಯಕ್ಶಣು] ವಿಚಕ್ಷಣನು ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಪರು ಬಂಭು] ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ತಿ-ವಿಹು] ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇದ್ದಾನೆ. [ಜೋ] ಯಾರು [ದೇಹು ಜಿ] ದೇಹವನ್ನೇ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನೆಂದು [ಮುಣಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ [ಸೋ ಜಣು] ಆ ಜನರು [ಮೂಢು ಹವೇಇ] ಮೂಢರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಹಿರಾತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದಾತ್ಮ ತ್ರಿವಿಧನಿಹನು |

ದೇಹವನೆ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುವಾ ಜನರು ಬಹಿರಾತ್ಮರಿಹರು ||೧೩||

ಭೂತಪರಮಾತ್ಮಪೇಕ್ಷಯಾ ಸ ಹೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೩||

ಅಥ ಪರಮಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಃ ಸನ್ ದೇಹವಿಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋಽಸೌ ಜಾನಾತಿ ಸೋಽಂತರಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ದೇಹ-ವಿಭಿನ್ನಃ ಕಾಣಮಃ ಜೋ ಪರಮಪ್ಪು ಣಿಏಱ |

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಪರಿಟ್ಠಿಯಃ ಪಂಡಿಃ ಸೋ ಜಿ ಹವೇಱ ||೧೪||

ದೇಹವಿಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಂ ಪಶ್ಯತಿ |

ಪರಮಸಮಾಧಿಪರಿಸ್ಥಿತಃ ಪಂಡಿತಃ ಸ ಏವ ಭವತಿ ||೧೪||

ದೇಹವಿಭಿನ್ನ ಉ ಕಾಣಮಃ ಜೋ ಪರಮಪ್ಪು ಣಿಏಱ ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ದೇಹಾದಭಿನ್ನಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋಽಸೌ ಜಾನಾತಿ ಪರಮಸಮಾಹಿಪರಿಟ್ಠಿಯಃ ಪಂಡಿಃ ಸೋ ಜಿ ಹವೇಱ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಹಜಾನಂದೈಕ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣಪರಮಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಃ ಸನ್ ಪಂಡಿತೋಽಂತರಾತ್ಮಾ ವಿವೇಕಿ ಸ ಏವ ಭವತಿ | 'ಕಃ ಪಂಡಿತೋ ವಿವೇಕಿ' ಇತಿ ವಚನಾತ್, ಇತಿ ಅಂತರಾತ್ಮಾ ಹೇಯರೂಪೋ, ಯೋಽಸೌ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಃ ಸ ಏವ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೪||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಮೂಢನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ವಿಚಕ್ಷಣನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಪರಮನು ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಬ್ರಹ್ಮ-ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧ-ಏಕಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಶುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಬುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ಚತುಷ್ಟಯ ಸಹಿತನು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಶುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇದ್ದಾನೆ.

ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ಸದಾನಂದರೂಪ ಸುಖಾಮೃತ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವ ಜನರು ಮೂಢಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮರುಗಳಲ್ಲಿ) ಬಹಿರಾತ್ಮನು ಹೇಯನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವನು ಹೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾಗುತ್ತ ಯಾರು ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಅಂತರಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾರು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಪರಿಟ್ಠಿಯಃ] ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ

ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಿರವಿರುತ ದೇಹದಿ ಭಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಯ |

ಪರಮಾತ್ಮನನು ಯಾರು ತಿಳಿಯುವರವರೆ ಅಂತರಾತ್ಮರಿರುವರು ||೧೪||

ಅಥ ಸಮಸ್ತಪರದ್ರವ್ಯಂ ಮುಕ್ತಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯಕರ್ಮರಹಿತಶುದ್ಧಾತ್ಮಾಯೇನ ಲಬ್ಧಃ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ
ಭವತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

**ಅಪ್ಪಾ ಲದ್ಧಲು ಕಾಣಮಲು ಕಮ್ತ-ವಿಮುಕ್ತೇಂ ಜೇಣ |
ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಸಯಲು ವಿ ದವ್ವ ಪರು ಸೋ ಪರು ಮುಣಹಿ ಮಣೇಣ ||೧೫||**

ಆತ್ಮಾ ಲಬ್ಧೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕರ್ಮವಿಮುಕ್ತೇನ ಯೇನ |
ಮುಕ್ತಾ ಸಕಲಮಪಿ ದ್ರವ್ಯಂ ಪರಂ ತಂ ಪರಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಮನಸಾ ||೧೫||

ಅಪ್ಪಾ ಲದ್ಧಲು ಕಾಣಮಲು ಕಮ್ತವಿಮುಕ್ತೇಂ ಜೇಣ ಆತ್ಮಾ ಲಬ್ಧಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಜ್ಞಾನಮಯಃ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಃ | ಕಥಂಭೂತೇನ ಸತಾ | ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಭಾವಕರ್ಮರಹಿತೇನ ಯೇನ |
ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾತ್ಮಾ ಲಬ್ಧಃ | ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಸಯಲು ವಿ ದವ್ವ ಪರು ಸೋ ಪರು ಮುಣಹಿ ಮಣೇಣ | ಮುಕ್ತಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ |
ಕಿಮ್ | ಪರಂ ದ್ರವ್ಯಂ ದೇಹರಾಗಾದಿಕಮ್ | ಸಕಲಂ ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಂ ಸಮಸ್ತಮಪಿ | ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಂ
ಪರಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮಿತಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕೇನ ಕೃತ್ವಾ | ಮಾಯಾಮಿಥ್ಯಾನಿದಾನಶಲ್ಯತ್ರಯ-

ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತ [ದೇಹ-ವಿಭಿಣ್ಣ ಉ] ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ [ಕಾಣಮಲು] ಜ್ಞಾನಮಯ [ಪರಮಪ್ಪು]
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು [ಣಿಏಇ] ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. [ಸೋಜಿ] ಅವರೇ [ಪಂಡಿಲು ಹವೇಇ] ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಹಜ ಆನಂದರೂಪವಾದ ಒಂದು (ಕೇವಲ)
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತ ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ
ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಯ ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಪಂಡಿತ-ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಅಂತರಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆ! ೧ 'ಕಃ ಪಂಡಿತೋ
ವಿವೇಕಿ' 'ಇತಿ ವಚನಾತ್' ಎಂದರೆ 'ಯಾರು ವಿವೇಕಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಆಗಮದ ವಚನವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಹೇಯರೂಪನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾ-
ನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನೂ. ಕರ್ಮರಹಿತನೂ ಆದ ಶುದ್ಧ
ಆತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಪರಮಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಣ] ಯಾವನು [ಸಯಲು ವಿ ಪರು ದವ್ವ ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಸಮಸ್ತ
ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಕಮ್ತ-ವಿಮುಕ್ತೇಂ] ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ [ಕಾಣಮಲು

ನೀನು ಸಕಲಪರಿಗ್ರಹ ತ್ಯಜಿಸಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತನಾದ |

ಜ್ಞಾನಮಯಾತ್ಮನನು ಪಡೆದಪರಮಾತ್ಮನನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದರಿ ||೧೫||

ಸ್ವರೂಪಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮರಹಿತೇನ ಮನಸೇತಿ | ಅತ್ರೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಉಪಾದೇಯೋ
ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವರೂಪಂ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ತು ಹೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧|| ಏವಂತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮ
ಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಸೂಚನಮುಖ್ಯತಯಾ ಸೂತ್ರಪಂಚಕಂ ಗತಮ್ |
ತದನಂತರಂ ಮುಕ್ತಿಗತಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಸಿದ್ಧ ಜೀವವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ದೋಹಕಸೂತ್ರದಶಕಂ
ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ |

ಲಕ್ಷ್ಯಮಲಕ್ಷ್ಯೇಣ ದೃಶ್ಯಾಹರಿಹರಾದಿವಿಶಿಷ್ಟಪುರುಷಾ ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹೀತಿ
ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ತಿಹುಯಣ-ವಂದಿಲು ಸಿದ್ಧಿ-ಗಲು ಹರಿ-ಹರ ರೂಯಹಿ ಜೋ ಜಿ |

ಲಕ್ಷ್ಯ ಅಲಕ್ಷ್ಯೇಂ ಧರಿವಿ ಧಿರು ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪಲು ಸೋ ಜಿ ||೧೬||

ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತಂ ಸಿದ್ಧಿಗತಂ ಹರಿಹರಾ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಮೇವ |

ಲಕ್ಷ್ಯಮಲಕ್ಷ್ಯೇಣ ದೃಶ್ಯಾಸ್ಥಿರಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ||೧೬||

ತಿಹುಯಣವಂದಿಲು ಸಿದ್ಧಿಗಲು ಹರಿಹರ ರೂಯಹಿಂ ಜೋ ಜಿ ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತಂ ಸಿದ್ಧಿಗತಂ ಯಂ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಹರಿಹರಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಯೋ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ |

ಅಷ್ಟಾ ಲದ್ಧಲು] ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನು [ಮಣೇಣ] ಶುದ್ಧ
ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ [ಪರು ಮುಣಹಿ] ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಯಾವನು ಶರೀರ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಜ್ಞಾನಾವರಣ
ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಆತ್ಮನನ್ನು
ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು-ಇಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು-ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಮಾಯೆ,
ಮಿಥ್ಯೆ, ನಿದಾನ ಈ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ
ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು . ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು
ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವರೂಪದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳು ಹೇಯವಿವೇಯೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಮೂರು
ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಸೂಚನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಅನಂತರ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪ ಸಿದ್ಧ ಜೀವರುಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ
ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಹೀಗಿವೆ.

ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತ ಸಿದ್ಧಿಗತ ಹರಿಹರಜಾನಿಪ ಪರಮಾತ್ಮನನು |

ಆ ಬಗೆಯಲಕ್ಷ್ಯದಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ ಅವನನೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದರಿ ||೧೬||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಧರಿವಿ ಧಿರು ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಂ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪಂ ಚಿತ್ತಮ್ | ಅಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೇಣ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿತ್ಯಾನಂದೈಕ-
ಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮರೂಪೇಣ ಧೃತ್ವಾ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಸ್ಥಿರಂ ಪರೀಷಹೋಪಸರ್ಗೇರಕ್ಷುಭಿತಂ ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪಲು
ಸೋ ಜಿ ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಮುಕ್ತಿಗತಪರಮಾತ್ಮಸದೃಶೋ ರಾಗಾದಿರಹಿತಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ
ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೬|| ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ- ಬಹಿದ್ರವ್ಯವಿಷಯೇ
ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಚೇತನಾಚೇತನರೂಪೇ ಮಮೇದ ಮಿತಿ ಸ್ವರೂಪಃ ಸಂಕಲ್ಪಃ, ಅಹಂ ಸುಖೀ ದುಃಖೀತ್ಯಾದಿಚಿತ್ತಗತೋ
ಹರ್ಷವಿಷಾದಾದಿಪರಿಣಾಮೋ ವಿಕಲ್ಪ ಇತಿ | ಏವಂ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಲಕ್ಷಣಂ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ |

ಅಥ ನಿತ್ಯನಿರಂಜನಜ್ಞಾನಮಯಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಶಾಂತಶಿವಸ್ವರೂಪಂ ದರ್ಶಯನ್ನಾಹ-

ಹರಿಹರ ಮೊದಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯವನ್ನು (ಮನಸ್ಸನ್ನು) ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯರೂಪದಿಂದ (ಪರಮಾತ್ಮ
ರೂಪದಿಂದ) ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಹರಿಹರ] ಹರಿಹರ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರು [ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಧಿರು
ಧರಿವಿ] ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು [ತಿಹುಯಣ-ವಂದಿಲು ಸಿದ್ಧಿ-ಗಲು ಜೋ-ಜಿ]
ಮೂರು ಲೋಕದಿಂದ ವಂದಿತನೂ, ಸಿದ್ಧಪದವಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನೂ ಆದಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು [ಝಾಯಹಿಂ]
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ [ಸೋ ಜಿ] ಅವನನ್ನೇ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ಪರಮಪ್ಪಲು ಮುಣಿ] ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಹರಿ, ಹರ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಮೊದಲಾದವರು ಸಂಕಲ್ಪರೂಪದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವೀತರಾಗ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ನಿತ್ಯಾನಂದವು ಒಂದು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪದಿಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪರೀಷಹ,
ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕ್ಷುಭಿತರಾಗದೆ ಮೂರು ಲೋಕದಿಂದ ವಂದಿತ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಪ್ರಕಟರೂಪ ಸಿದ್ಧ
ಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ
ಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿ ಎಂದರೆ ಭಾವಿಸು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಪ್ರಕಟರೂಪ ಮುಕ್ತಿಗತ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮಾನವಾಗಿ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ
ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪದ ಸ್ವರೂಪವು ಹೀಗಿದೆ - ಸ್ತ್ರೀ, ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ
ಅಚೇತನ ಬಾಹ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಇದು ನನ್ನದಿ'ಯೆಂಬ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಮಮತ್ವರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವು ಅದು
ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ. 'ನಾನು ಸುಖಿ, ನಾನು ದುಃಖಿ'ಯೆಂಬ ಚಿತ್ತಗತ ಹರ್ಷವಿಷಾದ ಇತ್ಯಾದಿರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವು
ಅದು ವಿಕಲ್ಪವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈಗ ನಿತ್ಯನಿರಂಜನ, ಜ್ಞಾನಮಯ, ಪರಮಾನಂದಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಶಾಂತ ಶಿವಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ದರ್ಶಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಣೆಚ್ಚು ಣೆರಂಜಣು ಕಾಣಮಲು ಪರಮಾಣಂದ-ಸಹಾಲು |

ಜೋ ಏಹಲು ಸೋ ಸಂತು ಸಿಲು ತಾಸು ಮುಣೆಚ್ಚಿ ಭಾಲು ||೧೭||

ನಿತ್ಯೋ ನಿರಂಜನೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ |

ಯ ಈದೃಶಃ ಸ ಶಾಂತಃ ಶಿವಃ ತಸ್ಯ ಮನ್ಯಸ್ವ ಭಾವಮ್ ||೧೭||

ಣೆಚ್ಚು ಣೆರಂಜಣು ಕಾಣಮಲು ಪರಮಾಣಂದಸಹಾಲು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನಿತ್ಯೋಽವಿನಶ್ವರಃ, ರಾಗಾದಿಕರ್ಮಮಲರೂಪಾಂಜನರಹಿತತ್ವಾನಿರಂಜನಃ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಯಃ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೋತ್ಥ ವೀತರಾಗಾನಂದಪರಿಣತತ್ವತ್ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ ಜೋಏಹಲು ಸೋ ಸಂತು ಸಿಲು ಯ ಇತ್ಥಂಭೂತಃ ಸ ಶಾಂತಃ ಶಿವೋ ಭವತಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ತಾಸು ಮುಣೆಚ್ಚಿ ಭಾಲು ತಸ್ಯ ವೀತರಾಗತ್ವಾತ್ ಶಾಂತಸ್ಯ ಪರಮಾನಂದ ಸುಖಮಯತ್ವಾತ್ ಶಿವಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ತ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ ಭಾವಯ | ಕಂ ಭಾವಯ | ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧಿ ಕಸ್ವಭಾವಮಿತ್ಯ ಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೭||

ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟೋ ಭವತಿ-

ಜೋ ಣೆಯ-ಭಾಲು ಣ ಪರಿಹರಣ ಜೋ ಪರ-ಭಾಲು ಣ ಲೇಇ |

ಜಾಣಇ ಸಯಲು ವಿ ಣೆಚ್ಚು ಪರ ಸೋ ಸಿಲು ಸಂತು ಹವೇಇ ||೧೮||

ಗಾಥೆ -೧೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ : [ಣೆಚ್ಚು] ನಿತ್ಯ [ಣೆರಂಜಣು] ನಿರಂಜನ, [ಕಾಣಮಲು] ಜ್ಞಾನಮಯ, [ಪರಮಾಣಂದ-ಸಹಾಲು ಏಹಲು] ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು [ಜೋ] ಯಾವನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಸಂತುಸಿಲು] ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ. ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ತಾಸು ಭಾಲು] ಅವನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಮುಣೆಚ್ಚಿ] ತಿಳಿ ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಅವಿನಶ್ವರನು, ರಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಮಲರೂಪದ ಅಂಜನದಿಂದ ರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂಜನನು, ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯನು, ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ವೀತರಾಗ ಆನಂದ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವಭಾವಿಯಿದ್ದವನು ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ. ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ಅವನು ವೀತರಾಗನಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಂತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖಮಯನಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ಎಂದರೆ ಭಾವಿಸು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ನಿತ್ಯನಿರಂಜನ ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ |

ನಿತ್ಯಶಾಂತ ಶಿವವಿರುವವನ ಸ್ವಭಾವವನು ತಿಳಿದುಕೋ ನೀನು ||೧೭||

ನಿಜಭಾವವನು ಬಿಡದೆ ಪರಭಾವವನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಯಾವನು |

ನಿಜದಿಸಕಲವನು ನಿತ್ಯ ತಿಳಿಯುವವನು ಶಿವಮೇಣ್ಯಾಂತನಿಹನು ||೧೮||

ಯೋ ನಿಜಭಾವಂ ನ ಪರಿಹರತಿ ಯಃ ಪರಭಾವಂ ನ ಲಾತಿ |

ಜಾನಾತಿ ಸಕಲಮಪಿ ನಿತ್ಯಂ ಪರಂ ಸ ಶಿವಃ ಶಾಂತೋ ಭವತಿ ||೧೮||

ಯಃ ಕರ್ತಾ ನಿಜಭಾವಮನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವಭಾವಂ ನ ಪರಿಹರತಿ ಯಶ್ಚ ಪರಭಾವಂ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ-
ರೂಪಮಾತ್ಮರೂಪತಯಾ ನ ಗೃಹ್ಣಾತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ | ಜಾನಾತಿ ಸರ್ವಮಪಿ ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿ-
ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಂ ನ ಕೇವಲಂ ಜಾನಾತಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನಿತ್ಯ ಏವ ಅಥವಾ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಲಮೇವ ಜಾನಾತಿ
ಪರಂ ನಿಯಮೇನ | ಸ ಇತ್ಯಂಭೂತಃ ಶಿವೋ ಭವತಿ ಶಾಂತಶ್ಚ ಭವತೀತಿ | ಕಿಂ ಚ ಅಯಮೇವ ಜೀವಃ ಮುಕ್ತಾವ-
ಸ್ಥಾಯಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಶಾಂತಃ ಶಿವಸಂಜ್ಞಾಂ ಲಭತೇ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ತು ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ
ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣೇತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಪರಮಾರ್ಥನಯಾಯ ಯದಾ ಶಿವಾಯ ನಮೋಽಸ್ತು |' ಪುನಶ್ಚೋಕ್ತಮ್ -
'ಶಿವಂ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಶಾಂತಮಕ್ಷಯಮ್ | ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮುಕ್ತಿಪದಂ ಯೇನಸ ಶಿವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ||'
ಅನ್ಯಃ ಕೋಽಪ್ಯೇಕೋ ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ವ್ಯಾಪೀ ಸದಾ ಮುಕ್ತಃ ಶಾಂತಃ ಶಿವೋಽಸ್ತೀತ್ಯೇವಂ ನ | ಅತ್ರಾಯಮೇವ
ಶಾಂತಶಿವಸಂಜ್ಞಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೮||

ಅಥ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ನಿರಂಜನ ಸ್ವರೂಪಂ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ವ್ಯಕ್ತೀಕರೋತಿ-

ಗಾಥೆ ೧೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಣಿಯ-ಭಾಲು] ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಣ ಪರಿಹರಣ]
ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಜೋ] ಯಾವನು [ಪರ-ಭಾಲು] ಪರಭಾವವನ್ನು [ಣ ಲೇಣ] ಗ್ರಹಣ
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [ಸಯಲು ಎ] ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಣಿಚ್ಚು ಜಾಣಣ]
ನಿತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. [ಸೋ] ಅವನು [ಸಿಲು] ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಸಂತು ಹವೇಣ] ಶಾಂತನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಯಾವನು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ನಿಜಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕಾಮ
ಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪದ ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ನಿಜಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮೂರು ಲೋಕದ ಮೂರು
ಕಾಲದ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತು ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಕೇವಲ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ ಆದರೆ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ
ನಯದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಿಯಮದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನು
ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಶಾಂತನಿದ್ದಾನೆ.

ಮತ್ತೇ ಇದೇ ಜೀವನು ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿ ಶಾಂತ ಹಾಗೂ ಶಿವಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ
ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಶಿವಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು
ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ಪರಮಾರ್ಥನಯದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ.' ಮತ್ತೆ
'ಯಾವನು ಶಿವರೂಪ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣರೂಪ, ನಿರ್ವಾಣರೂಪ, ಶಾಂತ, ಅಕ್ಷಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು
ಮುಕ್ತಿ ಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ'-ಜಗತ್ಕರ್ತ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ, ಸದಾಮುಕ್ತ,
ಶಾಂತ, ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ'ಂದು ಅನ್ಯ ಜನರು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ಇದೇ ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಶಿವಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿರಂಜನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಜಾಸು ಣ ವಣ್ಣು ಣ ಗಂಧು ರಸು ಜಾಸು ಣ ಸದ್ದು ಣ ಘಾಸು |
 ಜಾಸು ಣ ಜಮ್ಢು ಣು ಮರಣು ಣವಿ ಣಾಲು ಣಿರಂಜಣು ತಾಸು ||೧೯||
 ಜಾಸು ಣ ಕೋಹು ಣ ಮೋಹು ಮಲು ಜಾಸು ಣ ಮಾಯ ಣ ಮಾಣು |
 ಜಾಸು ಣ ತಾಣು ಣ ರ್ಢುಣು ಜಿಯ ಸೋ ಜಿ ಣಿರಂಜಣು ಜಾಣು ||೨೦||
 ಅತ್ತಿ ಣ ಪುಣ್ಣು ಣ ಪಾಲು ಜಸು ಅತ್ತಿ ಣ ಹರಿಸು ವಿಸಾಲು |
 ಅತ್ತಿ ಣ ಏಕ್ಕು ವಿ ದೋಸು ಜಸು ಸೋ ಜಿ ಣಿರಂಜಣು ಭಾಲು ||೨೧||
 ಯಸ್ಯ ನ ವರ್ಣೋ ನ ಗಂಧೋ ರಸಃ ಯಸ್ಯ ನ ಶಬ್ದೋ ನ ಸ್ಪರ್ಶಃ |
 ಯಸ್ಯ ನ ಜನ್ಮ ಮರಣಂ ನಾಪಿ ನಾಮ ನಿರಂಜನಸ್ಯ ||೧೯||
 ಯಸ್ಯ ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಮೋಹೋ ಮದಃ ಯಸ್ಯ ನ ಮಾಯಾ ನ ಮಾನಃ |
 ಯಸ್ಯ ನ ಸ್ಥಾನಂ ನ ಧ್ಯಾನಂ ಜೀವ ತಮೇವ ನಿರಂಜನಂ ಜಾನೀಹಿ ||೨೦||
 ಅಸ್ತಿ ನ ಪುಣ್ಯಂ ನ ಪಾಪಂ ಯಸ್ಯ ಅಸ್ತಿ ನ ಹರ್ಷೋ ವಿಷಾದಃ |
 ಅಸ್ತಿ ನ ಏಕೋಽಪಿ ದೋಷೋ ಯಸ್ಯ ಸ ಏವ ನಿರಂಜನೋ ಭಾವಃ ||೨೧||

ಗಾಥೆ - ೧೯-೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಸು] ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಗೆ [ವಣ್ಣು ಣ] ಬಿಳಿದು, ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ನೀಲಿರೂಪವಾಗಿ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ, [ಗಂಧು ರಸು ಣ] ಸುರಭಿ, ದುರಭಿರೂಪವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಗಂಧಗಳಿಲ್ಲ, ಕಹಿ, ಸಿಹಿ, ಒಗರು, ಹುಳಿ, ಕಾರರೂಪವಾಗಿ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ರಸಗಳಿಲ್ಲ, [ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಸದ್ದು ಣ] ಭಾಷಾತ್ಮಕ ಅಭಾಷಾತ್ಮಕ ಮೊದಲಾದ ಭೇದರೂಪದ ಶಬ್ದಗಳಿಲ್ಲ, [ಘಾಸು ಣ] ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಸ್ನಿಗ್ಧ, ರೂಕ್ಷ, ಗುರು, ಲಘು, ಮೃದು, ಕಠಿಣರೂಪವಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಲ್ಲ, [ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಜಮ್ಢು ಣ] ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ, [ಮರಣು ವಿ ಣ] ಮರಣ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ [ತಾಸು] ಆ ಒಂದು ಚಿದಾನಂದರೂಪ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ [ಣಿರಂಜಣು ಣಾಲು] ನಿರಂಜನವೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ,

[ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಕೋಹು ಣ] ಕ್ರೋಧವಿಲ್ಲ, [ಮೋಹು ಮಲು ಣ] ಮೋಹ ಹಾಗೂ ಕುಲ, ಜಾತಿ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲ [ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಮಾಯ ಣ] ಮಾಯೆಯಿಲ್ಲ

ಯಾವನಿಗೆ ವರ್ಣಗಂಧರಸಗಳಿಲ್ಲ ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಲ್ಲ |
 ಯಾವನಿಗೆ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲ ಅವನ ಹೆಸರು ನಿರಂಜನವಿದೆ ||೧೯||
 ಯಾವನಿಗೆ ಕ್ರೋಧ ಮೋಹ ಮದಗಳಿಲ್ಲ ಮಾಯೆಮಾನಗಳಿಲ್ಲ |
 ಯಾವನಿಗೆ ತಾಣ-ಜಾನಗಳಿಲ್ಲವನು ನಿರಂಜನನೆಂದರಿವುದು ||೨೦||
 ಯಾವನಿಗೆ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಿಲ್ಲ ಮೇಣ್ಡುರ್ಷ-ವಿಷಾದಗಳಿಲ್ಲ |
 ಯಾವನಿಗೊಂದುಸಹ ದೋಷವಿಲ್ಲ ಅವನು ನಿರಂಜನನೆಂದರಿ ||೨೧||

ಯಸ್ಯ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಃ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣರಕ್ತಪೀತನೀಲರೂಪಪಂಚಪ್ರಕಾರವರ್ಣೋ ನಾಸ್ತಿ , ಸುರಭಿದುರಭಿ-
ರೂಪೋದ್ವಿಪ್ರಕಾರೋ ಗಂಧೋ ನಾಸ್ತಿ , ಕಟುಕತೀಕ್ಷ್ಣ ಮಧುರಾಮ್ಲಕಷಾಯರೂಪಃ ಪಂಚಪ್ರಕಾರೋ ರಸೋನಾಸ್ತಿ ,
ಭಾಷಾತ್ಮಕಾಭಾಷಾತ್ಮಕಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಃ ಶಬ್ದೋ ನಾಸ್ತಿ , ಶೀತೋಷ್ಣಸ್ನಿಗ್ಧರೂಕ್ಷಗುರುಲಘುಮೃದುಕಠಿಣರೂಪೋಽಪ್ಪ-
ಪ್ರಕಾರಃ ಸ್ವಶೋನಾಸ್ತಿ , ಪುನಶ್ಚ ಯಸ್ಯ ಜನ್ಮ ಮರಣಮಪಿ ನೈವಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮನೋ
ನಿರಂಜನಸಂಜ್ಞಾಂ ಲಭತೇ|| ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂರೂಪಃ ಸ ನಿರಂಜನಃ | ಯಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯತೇ | ಕಿಂ ಕಿಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ | ಕ್ರೋಧೋ
ಮೋಹೋ ವಿಜ್ಞಾನಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧಮದಭೇದೋ ಯಸ್ಯೈವ ಮಾಯಾಮಾನಕಷಾಯೋ ಯಸ್ಯೈವ ನಾಭಿಹೃದಯ-
ಲಲಾಟಾದಿಧ್ಯಾನಸ್ಥಾನಾನಿ ಚಿತ್ತನಿರೋಧಲಕ್ಷಣಧ್ಯಾನಮಪಿ ಯಸ್ಯ ನ ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಹೇ ಜೀವ
ನಿರಂಜನಂ ಜಾನೀಹಿ | ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭದೃಷ್ಟಶ್ಚ ತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪಸಮಸ್ತವಿಭಾವ- ಪರಿಣಾಮಾನ್
ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾನುಭವೇತ್ಯರ್ಥಃ || ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಸ್ವಭಾವಃ ಸ ನಿರಂಜನಃ |
ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ನ | ಕಿಂ ಕಿಂ ನಾಸ್ತಿ | ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಂ ಚ || ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ನಾಸ್ತಿ | ರಾಗರೂಪೋ
ಹರ್ಷೋದ್ವೇಷರೂಪೋ ವಿಷಾದಶ್ಚ | ಪುನಶ್ಚ | ನಾಸ್ತಿ ಕ್ಷುಧಾದ್ಯಷ್ಟಾದಶದೋಷೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಚೈಕೋಽಪಿ ದೋಷಃ | ಸ
ಏವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಿರಂಜನ ಇತಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ತ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ | ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಲಕ್ಷಣವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ
ಸ್ಥಿತ್ವಾನುಭವೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಚ | ಏವಂಭೂತಸೂತ್ರತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾತ- ಲಕ್ಷಣೋ ನಿರಂಜನೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯೋ ನ ಚಾನ್ಯಃ
ಕೋಽಪಿ ನಿರಂಜನೋಽಸ್ತಿ ಪರಕಲ್ಪಿತಃ | ಅತ್ರ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಽಪಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವೋ ಯೋಽಸೌ ನಿರಂಜನೋ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೯-೨೧||

[ಮಾಣು ಣ] ಮಾನವಿಲ್ಲ, [ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಠಾಣು ಣ] ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ಲಲಾಟ ಮೊದಲಾಗಿ ಧಾನ್ಯದ
ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ, (ಝಾಣು ಣ) ಚಿತ್ತದ ನಿರೋಧರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, [ಸೋ ಜಿ] ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು
[ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ನಿರಂಜಣು] ನಿರಂಜನನೆಂದು [ಜಾಣು] ತಿಳಿ. ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ,
ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆರೂಪದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ
ಅನುಭವ ಮಾಡು.

ಮತ್ತೆ ಆ ನಿರಂಜನನಿಗೆ ಏನೇನು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

[ಜಸು] ಅವನಿಗೆ [ಪುಣ್ಣು ಣ ಪಾಲು ಣ ಅತ್ತಿ] ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪದ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪವಿಲ್ಲ,
[ಹರಿಸು ವಿಸಾಲು ಣ ಅತ್ತಿ] ರಾಗರೂಪವಾದ ಹರ್ಷ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ವಿಷಾದವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಜಸು]
ಅವನಿಗೆ [ಏಕು ವಿ ದೋಸು ಣ ಅತ್ತಿ] ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೋಷವು
ಕೂಡ ಇಲ್ಲ [ಸೋ ಜಿ] ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು [ಣಿರಂಜಣು] ನಿರಂಜನನಿದ್ದಾನೆಂದು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ !
ನೀನು [ಭಾಲು] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿರುವಂಥ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವನೇ ನಿರಂಜನನೆಂದು
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಆದರೆ ಕಲ್ಪಿತ (ಇತರರು ಕಲ್ಪಿಸಿದ)ರಾದಂಥವರು ಬೇರಾರೂ ಕೂಡ ನಿರಂಜನರಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನನ್ನು (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು) ನಿರಂಜನನೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅಥ ಧಾರಣಾಧ್ಯೇಯಯಂತ್ರ ಮಂತ್ರಮಂಡಲಮುದ್ರಾದಿಕಂ ವ್ಯವಹಾರಧ್ಯಾನವಿಷಯಂ ಮಂತ್ರವಾದ-
ಶಾಸ್ತ್ರಕಥಿತಂ ಯತ್ರನ್ನಿದೋಷಪರಮಾತ್ಮಾರಾಧನಾಧ್ಯಾನೇ ನಿಷೇಧಯಂತಿ-

ಜಾಸು ಣ ಧಾರಣು ದೇಲು ಣ ವಿ ಜಾಸು ಣ ಜಂತು ಣ ಮಂತು |

ಜಾಸು ಣ ಮಂಡಲು ಮುದ್ರ ಣ ವಿ ಸೋ ಮುಣಿ ದೇಲು ಅಣಂತು ||೨೨||

ಯಸ್ಯ ನ ಧಾರಣಾ ಧ್ಯೇಯಂ ನಾಪಿ ಯಸ್ಯ ನ ಯಂತ್ರಂ ನ ಮಂತ್ರಃ |

ಯಸ್ಯ ನ ಮಂಡಲಂ ಮುದ್ರಾ ನಾಪಿ ತಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ದೇವಮನಂತಮ್ ||೨೨||

ಯಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನಾಸ್ತಿ ನ ವಿದ್ಯತೇ | ಕಿಂ ಕಿಮ್ | ಕುಂಭಕರೇಚಕಪೂರಕಸಂಜ್ಞಾವಾಯುಧಾರಣಾದಿಕಂ ಪ್ರತಿಮಾದಿಕಂ ಧ್ಯೇಯಮಿತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕಿಂ ತಸ್ಯ | ಅಕ್ಷರರಚನಾವಿನ್ಯಾಸರೂಪಸ್ತಂಭನಮೋಹನಾದಿವಿಷಯಂ ಯಂತ್ರಸ್ವರೂಪಂ ವಿವಿಧಾಕ್ಷರೋಚ್ಚಾರಣರೂಪಂ ಮಂತ್ರಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಅಪಮಂಡಲವಾಯುಮಂಡಲಪೃಥ್ವೀ-ಮಂಡಲಾದಿಕಂ ಗಾರುಡಮುದ್ರಾಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾದಿಕಂ ಚ ಯಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ದೇವಮಾರಾಧ್ಯಂ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನಾನಂತಮವಿನಶ್ಚರಮನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸ್ವಭಾವಂ ಚ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಾಸ್ವಾದವಿಪರೀತಸ್ಯ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸ್ಯ ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಪ್ರತಿಕೂಲಸ್ಯ ಮೋಹಸ್ಯ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಸುಖರಸಾನುಭವಪ್ರತಿಪಕ್ಷಸ್ಯ ನವಪ್ರಕಾರಾಬ್ರಹ್ಮವ್ರತಸ್ಯ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಘಾತಕಸ್ಯ ಮನೋಗತಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಜಾಲಸ್ಯ ಚ ವಿಜಯಂ ಕೃತ್ವಾಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಮನುಭವೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಅಕ್ಷಾಣ ರಸಣೀ ಕಮ್ಮಾಣ ಮೋಹಣೀ ತಹ ವಯಾಣ ಬಂಭಂ ಚ | ಗುತ್ತಿಸು ಯ ಮಣಗುತ್ತೀ ಚಲುರೋ ದುಕ್ಷೇಹಿಂ ಸಿಜ್ಞಂತಿ||' ||೨೨||

ಮಂತ್ರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯಭೂತಗಳಾದ ಧಾರಣ, ಧ್ಯೇಯ, ಯಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ಮಂತ್ರ, ಮಂಡಲ, ಮುದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ನಿಷೇಧವನ್ನು ನಿದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧನಾರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಾಸು] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ [ಧಾರಣು ಣ] ಕುಂಭಕ, ರೇಚಕ, ಪೂರಕ ನಾಮದ ವಾಯುಧಾರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲ, [ದೇಲು ಣ ವಿ] ಪ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಧ್ಯೇಯಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, [ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಜಂತು ಣ] ಅಕ್ಷರಗಳ ರಚನೆಯ ವಿನ್ಯಾಸರೂಪದ ಸ್ತಂಭನ, ಮೋಹನ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯದ ಯಂತ್ರವಿಲ್ಲ, [ಮಂತು ಣ] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯರೂಪದ ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲ, [ಜಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಮಂಡಲು ಣ] ಜಲಮಂಡಲ, ವಾಯುಮಂಡಲ, ಅಗ್ನಿಮಂಡಲ, ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲ, ಮೊದಲಾದ ಮಂಡಲಗಳಿಲ್ಲ [ಮುದ್ರ ಣ ವಿ] ಗಾರುಡಮುದ್ರೆ, ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಮುದ್ರೆಗಳಿಲ್ಲ, [ಸೋ] ಅವನನ್ನು [ಅಣಂತು] ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಅನಂತ ಅವಿನಶ್ಚರ ಮತ್ತು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಸ್ವಭಾವರೂಪದ [ದೇಲುಂ] ಆರಾಧ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವನಿದ್ದಾನೆಂದು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಯಾವನಿಗೆ ಧಾರಣ-ಧ್ಯೇಯಗಳಿಲ್ಲ ಯಂತ್ರ-ಮಂತ್ರಗಳಿಲ್ಲ |

ಯಾವನಿಗೆ ಮಂಡಲ-ಮುದ್ರೆಯಿಲ್ಲವನು ದೇವಅನಂತನೆಂದರಿ ||೨೨||

ಅಥ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರೇಂದ್ರಿಯಾದಿಪರದ್ರವ್ಯಾಲಂಬನಾವಿಷಯಂ ಚ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿವಿಷಯಂ
ಚ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯಂತಿ-

ವೇಯಹಿ ಸತ್ಥಹಿ ಇಂದಿಯಹಿ ಜೋ ಜಿಯ ಮುಣಹು ಣ ಜಾಇ |

ಣಿಮ್ಲ-ಝಾಣಹ ಜೋ ವಿಸಲು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಅಣಾಇ ||೨೩||

ವೇದೈಃ ಶಾಸ್ತ್ರೈರಿಂದ್ರಿಯೈಃ ಯೋ ಜೀವ ಮಂತುಂ ನ ಯಾತಿ |

ನಿರ್ಮಲಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಯೋ ವಿಷಯಃ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಅನಾದಿಃ ||೨೩||

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರೇಂದ್ರಿಯೈಃ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಽಸೌ ಮಂತುಂ ಜ್ಞಾತುಂ ನ ಯಾತಿ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತೋ ಯಃ |
ಮಿಥ್ಯಾವಿರತಿಪ್ರಮಾದಕಷಾಯಯೋಗಾಭಿಧಾನಪಂಚಪ್ರತ್ಯಯರಹಿತಸ್ಯ ನಿರ್ಮಲಸ್ಯ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಸಂಜಾತ
ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತಾಸ್ವಾದಪರಿಣತಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ವಿಷಯಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತೋ ಯಃ | ಅನಾದಿಃ ಸ
ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ಹೇ ಜೀವ ಜಾನೀಹಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಅನ್ಯಥಾ ವೇದಪಾಂಡಿತ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯಂ -
ಮನ್ಯಥಾ | ಅನ್ಯಥಾ ಪರಮಂ ತತ್ತ್ವಂ ಲೋಕಾಃ ಕ್ಲಿಶ್ಯಂತಿ ಚಾನ್ಯಥಾ |' ಅತ್ರಾರ್ಥಭೂತ ಏವಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯೋ
ಅನ್ಯದ್ವೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥ ||೨೩||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯವನ್ನು
ನಿರ್ಮೋಹ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಮೋಹವನ್ನು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದರೂಪ
ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಸುಖರಸದ ಅನುಭವದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ
ಅಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು (ಕುಶೀಲವನ್ನು) ಮತ್ತು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಘಾತಕವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪ
ವಿಕಲ್ಪದ ಜಾಲವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವ ಮಾಡೆಂಬುದು
ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಇತರೆಡೆಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಹ್ವೆಯು ಪ್ರಬಲವಿದೆ, ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ
ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹನೀಯವು ಬಲಿಷ್ಠವಿದೆ, ಐದು ಮಹಾವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವು ಪ್ರಬಲವಿದೆ
ಮತ್ತು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯ ಪಾಲನೆಯು ಕಠಿಣವಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳು ಕಠಿಣದಿಂದ
ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ.೧

ಈಗ ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದ ಅಗೋಚರ ಮತ್ತು
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಗೋಚರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ವೇಯಹಿಂ ಸತ್ಥಹಿಂ ಇಂದಿಯಹಿಂ] ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳಿಂದ [ಮುಣಹು ಣ ಜಾಇ] ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಜೋ] ಯಾವನು [ಣಿಮ್ಲ-ಝಾಣಹಂ ವಿಸಲು]
ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಪ್ರಮಾದ, ಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಯೋಗವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಐದು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ರಹಿತ,
ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪಸುಖಾಮೃತದ ಆಸ್ವಾದರೂಪವಾಗಿ

ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೇಣೆಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಎಲೆ ಜೀವ ಅವನು |

ಆದಿರಹಿತ ವಿಮಲಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ||೨೩||

೧. ಅನಗಾರ ಧರ್ಮಾಮೃತ ಪು. ೨೬೨

ಅಥ ಯೋಽಸೌ ವೇದಾದಿವಿಷಯೋ ನ ಭವತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಮಾಧಿವಿಷಯೋ ಭವತಿ ಪುನರಪಿ ತಸ್ಯೈವ ಸ್ವರೂಪಂ ವ್ಯಕ್ತಂ ಕರೋತಿ-

ಕೇವಲ-ದಂಸಣ-ಣಾಣಮಲು ಕೇವಲ-ಸುಕ್ತ-ಸಹಾಲು |

ಕೇವಲ-ವೀರಿಲು ಸೋ ಮುಣಹಿ ಜೋ ಜಿ ಪರಾವರು ಭಾಲು ||೨೪||

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಃ |

ಕೇವಲವೀರ್ಯಸ್ತಂ ಮನ್ಯಸ್ವಯ ಏವ ಪರಾಪರೋ ಭಾವಃ ||೨೪||

ಕೇವಲೋಽಸಹಾಯಃ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾಭ್ಯಾಂ ನಿವೃತ್ತಃ ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಾನಂತಸುಖ-ಸ್ವಭಾವಃ ಕೇವಲಾನಂತವೀರ್ಯಸ್ವಭಾವ ಇತಿ ಯಸ್ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತಃ ಯ ಏವ | ಯಃ ಪರಾಪರಃ ಪರೇಭ್ಯೋಽರ್ಹತ್ಪರಮೇಷ್ಟಿಭ್ಯಃ ಪರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ಮುಕ್ತಿಗತಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಭಾವಃ ಪದಾರ್ಥಃ ಸ ಏವ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೨೪||

ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಅಣಾಇ] ಯಾವನು ಆದಿ-ಅಂತಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಪರಮಪ್ಪು] ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿ.

ಇತರೆಡೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ವೇದಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಅನ್ಯಪ್ರಕಾರದಿಂದಿದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಅನ್ಯಪ್ರಕಾರದಿಂದಿದೆ, ಜನರು ಅನ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವವೊಂದು ಅನ್ಯಪ್ರಕಾರದಿಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಭೂತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದು ಉಳಿದೆಲ್ಲವು ಹೇಯವಿವೇಯಂಭ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವೇದಾದಿಗಳ ವಿಷಯನಿರದೆ ಸಮಾಧಿಯ ವಿಷಯನಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ -೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವನು [ಕೇವಲ-ದಂಸಣ-ಣಾಣಮಲು] ಕೇವಲ ಎಂದರೆ ಅಸಹಾಯ. ಅಸಹಾಯಜ್ಞಾನ, ಅಸಹಾಯದರ್ಶನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯ-ನಿದ್ದಾನೆ, [ಕೇವಲ-ಸುಕ್ತ-ಸಹಾಲು] ಕೇವಲ ಅನಂತಸುಖಸ್ವಭಾವಮಯನಿದ್ದಾನೆ, [ಕೇವಲ ವೀರಿಲು] ಕೇವಲ ಅನಂತ ವೀರ್ಯಸ್ವಭಾವಮಯನಿದ್ದಾನೆ, [ಸೋ ಮುಣಹಿ] ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿ, ಏಕೆಂದರೆ [ಪರಾವರು] ಅರಹಂತ ಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ [ಭಾಲು] ಮುಕ್ತಿಗತ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮರೂಪದ ಪದಾರ್ಥವೇ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

'ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತ' ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವನು ಲೋಕದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಿಯಿದ್ದು |

ಕೇವಲವೀರ್ಯವಂತನಿದ್ದವನೆ ಸಿದ್ಧರೂಪ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಹನು ||೨೪||

ಅಥ ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತ ಇತ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಯೋಽಸೌ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಭಣಿತಃ ಸ ಲೋಕಾಗ್ರೇ ತಿಷ್ಠ
ತಿತಿ ಕಥಯತಿ-

ಏಯಹಿ ಜುತ್ವಲು ಲಕ್ಷಣಹಿ ಜೋ ಪರು ಣಿಕಲು ದೇಲು |

ಸೋ ತಹಿ ಣಿವಸಇ ಪರಮ-ಪಇ ಜೋ ತಇಲೋಯಹ ರ್ಘೇಲು ||೨||

ಏತೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಲಕ್ಷಣೈಃ ಯಃ ಪರೋ ನಿಷ್ಕಲೋ ದೇವಃ|

ಸ ತತ್ರ ನಿವಸತಿ ಪರಮಪದೇ ಯಃತ್ಯೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯ ಧ್ಯೇಯಃ ||೨||

ಏತೈ ಸ್ತ್ರೀ ಭುವನವಂದಿತಾದಿಲಕ್ಷಣೈಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಯಃ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತೋ ಯಃ |
ಪರಃ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ನಿಷ್ಕಲಃ ಪಂಚವಿಧಶರೀರರಹಿತಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ದೇವಸ್ತ್ರೀ
ಭುವನಾರಾಧ್ಯಃ ಸ ಏವ ಪರಮಪದೇ ಮೋಕ್ಷೇ ನಿವಸತಿ | ಯತ್ಪದಂ ಕಥಂಭೂತಮ್ | ತೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯಾವಸಾನಮಿತಿ |
ಅತ್ರ ತದೇವ ಮುಕ್ತಜೀವಸದೃಶಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮ
ಕಥನ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಮುಕ್ತಿಗತಸಿದ್ಧಜೀವವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ದೋಹಕಸೂತ್ರದಶಕಂ ಗತಮ್ |

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಪಂಚಕಮಂತರ್ಭೂತಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರ ಪರ್ಯಂತಂ ಯಾದ್ಯಶೋ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಃ
ಪರಮಾತ್ಮಾಮುಕ್ತೌ ತಿಷ್ಠತಿ ತಾದೃಶಃ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ದೇಹೈಪಿ ತಿಷ್ಠತಿತಿ ಕಥಯತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಗಾಥೆ - ೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಏಯಹಿಂ ಲಕ್ಷಣಹಿಂ ಜುತ್ವಲು] 'ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತ'
ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, [ಪರು] ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ, [ಣಿಕಲು]
ಔದಾರಿಕ, ವೈಕ್ರಿಯಿಕ, ಆಹಾರಕ, ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಣವೆಂಬ ಈ ಐದು ಶರೀರಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ,
[ದೇಲು] ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಂದ ಆರಾಧ್ಯನಾದ ದೇವನಿದ್ದಾನೆ, [ಸೋ] ಅವನು [ತಹಿಂ] ಮೂರು ಲೋಕದ
ಮೇಲೆ [ಪರಮ-ಪಇ] ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ [ಣಿವಸಇ] ವಿರಾಜಮಾನನಿದ್ದಾನೆ [ಜೋ] ಆ ಪದವು [ತಇಲೋಯಹಂ
ರ್ಘೇಲು] ಮೂರು ಲೋಕದ ಧ್ಯೇಯವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಜೀವದ ಹಾಗೆ ಯಾವ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು
ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಕಥನವಿರುವಂಥ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಗತ ಸಿದ್ಧ
ಜೀವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಈಗ ಐದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕದೊಡನೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪ ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಟರೂಪದ ಪರಮಾತ್ಮನು
ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತ ಪರಮನಿಷ್ಕಲದೇವನಿಹನು |

ಅವನು ಮೋಕ್ಷದಲಿವಾಸಿಪನಾಪದ ತ್ರಿಭುವನದ ಧ್ಯೇಯವಿದೆ ||೨||

ಜೇಹಲು ಣಿಮ್ತು ಲು ಕಾಣಮಲು ಸಿದ್ಧಿ ಹಿ ಣಿವಸಇ ದೇಲು |

ತೇಹಲು ಣಿವಸಇ ಬಂಭು ಪರು ದೇಹಹ ಮಂ ಕರಿ ಭೇಲು ||೨೬||

ಯಾದೃಶೋ ನಿರ್ಮಲೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸಿದ್ಧೌ ನಿವಸತಿ ದೇವಃ |

ತಾದೃಶೋ ನಿವಸತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಃ ದೇಹೇ ಮಾ ಕುರು ಭೇದಮ್ ||೨೬||

ಯಾದೃಶಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಃ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಃ, ನಿರ್ಮಲೋ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ-
ನೋಕರ್ಮಮಲರಹಿತಃ, ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಭೂತಾನಂಗುಣಪರಿಣತಃ
ಸಿದ್ಧೋ ಮುಕ್ತೋ ಮುಕ್ತೌ ನಿವಸತಿ ತಿಷ್ಠತಿ ದೇವಃ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಃ ತಾದೃಶಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣ ಸದೃಶಃ ನಿವಸತಿ
ತಿಷ್ಠತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈ ಕಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಃ | ಕ್ಷ ನಿವಸತಿ | ದೇಹೇ | ಕೇನ | ಶುದ್ಧ
ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ | ಕಥಂಭೂತೇನ | ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಭೇದಂ ಮಾ ಕಾರ್ಪೀಸ್ವ ಮಿತಿ | ತಥಾ
ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವೈಃ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತೇ- 'ಣವಿಏಹಿಂ ಜ ಣವಿಜ್ಜ ಇ ರ್ಝಾಇಜ್ಜ ಇ
ರ್ಝಾಇಏಹಿಂ ಅಣವರಯಂ | ಥುವ್ವಂತೇಹಿಂ ಥುಣಿಜ್ಜ ಇ ದೇಹತ್ಥಂ ಕಿಂ ಪಿ ತಂ ಮುಣಹ ||' ಅತ್ರ ಸ ಏವ
ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೬||

ಗಾಥೆ - ೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಹಲು] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಣಿಮ್ತುಲು ಕಾಣಮಲು ದೇಲು] ನಿರ್ಮಲ
ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ದೇವನು [ಸಿದ್ಧಿ ಹಿಂ ಣಿವಸಇ] ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ [ತೇಹಲು] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಪರು
ಬಂಭು] ಪರಬ್ರಹ್ಮನು [ದೇಹಹಂ] ದೇಹದಲ್ಲಿ [ಣಿವಸಇ] ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು
[ಭೇಲುಮಂ ಕರಿ] ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತ ನಿರ್ಮಲ,
ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತ ಅನಂತಗುಣರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತ,
ಸಿದ್ಧ-ಮುಕ್ತ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತರೂಪ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪದ ಪರಮಾರಾಧ್ಯನಾದ ಜ್ಞಾನಮಯ
ದೇವನು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಒಂದು
ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮನು-ಪರಮಾತ್ಮನು ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ
ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭೇದ
ಮಾಡಬೇಡ. ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತದಲ್ಲಿ (ಗಾಥೆ-೧೦೩) ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-
'ಇತರರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳಿಂದ ಕೂಡ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವನು, ಇತರರು
ಧ್ಯಾನಿಸುವಂಥ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವನು ಮತ್ತು ಇತರರಿಂದ
ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸತ್ತಿರುವವರಿಂದ ಕೂಡ ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಯಾವ ಜೀವ ಪದಾರ್ಥನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಈ
ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು !

ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನಮಯದೇವ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿವಾಸಿಸುವನು |

ಹಾಗೆ ವಾಸಿಸನು ಪರಮಾತ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭೇದಮಾಡಬೇಡ ||೨೬||

ಅಥ ಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷಾವಲೋಕಿತೇನ ಪೂರ್ವಕೃತಕರ್ಮಾಣಿ ನಶ್ಯಂತಿ ತಂ
ಕಿಂ ನ ಜಾನಾಸಿ ತ್ವಂ ಹೇ ಯೋಗಿನಿತಿ ಕಥಯಂತಿ-

ಜೇ ದಿಟ್ಟೇ ತುಟ್ಟಂತಿ ಲಹು ಕಮ್ ಇ ಪುವ್ವ-ಕಿಯಾಇ ।

ಸೋ ಪರು ಜಾಣಹಿ ಜೋಇಯಾ ದೇಹಿ ವಸಂತು ಣ ಕಾಇ ॥೨೭

ಯೇನ ದೃಷ್ಟೇನ ತುಟ್ಟಂತಿ ಲಘು ಕರ್ಮಾಣಿ ಪೂರ್ವಕೃತಾನಿ ।

ತಂ ಪರಂ ಜಾನಾಸಿ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹೇ ವಸಂತಂ ನ ಕಿಮ್ ॥೨೭॥

ಜೇ ದಿಟ್ಟೇಂ ತುಟ್ಟಂತಿ ಲಹು ಕಮ್ ಇಂ ಪುವ್ವಕಿಯಾಇಂ ಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ದೃಷ್ಟೇನ ಸದಾನಂದೈಕರೂಪ-
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿ ಲಕ್ಷಣ ನಿರ್ಮಲಲೋಚನೇನಾವಲೋಕಿತೇ ತುಟ್ಟಂತಿ ಶತಚೂರ್ಣಾನಿ ಭವಂತಿ ಲಘು
ಶೀಘ್ರಮ್ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನ । ಕಾನಿ । ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾನಿ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಾಭಾವೋಪಾರ್ಜಿತಾನಿ
ಪೂರ್ವಕೃತಕರ್ಮಾಣಿ ಸೋ ಪರು ಜಾಣಹಿ ಜೋಇಯಾ ದೇಹಿ ವಸಂತು ಣ ಕಾಇಂ ತಂ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ
ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಕಿಂ ನ ಜಾನಾಸಿ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ । ಕಥಂಭೂತಮಪಿ । ಸ್ವದೇಹೇ ವಸಂತಮಪೀತಿ । ಅತ್ರ
ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥ ೨೭॥

ಅಥ ಊರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಪಂಚಕಂ ಕಥಯಂತಿ । ತದ್ಯಥಾ-

ಈಗ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ
ಪೂರ್ವಕೃತ ಕರ್ಮವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇಕೆಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದಿಟ್ಟೇಂ ಜೇಂ] ಸಮಾಧಿಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿರ್ಮಲ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ನೋಡುವುದರಿಂದ [ಪುವ್ವ-ಕಿಯಾಇಂ ಕಮ್ ಇಂ] ಪೂರ್ವಕೃತ ಕರ್ಮಗಳು [ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ತುಟ್ಟಂತಿ]
ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ [ಸೋ ಪರು] ಆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ವಾತ್ಮನನ್ನು-ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು [ದೇಹಿ ವಸಂತು] ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ
ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಕಾಇಂ ಣ ಜಾಣಹಿ] ಅದೇಕೆ
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ಸದಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ ಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿರ್ಮಲ
ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಸ್ವಸಂವೇದನದ
ಅಭಾವದಿಂದ (ಅಜ್ಞಾನ ಭಾವದಿಂದ) ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಪೂರ್ವಕೃತ ಕರ್ಮಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ-ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತ
ದಲ್ಲಿ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಒಂದು ನಿತ್ಯಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಾತ್ಮನು ತನ್ನ
ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಅವನನ್ನು ಅದೇಕೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ?

ಇಲ್ಲಿ ಅದೇ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಐದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಮಾತ್ಮನನು ನೋಡಿದರೆ ಪೂರ್ವಕೃತಕರ್ಮ ಶೀಘ್ರನಶಿಸುವುದು ।

ಪರಮಾತ್ಮ ಒಡಲಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಎಲೆಯೋಗಿ ನೀನೇಕೆ ನೋಡಲಾರೆ ॥೨೭॥

ಜಿತ್ಫು ಣ ಇಂದ್ರಿಯ-ಸುಹ-ದುಹಇ ಜಿತ್ಫು ಣ ಮಣ-ವಾವಾರು |
ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಿ ಜೀವ ತುಹು ಅಣ್ಣ ಪರಿಂ ಅವಹಾರು ||೨೮||

ಯತ್ರ ನೇಂದ್ರಿಯಸುಖದುಃಖಾನಿ ಯತ್ರ ನ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಃ |

ತಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜೀವ ತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ಪರಮಪಹರ ||೨೮||

ಜಿತ್ಫು ಣ ಇಂದ್ರಿಯಸುಹದುಹಇಂ ಜಿತ್ಫು ಣ ಮಣವಾವಾರು ಯತ್ರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ನ ಸಂತಿ ನ ವಿದ್ಯಂತೇ | ಕಾನಿ | ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸೌಖ್ಯವಿಪರೀತಾನ್ಯಾಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕಾನೀಂದ್ರಿಯಸುಖದುಃಖಾನಿ ಯತ್ರ ಚ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಃ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರೂಪೋ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರೋನಾಸ್ತಿ | ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಿ ಜೀವ ತುಹುಂ ಅಣ್ಣ ಪರಿಂ ಅವಹಾರು ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕರೂಪಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಜೀವ, ತ್ವಮ್ ಅನ್ಯತ್ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಾದ್ಧಿ- ಪರಿತಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸ್ವರೂಪಾದಿವಿಭಾವಸಮೂಹಂ ಪರಸ್ಮಿನ್ ದೂರೇ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣಾಪಹರ ತ್ಯಜೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸರ್ವತ್ರ ವೀತರಾಗವಿಶೇಷಣಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ಕೃತಮ್ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಯತ ಏವ ಹೇತೋಃ ವೀತರಾಗಸ್ತಏವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಇತಿ ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭಾವಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಮ್, ಅಥವಾ ಯೇ ಸರಾಗಿಣೋಽಪಿ ಸಂತೋ ವಯಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸ್ಥಾ ಇತಿ ವದಂತಿ ತನ್ನಿಷೇಧಾರ್ಥಮ್, ಅಥವಾ ಶ್ಲೇತಶಂಖವತ್ಸ್ವರೂಪವಿಶೇಷಣಮಿದಮ್ ಇತಿ ಪರಿಹಾರತ್ರಯಂ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮ ಶಬ್ದಾದಿಪೂರ್ವಪಕ್ಷೇಽಪಿ ಯೋಜನೀಯಮ್ ||೨೮||

ಗಾಥೆ - ೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜಿತ್ಫು] ಯಾವನಲ್ಲಿ [ಇಂದ್ರಿಯ-ಸುಹ-ದುಹಇ ಣ] ಇಂದ್ರಿಯ ಜನಿತವಾದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಜಿತ್ಫು] ಯಾವನಲ್ಲಿ [ಮಣ-ವಾವಾರು ಣ] ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲ [ಸೋ ಅಪ್ಪಾ] ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು [ಅಣ್ಣ] ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳನ್ನು [ಪರಿಂ ಅವಹಾರು] ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದೂರದಿಂದಲೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಒಂದು ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಹಾಗೂ ಆಕುಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಇಂದ್ರಿಯ ಜನಿತವಾದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಚಿತ್ರ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪ ರೂಪದ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲದಂಥ ಆ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಒಂದು ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಸ್ವರೂಪದ ಅನ್ಯವಿಭಾವ ಸಮೂಹವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದೂರದಿಂದಲೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ 'ವೀತರಾಗ' ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗುವುದು?

ಯಾವುದರಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖ-ದುಃಖ ಮೇಣ್ಣನೋವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲ |
ಜೀವ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿ ನೀನು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿಭಾವ ತ್ಯಜಿಸು ||೨೮||

ಅಥ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹೇ ತಿಷ್ಠತಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ತಮಾಹ-

ದೇಹಾದೇಹಹಿಂ ಜೋ ವಸಇ ಭೇಯಾಭೇಯ-ಣಏಣ |

ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಿ ಜೀವ ತುಹು ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇ ಬಹುಏಣ ||೨೯||

ದೇಹಾದೇಹಯೋಃ ಯೋ ವಸತಿ ಭೇದಾಭೇದನಯೇನ |

ತಮಾತ್ಮಾ ನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕಿಮನ್ಯೇನ ಬಹುನಾ ||೨೯||

ದೇಹಾದೇಹಯೋರಧಿಕರಣಭೂತಯೋರ್ಯೋ ವಸತಿ | ಕೇನ | ಭೇದಾಭೇದನಯೇನ | ತಥಾಹಿ-ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣಾಭೇದನಯೇನ ಸ್ವಪರಮಾತ್ಮನೋಽಭಿನ್ನೇ ಸ್ವದೇಹೇ ವಸತಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ತು ಭೇದನಯೇನ ಸ್ವದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನೇ ಸ್ವಾತ್ಮನಿ ವಸತಿ ಯಃ ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಜೀವ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಮನ್ಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಭಿನ್ನೇನ ದೇಹರಾಗಾದಿನಾ ಬಹುನಾ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹರೂಪೋ ನ ಭವತಿ ಸ ಏವ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೨೯||

ಉತ್ತರ :- ವೀತರಾಗವಾಗಲು ಆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೇ ಕಾರಣವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯತನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ (ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ವೀತರಾಗವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಿದೆ ಹಾಗೆ ಹೇತು-ಹೇತುಮಾನತೆಯ ಭಾವ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗತೆಯು ಹೇತುವಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತೆಯು ಹೇತುಮಾನ(ಕಾರ್ಯ) ವಿದೆ.) ಅಥವಾ ಸ್ವಯಂ ಸರಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವವರ ನಿಷೇಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಇದು ಶ್ಲೇಷಶಬ್ದದ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶೇಷಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ (ಹೇಗೆ ಶಂಖವು ಅದು ಶ್ಲೇಷವೇ ಇರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಯಾವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿದೆ ಅದು ವೀತರಾಗರೂಪವೇ ಇರುತ್ತದೆ, ಇದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಕಟಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ) 'ವೀತರಾಗ'ವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು,

ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು (ಇಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಭೇಯಾಭೇಯ-ಣಏಣ ದೇಹಾದೇಹಹಿಂ ವಸಇ] ಅಭೇದನಯದಿಂದ ಅಧಿಕರಣಭೂತವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಭೇದನಯದಿಂದ ಅಧಿಕರಣಭೂತವಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನು [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಿ] ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, [ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇಂ ಬಹುಏಣ] ದೇಹ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ?

ಯಾವನು ಅಭೇದನಯದಿ ಒಡಲಲಿ ಭೇದನಯದಿ ತನ್ನಲಿರುವನು |

ಜೀವ ಅವನನು ಆತ್ಮನೆಂದರಿ ಇತರಗಳಿಂದೇನು ಲಾಭವಿದೆ ||೨೯||

ಅಥ ಜೀವಾಜೀವಯೋರೇಕತ್ವಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀರ್ಲಕ್ಷಣಭೇದೇನ ಭೇದೋಽಸ್ತಿತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಜೀವಾಜೀವ ಮ ಏಕೈ ಕರಿ ಲಕ್ಷಣ ಭೇವ ಭೇಲು |

ಜೋ ಪರು ಸೋ ಪರು ಭಣಮಿ ಮುಣಿ ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪು ಅಭೇಲು ||೩೦||

ಜೀವಾಜೀವೌ ಮಾ ಏಕೌ ಕುರು ಲಕ್ಷಣಭೇದೇನ ಭೇದಃ |

ಯತ್ಪರಂ ತತ್ಪರಂ ಭಣಾಮಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಆತ್ಮನ ಆತ್ಮನಾ ಅಭೇದಃ ||೩೦||

ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಜೀವಾಜೀವಾವೇಕೌ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಲಕ್ಷಣಭೇದೇನ ಭೇದೋಽಸ್ತಿ ತದ್ಯಥಾ-ರಸಾದಿರಹಿತಂ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯಂ ಜೀವಲಕ್ಷಣಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರಾಭೃತೇ- 'ಅರಸಮರೂವಮಗಂಧಂ ಅವೃತ್ತಂ ಚೇದಣಾಗುಣಮಸದ್ಧಂ | ಜಾಣ ಅಲಿಂಗಗ್ಗಹಣಂ ಜೀವಮಣಿದ್ವಿಟ್ಮಸಂತಾಣಂ ||' ಇತ್ಥಂಭೂತಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಭಿನ್ನಮಜೀವಲಕ್ಷಣಮ್ | ತಚ್ಚ ದ್ವಿವಿಧಮ್ | ಜೀವಸಂಬಂಧಮಜೀವಸಂಬಂಧಂ ಚ | ದೇಹರಾಗಾದಿರೂಪಂ ಜೀವಸಂಬಂಧಂ, ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯರೂಪಮಜೀವಸಂಬಂಧಮಜೀವಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅತ ಏವ ಭಿನ್ನಂ ಜೀವಾದಜೀವಲಕ್ಷಣಮ್ | ತತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಯತ್ಪರಂ ರಾಗಾದಿಕಂ ತತ್ಪರಂ ಜಾನೀಹಿ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಭೇದ್ಯಮಭೇದ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ಶುದ್ಧಲಕ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೦||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಯಾವನು ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ-ಅಭೇದನಯದಿಂದ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ-ಭೇದ ನಯದಿಂದ ನಿಜ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು- ಒಂದು ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸು. ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ದೇಹ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ? ಯಾವನು ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆ ದೇಹರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವದ ಏಕತ್ವ ಮಾಡಬೇಡ ಏಕೆಂದರೆ ಲಕ್ಷಣದ ಭೇದದಿಂದ ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ -೩೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ಜೀವಾಜೀವ] ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವವನ್ನು [ಏಕೈಕಮ ಕರಿ] ಒಂದು ಮಾಡಬೇಡ ಏಕೆಂದರೆ [ಲಕ್ಷಣ ಭೇವ] ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣದ ಭೇದದಿಂದ [ಭೇಲು] ಭೇದವಿರುವುದರಿಂದ [ಜೋ ಪರು] ಯಾವ ಪರವಾದ ರಾಗಾದಿಗಳಿವೆ [ಸೋ ಪರು ಮುಣಿ] ಅವನ್ನು ಪರವೆಂದು ತಿಳಿ, ಮತ್ತು [ಅಪ್ಪು ಅಪ್ಪಾ ಅಭೇಲು] ಆತ್ಮನ ಜತೆ ಆತ್ಮನದು ಅಭೇದವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿ. [ಭಣಮಿ] - ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಜೀವಾಜೀವವೊಂದು ಮಾಡದಿರು ಲಕ್ಷಣಭೇದದಿ ಭೇದವಿದೆ |

ಯಾವ ಪರವಿದೆ ಅವನು ಪರ ಮೇಣಾತ್ಮನಲಿ ಆತ್ಮನ ಭೇದತಿಳಿ ||೩೦||

ಅಥ ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಜ್ಞಾನಮಯಾದಿಲಕ್ಷಣಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಕಥಯತಿ-

ಅಮಣು ಅನಂದಿಲು ಕಾಣಮಲು ಮುತ್ರಿ-ವಿರಹಿಲು ಚಿಮಿತ್ತು |

ಅಪ್ಪಾ ಇಂದಿಯ-ವಿಸಲು ಣವಿ ಲಕ್ಷಣ ಏಹು ಣಿರುತ್ತು ||೩೧||

ಅಮನಾಃ ಅನಂದ್ರಿಯೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಮೂರ್ತಿವಿರಹಿತಶ್ಚಿನ್ಮಾತ್ರಃ |

ಆತ್ಮಾ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೋ ನೈವ ಲಕ್ಷಣಮೇತನ್ನಿರುಕ್ತಮ್ ||೩೧||

ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಪರೀತಮಾನಸವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲರಹಿತತ್ವಾದಮನಸ್ಕಃ, ಅತೀಂದ್ರಿಯಶುದ್ಧಾತ್ಮ ವಿಪರೀತೇನೇಂದ್ರಿ -
ಯಗ್ರಾಮೇಣ ರಹಿತತ್ವಾದತೀಂದ್ರಿಯಃ, ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಯಃ,

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವವನ್ನು ಒಂದು ಮಾಡಬೇಡ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣದ ಭೇದದಿಂದ ಭೇದವಿದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ-

ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯವು ಅದು ಜೀವದ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ ದೇವರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಪಂಚಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

‘ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಜೀವವನ್ನು ರಸರಹಿತ, ರೂಪರಹಿತ, ಗಂಧರಹಿತ, ಅವ್ಯಕ್ತ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಿಲ್ಲದಂಥ, ಚೇತನಾಗುಣವಿರುವಂಥ, ಶಬ್ದರಹಿತ, ಯಾವುದೇ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಣವಾಗದಂಥ ಮತ್ತು ಅವನ ಯಾವುದೇ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದಂಥವನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿ.’

ಇಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ಅಜೀವದ ಲಕ್ಷಣವು ಭಿನ್ನವಿದೆ, ಮತ್ತು ಅದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ-ಜೀವದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಜೀವದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದು, ದೇಹರಾಗಾದಿಗಳರೂಪವು ಅದು ಜೀವದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ, ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳರೂಪವು ಅದು ಜೀವದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದಿದೆ. ಎಂದರೆ ಅದು ಅಜೀವದ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಜೀವದಿಂದ ಅಜೀವದ ಲಕ್ಷಣವು ಭಿನ್ನವಿದೆ, ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವ ಪರವಾದಂಥ ರಾಗಾದಿಗಳಿವೆ ಅವನ್ನು ಪರವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು-ಅವು ಭೇದ ಮತ್ತು ಅಭೇದವಿವೆ ಎಂದರೆ ಅವು ಜೀವದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದಿವೆ ಮತ್ತು ಜೀವದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವುಗಳಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತನಾದ ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅಮಣು] ಮನಸ್ಸುರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ. [ಅನಂದಿಲು] ಅತೀಂದ್ರಿಯನಿದ್ದಾನೆ, [ಕಾಣಮಲು] ಜ್ಞಾನಮಯನಿದ್ದಾನೆ, [ಮುತ್ರಿ-ವಿರಹಿಲು] ಮೂರ್ತಿರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ [ಚಿಮಿತ್ತು] ಚಿನ್ಮಾತ್ರನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಇಂದಿಯ-ವಿಸಲು ಣ ವಿ] ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಿಲ್ಲ [ಏಹು ಲಕ್ಷಣ ಣಿರುತ್ತು] (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ) ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಮನರಹಿತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಮೂರ್ತಿವಿರಹಿತ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಮತ್ತದರಂತೆ |

ಜ್ಞಾನಮಯ ಇಂದ್ರಿಯ ಅಗೋಚರಮಿವು ಆತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದೆ ||೩೧||

ಅಮೂರ್ತಾತ್ಮವಿಪರೀತಲಕ್ಷಣಯಾ ಸ್ವರ್ಶರಸಗಂಧವರ್ಣವತ್ಯಾ ಮೂರ್ತ್ಯಾ ವರ್ಜಿತತ್ವಾನ್ಮೂರ್ತಿವಿರಹಿತಃ,
ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಾಸಾಧಾರಣಯಾ ಶುದ್ಧಚೇತನಯಾ ನಿಷ್ಪನ್ನತ್ವಾಚ್ಚಿನ್ಮಾತ್ರಃ | ಕೋಽಸೌ | ಆತ್ಮಾ | ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ |
ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಗ್ರಾಹ್ಯೋಽಪಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಮವಿಷಯಶ್ಚ ಲಕ್ಷಣಮಿದಂ ನಿರುಕ್ತಂ ನಿಶ್ಚಿತಮಿತಿ |
ಅತ್ರೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಪರಮಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೩೧||

ಅಥ ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗನಿರ್ವಿಣ್ಣೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ತಸ್ಯ ಸಂಸಾರವಲ್ಲೇ
ನಶ್ಯತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಭವ-ತಣು-ಭೋಯ-ವಿರತ್ತ-ಮಣು ಜೋ ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾವಣ |

ತಾಸು ಗುರುಕ್ಕೀ ವೇಲ್ಲಡಿ ಸಂಸಾರಿಣಿ ತುಟ್ಟೇಇ ||೩೨||

ಭವತನುಭೋಗವಿರಕ್ತಮನಾ ಯ ಆತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ |

ತಸ್ಯ ಗುರ್ವೀ ವಲ್ಲೀ ಸಂಸಾರಿಕೀ ತುಟ್ಟೀತಿ ||೩೨||

ಭವತನುಭೋಗೇಷು ರಂಜಿತಂ ಮೂರ್ಛಿತಂ ವಾಸಿತಮಾಸಕ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸ್ವಸಂವಿತ್ತಿಸಮುತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗ-
ಪರಮಾನಂದಸುಖರಸಾಸ್ವಾದೇನ ವ್ಯಾವೃತ್ಯ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖೇ ರತತ್ವಾತ್ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗವಿರಕ್ತಮನಾಃ ಸನ್ ಯಃ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ
ರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ
ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹದಿಂದ ರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯನಿದ್ದಾನೆ. ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗುವ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡವನಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯನಿದ್ದಾನೆ, ಅಮೂರ್ತ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತ
ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಸ್ವರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣರೂಪ ಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಮೂರ್ತಿರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ.
ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಚೇತನದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನನಿರುವುದರಿಂದ ಚಿನ್ಮಾತ್ರನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು
ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನಿದ್ದಾನೆ. (ಶುದ್ಧ
ಆತ್ಮನ) ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವನ
ಸಂಸಾರರೂಪದ ಬಳ್ಳಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಭವ-ತಣು-ಭೋಯ-ವಿರತ್ತ-ಮಣು] ಸಂಸಾರ,
ಶರೀರ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ [ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾವಣ] ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ
[ತಾಸು] ಅವನ [ಗುರುಕ್ಕೀ ಸಂಸಾರಿಣಿ ವೇಲ್ಲಡಿ] ಸಂಸಾರರೂಪದ ಮಹಾಬಳ್ಳಿಯು [ತುಟ್ಟೇಇ] ನಾಶವಾಗಿ
ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಯಾವನು ಭವ ತನುಭೋಗವಿರಕ್ತಮನದಿ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಿಸನು |

ಅವನ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಭೀಕರ ಬಳ್ಳಿಯು ನಾಶವಾಗುವುದು ||೩೨||

ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ತಸ್ಯ ಗುರುಕ್ಕೇ ಮಹತೀ ಸಂಸಾರವಲ್ಲೇ ತ್ರುಟ್ಯತಿ ನಶ್ಯತಿ ಶತಚೂರ್ಣಾ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಸಂಸಾರವಲ್ಲೇ ವಿನಶ್ಯತಿ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾದೇಯೋ ಭಾವನೀಯಶ್ಚೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೩.೨|| ಇತಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಪಂಚಕಂ ಗತಮ್ |

ತದನಂತರಂ ದೇಹದೇವಗೃಹೇ ಯೋಽಸೌ ವಸತಿಸ ಏವ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತನ್ನಿರೂಪಯತಿ-

ದೇಹಾದೇವಲಿ ಜೋ ವಸಇ ದೇಲು ಅಣಾಇ-ಅಣಂತು |

ಕೇವಲ-ಣಾಣ-ಪುರಂತ-ತಣು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಣಿಭಂತು ||೩.೩||

ದೇಹದೇವಾಲಯೇ ಯಃ ವಸತಿ ದೇವಃ ಅನಾದ್ಯನಂತಃ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಫುರತ್ತನುಃ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಿಭ್ರಾಂತಃ ||೩.೩||

ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹದೇವಕುಲೇ ವಸನ್ನಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ಧೇಹವನ್ಮೂರ್ತಃ ಸರ್ವಾಶುಚಿ-ಮಯೋ ನ ಭವತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ದೇಹೋ ನಾರಾಧ್ಯಸ್ತಥಾಪಿ ಸ್ವಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಾರಾಧ್ಯೋ ದೇವಃ ಪೂಜ್ಯಃ, ಯದ್ಯಪಿ ದೇಹ ಆದ್ಯಂತಸ್ತಥಾಪಿ ಸ್ವಯಂ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನಾನಾದ್ಯನಂತಃ, ಯದ್ಯಪಿ ದೇಹೋ ಜಡಸ್ತಥಾಪಿ ಸ್ವಯಂ

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿತ-ಮೂರ್ಛಿತ-ವಾಸಿತ-ಆಸಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖದ ರಸಾಸ್ವಾದದ ಮುಖಾಂತರ (ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಿಂದ) ವ್ಯಾವೃತ್ತನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ಯಾವನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಮಹಾಬಳ್ಳಿಯು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತುಂಡು-ತುಂಡಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಚೂರು-ಚೂರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ-ನಾಶವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಬಳ್ಳಿಯು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಭಾವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಅನಂತರ ದೇಹರೂಪದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರುವವನೇ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩.೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ದೇಹಾದೇವಲಿ ವಸಹ] ದೇಹರೂಪದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ, [ದೇಲು] ದೇವನಿದ್ದಾನೆ, [ಅಣಾಇ-ಅಣಂತ] ಅನಾದಿ ಅನಂತನಿದ್ದಾನೆ [ಕೇವಲ-ಣಾಣ-ಪುರಂತ-ತಣು] ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪ್ರಕಾಶರೂಪ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ. [ಸೋ ಣಿಭಂತು ಪರಮಪ್ಪು] ಅವನೇ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವನು ಒಡಲಗುಡಿಯಲಿಹ ದೇವನಿಹ ಅನಾದಿಅನಂತನಿಹನು |

ಅವನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಫುರತ್ತನು ನಿಜದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ||೩.೩||

ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಾತ್ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಫುರಿತತನುಃ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶರೂಪಶರೀರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ | ಕಥಂಭೂತಃ | ನಿರ್ಭ್ರಾಂತಃ ನಿಸ್ಸಂದೇಹಇತಿ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ
ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ಸರ್ವಾಶುಚ್ಯಾದಿದೇಹಧರ್ಮಂ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತಿಸ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೩||
ಅಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ವಿಲಕ್ಷಣೇ ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ದೇಹಂ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತಿ ದೇಹೇನ ಸೋಽಪಿ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತ ಇತಿ
ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ದೇಹೇ ವಸಂತು ವಿ ಣವಿ ಛಿವಇ ಣಿಯಮೇ ದೇಹು ವಿ ಜೋ ಜಿ |

ದೇಹೇ ಛಿಪ್ಪ ಇ ಜೋ ವಿ ಣ ವಿ ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಸೋ ಜಿ ||೩೪||

ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ನೈವ ಸ್ಪೃಶ್ಯತಿ ನಿಯಮೇನ ದೇಹಮಪಿ ಯ ಏವ |

ದೇಹೇನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತೇ ಯೋಽಪಿ ನೈವ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ||೩೪||

ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ನೈವ ಸ್ಪೃಶ್ಯತಿ ನಿಯಮೇನ ದೇಹಮಪಿ ಯ ಏವ ದೇಹೇನ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತೇ ಯೋ ಪಿ ಮನ್ಯಸ್ವ
ಜಾನೀಹಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸೋಽಪಿ | ಇತೋ ವಿಶೇಷಃ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಪರೀತೇನ ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾ-
ಲೋಭಸ್ವರೂಪಾದಿವಿಭಾವಪರಿಣಾಮೇನೋಪಾರ್ಜಿತೇನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತೇ ದೇಹೇ ಅನುಪಚರಿತಾ-
ಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ವಸನ್ನಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಯ ಏವ ದೇಹಂ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತಿ, ತಥಾವಿಧದೇಹೇನ ನ ಸ್ಪೃಶ್ಯತೇ ಯೋಽಪಿ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದೇಹದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ
ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಿರುವುದರಿಂದ ದೇಹದ ಹಾಗೆ ಮೂರ್ತ, ಅಶುಚಿಮಯನಿಲ್ಲ, ಆ ದೇಹವು
ಆರಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸ್ವಯಂ ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವನು ಆರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆ-ಪೂಜ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ದೇಹವು
ಆದಿ-ಅಂತವುಳ್ಳದ್ದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾನು ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಅನಾದಿ ಅನಂತನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ದೇಹವು
ಜಡವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾನು ಲೋಕಾ ಲೋಕಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕನಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶರೂಪದ
ಶರೀರವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಶುಚಿಮಯವಾದ ದೇಹಧರ್ಮವನ್ನು
ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ದೇಹವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ
ಮತ್ತು ದೇಹವು ಕೂಡ ಅವನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಽಪಿ] ಯಾವನು [ದೇಹೇ ವಸಂತು ವಿ] ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ
ಕೂಡ [ನಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ದೇಹು ವಿ] ದೇಹವನ್ನು [ಣವಿ ಛಿವಇ] ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು

ದೇಹದಲಿ ವಾಸಿಸಿದರಾದೇಹ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡನು |

ದೇಹಸ್ಪರ್ಶಮಾಡದಿರುವಾ ಪರಮಾತ್ಮನನು ತಿಳಿದುಕೊ ನೀನು ||೩೪||

ತಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ- ಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವೇತಿ | ಅತ್ರ
ಯ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರಹಿತದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ದೇಹಮಮತ್ವಪರಿಣಾಮೇನ ಸಹಿತಾನಾಂ ಹೇಯಃ ಸ ಏವ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ದೇಹಮಮತ್ವಪರಿಣಾಮರಹಿತಾನಾಮುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೪||

ಅಥ ಯಃ ಸಮಭಾವಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಪರಮಾನಂದಂ ಜನಯನ್ ಕೋಽಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸ್ಫುರತಿ
ತಮಾಹ-

ಜೋ ಸಮ-ಭಾವ-ಪರಿಟಿಯಹ ಜೋಇಹ ಕೋಇ ಪುರೇಇ |

ಪರಮಾಣಂದು ಜಣಂತು ಪುಡು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ ||೩೫||

ಯಃ ಸಮಭಾವಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸ್ಫುರತಿ |

ಪರಮಾನಂದಂ ಜನಯನ್ ಸ್ಫುಟಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ||೩೫||

ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಸುಖದುಃಖಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿಸಮಭಾವಪರಿಣತ-
ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ

[ದೇಹೇಂ] ದೇಹದಿಂದ [ಜೋ ವಿ] ಯಾವನು [ಣವಿ ಭಿಷ್ಪಇ] ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಜಿ ಪರಮಪ್ಪುಲು]
ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ನೀನು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಕ್ರೋಧ-ಮಾನ-ಮಾಯೆ-ಲೋಭ
ಸ್ವರೂಪ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ದೇಹದಲ್ಲಿ
ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಯಾವನು
ದೇಹವನ್ನು ಸರ್ವಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು
ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದೇಹದ ಮಮತ್ವ
ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಯಾವನು ಹೇಯನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ದೇಹದ ಮಮತ್ವ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದ
ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು
ಸ್ಫುರಾಯಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಮ-ಭಾವ-ಪರಿಟಿಯಹಂ] ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ [ಜೋಇಹಂ] ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ
[ಪರಮಾಣಂದು ಜಣಂತು] ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತ [ಜೋ ಕೋಇ] ಯಾವನು [ಪುರೇಇ] ಸ್ಫು

ಸಮಭಾವದಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವನು |

ಸಮನಿಸುತ ಸ್ಫುರಣಗೊಳ್ಳುವವನು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ||೩೫||

ಪರಮಯೋಗಿನಾಂ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸ್ಫುರತಿ ಸಂವಿತ್ತಿಮಾಯಾತಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಜನಯನ್ ಸ್ಫುಟಂ ನಿಶ್ಚಿತ್ತಮ್ - ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಆತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನನಿಷ್ಠಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಬಹಿಃಸ್ಥಿತೇಃ | ಜಾಯತೇ ಪರಮಾನಂದಃ ಕಶ್ಚಿದ್ಯೋಗೇನ ಯೋಗಿನಃ ||' ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಸ ಏವಂಭೂತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರತಾನಾಂ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯಃ, ತದ್ವಿಪರೀತಾನಾಂ ಹೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೩೫||

ಅಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಕರ್ಮದೇಹಪ್ರತಿಬದ್ಧೋಽಪ್ಯಾತ್ಮಾ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸಕಲೋ ನ ಭವತೀತಿ ಜ್ಞಾಪಯತಿ-

ಕಮು-ಣಿಬದ್ಧು ವಿ ಜೋಇಯಾ ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಜೋ ಜಿ |

ಹೋಇ ಣ ಸಯಲು ಕಯಾ ವಿ ಪುಡು ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಸೋ ಜಿ ||೩೬||

ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ಯ ಏವ |

ಭವತಿ ನ ಸಕಲಃ ಕದಾಪಿ ಸ್ಫುಟಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ||೩೬||

ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ಯ ಏವ ನ ಭವತಿ ಸಕಲಃ ಕ್ವಾಪಿ ಕಾಲೇ ಸ್ಫುಟಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವೇತಿ | ಅತೋ ವಿಶೇಷಃ-ಪರಮಾತ್ಮ ಭಾವನಾವಿಪಕ್ಷಭೂತೈಃ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹೈಃ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತೈಃ ಕರ್ಮಭಿರಶುದ್ಧನಯೇನ ಬದ್ಧೋಽಪಿ ತಥೈವ ದೇಹಸ್ಥಿತೋಽಪಿ

ರಾಯಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಪುಡು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ] ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವನ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಅಲಾಭ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣತ ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್‌ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪದ ಅಭೇದ-ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವರಾಯಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ-ಯಾವನು ಸಂವೇದನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟೋಪದೇಶದ ೪೨ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- 'ಆತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತಿಷ್ಠರಾದ (ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ) ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ (ದೂರ) ಇರುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗದಿಂದ (ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ) ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಪರಮಾನಂದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.'

ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ವಿಪರೀತರಿದ್ದವರಿಗೆ (ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಿಲ್ಲದವರಿಗೆ) ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ದೇಹದಿಂದ ಪ್ರತಿಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ದೇಹರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವನು ಕರ್ಮಬದ್ಧ ಮೇಣ್ಡೇಹದಲಿ ವಾಸಿಸಿದರು ಎಲೆಯೋಗಿ |

ಅವನೆಂದುದೇಹರೂಪಾಗದಾ ಪರಮಾತ್ಮನನೆ ನಿಶ್ಚಯದಿ ತಿಳಿ ||೩೬||

ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸಕಲಃ ಸದೇಹೋ ನ ಭವತಿ ಕ್ವಾಪಿ ತಮೇವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ
ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಚ್ಛಾನೇನ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಸದೈವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ
ರತಾನಾಮುಪಾದೇಯೋ ಭವತ್ಯನ್ಯೇಷಾಂ ಹೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೬||

ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ದೇಹಕರ್ಮರಹಿತೋಽಪಿ ಮೂಢಾತ್ಮನಾಂ ಸಕಲ ಇತಿ ಪ್ರತಿಭಾತೀತ್ಯೇವಂ
ನಿರೂಪಯತಿ-

ಜೋ ಪರಮತ್ಥೇ ಣಿಕಲು ವಿ ಕಮ್ಮ-ವಿಭಿಣ್ಣ ಉ ಜೋ ಜಿ |

ಮೂಢಾ ಸಯಲು ಭಣಂತಿ ಪುಡು ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಸೋ ಜಿ ||೩೭||

ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ನಿಷ್ಕಲೋಽಪಿ ಕರ್ಮವಿಭಿನ್ನೋ ಯ ಏವ |

ಮೂಢಾಃ ಸಕಲಂ ಭಣಂತಿ ಸ್ಫುಟಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ||೩೭||

ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ನಿಷ್ಕಲೋಽಪಿ ದೇಹರಹಿತೋಽಪಿ ಕರ್ಮವಿಭಿನ್ನೋಽಪಿ ಯ ಏವ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನ-
ತ್ರಯಭಾವನಾರಹಿತಾ ಮೂಢಾತ್ಮಾನಸ್ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಸಕಲಮಿತಿ ಭಣಂತಿ ಸ್ಫುಟಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ತಮೇವ

ಗಾಥೆ - ೩೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಕಮ್ಮ-ಣಿಬದ್ಧ ವಿ] ಕರ್ಮದಿಂದ
ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು [ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ] ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವನು
[ಕಯಾ ವಿ] ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ [ಸಯಲು ಣ ಹೋಇ] ಶರೀರರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಜಿ ಪರಮಪ್ಪ
ಉ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ನೀನು [ಪುಡು ಮುಣಿ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-
ಮೋಹಾದಿಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಮತ್ತು ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಯಾವನು ಎಂದೂ ದೇಹರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಎಲೈ
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಚ್ಛಾನದಿಂದ ಭಾವಿಸೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಯಾರು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು
ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಇತರರಿಗೆ ಹೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆತ್ಮನು ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ದೇಹ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೂಢ ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ
ಅವನು 'ಶರೀರರೂಪ'ವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಸಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಪರಮತ್ಥೇಂ] ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ [ಣಿಕಲು ವಿ]
ಶರೀರರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವನು [ಕಮ್ಮ-ವಿಭಿಣ್ಣ ಉ] ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ

ಪರಮಾರ್ಥದಿ ನಿಷ್ಕಲ ಮೇಣ್ಕರ್ಮದಿಂ ಭಿನ್ನವಿದ್ದರು ಮೂಢರು |

ಶರೀರರೂಪೆನ್ನುವ ಪರಮಾತ್ಮನನೆ ನಿಶ್ಚಯದಿ ನೀ ತಿಳಿದುಕೊ ||೩೭||

ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹೀತಿ, ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾನುಭವೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿನಿವೃತ್ತಿಕಾಲೇ ಸಮ್ಯಗುಪಾದೇಯೋ ಭವತಿ ತದಭಾವೇ ಹೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೩೭||

ಅಥಾನಂತಾಕಾಶೈಕನಕ್ಷತ್ರಮಿವ ಯಸ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇ ತ್ರಿಭುವನಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಗಯಣಿ ಅಣಂತಿ ವಿ ಏಕ ಉಡು ಜೇಹಲು ಭುಯಣು ವಿಹಾಇ |

ಮುಕ್ತಹಂ ಜಸು ಪಏ ಬಿಂಬಿಯಲು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಅಣಾಇ ||೩೮||

ಗಗನೇ ಅನಂತೇಽಪಿ ಏಕಮುಡು ಯಥಾ ಭುವನಂ ವಿಭಾತಿ |

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಪದೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಅನಾದಿ ||೩೮||

ಗಗನೇ ಅನಂತೇಽಪ್ಯೇಕನಕ್ಷತ್ರಂ ಯಥಾ ತಥಾ ಭುವನಂ ಜಗತ್ ಪ್ರತಿಭಾತಿ | ಕ್ಷ ಪ್ರತಿಭಾತಿ | ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಪದೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಪ್ರತಿಫಲಿತಂ ದರ್ಪಣೇ ಬಿಂಬಮಿವ | ಸ ಏವಂಭೂತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯಸ್ಯೈವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇ ನಕ್ಷತ್ರಮೇಕಮಿವ ಲೋಕಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಸ ಏವ ರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪ ರಹಿತಾನಾಮುಪಾದೇಯೋ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೮||

ಅಥ ಯೋಗೀಂದ್ರವೃಂದೈರ್ಯೋ ನಿರವಧಿಜ್ಞಾನಮಯೋ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ಧ್ಯೇಯರೂಪಶ್ಚಿಂತ್ಯತೇ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮಾಹ-

ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಮೂಢಾ] ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಮೂಢ ಆತ್ಮರುಗಳು [ಸಯಲು] ಶರೀರ ರೂಪನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. [ಸೋ ಜಿ ಪರಮಪ್ಪು ಉ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ನೀನು [ಪುಡು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ! ಎಂದರೆ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ವೀತರಾಗ ಸಾನಂದ ರೂಪವಾದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಸಂವೇದನದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಮ್ಯಕ್ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ (ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯ) ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಹೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಅನಂತ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ನಕ್ಷತ್ರದ ಸಮಾನವಾಗಿ ಯಾರ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಪ್ರತಿಭಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಹಲು] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಅಣಂತಿ ವಿ ಗಯಣಿ] ಅನಂತವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ [ಏಕೈ ಉಡು] ಒಂದು ನಕ್ಷತ್ರವು ಪ್ರತಿಭಾಸಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಜಸು ಮುಕ್ತ ಹಂ ಪಏ] ಆ ಮುಕ್ತ ಜೀವನ

ಅನಂತಾಕಾಶದೊಳಗೊಂದುಡುವಿನಂತೆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಕೇವಲ- |

ಜ್ಞಾನದಲಿ ಮೂಲೋಕ ಪ್ರತಿಭಾಸಿಪನು ಅನಾದಿಪರಮಾತ್ಮನು ||೩೮||

ಜೋಇಯ-ವಿಂದಹಿ ಕಾಣಮಲು ಜೋ ರ್ಪೂಇಜ್ಜ ಇ ರ್ಪೋಲು |

ಮೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣಿ ಅಣವರಲು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ದೇಲು ||೩೯||

ಯೋಗಿವೃಂದೈಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತೇ ಧೈಯಃ |

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣೇ ಅನವರತಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವಃ ||೩೯||

ಯೋಗೀಂದ್ರವೃಂದೈಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರತೈಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಃ
ಯಃ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನೋ ಧ್ಯಾಯತೇ ಧೈಯೋ ಧೈಯರೂಪೋಽಪಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ ಧ್ಯಾಯತೇ | ಮೋಕ್ಷಕಾರಣೇ
ಮೋಕ್ಷನಿಮಿತ್ತೇ ಅನವರತಂ ನಿರಂತರಂ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವಃ ಪರಮಾರಾಧ್ಯ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ
ಮುನಿವೃಂದಾನಾಂ ಧೈಯರೂಪೋ ಭಣಿತಃ ಸ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂವಿತ್ತಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾರ್ತರೌದ್ರ ಧ್ಯಾನರಹಿತಾನಾ-
ಮುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೯||

ಅಥ ಯೋಽಯಂ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವೋ ಜೀವೋ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಹೇತುಂ
ಲಬ್ಧ್ವಾತ್ಪ್ರಸನ್ನಾವರೂಪಂ ಜಗಜ್ಜನಯತಿ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ನಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿರಿತಿ
ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಪದದಲ್ಲಿ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ [ಭುಯಣು] ಮೂರು ಲೋಕಗಳು [ಬಿಂಬಿಯಲು] ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬದ ಹಾಗೆ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ [ವಿಹಾಇ] ಪ್ರತಿಭಾಸಿಸುತ್ತವೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಅಣಾಇ ಪರಮಪ್ಪು] ಅನಾದಿಯಾದ
ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ನಕ್ಷತ್ರದ ಹಾಗೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳು
ಪ್ರತಿಭಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ
ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಯೋಗೀಶ್ವರರು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರವಧಿ ಜ್ಞಾನಮಯರನ್ನು ಧೈಯರೂಪವಾಗಿ
ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ -೩೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ-ವಿಂದಹಿಂ] ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ
ಅನುರಕ್ತರಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರರು [ಕಾಣಮಲು] ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಂಥ [ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣಿ]
ಮೋಕ್ಷದ ಸಲುವಾಗಿ [ಜೋ] ಯಾರನ್ನು [ರ್ಪೋಲು] ಧೈಯರೂಪವಾಗಿ [ಅಣವರಲು] ನಿರಂತರ
[ರ್ಪೂಇಜ್ಜ ಇ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ [ಸೋ] ಅವರೇ [ಪರಮಪ್ಪಲು ದೇಲು] ಪರಮಾತ್ಮರಾದ ದೇವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಅವರು ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ಯತಿವರರು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣದಿ ಸದಾ ಜ್ಞಾನಮಯನನ್ನು |

ಧೈಯರೂಪದಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವರವನೆ ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವನಿರುವನು ||೩೯||

ಜೋ ಜಿಲು ಹೇಲು ಲಹೇವಿ ವಿಹಿ ಜಗು ಬಹು-ವಿಹಲು ಜಣೇಇ |

ಲಿಂಗತ್ರಯ-ಪರಿಮಂಡಿಯಲು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ ||೪೦||

ಯೋ ಜೀವಃ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾವಿಧಿಂ ಜಗತ್ ಬಹುವಿಧಂ ಜನಯತಿ |

ಲಿಂಗತ್ರಯಪರಿಮಂಡಿತಃ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ||೪೦||

ಯೋ ಜೀವಃ ಕರ್ತಾ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾವಿಧಿಂ | ಕಿಮ್ | ವಿಧಿಸಂಜ್ಞಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಂಗಮ-
ಸ್ಥಾವರರೂಪಂ ಜಗಜ್ಜನಯತಿ ಸ ಏವ ಲಿಂಗತ್ರಯಮಂಡಿತಃ ಸನ್ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭಣ್ಯತೇ ನ ಚಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ
ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಹರಿಹರಾದಿರಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯೋಽಸೌ ಪೂರ್ವಂ ಬಹುಧಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಭಣಿತಃ ಸ ಏವ
ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಶುದ್ಧೋಽಪಿ ಸನ್ ಅನಾದಿಸಂತಾನಾಗತಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಬಂಧಪ್ರಚ್ಛಾದಿ-
ತತ್ತ್ವಾದ್ವಿತ್ತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಹಜಾನಂದೈಕಸುಖಾಸ್ವಾದಮಲಭಮಾನೋ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ತ್ರಸೋ ಭವತಿ,
ಸ್ಥಾವರೋ ಭವತಿ, ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಕಲಿಂಗೋ ಭವತಿ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಭಣ್ಯತೇ, ನಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ
ಪರಕಲ್ಪಿತಪರಮಾತ್ಮೇತಿ | ಅತ್ರಾಯಮೇವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವೇದತ್ರಯೋದಯ-
ಜನಿತಂ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿನಾ ಯದಾ ವಿನಾಶಯತಿ ತದೋಪಾದೇಯಭೂತಮೋಕ್ಷ-
ಸುಖಸಾಧಕತ್ವಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೦||

ಅಥ ಯಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮ ನಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶಮಧ್ಯೇ ಜಗದ್ವಸತಿ ಜಗನ್ಮಧ್ಯೇ ಸೋಽಪಿ ವಸತಿ ತಥಾಪಿ
ತದ್ರೂಪೋ ನ ಭವತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಧ್ಯೇಯರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಅದೇ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವೇದನದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದಂಥ ಆರ್ತಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ರೌದ್ರಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ
ಧ್ಯಾನಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಈ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳ ನಿಮಿತ್ತ
ಪಡೆದು ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಬೇರೆ ಯಾವ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪರಮಾತ್ಮರು ಜಗತ್ಕರ್ತೃಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ ಜಿಲು] ಯಾವ ಜೀವನು [ವಿಹಿ ಹೇಲು ಲಹೇವಿ] ಜ್ಞಾನಾವರಣ
ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮರೂಪಗಳ ಕಾರಣವನ್ನು ಪಡೆದು [ಬಹು-ವಿಹಲು ಜಗು ಜಣೇಇ] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ
ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರರೂಪದ
ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನೇ [ಲಿಂಗತ್ರಯ-ಪರಿಮಂಡಿಯಲು] ಪುಲ್ಲಿಂಗ,
ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವೆಂದು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆಗುತ್ತ [ಹವೇಇ] (ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ)
ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಬೇರೆ ಯಾವ ಜಗತ್ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಹರಿಹರಾದಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮರಿಲ್ಲ.

ಏ ಜೀವ ಕರ್ಮದ ಕಾರಣ ಪಡೆದು ಬಹುವಿಧ ಜನ್ಮ ಧರಿಸಿದ |

ಆ ಜೀವನೆ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳ ರೂಪಾಗುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ||೪೦||

ಜಸು ಅಬ್ಬಂತರಿ ಜಗು ವಸಇ ಜಗ-ಅಬ್ಬಂತರಿ ಜೋ ಜಿ |

ಜಗಿ ಜಿ ವಸಂತು ವಿ ಜಗು ಜಿ ಣ ವಿ ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪಲು ಸೋ ಜಿ ||೪೧||

ಯಸ್ಯ ಅಭ್ಯಂತರೇ ಜಗತ್ ವಸತಿ ಜಗದಭ್ಯಂತರೇ ಯ ಏವ |

ಜಗತಿ ಏವ ವಸನ್ನಪಿ ಜಗತ್ ಏವ ನಾಪಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ||೪೧||

ಯಸ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಯಾಭ್ಯಂತರೇ ಜಗತ್ ತ್ರಿಭುವನಂ ಜ್ಞೇಯಭೂತಂ ವಸತಿ ಜಗತೋಽಭ್ಯಂತರೇ ಯೋಽಸೌ ಜ್ಞಾಯಕೋ ಭಗವಾನಪಿ ವಸತಿ, ಜಗತಿ ವಸನ್ನೇವ ರೂಪವಿಷಯೇ ಚಕ್ಷುರಿವ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ತನ್ಮಯೋ ನ ಭವತಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ, ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸ್ಯ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಕಾಲೇ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೧||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಯಾವ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವನೇ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಸಂತಾನರೂಪವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಅಡಗಿಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಹಜಾನಂದರೂಪದ ಸುಖಸ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತ್ರಸನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಸ್ವಾವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಅಥವಾ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇವನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪರಕಲ್ಪಿತ (ಇತರರು ಕಲ್ಪಿಸಿದ) ಬೇರೆ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಗತ್ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ವೇದೋದಯಜನ್ಯ ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಇದೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖದ ಸಾಧಕನಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೂಡ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಆದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಆ ರೂಪ (ಜಗತ್ತುರೂಪ)ನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಸು ಅಬ್ಬಂತರಿ] ಯಾರ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ [ಜಗು] ಜ್ಞೇಯರೂಪದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು [ವಸಇ] ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು [ಜೋ ಜಿ] ಆ ಜ್ಞಾಯಕ ಭಗವಂತನು ಕೂಡ [ಜಗಿ ಜಿ] ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ [ವಸಂತು ವಿ] ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಕೂಡ [ಜಗು ಜಿ ಣ ವಿ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕಣ್ಣು ರೂಪಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಕೂಡ ಆ ರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವನು ಆ ರೂಪ (ಜಗತ್ತು ರೂಪ) ನಾಗುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಜಿ ಪರಮಪ್ಪ ಉ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸು.

ಯಾವನಭ್ಯಂತರದಿ ಜಗವಿಪುರ್ವವನು ಜಗದಲಿದ್ವರು ಕೂಡ |

ಅವನು ಜಗದಲಿದ್ವರು ಜಗದರೂಪಾಗದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ತಿಳಿ ||೪೧||

ಅಥ ದೇಹೇ ವಸಂತಮಪಿ ಹರಿಹರಾದಯಃ ಪರಮಸಮಾಧೇರಭಾವಾದೇವ ಯಂ ನ ಜಾನಂತಿ ಸ
ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ಕಥಯಂತಿ-

ದೇಹಿ ವಸಂತ ವಿ ಹರಿ-ಹರ ವಿ ಜಂ ಅಜ್ಜ ವಿ ಣ ಮುಣಂತಿ |

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ತವೇಣ ವಿಣು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಭಣಂತಿ ||೪೨||

ದೇಹೇ ವಸಂತಮಪಿ ಹರಿಹರಾ ಅಪಿ ಯಮ್ ಅದ್ಯಾಪಿ ನ ಜಾನಂತಿ |

ಪರಮಸಮಾಧಿತಪಸಾ ವಿನಾ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಂ ಭಣಂತಿ ||೪೨||

ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವಿಲಕ್ಷಣೇ ದೇಹೇ ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ವಸಂತಮಪಿ ಹರಿಹರಾ
ಅಪಿ ಯಮದ್ಯಾಪಿ ನ ಜಾನಂತಿ | ಕೇನ ವಿನಾ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿತ್ಯಾ ನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದರೂಪ-
ಪರಮಸಮಾಧಿತಪಸಾ | ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಣಂತಿ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಾ ಇತಿ | ಕಿಂ ಚ | ಪೂರ್ವಭವೇ | ಕೋಽಪಿ
ಜೀವೋ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧನಂ ಕೃತ್ವಾವಿಶಿಷ್ಟಪುಣ್ಯಬಂಧಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾದಜ್ಞಾನಭಾವೇನ ನಿದಾನಬಂಧಂ
ಚ ಕರೋತಿ ತದನಂತರಂ ಸ್ವರ್ಗೇ ಗತ್ವಾ ಪುನರ್ಮನುಷ್ಯೋ ಭೂತ್ವಾ ತ್ರಿಖಂಡಾಧಿಪತಿರ್ವಾಸುದೇವಾ ಭವತಿ | ಅನ್ಯಃ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಯಾವನು (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು) ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ
ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತರೂಪ ಕಾರ್ಯಸಮಯ ಸಾರರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ
ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣದಿಂದ ಹರಿಹರ ಮೊದಲಾದವರು
ಕೂಡ ಯಾರನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದೇಹಿ ವಸಂತ ವಿ] ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಜಂ] ಯಾವನನ್ನು
[ಪರಮ- ಸಮಾಹಿ-ತವೇಣ ವಿಣು] ಪರಮಸಮಾಧಿಭೂತವಾದ ತಪಸ್ವಿಲ್ಲದೆ [ಹರಿ-ಹರ ವಿ] ಹರಿ,
ಹರರಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪುರುಷರು ಕೂಡ [ಅಜ್ಜ ವಿ] ಇಂದಿನವರೆಗೆ [ಣ ಮುಣಂತಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ [ಸೋ]
ಅವನನ್ನು [ಪರಮಪ್ಪು ಭಣಂತಿ] ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ
ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹರಿ-ಹರರಂಥವರು ಕೂಡ ಒಂದು ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪ ಸುಖಾಮೃತದ
ರಸಾಸ್ವಾದ ರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ತಪಸ್ಸು ಇಲ್ಲದೆ ಯಾರನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ :- ಓರ್ವ ಜೀವನು ಪೂರ್ವಭವದಲ್ಲಿ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು
ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುಣ್ಯಬಂಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡನಂತರ ಅಜ್ಞಾನಭಾವದಿಂದ ನಿದಾನ ಬಂಧ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಮೂರು ಖಂಡದ ಅಧಿಪತಿಯಾದಂಥ ವಾಸುದೇವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬೇರೊಬ್ಬ

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದರವನು ಪರಮಸಮಾಧಿತಪವಿಲ್ಲದೆ |

ಹರಿಹರಸಹ ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿಯದವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದಿಹರು ||೪೨||

ಕೋಽಪಿ ಜಿನದೀಕ್ಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಪ್ಯತ್ಯವ ಭವೇ ವಿಶಿಷ್ಟಸಮಾಧಿಬಲೇನ ಪುಣ್ಯಬಂಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ಪೂರ್ವಕೃತಚಾರಿತ್ರಮೋಹೋದಯೇನ ವಿಷಯಾಸಕ್ತೋ ಭೂತ್ವಾರುದ್ರೋ ಭವತಿ | ಕಥಂ ತೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಂ ನ ಜಾನಂತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ತತ್ರ ಪರಿಹಾರಂ ದದಾತಿ ? ಯುಕ್ತಮುಕ್ತಂ ಭವತಾ, ಯದ್ಯಪಿ ರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧನಾಂ ಕೃತವಂತಸ್ತಥಾಪಿ ಯಾದೃಶೇನ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪೇಣ ತದ್ಭವೇ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ ತಾದೃಶಂ ನ ಜಾನಂತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯಮೇವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯಭೂತಂ ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಾ- ರಾಧನಾಸಮರ್ಥಂ ಚ ತೇ ಹರಿಹರಾದಯೋ ನ ಜಾನಂತೀತಿ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯೋ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೨||

ಅಥೋತ್ಪಾದವ್ಯಯಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಸಂಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಯಃ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಉತ್ಪಾದ- ವ್ಯಯರಹಿತಃ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಬಲೇನ ಜಿನವರೈರ್ದೇಹೋಽಪಿ ದೃಷ್ಟ ಇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಭಾವಾಭಾವಹಿ ಸಂಜುವಲು ಭಾವಾಭಾವಹಿ ಜೋ ಜಿ |

ದೇಹಿ ಜಿ ದಿಟ್ಟಲು ಜಿಣವರಹಿ ಮುಣಿ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಸೋ ಜಿ ||೪೩||

ಜೀವನು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಅದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಪುಣ್ಯಬಂಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಪೂರ್ವಕೃತ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಅನಂತರ ಅಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಿದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ತಾವು ಹೇಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಹರಿ-ಹರರಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ರತ್ನತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಮತ್ತು ಅದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧಕವಾದಂಥ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಆ ಹರಿ-ಹರಾದಿಕರು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಉತ್ಪಾದ ವ್ಯಯದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಆ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯದಿಂದ ರಹಿತನಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಜಿನವರರು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೋಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವನು [ಭಾವಾಭಾವಹಿಂ ಸಂಜುವಲು] ಭಾವಾಭಾವದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, [ಭಾವಾಭಾವಹಿಂ] ಭಾವಾಭಾವದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನನ್ನು [ಜಿಣವರಹಿಂ] ಜಿನವರರು [ದೇಹಿ ಜಿ] ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ [ದಿಟ್ಟ ಉ] ನೋಡಿದ್ದಾರೆ [ಸೋ ಜಿ ಪರಮಪ್ಪ ಉ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ [ಮುಣಿ] ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾಭಾವಸಂಯುಕ್ತ ಭಾವಾಭಾವರಹಿತ ಮೇಣವನನು |

ದೇವ ಜಿನ ದೇಹದಲಿ ಕೂಡ ನೋಡಿಹರಾ ಪರಮಾತ್ಮನನೆ ತಿಳಿ ||೪೩||

ಭಾವಾಭಾವಾಭ್ಯಾಂ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಭಾವಾಭಾವಾಭ್ಯಾಂ ಯ ಏವ |

ದೇಹೇ ಏವ ದೃಷ್ಟಃ ಜಿನವರೈಃ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ||೪೩||

ಭಾವಾಭಾವಾಭ್ಯಾಂ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನೋತ್ಪಾದವ್ಯಯಾಭ್ಯಾಂ ಪರಿಣತಃ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಭಾವಾಭಾವಯೋಃ ರಹಿತಃ ಯ ಏವ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸದಾನಂದೈಕಸಮಾಧಿನಾ ತದ್ಭವ-ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಾರಾಧನಾಸಮರ್ಥೇನ ಜಿನವರೈರ್ದೇಹೇಽಪಿ ದೃಷ್ಟಃ ತಮೇವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ವೀತರಾಗಪರಮಸಮಾಧಿಬಲೇನಾನುಭವೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕೃಷ್ಣನೀಲಕಾಪೋತಲೇಶ್ಯಾ-ಸ್ವರೂಪಾದಿಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವರಹಿತೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧ್ಯಾನೇನ ಜಿನವರೈರ್ದೇಹೇಽಪಿ ದೃಷ್ಟಃ ಸ ಏವ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೪೩||

ಅಥ ಯೇನ ದೇಹೇ ವಸತಾ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೋ ವಸತಿ ಗತೇನೋದ್ವಸೋ ಭವತಿ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ದೇಹಿ ವಸಂತೇ ಜೇಣ ಪರ ಇಂದ್ರಿಯ-ಗಾಮು ವಸೇಇ |

ಉವ್ವಸು ಹೋಇ ಗಏಣ ಫುಡು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ ||೪೪||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯರೂಪದಿಂದ (ಭಾವಾಭಾವ ರೂಪದಿಂದ) ಪರಿಣತನಿದ್ದಾನೆ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಭಾವಾಭಾವದಿಂದ (ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯದಿಂದ) ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಭವದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧಕವಾದ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸದಾನಂದ ರೂಪದ ಸಮಾಧಿ ಮೂಲಕ ಜಿನವರರು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಅನುಭವಿಸು.

ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕೃಷ್ಣ, ನೀಲ, ಕಾಪೋತ ಲೇಶ್ಯಾ ಸ್ವರೂಪ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಉಪಲಬ್ಧಿರೂಪದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಜಿನವರರು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ ಅವನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯರೂಪದ ಗ್ರಾಮಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ, ಯಾವನು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯರೂಪದ ಗ್ರಾಮಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೇಣ ದೇಹಿ ವಸಂತೇ] ಯಾವನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಇಂದ್ರಿಯಗಾಮು] ಇಂದ್ರಿಯ-ಗ್ರಾಮಗಳು [ವಸೇಇ] ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು [ಗಏಣ] ಯಾವನು ಹೋರಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದ [ಉವ್ವಸು ಹೋಇ] ಆ ಇಂದ್ರಿಯ-ಗ್ರಾಮಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಫುಡು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ] ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವನು ದೇಹದಲಿರೇ ನೇಮದಿ ಇಂದ್ರಿಯಬಲವಿರುವುದು ಹೋದರೆ |

ತಾವೇ ಉದ್ವಸ್ತವಾಗುವವನೇ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ||೪೪||

ದೇಹೇ ವಸತಾ ಯೇನ ಪರಂ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಃ ವಸತಿ |

ಉದ್ವಸೋ ಭವತಿ ಗತೇನ ಸ್ಫುಟಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ||೪೪||

ದೇಹೇ ವಸತಾ ಯೇನ ಪರಂ ನಿಯಮೇನೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೋ ವಸತಿ ಯೇನಾತ್ಮನಾ ನಿಶ್ಚಯೇನಾತೀಂದ್ರಿಯ-
ಸ್ವರೂಪೇಣಾಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮವಿಪರೀತೇ ದೇಹೇ ವಸತಾ ಸ್ವರ್ಶನಾದೀಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೋವಸತಿ,
ಸ್ವಸಂವಿತ್ತ್ಯಭಾವೇ ಸ್ವಕೀಯವಿಷಯೇ ಪ್ರವರ್ತತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಉದ್ವಸೋ ಭವತಿ ಗತೇನ ಸ ಏವೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೋ
ಯಸ್ಮಿನ್ ಭವಾಂತರಗತೇ ಸತ್ಯದ್ವಸೋ ಭವತಿ ಸ್ವಕೀಯ ವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರರಹಿತೋ ಭವತಿ ಸ್ಫುಟಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ ಸ
ಏವಂ ಲಕ್ಷಣಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯ ಏವಾತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಾಸ್ವಾದ್ವಸಮಾಧಿರತಾನಾಂ
ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ ಸ ಏವ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಾತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಸಾಧಕತ್ವಾದ್ವಸಾದೇಯ ಇತಿ
ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೪||

ಅಥ ಯಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯೈಃ ಪಂಚವಿಷಯಾನ್ ಜಾನಾತಿ ಸ ಚ ತೈರ್ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ
ನಿರೂಪಯತಿ -

ಜೋ ನಿಯ-ಕರಣಹಿ ಪಂಚಹಿ ವಿ ಪಂಚ ವಿ ವಿಸಯ ಮುಣೇಇ |

ಮುಣಿಲು ಣ ಪಂಚಹಿ ಪಂಚಹಿ ವಿ ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ ||೪೫||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಅವನು ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ-ಆತ್ಮನು
ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ
ವಿಪರೀತವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಸ್ವರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಗ್ರಾಮಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಸ್ವಸಂವೇದನದ
ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು (ಸ್ವರ್ಶನಾದಿಗಳು) ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವನು
ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಅವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯದ
ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾಗುತ್ತವೆ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವನು ಒಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದರೂಪವಾದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯ
ಕಾರಣನಿರುವವನೇ (ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ) ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ
ಸಾಧಕನಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನು ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಐದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಅವುಗಳಿಂದ
(ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಐದು ವಿಷಯಗಳಿಂದ) ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು
ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಪಂಚಹಿ ವಿ ನಿಯ-ಕರಣಹಿಂ] ತನ್ನ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ
[ಪಂಚ ವಿ ವಿಸಯ] ಐದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು [ಮುಣೇಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು [ಪಂಚಹಿಂ

ಯಾವನು ತನ್ನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯದಿ ಪಂಚವಿಷಯಗಳ ತಿಳಿವನು ಮೇಣ್ |

ಏವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚವಿಷಯದಿ ತಿಳಿಯದವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ||೪೫||

ಯಃ ನಿಜಕರಣೈಃ ಪಂಚಭಿರಪಿ ಪಂಚಾಪಿ ವಿಷಯಾನ್ ಜಾನಾತಿ |
ಜ್ಞಾತಃ ನ ಪಂಚಭಿಃ ಪಂಚಭಿರಪಿ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ||೪೫||

ಯೋ ನಿಜಕರಣೈಃ ಪಂಚಭಿರಪಿ ಪಂಚಾಪಿ ವಿಷಯಾನ್ ಮನುತೇ ಜಾನಾತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯಃ ಕರ್ತಾಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನಾತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಮಯೋಽಪಿ ಅನಾದಿಬಂಧವಶಾತ್ ಅಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣೇಂದ್ರಿಯಮಯ-ಶರೀರಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಸ್ವಯಮರ್ಥಾನ್ ಗೃಹೀತುಮಸಮರ್ಥತ್ವಾತ್ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯೈಃ ಕೃತ್ವಾಪಂಚವಿಷಯಾನ್ ಜಾನಾತಿ, ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನೇನ ಪರಿಣಮತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತಃ | ಮುಣಿಲು ಣ ಪಂಚಹಿಂ ಪಂಚಹಿಂ ವಿ ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ ಮತೋ ನ ಜ್ಞಾತೋ ನ ಪಂಚಭಿರಂದ್ರಿಯೈಃ ಪಂಚಭಿರಪಿ ಸ್ವರ್ಶಾದಿವಿಷಯೈಃ | ತಥಾಹಿ-ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವಿಷಯೋಽಪಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯೈಶ್ಚ ನ ಜ್ಞಾತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ ಏವಂಲಕ್ಷಣಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖಾಸ್ವಾದವಿಪರೀತೇನ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಾನಂದಸಮರಸೀಭಾವಸುಖರಸಾಸ್ವಾದಪರಿಣತೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ಸ ಏವಾತ್ಮೋಪಾದಾನಸಿದ್ಧ ಮಿತ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯೋಪಾದೇಯಭೂತಸ್ಯಾತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಸ್ಯ ಸಾಧಕತ್ವಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೫||

ಅಥ ಯಸ್ಯ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಬಂಧಸಂಸಾರೌ ನ ಭವತಸ್ತಮಾತ್ಮಾನಂ ವ್ಯವಹಾರಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನೀಹಿ ಇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಪಂಚಹಿಂ ವಿ] ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಐದು ವಿಷಯಗಳಿಂದ [ಣ ಮುಣಿಲು] ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ] ಅವನು [ಪರಮಪ್ಪು ಹವೇಇ] ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ತನ್ನ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಐದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಯಾವನು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಮಯನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅನಾದಿ ಬಂಧದ ವಶದಿಂದ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಮಯ ಶರೀರ ಧಾರಣಮಾಡಿ, ತಾನು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗುವುದರಿಂದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಐದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಯಾವನು ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಐದು ಸ್ವರ್ಶ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ (ಮತ್ತು ಐದು ವಿಷಯಗಳಿಂದ) ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಾನಂದ ರೂಪ ಸಮರಸೀ ಭಾವಮಯವಾದ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನೇ 'ಆತ್ಮೋಪಾದಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ, ಉಪಾದೇಯ ಭೂತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಸಾಧಕನಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಬಂಧ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರವಿಲ್ಲದಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜಸು ಪರಮತ್ಥೇ ಬಂಧು ಣವಿ ಜೋ ಇಯ ಣ ವಿ ಸಂಸಾರು |
ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಜಾಣಿ ತುಹು ಮಣಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ವವಹಾರು ||೪೬||
ಯಸ್ಯ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಬಂಧೋ ನೈವ ಯೋಗಿನ್ ನಾಪಿ ಸಂಸಾರಃ |
ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಮನಸಿ ಮುಕ್ತಾ ವ್ಯವಹಾರಮ್ ||೪೬||

ಜಸು ಪರಮತ್ಥೇ ಬಂಧು ಣವಿ ಜೋಇಯ ಣ ವಿ ಸಂಸಾರು ಯಸ್ಯ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಬಂಧೋ ನೈವ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ನಾಪಿ ಸಂಸಾರಃ | ತದ್ಯಥಾ-ಯಸ್ಯ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಸ್ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣೋ ದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲ-ಭವಭಾವರೂಪಃ ಪರಮಾಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಃ ಸಂಸಾರೋ ನಾಸ್ತಿ , ಇತ್ಥಂಭೂತ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಕಾರಣಭೂತಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತಾನುಭಾಗಪ್ರದೇಶಭೇದಭಿನ್ನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಚತುಷ್ಟಯವ್ಯಕ್ತಿರೂಪ ಮೋಕ್ಷ-ಪದಾರ್ಥಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣೋ ಬಂಧೋಽಪಿ ನಾಸ್ತಿ , ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಜಾಣಿ ತುಹುಂ ಮಣಿ ಮಿಲ್ಲಿಹಿಂ ವವಹಾರು ತಮೇವೇತ್ಥಂಭೂತಲಕ್ಷಣಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನಸಿ ವ್ಯವಹಾರಂ ಮುಕ್ತಾ ಜಾನೀಹಿ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಲಕ್ಷಣೇನ ಸಂಸಾರೇಣ ಬಂಧನೇನ ಚ ರಹಿತಃ ಸ ಏವಾನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತಮೋಕ್ಷಸುಖಸಾಧಕತ್ವಾದ್ವಿಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೪೬||

ಗಾಥೆ - ೪೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಜಸು] ಯಾವನಿಗೆ [ಪರಮತ್ಥೇ] ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ [ಬಂಧು ಣವಿ] ಬಂಧವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಸಂಸಾರು ಣ ವಿ] ಸಂಸಾರವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ [ಸೋ ಪರಮಪ್ಪ ಉ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಮಣಿ ವವಹಾರು ಮಿಲ್ಲಿವಿ] ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿಂದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಜಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಯಾವನಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಬಂಧಕೂಡ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ ಅಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಹಾಗೂ ಪರಮಾಗಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವರೂಪವಾದ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರವು ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಅನುಭಾಗ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶದ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದಾರ್ಥದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ಬಂಧವು ಕೂಡ ಯಾವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುವ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಿಳಿ ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಭಾವಿಸು.

ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಬಂಧದಿಂದ ಯಾವನು ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ, ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖದ

ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಎಲೆಯೋಗಿ ಬಂಧ ಮೇಣ್ಸಂಸಾರವಿಲ್ಲದಾ |
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊ ನೀನು ಮನದವ್ಯವಹಾರವನು ತೊರೆದು ||೪೬||

ಅಥ ಯಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಜ್ಞಾನಂ ವಲ್ಲೇವತ್ ಜ್ಞೇಯಾಸ್ತಿತ್ವಾಭಾವೇನ ನಿವರ್ತತೇ ನ ಚ ಶಕ್ತೃಭಾವೇನೇತಿ ಕಥಯತೀ-

ಣೇಯಾಭಾವೇ ವಿಲ್ಲಿ ಜಿಮ ಥಕ್ಕ ಇ ಣಾಣು ವಲೇವಿ |

ಮುಕ್ಕಹ ಜಸು ಪಯ ಬಿಂಬಿಯಲು ಪರಮ-ಸಹಾಲು ಭಣೇವಿ ||೪೭||

ಜ್ಞೇಯಾಭಾವೇ ವಲ್ಲೇ ಯಥಾ ತಿಷ್ಠತಿ ಜ್ಞಾನಂ ವಲಿತ್ತಾ |

ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಯಸ್ಯ ಪದೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಪರಮಸ್ವಭಾವಂ ಭಣಿತ್ತಾ ||೪೭||

ಣೇಯಾಭಾವೇ ವಿಲ್ಲಿ ಜಿಮ ಥಕ್ಕ ಇ ಣಾಣು ವಲೇವಿ ಜ್ಞೇಯಾಭಾವೇ ವಲ್ಲೇ ಯಥಾ ತಥಾ ಜ್ಞಾನಂ ತಿಷ್ಠತಿ ವ್ಯಾವೃತ್ಯೇತಿ| ಯಥಾ ಮಂಡಪಾದ್ಯ ಭಾವೇವಲ್ಲೇ ವ್ಯಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ತಥಾ ಜ್ಞೇಯಾವಲಂಬನಾಭಾವೇ ಜ್ಞಾನಂ ವ್ಯಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ನ ಚ ಜ್ಞಾತೃಶಕ್ತೃಭಾವೇನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಜ್ಞಾನಮ್ | ಮುಕ್ಕಹಂ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಾಂ ಜ್ಞಾನಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಜಸು ಪಯ ಬಿಂಬಿಯಲು ಯಸ್ಯ ಭಗವತಃ | ಪದೇ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಪ್ರತಿಫಲಿತಂ ತದಾಕಾರೇಣ ಪರಿಣಿತಮ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಪರಮಸಹಾಲು ಭಣೇವಿ ಪರಮಸ್ವಭಾವ ಇತಿ ಭಣಿತ್ತಾ ಮತ್ತಾ ಜ್ಞಾತ್ವೇವೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಯಸ್ಯೇತ್ಥಂಭೂತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸಿದ್ಧಸುಖಸ್ಯೋಪಾದೇಯಸ್ಯಾ ವಿನಾಭೂತಂ ಸ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೭||

ಸಾಧಕನಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ,

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವು (ಅನ್ಯ) ಜ್ಞೇಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅಭಾವದಿಂದ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಮ ವಿಲ್ಲಿ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಿಯು ಮಂಟಪದ ಆಧಾರವು ದೊರಕದಿರುವುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಹರಡುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಮುಕ್ಕ ಹಂ ಣಾಣು] ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮರುಗಳ ಜ್ಞಾನವು [ಣೇಯಾಭಾವೇ] ಜ್ಞೇಯದ ಅವಲಂಬನವು ದೊರಕದಿರುವುದರಿಂದ (ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ) [ವಲೇವಿ ಥಕ್ಕ ಇ] ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ, [ಜಸು ಪಯ] ಆ ಭಗವಾನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ [ಪರಮಸಹಾಲು] ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ರೂಪದ ತನ್ನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವವು [ಬಿಂಬಿಯಲು] ಪ್ರತಿಭಾಸಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಕಾರ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಣತಿಯಿದೆಯೆಂದು [ಭಣೇವಿ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಿಯು ಮಂಟಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹರಡುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮರುಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಜ್ಞೇಯದ ಅವಲಂಬನದ

ಜ್ಞೇಯಾಭಾವದಿ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರಜ್ಞಾನ ಲತೆಯಂತೆ ತಡೆಯುವುದು |

ಸ್ಥಾಯಿ ಸ್ವಭಾವ ಬಿಂಬಿತವಿದೆಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ||೪೭||

ಅಥ ಯಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯದ್ಯಪಿ ಸುಖದುಃಖಾದಿಕಂ ಜನಯಂತಿ ತಥಾಪಿ ಸ ನ ಜನಿತೋ ನ ಹೃತ ಇತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾಸೂತ್ರಂ ಕಥಯತಿ-

ಕಮ್ಲಹಿ ಜಾಸು ಜಣಂತಹಿ ವಿ ಣೆಲು ಣೆಲು ಕಜ್ಜು ಸಯಾ ವಿ |

ಕಿಂ ಪಿ ಣ ಜಣೆಯಲು ಹರಿಲು ಣವಿ ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ ||೪೮||

ಕರ್ಮಭಿಃ ಯಸ್ಯ ಜನಯದ್ಭಿರಪಿ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಸದಾಪಿ |

ಕಿಮಪಿ ನ ಜನಿತೋ ಹೃತಃ ನೈವ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ||೪೮||

ಕರ್ಮಭಿಯಸ್ಯ ಜನಯದ್ಭಿರಪಿ | ಕಿಮ್ | ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಸದಾಪಿ ತಥಾಪಿ ಕಿಮಪಿ ನ ಜನಿತೋ ಹೃತಶ್ಚ ನೈವ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯತ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಬಂಧಕಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸುಖದುಃಖಾದಿಕಂ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಜನಯಂತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ-ಸ್ವರೂಪಂ ನ ಹೃತಂ ನ ವಿನಾಶಿತಂ ನ ಚಾಭಿನವಂ ಜನಿತಮುತ್ಪಾದಿತಂ ಕಿಮಪಿ ಯಸ್ಯಾತ್ಮನಸ್ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಯದೇವ ಕರ್ಮಭಿರ್ನಹೃತಂ ನ ಚೋತ್ಪಾದಿತಂ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪಂ ತದೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೪೮||

ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದು ಜ್ಞಾತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಪರಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ತದಾಕಾರದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಯಾವನ ಜ್ಞಾನವು ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಸಿದ್ಧಸುಖದೊಡನೆ ಅವಿನಾಭಾವಿಯಿದೆ ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಕರ್ಮಗಳು ಅವನಿಗೆ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ಅಥವಾ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಮ್ಲ ಹಿ] ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು [ಸಯಾ ವಿ] ಯಾವಾಗಲೂ [ಣೆಲು ಣೆಲು ಕಜ್ಜು ಜಣಂತಾಹಿಂ ವಿ] ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವು [ಜಾಸು ಕಿಂ ಪಿ] ಅವನದೇನನ್ನೂ [ಣ ಜಣೆಯಲು ಣವಿ ಹರಿಲು] ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಾಶಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಭಾವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಸುಖ-ದುಃಖ ಮೊದಲಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ ಆತ್ಮನ

ಕರ್ಮಗಳು ಸತತ ನಿಜ ನಿಜ ಕಾರ್ಯಗಳನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದರುಸಹ |

ಕರ್ಮಗಳವನದೇನು ಜನಿಸದ-ಕೆಡಿಸದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವಿಸು ||೪೮||

ಅಥ ಯಃ ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಕರ್ಮರೂಪೋ ನ ಭವತಿ ಕರ್ಮಾಪಿ ತದ್ರೂಪಂ ನ ಸಂಭವತಿ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಕಮ್ಮು-ಣಿಬದ್ಧು ವಿ ಹೋಇ ಣವಿ ಜೋ ಪುಡು ಕಮ್ಮು ಕಯಾ ವಿ |

ಕಮ್ಮು ವಿ ಜೋ ಣ ಕಯಾ ವಿ ಪುಡು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ ||೪೯||

ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಭವತಿ ನೇವ ಯಃ ಸ್ಫುಟಂ ಕರ್ಮ ಕದಾಪಿ |

ಕರ್ಮಾಪಿ ಯೋ ನ ಕದಾಪಿ ಸ್ಫುಟಂ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ||೪೯||

ಕಮ್ಮುಣಿಬದ್ಧು ವಿ ಹೋಇ ಣವಿ ಜೋ ಪುಡು ಕಮ್ಮು ಕಯಾ ವಿ ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಭವತಿ ನೈವ ಯಃ ಸ್ಫುಟಂ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ | ಕಿಂ ನ ಭವತಿ | ಕರ್ಮ ಕದಾಚಿದಪಿ | ತಥಾಹಿ-ಯಃ ಕರ್ತಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಂಭಾಭಾವೇನೋ-ಪಾರ್ಜಿತೇನ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಣಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಬದ್ಧೋಽಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಕರ್ಮರೂಪೋ ನ ಭವತಿ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕರ್ಮರೂಪೇಣ ನ ಪರಿಣಮತೀತ್ಯರ್ಥಃ ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಕಮ್ಮು ವಿ ಜೋ ಣ ಕಯಾ ವಿ ಪುಡು ಕರ್ಮಾಪಿ ಯೋ ನ ಕದಾಪಿ ಸ್ಫುಟಂ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ | ತದ್ಯಥಾ-ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪಂ ಕರ್ಮಾಪಿ ಕರ್ತೃಭೂತಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನ ಭವತಿ ಸ್ವಕೀಯಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಸ್ವರೂಪಂ ವಿಹಾಯ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪೇಣ ನ ಪರಿಣಮತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ ತಮೇವಂಲಕ್ಷಣಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ | ದೇಹರಾಗಾದಿಪರಿಣಿತಿರೂಪಂ ಬಹಿರಾತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ

ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ಸ್ವರೂಪವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ವಿನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನ ಒಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾವನು ಕರ್ಮರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳು ಕೂಡ ಅವನ ರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಅವನು [ಕಮ್ಮುಣಿಬದ್ಧು ವಿ] ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಪುಡು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಕಯಾ ವಿ] ಎಂದೂ [ಕಮ್ಮು ಣವಿ ಹೋ ಇ] ಕರ್ಮರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು [ಕಮ್ಮು ವಿ] ಕರ್ಮವು ಕೂಡ [ಪುಡು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಕಯಾ ವಿ] ಎಂದೂ [ಜೋ ಣ] ಅವನ ರೂಪ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಪರಮಪ್ಪ ಉ ಭಾವಿ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಭಾವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅವನು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಎಂದೂ ಕರ್ಮರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಾವರಣ

ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧವಿರೆ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಅವನೆಂದು ಕರ್ಮರೂಪಾಗನು |

ಕರ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಆ ರೂಪಾಗದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವಿಸು ||೪೯||

ಶುದ್ಧಾತ್ಮಪರಿಣತಿಭಾವನಾರೂಪೇಽಂತರಾತ್ಮನಿಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತಂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ-
ಸ್ವಭಾವಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೯|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರ-
ಮಧ್ಯೇ ಯಥಾ ನಿರ್ಮಲೋ ಜ್ಞಾನಮಯೋ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸಿದ್ಧೌ ತಿಷ್ಠತಿ, ತಥಾಭೂತಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ
ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ದೇಹೇಽಪಿ ತಿಷ್ಠತೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಾಣಿ ಗತಾನಿ ||

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಸ್ವದೇಹಪ್ರಮಾಣವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಷಟ್‌ಸೂತ್ರಾಣಿ ಕಥಯಂತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಕಿ ವಿ ಭಣಂತಿ ಜಿಲು ಸವ್ವಗಲು ಜಿಲು ಜಡು ಕೇ ವಿ ಭಣಂತಿ |

ಕಿ ವಿ ಭಣಂತಿ ಜಿಲು ದೇಹ-ಸಮು ಸುಣ್ಣು ವಿ ಕೇ ವಿ ಭಣಂತಿ ||೫೦||

ಕೇಽಪಿ ಭಣಂತಿ ಜೀವಂ ಸರ್ವಗತಂ ಜೀವಂ ಜಡಂ ಕೇಽಪಿ ಭಣಂತಿ |

ಕೇಽಪಿ ಭಣಂತಿ ಜೀವಂ ದೇಹಸಮಂ ಶೂನ್ಯಮಪಿ ಕೇಽಪಿ ಭಣಂತಿ ||೫೦||

ಮೊದಲಾದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ
ಕರ್ಮರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಸುಖಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು
ಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕರ್ಮವು ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವನ ರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ
ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವರೂಪದ ಕರ್ಮಗಳು ಕೂಡ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮ
ರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಪುಧ್ಗಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ,
ಅಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಭಾವಿಸು.

ದೇಹ-ರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಣತಿರೂಪವಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪರಿಣತಿಯ
ಭಾವನಾರೂಪನಾದ ಅಂತರಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ
ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಭಾವಿಸೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ
ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಸಿದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ
ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿರಾಜಮಾನನಿದ್ದಾನೆಂಬ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತಾ ಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಅದರ ನಂತರ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ದೇಹಪ್ರಮಾಣನಿದ್ದಾನೆಂಬ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅವು ಹೀಗಿವೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಿ ವಿ] ಕೆಲವು ನೈಯಾಯಿಕರು, ವೇದಾಂತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೀಮಾಂಸಕರು [ಜಿಲು]
ಜೀವವನ್ನು [ಸವ್ವಗಲು] ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವೆಂದು [ಭಣಂತಿ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು [ಕೇ ವಿ] ಕೆಲ ಸಾಂಖ್ಯರು [ಜಿಲು]

ಕೆಲರು ಜೀವಸರ್ವಗತನೆಂದರೆ ಕೆಲರು ಜೀವ ಜಡನೆನ್ನುವರು |

ಕೆಲರು ಜೀವದೇಹಸಮವೆಂದರೆ ಕೆಲರು ಜೀವ ಶೂನ್ಯನೆಂಬರು ||೫೦||

ಕೇವಲ ಭಣಂತಿ ಜೀವಂ ಸರ್ವಗತಂ, ಜೀವಂ ಕೇವಲ ಜಡಂ ಭಣಂತಿ, ಕೇವಲ ಭಣಂತಿ ಜೀವಂ ದೇಹಸಮಂ, ಶೂನ್ಯಮಪಿ ಕೇವಲ ವದಂತಿ | ತಥಾಹಿ-ಕೇಚನ ಸಾಂಖ್ಯೈ ನೈಯಾಯಿಕಮೀಮಾಂಸಕಾಃ ಸರ್ವಗತಂ ಜೀವಂ ವದಂತಿ | ಸಾಂಖ್ಯಾಃ ಪುನರ್ಜಡಮಪಿ ಕಥಯಂತಿ | ಜೈನಾಃ ಪುನರ್ದೇಹಪ್ರಮಾಣಂ ವದಂತಿ | ಬೌದ್ಧಾಶ್ಚ ಶೂನ್ಯಂ ವದಂತೀತಿ | ಏವಂ ಪ್ರಶ್ನ ಚತುಷ್ಟಯಂ ಕೃತಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೦||

ಅಥ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣನಯವಿಭಾಗೇನ ಪ್ರಶ್ನ ಚತುಷ್ಟಯಸ್ಯಾಪ್ಯಭ್ಯುಪಗಮಂ ಸ್ವೀಕಾರಂ ಕರೋತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇಯ ಸವ್ವ-ಗಲು ಅಪ್ಪಾ ಜಡು ವಿ ವಿಯಾಣಿ |

ಅಪ್ಪಾ ದೇಹ-ಪಮಾಣು ಮುಣಿ ಅಪ್ಪಾ ಸುಣ್ಣು ವಿಯಾಣಿ ||೫೦||

ಆತ್ಮಾ ಯೋಗಿನ್ ಸರ್ವಗತಃ ಆತ್ಮಾ ಜಡೋಽಪಿ ವಿಜಾನೀಹಿ |

ಆತ್ಮಾನಂ ದೇಹಪ್ರಮಾಣಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಆತ್ಮಾನಂ ಶೂನ್ಯಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ||೫೦||

ಆತ್ಮಾ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಸರ್ವಗತೋಽಪಿ ಭವತಿ, ಆತ್ಮಾನಂ ಜಡಮಪಿ ವಿಜಾನೀಹಿ, ಆತ್ಮಾನಂ ದೇಹ-ಪ್ರಮಾಣಂ ಮನ್ಯಸ್ವ, ಆತ್ಮಾನಂ ಶೂನ್ಯಮಪಿ ಜಾನೀಹಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣವಿವಕ್ಷಿತನಯ-ವಿಭಾಗೇನ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಗತೋ ಭವತಿ, ಜಡೋಽಪಿ ಭವತಿ, ದೇಹಪ್ರಮಾಣೋಽಪಿ ಭವತಿ, ಶೂನ್ಯೋಽಪಿ ಭವತಿ ನಾಪಿ ದೋಷ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೦||

ಜೀವವನ್ನು [ಜಡು] ಜಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, [ಕಿ ವಿ] ಕೆಲ ಜೈನರು [ಜಿಲು] ಜೀವವನ್ನು [ದೇಹಸಮು] ದೇಹಪ್ರಮಾಣವೆಂದು [ಭಣಂತಿ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು [ಕೇ ವಿ] ಕೆಲ ಬೌದ್ಧರು [ಸುಣ್ಣು ವಿ] ಜೀವವನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಕೂಡ [ಭಣಂತಿ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನು ಈ ಪ್ರಕಾರದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಉಪಸ್ಥಿತ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈಗ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಗುವ ನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ನಾಲ್ಕೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,.....

ಗಾಥೆ - ೫೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಅಪ್ಪಾ ಸವ್ವ-ಗಲು] ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಗತ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆ [ಅಪ್ಪಾ ಜಡು ವಿ] ಆತ್ಮನು ಜಡ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆಂದು ನೀನು [ವಿಯಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, [ಅಪ್ಪಾ - ದೇಹ-ಪಮಾಣು] ಆತ್ಮನು ದೇಹಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆಂದು [ಮುಣಿ] ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ಮತ್ತು [ಅಪ್ಪಾ ಸುಣ್ಣು ವಿಯಾಣಿ] ಆತ್ಮನು ಶೂನ್ಯ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. (ನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವಿಲ್ಲ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿವಕ್ಷಿತವಾದ ನಯವಿಭಾಗದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವಗತನು ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆ, ಜಡನು ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆ, ದೇಹ ಪ್ರಮಾಣನು ಕೂಡ

ಆತ್ಮ ಸರ್ವಗತನಿಹನೆಲೆಯೋಗಿ ಆತ್ಮ ಜಡಸಹನಿಹನೆಂದರಿ |

ಆತ್ಮನನು ದೇಹಸಮನೆಂದರಿ ಆತ್ಮನನು ಶೂನ್ಯಸಹನೆಂದರಿ ||೫೦||

ಅಥ ಕರ್ಮರಹಿತಾತ್ಮಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಜಾನಾತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸರ್ವಗತೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಕಮ್-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು ಕೇವಲ-ಣಾಣೇ ಜೇಣ ।

ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ಮುಣಇ ಜಿಯ ಸವ್ವಗು ವುಚ್ಚಇ ತೇಣ ॥೫೨॥

ಆತ್ಮಾ ಕರ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಯೇನ ।

ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ಮನುತೇ ಜೀವ ಸರ್ವಗಃ ಉಚ್ಯತೇ ತೇನ ॥೫೨॥

ಆತ್ಮಾ ಕರ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ ಸನ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಕರಣಭೂತೇನ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತಿ ಹೇ ಜೀವ ಸರ್ವಗತ ಉಚ್ಯತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನ । ತಥಾಹಿ-ಅಯಮಾತ್ಮಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಜಾನಾತಿ, ದೇಹಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತೋಽಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ರೂಪವಿಷಯೇ ದೃಷ್ಟಿವತ್ಸರ್ವಗತೋ ಭವತಿ ನ ಚ ಪ್ರದೇಶಾಪೇಕ್ಷಯೇತಿ । ಕಶ್ಚಿದಾಹ । ಯದಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಜಾನಾತಿ ತರ್ಹಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಂ, ನ ಚ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನೇತಿ । ಪರಿಹಾರಮಾಹ-ಯಥಾ ಸ್ವಕೀಯಮಾತ್ಮಾನಂ ತನ್ಮಯತ್ವೇನ ಜಾನಾತಿ ತಥಾ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ತನ್ಮಯತ್ವೇನ ನ ಜಾನಾತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವ್ಯವಹಾರೋ ಭಣ್ಯತೇ ನ ಚ ಪರಿಜ್ಞಾನಾಭಾವಾತ್ ।

ಇದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯನು ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆ, ನಯವಿಭಾಗದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಕರ್ಮರಹಿತನಾದ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ 'ಸರ್ವಗತ' ನಿಂದಾನೆಂದು ಈಗ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಅಪ್ಪಾ ಕಮ್-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು] ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತನಾಗುತ್ತ [ಜೇಣ] ಯಾವ ಕಾರಣ [ಕೇವಲಣಾಣೇಂ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ [ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ] ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು [ಮುಣಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ [ತೇಣ] ಆ ಕಾರಣ [ಸವ್ವಗು ವುಚ್ಚಇ] ಅವನನ್ನು 'ಸರ್ವಗತ'ನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಆ ಕಾರಣ ನೇತ್ರವತ್ (ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ರೂಪದ ವಿಷಯವನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು 'ಪದಾರ್ಥಗರ್ತವಿವೆ. ಆದರೆ ಅವು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ) ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನು 'ಸರ್ವಗತ' ನಿಂದಾನೆ, ಆದರೆ ಪ್ರದೇಶದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು, ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಇಲ್ಲ ?

ಎಲೆ ಜೀವ ಆತ್ಮ ಕರ್ಮದಿ ರಹಿತನಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ।

ಆ ಲೋಕಾಲೋಕವನು ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಸರ್ವಗತನೆನ್ನುವರು ॥೫೨॥

ಯದಿ ಪುನರ್ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವದ್ರವ್ಯವತ್ಸನ್ಮಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಜಾನಾತಿ ತರ್ಹಿ ಪರಕೀಯ ಸುಖದುಃಖರಾಗ-
ದ್ವೇಷಪರಿಚ್ಛಾನೇ ಸುಖೀ ದುಃಖೀ ರಾಗೀ ದ್ವೇಷೀ ಚ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಮಹದ್ರೂಪಣಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯೇನೈವ
ಜ್ಞಾನೇನ ವ್ಯಾಪಕೋ ಭಣ್ಯತೇ ತದೇವೋಪಾದೇಯಸ್ಯಾನಂತಸುಖಸ್ಯಾಭಿನ್ನತ್ವಾದುಪಾದೇಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ
||೫೨||

ಅಥ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ನಿಜಬೋಧಂ ಲಬ್ಧ್ವಾತ್ಮನ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಂ ನಾಸ್ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಜಡೋ
ಭವತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಕಥಯತಿ-

ಜೇ ನಿಯ-ಬೋಹ-ಪರಿಟಿಯಹ ಜೀವಹ ತುಟ್ಟ ಇ ಕಾಣು |

ಇಂದಿಯ-ಜನಿಯಲು ಜೋಇಯಾ ತಿಂ ಜಿಲು ಜಡು ವಿ ವಿಯಾಣು ||೫೩||

ಯೇನ ನಿಜಬೋಧಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ತುಟ್ಟತಿ ಜ್ಞಾನಮ್ |

ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತಂ ಯೋಗಿನ್ ತೇನ ಜೀವಂ ಜಡಮಪಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ||೫೩||

ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ನಿಜಬೋಧಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ತುಟ್ಟತಿ ವಿನಶ್ಯತಿ | ಕಿಂ ಕರ್ತೃ | ಜ್ಞಾನಮ್ |
ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತಂ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಜೀವಂ ಜಡಮಪಿ ವಿಜಾನೀಹಿ | ತದ್ಯಥಾ |

ಉತ್ತರ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನು ತನ್ಮಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ
ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಅವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ
ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಇಲ್ಲ. (ಆದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ
ಯೆಂಬುದಾಗಿಲ್ಲ.)

ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವದ್ರವ್ಯದ ಹಾಗೆ ಪ್ರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಅವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ
ಇತರರ ಸುಖ-ದುಃಖ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ತಿಳಿದು ಬಂದು ಸ್ವಯಂ ಸುಖ-ದುಃಖ, ರಾಗಿ-ದ್ವೇಷಿಯಾಗುವಂಥ
ಮಹಾದೋಷವು ಬರುವುದು.

ಯಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ವ್ಯಾಪಕವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆ ಜ್ಞಾನವೇ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ
ಅನಂತಸುಖದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಜಬೋಧ ಪಡೆದ ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ
ಆತ್ಮನು 'ಜಡ'ನಿದ್ದಾನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೩

**ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ (ಯಾವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) [ನಿಯ-ಬೋಹ-ಪರಿಟಿ-
ಯಹಂ] ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳ [ಇಂದಿಯ-ಜನಿಯಲು ಕಾಣು] ಇಂದ್ರಿಯ**

ನಿಜಬೋಧಸ್ಥಿತ ಜೀವದ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ ನಾಶವಾಗುವುದು |

ಆ ಜೀವವದರಿಂದ ಜಡವೆಂದು ಕೂಡ ತಿಳಿ ಎಲೆ ಯೋಗಿ ನೀನು ||೫೩||

ಭದ್ರಸ್ಥಾನಾಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇ ಸತ್ಯಪೀಂದ್ರಿಯಜನಿತಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಾಸ್ತಿ , ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಪುನಃ ಸರ್ವದೈವ ನಾಸ್ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಜಡತ್ವಮಿತಿ | ಅತ್ರ ಇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಂ ಹೇಯ-ಮತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥ ||೫೩||

ಅಥ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮಕಾರಣರಹಿತಾ ಜೀವೋ ನ ವರ್ಧತೇ ನ ಚ ಹೀಯತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಮುಕ್ತಶ್ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣೋ ಭವತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಕಾರಣ-ವಿರಹಿಲು ಸುದ್ಧ-ಜಿಲು ವಡ್ಡ ಇ ಖಿರಇ ಣ ಚೇಣ |

ಚರಮ-ಸರೀರ-ಪಮಾಣು ಜಿಲು ಜಿಣವರ ಬೋಲ್ಲಹಿ ತೇಣ ||೫೪||

ಕಾರಣವಿರಹಿತಃ ಶುದ್ಧ ಜೀವಃ ವರ್ಧತೇ ಕ್ಷರತಿ ನ ಯೇನ |

ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣಂ ಜೀವಂ ಜಿನವರಾಃ ಬ್ರುವಂತಿ ತೇನ ||೫೪||

ಕಾರಣವಿರಹಿತಃ ಶುದ್ಧ ಜೀವೋ ವರ್ಧತೇ ಕ್ಷರತಿ ಹೀಯತೇ ನ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣಂ ಮುಕ್ತಜೀವಂ ಜಿನವರಾ ಭಣಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ-ಯದ್ಯಪಿ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿ-ಕಾರಣಭೂತಶರೀರನಾಮಕರ್ಮಸಹಿತಾದ್ವಿಧೀಯತೇ ವರ್ಧತೇ ಚ ತಥಾಪಿ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಕಾರಣಾ-ಭಾವಾದ್ವರ್ಧತೇ ಹೀಯತೇ ಚ ನೈವ, ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣ ಏವ ತಿಷ್ಠತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಶ್ಚಿದಾಹ-ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಪ್ರದೀಪವದಾವರಣಾಭಾವೇ ಸತಿ ಲೋಕಪ್ರಮಾಣವಿಸ್ತಾರೇಣ ಭಾವ್ಯಮಿತಿ | ತತ್ರ ಪರಿಹಾರಮಾಹ-ಪ್ರದೀಪಸ್ಯ

ಜನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು [ತುಟ್ಟ ಇ] ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ. [ತಿಂ] ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಜಿಲು] ಜೀವವನ್ನು [ಜಡು ವಿ] 'ಜಡ'ವೆಂದು ಕೂಡ [ವಿಯಾಣು] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಭದ್ರಸ್ಥ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವು ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇಂದ್ರಿಯ ಜನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಜನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವನು 'ಜಡ'ನಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವು ಹೇಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮದ ಕಾರಣದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ನ್ಯೂನಾಧಿಕನಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತ ಜೀವನು 'ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣನಿದ್ದಾನೆ'ಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೫೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾರಣ-ವಿರಹಿಲು] (ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮದ) ಕಾರಣದಿಂದ ರಹಿತನಾದ [ಸುದ್ಧ ಜಿಲು] ಶುದ್ಧ ಜೀವನು [ಚೇಣ] ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ [ವಡ್ಡ ಇ ಖಿರಇ ಣ] ಹೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ, ಕುಂದುವುದಿಲ್ಲ [ತೇಣ] ಆ ಕಾರಣದಿಂದ [ಜಿಣವರ] ಜಿನವರುಗಳು [ಜಿಲು] ಜೀವವನ್ನು [ಚರಮ-ಸರೀರ-ಪಮಾಣು] 'ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣ'ವೆಂದು [ಬೋಲ್ಲಹಿಂ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾರಣವಿರಹಿತಶುದ್ಧ ಜೀವ ವೃದ್ಧಿ-ಹಾನಿಮಾಡದುದರಿಂದ |

ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣಜೀವವೆಂದು ಜಿನವರು ಹೇಳಿಹರು ||೫೪||

ಯೋಽಸೌ ಪ್ರಕಾಶವಿಸ್ತಾರಃ ಸ ಸ್ವಭಾವಜ ಏವ ನ ತ್ವಪರಜನಿತಃ ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾವನಾದಿನಾ ಸಾದ್ಯಾವರಣೇನ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಸ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತಸ್ಯಾವರಣಾಭಾವೇಽಪಿ ಪ್ರಕಾಶವಿಸ್ತಾರೋ ಘಟತೇ ಏವ | ಜೀವಸ್ಯ ಪುನರನಾದಿಕರ್ಮಪ್ರಚ್ಛಾದಿ- ತತ್ವಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಸ್ವಭಾವೇನ ವಿಸ್ತಾರೋ ನಾಸ್ತಿ | ಕಿಂರೂಪಸಂಹಾರವಿಸ್ತಾರೌ | ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮಜನಿತೌ | ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಶುಷ್ಕಮೃತ್ತಿಕಾಭಾವನವತ್ ಕಾರಣಾಭಾವಾದುಪಸಂಹಾರವಿಸ್ತಾರೌ ನ ಭವತಃ | ಚರಮಶರೀರ- ಪ್ರಮಾಣೇನ ತಿಷ್ಠತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಮುಕ್ತೌ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತಿ ತದ್ವಶೋರಾಗಾದಿರಹಿತಕಾಲೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೪||

ಅಥಾಷ್ಟಕರ್ಮಾಷ್ಟಾದಶದೋಷರಹಿತತ್ವಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಶೂನ್ಯೋ ಭವತೀತಿ ನ ಚ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾ- ಪೇಕ್ಷಯಾ ಚೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮ ಇ ಬಹುವಿಹಇ ಣವಣವ ದೋಸ ವಿ ಜೇಣ |

ಸುದ್ಧಹ ಏಕ್ಕು ವಿ ಅತ್ತಿ ಣವಿ ಸುಣ್ಣು ವಿ ವುಚ್ಛಇ ತೇಣ ||೫೫||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆದಾಗ್ಯೂ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಯಕಾರಣರೂಪವಾದ ಶರೀರನಾಮ ಕರ್ಮಸಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಕುಂದುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರಣದ ಅಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ ಕುಂದುವುದಿಲ್ಲ-ಹೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅವರಣದ ಅಭಾವವಾದನಂತರ ದೀವಿಗೆಯ ಪ್ರಕಾಶದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಣದ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಜೀವದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಸ್ತಾರವು ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಉತ್ತರ :- ಆ ದೀವಿಗೆಯ ಪ್ರಕಾಶದ ವಿಸ್ತಾರವು ಅದು ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಿದೆ, ಆದರೆ ಪರಜನ್ಯವಿಲ್ಲ, ಪಾತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಾದಾ ಅವರಣದಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿತಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ ಅದರ ಅವರಣದ ಅಭಾವವಾದೊಡನೆ ಪ್ರಕಾಶ ವಿಸ್ತಾರವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಜೀವನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲ.

ಸಂಕೋಚ ವಿಸ್ತಾರವು ಅದು ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮಜನ್ಯದ ಕಾರಣದಿಂದಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯು ನೀರಿನಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದುವರೆಗೆ ನೀರಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ನೀರಿನ ಅಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಸುಟ್ಟ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವವಾದೊಡನೆ ಜೀವದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಕೋಚ-ವಿಸ್ತಾರಗಳು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಜೀವದ ಪ್ರದೇಶಗಳು 'ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣ'ವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಒಂದು ಶುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿರಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅಶೇಷ ಕರ್ಮ ಭೇದದಲಿ ಪದಿನೆಂಟು ದೋಷದಲೊಂದುದೋಷ ಸಹ |

ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗಿಲ್ಲದರಿಂದ ಶೂನ್ಯನೆಂದು ಸಹ ಹೇಳುವರು ||೫೬||

ಅಷ್ಟಾವಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಬಹುವಿಧಾನಿ ನವನವ ದೋಷಾ ಅಪಿ ಯೇನ |

ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಏಕೋಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಶೂನ್ಯೋಽಪಿ ಉಚ್ಯತೇ ತೇನ ||೫೫||

ಅಷ್ಟಾವಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಬಹುವಿಧಾನಿ ನವನವ ದೋಷಾ ಅಪಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾಂ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಚೈಕೋಽಪ್ಯಸ್ತಿ ನೈವ ಶೂನ್ಯೋಽಪಿ ಭಣ್ಯತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನೈವೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ ಕ್ಷುಧಾದಿದೋಷಕಾರಣಭೂತಾನಿ ಕ್ಷುಧಾತ್ಮಪಾದೀರೂಪಾಷ್ಟದಶದೋಷಾಅಪಿ ಕಾರ್ಯಭೂತಾಃ, ಅಪಿಶಬ್ದಾತ್ಸತ್ಯಾಚೈತನ್ಯಬೋಧಾದಿಶುದ್ಧ ಪ್ರಾಣರೂಪೇಣ ಶುದ್ಧಜೀವತ್ವೇ ಸತ್ಯಪಿ ದಶಪ್ರಾಣ-ರೂಪಮಶುದ್ಧಜೀವತ್ವಂ ಚ ನಾಸ್ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಂಸಾರಿಕಾಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವ-ಶೂನ್ಯಂ ಚ ಭವತಿ | ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಾಂ ತು ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪೇಣಾಪಿ ನ ಚಾತ್ಮಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಶೂನ್ಯತ್ವಮೇಕಾಂತೇನ ಬೌದ್ಧಾದಿಮತವದಿತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯೇ-‘ಜೇಸಿಂ ಜೀವಸಹಾವೋ ಣಿತಿ ಅಭಾವೋ ಯ ಸವ್ವಹಾ ತಸ್ಸ | ತೇ ಹೋಂತಿ ಭಿಣ್ಣ ದೇಹಾ ಸಿದ್ಧಾ ವಚಿಗೋಯರಮದೀದಾ ||’ ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಭಾವೇನ ಶೂನ್ಯಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇನ ಭರಿತಾವಸ್ಥಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೫೫|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಯ ಏವ ಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪಕೋ ಭಣಿತಿಃ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನಾಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶೋಽಪಿ ಸ್ವದೇಹಮಧ್ಯೇ ತಿಷ್ಠತೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರಷಟ್ಕಂ ಗತಮ್ ||೫೫||

ಆತ್ಮನು ಎಂಟು ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ‘ಶೂನ್ಯ’ ನಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶೂನ್ಯನಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಣ] ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ [ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಬಹುವಿಹಇಂ ಕಮ್ ಇಂ] ಅನೇಕ ಭೇದವುಳ್ಳ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳು [ಣವಣವ ದೋಸ] ಮತ್ತು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳೊಳಗಿಂದ [ಏಕ್ಕು ವಿ] ಒಂದು ದೋಷವು ಕೂಡ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧ ಜೀವತತ್ತ್ವವು [ಸುದ್ಧ ಹಂ] ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಗೆ [ಣಿವಿ ಅತ್ತಿ] ಇಲ್ಲ [ತೇಣ] ಆ ಕಾರಣದಿಂದ [ಸುಣ್ಣಿ ವಿ] ಅವನನ್ನು ‘ಶೂನ್ಯ’ನೆಂದು ಕೂಡ [ವುಚ್ಚ ಇ] ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕ್ಷುಧೆ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಎಂಟು ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಭೂತವಾದ ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಲ್ಲ, ‘ಅಪಿ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸತ್ತಾ, ಚೈತನ್ಯ, ಬೋಧ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧ ಪ್ರಾಣರೂಪದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಜೀವತ್ವವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹತ್ತು ಪ್ರಾಣರೂಪದ ಅಶುದ್ಧ ಜೀವತ್ವವಿಲ್ಲ, ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಗಳು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ರಾಗಾದಿ ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯ ಕೂಡ ಇವೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ರಾಗಾದಿ-ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಶೂನ್ಯತ್ವವಿದೆ, ಆದರೆ ಬೌದ್ಧಾದಿಗಳ ಮನ್ನಣೆಯಂತೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಏಕಾಂತ ಶೂನ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲ. ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ೩೫ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ‘ಯಾರಿಗೆ ಜೀವಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಧಾರಣರೂಪದ ಜೀವತ್ವವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರದು ಸರ್ವಥಾ ಅಭಾವ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ ಅವರು ದೇಹರಹಿತ ವಚನಗೋಚರಾತೀತರಾದ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರುಗಳು ಇದ್ದಾರೆ.

ತದನಂತರಂ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯನಿರೂಪಣಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯಂ ಕಥಯತಿ | ತದ್ಯಥಾ

ಅಪ್ಪಾ ಜಣಿಯಲು ಕೇಣ ಣ ವಿ ಅಪ್ಪೇ ಜಣಿಯಲು ಣ ಕೋಇ |

ದವ್ವ-ಸಹಾವೇ ಣಿಚ್ಚು ಮುಣಿ ಪಜ್ಜಲು ವಿಣಸಕಾ ಹೋಇ ||೫೬||

ಆತ್ಮಾ ಜನಿತಃ ಕೇನ ನಾಪಿ ಆತ್ಮನಾ ಜನಿತಂ ನ ಕಿಮಪಿ |

ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವೇನ ನಿತ್ಯಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರ್ಯಾಯಃ ವಿನಶ್ಯತಿ ಭವತಿ ||೫೬||

ಆತ್ಮಾ ನ ಜನಿತಃ ಕೇನಾಪಿ ಆತ್ಮನಾ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ ಜನಿತಂ ನ ಕಿಮಪಿ, ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವೇನ ನಿತ್ಯ ಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಪರ್ಯಾಯ ವಿನಶ್ಯತಿ ಭವತಿ ಚೇತಿ | ತಥಾಹಿ ಸಂಸಾರಿಜೀವಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತೈ ಭಾವೇನೋ-ಪಾರ್ಜಿತೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜನ್ಯತೇ ಸ್ವಯಂ ಚ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಚ್ಚುತಃ ಸನ್ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜನಯತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಕರ್ಮಕರ್ತೃಭೂತೇನ ನರನಾರಕಾದಿಪರ್ಯಾಯೇಣ ನ ಜನ್ಯತೇ ಸ್ವಯಂ ಚ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಾದಿಕಂ ನ ಜನಯತೀತಿ | ಆತ್ಮಾ ಪುನರ್ನ ಕೇವಲಂ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾಪಿ ನ ಚ ಜನ್ಯತೇ ನ ಚ ಜನಯತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನಿತ್ಯೋ ಭವತಿ,

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗ ಮೋದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯ, ಒಂದು ಚಿದಾನಂದರೂಪದ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರದೇಶಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಈಗ ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವು ಹೀಗಿವೆ-

ಗಾಥೆ - ೫೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಕೇಣ ವಿ] ಯಾವುದರಿಂದಲೂ [ಣ ಜಣಿಯಲು] ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಅಪ್ಪೇಂ] ಆತ್ಮನಿಂದ [ಕೋಇ ಣ ಜಣಿಯಲು] ಯಾವುದೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ; [ದವ್ವ-ಸಹಾವೇಂ] ದ್ರವ್ಯ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಣಿಚ್ಚು ಮುಣಿ] ನಿತ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿ, ಮತ್ತು [ಪಜ್ಜಲು ವಿಣಸಕಾ ಹೋಇ] ಪರ್ಯಾಯವು ವಿನಾಶಶೀಲವಿದೆ. (ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಂಸಾರಿ ಜೀವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವಿತ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅವನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಾನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವಿತ್ತಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು

ಯಾವುದರಿಂದಾತ್ಮ ಜನಿಸನು ಆತ್ಮನಿಂದಾವುದುಸಹ ಜನಿಸದು |

ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವದಿ ನಿತ್ಯನೆಂದರಿ ಪರ್ಯಾಯವಿನಾಶಿಕವಿದೆ ||೫೬||

ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನೋತ್ಪದ್ಯತೇ ವಿನಶ್ಯತಿ ಚೇತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ | ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಃ ಕಥಮುತ್ಪಾದವ್ಯಯಾವಿತಿ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಆಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಾಗುರುಲಘುಗುಣಹಾನಿವೃದ್ಧ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ | ಅಥವಾ ಯೇನೋತ್ಪಾದಾದಿ-ರೂಪೇಣ ಜ್ಞೇಯಂ ವಸ್ತು ಪರಿಣಮತಿ ತೇನ ಪರಿಚಿತ್ವಾಕಾರೇಣ ಜ್ಞಾನಪರಿಣತ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ | ಅಥವಾ ಮುಕ್ತೌ ಸಂಸಾರಪರ್ಯಾಯವಿನಾಶಃ ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯೋತ್ಪಾದಃ ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ಧೌವ್ಯಶ್ಚ ಸಿದ್ಧಾನಾಮುತ್ಪಾದವ್ಯಯೌ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾವಿತಿ | ಅತ್ರ ತದೇವ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೬||

ಅಥ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ತಂ ಪರಿಯಾಣಹಿ ದವ್ವ ತುಹು ಜಂ ಗುಣ-ಪಜ್ಜಯ-ಜುತ್ತು |

ಸಹ-ಭುವ ಜಾಣಹಿ ತಾಹ ಗುಣ ಕಮ-ಭುವ ಪಜ್ಜಲು ವುತ್ತು ||೫೭||

ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿ ಕರ್ಮರೂಪದ ಕರ್ತೃವಿನಿಂದ ನರ-ನಾರಕಾದಿಗಳ ಪರ್ಯಾಯ ರೂಪದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಾನು ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ, ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಕೂಡ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತ್ಮನು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ನಿತ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕ ನಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯಗಳು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ ?

ಉತ್ತರ :- ೧) ಆಗಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಗುರುಲಘುಗುಣದ ಹಾನಿ ವೃದ್ಧಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ೨) ಉತ್ಪಾದಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಜ್ಞೇಯವಸ್ತು ಪರಿಣಮಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಪರಿಚಿತ್ತಿಯ ಆಕಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ೩) ಸಿದ್ಧವಾದಾಗ ಸಂಸಾರ ಪರ್ಯಾಯದ ನಾಶವಾಗಿ ಸಿದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯದ ಉತ್ಪಾದವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಜೀವದ್ರವ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧೌವ್ಯ ಉಳಿಯುವುದು, ಆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಉತ್ಪಾದ ವ್ಯಯವಿವೇಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಆ ಸಿದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ,

ಈಗ ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ ! [ಜಂ] ಯಾವುದು [ಗುಣ-ಪಜ್ಜಯ-ಜುತ್ತು] ಗುಣ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದೆ [ತಂ] ಅದನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ದವ್ವ ಪರಿಯಾಣಹಿ] ದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ, ಮತ್ತು [ಸಹ-ಭುವ ತಾಹಂ ಗುಣ ಜಾಣಹಿ] ಸಹಭಾವಿಗಳು ಅವು ದ್ರವ್ಯದ ಗುಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿ, [ಕಮು-ಭುವ ಪಜ್ಜ ಉ ವುತ್ತು] ಕ್ರಮಭಾವಿಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಗುಣಮೇಣ್ವರ್ಯಾಯಯುಕ್ತವಿರುವುದನು ದ್ರವ್ಯವೆಂದರಿ ನೀನು |

ಗುಣಗಳು ಸಹಭಾವಿಯಿದ್ದರೆ ಪರ್ಯಾಯಕ್ರಮಭಾವಿಯಿರುವವು ||೫೭||

ತತ್ ಪರಿಜಾನಾಹಿ ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಂ ಯತ್ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಯುಕ್ತಮ್ |

ಸಹಭುವಃ ಜಾನೀಹಿ ತೇಷಾಂ ಗುಣಾಃ ಕ್ರಮಭುವಃ ಪರ್ಯಾಯಾಃ ಉಕ್ತಾಃ ||೫೭||

ತಂ ಪರಿಯಾಣಹಿ ದವ್ವು ತುಹುಂ ಜಂ ಗುಣಪಜ್ಜಯಜುತ್ತು ತತ್ತರಿ ಸಮಂತಾಜ್ಜಾನೀಹಿ ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಮ್ | ತತ್ಕಿಮ್ | ಯದ್ಗುಣಪರ್ಯಾಯಯುಕ್ತಂ , ಗುಣಪರ್ಯಾಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಥಯತಿ | ಸಹಭುವ ಜಾಣಹಿ ತಾಹಂ ಗುಣ ಕಮಭುವ ಪಜ್ಜಲು ವುತ್ತು ಸಹಭುವೋ ಜಾನೀಹಿ ತೇಷಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಗುಣಾಃ, ಕ್ರಮಭುವಃ ಪರ್ಯಾಯಾ ಉಕ್ತಾ ಭಣಿತಾ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಗುಣಪರ್ಯಾಯವದ್ ದ್ರವ್ಯಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಇದಾನೀಂ ತಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಃ ಕಥ್ಯಂತೇ | ಸಹಭುವೋ ಗುಣಾಃ, ಕ್ರಮಭುವಃ ಪರ್ಯಾಯಾಃ, ಇದಮೇಕಂ ತಾವತ್ಸಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅನ್ವಯಿನೋ ಗುಣಾಃ ವ್ಯತಿರೇಕಿಣಃ ಪರ್ಯಾಯಾಃ, ಇತಿ ದ್ವಿತೀಯಂ ಚ | ಯಥಾ ಜೀವಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾದಯಃ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ವರ್ಣಾದಯಶ್ಚೇತಿ | ತೇ ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ದ್ವಿವಿಧಾಃ ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಭೇದೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಜೀವಸ್ಯ ತಾವತ್ಕಥ್ಯಂತೇ | ಸಿದ್ಧತ್ವಾದಯಃ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಯಃ ಸ್ವಭಾವಗುಣಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ ಇತಿ | ಅಗುರುಲಘುಕಾಃ ಸ್ವಭಾವಗುಣಾಸ್ತೇಷಾಮೇವ ಗುಣಾನಾಂ ಷಡ್ಗಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪಸ್ವಭಾವ- ಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಸಾಧಾರಣಾಃ | ತಸ್ಯೈವ ಜೀವಸ್ಯ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿವಿಭಾವಗುಣಾನರನಾರಕಾದಿ- ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚ ಇತಿ | ಇದಾನೀಂ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಕಥ್ಯಂತೇ | ಕೇವಲಪರಮಾಣುರೂಪೇಣಾವಸ್ಥಾನಂ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಃ ವರ್ಣಾಂತರಾದಿರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮನಂ ವಾ | ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಪರಮಾಣೌ ವರ್ಣಾದಯಃ ಸ್ವಭಾವಗುಣಾ ಇತಿ, ದ್ವೈಣುಕಾದಿರೂಪಸ್ಕಂಧರೂಪವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಸ್ತೇಷ್ವೇವ ದ್ವೈಣುಕಾದಿಸ್ಕಂಧೇಷು ವರ್ಣಾದಯೋ ವಿಭಾವಗುಣಾ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಕಾಶಕಾಲಾನಾಂ ಸ್ವಭಾವಗುಣ- ಪರ್ಯಾಯಾಸ್ತೇ ಚ ಯಥಾವಸರಂ ಕಥ್ಯಂತೇ | ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಸ್ತುಪಚಾರೇಣ ಯಥಾ ಘಟಾಕಾಶಮಿತ್ಯಾದಿ | ಅತ್ರ ಶುದ್ಧಗುಣಪರ್ಯಾಯಸಹಿತಃ ಶುದ್ಧಜೀವ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೭||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- 'ಗುಣಪರ್ಯಾಯವದ್ರವ್ಯಂ' ಎಂದರೆ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳುಳ್ಳದನ್ನು ದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು 'ಸಹಭುವೋ ಗುಣಾಃ ಕ್ರಮಭುವಃ ಪರ್ಯಾಯಾಃ' ಎಂದರೆ ಸಹಭಾವಿಗಳು ಗುಣಗಳಿದ್ದರೆ ಕ್ರಮಭಾವಿಗಳು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆಯೆಂಬುದೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ 'ಅನ್ವಯಿನಃಗುಣಾಃ ವ್ಯತಿರೇಕಿಣಃ ಪರ್ಯಾಯಾಃ' ಎಂದರೆ ಅನ್ವಯಿ ಗುಣಗಳಿದ್ದರೆ ವ್ಯತಿರೇಕಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ, ಇವೆರಡೂ ಲಕ್ಷಣವಿವೆ. ಜೀವದ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಹಾಗೂ ಪುದ್ಗಲದ ವರ್ಣಾದಿ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ಅವು ಪ್ರತಿಯೊಂದರವು ಸ್ವಭಾವ ಹಾಗೂ ವಿಭಾವದ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದಿವೆ.

ಸಿದ್ಧತ್ವಾದಿಗಳು ಜೀವದ ಅಸಾಧಾರಣ ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿದ್ದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಜೀವದ ಅಸಾಧಾರಣ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳಿವೆ. ಅಗುರುಲಘುವು ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಾಧಾರಣ ಸ್ವಭಾವ ಗುಣವಿದ್ದು ಅದೇ ಗುಣದಿಂದ ಷಡ್ಗುಣಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪದ ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ, ಅವು ಜೀವದ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಭಾವಗುಣ ಮತ್ತು ನರನಾರಕಾದಿ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಕೇವಲ ಪರಮಾಣುರೂಪದಿಂದಿರುವುದು ಅಥವಾ ವರ್ಣಾಂತರ ರೂಪದಿಂದ (ಒಂದು ವರ್ಣದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಣರೂಪವಾಗಿ) ಪರಿಣಮಿಸುವುದು ಅದು ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ. ಆ ಪರಮಾಣುವಿನಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಣಾದಿಗಳು ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳಿವೆ, ದ್ವೈಣುಕಾದಿ ಸ್ಕಂಧ ರೂಪಗಳು ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ, ಆ ದ್ವೈಣುಕಾದಿ ಸ್ಕಂಧಗಳಲ್ಲಿನ ವರ್ಣಾದಿಗಳು ವಿಭಾವಗುಣಗಳಿವೆಯೆಂಬ

ಅಥ ಜೀವಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಾನ್ ಕಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಬುಜ್ಜಹಿ ದವ್ವ ತುಹು ಗುಣ ಪುಣು ದಂಸಣು ಣಾಣು |

ಪಜ್ಜಯ ಚಲು-ಗಇ-ಭಾವ ತಣು ಕಮ್ಮ-ವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಜಾಣು ||೫೮||

ಆತ್ಮಾನಂ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ವ ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಂ ಗುಣೌ ಪುನಃ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ |

ಪರ್ಯಾಯಾನ್ ಚತುರ್ಗತಿಭಾವಾನ್ ತನುಂ ಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾನ್ ಜಾನೀಹಿ ||೫೮||

ಅಪ್ಪಾ ಬುಜ್ಜಹಿ ದವ್ವ ತುಹುಂ ಆತ್ಮಾನಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಗುಣ ಪುಣು ದಂಸಣು ಣಾಣು ಗುಣೌ ಪುನರ್ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚ | ಪಜ್ಜಯ ಚಲುಗಇಭಾವ ತಣು ಕಮ್ಮ ವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಜಾಣು ತಸ್ಯೈವ ಜೀವಸ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚತುರ್ಗತಿಭಾವಾನ್ ಪರಿಣಾಮಾನ್ ತನುಂ ಶರೀರಂ ಚ | ಕಥಂಭೂತಾನ್ ತಾನ್ | ಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾನ್ ಜಾನೀಹೀತಿ | ಇತೋ ವಿಶೇಷಃ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧ್ಯೈಕಸ್ವಭಾವಮಾತ್ಮಾನಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಜಾನೀಹಿ | ತಸ್ಯೈವಾತ್ಮನಃ ಸವಿಕಲ್ಪಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ದರ್ಶನಂ ಗುಣ ಇತಿ | ತತ್ರ ಜ್ಞಾನಮಷ್ಟವಿಧಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಸಕಲಮಖಂಡಂ ಶುದ್ಧಮಿತಿ ಶೇಷಂ ಸಪ್ರಕಂ ಖಂಡಜ್ಞಾನಮಶುದ್ಧಮಿತಿ | ತತ್ರ ಸಪ್ರಕಮಧ್ಯೇ ಮತ್ಯಾದಿ ಚತುಷ್ಟಯಂ

ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಹಾಗೂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಗುಣ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಮತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಘಟಾಕಾಶಾದಿ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಇವೆ.

ಶುದ್ಧ ಗುಣಪರ್ಯಾಯ ಸಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧ ಜೀವವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಜೀವದ ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ದವ್ವ] ದ್ರವ್ಯವೆಂದು [ಬುಜ್ಜ ಹಿ] ತಿಳಿ, [ದಂಸಣು ಣಾಣು] ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು [ಗುಣ] ಅವನ ಗುಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿ [ಪುಣು] ಮತ್ತು ಆ ಜೀವನ [ಚಲು-ಗಇ-ಭಾವ ತಣು] ಚತುರ್ಗತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಶರೀರವನ್ನು [ಕಮ್ಮ-ವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಪಜ್ಜಯ] ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ (ವಿಭಾವ) ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆಯೆಂದು [ಜಾಣು] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಸವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀನು ಆ ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಜ್ಞಾನವು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಸಕಲ, ಅಖಂಡ, ಶುದ್ಧವಿದೆ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಏಳು ಖಂಡಜ್ಞಾನಗಳು ಅಶುದ್ಧವಿವೆ. ಆ ಏಳರಲ್ಲಿ ಮತಿ, ಶ್ರುತ, ಅವಧಿ ಹಾಗೂ ಮನಃಪರ್ಯಾಯ ಈ ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನಗಳು ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದು ಕುಮತಿ, ಕುಶ್ರುತ, ಕುಅವಧಿ ಈ ಮೂರು ಜ್ಞಾನಗಳು ಮಿಥ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಗಳಿವೆ.

ನೀನಾತ್ಮನನ್ನು ದ್ರವ್ಯವೆಂದರಿ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನ ಗುಣಗಳಿವೆ |

ಆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಭಾವ ಮೇಣ್ಣನುಕರ್ಮಜನಿತ ಪರ್ಯಾಯವೆಂದರಿ ||೫೮||

ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಂ ಕುಮತ್ಯಾದಿತ್ರಯಂ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಮಿತಿ | ದರ್ಶನಚತುಷ್ಟಯಮಧ್ಯೇ ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಸಕಲಮಖಂಡಂ ಶುದ್ಧಮಿತಿ ಚಕ್ಷುರಾದಿತ್ರಯಂ ವಿಕಲಮಶುದ್ಧಮಿತಿ | ಕಿಂ ಚ ಗುಣಾಸ್ತ್ರಿವಿಧಾ ಭವಂತಿ | ಕೇಚನ ಸಾಧಾರಣಾಃ, ಕೇಚನಾಸಾಧಾರಣಾಃ, ಕೇಚನ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಾ ಇತಿ ಜೀವಸ್ಯ ತಾವದುಚ್ಯಂತೇ | ಅಸ್ತಿತ್ವಂ ವಸ್ತುತ್ವಂ ಪ್ರಮೇಯತ್ವಾಗುರುಲಘುತ್ವಾದಯಃ ಸಾಧಾರಣಾಃ, ಜ್ಞಾನಸುಖಾದಯಃ ಸ್ವಜಾತೌ ಸಾಧಾರಣಾ ಅಪಿ ವಿಜಾತೌ ಪುನರಸಾಧಾರಣಾಃ | ಅಮೂರ್ತತ್ವಂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಸಾಧಾರಣಮಾಕಾಶಾದಿಕಂ ಪ್ರತಿ ಸಾಧಾರಣಮ್ | ಪ್ರದೇಶತ್ವಂ ಪುನಃ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯಂ ಚ ಪ್ರತ್ಯಸಾಧಾರಣಂ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಸಾಧಾರಣಮಿತಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ | ಏವಂ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಾಣಾಮಪಿ ಯಥಾಸಂಭವಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೮||

ಅಥಾನಂತಸುಖಸ್ಯೋಪಾದೇಯಭೂತಸ್ಯಾಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ ಶುದ್ಧಗುಣಪರ್ಯಾಯಪ್ರತಿಪಾವನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ ಕಥ್ಯತೇ | ತತ್ರಾಷ್ಟಕಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಚತುಷ್ಟಯಂ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ದ್ವಿತೀಯಚತುಷ್ಟಯಂ ಕರ್ಮಫಲಮುಖ್ಯತ್ವೇನೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ |

ಜೀವಕರ್ಮಣೋರನಾದಿಸಂಬಂಧಂ ಕಥಯತಿ-

ನಾಲ್ಕು ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಸಕಲ, ಅಖಂಡ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವಿದೆ, ಇನ್ನು ಚಕ್ಷು, ಅಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ಅವಧಿ ಈ ಮೂರು ದರ್ಶನಗಳು ವಿಕಲ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧವಿವೆ.

ಅದರಂತೆ ಗುಣಗಳು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಧಾರಣವಿವೆ, ಕೆಲವು ಅಸಾಧಾರಣವಿವೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣವಿವೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜೀವದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ತಿತ್ವ, ವಸ್ತುತ್ವ, ಪ್ರಮೇಯತ್ವ, ಅಗುರುಲಘುತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಸಾಧಾರಣವಿವೆ. ಜ್ಞಾನ, ಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಸ್ವಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಾಧಾರಣವಿವೆ, ಆದರೆ ವಿಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ವಿಜಾತೀಯ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಸಾಧಾರಣವಿವೆ. ಅಮೂರ್ತತ್ವವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಕುರಿತು (ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ಅಸಾಧಾರಣವಿದೆ, ಆಕಾಶಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಸಾಧಾರಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶತ್ವವು ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಿದೆ, ಉಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿ ಸಾಧಾರಣವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಕಥನ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಉಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಕಥನವನ್ನು ಕೂಡ ಯಥಾಸಂಭವ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಕಥನವಿರುವಂಥ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಏಳನೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಈಗ ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಅನಂತಸುಖದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಎಂಟು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಕರ್ಮಫಲದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಇವೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಸಂಬಂಧವು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಬು ಅಣಾಇ ಜಿಯ ಜಣಿಯಲು ಕಮ್ಬು ಣ ತೇಣ |
ಕಮ್ಬೇ ಜೀಲು ವಿ ಜಣಿಲು ಣವಿ ದೋಹಿ ವಿ ಆಇ ಣ ಜೇಣ ||೫೯||**

**ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಅನಾದೀನಿ ಜೀವ ಜನಿತಂ ಕರ್ಮ ನ ತೇನ |
ಕರ್ಮಣಾ ಜೀವೋಽಪಿ ಜನಿತಃ ನೈವ ದ್ವಯೋರಪಿ ಆದಿಃ ನ ಯೇನ ||೫೯||**

ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಬು ಅಣಾಇ ಜಿಯ ಜಣಿಯಲು ಕಮ್ಬು ಣ ತೇಣ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಮನಾದಿಸಂ-
ಬಂಧೋ ಭವತಿ ಹೇ ಜೀವ ಜನಿತಂ ಕರ್ಮ ನ ತೇನ ಜೀವೇನ | ಕಮ್ಬೇಂ ಜೀಲು ವಿ ಜಣಿಲು ಣವಿ ದೋಹಿಂ ವಿ ಆಇ
ಣ ಜೇಣ ಕರ್ಮಣಾ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ | ಜೀವೋಽಪಿ ಜನಿತೋ ನ ದ್ವಯೋರಪ್ಯಾದಿನ ಯೇನ ಕಾರಣೇನೇತಿ |
ಇತೋ ವಿಶೇಷಃ | ಜೀವಕರ್ಮಣಾಮನಾದಿಸಂಬಂಧಃ ಪರ್ಯಾಯಸಂತಾನೇನ ಬೀಜವೃಕ್ಷವದ್ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ
ಸಂಬಂಧಃ ಕರ್ಮ ತಾವತ್ಪ್ರತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವೇನ ಜೀವೇನ ನ ತು
ಜನಿತಂ ಕರ್ಮ ತಥಾವಿಧಜೀವೋಽಪಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ಯಭಾವೋಪಾರ್ಜಿತೇನ ಕರ್ಮಣಾ ನರನಾರಕಾದಿರೂಪೇಣ
ನ ಜನಿತಃ ಕರ್ಮಾತ್ಮೇತಿ ಚ ದ್ವಯೋರನಾದಿತ್ವಾದಿತಿ | ಅತ್ರಾನಾದಿಜೀವಕರ್ಮಣೋಸ್ಸಂಬಂಧವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇನ ಸದಾ
ಮುಕ್ತಃ ಸದಾ ಶಿವಃ ಕೋಽಪ್ಯಸ್ತೀತಿ ನಿರಾಕೃತಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಮುಕ್ತಶ್ಚೇತ್ಪ್ರಾಘವೇ ಬದ್ಧೋ
ನೋ ಬದ್ಧೋ ಮೋಚನಂ ವೃಥಾ | ಅಬದ್ಧೋ ಮೋಚನಂ ನೈವ ಮುಂಚೇರಥೋ ನಿರರ್ಥಕಃ | ಅನಾದಿತೋ ಹಿ
ಮುಕ್ತಶ್ಚೇತ್ಪಶ್ಚಾದ್ಬಂಧಃ ಕಥಂ ಭವೇತ್ | ಬಂಧನಂ ಮೋಚನಂ ನೋ ಚೇನ್ಮುಂಚೇರಥೋ ನಿರರ್ಥಕಃ ||' ||೫೯||

ಗಾಥೆ - ೫೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಕಮ್ಬು] ಕರ್ಮಗಳ
ಸಂಬಂಧವು [ಅಣಾಇ] ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಇದೆ. [ತೇಣ] ಆ ಜೀವದಿಂದ [ಕಮ್ಬು] ಕರ್ಮವು [ಣ
ಜಣಿಯಲು] ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, [ಕಮ್ಬೇಂ] ಕರ್ಮದಿಂದ [ಜೀಲು ವಿ] ಜೀವವು ಕೂಡ [ಣವಿ ಜಣಿಲು]
ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ದೋಹಿಂ ವಿ ಆಇ ಣ] ಎರಡರ ಆದಿಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ್ದು ಅನಾದಿ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂದರೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸಂತಾನದಿಂದಲೇ
ಬೀಜ ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷದ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧ
ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಜೀವದಿಂದ ಕರ್ಮವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಜೀವವು ಕೂಡ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ಸಂವೇದನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ನರನಾರಕಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ
ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಇವೆರಡೂ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಇವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಅನಾದಿ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ,
ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.
ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ, - 'ಆ ಜೀವನು ಮೊದಲು ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು, ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ

**ಜೀವ ಕರ್ಮದ ನೇಹ ಅನಾದಿಯಿದೆ ಜೀವದಿಕರ್ಮಜನಿಸಿಲ್ಲ |
ಜೀವ ಸಹಕರ್ಮದಿ ಜನಿಸಿಲ್ಲೆಲೆ ಜೀವ ಎರಡರ ಆದಿಯಿಲ್ಲ ||೫೯||**

ಅಥ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಜೀವಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

**ಏಹು ವವಹಾರೇ ಜೀವಡಲು ಹೇಲು ಲಹೇವಿಣು ಕಮ್ತು |
ಬಹುವಿಹ-ಭಾವೇ ಪರಿಣವಇ ತೇಣ ಜಿ ಧಮ್ತು ಅಹಮ್ತು ||೬೦||**

**ಏಷ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜೀವಃ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕರ್ಮ |
ಬಹುವಿಧಭಾವೇನ ಪರಿಣಮತಿ ತೇನ ಏವ ಧರ್ಮಃ ಅಧರ್ಮಃ ||೬೦||**

ಏಹು ವವಹಾರೇಂ ಜೀವಡಲು ಹೇಲು ಲಹೇವಿಣು ಕಮ್ತು ಏಷ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತೋ ಜೀವೋ ವ್ಯವಹಾರ-
ನಯೇನ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ | ಕಿಂ | ಕರ್ಮೇತಿ | ಬಹುವಿಹಭಾವೇಂ ಪರಿಣವಇ ತೇಣ ಜಿ ಧಮ್ತು ಅಹಮ್ತು
ಬಹುವಿಧಭಾವೇನ ವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನೇನ ಪರಿಣಮತಿ ತೇನೈವ ಕಾರಣೇನ ಧರ್ಮೋಧರ್ಮಶ್ಚ ಭವತೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ |
ಏಷ ಜೀವಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೋಽಪಿ ಪಶ್ಚಾದ್ವೈವಹಾರೇಣ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-
ಸ್ವಸಂವೇದನಾಭಾವೇನೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಶುಭಾಶುಭಂ ಕರ್ಮ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪುಣ್ಯ ರೂಪಃ ಪಾಪರೂಪಶ್ಚ ಭವತಿ |
ಅತ್ರ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪೋ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತ್ಯವಿನಾಭೂತವೀತರಾಗ-
ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಮನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಬಹಿದ್ರವ್ಯೇಷ್ಠಾನಿರೋಧಲಕ್ಷಣತಪಶ್ಚರಣರೂಪಾ ಯಾ ತು ನಿಶ್ಚಯಚತುರ್ವಿಧಾರಾಧನಾ
ತಸ್ಯ ಭಾವನಾಕಾಲೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯಭೂತವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪೋ ಮೋಕ್ಷಸುಖಾಭಿನ್ನತ್ವಾತ್
ಶುದ್ಧಜೀವ ಉಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೦||

ಅಥ ತಾನಿಪುನಃ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಷ್ಟೈ ಭವಂತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡದವನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ 'ಮುಕ್ತ'ನೆಂದು
ಹೇಳುವುದು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿಯಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವವನಿಗೆ ಪುನಃ ಬಂಧವು ಯಾವ ರೀತಿ
ಆಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನನ್ನು 'ಮುಕ್ತ'ನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ನಿರರ್ಥಕವಿದೆ.

ಈಗ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಹು ಜೀವಡಲು] ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜೀವನು [ವವಹಾರೇಂ] ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ
[ಕಮ್ತು ಹೇಲು] ಕರ್ಮರೂಪದ ಕಾರಣವನ್ನು [ಲಹೇವಿಣು] ಪಡೆದು [ಬಹುವಿಹ-ಭಾವೇಂ] ಅನೇಕ
ಪ್ರಕಾರದ ಭಾವರೂಪದಿಂದ-ವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ [ಪರಿಣವಇ] ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ [ತೇಣ ಜಿ] ಅದರಿಂದಲೇ
[ಧಮ್ತು ಅಹಮ್ತು] ಅವನು ಪುಣ್ಯರೂಪ ಮತ್ತು ಪಾಪರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದ
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನದ ಅಭಾವದಿಂದ

**ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೇ ಜೀವ ಕರ್ಮದ ಕಾರಣ ಪಡೆದು ಬಹುವಿಧದ |
ಭಾವದಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪವಾಗುವುದು ||೬೦||**

ತೇ ಪುಣು ಜೀವಹ ಜೋಇಯಾ ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮ ಹವಂತಿ |

ಜೇಹಿಂ ಜಿ ಝಂಪಿಯ ಜೀವ ಣವಿ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ಲಹಂತಿ ||೬೧||

ತಾನಿ ಪುನಃ ಜೀವಾನಾಂ ಯೋಗಿನ್ ಅಷ್ಟೌ ಅಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭವಂತಿ |

ಯೇಃ ಏವ ಝಂಪಿತಾಃ ಜೀವಾಃ ನೈವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಂ ಲಭಂತೇ ||೬೧||

ತೇ ಪುಣು ಜೀವಹಂ ಜೋಇಯಾ ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮ ಹವಂತಿ ತಾನಿ ಪುನರ್ಜೀವಾನಾಂ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಅಷ್ಟೌ ವೇವ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭವಂತಿ | ಜೇಹಿಂ ಜಿ ಝಂಪಿಯ ಜೀವ ಣವಿ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಲಹಂತಿ ಯೈ ರೇವ ಕರ್ಮಭಿರ್ಝಂಪಿತಾಃ ಜೀವಾ ನೈವಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಂ ಲಭಂತೇ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ-ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಭೇದೇನ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಷ್ಟಮೇವ ಭವಂತಿ ಯೈ ಝಂಪಿತಾಃ ಸಂತೋ ಜೀವಾಃ ಸಮ್ಯಕ್ತದ್ವೈಷ್ಟವಿಧಸ್ವಕೀಯಸ್ವಭಾವಂ ನ ಲಭಂತೇ | ತಥಾ ಹಿ- 'ಸಮ್ಯಕ್ತಣಾಣದಂಸಣವೀರಿಯಸುಹುಮಂ ತಹೇವ ಅವಗಹಣಂ | ಅಗುರುಗಲಹುಗಂ ಅವ್ವಾಬಾಹಂ ಅಟ್ಟಿಗುಣಾ ಹಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಣಂ ||' ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾದಿಪದಾರ್ಥವಿಷಯೇ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶರಹಿತಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮಿತಿ ಭಣ್ಯತೇ | ಜಗತ್ರಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಪದಾರ್ಥಯುಗಪದಿಶ್ಲೇಷಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪಂ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಂ ಭಣ್ಯತೇ ತತ್ತ್ವೇವ ಸಾಮಾನ್ಯಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪಂ ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಭಣ್ಯತೇ | ತತ್ತ್ವೇವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಿಷಯೇ ಅನಂತಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಶಕ್ತಿರೂಪಮನಂತವೀರ್ಯಂ ಭಣ್ಯತೇ | ಅತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವಿಷಯಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ | ಏಕಜೀವಾವಗಾಹಪ್ರದೇಶೇ ಅನಂತಜೀವಾವಗಾಹದಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯಮವಗಾಹನತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ | ಏಕಾಂತೇನ ಗುರುಲಘುತ್ವಸ್ಯ ಭಾವರೂಪೇಣ ಅಗುರುಲಘುತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ | ವೇದನೀಯಕರ್ಮೋದಯಜನಿತಸಮಸ್ತಬಾಧಾ-

ಉಪಾರ್ಜಿತವಾದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮರೂಪದ ಕಾರಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಪುಣ್ಯರೂಪ ಮತ್ತು ಪಾಪರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪರೂಪನಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ಜತೆ ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯನಿರೋಧ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ತಪಶ್ಚರಣರೂಪದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ನಿಶ್ಚಯ ಆರಾಧನೆಯ ಭಾವನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ರೂಪವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಜೀವನು ಮೋಕ್ಷ ಸುಖದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಎಂಟು ಇವೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಪುಣು] ಮತ್ತೆ [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ತೇ ಕಮ್ಮ] ಆ ಕರ್ಮಗಳು [ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಹವಂತಿ] ಎಂಟೇ ಇರುತ್ತವೆ, [ಜೇಹಿಂ ಜಿ] ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ [ಝಂಪಿಯ] ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತ [ಜೀವ] ಜೀವರುಗಳು [ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು] ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಣವಿ ಲಹಂತಿ] ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಜೀವಗಳಿಗಾಕರ್ಮಗಳು ಎಂಟು ಮಾತ್ರವಿವೆ ಎಲೆಯೋಗಿ ಮತ್ತೆ |

ಜೀವವಾಕರ್ಮದಿಂದಾವರಿಸುತ್ತಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವ ಪಡೆಯುವು ||೬೧||

ರಹಿತತ್ವಾದ್ಯಾ ಬಾಧಗುಣಶ್ಚೇತಿ | ಇದಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಗುಣಾಷ್ಟಕಂ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಕಿಮಪಿ ಕೇನಾಪಿ ಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಂ ತಿಷ್ಠತಿ ಯಥಾ ತಥಾ ಕಥ್ಯತೇ | ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣೇನ ಝಂಪಿತಂ, ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಕೇವಲದರ್ಶನಾವರಣೇನ ಝಂಪಿತಮ್, ಅನಂತವೀರ್ಯಂ ವೀರ್ಯಾಂತರಾಯೇಣ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಮಾಯುಷ್ಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಮ್ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ವಿವಕ್ಷಿತಾಯುಃ | ಕರ್ಮೋದಯೇನ ಭವಾಂತರೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸತ್ಯತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವಿಷಯಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾದಿಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವಿಷಯೋ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅವಗಾಹನತ್ವಂ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮೋದಯೇನ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಂ, ಸಿದ್ಧಾವಸ್ಥಾಯೋಗ್ಯಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಗುರುಲಘುತ್ವಂ ನಾಮಕರ್ಮೋದಯೇನ ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಮ್ | ಗುರುತ್ವಶಬ್ದೇನೋಚ್ಚಗೋತ್ರಜನಿತಂ ಮಹತ್ತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ, ಲಘುತ್ವಶಬ್ದೇನ ನೀಚಗೋತ್ರಜನಿತಂ ತುಚ್ಛತ್ವಮಿತಿ, ತದುಭಯಕಾರಣಭೂತೇನ ಗೋತ್ರಕರ್ಮೋದಯೇನ ವಿಶಿಷ್ಟಾಗುರುಲಘುತ್ವಂ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯತ ಇತಿ | ಅವ್ಯಾಬಾಧಗುಣತ್ವಂ ವೇದನೀಯ ಕರ್ಮೋದಯೇನೇತಿ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣಾಷ್ಟಗುಣಾನಾಂ ಕರ್ಮಭಿರಾಚ್ಛಾದನಂ

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತ ಜೀವರುಗಳು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ವಿಧವಾದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಭ. ಕುಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಪ್ರಾಕೃತ ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಎಂಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,- ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ, ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ವೀರ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗೂ ಅವಗಾಹನ, ಅಗುರುಲಘು, ಅವ್ಯಾಬಾಧವೆಂದು ಈ ಎಂಟು ಗುಣಗಳು ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಇರುತ್ತವೆ.

೧) ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶವಿಲ್ಲದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕ್ಷಾಯಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,

೨) ಮೂರುಲೋಕ ಮೂರುಕಾಲದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು ಅದು ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಿದೆ,

೩) ಮೂರುಲೋಕ ಮೂರುಕಾಲದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೇವಲದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನೋಡುವುದು ಅದು ಕೇವಲದರ್ಶನವಿದೆ.

೪) ಆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅನಂತಜ್ಞಾನಯುಕ್ತಿಯು ಅದು ಅನಂತವೀರ್ಯವಿದೆ.

೫) ಅತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವು ಅದು ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವಿದೆ.

೬) ಒಂದು ಜೀವದ ಅವಗಾಹಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಅವಗಾಹಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅದು ಅವಗಾಹನತ್ವ ಗುಣವಿದೆ.

೭) ಸರ್ವಥಾ ಗುರುಲಘುತ್ವದ ಅಭಾವರೂಪದಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಅಗುರುಲಘುತ್ವಗುಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೮) ವೇದನೀಯಕರ್ಮದ ಉದಯಜನ್ಯ ಸಮಸ್ತ ಬಾಧೆಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿರುವುದನ್ನು ಅವ್ಯಾಬಾಧಗುಣ ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಗುಣಗಳು ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ, ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಕೇವಲದರ್ಶನಾವರಣದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ. ಅನಂತವೀರ್ಯವು

ಜ್ಞಾತವ್ಯಮಿತಿ | ತದೇವ ಗುಣಾಷ್ಟಕಂ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಸ್ವಕೀಯ-ಸ್ವಕೀಯಕರ್ಮಪ್ರಚ್ಛಾದನಾಭಾವೇ ವ್ಯಕ್ತಂ ಭವತೀತಿ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣಾಷ್ಟಗುಣಾಃ ಕಥಿತಾಃ | ವಿಶೇಷೇಣ ಪುನರಮೂರ್ತತ್ವನಿರ್ನಾಮಗೋತ್ರಾದಯಃ ಸಾಧಾರಣಸಾಧಾರಣರೂಪಾನಂತಗುಣಾಃ ಯಥಾಸಂಭವಮಾಗಮಾವಿರೋಧೇನ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ವಿಶುದ್ಧಗುಣಸ್ವರೂಪಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬೧||

ಅಥ ವಿಷಯಕಷಾಯಾಸಕ್ತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಯೇ ಕರ್ಮಪರಮಾಣವಃ ಸಂಬದ್ಧಾ ಭವಂತಿ ತತ್ಕರ್ಮೇತಿ ಕಥಯತಿ-

ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಹಿ ರಂಗಿಯಹ ತೇ ಅಣುಯಾ ಲಗ್ನಂತಿ |

ಜೀವ-ಪವನೇಹ ಮೋಹಿಯಹ ತೇ ಜಿಣ ಕಮ್ಮ ಭಣಂತಿ ||೬೨||

ವಿಷಯಕಷಾಯೈಃ ರಂಜಿತಾನಾಂ ಯೇ ಅಣವಃ ಲಗಂತಿ |

ಜೀವಪ್ರದೇಶೇಷು ಮೋಹಿತಾನಾಂ ತಾನ್ ಜಿಣಾಃ ಕರ್ಮ ಭಣಂತಿ ||೬೨||

ವಿಷಯಕಷಾಯಹಿಂ ರಂಗಿಯಹಂ ಜೇ ಅಣುಯಾ ಲಗ್ನಂತಿ ವಿಷಯಕಷಾಯೈ ರಂಗಿತಾನಾಂ ರಕ್ತನಾಂ ಯೇ ಪರಮಾಣವೋ ಲಗ್ನಾ ಭವಂತಿ | ಜೀವಪವನಿಹಿಂ ಮೋಹಿಯಹಂ ತೇ ಜಿಣ ಕಮ್ಮ ಭಣಂತಿ |ಕೇಷು ಲಗ್ನಾ

ವೀರ್ಯಾಂತರಾಯದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವು ಆಯುಕರ್ಮದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ ಎಂದರೆ ವಿವಕ್ಷಿತ ಆಯುಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಎರಡನೇ ಭವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯರೂಪವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅವಗಾಹನತ್ವವು ಶರೀರ ನಾಮಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ. ಸಿದ್ಧಾವಸ್ಥೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಗುರುಲಘುತ್ವ ಗುಣವು ನಾಮಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ. 'ಗುರುತ್ವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಚ್ಚಗೋತ್ರಜನ್ಯ ಮಹತ್ವ (ಉಚ್ಚತ್ವ)ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಲಘುತ್ವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ನೀಚಗೋತ್ರಜನ್ಯವಾದ ತುಚ್ಛತೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವೆರಡಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಗೋತ್ರಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಗುರುಲಘುತ್ವವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ, ವೇದನೀಯಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಅವ್ಯಾಭಾಧತ್ವಗುಣವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಎಂಟು ಗುಣಗಳ ಆಚ್ಛಾದನವೆಂದೆಯೆಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಎಂಟು ಗುಣಗಳು ತಮ್ಮ - ತಮ್ಮ ಕರ್ಮದ ಆಚ್ಛಾದನದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಮತ್ತು ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಅಮೂರ್ತತ್ವ, ನಾಮರಹಿತತ್ವ, ಗೋತ್ರರಹಿತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧಾರಣ-ಅಸಾಧಾರಣ ರೂಪವಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳನ್ನು ಯಥಾ ಸಂಭವ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧಗುಣಸ್ವರೂಪನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಕರ್ಮಪರಮಾಣುಗಳು ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಕರ್ಮವೆನ್ನುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆ ವಿಷಯಕಷಾಯದಿ ರಂಜಿತ ಮೋಹಿತ ಜೀವಪ್ರದೇಶಗಳಲಿ |

ಯಾವ ಪರಮಾಣು ತಗಲುವವನು ಜಿನರು ಕರ್ಮವೆಂದಿರುವರು ||೬೨||

ಭವಂತಿ | ಜೀವಪ್ರದೇಶೇಷು | ಕೇಷಾಮ್ | ಮೋಹಿತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಮ್ | ತಾನ್ ಕರ್ಮಸಂಧಾನ್ ಜಿನಾಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಕಥಯಂತಿ | ತಥಾಹಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಲಕ್ಷಣೈರ್ವಿಷಯಕಷಾಯೈ ರಕ್ತಾನಾಂ ಸ್ವಸಂವಿತ್ಯ ಭಾವೋ-ಪಾರ್ಜಿತಮೋಹಕರ್ಮೋದಯಪರಿಣತಾನಾಂ ಚ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾಯೋಗ್ಯ ಸಂಧಾಸ್ತೈ ಲಮ್ರಕ್ಷಿತಾನಾಂ ಮಲಪರ್ಯಾಯವದಷ್ಟವಿಧಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ || ಅತ್ರ ಯ ಏವ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಕಾಲೇ ಕರ್ಮೋಪಾರ್ಜನಂ ಕರೋತಿ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯೋ ಭವಂತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೨|| ಇತಿ ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರಚತುಷ್ಟಯಂ ಗತಮ್ ||

ಅಥಾಪೀಂದ್ರಿಯಚಿತ್ತಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಚತುರ್ಗತಿಸಂತಾಪಾಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಕರ್ಮಜನಿತಾ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾ ಸೂತ್ರಂ ಕಥಯಂತಿ-

ಪಂಚ ವಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಅಣ್ಣು ಮಣ್ಣು ಅಣ್ಣು ವಿ ಸಯಲ-ವಿಭಾವ |

ಜೀವಹ ಕಮ್ಮ ಇ ಜನಿಯ ಜಿಯ ಅಣ್ಣು ವಿ ಚಲುಗಇ-ತಾವ ||೬೩||

ಗಾಥೆ - ೬೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಿಸಯ-ಕಷಾಯಹಿಂ] ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಿಂದ [ರಂಗಿಯಹಂ] ಅನುರಕ್ತ-ಆಸಕ್ತ [ಮೋಹಿಯಹಂ] ಮೋಹಿತವಾದ ಜೀವರುಗಳ [ಜೀವ-ಪಏಸೇಹಂ] ಜೀವಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ [ತೇ ಅಣುಯಾ] ಯಾವ ಪರಮಾಣುಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ (ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ) [ತೇ] ಆ ಕರ್ಮಸಂಧಗಳನ್ನು [ಜಿಣ] ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು [ಕಮ್ಮ ಭಣಂತಿ] ಕರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಅನುರಕ್ತ ಮತ್ತು ಸ್ವಸಂವೇದನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಮೋಹಕರ್ಮದ ಉದಯರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾಯೋಗ್ಯ ಸಂಧಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಬಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧೂಳು ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಮಲಿನಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟವಿಧ ಕರ್ಮಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನು ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳು ಮತ್ತು ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ಸಂತಾಪಗಳೆಲ್ಲವು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಜನಿತವಿವೇಯೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ಯವಿವೆ ಮನಮೇಣ್ಣಕಲವಿಭಾವವನ್ಯವಿವೆ |

ಆ ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ದುಃಖವನ್ಯವಿದೆ ಜೀವಕರ್ಮದಿ ಜನಿಸಿದೆ ||೬೩||

ಪಂಚಾಪಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಅನ್ಯತ್ ಮನಃ ಅನ್ಯದಪಿ ಸಕಲವಿಭಾವಃ |

ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾ ಜನಿತಾಃ ಜೀವ ಅನ್ಯದಪಿ ಚತುರ್ಗತಿತಾಪಾಃ ||೬೩||

ಪಂಚ ವಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಅಣ್ಣ ಮಣ್ಣ ಅಣ್ಣ ವಿ ಸಯಲ ವಿಭಾವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಅನ್ಯನ್ಯನಃ ಅನ್ಯದಪಿ ಪುನರಪಿ ಸಮಸ್ತಭಾವಃ | ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮ ಇಂ ಜನಿಯ ಜಿಯ ಅಣ್ಣ ವಿ ಚಲುಗಇತಾವ ಏತೇ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾ ಜನಿತಾ ಹೇ ಜೀವ, ನ ಕೇವಲಮೇತೇ ಅನ್ಯದಪಿ ಪುನರಪಿ ಚತುರ್ಗತಿಸಂತಾಪಾಸ್ತೇ ಕರ್ಮಜನಿತಾ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಅತೀಂದ್ರಿಯಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಯಾನಿ ವಿಪರೀತಾನಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ, ಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ರಹಿತಾತ್ಮನೋ ಯದ್ ವಿಪರೀತಮನೇಕಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲರೂಪಂ ಮನಃ, ಯೇ ಚ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವಾ ನುಭೂತೇರ್ವಿಲಕ್ಷಣಾಃ ಸಮಸ್ತವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಃ, ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸುಖಾಮೃತಪ್ರತಿಕೂಲಾಃ ಸಮಸ್ತಚತುರ್ಗತಿಸಂತಾಪಾಃ ದುಃಖದಾಹಾಶ್ಚೇತಿ ಸರ್ವೇಽಪ್ಯೇತೇ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಾ - ಭಾವೋಪಾರ್ಜಿತೇನ ಕರ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತಾ ಜೀವಾನಾಮಿತಿ ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮತಿಕೂಲಂ ಯತ್ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ತದ್ಧೇಯಂ ತದ್ವಿಪರೀತಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಾದಿಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತಂ ಪರಮಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬೩||

ಅಥ ಸಂಸಾರಿಕಸಮಸ್ತ ಸುಖದುಃಖಾನಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೬೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಂಚ ವಿ] ಐದೂ [ಇಂದ್ರಿಯ] ಇಂದ್ರಿಯಗಳು [ಅಣ್ಣ] ಅನ್ಯವಿವೆ, [ಮಣ್ಣ] ಮನಸ್ಸು [ವಿ] ಮತ್ತು [ಸಯಲ-ವಿಭಾವ] ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳು [ಅಣ್ಣ] ಅನ್ಯವಿವೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳು [ಕಮ್ಮ ಇಂ] ಕರ್ಮದಿಂದ [ಜನಿಯ] ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಚಲುಗಇ-ತಾವ ವಿ] ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿನ ದುಃಖವು ಕೂಡ [ಅಣ್ಣ] ಅನ್ಯವಿದೆ, ಅದು ಕೇವಲ ಅನ್ಯವಿದೆಯೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ, ಶುಭಾಶುಭ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಅನೇಕ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪದ ಜಾಲರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳು ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ಸುಖಾಮೃತದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಚತುರ್ಗತಿಯ ಸಮಸ್ತ ಸಂತಾಪಗಳು ದುಃಖದ ದಾಹಗಳೆಲ್ಲವು ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಪರಮಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವು ಹೇಯವಿದೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವು ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ತ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಕರ್ಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

**ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು ವಿ ಬಹು-ವಿಹಲು ಜೀವಹ ಕಮ್ಮು ಜಣೇಇ |
ಅಪ್ಪಾ ದೇಕ್ಷ ಇ ಮುಣಇ ಪರ ಣೆಚ್ಚಲು ಏಲು ಭಣೇಇ ||೬೪||**

ದುಃಖಮಪಿ ಸುಖಮಪಿ ಬಹುವಿಧಂ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ |

ಆತ್ಮಾ ಪಶ್ಯತಿ ಮನುತೇ ಪರಂ ನಿಶ್ಚಯಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ||೬೪||

ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು ವಿ ಬಹುವಿಹಲು ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮು ಜಣೇಇ ದುಃಖಮಪಿ ಸುಖಮಪಿ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಬಹುವಿಧಂ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ | ಅಪ್ಪಾ ದೇಕ್ಷ ಇ ಮುಣಇ ಪರ ಣೆಚ್ಚಲು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ ಆತ್ಮಾ ಪುನಃ ಪಶ್ಯತಿ ಜಾನಾತಿ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ನಿಶ್ಚಯನಯಃ ಏವಂ ಬ್ರುವತೇ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ-ಅನಾಕುಲತ್ವ-ಲಕ್ಷಣ-ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವೀತರಾಗಸೌಖ್ಯಾತ್ ಪ್ರತಿಕೂಲಂ ಸಂಸಾರಿಕಸುಖದುಃಖಂ ಯದ್ಯಪ್ಯಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಜೀವಜನಿತಂ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಕರ್ಮಜನಿತಂ ಭವತಿ | ಆತ್ಮಾ ಪುನರ್ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸ್ಥಃ ಸನ್ ವಸ್ತು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪೇಣ ಪಶ್ಯತಿ ಜಾನಾತಿ ಚ ನ ಚ ರಾಗಾದಿಕಂ ಕರೋತಿ | ಅತ್ರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಾದ್ವಿಪರೀತಂ ಸಾಂಸಾರಿಕಸುಖ- ದುಃಖವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ಹೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೪||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಬಂಧಮೋಕ್ಷೌ ಕರ್ಮ ಕರೋತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೬೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಬಹು-ವಿಹಲು] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ [ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು ವಿ] ದುಃಖ ಹಾಗೂ ಸುಖವನ್ನು [ಕಮ್ಮು] ಕರ್ಮವು [ಜಣೇಇ] ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ದೇಕ್ಷ ಇ ಮುಣಇ] ನೋಡುತ್ತಾನೆ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ [ಏಲುಂ] ಎಂಬುದಾಗಿ [ಣೆಚ್ಚಲು] ನಿಶ್ಚಯನಯವು [ಭಣೇಇ] ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ವೀತರಾಗ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖ-ದುಃಖವು ಅದು ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜೀವಜನಿತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಜನಿತವಿದೆ, ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತ ವಸ್ತುವನ್ನು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಸಂಸಾರದ ಸುಖ-ದುಃಖರೂಪದ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವು ಹೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಬಂಧ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕರ್ಮವು ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಜೀವನಿಗೆ ಬಹುವಿಧ ಸುಖ-ದುಃಖ ಕರ್ಮಪುಟ್ಟಿಸುವುದಾದರಾತ್ಮ |
ಕೇವಲ ತಿಳಿಯುವ-ನೋಡುವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯನಯ ಹೇಳುವುದು ||೬೪||**

ಬಂಧು ವಿ ಮೋಕ್ಷು ವಿ ಸಯಲು ಜಿಯ ಜೀವಹ ಕಮ್ಮು ಜಣೇಇ ।

ಅಪ್ಪಾ ಕಿಂಪಿ ವಿ ಕುಣಿ ಇವಿ ಣಿಚ್ಚಲು ಏಲು ಭಣೇಇ ॥೬೫॥

ಬಂಧಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಮಪಿ ಸಕಲಂ ಜೀವ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ ।

ಆತ್ಮಾ ಕಿಮಪಿ ಕರೋತಿ ನೈವ ನಿಶ್ಚಯ ಏವಂ ಭಣತಿ ॥೬೫॥

ಬಂಧು ವಿ ಮೋಕ್ಷು ವಿ ಸಯಲು ಜಿಯ ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮು ಜಣೇಇ ಬಂಧಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಮಪಿ ಸಮಸ್ತಂ ಹೇ ಜೀವ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತೃ ಜನಯತಿ ಅಪ್ಪಾ ಕಿಂಪಿ (ಕಿಂಚಿ) ವಿ ಕುಣಿ ಇವಿ ಣಿಚ್ಚಲು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ ಆತ್ಮಾ ಕಿಮಪಿ ನ ಕರೋತಿ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯ ಏವಂ ಭಣತಿ । ತದ್ಯಥಾ । ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ದ್ರವ್ಯ ಬಂಧಂ ತತ್ಯೈವಾಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಭಾವಬಂಧಂ ತಥಾ ನಯದ್ವಯೇನ ದ್ರವ್ಯ ಭಾವಮೋಕ್ಷಮಪಿ ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವಃ ಕರೋತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧ ಪಾರಿಣಾಮಿಕಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕೇನ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನ ಕರೋತ್ಯೇವಂ ಭಣತಿ । ಕೋಽಸೌ । ನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ । ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಬಂಧಮೋಕ್ಷೌ ನ ಕರೋತಿ ಸ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥೬೫॥

ಅಥ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾ ಬಾಹ್ಯಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಂ ಕಥಯತಿ-

ಸೋ ಣಿತ್ಥಿ ತ್ಥಿ ಪಏಸೋ ಚಲುರಾಸೀ-ಜೋಣಿ-ಲಕ್ಷ-ಮಜ್ಜಮ್ಹಿ ।

ಜಿಣ ವಯಣಂ ಣ ಲಹಂತೋ ಜತ್ಥ ಣ ಡುಲುಡುಲ್ಲಿಓ ಜೀವೋ ॥೬೫-೧॥

ಗಾಥೆ - ೬೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಬಂಧು ವಿ ಮೋಕ್ಷು ವಿ] ಬಂಧ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ [ಸಯಲು] ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು [ಕಮ್ಮು] ಕರ್ಮವು [ಜಣೇಇ] ಮಾಡುತ್ತದೆ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಕಿಂಪಿ ವಿಣಿವಿ ಕುಣಿ] ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [ಏಲುಂ] ಎಂಬುದಾಗಿ [ಣಿಚ್ಚಲು ಭಣೇಇ] ನಿಶ್ಚಯ ನಯವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಬಂಧ ಅದರಂತೆ ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಭಾವಬಂಧ ಮತ್ತು ಎರಡೂ ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೂಡ ಜೀವವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯನಯವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷವೆಲ್ಲವನೇಲೆ ಜೀವ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವುದು ।

ಯಾವುದನಾತ್ಮ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯನಯ ಹೇಳುವುದು ॥೬೫॥

ಜೀವ ಎಂಬತ್ತುನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳಲಿ ಜನಿಸಿ ಭ್ರಮಿಸದ ।

ಯಾವೊಂದು ಪ್ರದೇಶವಿಲ್ಲ ಲೋಕದಲಿ ಜಿನವಚನ ಪಡೆಯದೆ ॥೬೫-೧॥

ಸ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ಪ್ರದೇಶಃ ಚತುರಶೀತಿಯೋನಿಲಕ್ಷಮಧ್ಯೇ |

ಜನವಚನಂ ನ ಲಭಮಾನಃ ಯತ್ರ ನ ಭ್ರಮಿತಃ ಜೀವಃ ||೬೫-೧||

ಸೋ ಣಿತ್ಥಿ ತ್ಥಿ ಪಠಸೋ ಸ ಪ್ರದೇಶೋ ನಾಸ್ವತ್ಥ ಜಗತಿ | ಸ ಕಿಮ್ | ಚಲುರಾಸೀಜೋಣಿಲಕ್ಷಮಜ್ಜ ಮ್ಹಿ ಜಿಣವಯಣಂ ಣ ಲಹಂತೋ ಜತ್ಥ ಣ ಡುಲುಡುಲ್ಲಿಓ ಜೀವೋ ಚತುರಶೀತಿಯೋನಿಲಕ್ಷೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಭೂತ್ತಾ ಜಿನವಚನಮಲಭಮಾನೋ ಯತ್ರ ನ ಭ್ರಮಿತೋ ಜೀವ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಜಿನವಚನಮಲಭಮಾನಃ ಸನ್ನಯಂ ಜೀವೋಽನಾದಿಕಾಲೇ ಯತ್ರ ಚತುರಶೀತಿಯೋನಿ ಲಕ್ಷೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಭೂತ್ತಾ ನ ಭ್ರಮಿತಃ ಸೋಽತ್ರ ಕೋಽಪಿ ಪ್ರದೇಶೋ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯದೇವ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಜಿನವಚನಮಲಭಮಾನೋ ಭ್ರಮಿತೋ ಜೀವಸ್ತದೇವೋಪಾದೇಯಾತ್ಮಸುಖಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವಾದುಪಾದೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೫-೧||

ಅಥಾತ್ಮಾ ಪಂಗುವತ್ ಸ್ವಯಂ ನ ಯಾತಿ ನ ಚೈತಿ ಕರ್ಮೈವ ನಯತ್ಯಾನಯತಿ ಚೇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಯಾವನು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ದೋಹಾ-ಸೂತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೫-೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಣ ವಯಣಂ ಣ ಲಹಂತೋ] ಜಿನವಚನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ [ಜೀವೋ] ಈ ಜೀವನು [ಚಲುರಾಸೀ-ಜೋಣಿ-ಲಕ್ಷ-ಮಜ್ಜಮ್ಹಿ] ಎಂಬತ್ತಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ [ಜತ್ಥ] ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ [ಣ ಡುಲುಡುಲ್ಲಿಓ] ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ [ಸೋ ಪಠಸೋ ತ್ಥಿ ಣಿತ್ಥಿ] ಅಂಥ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶವು ಕೂಡ ಉಳಿದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಜಿನವಚನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಎಂಬತ್ತಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡದಂಥ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶವು ಕೂಡ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ.

ಜೀವನು ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಜಿನವಚನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಭ್ರಮಣಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಜಿನವಚನವು ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಆತ್ಮಸುಖದ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆತ್ಮನು ಕುಂಟ ಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆ ಸ್ವಯಂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಕರ್ಮವೇ ಅವನನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪ್ಪಾ ಪಂಗುಹ ಅಣುಹರಣ ಅಪ್ಪು ಣ ಜಾಣ ಣ ಏಣ |

ಭುವಣತ್ರಯಹ ವಿ ಮಜ್ಜಿ ಜಿಯ ವಿಹಿ ಅಣಣ ವಿಹಿ ಣೇಣ ||೬೬||

ಆತ್ಮಾ ಪಂಗೋಃ ಅನುಹರತಿ ಆತ್ಮಾ ನ ಯಾತಿ ನ ಆಯಾತಿ |

ಭುವನತ್ರಯಸ್ಯ ಅಪಿ ಮಧ್ಯೇ ಜೀವ ವಿಧಿಃ ಆನಯತಿ ವಿಧಿಃ ನಯತಿ ||೬೬||

ಅಪ್ಪಾ ಪಂಗುಹ ಅಣುಹರಣ ಅಪ್ಪು ಣ ಜಾಣ ಣ ಏಣ ಆತ್ಮಾ ಪಂಗೋರನುಹರತಿ ಸದೃಶೋ ಭವತಿ ಅಯಮಾತ್ಮಾ ನ ಯಾತಿ ನ ಚಗಚ್ಛತಿ | ಕ್ಷ | ಭುವಣತ್ರಯಹಂ ವಿ ಮಜ್ಜಿ ಜಿಯ ವಿಹಿ ಅಣಣ ವಿಹಿ ಣೇಣ ಭುವನತ್ರಯಸ್ಯಾಪಿ ಮಧ್ಯೇ ಹೇ ಜೀವ ವಿಧಿರಾನಯತಿ ವಿಧಿರ್ನಯತೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇ-
ನಾಂತವೀರ್ಯತ್ವಾತ್ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮರೂಪನಿಗಲದ್ವಯರಹಿತೋಽಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಅನಾದಿಸಂಸಾರೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಪ್ರತಿಬಂಧಕೇನ ಮನೋವಚನಕಾಯತ್ರಯೇಣೋಪಾರ್ಜಿತೇನ ಕರ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತೇನ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪನಿಗಲದ್ವಯೇನ ದೃಢತರಂ ಬದ್ಧಃ ಸನ್ ಪಂಗುವದ್ಭಾತ್ವಾಸ್ವಯಂ ನ ಯಾತಿ ನ ಚಾಗಚ್ಛತಿ ಸ ಏವಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮೋ ಪಲಂಭಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇನ ವಿಧಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಭುವನತ್ರಯೇ ನೀಯತೇ ತಥೈವಾನೀಯತೇ ಚೇತಿ | ಅತ್ರ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕರೂಪಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಯದ್ಭಿನ್ನಂ ಶುಭಾಶುಭ-
ಕರ್ಮದ್ವಯಂ ತದ್ಧೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ೬೬|| ಇತಿ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನಾಷ್ಟಮಸ್ಥಲೇ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ ಗತಮ್ |

ಗಾಥೆ - ೬೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಪಂಗುಹ ಅಣುಹರಣ] ಕುಂಟ ಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ, [ಅಪ್ಪು] ಈ ಆತ್ಮನು [ಣ ಜಾಣ ಣ ಏಣ] (ಸ್ವಯಂ) ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬರುವುದು ಇಲ್ಲ, [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಭುವಣತ್ರಯಹಂ ವಿ ಮಜ್ಜಿ] ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವನನ್ನು [ವಿಹಿ] ಕರ್ಮವು [ಆಣಣ] ತರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು [ವಿಹಿ] ಕರ್ಮವು [ಣೇಣ] ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅನಂತವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಿರುವುದರಿಂದ ಶುಭಾಶುಭ ರೂಪದೇರಡು ಬಂಧನದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಮನ, ವಚನ, ಕಾಯ ಈ ಮೂರರಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪರೂಪದೇರಡು ಬಂಧನದಿಂದ ದೃಢವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತ ಹೆಳವನಂತಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತರಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸದಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಯಾವ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಭಿನ್ನವಿವೇ ಅವು ಹೇಯವಿವೇಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಎಲೆ ಜೀವ ಪಂಗುವಿನಂತಿರುವಾತ್ಮ ತಾನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗನು - ಬರನು |

ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವವನು ಕರ್ಮವೊಯ್ಯುವುದು ಕರ್ಮವೆ ತರುವುದು ||೬೬||

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಭೇದಾಭೇದಭಾವನಾಮುಖ್ಯತಯಾ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ಸ್ವತಂತ್ರಸೂತ್ರನವಕಂ ಕಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪು ಜಿ ಪರು ಜಿ ಪರು ಅಪ್ಪಾ ಪರು ಜಿ ಣ ಹೋಇ |

ಪರು ಜಿ ಕಯಾಇ ವಿ ಅಪ್ಪು ಣವಿ ಣಿಯಮೇ ಪಭಣಹಿಂ ಜೋಇ ||೬೭||

ಆತ್ಮಾ ಆತ್ಮಾ ಏವ ಪರಃ ಏವ ಪರಃ ಆತ್ಮಾ ಪರಃ ಏವ ನ ಭವತಿ |

ಪರ ಏವ ಕದಾಚಿದಪಿ ಆತ್ಮಾ ನೈವ ನಿಯಮೇನ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಯೋಗಿನಃ ||೬೭||

ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪು ಜಿ ಪರು ಅಪ್ಪಾ ಪರು ಜಿ ಣ ಹೋಇ ಆತ್ಮಾತ್ಮೈವ ಪರ ಏವ ಪರಃ ಆತ್ಮಾ ಪರ ಏವ ನ ಭವತಿ | ಪರು ಜಿ ಕಯಾಇ ವಿ ಅಪ್ಪು ಣವಿ ಣಿಯಮೇಂ ಪಭಣಹಿಂ ಜೋಇ ಪರ ಏವ ಕದಾಚಿದಪ್ಯಾತ್ಮಾ ನೈವ ಭವತಿ ನಿಯಮೇನ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ ಕಥಯಂತಿ | ಪರಮಯೋಗಿನ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವಭಾವಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾತ್ಮೈವ ಪರಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಸ್ವಭಾವಃ ಪರ ಏವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿಧಾನಂ ತದೈಕಸ್ವಸ್ವಭಾವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪೋ ನ ಭವತಿ | ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪಃ ಪರಃ ಕ್ಷಾಪಿ ಕಾಲೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ನ ಭವತೀತಿ ಪರಮಯೋಗಿನಃ ಕಥಯಂತಿ | ಅತ್ರ ಮೋಕ್ಷಸುಖಾದುಪಾದೇಯಭೂತಾದಭಿನ್ನಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನೋ ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೭||

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟನೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಂಟುದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಈಗ ಭೇದಾಭೇದ ಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಒಂಭತ್ತು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪು ಜಿ] ಆತ್ಮನೇ ಇದ್ದಾನೆ [ಪರು] ಪರವು [ಪರು ಜಿ] ಪರವೇ ಇದೆ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಪರು ಜಿ ಣ ಹೋಇ] ಪರರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಪರು ಜಿ] ಪರವು ಕೂಡ [ಕಯಾಇ ವಿ] ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ [ಅಪ್ಪು ಣ ವಿ] ಆತ್ಮರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು [ಣಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಜೋಇ] ಯೋಗೀಶ್ವರರುಗಳು [ಪಭಣಹಿಂ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಅವನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ಇದ್ದಾನೆ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳು ಅವು ಪರವೇ ಇವೆ. ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ರೂಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ರೂಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪರಮ ಯೋಗೀಶ್ವರರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆತ್ಮ ಆತ್ಮನಿದ್ದು ಪರ ಪರವಿವೆ ಆತ್ಮಪರವಾಗನು ಪರವೆಂದು |

ಆತ್ಮರೂಪವಾಗದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಯೋಗಿಗಳು ಪೇಳಿದರು ||೬೭||

ಅಥ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಮರಣಂ ಬಂಧಮೋಕ್ಷೌ ಚ ನ ಕರೋತ್ಯಾತ್ಮೇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

**ಣ ವಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಇ ಣ ವಿ ಮರಣ ಬಂಧು ಣ ಮೋಕ್ಷು ಕರೇಇ |
ಜಿಲು ಪರಮತ್ಥೇ ಜೋಇಯಾ ಜಿಣವರು ಏಲು ಭಣೇಇ ||೬೮||**

**ನಾಪಿ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ನಾಪಿ ಮ್ರಿಯತೇ ಬಂಧಂ ನ ಮೋಕ್ಷಂ ಕರೋತಿ ||
ಜೀವಃ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಯೋಗಿನ್ ಜಿನವರಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ||೬೮||**

ನಾಪ್ಯುತ್ಪದ್ಯತೇ ನಾಪಿ ಮ್ರಿಯತೇ ಬಂಧಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ನ ಕರೋತಿ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ಜೀವಃ | ಕೇನ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಜಿನವರ ಏವಂ ಬ್ರೂತೇ ಕಥಯತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯದ್ಯಪ್ಯಾತ್ಮಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನು- ಭೂತ್ಯಭಾವೇ ಸತಿ ಶುಭಾಶುಭೋಪಯೋಗಾಭ್ಯಾಂ ಪರಿಣಮ್ಯ ಜೀವಿತಮರಣಶುಭಾಶುಭಬಂಧಾನ್ ಕರೋತಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಸದ್ಭಾವೇ ತು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇನ ಪರಿಣಮ್ಯ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಕರೋತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧ- ಪಾರಿಣಾಮಿಕಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕೇಣ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನ ಕರೋತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ | ಯದಿ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕಲಕ್ಷಣೇನ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ನ ಕರೋತಿ ತರ್ಹಿ ಶುದ್ಧನಯೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ನಾಸ್ತಿತಿ ತದರ್ಥಮನುಷ್ಠಾನಂ ವೃಥಾ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಮೋಕ್ಷೋ ಹಿ ಬಂಧಪೂರ್ವಕಃ, ಸ ಚ ಬಂಧಃ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನ

ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಜನ್ಮ-ಮರಣ, ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೬೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಪರಮತ್ಥೇಂ] ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ [ಜಿಲು] ಜೀವನು [ಣ ವಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಇ] ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, [ಣ ವಿ ಮರಣ] ಮರಣ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ, [ಬಂಧು ಮೋಕ್ಷು] ಬಂಧ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು [ಣ ಕರೇಇ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. [ಏಲುಂ] ಎಂದು [ಜಿಣವರು] ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವರು [ಭಣೇಇ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಶುಭಾಶುಭ ಉಪಯೋಗ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಜನ್ಮ, ಮರಣ ಮತ್ತು ಶುಭ-ಅಶುಭ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ಸದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಉಪಯೋಗ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಶುದ್ಧ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಮತ್ತು ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

**ಎಲೆ ಯೋಗಿ ಜೀವ ಪರಮಾರ್ಥದಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ-ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ |
ಸಲೆ ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷಗಳ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಜಿನರು ಪೇಳಿಹರು ||೬೮||**

ನಾಸ್ತಿ , ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಬಂಧಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೋ ಮೋಕ್ಷಃ ಸೋಽಪಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನ ನಾಸ್ತಿ | ಯದಿ ಪುನಃ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಬಂಧೋ ಭವತಿ ತದಾ ಸರ್ವದೈವ ಬಂಧ ಏವ | ಅಸ್ತಿನರ್ಥೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಏಕಃ ಕೋಽಪಿ ಪುರುಷಃ ಶೃಂಖಲಾಬದ್ಧಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ಬಂಧನರಹಿತಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಯಸ್ಯ ಬಂಧಭಾವೋ ಮುಕ್ತ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರೋ ಘಟತೇ, ದ್ವಿತೀಯಂ ಪ್ರತಿ ಮೋಕ್ಷೋ ಜಾತೋ ಭವತ ಇತಿ ಯದಿ ಭಣ್ಯತೇ ತದಾ ಕೋಪಂ ಕರೋತಿ | ಕಸ್ಮಾದ್ಬಂಧಾಭಾವೇ ಮೋಕ್ಷವಚನಂ ಕಥಂ ಘಟತ ಇತಿ | ತಥಾ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಬಂಧಾಭಾವೇ ಮುಕ್ತವಚನಂ ನ ಘಟತೇ ಇತಿ | ಅತ್ರ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರತೋ ಮುಕ್ತಜೀವಸದೃಶಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ||೬೮||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಜೀವಸ್ಯೋದ್ಭವಜರಾಮರಣರೋಗಲಿಂಗವರ್ಣಸಂಜ್ಞಾ ನಾಸ್ತೀತಿ ಕಥಯಂತಿ-

**ಅತ್ಥಿ ಣ ಉಬ್ಬಲು ಜರ-ಮರಣ ರೋಯ ವಿ ಲಿಂಗ ವಿ ವಣ್ಣ |
ಣಿಯಮಿಂ ಅಪ್ಪು ವಿಯಾಣಿ ತುಹು ಜೀವಹ ಏಕ್ಕ ವಿ ಸಣ್ಣ ||೬೯||**

ಪ್ರಶ್ನೆ:- ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ನಯರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಅನುಷ್ಠಾನವು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆಯಲ್ಲವೇ ?

ಉತ್ತರ :- ಮೋಕ್ಷವು ನಿಜವಾಗಿ ಬಂಧಪೂರ್ವಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದಂತೂ ಆ ಬಂಧವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂಧದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷವು ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಬಂಧವಿದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಂಧವೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಈ ವಿಷಯದ ಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,- ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಸಂಕಲೆಯಿಂದ ಬಂಧಿ ತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಬಂಧನರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಬಂಧಿತನಿದ್ದವನಿಗೆ 'ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ'ನೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಪುರುಷನಿಗೆ (ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡದವನಿಗೆ) 'ನಿನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತೆ'ಂದು ಹೇಳಹೋದರೆ ಅವನು ಕ್ರೋಧಿತನಾಗುವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಬಂಧನವೇ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಬಿಡುಗಡೆಯ ವಚನವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಕೂಡ ಬಂಧದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ 'ಮುಕ್ತ'ನೆಂಬ ವಚನವು ಕೂಡ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಮುಕ್ತ ಜೀವನ ಸದೃಶವಾಗಿ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣ, ರೋಗ, ಲಿಂಗ, ವರ್ಣ, ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಜೀವನಿಗೆ ಜನ್ಮ ಜರೆ ಮರಣ ರೋಗ ಲಿಂಗ ವರ್ಣವಿಲ್ಲವೆಂದು |
ಜೀವ ನೀನರಿ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಜೀವನಿಗೊಂದು ಕೂಡ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ ||೬೯||**

ಅಸ್ತಿ ನ ಉದ್ಭವಃ ಜರಾಮರಣಂ ರೋಗಾಃ ಅಪಿ ಲಿಂಗಾನ್ಯಪಿ ವರ್ಣಾಃ ||
ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮನ್ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯ ಏಕಾಪಿ ಸಂಜ್ಞಾಃ ||೬೯||

ಅತ್ತಿಣ ಉಬ್ಬಲು ಜರಮರಣು ರೋಯ ವಿ ಲಿಂಗ ವಿ ವಣ್ಣ ಅಸ್ತಿ ನ ನ ವಿದ್ಯತೇ | ಕಿಂ ಕಿಂ ನಾಸ್ತಿ | ಉಬ್ಬಲು ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಜರಾಮರಣಂ ರೋಗಾ ಅಪಿ ಲಿಂಗಾನ್ಯಪಿ ವರ್ಣಾಃ ಣಿಯಮಿಂ ಅಪ್ಪು ವಿಯಾಣಿ ತುಹುಂ ಜೀವಹಂ ಏಕ ವಿ ಸಣ್ಣ ನಿಯಮೇನ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಹೇ ಆತ್ಮನ್ ಹೇ ಜೀವ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಕಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ | ಜೀವಸ್ಯ ನ ಕೇವಲಮೇತನ್ನಾಸ್ತಿ ಸಂಜ್ಞಾಪಿ ನಾಸ್ತಿತಿ | ಅತ್ರ ಸಂಜ್ಞಾಶಬ್ದೇನಾಹಾರಾದಿಸಂಜ್ಞಾ ನಾಮಸಂಜ್ಞಾ ವಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ | ತಥಾಹಿ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೇರ್ವಿಪರೀತೈಃ ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭಪ್ರಭೃತಿ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮೈ - ಯಾನ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತದುದಯಜನಿತಾನ್ಯುದ್ಭವಾದೀನಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ | ತಾನಿ ಕಸ್ಮಾನ್ನ ಸಂತಿ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣೈಃ ಕೃತ್ವಾನಿಶ್ಚಯೇನಾನಾದಿಸಂತಾನಾಗತೋದ್ಭವಾದಿಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನತ್ವಾದಿತಿ | ಅತ್ರ ಉಪಾದೇಯರೂಪಾನಂತಸುಖಾವಿನಾಭೂತಶುದ್ಧಜೀವಾತ್ಮತನ್ಮಕಾಸಾದ್ಯಾನಿ ಭಿನ್ನಾನ್ಯುದ್ಭವಾದೀನಿ ತಾನಿ ಹೇಯಾನೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೯||

ಯದ್ಯುದ್ಭವಾದೀನಿ ಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಜೀವಸ್ಯ ನ ಸಂತಿ ತರ್ಹಿ ಕಸ್ಯ ಸಂತೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ದೇಹಸ್ಯ ಭವಂತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ದೇಹಹ ಉಬ್ಬಲು ಜರ-ಮರಣು ದೇಹಹ ವಣ್ಣು ವಿಚಿತ್ತು |
ದೇಹಹ ರೋಯ ವಿಯಾಣಿ ತುಹು ದೇಹಹ ಲಿಂಗು ವಿಚಿತ್ತು ||೭೦||

ಗಾಥೆ - ೬೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಪ್ಪು] ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! [ಜೀವಹಂ] ಜೀವನಿಗೆ [ಉಬ್ಬಲು] ಜನ್ಮ, [ಜರ-ಮರಣು] ಜರೆ, ಮರಣ [ರೋಯ ವಿ] ರೋಗಗಳು, [ಲಿಂಗ ವಿ] ಲಿಂಗಗಳು [ವಣ್ಣು] ವರ್ಣಗಳು [ಏ ಅತ್ತಿ] ಇಲ್ಲವೆಂದು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಣಿಯಮಿಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ವಿಯಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ, ಇಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ ಆದರೆ [ಏಕ ವಿ ಸಣ್ಣ] ಜೀವನಿಗೆ ಒಂದು ಕೂಡ ಸಂಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞೆ ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಹಾರಾದಿಗಳ ಸಂಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ನಾಮಸಂಜ್ಞೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯಜನ್ಯವಾದ ಆ ಜನ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಿದ್ದು ಅನಾದಿಸಂತಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜನ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಿದ್ದಾನೆ.

ಉಪಾದೇಯರೂಪವಾದ ಅನಂತಸುಖದೊಡನೆ ಅವಿನಾಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧ ಜೀವದಿಂದ ಆ ಜನ್ಮ ಮೊದಲಾದವು ಭಿನ್ನವಿವೆ, ಅವು ಹೇಯವಿವೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ದೇಹಕೆ ಜನ್ಮ ಜರೆ ಮರಣಗಳಿವೆ ದೇಹಕೆ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ಣಗಳಿವೆ |
ದೇಹಕೆ ರೋಗಗಳಿವೆ ದೇಹಕೆ ವಿಚಿತ್ರ ಲಿಂಗಗಳಿವೆಯೆಂದರಿ ||೭೦||

ದೇಹಸ್ಯ ಉದ್ಭವಃ ಜರಾಮರಣಂ ದೇಹಸ್ಯ ವರ್ಣಃ ವಿಚಿತ್ರಃ |

ದೇಹಸ್ಯ ರೋಗಾನ್ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ದೇಹಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ವಿಚಿತ್ರಮ್ ||೨೦||

ದೇಹಸ್ಯ ಭವತಿ | ಕಿಂ ಕಿಮ್ | ಉಬ್ಬ ಉ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಜರಾಮರಣಂ ಚ ವರ್ಣೋ ವಿಚಿತ್ರಃ | ವರ್ಣಶಬ್ದೇನಾತ್ರ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೇ ಚ ಶ್ಲೋಕಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವಾಗ್ಮಹ್ಯತೇ | ತಸ್ಯೈವ ದೇಹಸ್ಯ ರೋಗಾನ್ ವಿಜಾನೀಹೀತಿ, ಲಿಂಗಮಪಿ ಲಿಂಗಶಬ್ದೇನಾತ್ರ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೇ ಚ ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಲಿಂಗಂ ಯತಿಲಿಂಗಂ ವಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಮನಶ್ಚೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾ ನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಾಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಪ್ರತಿಕೂಲೈ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹೈರ್ಯಾನ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತದುದಯಸಂಪನ್ನಾ ಜನ್ಮಮರಣಾದಿಧರ್ಮಾ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಸಂತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ದೇಹಸ್ಯೇತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಅತ್ರ ದೇಹಾದಿಮಮತ್ಪರೂಪ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಯದಾ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕರೂಪೇಣ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತೇನ ಪರಿಣಮತಿ ತದಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೦||

ಅಥ ದೇಹಸ್ಯ ಜರಾಮರಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಮಾ ಭಯಂ ಜೀವ ಕಾರ್ಷೀರಿತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜನ್ಮಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಜೀವನಿಗಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅವು ಯಾರವಿವೆಯೆಂಬ ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ 'ಅವೆಲ್ಲವು ದೇಹಕ್ಕಿವೆ'ಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದೇಹಹಂ] ದೇಹಕ್ಕೆ [ಉಬ್ಬ ಉ] ಜನ್ಮವಿದೆ, [ಜರ-ಮರಣಂ] ಜರೆಯಿದೆ, ಮರಣವಿದೆ, [ದೇಹಹಂ] ದೇಹಕ್ಕೆ [ವಿಚಿತ್ತು ವಣ್ಣು] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ವರ್ಣವಿದೆ, 'ವರ್ಣ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಗಾಥಾ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ಐದು ವರ್ಣಗಳು ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, [ದೇಹಹಂ] ಅದೇ ದೇಹಕ್ಕೆ [ರೋಯ] ಅನೇಕ ರೋಗಗಳು [ದೇಹಹಂ] ಮತ್ತು ಅದೇ ದೇಹಕ್ಕೆ [ವಿಚಿತ್ತು ಲಿಂಗು] ವಿಚಿತ್ರ ಲಿಂಗಗಳಿವೆ, 'ಲಿಂಗ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಗಾಥಾಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ಪುರುಷಲಿಂಗ ಮತ್ತು ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಯತಿಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತ ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಮನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು [ಶುಹಂ ವಿಯಾಣಿ] ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣರೂಪದ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ರಾಗದ್ವೇಷ ಮೋಹಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಜನ್ಮಮರಣಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಜೀವದ್ದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ದೇಹದ್ದಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ದೇಹಾದಿಗಳ ಮಮತ್ಪರೂಪದ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಈ ಜೀವನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಾನಂದರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದಾಗ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯ-ನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ದೇಹಹ ಪೇಕ್ಷಿವಿ ಜರ-ಮರಣು ಮಾ ಭಲು ಜೀವ ಕರೇಹಿ |

ಜೋ ಅಜರಾಮರು ಬಂಭು ಪರು ಸೋ ಅಪ್ಪಾಣು ಮುಣೇಹಿ ||೨೧||

ದೇಹಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜರಾಮರಣಂ ಮಾ ಭಯಂ ಜೀವ ಕಾರ್ಷೀಃ |

ಯಃ ಅಜರಾಮರಃ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಃ ತಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ಯ ||೨೧||

ದೇಹಹಂ ಪೇಕ್ಷಿವಿ ಜರಮರಣು ಮಾ ಭಲು ಜೀವ ಕರೇಹಿ ದೇಹ ಸಂಬಂಧಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ | ಕಿಮ್ | ಜರಾ-ಮರಣಮ್ | ಮಾ ಭಯಂ ಕಾರ್ಷೀಃ ಹೇ ಜೀವ | ಅಯಮರ್ಥೋ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜೀವಸ್ಯ ಜರಾಮರಣಂ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹಸ್ಯ ನ ಚ ಜೀವಸ್ಯೇತಿ ಮತ್ವಾ ಭಯಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಕುರು | ಜೋ ಅಜರಾಮರು ಬಂಭು ಪರು ಸೋ ಅಪ್ಪಾಣು ಮುಣೇಹಿ ಯಃ ಕಶ್ಚಿದಜರಾಮರೋ ಜರಾಮರಣ-ರಹಿತಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಪರಃ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಭಾವ-ಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಪರಮಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ತಮೇವ ಭಾವಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೧||

ಅಥ ದೇಹೇ ಭಿದ್ಯ ಮಾನೇಽಪಿ ಭಿದ್ಯ ಮಾನೇಽಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾ ಸೂತ್ರಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ದೇಹದ ಜರಾ-ಮರಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಭಯ ಪಡಬೇಡವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ದೇಹಹಂ] ದೇಹದ [ಜರ-ಮರಣು] ಜರಾ-ಮರಣಗಳನ್ನು [ಪೇಕ್ಷಿ ವಿ] ನೋಡಿ [ಭಲು ಮಾ ಕರೇಹಿ] ನೀನು ಭಯ ಪಡಬೇಡ, ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಜರಾ-ಮರಣಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಅವು ದೇಹಕ್ಕಿವೆ ಜೀವನಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಯಪಡಬೇಡವೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.

[ಜೋ] ಯಾವನು [ಅಜರಾಮರು] ಅಜರಾಮರ-ಜರಾಮರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತ, [ಪರು] ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ, [ಬಂಭು] 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನು ನೀನು [ಅಪ್ಪಾಣು] ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಭಾವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೆಂದು [ಮುಣೇಹಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಅವನನ್ನೇ (ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ) ಭಾವಿಸೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಓ ಜೀವ ದೇಹದ ಜರ-ಮರಣಗಳ ನೋಡಿ ನೀ ಭಯಪಡಬೇಡ |

ಅಜರಾಮರ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆನಿಸಿದಾತ್ಮನನು ತಿಳಿದುಕೊ ನೀನು ||೨೧||

ಭಿಜ್ಜಲು ಭಿಜ್ಜಲು ಜಾಲು ಖಲು ಜೋಇಯ ಏಹು ಸರೀರು |

ಅಪ್ಪಾ ಭಾವಹಿ ಣಿಮ್ಮಲಲು ಜಂ ಪಾವಹಿ ಭವ-ತೀರು ||೨೨||

ಭಿದ್ಯತಾಂ ಭಿದ್ಯತಾಂ ಯಾತು ಕ್ಷಯಂ ಯೋಗಿನ್ ಇದಂ ಶರೀರಮ್ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ನಿರ್ಮಲಂ ಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಭವತೀರಮ್ ||೨೨||

ಭಿಜ್ಜ ಉ ಭಿಜ್ಜ ಉ ಜಾಲು ಖಲು ಜೋಇಯ ಏಹು ಸರೀರು ಭಿದ್ಯತಾಂ ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಭವತು ಭಿದ್ಯತಾಂ ವಾ ಭಿದ್ರೀಭವತು ಕ್ಷಯಂ ವಾ ಯಾತು ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಇದಂ ಶರೀರಂ ತಥಾಪಿ ತ್ವಂ ಕಿಂ ಕುರು | ಅಪ್ಪಾ ಭಾವಹಿ ಣಿಮ್ಮಲಲು ಆತ್ಮಾನಂ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಭಾವಯ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ನಿರ್ಮಲಂ ಭಾವಕರ್ಮ-ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರಹಿತಮ್ | ಯೇನ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಜಿಂ ಪಾವಹಿ ಭವತೀರು ಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಲಭಸೇ ತ್ವಂ ಹೇ ಜೀವ ಕಿಮ್ | ಭವತೀರಂ ಸಂಸಾರಸಾಗರಾವಸಾನಮಿತಿ ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ದೇಹಸ್ಯ ಭೇದನಾದಿವ್ಯಾಪಾರೇಽಪಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಕ್ಷೋಭಮಕುರ್ಮನ್ ಸನ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯತೀತಿ ಸಂಪಾದನಾದರ್ವಾಜ್ಞ ಮೋಕ್ಷಂ ಸ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೨||

ಅಥ ಕರ್ಮಕೃತಭಾವಾನಚೇತನಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಚ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಜೀವಾದ್ವಿನ್ಯಂ ಜಾನೀಹೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ದೇಹವು ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗಲಿ, ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗಲಿ, ಆದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಗಾಢಾ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಏಹು ಸರೀರು] ಈ ಶರೀರವು [ಭಿಜ್ಜಲು] ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದು ಎರಡು ತುಂಡಾಗಿ ಹೋಗಲಿ, [ಭಿಜ್ಜ ಉ] ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗಲಿ ಅಥವಾ ಭಿದ್ರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಹೋಗಲಿ, [ಖಲು ಜಾಲು] ಅಥವಾ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ನೀನು [ಣಿಮ್ಮಲಲು ಅಪ್ಪಾ] ನಿರ್ಮಲ ಎಂದರೆ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಭಾವಹಿ] ಭಾವಿಸು [ಜಿಂ] ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಭವತೀರು] ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದ [ಪಾವಹಿ] ದಡ ಸೇರುವೆ ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ದೇಹದ ಭೇದನಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರಾಗಾದಿಗಳ ಕ್ಷೋಭ ಮಾಡದೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನೀನು ಕರ್ಮಕೃತ (ರಾಗಾದಿ) ಭಾವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಚೇತನ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಎಲೆ ಯೋಗಿ ಶರೀರ ಭೇದಿಸಲಿ ಭೇದಿಸಲಿ ಕ್ಷಯಿಸಿಹೋದರು ಸಹ |

ಮಲರಹಿತಾತ್ಮನನು ಭಾವಿಸದರಿಂದ ಭವತೀರ ಪಡೆವೆ ನೀನು ||೨೨||

ಕಮ್ಮಹ ಕೇರಾ ಭಾವಡಾ ಅಣ್ಣ ಅಚೇಯಣು ದವ್ವು ।

ಜೀವ-ಸಹಾವಹ ಭಿಣ್ಣು ಜಿಯ ಣಿಯಮಿಂ ಬುಜ್ಜಹಿ ಸವ್ವು ॥೨೩॥

ಕರ್ಮಣಃ ಸಂಬಂಧಿತಃ ಭಾವಾ ಅನ್ಯತ್ ಅಚೇತನಂ ದ್ರವ್ಯಮ್ ।

ಜೀವಸ್ವಭಾವಾತ್ ಭಿನ್ನಂ ಜೀವ ನಿಯಮೇನ ಬುಧ್ಯಸ್ವ ಸರ್ವಮ್ ॥೨೩॥

ಕಮ್ಮಹಂ ಕೇರಾ ಭಾವಡಾ ಅಣ್ಣ ಅಚೇಯಣು ದವ್ವು ಕರ್ಮಸಂಬಂಧಿನೋ ರಾಗಾದಿಭಾವಾ ಅನ್ಯತ್ ಅಚೇತನಂ ದೇಹಾದಿದ್ರವ್ಯಂ ಏತತ್ಸೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಅಪ್ಪಸಹಾವಹಂ ಭಿಣ್ಣು ಜಿಯ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಸ್ವರೂಪಾದಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಾನಿಶ್ಚಯೇನ ಭಿನ್ನಂ ಪ್ರಥಗ್ಗೂತಂ ಹೇ ಜೀವ ಣಿಯಮಿಂ ಬುಜ್ಜಹಿ ಸವ್ವು ನಿಯಮೇನ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಬುಧ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಸರ್ವಂ ಸಮಸ್ತಮಿತಿ । ಅತ್ರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾವಿರತಿ ಪ್ರಮಾದಕಷಾಯಯೋಗನಿವೃತ್ತಿಪರಿಣಾಮಕಾಲೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ॥೨೩॥

ಅಥ ಜ್ಞಾನಮಯಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದನ್ಯತ್ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಮುಕ್ತಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಣಾಣಮಲು ಅಣ್ಣ ಪರಾಯಲು ಭಾಲು ।

ಸೋ ಛಂಡೇವಿಣು ಜೀವ ತುಹು ಭಾವಹಿ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ॥೨೪॥

ಗಾಥೆ - ೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಕಮ್ಮಹಂ ಕೇರಾ ಭಾವಡಾ] ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ರಾಗಾದಿ ಭಾವಗಳು ಮತ್ತು (ಅಣ್ಣ ಅಚೇಯಣು ದವ್ವು] ಶರೀರ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಅಚೇತನ ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಸವ್ವು] ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು [ಣಿಯಮಿಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಜೀವ-ಸಹಾವಹಂ] ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ [ಭಿಣ್ಣು] ಬೇರೆಯಾಗಿ-ಪ್ರಥಮ ಭೂತವಾಗಿ [ಬುಜ್ಜ ಹಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಪ್ರಮಾದ, ಕಷಾಯ, ಯೋಗ ಇವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ನೀನು ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಪರ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಓ ಜೀವ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧಿ ಭಾವ ಅನ್ಯಚೇತನ ದ್ರವ್ಯಗಳು ।

ಆ ಜೀವ ಸ್ವಭಾವದಿಂ ಭಿನ್ನವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿ ತಿಳಿ ನೀನು ॥೨೩॥

ಜ್ಞಾನಮಯನಾದಾತ್ಮನನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪರಭಾವಗಳನು ।

ನೀನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ಎಲೆ ಜೀವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನು ಭಾವಿಸು ॥೨೪॥

ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಅನ್ಯಃ ಪರಃ ಭಾವಃ |

ತಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಜೀವ ತ್ವಂ ಭಾವಯ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ ||೨೪||

ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಮಲು ಅಣ್ಣ ಪರಾಯಲು ಭಾಲು ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಭೂತಾನಂತಗುಣರಾಶಿಂ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ ಅನ್ಯೋ ಭಿನ್ನೋಽಭ್ಯಂತರೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ- ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ದೇಹಾದಿಪರಭಾವಃ ಸೋ ಛಂಡೇವಿಣು ಜೀವ ತುಹುಂ ಭಾವಹಿ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಪರಭಾವಂ ಛಂಡಯಿತ್ವಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಹೇ ಜೀವ ತ್ವಂ ಭಾವಯ | ಕಮ್ | ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಚತುಷ್ಟಯವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸಾಧಕಮಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ- ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಪರಿಣತಮಿತಿ | ಅತ್ರ ತಮೇವೋಪಾದೇಯಂ ಜಾನೀಹೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೪||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನಾಷ್ಟಕರ್ಮಸರ್ವದೋಷರಹಿತಂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಸಹಿತಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಅಟ್ಟಹ ಕಮ್ಮಹ ಬಾಹಿರಲು ಸಯಲಹ ದೋಸಹ ಚತ್ತು |

ದಂಸಣ-ಕಾಣ-ಚರಿತ್ರಮಲು ಅಪ್ಪಾ ಭಾವಿ ಣಿರುತ್ತು ||೨೫||

ಗಾಥೆ - ೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಕಾಣಮಲು ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಅಣ್ಣ ಪರಾಯಲು ಭಾಲು] ಇತರ ಪರ ಭಾವಗಳಿವೆ [ಸೋ] ಅವನ್ನು [ಛಂಡೇವಿಣು] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು] ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಭಾವಹಿ] ಭಾವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ರಾಶಿಯು ಅಂತರ್ಭೂತವಿರುವಂಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಎಂದರೆ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಹಾದಿ ಪರಭಾವಗಳಿರುವಂಥ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರದ ಸಾಧಕ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಕಾರಣ ಸಮಯಸಾರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಭಾವಿಸು.

ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ-ಸಮ್ಯಕ್ ಚಾರಿತ್ರಗಳಿಂದ ಸಹಿತನೂ ಆದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಷ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತ |

ಇಷ್ಟ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನಮಯ ಆತ್ಮನನು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಭಾವಿಸು ||೨೫||

**ಅಷ್ಟಭ್ಯಃ ಕರ್ಮಭ್ಯಃ ಬಾಹ್ಯಂ ಸಕಲೈಃ ದೋಷೈಃ ತ್ಯಕ್ತಮ್ |
ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ||೨೫||**

ಅಟ್ಟಹಂ ಕಮ್ಮಹಂ ಬಾಹಿರಲು ಸಯಲಹಂ ದೋಸಹಂ ಚತ್ತು ಅಷ್ಟಕರ್ಮಭ್ಯೋ ಬಾಹ್ಯಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಭಾವಕರ್ಮರೂಪಸರ್ವದೋಷೈಸ್ತೈಕ್ತಮ್ | ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ದಂಸಣಣಾಣಚರಿತ್ರಮಲು ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾವಿನಾಭೂತೈಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರೈರ್ನಿರ್ವೃತ್ತಂ ಅಪ್ಪಾ ಭಾವಿ ಣಿರುತ್ತು ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ | ದೃಷ್ಟಶ್ಚ ತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧಾದಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಾನ್ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಭಾವಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಣಿರುತ್ತು ನಿಶ್ಚಿತಮ್ | ಅತ್ರ ನಿರ್ವಾಣಸುಖಾದುಪಾದೇಯಭೂತಾದಭಿನ್ನಃ ಸಮಸ್ತಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನೋ ಯೋಽಸೌ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸ ಏವಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಾನಾಂ ಭವ್ಯಾನಾಮುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೫|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಪೃಥಕ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭೇದಭಾವನಾಸ್ಥಲಸೂತ್ರನವಕಂ ಗತಮ್ |

ತದನಂತರಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ದೃಷ್ಟಿಮುಖ್ಯತೇನ ಸ್ವತಂತ್ರಸೂತ್ರಮೇಕಂ ಕಥಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಟ್ಟಹಂ ಕಮ್ಮಹಂ ಬಾಹಿರಲು] ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಾಹ್ಯನು ಎಂದರೆ ರಹಿತನು, [ಸಯಲಹಂ ದೋಸಹಂ ಚತ್ತು] ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನು, [ದಂಸಣ-ಣಾಣ-ಚರಿತ್ರಮಲು] ಸಮ್ಯಕ್ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯನು ಆದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಣಿರುತ್ತು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಭಾವಿ] ಭಾವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನೂ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗಾದಿಗಳ ಭಾವಕರ್ಮರೂಪದ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ, ದರ್ಶನಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಮಯ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದೊಡನೆ ಅವಿನಾಭೂತನೂ, ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಭಾವಿಸು ಎಂದರೆ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮತ್ತು ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷೆಯರೂಪದ ನಿದಾನಬಂಧ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಭಾವಿಸು.

ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ನಿರ್ವಾಣ ಸುಖದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಭಾವಕರ್ಮ ಅದರಂತೆ ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದಂಥ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭೇದಭಾವರೂಪದಿಂದ ಒಂಭತ್ತನೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಅನಂತರ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ದೃಷ್ಟಿಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಈಗ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ದೋಹಾಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಪ್ಪಿಂ ಅಪ್ಪು ಮುಣಂತು ಜಿಲು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ।

ಸಮ್ಮಾ ಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು ಲಹು ಕಮ್ಮ ಇ ಮುಚ್ಚೇಇ ॥೨೬॥

ಆತ್ಮನಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನನ್ ಜೀವಃ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಃ ಭವತಿ ।

ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಃ ಜೀವಃ ಲಘು ಕರ್ಮಣಾ ಮುಚ್ಯತೇ ॥೨೬॥

ಅಪ್ಪಿಂ ಅಪ್ಪು ಮುಣಂತು ಜಿಲು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ಆತ್ಮ ನಾತ್ಮಾ ನಂ ಜಾನನ್ ಸನ್ ಜೀವೋ ವೀತರಾಗ-
ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಪರಿಣತೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನನ್ನನುಭವನ್ ಸನ್ ಜೀವಃ ಕರ್ತಾಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ
ಹವೇಇ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಭವತಿ । ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ ಭಾವನಾಯಾಃ ಫಲಂ ಕಥ್ಯತೇ ಸಮ್ಮಾ ಇಟ್ಟಿಲು
ಜೀವಡಲು ಲಹು ಕಮ್ಮ ಇಂ ಮುಚ್ಚೇಇ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಃ ಜೀವೋ ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಣಾ
ಮುಚ್ಯತೇ ಇತಿ । ಅತ್ರ ಯೇನೈವ ಕಾರಣೇನ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಃ ಕಿಲ ಕರ್ಮಣಾ ಶೀಘ್ರಂ ಮುಚ್ಯತೇ ತೇನೈವ
ಕಾರಣೇನ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಾ ನುಕೂಲಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತ್ಯ ವಿನಾಭೂತಂ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವೇವ
ಭಾವನೀಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ । ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತೇ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್
ಲಕ್ಷಣಮ್ - 'ಸದ್ವರ್ಷ ಸರ್ವಕೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ಣಿಯಮೇಣ । ಸಮ್ಯಕ್ ಪರಿಣದೋ ಉಣ ಖವೇಇ
ದುಟ್ಟಿ ಕಮ್ಮಾ ಇಂ' ॥೨೬॥

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಮಿಥ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷಣಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ ಕಥ್ಯತೇ ತದ್ಯಥಾ-

ಗಾಥೆ - ೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಲು] ಜೀವನು [ಅಪ್ಪಿಂ ಅಪ್ಪು ಮುಣಂತು] ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ
[ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ] ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು [ಸಮ್ಮಾ ಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು] ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು
[ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ಕಮ್ಮ ಇಂ] ಕರ್ಮಗಳಿಂದ [ಮುಚ್ಚೇಇ] ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಜೀವನು ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ
ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಅಂತರಾತ್ಮನಿಂದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು (ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಜೀವನು
ವೀತರಾಗ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು ಶೀಘ್ರ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ
ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಭಾವನೆಯ ಫಲ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ
ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಜತೆ ಅವಿನಾಭೂತವಾದ
ವೀತರಾಗ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವೇ ಭಾವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ
ದೇವರು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಹುಡದ ೧೪ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ- 'ನಿಜ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವನು ಜೀವ ಆತ್ಮನಿಂದಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದು ।

ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವ ಶೀಘ್ರ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ॥೨೬॥

ಪಜ್ಜಯ-ರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ |

ಬಂಧಲು ಬಹು-ವಿಹ-ಕಮ್ಮಡಾ ಜೇ ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ ||22||

ಪರ್ಯಾಯರಕ್ತೋ ಜೀವಃ ಮಿಥ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಃ ಭವತಿ |

ಬಧ್ನಾತಿ ಬಹುವಿಧಕರ್ಮಾಣಿ ಯೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮತಿ ||22||

ಪಜ್ಜಯರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ಪರ್ಯಾಯರಕ್ತೋ ಜೀವೋ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಭವತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರುಚಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾಭಿನಿವೇಶರೂಪಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಮೂಢತ್ರಯಾದಿಪಂಚ-ವಿಂಶತಿಮಲಾಂತರ್ಭಾವಿನೀ ಮಿಥ್ಯಾ ವಿತಥಾ ವ್ಯಲೀಕಾ ಚ ಸಾ ದೃಷ್ಟಿರಭಿಪ್ರಾಯೋ ರುಚಿಃ ಪ್ರತ್ಯಯಃ ಶ್ರದ್ಧಾನಂ ಯಸ್ಯ ಸ ಭವತಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ | ಸ ಚ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ನರನಾರಕಾದಿವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯರತಃ | ತಸ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾ-ಪರಿಣಾಮಸ್ಯ ಫಲಂ ಕಥ್ಯತೇ | ಬಂಧನ ಬಹುವಿಧಕಮ್ಮಡಾ ಜೇಂ ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ ಬಧ್ನಾತಿ ಬಹುವಿಧ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯೈಃ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮತಿ, ಯೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಪರಿಣಾಮೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿಃ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ಭೂತಾನಿ ಬಹುವಿಧಕರ್ಮಾಣಿ ಬಧ್ನಾತಿ ತೈಶ್ಚ ಕರ್ಮಭಿದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲಭವಭಾವರೂಪಂ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಂ ಸಂಸಾರಂ ಪರಿಭ್ರಮತೀತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತೇ ನಿಶ್ಚಯಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷಣಮ್ - 'ಜೋ ಪುಣು ಪರದವ್ವರೂ ಮಿಚ್ಛಾಙ್ಗಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ಸೋ ಸಾಹೂ | ಮಿಚ್ಛತ್ತಪರಿಣದೋ ಉಣ ಬಜ್ಜದಿ ದುಟ್ಟಿಟ್ಟಿಂಹಿಂ||' ಪುನಶ್ಚೋಕ್ತಂ ತೈರೇವ- 'ಜೇ ಪಜ್ಜ ಏಸು ಣೆರದಾ ಜೀವಾ ಪಸಮಇಗ ತಿ ಣೆದ್ಡಿಟ್ಟಾ | ಆದಸಹಾವಮ್ಠಿ ಠಿದಾ ತೇ ಸಗಸಮಯಾ ಮುಣೇಯವ್ವಾ ||' ಅತ್ರ ಸ್ವಸಂವಿತ್ತಿರೂಪಾದ್ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಂ ಹೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||22||

ಅನುರಕ್ತನಾದ (ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ) ಶ್ರಮಣನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಆ ಶ್ರಮಣನು ದುಷ್ಟವಾದ ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಅನಂತರ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗ ಮೊದಲನೇ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - 22

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಜ್ಜಯ ರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು] ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದ ಜೀವನು [ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ] ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುತ್ತಾನೆ, ಅವನು [ಬಹು-ವಿಹ-ಕಮ್ಮಡಾ] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ [ಬಂಧಲು] ಬದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, [ಜೇಂ] ಅದರಿಂದ ಅವನು [ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನರನಾರಕಾದಿ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದ ಜೀವನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುತ್ತಾನೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯರುಚಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಅಭಿನಿವೇಶರೂಪವಾದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ

**ಜೀವ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾಗಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುವನು |
ಅವನು ಬಹುವಿಧ ಕರ್ಮದಿ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವನು ||22||**

ಅಥ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೋಪಾರ್ಜಿತಕರ್ಮಶಕ್ತಿಂ ಕಥಯತಿ-

ಕಮ್ತು ಇ ದಿಢ-ಘನ-ಚಿಕ್ಕಣ ಇ ಗರುವ ಇ ವಜ್ಜ-ಸಮಾ ಇ ।

ಣಾಣ-ವಿಯಕ್ಕಣು ಜೀವಡಲು ಉಪ್ಪಹಿ ಪಾಡಹಿ ತಾ ಇ ॥೨೮॥

ಕರ್ಮಾಣಿ ದೃಢಘನಚಿಕ್ಕಣಾನಿ ಗುರುಕಾಣಿ ವಜ್ಜ,ಸಮಾನಿ ।

ಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣಂ ಜೀವಂ ಉತ್ಪಥೇ ಪಾತಯಂತಿ ತಾನಿ ॥೨೮॥

ಕಮ್ತು ಇಂ ದಿಢಘನಚಿಕ್ಕಣ ಇಂ ಗರುವ ಇಂ ವಜ್ಜಸಮಾ ಇಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭವಂತಿ । ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಾನಿ । ದೃಢಾನಿ ಬಲಿಷ್ಠಾನಿ ಘನಾನಿ ನಿಬಿಡಾನಿ ಚಿಕ್ಕಣಾನ್ಯಪನೇತುಮಶಕ್ಯಾನಿ ವಿನಾಶಯಿತುಮಶಕ್ಯಾನಿ ಗುರುಕಾಣಿ ಮಹಾಂತಿ ವಜ್ಜ,ಸಮಾನ್ಯಭೇದ್ಯಾನಿ ಚ । ಇತ್ಥಂಭೂತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ । ಣಾಣವಿಯಕ್ಕಣು ಜೀವಡಲು ಉಪ್ಪಹಿ ಪಾಡಹಿಂ ತಾ ಇಂ ಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣಂ ಜೀವಮುತ್ಪಥೇ ಪಾತಯಂತಿ । ತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯುಗಪಲ್ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣವಿಚಕ್ಷಣಂ ದಕ್ಷಂ ಜೀವಮಭೇದರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣಾ-ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತ ಉನ್ಮಾರ್ಗೇ ಪಾತಯಂತೀತಿ । ಅತ್ರಾಯಮೇವಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪೋ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಉಪಾದೇಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ॥೨೮॥

ಅಥ ಮಿಥ್ಯಾಪರಿಣತ್ಯಾ ಜೀವೋ ವಿಪರೀತಂ ತತ್ತ್ವಂ ಚಾನಾತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಮೂರು ಮೂಢತೆಗಳು, ಎಂಟು ಮದಗಳು, ಎಂಟು ಮಲಗಳು, ಆರು ಅನಾಯತನಗಳು ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡ ಮಿಥ್ಯೆ-ಸುಳ್ಳು-ಕೃತ್ರಿಮವಿರುವಂಥ ದೃಷ್ಟಿ-ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಅಭಿರುಚಿ, ಪ್ರತ್ಯಯ, ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಯಾವನಿಗಿವೆ ಅವನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುತ್ತಾನೆ.

ಅವನ ಮಿಥ್ಯಾ ಪರಿಣಾಮದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಅವನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಬಹು ವಿಧದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ, ಭಾವರೂಪವಾದ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಾನೆ, ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ ದೇವರು ಮೋಕ್ಷಪಾಹುಡದ ೧೫ ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ- 'ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಿರುವಂಥ ಸಾಧುವು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಅವನು ದುಷ್ಟವಾದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.' ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ಪ್ರವಚನಸಾರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನವಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ಪರಸಮಯರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವವರನ್ನು ಸ್ವಸಮಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಸ್ವಸಂವಿತ್ತಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದಂಥ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವು ಹೇಯವಿದೇಯಿಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಕರ್ಮದ ಶಕ್ತಿಯ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಘನ ದೃಢ ಸಾಂದ್ರ ಗುರುತರ ವಜ್ಜ,ಸಮ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳು ।

ಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣನಾದ ಜೀವನನು ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲಿ ಕೆಡವುವವು ॥೨೮॥

ಜಿಲು ಮಿಚ್ಚತ್ತೇ ಪರಿಣಮಿಲು ವಿವರಿಲು ತಚ್ಚು ಮುಣೇಇ |

ಕಮ್ಮ-ವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಭಾವಡಾ ತೇ ಅಪ್ಪಾಣು ಭಣೇಇ ||೨೯||

ಜೀವ: ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇನ ಪರಿಣತ: ವಿಪರೀತಂ ತತ್ತ್ವಂ ಮನುತೇ |

ಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾನ್ ಭಾವಾನ್ ತಾನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಣತಿ ||೨೯||

ಜಿಲು ಮಿಚ್ಚತ್ತೇಂ ಪರಿಣಮಿಲು ವಿವರಿಲು ತಚ್ಚು ಮುಣೇಇ ಜೀವೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇನ ಪರಿಣತ: ಸನ್ ವಿಪರೀತಂ ತತ್ತ್ವಂ ಜಾನಾತಿ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರುಚಿವಿಲಕ್ಷಣೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇನ ಪರಿಣತ: ಸನ್ ಜೀವ: ಪರಮಾತ್ಮಾ ದಿತತ್ತ್ವಂ ಚ ಯಥಾವದ್ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಮಪಿ ವಿಪರೀತಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಪರಿಣತಂ ಜಾನಾತಿ | ತತಶ್ಚ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಕಮ್ಮವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಭಾವಡಾ ತೇ ಅಪ್ಪಾಣು ಭಣೇಇ ಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾನ್ ಭಾವಾನ್ ತಾನಾತ್ಮಾನಂ ಭಣತಿ, ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಜ್ಞಾನಾಭಾವಾದ್ಗ್ರಸ್ಥೂಲಕೃಶಾದಿಕರ್ಮಜನಿತದೇಹಧರ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥ: | ಅತ್ರತೇಭ್ಯ: ಕರ್ಮಜನಿತಭಾವೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನೋ ರಾಗಾದಿನಿವೃತ್ತಿಕಾಲೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥ: ||೨೯||

ಗಾಥೆ - ೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಮ್ಮಇಂ] ಕರ್ಮಗಳು ಅವು [ದಿಥ-ಘಣ-ಚಿಕ್ಕಣಇಂ] ದೃಢ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠವಿವೆ, ಘನ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿಬಿಡವಿವೆ, ಸ್ಥಿಗ್ಧ ಎಂದರೆ ದೂರ ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ಯವಿವೆ- ನಾಶಮಾಡಲು ಅಶಕ್ಯವಿವೆ [ಗುರುವಇಂ] ಗುರು ಎಂದರೆ ಭಾರರೂಪವಿವೆ, [ವಜ್ರ-ಸಮಾಇಂ] ವಜ್ರದ ಸಮಾನ ಅಭೇದ್ಯವಿವೆ [ತಾಇಂ] ಇಂಥ ಕರ್ಮಗಳು [ಣಾಣ-ವಿಯಕ್ಕಣು ಜೀವಡಲು] ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣನಾದ ಜೀವನನ್ನು [ಉಪ್ಪಹಿ] ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ [ಪಾಡಹಿಂ] ದೂಡುತ್ತವೆ, ಇಂಥ ಕರ್ಮಗಳು ಯುಗಪತ್ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣನಾದ-ದಕ್ಷನಾದ ಜೀವನನ್ನು ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳುತ್ತವೆ,

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಮಿಥ್ಯಾಪರಿಣತಿಯಿಂದ ಜೀವನು ವಿರುದ್ಧ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಲು] ಜೀವನು [ಮಿಚ್ಚ ತ್ತೇಂ ಪರಿಣಮಿಲು] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುತ್ತ [ತಚ್ಚು] ತತ್ತ್ವವನ್ನು [ವಿವರಿಲು] ವಿಪರೀತವಾಗಿ [ಮುಣೇಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅದರಿಂದ ಅವನು [ಕಮ್ಮ-ವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಭಾವಡಾ] ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಭಾವಗಳಿವೆ [ತೇ] ಅವನ್ನು [ಅಪ್ಪಾಣು ಭಣೇಇ] ತನ್ನ ರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಜೀವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ತತ್ತ್ವವನು ವಿಪರೀತ ತಿಳಿವನು |

ಅವನದರಿಂ ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತ ಭಾವಗಳನು ತನ್ನವೆಂದರಿವನು ||೨೯||

ಅಥಾನಂತರಂ ತತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕರ್ಮಜನಿತಭಾವಾನ್ ಯೇನ ಮಿಥ್ಯಾಪರಿಣಾಮೇನ ಕೃತ್ವಾ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಆತ್ಮ ನಿ ಯೋಜಯತಿ ತಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಸೂತ್ರಪಂಚಕೇನ ವಿವೃಣೋತಿ -

ಹಲು ಗೋರಲು ಹಲು ಸಾಮಲಲು ಹಲು ಜಿ ವಿಭಿಣ್ಣಲು ವಣ್ಣು |

ಹಲು ತಣು-ಅಂಗಲು ಧೂಲು ಹಲು ಏಹಲು ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು ||೮೦||

ಅಹಂ ಗೌರಃ ಅಹಂ ಶ್ಯಾಮಃ ಅಹಮೇವ ವಿಭಿನ್ನಃ ವರ್ಣಃ |

ಅಹಂ ತನ್ವಂಗಃ ಸ್ಥೂಲಃ ಅಹಂ ಏತಂ ಮೂಢಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ||೮೦||

ಅಹಂ ಗೌರೋ ಗೌರವರ್ಣಃ, ಅಹಂ ಶ್ಯಾಮಃ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಃ, ಅಹಮೇವ ಭಿನ್ನೋ ನಾನಾವರ್ಣಃ ಮಿಶ್ರವರ್ಣಃ | ಕ್ಷ | ವರ್ಣವಿಷಯೇ ರೂಪವಿಷಯೇ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತೋಽಹಮ್ | ತನ್ವಂಗಃ ಕೃಶಾಂಗಃ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತೋಽಹಮ್ | ಸ್ಥೂಲಃ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಃ | ಇತ್ಯಂಭೂತಂ ಮೂಢಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ | ಏವಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಮಿಥ್ಯಾಪರಿಣಾಮಪರಿಣತಂ ಜೀವಂ ಮೂಢಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನಾತ್ಮನೋ ಭಿನ್ನಾನ್ ಕರ್ಮಜನಿತಾನ್ ಗೌರಸ್ಥೂಲಾದಿ ಭಾವಾನ್ ಸರ್ವಥಾ ಹೇಯಭೂತಾನಪಿ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯಭೂತೇ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇ ಶುದ್ಧಜೀವೇ ಯೋ ಯೋಜಯತಿ ಸ ವಿಷಯಕಷಾಯಾಧೀನತಯಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತೇಶ್ಚೈತಃ ಸನ್ ಮೂಢಾತ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ||೮೦||

ಅಥ -

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಜೀವನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ತತ್ತ ವನ್ನು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಶುದ್ಧ-ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ರುಚಿಯಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮಿಥ್ಯಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಜೀವನು ಪರಮಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯಥಾವತ್ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಪರೀತ ಹಾಗೂರಾಗಾದಿರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕರ್ಮದಿಂದಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು ತನ್ನರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ- ವಿಶಿಷ್ಟ ಭೇದಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಗೌರ, ಸ್ಥೂಲ, ಕೃಶಾದಿಗಳಂಥ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ ದೇಹದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಆ ಕರ್ಮಜನ್ಯ ಭಾವಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ ರಾಗಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅನಂತರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆ ಕರ್ಮಜನಿತ ಭಾವಗಳನ್ನು ಯಾವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಐದು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಢೆ - ೮೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಹಲುಂ ಗೋರಲು] ನಾನು ಗೌರವರ್ಣನಿದ್ದೇನೆ, [ಹಲುಂ ಸಾಮಲಲು] ನಾನು ಕಪ್ಪು ವರ್ಣನಿದ್ದೇನೆ [ಹಲುಂ ಜಿ ವಿಭಿಣ್ಣ ಉ ವಣ್ಣು] ನಾನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು [ಹಲುಂ

ನಾನು ಗೌರ ನಾನು ಕಪ್ಪು ನಾನು ವಿಭಿನ್ನ ವರ್ಣದವನು ಮತ್ತೆ |

ನಾನು ಕೃಶ ನಾನು ಸ್ಥೂಲನೆಂದು ಮನ್ನಿಪನನು ಮೂಢನೆಂದರಿ ||೮೦||

ಹಲು ವರು ಬಂಭಣು ವಇಸು ಹಲು ಹಲು ಖತ್ತಿ ಹಲು ಸೇಸು |

ಪುರಿಸು ಣಲುಸರ ಇತ್ತಿ ಹಲು ಮಣ್ಣ ಇ ಮೂಢು ವಿಸೇಸು ||೮೦||

ಅಹಂ ವರಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ವೈಶ್ಯಃ ಅಹಂ ಅಹಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ಅಹಂ ಶೇಷಃ |

ಪುರುಷಃ ನಪುಂಸಕಃ ಸ್ತ್ರೀ ಅಹಂ ಮನ್ಯತೇ ಮೂಢಃ ವಿಶೇಷಮ್ ||೮೦||

ಹಲಂ ವರು ಬಂಭಣು ವಇಸು ಹಲಂಹಲಂ ಖತ್ತಿಲು ಹಲಂ ಸೇಸು ಅಹಂ ವರೋ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಅಹಂ ವೈಶ್ಯೋವಣಿಗ್ ಅಹಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಽಹಂ ಶೇಷಃ ಶೂದ್ರಾದಿ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತಃ ಪುರಿಸು ಣಲು ಸಲು ಇತ್ತಿ ಹಲಂ ಮಣ್ಣ ಇ ಮೂಢು ವಿಸೇಸು ಪುರುಷೋ ನಪುಂಸಕಃ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗೋಽಹಂ ಮನ್ಯತೇ ಮೂಢೋ ವಿಶೇಷಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವಿಶೇಷಮಿತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಯನ್ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಭಿನ್ನಾನಪಿ ಕರ್ಮಜನಿತಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಭೇದಾನ್ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣ ಹೇಯಭೂತಾನಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನೋ-ಪಾದೇಯಭೂತೇ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಯೋಜಯತಿ ಸಂಬದ್ಧಾನ್ ಕರೋತಿ | ಕೋಽಸೌ ಕಥಂಭೂತಃ | ಅಜ್ಞಾನಪರಿಣತಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾರಹಿತೋ ಮೂಢಾತ್ಮೇತಿ ||೮೦||

ಅಥ-

ತಣುಅಂಗಲುಂ] ನಾನು ಕೃಶ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಿದ್ದೇನೆ, **[ಹಲಂ ಘಾಲಂ]** ನಾನು ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಿದ್ದೇನೆ **[ಏಹಲಂ ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು]** ಎಂದು ಮನ್ನಿಸುವ ಜೀವನನ್ನು ನೀನು ಮೂಢನೆಂದು ತಿಳಿ-ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಮಿಥ್ಯಾಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜೀವನನ್ನು ನೀನು ಮೂಢಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಕರ್ಮಜನ್ಯ ಗೌರ-ಸ್ಥೂಲಾದಿ ಭಾವಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಹೇಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವವನು ವಿಷಯಕಷಾಯದ ಆಧೀನನಾಗಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತ ಮೂಢಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- **[ಹಲಂ ವರು ಬಂಭಣು]** ನಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದೇನೆ, **[ಹಲಂ ವಇಸು]** ನಾನು ವೈಶ್ಯನಿದ್ದೇನೆ **[ಹಲಂ ಖತ್ತಿ]** ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿದ್ದೇನೆ **[ಹಲಂ ಸೇಸು]** ನಾನು ಶೂದ್ರನಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು **[ಹಲಂ ಪುರಿಸು ಣಲುಸರ ಇತ್ತಿ]** ನಾನು ಪುರುಷನಿದ್ದೇನೆ, ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯಿದ್ದೇನೆ **[ಮೂಢು ವಿಸೇಸು ಮಣ್ಣು ಇ]** ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂಢ ಜೀವನು ತಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷನಿದ್ದೇನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಜ್ಞಾನ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಮೂಢಾತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಯಭೂತ-

ನಾನು ಉತ್ತಮ ದ್ವಿಜ ನಾನು ವೈಶ್ಯ ನಾನು ಕ್ಷತ್ರ ನಾನು ಶೂದ್ರ |

ನಾನು ಪುರುಷ ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಾದಿಯೆಂದು ಮೂಢ ಮನ್ನಿಪನು ||೮೦||

ತರುಣಲು ಬೂಡಲು ರೂಯಡಲು ಸೂರಲು ಪಂಡಿಲು ದಿವ್ವು |

ಖಿವಣಲು ವಂದಲು ಸೇವಡಲು ಮೂಡಲು ಮಣ್ಣ ಇ ಸವ್ವು ||೮೨||

ತರುಣಃ ವೃದ್ಧಃ ರೂಪವಾನ್ ಶೂರಃ ಪಂಡಿತಃ ದಿವ್ಯಃ |

ಕ್ಷಪಣಕಃ ವಂದಕಃ ಶ್ಲೇತಪಟಃ ಮೂಢಃ ಮನ್ಯತೇ ಸರ್ವಮ್ ||೮೨||

ತರುಣಲು ಬೂಡಲು ರೂಯಡಲು ಸೂರಲು ಪಂಡಿಲು ದಿವ್ವು ತರುಣೋ ಯೌವನಸ್ಥೋಽಹಂ ವೃದ್ಧೋಽಹಂ ರೂಪಸ್ವ್ಯಹಂ ಶೂರಃ ಸುಭಟೋಽಹಂ ಪಂಡಿತೋಽಹಂ ದಿವ್ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟೋಽಹಂ | ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಖಿವಣಲು ವಂದಲು ಸೇವಡಲು ಕ್ಷಪಣಕೋ ದಿಗಂಬರೋಽಹಂ ವಂದಕೋ ಬೌದ್ಧೋಽಹಂ ಶ್ಲೇತಪಟಾದಿಲಿಂಗಧಾರಕೋಽಹಮಿತಿ ಮೂಢಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಂ ಮನ್ಯತ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾಭಿನ್ನಾನ್ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಭಿನ್ನಾನ್ ಕರ್ಮೋದಯೋತ್ಪನ್ನಾನ್ ತರುಣವೃದ್ಧಾದಿವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾನ್ ಹೇಯಾನಪಿ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯಭೂತೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇ ಯೋಜಯತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿವಿಭಾವಪರಿಮಾಣಾಧೀನತಯಾ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾಚ್ಯುತಃ ಸನ್ ಮೂಢಾತ್ಮೇತಿ ||೮೨||

ಅಥ-

ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ-ಸಂಬಂಧ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪುನಃ - ಮೂಢಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತರುಣಲು] ನಾನು ತರುಣನಿದ್ದೇನೆ, [ಬೂಡಲು] ವೃದ್ಧನಿದ್ದೇನೆ, [ರೂಯಡಲು] ಸುಂದರನಿದ್ದೇನೆ, [ಸೂರಲು] ಶೂರನಿದ್ದೇನೆ, [ಪಂಡಿಲು] ಪಂಡಿತನಿದ್ದೇನೆ, [ದಿವ್ವು] ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿದ್ದೇನೆ, [ಖಿವಣಲು] ದಿಗಂಬರನಿದ್ದೇನೆ, [ವಂದಲು] ಬೌದ್ಧನಿದ್ದೇನೆ, [ಸೇವಡಲು] ಮತ್ತು ಶ್ಲೇತಾಂಬರನಿದ್ದೇನೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ [ಸವ್ವು] ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಜನಿತ ಭೇದಗಳನ್ನು [ಮೂಢಲು] ಮೂಢನು [ಮಣ್ಣ ಇ] ತನ್ನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಆಧೀನನಾಗಿ, ಪರಮಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತ ಮೂಢಾತ್ಮನು ಅವು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿರುವಂಥ ಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ತರುಣ, ವೃದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಹೇಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯಭೂತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ-ಸಂಬಂಧ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಕೂಡ ಮೂಢಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನಾನು ತರುಣ ವೃದ್ಧ ಸುಂದರ ಸುಭಟ ಪಂಡಿತ ದಿವ್ಯತರನಿಹನು |

ನಾನು ದಿಗಂಬರ ಶ್ಲೇತಾಂಬರ ಬೌದ್ಧನಿಹನೆಂದು ಮನ್ನಿಪನು ||೮೨||

**ಜಣಣೇ ಜಣಣು ವಿ ಕಂತ ಘರು ಪುತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ದವ್ವು |
ಮಾಯಾ-ಜಾಲು ವಿ ಅಪ್ಪಣಲು ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು ಇ ಸವ್ವು ||೮೩||**

**ಜನನೀ ಜನನಃ ಅಪಿ ಕಾಂತಾ ಗೃಹಂ ಪುತ್ರೋಽಪಿ ಮಿತ್ರಮಪಿ ದ್ರವ್ಯಮ್ |
ಮಾಯಾಜಾಲಮಪಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಮೂಢಃಮನ್ಯತೇ ಸರ್ವಮ್ ||೮೩||**

ಜಣಣೇ ಜಣಣು ವಿ ಕಂತ ಘರು ಪುತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ದವ್ವು ಜನನೀ ಮಾತಾ ಜನನಃ ಪಿತಾಪಿ ಕಾಂತಾ ಭಾರ್ಯಾ ಗೃಹಂ ಪುತ್ರೋಽಪಿ ಮಿತ್ರಮಪಿ ದ್ರವ್ಯಂ ಸುವರ್ಣಾದಿ ಯತ್ತತ್ಸರ್ವಂ ಮಾಯಾಜಾಲು ವಿ ಅಪ್ಪಣಲು ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು ಇ ಸವ್ವು ಮಾಯಾಜಾಲಮಪ್ಯಸತ್ಯಮಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಮಪಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಮನ್ಯತೇ | ಕೋಽಸೌ | ಮೂಢೋ ಮೂಢಾತ್ಮಾ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಮಪಿ | ಸರ್ವಮಪೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ| ಜನನ್ಯಾದಿಕಂ ಪರಸ್ವರೂಪಮಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಭಿನ್ನಮಪಿ ಹೇಯಸ್ಯಾಶೇಷನಾರಕಾದಿದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಾದ್ಧೇಯಮಪಿ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯಭೂತಾನಾಕುಲತ್ವ ಲಕ್ಷಣಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸೌಖ್ಯಾದಭಿನ್ನೇ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇ ಯೋಜಯತಿ | ಸ ಕಃ | ಮನೋವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರಪರಿಣತಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಭಾವನಾಶೂನ್ಯೋ ಮೂಢಾತ್ಮೇತಿ ||೮೩||

ಅಥ -

ಗಾಥೆ - ೮೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಣಣೇ] ತಾಯಿ [ಜಣಣುವಿ] ತಂದೆ, [ಕಂತ] ಪತ್ನಿ, [ಘರು] ಮನೆ, [ಪುತ್ತು ವಿ] ಪುತ್ರ, [ಮಿತ್ತು ವಿ] ಮಿತ್ರ, [ದವ್ವು] ಚಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳೆಲ್ಲವು [ಮಾಯಾ-ಜಾಲು ವಿ] ಮಾಯಾಜಾಲವಿದ್ದರೂ - ಅಸತ್ಯವಿದ್ದರೂ-ಕೃತ್ರಿಮವಿದ್ದರೂ [ಮೂಢಲು] ಮೂಢಾತ್ಮನು [ಸವ್ವು] ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು [ಅಪ್ಪಣಲು ಮಣ್ಣು ಇ] ತನ್ನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಶೂನ್ಯನಾದಂಥ ಮೂಢಾತ್ಮನು ತಾಯಿ ಮೊದಲಾದವರು ಪರಸ್ವರೂಪವಿದ್ದರೂ, ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದ್ದರೂ, ಹೇಯವಾದಂಥ ಸಮಸ್ತ ನಾರಕಾದಿ ದುಃಖದ ಕಾರಣಿರುವುದರಿಂದ ಹೇಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಮತ್ತು ಅನಾಕುಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ, ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾನೆ-ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಆ ಮೂಢಾತ್ಮರುಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರ ಮನೆ ಮಠ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವು |
ಮಾಯಾಜಾಲವಿದ್ದರೂಸಹ ಮೂಢ ತನ್ನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವನು ||೮೩||**

ದುಕ್ಕಹ ಕಾರಣಿ ಜೇ ವಿಸಯ ತೇ ಸುಹ-ಹೇಲು ರಮೇಇ |

ಮಿಚ್ಛಾ ಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು ಇತ್ತು ಣ ಕಾಇ ಕರೇಇ ||೮೪||

ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇ ವಿಷಯಾಃ ತಾನ್ ಸುಖಹೇತೂನ್ ರಮತೇ |

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಜೀವಃ ಅತ್ರ ನ ಕಿಂ ಕರೋತಿ ||೮೪||

ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಿ ಜೇ ವಿಸಯ ತೇ ಸುಹಹೇಲು ರಮೇಇ ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇ ವಿಷಯಾಸ್ತಾನ್ ವಿಷಯಾನ್ ಸುಖಹೇತೂನ್ ಮತ್ವಾ ರಮತೇ | ಸ ಕಃ | ಮಿಚ್ಛಾ ಇಟ್ಟಿ ಉ ಜೀವಡಲು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿರ್ಜೀವಃ | ಇತ್ತು ಣ ಕಾಇಂ ಕರೇಇ ಅತ್ರ ಜಗತಿ ಯೋಽಸೌ ದುಃಖರೂಪವಿಷಯಾನ್ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸುಖರೂಪಾನ್ ಮನ್ಯತೇ ಸ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಕಿಮಕೃತ್ಯಂ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ, ಅಪಿ ತು ಸರ್ವಂ ಕರೋತ್ಯೇವೇತಿ | ಅತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿರ್ಜೀವೋ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸಮುತ್ತನ್ನಪರಮಾನಂದಪರಮಸಮರಸೀ-ಭಾವರೂಪಸುಖರಸಾಪೇಕ್ಷಯಾ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದುಃಖರೂಪಾನಪಿ ವಿಷಯಾನ್ ಸುಖಹೇತೂನ್ ಮತ್ವಾ ಅನುಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||೮೪|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರ ಮಧ್ಯೇ 'ಪಜ್ಜಯ-ರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು' ಇತ್ಯಾದಿಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕೇನ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಪರಿಣಿತಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ ||

ತದನಂತರಂ ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿಭಾವನಾವಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ 'ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ ಕಥ್ಯತೇ | ಅಥ -

ಗಾಥೆ - ೮೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೇ ವಿಸಯ] ಆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು [ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಿ] ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿವೆ [ತೇ] ಅವನ್ನು [ಸುಹಹೇಲು] ಸುಖದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ [ಮಿಚ್ಛಾ ಇಟ್ಟಿ ಉ ಜೀವಡಲು] ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು [ರಮೇಇ] ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ಇತ್ತು] ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖರೂಪವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸುಖರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಂಥ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು [ಕಾಇಂ ಣ ಕರೇಇ] ಯಾವ ಅಕೃತ್ಯ-ಪಾಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪರಮಾನಂದಮಯ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವರೂಪ ಸುಖರಸದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ದುಃಖರೂಪವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಸುಖದ ಹೇತುವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ 'ಪಜ್ಜಯರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು' ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಣಿತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸ್ಥಳವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು' ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವುದು.

ವಿಷಯಗಳು ದುಃಖಹೇತುವಿದ್ದರು ಸುಖಹೇತುವೆಂದು ರಮಿಸುವನು |

ಮಾಷಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಜೀವ ಈ ಜಗದಲೇನನು ಮಾಡಲಾರ ||೮೪||

ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು ಜೋಇಯಾ ಜಿಮು ಜಿಮು ಮೋಹು ಗಲೇಇ ।

ತಿಮು ತಿಮು ದಂಸಣು ಲಹಇ ಜಿಲು ಣಿಯಮೇ ಅಪ್ಪು ಮುಣೇಇ ॥೮೫॥

ಕಾಲಂ ಲಬ್ಬ್ಲಯೋಗಿನ್ ಯಥಾ ಯಥಾ ಮೋಹಃ ಗಲತಿ ।

ತಥಾ ತಥಾ ದರ್ಶನಂ ಲಭತೇ ಜೀವಃ ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನುತೇ ॥೮೫॥

ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು ಜೋಇಯಾ ಜಿಮು ಜಿಮು ಮೋಹು ಗಲೇಇ ಕಾಲಂ ಲಬ್ಬ್ಲ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಯಥಾ ಯಥಾ ಮೋಹೋ ವಿಗಲತಿ ತಿಮು ತಿಮು ದಂಸಣು ಲಹಇ ಜಿಲು ತಥಾ ತಥಾ ದರ್ಶನಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಲಭತೇ ಜೀವಃ । ತದನಂತರಂ ಕಿಂ ಕರೋತಿ । ಣಿಯಮೇಂ ಅಪ್ಪು ಮುಣೇಇ ನಿಯಮೇನಾತ್ಮಾನಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ । ತಥಾಹಿ-ಏಕೇಂದ್ರಿಯವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಸಂಜ್ಞಿ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮನುಷ್ಯ ದೇಶಕುಲ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪದೇಶಾದೀನಾಮುತ್ತರೋತ್ತರದುರ್ಲಭಕ್ರಮೇಣ ದುಃಪ್ರಾಪ್ತಾ ತು ಯಾ ಕಾಲಲಬ್ಧಿಃ, ಕಥಂ ಚಿತ್ಕಾಕತಾಲೀಯನ್ಯಾಯೇನ ತಾಂ ಲಬ್ಬ್ಲ ಪರಮಾಗಮಕಥಿತಮಾರ್ಗೇಣ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಭೇದಭಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಲಂಭಪ್ರತಿಪತ್ತೇರ್ಯಥಾ ಯಥಾ ಮೋಹೋ ವಿಗಲತಿ ತಥಾ ತಥಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಲಭತೇ । ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಕರ್ಮಣೋರ್ಭೇದಜ್ಞಾನೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತೀತಿ । ಅತ್ರ ಯಸ್ಯೈವೋಪಾದೇಯಭೂತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ರುಚಿಪರಿಣಾಮೇನ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್-ದೃಷ್ಟಿರ್ಜಾರ್ತೋ ಜೀವಃ, ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥೮೫॥

ಈಗ ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು] ಕಾಲ ಪಡೆದು [ಜಿಮು ಜಿಮು] ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ [ಮೋಹು] ಮೋಹವು [ಗಲೇಇ] ಕರಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ [ತಿಮು ತಿಮು] ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ [ಜಿಲು] ಜೀವನು [ದಂಸಣು] ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು [ಲಹಇ] ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. [ಣಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಅಪ್ಪು] ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಮುಣೇಇ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಏಕೇಂದ್ರಿಯ, ವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ, ಸಂಜ್ಞೀಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮನುಷ್ಯ ಆರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಉತ್ತಮಕುಲ, ಕ್ರಮದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಉಪದೇಶಾದಿಗಳು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ದುರ್ಲಭವಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಲಲಬ್ಧಿಯು ದುಃಪ್ರಾಪ್ತವಿದೆ, ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ 'ಕಾಕತಾಲೀಯ ನ್ಯಾಯದಿಂದ' ಪಡೆದು ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಮೋಹವು ಕರಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ 'ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ'ಂಬ ರುಚಿರೂಪದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಜೀವನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಭೇದಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಲ ಪಡೆದು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮೋಹ ಕರಗಿ ಪೋವುದು ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ।

ಎಲೆ ಯೋಗಿ ಜೀವ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಪಡೆದು ನೇಮದಿ ಆತ್ಮನರಿವನು ॥೮೫॥

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನ್ಯಾಯೇನ ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿಭೂತಾ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಭಾವನಾಯಾ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾಂ ಯಾದೃಶೀಂ ಭೇದಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ ತಾದೃಶೀಂ ಕ್ರಮೇಣ ಸೂತ್ರಸಪ್ತಕೇನ ವಿವೃಣೋತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಗೋರಲು ಕಿಣ್ಣು ಣ ವಿ ಅಪ್ಪಾ ರತ್ತು ಣ ಹೋಇ |

ಅಪ್ಪಾ ಸುಹುಮು ವಿ ಥೂಲು ಣ ವಿ ಣಾಣೆಲು ಜಾಣೇ ಜೋಇ ||೮೬||

ಆತ್ಮಾ ಗೌರಃ ಕೃಷ್ಣಃ ನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ರಕ್ತಃ ನ ಭವತಿ |

ಆತ್ಮಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಽಪಿ ಸ್ಥೂಲಃ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನೇನ ಪಶ್ಯತಿ ||೮೬||

ಆತ್ಮ ಗೌರೋ ನ ಭವತಿ ರಕ್ತೋ ನ ಭವತಿ ಆತ್ಮಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಽಪಿ ನ ಭವತಿ ಸ್ಥೂಲೋಽಪಿ ನೈವ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಃ ಜ್ಞಾನೇನ ಕರಣಭೂತೇನ ಪಶ್ಯತಿ | ಅಥವಾ 'ಣಾಣೆಲು ಜಾಣಇ ಜೋಇಂ' ಇತಿ ಪಾಠಾಂತರಂ, ಜ್ಞಾನೀ ಯೋಽಸೌ ಯೋಗಿಃ ಸ ಜಾನಾತ್ಯಾತ್ಮಾನಮ್ | ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪೇಣ ಆತ್ಮ | ಕೋಽಸೌ ಜಾನಾತಿ | ಯೋಗೀತಿ | ತಥಾಹಿ-ಕೃಷ್ಣ ಗೌರಾದಿಕಧರ್ಮಾನ್ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜೀವಸಂಬದ್ಧಾನಪಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಭಿನ್ನಾನ್ ಕರ್ಮಜನಿತಾನ್ ಹೇಯಾನ್ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೀ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವೇತಾನ್ ನ ಯೋಜಯತಿ ಸಂಬದ್ಧಾನ್ ಕರೋತಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೮೬|| ಅಥ -

ಉಪಾದೇಯಭೂತನಾದ ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ರುಚಿರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅನಂತರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನ್ಯಾಯದಿಂದಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ಭೂತವಾದಂಥ ಭೇದ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಂಥ ಭೇದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಏಳು ಗಾಢಾ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೮೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಗೋರಲು ಕಿಣ್ಣು ಣ ವಿ] ಗೌರನಿಲ್ಲ, ಕಪ್ಪು ಇಲ್ಲ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ರತ್ತು ಣ ಹೋಇ] ಕೆಂಪು ಇಲ್ಲ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಸುಹುಮು ವಿ ಥೂಲು ಣ ವಿ] ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ ಇಲ್ಲ ಸ್ಥೂಲನೂ ಇಲ್ಲ, [ಣಾಣೆಲು] ಅವನು ಜ್ಞಾನೀ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತ, [ಜಾಣೇಂ] ಕರಣಭೂತವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ [ಜೋಇ] ನೋಡುತ್ತಾನೆ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ 'ಣಾಣೆಲು ಜಾಣಇ ಜೋಇಂ' ಇತಿ ಪಾಠಾಂತರಂ, ಯಾವನು ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದರೆ ಯೋಗಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ಯೋಗಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕೃಷ್ಣ, ಗೌರ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವನ ಜತೆ ಸಂಬದ್ಧವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಿವೆ, ಕರ್ಮಜನಿತವಿವೆ,

ಆತ್ಮ ಗೌರನಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನಿಲ್ಲ ಆತ್ಮ ಕೆಂಪು ವರ್ಣನು ಸಹ ಇಲ್ಲ |

ಆತ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತೋರನಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿ ಜ್ಞಾನದಿ ಕಂಡು ಬರುವನು ||೮೬||

ಅಪ್ಪಾ ಬಂಭಣು ವಳಸು ಣ ವಿ ಣ ವಿ ಖತ್ತಿಲು ಣ ವಿ ಸೇಸು |

ಪುರಿಸು ಣಲುಂಸಲು ಇತ್ತಿ ಣ ವಿ ಣಾಣೆಲು ಮುಣಇ ಅಸೇಸು ||೮೭||

ಆತ್ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ವೈಶ್ಯಃ ನಾಪಿ ನಾಪಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ನಾಪಿ ಶೇಷಃ |

ಪುರುಷಃ ನಪುಂಸಕಃ ಸ್ತ್ರೀ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಮನುತೇ ಅಶೇಷಮ್ ||೮೭||

ಅಪ್ಪಾ ಬಂಭಣು ವಳಸು ಣ ವಿ ಣ ವಿ ಖತ್ತಿಲು ಣ ವಿ ಸೇಸು ಪುರಿಸು ಣಲುಂಸಲು ಇತ್ತಿ ಣ ವಿ ಆತ್ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನ ಭವತಿ ವೈಶ್ಯೋಽಪಿ ನೈವ ನಾಪಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ನಾಪಿ ಶೇಷಃ ಶೂದ್ರಾದಿಃ ಪುರುಷನಪುಂಸಕಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ-ರೂಪೋಽಪಿ ನೈವ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಯಃ | ಣಾಣೆಲು ಮುಣಇ ಅಸೇಸು ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ ಆತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನೀ ಸನ್ | ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಮನುತೇ ಜಾನಾತಿ | ಕಮ್ | ಅಶೇಷಂ ವಸ್ತುಜಾತಂ ವಸ್ತುಸಮೂಹಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯಾನೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಭೇದಾನ್ ಪುಲ್ಲಿಂಗಾದಿಲಿಂಗಭೇದಾನ್ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದ-ಭಿನ್ನಾನ್ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಭಿನ್ನಾನ್ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಧೇಯಭೂತಾನ್ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಚ್ಯುತೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಾತ್ಮನಿ ಯೋಜಯತಿ ತಾನೇವ ತದ್ವಿಪರೀತಭಾವನಾರತೋಽಂತರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇಣ ಯೋಜಯತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೮೭|| ಅಥ -

ಹೇಯವಿವೇ, ಅವನ್ನು ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನಿಯು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ-ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೮೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಬಂಭಣು ವಳಸು ಣ ವಿ] ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇಲ್ಲ, ವೈಶ್ಯನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, [ಖತ್ತಿಲು ಣ ವಿ] ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, [ಸೇಸು ಣ ವಿ] ಉಳಿದ ಶೂದ್ರನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ; [ಪುರಿಸು ಣಲುಂಸಲು ಇತ್ತಿ ಣ ವಿ] ಪುರುಷನು, ನಪುಂಸಕನು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗರೂಪನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ; ಹಾಗಾದರೆ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂದರೆ [ಣಾಣೆಲು] ಜ್ಞಾನೀ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ [ಅಸೇಸು] ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಮುಣಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣ ಭೇದಗಳು, ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮೊದಲಾದ ಲಿಂಗ ಭೇದಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಿವೇ, ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿವೇ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹೇಯವಿವೇ ಅವನ್ನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಿರುವಂಥ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಅವನ್ನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ-ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ವಂದಕ, ಕ್ಷಪಣಕ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳು ಕೂಡ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆತ್ಮದ್ವಿಜನಿಲ್ಲ ವೈಶ್ಯನಿಲ್ಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶೂದ್ರ ಸಹ ಇಲ್ಲ |

ಆತ್ಮ ಪುರುಷಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕನಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಯೆಲ್ಲ ತಿಳಿವನು ||೮೭||

ಅಪ್ಪಾ ವಂದಲು ಖವಣು ಣ ವಿ ಅಪ್ಪಾ ಗುರಲು ಣ ಹೋಇ |

ಅಪ್ಪಾ ಲಿಂಗಿಲು ಏಕ್ಕು ಣ ವಿ ಕಾಣಿಲು ಜಾಣಇ ಜೋಇ ||೮೮||

ಆತ್ಮಾ ವಂದಕಃ ಕ್ಷಪಣಃ ನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ಗುರವಃ ನ ಭವತಿ |

ಆತ್ಮಾ ಲಿಂಗೀ ಏಕಃನಾಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜಾನಾತಿ ಯೋಗೀ ||೮೮||

ಆತ್ಮಾ ವಂದಕೋ ಬೌದ್ಧೋ ನ ಭವತಿ, ಆತ್ಮಾ ಕ್ಷಪಣಕೋ ದಿಗಂಬರೋ ನ ಭವತಿ, ಆತ್ಮಾ ಗುರವಶಬ್ದ-
ವಾಚ್ಯಃ ಶ್ವೇತಾಂಬರೋ ನ ಭವತಿ | ಆತ್ಮಾ ಏಕದಂಡಿತ್ರಿ, ದಂಡಿಹಂಸಪರಮಹಂಸಸಂಜ್ಞಾಃ ಸಂನ್ಯಾಸೀ ಶಿಖೀ ಮುಂಡೀ
ಯೋಗದಂಡಾಕ್ಷಮಾಲಾತಿಲಕಕುಲಕಘೋಷಪ್ರಭೃತಿವೇಷಧಾರೀ ನೈಕೋಽಪಿ ಕಶ್ಚಿದಪಿ ಲಿಂಗೀ ನ ಭವತಿ | ತರ್ಹಿ-
ಕಥಂಭೂತೋ ಭವತಿ | ಜ್ಞಾನೀ | ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಕೋಽಸೌ ಜಾನಾತಿ ಯೋಗೀ ಧ್ಯಾನೀತಿ | ತಥಾಹಿ-ಯದ್ಯ-
ಪ್ಯಾತ್ಮಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ವಂದಕಾದಿಲಿಂಗೀ ಭಣ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನೈಕೋಽಪಿ ಲಿಂಗೀ ನ
ಭವತೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ದೇಹಾಶ್ರಿತಂ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಮುಪಚರಿಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ
ಭಣ್ಯತೇ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪಂ ಭಾವಲಿಂಗಂ ತು ಯದ್ಯಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸಾಧಕತ್ವಾದ್ಭಾವಪಾರೇಣ
ಶುದ್ಧ ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ ಭಣ್ಯತೇ, ತಥಾಪಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ನ ಭಣ್ಯತ ಇತಿ ||೮೮|| ಅಥ-

ಗಾಥೆ - ೮೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ವಂದಲು ಖವಣು ಣ ವಿ] ಬೌದ್ಧನು ಇಲ್ಲ, ದಿಗಂಬರನು
ಇಲ್ಲ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಗುರಲು ಣ ಹೋಇ] ಶ್ವೇತಾಂಬರನು ಇಲ್ಲ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಏಕ್ಕು ಲಿಂಗಿಲು
ಣ ವಿ] ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಲಿಂಗಧಾರಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಏಕದಂಡೀ, ತ್ರಿದಂಡೀ, ಹಂಸ ಮತ್ತು ಪರಮಹಂಸ
ಸಂಜ್ಞಾಧಾರಿಯಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಿಲ್ಲ, ಅವನು [ಕಾಣಿಲು] ಜ್ಞಾನೀ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನನ್ನು
[ಜೋಇ] ಯೋಗಿಗಳು-ಧ್ಯಾನಿಗಳು [ಜಾಣಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಬೌದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಲಿಂಗಿಯೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಜೀವನಿಗೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾವ ಲಿಂಗವು (ವೇಷವು) ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.

ದೇಹಾಶ್ರಿತವಾದ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಭಾವಲಿಂಗವು ಅದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ
ಸಾಧಕವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಆತ್ಮನು ಗುರು, ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಕೂಡ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಆತ್ಮ ಬೌದ್ಧ-ದಿಗಂಬರನಿಲ್ಲ ಆತ್ಮ ಶ್ವೇತಾಂಬರನಿಲ್ಲ |

ಆತ್ಮ ಯಾವೊಂದು ಲಿಂಗಿಯಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದು ಯೋಗಿ ತಿಳಿವರು ||೮೮||

ಅಪ್ಪಾ ಗುರು ಣ ವಿ ಸಿಸ್ಸು ಣವಿ ಣವಿ ಸಾಮಿಲು ಣವಿ ಭಿಚ್ಚು |
ಸೂರಲು ಕಾಯರು ಹೋಇ ಣವಿ ಣವಿ ಉತ್ತಮು ಣವಿ ಣಿಚ್ಚು ||೮೯||

ಆತ್ಮಾ ಗುರುಃ ನೈವ ಶಿಷ್ಯಃ ನೈವ ನೈವ ಸ್ವಾಮೀ ನೈವ ಭೃತ್ಯಃ |
ಶೂರಃ ಕಾತರಃ ಭವತಿ ನೈವ ನೈವ ಉತ್ತಮಃ ನೈವ ನೀಚಃ ||೮೯||

ಆತ್ಮಾ ಗುರುರ್ನೈವ ಭವತಿ ಶಿಷ್ಯೋಽಪಿ ನ ಭವತಿ ನೈವ ಸ್ವಾಮೀ ನೈವ ಭೃತ್ಯಃ ಶೂರೋ ನ ಭವತಿ ಕಾತರೋ ಹೀನಸತ್ತೋ ನೈವ ಭವತಿ ನೈವೋತ್ತಮಃ ಉತ್ತಮಕುಲಪ್ರಸೂತಃ ನೈವ ನೀಚೋ ನೀಚಕುಲಪ್ರಸೂತ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಗುರುಶಿಷ್ಯಾದಿಸಂಬಂಧಾನ್ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜೀವಸ್ವರೂಪಾಂಸ್ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ್ಭಿನ್ನಾನ್ ಹೇಯಭೂತಾನ್ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ತಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧೇಶ್ಚ ತೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಾತ್ಮಸಂಬದ್ಧಾನ್ ಕರೋತಿ ತಾನೇವ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸ್ಥೋ ಅಂತರಾತ್ಮಾ ಪರಸ್ವರೂಪಾನ್ ಜಾನಾತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೮೯|| ಅಥ-

ಅಪ್ಪಾ ಮಾಣುಸು ದೇಲು ಣ ವಿ ಅಪ್ಪಾ ತಿರಿಲು ಣ ಹೋಇ |
ಅಪ್ಪಾ ಣಾರಲು ಕಹಿ ವಿ ಣವಿ ಣಾಣಿಲು ಜಾಣಇ ಚೋಇ ||೯೦||

ಗಾಥೆ - ೮೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಗುರು ಣವಿ] ಗುರುವು ಇಲ್ಲ, [ಸಿಸ್ಸು ಣವಿ] ಶಿಷ್ಯನು ಇಲ್ಲ, [ಸಾಮಿಲು ಣವಿ] ಸ್ವಾಮಿಯು ಇಲ್ಲ, [ಭಿಚ್ಚು ಣವಿ] ಸೇವಕನು ಇಲ್ಲ, [ಸೂರಲು ಕಾಯರು ಣವಿ] ಶೂರವೀರನು ಇಲ್ಲ, ಕಾತರ ಎಂದರೆ ಹೇಡಿ-ಹೀನ ಸತ್ವನು ಇಲ್ಲ, [ಉತ್ತಮು ಣವಿ] ಉತ್ತಮ ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮಕುಲದವನು-ಉತ್ತಮ ಕುಲಸಂಭೂತನು ಇಲ್ಲ, [ಣಿಚ್ಚು ಣವಿ ಹೋಇ] ನೀಚ ಎಂದರೆ ನೀಚಕುಲದವನು-ನೀಚಕುಲಸಂಭೂತನು ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅವು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಅವು ಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಹೇಯಭೂತವಿವೆ. ಅವನ್ನು ಬಹಿರಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಂಬದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವಂಥ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಪರಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆತ್ಮ ಗುರುವಿಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯನಿಲ್ಲ ಒಡೆಯನಿಲ್ಲ ಸೇವಕನು ಇಲ್ಲ |
ಆತ್ಮ ಶೂರನಿಲ್ಲ ಹೇಡಿಯಿಲ್ಲ ಉತ್ತಮನಿಲ್ಲ ನೀಚನಿಲ್ಲ ||೮೯||
ಆತ್ಮ ಮನುಷ್ಯನಿಲ್ಲ ದೇವನಿಲ್ಲ ಆತ್ಮ ತಿರ್ಯಂಚನು ಇಲ್ಲ |
ಆತ್ಮನೆಂದು ನಾರಕಿಯಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದವನಯೋಗಿ ತಿಳಿವರು ||೯೦||

ಆತ್ಮಾ ಮನುಷ್ಯಃ ದೇವಃ ನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ತಿಯರ್ಗ್ ನ ಭವತಿ |

ಆತ್ಮಾ ನಾರಕಃ ಕ್ಷಪಿ ನೈವ ಜ್ಞಾನೀ ಜಾನಾತಿ ಯೋಗೀ ||೯೦||

ಅಪ್ಪಾ ಮಾಣುಸು ದೇಲು ಣ ವಿ ಅಪ್ಪಾ ತಿರಿಲು ಣ ಹೋಇ ಅಪ್ಪಾ ಣಾರಲು ಕಹಿಂ ವಿ ಣವಿ ಆತ್ಮಾ ಮನುಷ್ಯೋನ ಭವತಿ ದೇವೋ ನೈವ ಭವತಿ ಆತ್ಮಾ ತಿಯರ್ಗೋನಿರ್ನ ಭವತಿ ಆತ್ಮಾ ನಾರಕಃ ಕ್ಷಪಿ ಕಾಲೇ ನ ಭವತಿ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟೋ ಭವತಿ | ಣಾಣಿಲು ಜಾಣಇ ಚೋಇ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನರೂಪೋ ಭವತಿ | ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಕೋಽಸೌ ಜಾನಾತಿ | ಯೋಗೀ ಕೋಽರ್ಥಃ | ತ್ರಿಗುಪ್ತಿನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸ್ಥ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೈಃ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಜಾಲೈರ್ಯಾನ್ಯು-ಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತದುದಯಜನಿತಾನ್ ಮನುಷ್ಯಾದಿವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾನ್ ಭೇದಾಭೇದ-ರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಚ್ಯುತೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇ ಯೋಜಯತಿ | ತದ್ವಿಪರೀತೋಽಂತರಾತ್ಮ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಜ್ಞಾನೀ ಪೃಥಕ್ ಜಾನಾತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೯೦|| ಅಥ-

ಅಪ್ಪಾ ಪಂಡಿಲು ಮುಕ್ತು ಣವಿ ಣವಿ ಈಸರು ಣವಿ ಣೇಸು |

ತರುಣಲು ಬೂಢಲು ಬಾಲು ಣವಿ ಅಣ್ಣು ವಿ ಕಮ್ಮ-ವಿಸೇಸು ||೯೧||

ಗಾಥೆ - ೯೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಕಹಿಂ ವಿ] ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ [ಮಾಣುಸು ದೇಲು ಣ ವಿ] ಮನುಷ್ಯನು ಇಲ್ಲ, ದೇವನು ಇಲ್ಲ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ತಿರಿಲು ಣ ಹೋಇ] ತಿಯರ್ಗಂಚನು ಇಲ್ಲ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಣಾರಲು ಣವಿ] ನಾರಕನು ಇಲ್ಲ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂದರೆ [ಣಾಣಿಲು] ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನೀ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನನ್ನು [ಚೋಇ ಜಾಣಇ] ಯೋಗಿಗಳು ಎಂದರೆ ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದಂಥ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧ ದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಜಾಲದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವನಿಂದ ವಿರುದ್ಧನಾದ 'ಅಂತರಾತ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಜ್ಞಾನಿಯು ಅವನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆತ್ಮ ಪಂಡಿತನಿಲ್ಲ ಮೂರ್ಖನಿಲ್ಲ ಈಶನಿಲ್ಲ ಬಡವನಿಲ್ಲ |

ಆತ್ಮ ತರುಣವೃದ್ಧ ಬಾಲಕನಿಲ್ಲವೆಲ್ಲ ಕರ್ಮವಿಶೇಷವಿವೆ ||೯೧||

**ಆತ್ಮಾ ಪಂಡಿತಃ ಮೂರ್ಖಃ ನೈವ ನೈವ ಈಶ್ವರಃ ನೈವ ನಿಃಸ್ವಃ |
ತರುಣಃ ವೃದ್ಧಃ ಬಾಲಃ ನೈವ ಅನ್ಯಃ ಅಪಿ ಕರ್ಮವಿಶೇಷಃ ||೯೦||**

ಅಪ್ಪಾ ಪಂಡಿಲು ಮುಕ್ಚು ಣವಿ ಣವಿ ಈಸರು ಣವಿ ಣೇಸು ತರುಣಲು ಬೂಢಲು ಬಾಲು ಣವಿ ಆತ್ಮಾ ಪಂಡಿತೋ ನ ಭವತಿ ಮೂರ್ಖೋ ನೈವ ಈಶ್ವರಃ ಸಮರ್ಥೋ ನೈವ ನಿಃಸ್ವೋ ದರಿದ್ರಃ ತರುಣೋ ವೃದ್ಧೋ ಬಾಲೋಽಪಿ ನೈವ | ಪಂಡಿತಾದಿಸ್ವರೂಪಂ ಯದ್ಯಾತ್ಯಸ್ತಭಾವೋ ನ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಅಣ್ಣು ವಿ ಕಮ್-ವಿಸೇಸು ಅನ್ಯ ಏವ ಕರ್ಮಜನಿತೋಽಯಂ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯವಿಶೇಷ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಪಂಡಿತಾದಿಸಂಬಂಧಾನ್ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಜೀವಸ್ವಭಾವಾನ್ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ಭಿನ್ನಾನ್ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣ ಹೇಯಭೂತಾನ್ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಭಾವನಾರಹಿತೋಽಪಿ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಸ್ಥಿನ್ನಿಯೋಜಯತಿ ತಾನೇವ ಪಂಡಿತಾದಿವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಂಸ್ತದ್ವಿಪರೀತೋ ಯೋಽಸೌ ಚಾಂತರಾತ್ಮಾ ಪರಸ್ಥಿನ್ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಯೋಜಯತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೯೦|| ಅಥ-

**ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ಕಾಲು ಣಹು ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಠು ವಿ ಕಾಲು |
ಏಕ್ಕು ವಿ ಅಪ್ಪಾ ಹೋಇ ಣವಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಚೇಯಣ-ಭಾಲು ||೯೧||**

ಗಾಥೆ - ೯೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಪಂಡಿಲು ಮುಕ್ಚು ಣವಿ] ಪಂಡಿತನು ಇಲ್ಲ, ಮೂರ್ಖನು ಇಲ್ಲ, [ಈಸರು ಣವಿ] ಈಶ್ವರನು ಎಂದರೆ ಸಮರ್ಥನು ಇಲ್ಲ, [ಣೇಸು ಣವಿ] ದರಿದ್ರನು ಇಲ್ಲ, [ತರುಣಲು ಬೂಢಲು ಬಾಲು ಣವಿ] ತರುಣನು ವೃದ್ಧನು ಮತ್ತು ಬಾಲಕನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ; ಈ ಪಂಡಿತ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರೂಪವು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲ. [ಅಣ್ಣು ವಿ ಕಮ್-ವಿಸೇಸು] ಪಂಡಿತಾದಿ ಸ್ವರೂಪವು ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದ್ದು ಕರ್ಮವಿಶೇಷವಿದೆ ಎಂದರೆ ಅವು ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾದ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯ ವಿಶೇಷಗಳಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದಂಥ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ಪಂಡಿತ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅವು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವದ ಸ್ವಭಾವಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಯಭೂತವಿವೆ ಅವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾನೆ-ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ವಿರುದ್ಧನಾದ ಆ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಅದೇ ಪಂಡಿತ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಪರವಾದಂಥ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಅವನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಜನಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಆತ್ಮನ ಚೇತನ ಭಾವದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

**ಚೇತನ ಭಾವವನ್ನುಳಿದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಧರ್ಮಾಧರ್ಮಕಾಲ |
ಈ ತನು ಆಕಾಶಗಳಲೊಂದುಸಹ ಆತ್ಮನಿಲ್ಲವೆಂದರಿ ||೯೧||**

ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ ಕಾಲಃ ನಭಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮಪಿಕಾಯಃ |
ಏಕಮಪಿ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ನೈವ ಮುಕ್ತಾ ಚೇತನಭಾವಮ್ ||೯೨||

ಪುಣ್ಯ ವಿ ಪಾಲು ವಿ ಕಾಲು ಏಹು ಧರ್ಮಾ ಧರ್ಮು ವಿ ಕಾಲು ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ ಕಾಲಃ ನಭಃ ಆಕಾಶಂ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮಪಿ ಕಾಯಃ ಶರೀರಂ, ಏಕು ವಿ ಅಪ್ಪಾ ಹೋಇ ಏವಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಚೇಯಣಭಾಲು ಇದಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೇಕಮಪ್ಯಾತ್ಮಾ ನ ಭವತಿ |ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮುಕ್ತಾ ಕಿಂ ಚೇತನ ಭಾವಮಿತಿ |ತಥಾಹಿ | ವ್ಯವಹಾರನಯೇನಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದಭಿನ್ನಾನ್ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಭಿನ್ನಾನ್ ಹೇಯಭೂತಾನ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿ- ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾನ್ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾಸ್ವಾತ್ಮನಿ ಯೋಜಯತಿ ತಾನೇವ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿ ಸಮಸ್ತ- ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪ ಪರಿಹಾರಭಾವನಾರೂಪೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನ ಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಾಭೇದ- ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೇ ಪರಮಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತೋಽಂತರಾತ್ಮಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಪ್ರಥಮ್ ಜಾನಾತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೯೨|| ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಭಾವನಾವಿಪರೀತೇನ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಭಾವನಾಸ್ಥಿತೇನ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ ||

ಅಥಾನಂತರಂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದಭಾವನಾಮುಖ್ಯತೇನ 'ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯೈಕತ್ರಿಸಂಶತ್ಸೂತ್ರ ಪರ್ಯಂತಮುಪಸಂಹಾರರೂಪಾ ಚೂಲಿಕಾ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-

ಗಾಥೆ - ೯೨

A@᳚ ᳚᳚ ᳚᳚ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಚೇಯಣ-ಭಾಲು ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಚೇತನ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ಒಂದು ಚೇತನ ಭಾವವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) [ಪುಣ್ಯ ವಿ ಪಾಲು ವಿ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ, [ಕಾಲು] ಕಾಲ, [ಏಹು] ಆಕಾಶ, [ಧರ್ಮಾ ಧರ್ಮು ವಿ] ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, [ಕಾಲು] ಶರೀರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ [ಏಕು ವಿ] ಒಂದು ಕೂಡ [ಏವಿ ಹೋಇ] ಇಲ್ಲ. (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಒಂದು ಚೇತನಭಾವರೂಪನೇ ಇದ್ದಾನೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಅಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವೂ, ಹೇಯಭೂತವೂ ಇರುವಂಥ ಆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನ್ನೇ ಪುಣ್ಯ, ಪಾಪ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪದ ತ್ಯಾಗದ ಭಾವನಾರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣರೂಪ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವಂಥ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಥಮಕ್ಕಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಅನಂತರ ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ 'ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು' ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಉಪಸಂಹಾರರೂಪದಿಂದ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಮಾತ್ಮನು ಆ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಯದಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿರೂಪಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಕೀದೃಶೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಮಾಹ-

ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣು ಕಾಣು |

ಅಪ್ಪಾ ಸಾಸಯ-ಮೋಕ್ಷ-ಪಲು ಜಾಣಂತಲು ಅಪ್ಪಾಣು ||೯೩||

ಆತ್ಮಾ ಸಂಯಮಃ ಶೀಲಂ ತಪಃ ಆತ್ಮಾ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ |

ಆತ್ಮಾ ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷಪದಂ ಜಾನನ್ ಆತ್ಮಾನಾಮ್ ||೯೩||

ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಅಪ್ಪಾ ಸಾಸಯಮೋಕ್ಷಪಲು ಆತ್ಮಾ ಸಂಯಮೋ ಭವತಿ ಶೀಲಂ ಭವತಿ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಭವತಿ ಆತ್ಮಾ ದರ್ಶನಂ ಭವತಿ ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷಪದಂ ಚ ಭವತಿ | ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರಂ 'ಸಾಸಯ ಮುಕ್ತಪಹು' ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪಂಥಾ ಮಾರ್ಗಃ, ಅಥವಾ 'ಸಾಸಯಮುಕ್ತಪಲು' ಶಾಶ್ವತ ಸೌಖ್ಯ ಪದಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಭವತಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಜಾಣಂತಲು ಅಪ್ಪಾಣು ಜಾನನ್ನನುಭವನ್ | ಕಮ್ | ಆತ್ಮಾನಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಬಹಿರಂಗೇಂದ್ರಿಯಸಂಯಮಪ್ರಾಣಸಂಯಮಬಲೇನ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವೇನ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಸಂಯಮನಾತ್ ಸ್ಥಿತಿಕರಣಾತ್ ಸಂಯಮೋ ಭವತಿ, ಬಹಿರಂಗಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತೇನ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜನಲಕ್ಷಣೇನ ವ್ರತಪರಿರಕ್ಷಣಶೀಲೇನ ನಿಶ್ಚಯೇನಾಭ್ಯಂತರೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯನಿರ್ಮಲಾನು- ಭವನೇನ ಶೀಲಂ ಭವತಿ | ಬಹಿರಂಗೇನ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತನಾಶನಾದಿದ್ವಾದ್ವಿಧಶಿವಧತಪಶ್ಚರಣೇನ ನಿಶ್ಚಯನ-

ಗಾಥೆ - ೯೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪಾಣು ಜಾಣಂತಲು] ಆತ್ಮನನ್ನು (ತನ್ನನ್ನು) ತಿಳಿಯುತ್ತ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ [ಸಂಜಮು] ಸಂಯಮನಿದ್ದಾನೆ, [ಸೀಲು] ಶೀಲನಿದ್ದಾನೆ, [ತಲು] ತಪಸ್ಸು ಇದ್ದಾನೆ, [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ದಂಸಣು] ದರ್ಶನನಿದ್ದಾನೆ, [ಕಾಣು] ಜ್ಞಾನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಸಾಸಯ-ಮೋಕ್ಷ-ಪಲು] ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷಪದನಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ 'ಸಾಸಯ ಮುಕ್ತಪಹುಂ' ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗನಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ 'ಸಾಸಯ ಸುಕ್ತ ಪಲು' ಶಾಶ್ವತಸುಖಸ್ಥಾನನಿದ್ದಾನೆ - ಶಾಶ್ವತಸುಖಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕ ಭಾವದಿಂದ ಬಹಿರಂಗ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಸಂಯಮದ ಬಲದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಂಯಮಿತವಿರುವುದು ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು - ಅದು ಸಂಯಮವಿದೆ.

ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣಭೂತ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗ ಸ್ವರೂಪವಾದ ವ್ರತರಕ್ಷಣರೂಪ ಶೀಲದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ನಿರ್ಮಲ ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಶೀಲವಿದೆ.

ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣಭೂತ ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಶ್ಚರಣದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಪಿಸುವುದು-ವಿಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಅದು ತಪಶ್ಚರಣವಿದೆ.

ಆತ್ಮನೇ ಸಂಯಮಶೀಲ ತಪ ಆತ್ಮನೇ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನನಿಹನು |

ಆತ್ಮನೇ ಶಾಶ್ವತ ಮೋಕ್ಷಪದನಿಹನು ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿದುಕೊಳುತ ||೯೩||

ಯೇನಾಭ್ಯಂತರೇ ಸಮಸ್ತಪರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾನಿರೋಧೇನ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಪ್ರತಪನಾದ್ವಿಜಯನಾತ್ರಪಶ್ಚರಣಂ ಭವತಿ | ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿಕರಣಾನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭವತಿ | ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಾನು-
ಭವನಾನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ | ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲತ್ಯಾಗೇನ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇಪರಮಸಮರಸೀ-
ಭಾವಪರಿಣಮನಾಚ್ಚ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ಬಹಿರಂಗದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಸಂಯಮಾದಿಪ್ರತಿಪಾಲನಾ-
ಭ್ಯಂತರೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪಭಾವಸಂಯಮಾದಿಪರಿಣಮನಾದುಪಾದೇಯಸುಖಸಾಧಕತ್ವಾದಾತ್ಮೈವೋ-
ಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೯೩||

ಅಥ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂವಿತ್ತಿಂ ವಿಹಾಯ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನಾನ್ಯದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಂ ನಾಸ್ತಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಸೂತ್ರಂ ಕಥಯತಿ-

ಅಣ್ಣು ಜಿ ದಂಸಣು ಅತ್ತಿ ಣ ವಿ ಅಣ್ಣು ಜಿ ಅತ್ತಿ ಣ ಕಾಣು |

ಅಣ್ಣು ಜಿ ಚರಣು ಣ ಅತ್ತಿ ಜಿಯ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣು ||೯೪||

ಅನ್ಯದ್ ಏವ ದರ್ಶನಂ ಅಸ್ತಿ ನಾಪಿ ಅನ್ಯದೇವ ಅಸ್ತಿ ನ ಜ್ಞಾನಂ |

ಅನ್ಯದ್ ಏವ ಚರಣಂ ನ ಅಸ್ತಿ ಜೀವ ಮುಕ್ತಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ||೯೪||

ಅಣ್ಣು ಜಿ ದಂಸಣು ಅತ್ತಿ ಣ ವಿ ಅಣ್ಣು ಜಿ ಅತ್ತಿ ಣ ಕಾಣು ಅಣ್ಣು ಜಿ ಚರಣು ಣ ಅತ್ತಿ ಜಿಯ ಅನ್ಯದೇವ
ದರ್ಶನಂ ನಾಸ್ತಿ ಅನ್ಯದೇವ ಜ್ಞಾನಂ ನಾಸ್ತಿ ಅನ್ಯದೇವ ಚರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಹೇ ಜೀವ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಅಪ್ಪಾ

‘ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ’ನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ರುಚಿ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವಿದೆ, ವೀತರಾಗ
ಸ್ವಸಂವೇದನ ರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಅನುಭವವು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ
ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವದ ಪರಿಣಮನವು ಅದು
ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ.

ಬಹಿರಂಗದಿಂದ ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂಯಮಾದಿಗಳ ಪ್ರತಿಪಾಲನದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನು
ಭೂತಿರೂಪವಾದ ಸಂಯಮಾದಿಗಳರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮನದ ಮೂಲಕ ಉಪಾದೇಯವಾದಂಥ ಸುಖದ
ಸಾಧಕನಿರುವುದರಿಂದ ‘ಆತ್ಮನೇ’ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವಿತ್ತಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ,
ಚಾರಿತ್ರಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಅಣ್ಣು
ಜಿ] ಬೇರೆಯಾವುದು [ದಂಸಣು] ದರ್ಶನವು [ಣ ಅತ್ತಿ] ಇಲ್ಲ, [ಅಣ್ಣು ಜಿ] ಬೇರೆಯಾವುದು [ಕಾಣು]
ಜ್ಞಾನವು [ಣ ಅತ್ತಿ] ಇಲ್ಲ, [ಅಣ್ಣು ಜಿ] ಬೇರೆ ಯಾವುದು [ಚರಣು] ಚಾರಿತ್ರವು [ಣ ಅತ್ತಿ] ಇಲ್ಲ, [ಜಾಣು]
ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನೇ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರನಿದ್ದಾನೆಂದು ನೀನು ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಬೇರಾವುದು ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ ಬೇರಾವುದು ಜ್ಞಾನ ಕೂಡಿಲ್ಲ |

ಬೇರಾವುದು ಚರಣವಿಲ್ಲದರಿ ಜೀವಆತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ||೯೪||

ಜಾಣು ಮುಕ್ತಾ | ಕಮ್ | ಆತ್ಮಾನಂ ಚಾನೀಹೀತಿ | ತಥಾಹಿ ಯದ್ಯಪಿ ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಪ್ತತತ್ತ್ವ -
ನವಪದಾರ್ಥಾಃ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವೇನ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಹೇತುತ್ವಾದ್ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭವತಿ, ತಥಾಪಿ
ನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಪರಿಣಾಮಪರಿಣತ-
ಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭವತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ನಿಶ್ಚಯಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಸಾಧಕತ್ವಾತ್ಯು ವ್ಯವಹಾರೇಣ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ, ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಪರಿಣತಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನಂ
ಭವತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಸಾಧಕತ್ವಾನೂಲೋತ್ತರಗುಣಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತಿ, ತಥಾಪಿ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಪರಿಣತಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತೀತಿ |
ಅತ್ರೋಕ್ತಲಕ್ಷಣೇಽಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಃ ಪರಮಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೯೪|| ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನ
ವೀತರಾಗಭಾವ ಪರಿಣತಃ ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ನಿಶ್ಚಯಗುರುನಿಶ್ಚಯದೇವ ಇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಅಣ್ಣು ಜಿ ತಿತ್ತು ಮ ಜಾಹಿ ಜಿಯ ಅಣ್ಣು ಜಿ ಗುರುಲು ಮ ಸೇವಿ |

ಅಣ್ಣು ಜಿ ದೇಲು ಮ ಚಿಂತಿ ತುಹು ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲು ಮುಖವಿ ||೯೫||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಆ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳು, ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳು, ಏಳು ತತ್ತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳು
ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವದ ಮುಖಾಂತರ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಹೇತುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯ ದಿಂದ
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು
ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬ ರುಚಿರೂಪದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವನಿದ್ದಾನೆ;
ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ನಿಶ್ಚಯಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧಕವಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ
ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯ ಜ್ಞಾನನಿದ್ದಾನೆ,
ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮೂಲೋತ್ತರ ಗುಣಗಳು (ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೂಲಗುಣಗಳು, ಎಂಭತ್ತಾ ಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಉತ್ತರ
ಗುಣಗಳು) ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರದ ಸಾಧಕಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಚಾರಿತ್ರನಿದ್ದಾನೆ.

ಉಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೇ
ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗಭಾವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥನಿದ್ದಾನೆ,
ನಿಶ್ಚಯಗುರು ಇದ್ದಾನೆ, ನಿಶ್ಚಯದೇವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ವಿಮಲು] ರಾಗಾದಿ ಮಲಗಳಿಲ್ಲದ
[ಅಪ್ಪಾ ಮುಖವಿ] ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಅಣ್ಣು ಜಿ ತಿತ್ತು] ಬೇರೆಯಾವ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ [ಮ ಜಾಹಿ]

ಬೇರಾವ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗದಿರು ಬೇರಾವಗುರುವ ಸೇವಿಸದಿರು |

ಬೇರಾವದೇವನ ಚಿಂತಿಸದಿರೆಲೆ ಜೀವ ವಿಮಲಾತ್ಮನನು ಬಿಟ್ಟು ||೯೫||

ಅನ್ಯದ್ ಏವ ತೀರ್ಥ ಮಾ ಯಾಹಿಜೀವ ಅನ್ಯದ್ ಏವ ಗುರುಂ ಮಾ ಸೇವಸ್ವ |

ಅನ್ಯದ್ ಏವ ದೇವಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಮಲಂ ಮುಕ್ತಾ ||೯೫||

ಅಣ್ಣು ಜಿ ತಿತ್ತು ಮ ಜಾಹಿ ಜಿಯ ಅಣ್ಣು ಜಿ ಗುರುಲು ಮ ಸೇವಿ ಅಣ್ಣು ಜಿ ದೇಲು ಮ ಚಿಂತಿ ತುಹುಂ ಅನ್ಯದೇವ ತೀರ್ಥಂ ಮಾ ಗಚ್ಚ ಹೇ ಜೀವ ಅನ್ಯದೇವ ಗುರುಂ ಮಾ ಸೇವಸ್ವ ಅನ್ಯದೇವ ದೇವಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ತ್ವಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲು ಮುಏವಿ ಮುಕ್ತಾ ತ್ವಕ್ತಾ | ಕಮ್ | ಆತ್ಮಾನಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ವಿಮಲಂ ರಾಗಾದಿರಹಿತಮಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ನಿರ್ವಾಣಸ್ಥಾನಚೈತ್ಯ ಚೈತ್ಯಾಲಯಾದಿಕಂ ತೀರ್ಥಭೂತಪುರುಷಗುಣಸ್ಮರಣಾರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂ ಭವತಿ, ತಥಾಪಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪನಿಶ್ಚಿದ್ರಪೋತೇನ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರತರಣಸಮರ್ಥತ್ವಾನ್ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಾತ್ಮತತ್ತ್ವಮೇವ ತೀರ್ಥಂ ಭವತಿ ಯದುಪದೇಶಾತ್ಪಾರಂ-ಪರ್ಯಣ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಲಾಭೋ ಭವತೀತಿ | ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಶಿಕ್ಷಾದೀಕ್ಷಾದಾಯಕೀ ಯದ್ಯಪಿ ಗುರುಭವತಿ, ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಪರಿತ್ಯಾಗಕಾಲೇ ಸಂಸಾರವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಕಾರಣತ್ವಾತ್ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ಗುರುಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸವಿಕಲ್ಪಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಥಿತಿಕರಣಾರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂಕರಪುಣ್ಯಹೇತುಭೂತಂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವೇನ ಪರಂಪರಯಾ ನಿರ್ವಾಣ ಕಾರಣಂ ಚ ಜಿನಪ್ರತಿಮಾದಿಕಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇವೋ ಭಣ್ಯತೇ, ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪರಮಾರಾಧ್ಯತ್ವಾದ್ವಿತ್ತ ರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತ ಪರಮಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವ ಏವ ದೇವ ಇತಿ | ಏವಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವೇನ ತೀರ್ಥಗುರುದೇವತಾಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ || ೯೫||

ಹೋಗಬೇಡ, [ಅಣ್ಣು ಜಿ ಗುರುಲು] ಬೇರೆ ಯಾವ ಗುರುವನ್ನು [ಮ ಸೇವಿ] ಸೇವಿಸಬೇಡ, [ಅಣ್ಣು ಜಿ ದೇಲು] ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವರ [ಮ ಚಿಂತಿ] ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಡ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನೇ ತೀರ್ಥನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡು, ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನೇ ಗುರು ಇದ್ದಾನೆ ಆತನ ಸೇವೆ ಮಾಡು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನೇ ದೇವನಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣಸ್ಥಾನ, ಚೈತ್ಯ (ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ), ಚೈತ್ಯಾಲಯ (ಜಿನಮಂದಿರ) ಮೊದಲಾದವು, ತೀರ್ಥರೂಪ ಪುರುಷರ ಗುಣಗಳ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ತೀರ್ಥಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ಭಿದ್ರವಿಲ್ಲದ ಜಹಜದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಸಮರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಯಾರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ಆ ನಿಜಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವೇ ತೀರ್ಥವಿದೆ.

ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆ-ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡುವವರು ಗುರುಗಳಿದ್ದರು ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯ ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮದ ತ್ಯಾಗದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ 'ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ' ಗುರು ಇದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ-ಸವಿಕಲ್ಪ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಿಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪುಣ್ಯದ ಹೇತುರೂಪ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕ ಭಾವದಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಣದ ಕಾರಣವಿರುವಂಥ ಜಿನ ಪ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯವಿರುವಂಥ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತ ಪರಮಸಮಾಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವೇ' ದೇವನಿದ್ದಾನೆ.

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿರೇವ ದರ್ಶನಮಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣು ಕೇವಲು ವಿ ಅಣ್ಣು ಸವ್ವು ವವಹಾರು |

ಏಕ್ಕು ಜಿ ಜೋಇಯ ರ್ಝಾಇಯಇ ಜೋ ತಇಲೋಯಹ ಸಾರು ||೯೬||

ಆತ್ಮಾ ದರ್ಶನಂ ಕೇವಲೋಽಪಿ ಅನ್ಯಃ ಸರ್ವಃ ವ್ಯವಹಾರಃ |

ಏಕ ಏವ ಯೋಗಿನ್ ಧ್ಯಾಯತೇ ಯಃ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯ ಸಾರಃ ||೯೬||

ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣು ಕೇವಲು ವಿ ಆತ್ಮಾ ದರ್ಶನಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭವತಿ | ಕಥಂಭೂತೋಽಪಿ | ಕೇವಲೋಽಪಿ | ಅಣ್ಣು ಸವ್ವು ವವಹಾರು ಅನ್ಯಃ ಶೇಷಃ ಸರ್ವೋಽಪಿ ವ್ಯವಹಾರಃ | ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಏಕ್ಕು ಜಿ ಜೋಇಯ ರ್ಝಾಇಯಇ ಹೇ ಯೋಗಿನ್, ಏಕ ಏವ ಧ್ಯಾಯತೇ | ಯಃ ಆತ್ಮಾ ಕಥಂಭೂತಃ | ಜೋ ತಇಲೋಯಹಂ ಸಾರು ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯ ಸಾರಭೂತ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತಿಸಮಾಧಿಪರಿಣತೋ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಾತ್ಮೈವ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಅನ್ಯಃ ಸರ್ವೋಽಪಿ ವ್ಯವಹಾರಸ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ ಏವ ಧ್ಯಾಯತವ್ಯ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯಥಾ ದ್ರಾಕ್ಷಾಕರ್ಪೂರಶ್ರೀಖಂಡಾದಿಬಹುದ್ರವೈರ್ನಿಷ್ಪನ್ನಮಪಿ ಪಾನಕಮಭೇದವಿವಕ್ಷಯಾ ಕೃತ್ವೈಕಂ ಭಣ್ಯತೇ, ತಥಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣೈರ್ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ್ಯಬಹುಭಿಃ ಪರಿಣತೋ ಅನೇಕೋಽಪ್ಯಾತ್ಮಾತ್ವ-ಭೇದವಿವಕ್ಷಯಾ ಏಕೋಽಪಿ ಭಣ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣಮ್ 'ದರ್ಶನ-ಮಾತ್ಮವಿನಿಶ್ಚಿತ್ತಿರಾತ್ಮಪರಿಜ್ಞಾನಮಿಷ್ಯತೇ ಬೋಧಃ | ಸ್ಥಿತಿರಾತ್ಮತಿ ಚಾರಿತ್ರಂ ಕುತ ಏತೇಭ್ಯೋ ಭವತಿ ಬಂಧಃ' ||೯೬||

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕ ಭಾವದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತೀರ್ಥ, ಗುರು ಮತ್ತು ದೇವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತ್ಮ ಸಂವಿತ್ತಿಯೇ-ಆತ್ಮನ ಸಂವೇದನವೇ ದರ್ಶನ(ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ)ವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲು ವಿ ಅಪ್ಪಾ] ಕೇವಲ (ಒಬ್ಬ) ಆತ್ಮನೇ [ದಂಸಣು] ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದ್ದಾನೆ [ಅಣ್ಣು ಸವ್ವು ವವಹಾರು] ಉಳಿದವುಗಳೆಲ್ಲವು ವ್ಯವಹಾರವಿರುವುದರಿಂದ [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ [ಏಕ್ಕು ಜಿ ರ್ಝಾಇಯಇ] ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನೇ-ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ [ಜೋ] ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು [ತಇಲೋಯಹಂ ಸಾರು] ಮೂರು ಲೋಕದ ಸಾರರೂಪನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು

ಆತ್ಮನೋರ್ವನೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದ್ದುಳಿದೆಲ್ಲವ್ಯವಹಾರವಿರುವುದು |

ಆತ್ಮನೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯ ಮೇಣ್ಮೂಲೋಕಸಾರನೆಂದರಿ ಯೋಗಿ ||೯೬||

ಅಥ ನಿರ್ಮಲಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಸ್ವ ಯೇನ ಧ್ಯಾತೇನಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನೈವ ಮೋಕ್ಷಪದಂ ಲಭ್ಯತ
ಇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ರ್ಘಾಯಹಿ ಣಿಮ್ಠ ಲಲು ಕಿಂ ಬಹುಏ ಅಣ್ಣೇಣ |

ಜೋ ರ್ಘಾಯಂತಹ ಪರಮ-ಪಲು ಲಬ್ಬ ಇ ಏಕ್ಕ-ಖಣೇಣ ||೯೭||

ಆತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಸ್ವ ನಿರ್ಮಲಂ ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಅನ್ಯೇನ |

ಯಂ ಧ್ಯಾಯಮಾನಾನಾಂ ಪರಮಪದಂ ಲಭ್ಯತೇ ಏಕಕ್ಷಣೇನ ||೯೭||

ಅಪ್ಪಾ ರ್ಘಾಯಹಿ ಣಿಮ್ಠಲಲು ಆತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಸ್ವ | ಕಥಂಭೂತಂ ನಿರ್ಮಲಮ್ | ಕಿಂ ಬಹುಏಂ ಅಣ್ಣೇಣ ಕಿಂ ಬಹುನಾನ್ಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಬಹಿರ್ಭೂತೇನ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಮಾಲಾ ಪ್ರಪಂಚೇನ | ಜೋ ರ್ಘಾಯಂತಹಂ ಪರಮಪಲು ಲಬ್ಬ ಇ ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಮಾನಾನಾಂ ಪರಮಪದಂ ಲಭ್ಯತೇ | ಕೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ | ಏಕಕ್ಷಣೇಣ ಏಕಕ್ಷಣೇನಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನಾಪಿ | ತಥಾಹಿ | ಸಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪ

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ನಿಜಾತ್ಮನೇ ಸಮ್ಯಕ್ಸ್ವನಿದ್ಧಾನೆ, ಉಳಿದವುಗಳೆಲ್ಲವು ವ್ಯವಹಾರವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನೇ (ನಿಜಾತ್ಮನೇ) ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ಧಾನೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಕರ್ಪೂರ, ಚಂದನ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾನಕವನ್ನು ಅಭೇದ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿ ಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ಅನೇಕ ಭಾವಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಆತ್ಮನು ಅನೇಕವಿದ್ದರು ಕೂಡ ಅಭೇದವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಅಮೃತ ಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯುಪಾಯದ ೨೦೬ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಿದೆ, ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ ಪರಿಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುದು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಿವೇಯಿಂದಮೇಲೆ ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವು ಅವುಗಳಿಂದ ಹೇಗಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಎಂದರೆ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ.'

ನೀನು ನಿರ್ಮಲ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು, ಅವನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತ ದಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಕ್ಷ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿಮ್ಠ ಲಲು ಅಪ್ಪಾ] ನಿರ್ಮಲನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು [ರ್ಘಾಯಹಿ] ಧ್ಯಾನಿಸು, [ಅಣ್ಣೇಣ ಬಹುಏಂ ಕಿಂ] ಬೇರೆ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಬಹಿರ್ಭೂತವಾದ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ ಮಾಲೆಯು

ನಿರಮಲಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು ಉಳಿದುವಿಂದೇನು ಲಾಭವಿದೆ |

ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡ್ಪರಿಗೆ ಚಣದಲಿಮೋಕ್ಷಪದ ದೊರೆವುದು ||೯೭||

ವಿಕಲ್ಪ ರಹಿತೇನ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಧ್ಯಾನೇನಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ಲಭ್ಯತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತದೇವ ನಿರಂತರಂ ಧ್ಯಾನವ್ಯಮಿತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಬೃಹದಾರಾಧನಾಶಾಸ್ತ್ರೇ ಷೋಡಶತೀರ್ಥಂಕರಾಣಾಂ ಏಕಕ್ಷಣೇ ತೀರ್ಥಕರೋತ್ಪತ್ತಿವಾಸರೇ ಪ್ರಥಮೇ ಶ್ರಾಮಣ್ಯಬೋಧಸಿದ್ಧಿಃ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನ ನಿವೃತ್ತಾ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ | ಯದ್ಯಂತರ್ಮುಹೂರ್ತಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಇದಾನೀಮಸ್ಮಾಕಂ ತದ್ಧ್ಯಾನಂ ಕುರ್ವಾಣಾನಾಂ ಕಿಂ ನ ಭವತಿ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಯಾದೃಶಂ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಥಮಸಂಹನನಸಹಿತಾನಾಂ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂ ಭವತಿ ತಾದೃಶಮಿದಾನೀಂ ನಾಸ್ತೀತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್- 'ಅತ್ರೇದಾನೀಂ ನಿಷೇಧಂತಿ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂ ಜಿನೋತ್ತಮಾಃ | ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಂ ಪುನಃಪ್ರಾಹುಃ ಶ್ರೇಣಿಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಗ್ವಿವರ್ತನಮ್ ||' ಅತ್ರಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ಲಭ್ಯತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಚ್ಛೇದನಾರ್ಥಮಿದಾನೀ-ಮಪಿ ತದೇವ ಧ್ಯಾನವ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೯೭||

ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ಏಕೆಂದರೆ [ಚೋ ರ್ಝಾಯಂತಹಂ] ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ [ಏಕ-ಖಣೀಣ] ಒಂದು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ [ಪರಮ ಪಲು ಲಭ್ಯ] ಪರಮ ಪದವು ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷ ಪದವು ದೊರಕುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ರಹಿತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವ ದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದರಿಂದ ಅದುವೇ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಬೃಹದಾರಾಧನಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 'ಋಷಭನಾಥರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಶಾಂತಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರವರೆಗೆ ಹದಿನಾರು ತೀರ್ಥಂಕರರಿಗೆ ಯಾವ ದಿವಸ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ದಿವಸ ಬಹಳಷ್ಟು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾಮಣ್ಯಬೋಧಸಿದ್ಧಿಯು (ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯು) ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಈಗ ಅವನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥ ನಮಗೇಕೆ ಮೋಕ್ಷವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ?

ಉತ್ತರ :- ಪ್ರಥಮ ಸಂಹನನವುಳ್ಳವರಿಗೆ (ವಜ್ರವೃಷಭನಾರಾಚ ಸಂಹನನವುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ) ಎಂಥ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವು ಈಗ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಸೇನಕೃತತತ್ತ್ವಾ ನುಶಾಸನದ ೮೩ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ 'ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗ ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವರು ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅವರು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.) ಉಪಶಮ ಮತ್ತು ಕ್ಷಪಕಶ್ರೇಣಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಭಗವಂತರ ಆಜ್ಞೆಯಿದೆ'.

ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುತ್ತದೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಎಂದರೆ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನ ರಾಗರಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಏನು ಮಾಡುವವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಥ ಅಸ್ಯ ವೀತರಾಗಮನಸಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾ ನಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣತಪಶ್ಚರಣಾನಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾಣಿಯಮಣಿಣಿಮ್ಲಲಲುಣಿಯಮೇವಸಇಣಿಚಾಸು |

ಸತ್ಥಪುರಾಣಇತವಚರಣುಮುಕ್ಖುವಿಕರಹಿಂಕಿತಾಸು ||೯೮||

ಆತ್ಮನಿಜಮನಸಿನಿರ್ಮಲಃನಿಯಮೇನವಸತಿನಯಸ್ಯ |

ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣಾನಿತಪಶ್ಚರಣಂಮೋಕ್ಷಂಅಪಿ ಕುರ್ವಂತಿಕಿಂ ತಸ್ಯ ||೯೮||

ಅಪ್ಪಾಣಿಯಮಣಿಣಿಮ್ಲಲಲುಣಿಯಮೇವವಸಇಣಿಚಾಸು ಆತ್ಮಾನಿಜಮನಸಿನಿರ್ಮಲೋನಿಯಮೇನವಸತಿತಿಷ್ಠತಿನಯಸ್ಯ ಸತ್ಥಪುರಾಣಇಂ ತವಚರಣುಮುಕ್ಖುವಿಕರಹಿಂಕಿತಾಸು ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣಾನಿತಪಶ್ಚರಣಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಮಪಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತಸ್ಯೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪಾ ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾ ನಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣತಪಶ್ಚರಣಾನಿ ನಿರರ್ಥಕಾನಿ ಭವಂತಿ | ತರ್ಹಿಂ ಕಿಂ ಸರ್ವಥಾನಿಷ್ಠಲಾನಿ | ನೈವಮ್ | ಯದಿ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವರೂಪಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯಭಾವನಾಸಹಿತಾನಿ ಭವಂತಿ ತದಾಮೋಕ್ಷಸ್ಯೈವ ಬಹಿರಂಗಸಹಕಾರಿಕಾರಣಾನಿ ಭವಂತಿ ತದಭಾವೇ ಪುಣ್ಯ ಬಂಧಕಾರಣಾನಿ ಭವಂತಿ | ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ಸಹಿತಾನಿ ಪಾಪಬಂಧಕಾರಣಾನಿ ಚ ವಿದ್ಯಾನುವಾದಸಂಜ್ಞಿತದಶಮಪೂರ್ವಶ್ರುತಂ ಪಠಿತ್ವಾ ಭರ್ಗಪುರುಷಾದಿ- ವದಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೯೮||

ಗಾಥೆ - ೯೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಚಾಸು] ಯಾವ ಜೀವನ [ಣಿಯಮಣಿ] ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಣಿಮ್ಲಲಲು ಅಪ್ಪಾ] ನಿರ್ಮಲನಾದ ಆತ್ಮನು [ಣಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಣಿ ವಸಇ] ವಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ತಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಸತ್ಥಪುರಾಣಇಂ ತವ-ಚರಣು] ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸುಗಳು [ಮುಕ್ಖು ವಿ] ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೂಡ [ಕರಹಿಂ ಕಿ] ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೇನು ?

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯು ಯಾವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಆತನ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಿವೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಹಾಗಾದರೆ ಅವು ಸರ್ವಥಾ ನಿಷ್ಫಲವಿವೆಯೇನು ?

ಉತ್ತರ :- ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲ (ಅವು ಸರ್ವಥಾ ನಿಷ್ಫಲವಿಲ್ಲ); ಆದರೆ ವೀತರಾಗ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವರೂಪದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯವಿರುವಂಥ ಭಾವನೇಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವು ಮೋಕ್ಷದ ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಅವು ಪುಣ್ಯಬಂಧದ ಕಾರಣವಿವೆ. ಇನ್ನು ಅವು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ

ಯಾವನ ನಿಜಮನದಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿ ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನು ವಾಸಿಸನು |

ಅವನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ತಪಸ್ಸುಗಳೇನು ಮೋಕ್ಷಪದಕೊಡುವವೆ ||೯೮||

ಅಥಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

**ಜೋಷಯ ಅಪ್ವೇ ಜಾಣಿಏಣ ಜಗು ಜಾಣಿಯಲು ಹವೇಇ |
ಅಪ್ಪಹ ಕೇರಇ ಭಾವಡಇ ಬಿಂಬಿಲು ಜೇಣ ವಸೇಇ ||೯೯||**

**ಯೋಗಿನ್ ಆತ್ಮನಾ ಜ್ಞಾನೇನ ಜಗತ್ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ |
ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧಿನಿ ಭಾವೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಯೇನ ವಸತಿ ||೯೯||**

ಜೋಷಯ ಅಪ್ವೇಂ ಜಾಣಿಏಣ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಆತ್ಮನಾ ಜ್ಞಾತೇನ | ಕಿಂ ಭವತಿ | ಜಗು ಜಾಣಿಯಲು ಹವೇಇ ಜಗತ್ಪ್ರಭುವನಂ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಇ ಭಾವಡಇ ಬಿಂಬಿಲು ಜೇಣ ವಸೇಇ ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧಿನಿ ಭಾವೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪರ್ಯಾಯೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತಂ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ವಸತಿ ತಿಷ್ಠತೀತಿ| ಅಯಮರ್ಥಃ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವೇ ಜ್ಞಾತೇ ಸತಿ ಸಮಸ್ತದ್ವಂದ್ವಾಂಗಾಗಮಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಯಸ್ಮಾದ್ರಾಘವಪಾಂಡವಾದಯೋ ಮಹಾಪುರುಷಾ ಜಿನದೀಕ್ಷಾಗೃಹೀತ್ವಾದ್ವಂದ್ವಾಂಗಂ ಪಠಿತ್ವಾ ದ್ವಂದ್ವಾಂಗಾಧ್ಯಯನಫಲಭೂತೇ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೇ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ನಿಜಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸತಿ ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತೀತಿ| ಅಥವಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನ ಪರಮಾನಂದಸುಖರಸಾಸ್ವಾದೇ ಜಾತೇ ಸತಿ ಪುರುಷೋ ಜಾನಾತಿ | ಕಿಂ ಜಾನಾತಿ | ವೇತ್ತಿ ಮಮ ಸ್ವರೂಪಮನ್ಯದ್ವೇಹರಾಗಾದಿಕಂ ಪರಮಿತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾತಂ

ಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಪಾಪ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ರುದ್ರ ಪುರುಷರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾನುವಾದ ನಾಮದ ಹತ್ತನೆಯ ಪೂರ್ವದ ವರೆಗಿನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಠಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಪಾಪಬಂಧದ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು .

ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಷಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಅಪ್ವೇಂ ಜಾಣಿಯೇಣ] ಓರ್ವ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ [ಜಗು ಜಾಣಿಯಲು ಹವೇಇ] ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಇ ಭಾವಡಇ] ಆತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ [ಬಿಂಬಿಲು ವಸೇಇ] ಅವು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಸಮಸ್ತ ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ೧) ರಾಮ, ಪಾಂಡವ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರು ಜಿನದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನರಿರುವುದರಿಂದ ವೀತರಾಗ

**ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆಲೆ ಯೋಗಿ ಮೂಲೋಕ ತಿಳಿದುಬರುವುದು |
ಆತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದು ||೯೯||**

ಭವತಿ | ಅಥವಾ ಆತ್ಮಾ ಕರ್ತಾ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಕರಣಭೂತೇನ ಸರ್ವ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಜಾನಾತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತೀತಿ | ಅಥವಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತಿ ಸಮಾಧಿ ಬಲೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಬೀಜಭೂತೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇ ಜಾತೇ ಸತಿ ದರ್ಪಣೇ ಬಿಂಬವತ್ ಸರ್ವಂ ಲೋಕಾಲೋಕಸ್ವರೂಪಂ ವಿಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ ಹೇತೋರಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತೀತಿ ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಚತುಷ್ಟಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬಾಹ್ಯಭೃಂತರಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗಂ ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯೇಣ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ-ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರೇ-‘ಜೋ ಪಸ್ ಇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಅಬದ್ಧಪುಟಂ ಅಣ್ಣಮವಿಸೇಸಂ | ಅಪದೇಸಸುತ್ತಮಜ್ಜಂ ಪಸ್ಸ ಇ ಜಿಣಸಾಸಣಂ ಸವ್ವಂ’ ||೯೯||

ಅಥೈತದೇವ ಸಮರ್ಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಿ ಪರಿಟಿಯಹ ಏಹಲು ಹೋಇ ವಿಸೇಸು |

ದೀಸಇ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಿ ಲಹು ಲೋಯಾಲೋಲು ಅಸೇಸು ||೧೦೦||

ಸ್ವಸಂವೇದನ ರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ೧) ಅಥವಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದೊಡನೆ ಪುರುಷನು ‘ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಬೇರೆಯಿದೆ, ದೇಹ-ರಾಗಾದಿಗಳು ಪರವಿವೆ’ಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ೨) ಅಥವಾ ಕರ್ತಾರೂಪದ ಆತ್ಮನು ಕರಣಭೂತ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ ರೂಪದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ೪) ಅಥವಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಬೀಜರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದೊಡನೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾಹ್ಯಾಭೃಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಶ್ರೀಸಮಯಸಾರದ ೧೫ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ - ‘ಯಾವ ಪುರುಷನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಅಬದ್ಧ ಸ್ಪಷ್ಟ, ಅನನ್ಯ, ಅವಿಶೇಷ (ಹಾಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣದಿಂದ ನಿಯತ ಮತ್ತು ಅಸಂಯುಕ್ತ)ವೆಂದು ನೋಡಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಜಿನಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಜಿನಶಾಸನವು ಬಾಹ್ಯ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತ ಮತ್ತು ಅಭೃಂತರ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಭಾವಶ್ರುತವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಮಾತಿನ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲಿ ನೆಲೆನಿಂತವಗೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವು |

ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲಿ ಶೀಘ್ರ ಕಂಡುಬರುವುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಿದೆ ||೧೦೦||

ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಏಷ ಭವತಿ ವಿಶೇಷಃ |

ದೃಶ್ಯತೇ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಲಘು ಲೋಕಾಲೋಕಃ ಅಶೇಷಃ ||೧೦೦||

ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ ಪರಿಚ್ಛಿಯಹಂ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ, ಏಹಲು ಹೋಇ ವಿಸೇಸು ಏಷ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತೋ ವಿಶೇಷೋ ಭವತಿ | ಏಷ ಕಃ | ದೀಸಇ ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ ಲಹು ದೃಶ್ಯತೇ ಪರಮಾತ್ಮ- ಸ್ವಭಾವೇ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಲಘು ಶೀಘ್ರಮ್ | ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರಂ 'ದೀಸಇ ಅಪ್ಪ ಸಹಾಲು ಲಹು' | ದೃಶ್ಯತೇ, ಸಕಃ, ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನೋ, ಲಘು ಶೀಘ್ರಮ್ | ನ ಕೇವಲಮಾತ್ಮಾಸ್ವಭಾವೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಲೋಯಾ- ಲೋಲು ಅಸೇಸು ಲೋಕಾಲೋಕಸ್ವರೂಪಮಪ್ಯಶೇಷಂ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ | ಅತ್ರ ವಿಶೇಷೇಣ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಕ್ತಮೇವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಚತುಷ್ಟಯಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಸೈವ ವೃದ್ಧಮತಸಂವಾದರೂಪತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೦||

ಅತೋಽಮುಮೇವಾರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟಾಂತದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಾಭ್ಯಾಂ ಸಮರ್ಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪು ಪಯಾಸಇ ಅಪ್ಪು ಪರು ಜಿಮ ಅಂಬರಿ ರವಿ-ರಾಲು |

ಜೋಇಯ ಏತ್ತು ಮ ಭಂತಿ ಕರಿ ಏಹಲು ವತ್ತು-ಸಹಾಲು ||೧೦೧||

ಗಾಥೆ - ೧೦೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ] ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ [ಪರಿಚ್ಛಿಯಹ] ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಪುರುಷರ [ಏಹಲು ವಿಸೇಸು ಹೋಇ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುವ ವಿಶೇಷತೆಯೇನೆಂದರೆ [ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಿ] ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಪುರುಷರು [ಅಸೇಸು ಲೋಯಾಲೋಲು] ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಲಹುದೀಸಇ] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರ 'ದೀಸಇ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಲಹು' ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಶೀಘ್ರ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಕೇವಲ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೂಡ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಮಾಣರೂಪದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯು ಕೂಡ ದೊರಕಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತ-ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಅಂಬರಿ] ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ [ರವಿ-ರಾಲು] ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ಪರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನನ್ನು (ತನ್ನನ್ನು) [ಪರು] ಪರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ [ಏತ್ತು] ಇದರಲ್ಲಿ ನೀನು

ಗಗನದಿ ರವಿಕಿರಣದಂತಾತ್ಮ ತನ್ನನು ಪರವನು ಬೆಳಗುವನು |

ಯೋಗಿಯಿದರಲಿ ಭ್ರಮೆ ಮಾಡಬೇಡಿದು ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವವಿದೆ ||೧೦೧||

ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ಆತ್ಮಾನಂ ಪರಂ ಯಥಾ ಅಂಬರೇ ರವಿರಾಗಃ |

ಯೋಗಿನ್ ಅತ್ರ ಮಾ ಭ್ರಾಂತಿಂ ಕುರು ಏಷ ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಃ ||೧೦೧||

ಅಪ್ಪು ಪಯಾಸಇ ಆತ್ಮಾ ಕರ್ತಾ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ | ಕಮ್ | ಅಪ್ಪು ಪರು ಆತ್ಮಾನಂ ಪರಂ ಚ | ಯಥಾ ಕಃ ಕಿಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ | ಜಿಮು ಅಂಬರಿ ರವಿರಾಲು ಯತಾ ಯೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಅಂಬರೇ ರವಿರಾಗಃ | ಜೋಇಯ ಏತ್ತು ಮು ಭಂತಿ ಕರಿ ಏಹಲು ವತ್ತು ಸಹಾಲು ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಅತ್ರ ಭ್ರಾಂತಿಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ, ಏಷ ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಃ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯಥಾ ನಿರ್ಮೇಘಾಕಾಶೇ ರವಿರಾಗೋ ರವಿಪ್ರಕಾಶಃ ಸ್ವಂ ಪರಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ತಥಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪೇ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮೋಹಮೇಘಪಟಲೇ ವಿನಷ್ಟೇ ಸತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವೀತರಾಗಭೇದಭಾವನಾಜ್ಞಾನೇನ ಸ್ವಂ ಪರಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಯತೀತ್ಯೇಷ ಪಶ್ಚಾದರ್ಹದವಸ್ಥಾ- ರೂಪಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಸ್ವಂ ಪರಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಯತೀತ್ಯೇಷ ಆತ್ಮವಸ್ತು ಸ್ವಭಾವಃ ಸಂದೇಹೋ ನಾಸ್ತೀತಿ | ಅತ್ರ, ಯೋಽಸೌ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಚತುಷ್ಟಯವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಃ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಃ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೦೧||

ಅಥಾಸ್ಮಿನ್ನೇವಾರ್ಥೇ ಪುನರಪಿ ವ್ಯಕ್ತರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ-

ತಾರಾಯಣು ಜಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು ಣಿಮ್ಲಿ ದೀಸಇ ಜೇಮು |

ಅಪ್ಪು ಣಿಮ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ತೇಮು ||೧೦೨||

[ಭಂತಿ] ಭ್ರಾಂತಿ [ಮು ಕರಿ] ಪಡಬೇಡ ಏಕೆಂದರೆ [ಏಹಲು ವತ್ತು-ಸಹಾಲು] ಇದುವೇ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಡವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ಪರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಕಾರಣ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಮೋಹರೂಪದ ಮೇಘಪಟಲವು ನಾಶವಾದೊಡನೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭದ್ರಸ್ಥ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ಭೇದಭಾವನಾರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ಪರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅನಂತರ ಅರಹಂತ-ಅವಸ್ಥಾರೂಪದ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ಪರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಆತ್ಮವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಗಳ ವ್ಯಕ್ತರೂಪವಾದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರವಿದೆ ಅದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಮು] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ತಾರಾಯಣು] ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹವು [ಣಿಮ್ಲಿ ಜಲಿ]

ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಲ ನೀರಿನಲಿ ಉಡುಗಣ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ತೋರುವುದು |

ಹಾಗೆ ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನಲಿ ಲೋಕಾಲೋಕವು ಬಿಂಬಿಸಿ ತೋರುವುದು ||೧೦೨||

ತಾರಾಗಣಃ ಜಲೇ ಬಿಂಬಿತಃ ನಿರ್ಮಲೇ ದೃಶ್ಯತೇ ಯಥಾ |

ಆತ್ಮನಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ತಥಾ ||೧೦೨||

ತಾರಾಯಣು ಜಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು ತಾರಾಗಣೋ ಜಲೇ ಬಿಂಬಿತಃ ಪ್ರತಿಫಲತಃ | ಕಥಂಭೂತೇ ಜಲೇ | ಣಿಮ್ಲಿ ದೀಸಇ ಜೇಮ ನಿರ್ಮಲೇ ದೃಶ್ಯತೇ ಯಥಾ | ದಾಷ್ಟಾಂತಮಾಹ |ಅಪ್ಪ ಇ ಣಿಮ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ತೇಮ ಆತ್ಮನಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ತಥಾ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ | ಅತ್ರ ವಿಶೇಷವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಯದೇವ ಪೂರ್ವದೃಷ್ಟಾಂತಸೂತ್ರೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮತ್ರಾಪಿ ತದೇವ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಅಯಮಪಿ ತಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಸ್ಯ ದೃಢೀಕರಣಾರ್ಥಮಿತಿ ಸೂತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೦೨||

ಅಥಾತ್ಮಾ ಪರಶ್ಚ ಯೇನಾತ್ಮ ನಾ ಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಬಲೇನ ಜಾನೀಹೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪು ವಿ ಪರು ವಿ ವಿಯಾಣಇ ಚೇ ಅಪ್ಪೇ ಮುಣಿಏಣ |

ಸೋ ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿ ತುಹು ಜೋಇಯ ಣಾಣ-ಬಲೇಣ ||೧೦೩||

ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ [ಬಿಂಬಿಯಲು] ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ [ದೀಸಇ] ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ [ತೇಮ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಣಿಮ್ಲಿ ಅಪ್ಪು] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ನಿರ್ಮಲ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ [ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ] ಲೋಕಾಲೋಕವು ಕೂಡ [ಬಿಂಬಿಯಲು] ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು ಅದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸೂತ್ರವು ಕೂಡ ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ದೃಢ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇದೆಯೆಂಬುದು ಈ ಸೂತ್ರದ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಸ್ವ ಮತ್ತು ಪರಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಸ್ವ-ಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಂ ಅಪ್ಪೇಂ ಮುಣಿಯೇಣ] ಯಾವ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ [ಅಪ್ಪು ವಿ ಪರು ವಿ] ಸ್ವ ಮತ್ತು ಪರಗಳು [ವಿಯಾಣಇ] ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ [ಸೋ ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾ] ಆ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜೋ-ಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಣಾಣ-ಬಲೇಣ] ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ [ಜಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ

ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಲ ನೀರಿನಲಿ ಉಡುಗಣ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ತೋರುವುದು |

ಹಾಗೆ ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನಲಿ ಲೋಕಾಲೋಕವು ಬಿಂಬಿಸಿ ತೋರುವುದು ||೧೦೨||

ಆತ್ಮಾ ಪಿ ಪರಃ ಅಪಿ ವಿಜ್ಞಾಯತೇ ಯೇನ ಆತ್ಮ ನಾ ವಿಜ್ಞಾತೇನ |

ತಂ ನಿಜಾತ್ಮಾ ನಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಯೋಗಿನ್ ಜ್ಞಾನಬಲೇನ ||೧೦೩||

ಅಪ್ಪುವಿ ಪರು ವಿ ವಿಯಾಣಿಯು ಚೇಂ ಅಪ್ಪೇಂ ಮುಣಿಏಣ ಆತ್ಮಾಪಿ ಪರೋಽಪಿ ವಿಜ್ಞಾಯತೇ ಯೇನ ಆತ್ಮನಾ ವಿಜ್ಞಾತೇನ ಸೋ ಣಿಯ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿ ತುಹುಂ ತಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಜೋಱಯು ಕಾಣಬಲೇಣ ಹೇ ಯೋಗಿನ್, ಕೇನ ಕೃತ್ವಾ ಜಾನೀಹಿ | ಜ್ಞಾನಬಲೇನೇತಿ | ಅಯಮತ್ರಾರ್ಥಃ | ವೀತರಾಗ-ಸದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇನ ಯೇನಾತ್ಮನಾ ಜ್ಞಾತೇನ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ಪರೋಽಪಿ ಜ್ಞಾಯತೇ ತಮಾತ್ಮಾನಂ ವೀತರಾಗ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಭಾವನಾಸಮುತ್ಪನ್ನಪರಮಾನಂದಸುಖರಸಾಸ್ವಾದೇನ ಜಾನೀಹಿ ತನ್ಮಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಮ್ಯಗನುಭವೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೩||

ಅತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಜ್ಞಾನಂ ಪೃಚ್ಛತಿ-

ಕಾಣು ಪಯಾಸಹಿ ಪರಮು ಮಹು ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇ ಬಹುಏಣ |

ಜೇಣ ಣಿಯಪ್ಪಾ ಜಾಣಿಯು ಸಾಮಿಯ ಏಕ-ಖಣೇಣ ||೧೦೪||

ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಕಾಶಯ ಪರಮಂ ಮಮ ಕಿಂ ಅನ್ಯೇನ ಬಹುನಾ |

ಯೇನ ನಿಜಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಏಕಕ್ಷಣೇನ ||೧೦೪||

ಕಾಣು ಪಯಾಸಹಿ ಪರಮು ಮಹು ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಕಾಶಯ ಪರಮಂ ಮಮ | ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇ ಬಹುಏಣ ಕಿಮನ್ಯೇನ ಜ್ಞಾನರಹಿತೇನ ಬಹುನಾ | ಜೇಣ ಣಿಯಪ್ಪಾ ಜಾಣಿಯು ಯೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ನಿಜಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾಯತೇ,

ನಿಜಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಗಳು ಕೂಡ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪರಮಾನಂದರೂಪಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು - ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಭವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು.

ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ತುಂಬ ವಿನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಾಮಿಯ] ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! [ಜೇಣ] ಯಾವ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ [ಏಕ-ಖಣೇಣ] ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ-ಕ್ಷಣಭರದಲ್ಲಿ [ಣಿಯಪ್ಪಾ] ನಿಜಾತ್ಮನು [ಜಾಣಿಯ] ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ [ಮಹು ಪರಮು ಕಾಣು] ಆ ನನ್ನ ಪರಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು [ಪಯಾಸಹಿ] ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡಿರಿ, [ಅಣ್ಣೇಂ ಬಹುಏಣ ಕಿಂ] ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಅನೇಕ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಿದೆ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಓ ಭಗವನ್ ! ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಒಂದು ಶುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಾತ್ಮನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಜ್ಞಾನದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನನಗೆ

ಯಾವುದರಿಂದೊಂದು ಚಣದಲಿ ನಿಜಾತ್ಮ ತಿಳಿದುಬರುವನೆಲೆ ಸ್ವಾಮಿ |

ಆ ವರಜ್ಞಾನವನೆನಗೆ ವಿಕಸಿಸು ಅನ್ಯವಿಕಲ್ಪದಿಂದೇನು ||೧೦೪||

ಸಾಮಿಯ ಏಕ ಖಣೇಣ ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಿಯತಕಾಲೇನೈಕಕ್ಷಣೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಪೃಚ್ಛತಿ | ಕಿಂ ಪೃಚ್ಛತಿ | ಹೇ ಭಗವನ್ ಯೇನ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರೇಣೈವ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವೋ ನಿಜಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ತದೇವ ಜ್ಞಾನಂ ಕಥಯ ಕಿಮನ್ಯೇನ ರಾಗಾದಿಪ್ರವರ್ಧಕೇನ ಏಕಲ್ಪಜಾಲೇನೇತಿ | ಅತ್ರ ಯೇನೈವ ಜ್ಞಾನೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಏಕಲ್ಪರಹಿತೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿರೂಪೇಣಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನೈವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾಯತೇ ತದೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೦೪||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಸೂತ್ರಚತುಷ್ಟಯೇನ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾಣಾಣು ಮುಣೇಹಿ ತುಹು ಜೋ ಜಾಣಇ ಅಪ್ಪಾಣು |

ಜೀವ-ಪಏಸಹಿ ತಿತ್ತಿಡಲು ಕಾಣೇ ಗಯಣ-ಪವಾಣು ||೧೦೫||

ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ತ್ವಂ ಯಃ ಜಾನಾತಿ ಆತ್ಮಾನಮ್ |

ಜೀವಪ್ರದೇಶೈಃ ತಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಜ್ಞಾನೇನ ಗಗನಪ್ರಮಾಣಮ್ ||೧೦೫||

ಅಪ್ಪಾಣಾಣು ಮುಣೇಹಿ ತುಹುಂ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ತ್ವಮ್ | ಯಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ ಜಾಣಇ ಅಪ್ಪಾಣು ಯಃ ಕರ್ತಾ ಜಾನಾತಿ | ಕಮ್ | ಆತ್ಮಾನಮ್ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಜೀವಪಏಸಹಿಂ ತಿತ್ತಿಡಲು ಜೀವಪ್ರದೇಶೈಸ್ತಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಲೋಕಮಾತ್ರಪ್ರದೇಶಮ್ | ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರಮ್ |

ಮಾಡಿರಿ, ಉಳಿದ ರಾಗಾದಿಗಳ ವರ್ಧಕವಾದ ಏಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ನನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ,

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಗಳ ಏಕಲ್ಪದಿಂದ ರಹಿತ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವಿತ್ತಿರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಜ್ಞಾನವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನನ್ನೇ [ಣಾಣು ಮುಣೇಹಿ] ಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು [ಜೋ] ಆ ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪಾಣು] ತನ್ನನ್ನು [ಜೀವ-ಪಏಸಹಿಂ ತಿತ್ತಿಡಲು] ತನ್ನ ಜೀವಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದರೆ ಲೋಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳಷ್ಟೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರದ ಪ್ರಕಾರ 'ಜೀವ ಪಏಸಹಿಂ ದೇಹಸಮು' ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಲೋಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಂಕೋಚ-ವಿಸ್ತಾರದ ಧರ್ಮವಿರುವುದರಿಂದ ದೇಹಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಕಾಣೇಂ ಗಯಣ-ಪವಾಣು] ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆಕಾಶಪ್ರಮಾಣ [ಜಾಣಇ] ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆಂದು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನೀನಾತ್ಮನೇ ಜ್ಞಾನವೆಂದರಿ ಅವನು ತನ್ನನು ತಿಳಿಯುವನು |

ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಗಗನದಳತೆ ಜೀವಪ್ರದೇಶದಿ ತಾವನ್ಮಾತ್ರ ||೧೦೫||

‘ಜೀವಪುಸಹಿಂ ದೇಹಸಮು’ ತಸ್ಯಾರ್ಥೋ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಲೋಕಮಾತ್ರಪ್ರದೇಶೋಽಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣೈವ ಸಂಹಾರವಿಸ್ತಾರಧರ್ಮತ್ವಾದ್ವೇಹಮಾತ್ರಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಕಾಣೇಂ ಗಯಣಪವಾಣು ಜ್ಞಾನೇನ ಕೃತ್ವಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಗಗನಮಾತ್ರಂ ಜಾನೀಹೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಮತಿಶ್ರುತಾವಧಿ ಮನಃಪರ್ಯಾಯಕೇವಲಜ್ಞಾನ- ಪಂಚಕಾದಭಿನ್ನಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ರೂಪಾವಲೋಕನವಿಷಯೇ ದೃಷ್ಟಿವಲ್ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪಕಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಲೋಕಮಾತ್ರಾಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶಮಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸ್ವದೇಹಮಾತ್ರಂ ತಮಿತ್ತಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಮ್ ಆಹಾರಭಯಮೈಥುನಪರಿಗ್ರಹಸಂಜ್ಞಾಸ್ವರೂಪಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಕಲ್ಲೋಲಜಾಲಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಜ್ಞಾನಾತಿ ಯಃ ಸ ಪುರುಷ ಜ್ಞಾನಾದಭಿನ್ನತ್ವಾಚ್ಚ ಜ್ಞಾನಂ ಭಣ್ಯತ ಇತಿ | ಅತ್ರಾಯಮೇವ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪಂಚಜ್ಞಾನಾದಭಿನ್ನಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತ್ಯ ಸೌ ಧ್ಯಾತಾ ತಮೇವೋಪಾದೇಯಂ ಜಾನೀಹೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - ‘ಅಭಿಣಿಬೋಹಿಯ ಸುದೋಧಿಮಣಿಕೇವಲ ಚ ತಂ ಹೋದಿ ಏಗಮೇವ ಪದಂ | ಸೋ ಏಸೋ ಪರಮಹಿಂಜೋ ಜಂ ಲಹಿದುಂ ಣಿವ್ವದಿಂ ಜಾದಿ ||’ ||೧೦೫|| ಅಥ-

ಅಪ್ಪಹ ಚೇ ವಿ ವಿಭಿಣ್ಣ ವಥ ತೇ ವಿ ಹವಂತಿ ಣ ಕಾಣು |

ತೇ ತುಹು ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರಿವಿ ಣಿಯಮಿ ಅಪ್ಪು ವಿಯಾಣು ||೧೦೬||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಮತಿಜ್ಞಾನ, ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ, ಅವಧಿಜ್ಞಾನ, ಮನಃಪರ್ಯಾಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಈ ಐದು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಅಭಿನ್ನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕಣ್ಣು ರೂಪು ನೋಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ (ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ) ವ್ಯಾಪಕವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕ ವ್ಯಾಪಕನಿದ್ದಾನೆ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಲೋಕದಷ್ಟು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಿಯಿದ್ದಾನೆ, ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸ್ವದೇಹಪ್ರಮಾಣನಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ಆಹಾರ, ಭಯ, ಮೈಥುನ, ಪರಿಗ್ರಹ ಸಂಜ್ಞಾರೂಪದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಯಾವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಆ ಪುರುಷನೇ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಭಿನ್ನನಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನನೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಇವೇ ಐದು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಅಭಿನ್ನನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾವ ಧ್ಯಾನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ೨೦೪ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ - ‘ಮತಿಜ್ಞಾನ, ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ, ಅವಧಿಜ್ಞಾನ, ಮನಃಪರ್ಯಾಯಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಇವು ಒಂದೇ ಪದವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಸಮಸ್ತ ಭೇದಗಳು ಜ್ಞಾನವೇ ಇದ್ದು ಅದು ಈ ಪರಮಾರ್ಥವಿದೆ, ಶುದ್ಧನಯದ ವಿಷಯಭೂತವಾದ ಜ್ಞಾನಸಾಮಾನ್ಯವೇ ಈ ಪರಮಾರ್ಥವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಪರಭಾವದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಥ] ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! [ಅಪ್ಪಹಂ ವಿಭಿಣ್ಣ] ಆತ್ಮನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ [ಚೇವಿ]

ಯಾವವು ಆತ್ಮದ ಭಿನ್ನವಿವೆ ಅವು ಸಹ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲೆ ವತ್ಸ |

ಅವು ಮೂರನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿದುಕೊ ನೀನು ||೧೦೬||

ಆತ್ಮನಃ ಯೇ ಅಪಿ ವಿಭಿನ್ನಾಃ ವತ್ಸ ತೇಽಪಿ ಭವಂತಿ ನ ಜ್ಞಾನಮ್ |

ತಾನ್ ತ್ವಂ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ||೧೦೬||

ಅಪ್ಪಹಂ ಜೇ ವಿ ವಿಭಿಣ್ಣ ವಥ ಆತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ಯೇಽಪಿ ಭಿನ್ನಾಃವತ್ಸ ತೇ ವಿ ಹವಂತಿ ಣ ಕಾಣು ತೇಽಪಿ ಭವಂತಿ ನ ಜ್ಞಾನಂ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತುಹುಂ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರಿವಿ ತಾನ್ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಾನ್ ತತ್ರ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಿಂ ಕುರು | ಣಿಯಮಿಂ ಅಪ್ಪು ವಿಯಾಣು ನಿಶ್ಚಯೇನಾತ್ಮಾನಂ ವಿಜಾನೀಹೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಸಕಲವಿಶದೈಕಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥಾತ್ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಭಿನ್ನಾನ್ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾನ್ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಲಕ್ಷಣೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಜ್ಞಾನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೬|| ಅಥ-

ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣಹ ಗಮ್ನು ಪರ ಕಾಣು ವಿಯಾಣಿ ಚೇಣ |

ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಜಾಣಿ ತುಹು ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣೇ ತೇಣ ||೧೦೭||

ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಗಮ್ಯಃ ಪರಃ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಜಾನಾತಿ ಯೇನ |

ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನೇನ ತೇನ ||೧೦೭||

ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣಹಂ ಗಮ್ನು ಪರ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಗಮ್ಯೋ ವಿಷಯಃ ಪರಃ | ಕೋಽರ್ಥಃ | ನಿಯಮೇನ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಕಾಣು ವಿಯಾಣಿ ಚೇಣ ಜ್ಞಾನಂ ಕರ್ತೃ ವಿಜಾನಾತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಅತಃ ಕಾರಣಾತ್

ಯಾವ ಭಾವಗಳಿವೆ [ತೇ ವಿ] ಅವು ಕೂಡ [ಕಾಣು ಣ ಹವಂತಿ] ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ತೇ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ] ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಈ ಮೂರನ್ನು ಎಂದರೆ ಮೂರೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು [ಪರಿಹರಿವಿ] ಪರಿಹರಿಸಿ [ಣಿಯಮಿಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನನ್ನು [ವಿಯಾಣು] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಕಲ-ವಿಶದ-ಒಂದು-ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮಾರ್ಥಪದಾರ್ಥ ದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಈ ಮೂರೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಈಗ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಕಾಣಹಂ ಗಮ್ನು] ಜ್ಞಾನಗೋಚರನಿದ್ದಾನೆ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯನಿದ್ದಾನೆ [ಚೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ಕಾಣು] ಜ್ಞಾನವೇ [ವಿಯಾಣಿ] ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ [ತೇಣ] ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ] ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಕಾಣೇಂ] ಜ್ಞಾನದಿಂದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಜ್ಞಾನಗೋಚರನಿಹನಾತ್ಮ ನಿಯಮದಿ ಜ್ಞಾನವೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ |

ನೀನುಮೂರನುತ್ಯ ಜಿಸಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾತ್ಮನನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ||೧೦೭||

ತಿಣ್ಣೆ ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಜಾಣೆ ತುಹುಂ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಮುಕ್ತಾ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ, ಅಪ್ಪಾಣಾಣೇಂ ತೇಣ | ಕಂ ಜಾನೀಹಿ | ಆತ್ಮಾನಮ್ | ಕೇನ | ಜ್ಞಾನೇನ ತೇನ ಕಾರಣೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಗಮ್ಯಃ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿಕಪಂಚವಿಕಲ್ಪರಹಿತಂ ಯತ್ಪರಮಪದಂ ಪರಮಾತ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಂ ತದ್ರೂಪೋ ಯೋಽಸೌ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಮಾತ್ಮಾನಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಗುಣೇನ ವಿನಾ ದುರ್ಧರಾನುಷ್ಠಾನಂ ಕುರ್ವಾಣಾಽಪಿ ಬಹವೋಽಪಿ ನ ಲಭಂತೇ ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರೇ - 'ಕಾಣಗುಣೇಹಿಂ ವಿಹೀಣಾ ಏದಂ ತು ಪದಂ ಬಹೂ ವಿ ಣ ಲಹಂತಿ | ತಂ ಗಿಣ್ಣು ಣಿಯದಮೇದಂ ಜದಿ ಇಚ್ಛಿಸಿ ದುಕ್ಖಪರಿಮೋಕ್ಷಂ ||' ಅತ್ರ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾದಿ- ಸರ್ವಪರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾಂ ಯೋಽಸೌ ಮುಂಚತಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖಾಮೃತೇ ತೃಪ್ತೋ ಭವತಿ ಸ ಏವ ನಿಃಪರಿಗ್ರಹೋ ಭಣ್ಯತೇ ಸ ಏವಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಉಕ್ತಂ ಚ - 'ಅಪರಿಗ್ರಹೋ ಅಣಿಚ್ಛೋ ಭಣಿದೋ ಕಾಣೇ ಯ ಣಿಚ್ಛದೇ ಧಮ್ಠಂ | ಅಪರಿಗ್ರಹೋ ದು ಧಮ್ಠು ಸ್ಸ ಜಾಣಗೋ ತೇಣ ಸೋ ಹೋದಿ ||' ||೧೦೭|| ಅಥ-

ಕಾಣಿಯ ಕಾಣಿಲು ಕಾಣಿಏಣ ಕಾಣಿಲು ಜಾ ಣ ಮುಣೇಹಿ |

ತಾ ಅಣ್ಣಾಣಿಂ ಕಾಣಮಲು ಕಿಂ ಪರ ಬಂಭು ಲಹೇಹಿ ||೧೦೮||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗಮ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಮತಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಭೇದಗಳಿಂದ ರಹಿತ 'ಪರಮಾತ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಆ ಪರಮಪದವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ, ತದ್ರೂಪದ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನಗುಣವಿಲ್ಲದೆ ಕಠಿಣ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಬಹಳಷ್ಟು ಪುರುಷರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಸಮಯಸಾರದ ೨೦೫ ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಜ್ಞಾನಗುಣದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಈ ಜ್ಞಾನ ರೂಪವಾದ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲೈ ಭವ್ಯರೇ ! ನೀವು ಕರ್ಮದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಮುಕ್ತರಾಗ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ನಿಶ್ಚಿತವಾದಂಥ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿರಿ.

ಯಾವನು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸುಖಾಮೃತದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನೇ ಅಪರಿಗ್ರಹಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅವನೇ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ೨೧೦ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ-'ಅನಿಚ್ಛಕನನ್ನು ಅಪರಿಗ್ರಹಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಂದರೆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಅವನು ಧರ್ಮದ ಪರಿಗ್ರಹಿಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾಯಕನೇ ಇದ್ದಾನೆ.

ಈಗ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಎನ್ನೆವರ ಓ ಜ್ಞಾನಿ ಜ್ಞಾನದಿಂ ಜ್ಞಾನಿಯನು ತಿಳಿಯಲಾರನು |

ಅನ್ನೆವರ ಅಜ್ಞಾನದಿ ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಬೊಮ್ಮನನು ಪಡೆವನೆ ||೧೦೮||

**ಜ್ಞಾನಿನ್ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನಿನಾ ಜ್ಞಾನಿನಂ ಯಾವತ್ ನ ಮನ್ಯಸ್ಯ |
ತಾವದ್ ಅಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕಿಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಲಭಸೇ ||೧೦೮||**

ಣಾಣಿಯ ಹೇ ಜ್ಞಾನಿನ್ ಣಾಣಿಲು ಜ್ಞಾನೀ ನಿಜಾತ್ಮಾ ಣಾಣಿಏಣ ಜ್ಞಾನಿನಾ ನಿಜಾತ್ಮನಾ ಕರಣಭೂತೇನ | ಕಥಂಭೂತೋ ನಿಜಾತ್ಮಾ | ಣಾಣಿಲು ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣಃ ತಮಿತ್ಥಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾ ಣ ಮುಣೇಹಿ ಯಾವತ್ಕಾಲಂ ನ ಜಾನಾಸಿ ತಾ ಅಣ್ಣಾಣಿಂ ಣಾಣಮಲುಂ ತಾವತ್ಕಾಲಮಜ್ಞಾನೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲೇನ ಜ್ಞಾನಮಯಮ್ | ಕಿಂ ಪರ ಬಂಭು ಲಹೇಹಿ ಕಿಂ ಪರಮುತ್ಪ್ರಪ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಭಾವಂ ಲಭಸೇ ಕಿಂ ತು ನೈವೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯಾವತ್ಕಾಲಮಾತ್ಮಕರ್ತಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಮ್ ಆತ್ಮನಾ ಕರಣಭೂತೇನ ಆತ್ಮನೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಆತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಆತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಂ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ಮುಕ್ತಾನ್ವನ ಜಾನಾಸಿ ತಾವತ್ಕಾಲಂ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಕಿಂ ಲಭಸೇ ನೈವೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೮|| ಇತಿ ಸೂತ್ರ ಚತುಷ್ಟಯೇನಾಂತರಸ್ಥಲೇ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಗತಮ್ |

ಅಧಾನಂತರಂ ಸೂತ್ರಚತುಷ್ಟಯೇನಾಂತರಸ್ಥಲೇ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಾ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಕಥಯತಿ-

**ಜೋ ಇಜ್ಜ ಇ ತಿಂ ಬಂಭು ಪರು ಜಾಣಿಜ್ಜ ಇ ತಿ ಸೋಇ |
ಬಂಭು ಮುಣೇವಿಣು ಜೇಣ ಲಹು ಗಮ್ಹಿಜ್ಜ ಇ ಪರಲೋಇ ||೧೦೯||**

ಗಾಥೆ - ೧೦೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಿಯ] ಎಲೈ ಜ್ಞಾನಿಯೇ [ಣಾಣಿಲು] ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನು [ಣಾಣಿ-ಏಣ] ಕರಣಭೂತನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನಿಂದ [ಣಾಣಿಲುಂ] ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜಾ ಣ ಮುಣೇಹಿ] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ [ತಾ] ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಅಣ್ಣಾಣಿಂ] ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲದಿಂದ [ಣಾಣಮಲುಂ] ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ [ಪರ ಬಂಭು] ಉತ್ಪ್ರಪ್ತಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಕಿಂ ಲಹೇಹಿ] ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಎಂದೂ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ .

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕರ್ತಾರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮರೂಪದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕರಣರೂಪದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನ ಸಲುವಾಗಿ, ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿಗಳ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 'ಪರಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ .

ಹೀಗೆ ಮೊದಲ ಮಹಾಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಂತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಅಂತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಲೋಕ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಪರಲೋಕ ಶಬ್ದದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

**ಯಾವನು ಪರಮಾತ್ಮನನು ತಿಳಿದು ತೀಘ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಲಿ ಗಮಿಸುವನು |
ಅವನು ಪರಬೊಮ್ಮನನು ನೋಳ್ವನು ಅವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನು ತಿಳಿವನು ||೧೦೯||**

ದೃಶ್ಯತೇ ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಃ ಜ್ಞಾಯತೇ ತೇನ ಸ ಏವ |

ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತಾಯೇನ ಲಘು ಗಮ್ಯತೇ ಪರಲೋಕೇ ||೧೦೯||

ಜೋಇಜ್ಜ ಇ ದೃಶ್ಯತೇ ತಿಂ ತೇನ ಪುರುಷೇಣ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವಾ | ಕೋಽಸೌ ದೃಶ್ಯತೇ | ಬಂಭು ಪರು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಪರಃ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಃ | ಅಥವಾ ಪರ ಇತಿ ಪಾಠೇ ನಿಯಮೇನ | ನ ಕೇವಲಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಜಾಣಿಜ್ಜ ಇ ಜ್ಞಾಯತೇ ತೇನ ಪುರುಷೇಣ ತೇನ ಕಾರಣೇನವಾ ಸೋಇ ಸ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ | ಕೇನ ಕಾರಣೇನ | ಬಂಭು ಮುಣೇವಿಣು ಜೇಣ ಲಹು ಯೇನ ಪುರುಷೇಣ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ-ವಾಚ್ಯನಿದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಮತ್ತಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ಗಮ್ನಿಜ್ಜ ಇ ಪರಲೋಕ ತೇನೈವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಪರಿಜ್ಞಾನಪುರುಷೇಣ ತೇನೈವ ಕಾರಣೇನ ವಾ ಗಮ್ಯತೇ | ಕ್ಷ | ಪರಲೋಕೇ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವೇ | ಕಿಂ ಚ | ಯೋಽಸೌ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮೈ ಕೇಂದ್ರಿಯಾದಿಜೀವಾನಾಂ ಶರೀರೇ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಗ್ರೂಪೇಣ ತಿಷ್ಠತಿ ಸ ಏವ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಏವ ಪರಮವಿಷ್ಣುಃ ಸ ಏವ ಪರಮಶಿವಃ ಇತಿ, ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಪುನರ್ಭಗವಾನರ್ಹನ್ನೈವ ಮುಕ್ತಿಗತಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾ ವಾ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಶಿವೋ ವಾ ಭಣ್ಯತೇ | ತೇನ ನಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಃ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪೀ ತಥೈವೇಕೋ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಶಿವೋ ವಾಸ್ತೀತಿ | ಅಯಮತ್ರಾರ್ಥಃ | ಯತ್ರಾಸೌ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಲೋಕಾಗ್ರೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಸ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಃ ಸ ಏವ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಃ ಸ ಏವ ಶಿವಲೋಕೋ ನಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೯|| ಅಥ-

ಗಾಥೆ - ೧೦೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಣ] ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದೇ ಪುರುಷನ ಮೂಲಕ [ಬಂಭು ಮುಣೇ-ವಿಣು] ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಪುರುಷನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ [ಪರಲೋಕ] 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ [ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು [ಗಮ್ನಿಜ್ಜ ಇ] ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. [ತಿ] ಆ ಪುರುಷನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ [ಪರು] ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ [ಬಂಭು] 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು [ಜೋಇಜ್ಜ ಇ] ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ 'ಪರ'ವೆಂಬ ಪಾಠದ ಅರ್ಥಾನುಸಾರ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ನಿಯಮದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ, ಕೇವಲ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ [ತಿ] ಆ ಪುರುಷನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ [ಸೋಇ] ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು [ಜಾಣಿಜ್ಜ ಇ] ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನೇ ಪರಮವಿಷ್ಣುವಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನೇ ಪರಮ ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಭಗವಾನ ಅರಹಂತನೇ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿಗತನಾದ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ವಿಷ್ಣುವಿದ್ದಾನೆ, ಶಿವನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಂದ ಬೇರೆಯಾರೂ ಕಲ್ಪಿತ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿಯು ಅದರಂತೆ ಒಬ್ಬ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವಗಳಿಲ್ಲ.

ಮುಣಿ-ವರ-ವಿಂದಹ ಹರಿ-ಹರಹಂ ಜೋ ಮಣಿ ಣಿವಸಇ ದೇಲು |

ಪರಹ ಜಿ ಪರತರು ಕಾಣಮಲು ಸೋ ವುಚ್ಚ ಇ ಪರ-ಲೋಲು ||೧೧೦||

ಮುನಿವರವೃಂದಾನಾಂ ಹರಿಹರಾಣಾಂ ಯಃ ಮನಸಿ ನಿವಸತಿ ದೇವಃ |

ಪರಸ್ಮಾದ್ ಅಪಿ ಪರತರಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ಪರಲೋಕಃ ||೧೧೦||

ಮುಣಿವರವಿಂದಹಂ ಹರಿಹರಹಂ ಮುನಿವರವೃಂದಾನಾಂ ಹರಿಹರಾಣಾಂ ಚ ಜೋ ಮಣಿ ಣಿವಸಇ ದೇಲು ಯೋಽಸೌ ಮನಸಿ ನಿವಸತಿ ದೇವಃ ಆರಾಧ್ಯಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಪರಹಂ ಜಿ ಪರತರು ಕಾಣಮಲು ಪರಸ್ಮಾದುತ್ಯಷ್ಟಾದಪಿ ಅಥವಾ ಪರಹಂ ಜಿ ಬಹುವಚನಂ ಪರೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಸಕಾಶಾದತಿಶಯೇನ ಪರಃ ಪರತರಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ | ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿವೃತ್ತಃ ಸೋ ವುಚ್ಚ ಇ ಪರಲೋಲು ಸ ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಲೋಕ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಇತಿ | ಪರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವ ಆತ್ಮಾತ್ಮಸ್ಯ ಲೋಕೋಽವಲೋಕನಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ವಾನುಭವನಮಿತಿ ಪರಲೋಕಶಬ್ದಸ್ಯಾರ್ಥಃ, ಅಥವಾ ಲೋಕೈಂತೇ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಜೀವಾದಿಪದಾರ್ಥ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಯಸ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ವಾ ಸ ಭವತಿ ಲೋಕಃ ಪರಶ್ಚಾಸೌ ಲೋಕಶ್ಚ ಪರಲೋಕಃ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಲಕ್ಷಣಃ ಪರಲೋಕೋ ಭಣ್ಯತೇ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೧೦|| ಅಥ-

ಮುಕ್ತಾತ್ಮನು ಯಾವ ಲೋಕದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅದುವೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕವಿದೆ, ಅದುವೇ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದುವೇ ಶಿವಲೋಕವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪರಲೋಕನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ದೇಲು] ಆ ಆರಾಧ್ಯನಾದಂಥ ಆತ್ಮದೇವನು [ಮುಣಿ-ವರ-ವಿಂದಹಂ] ಮುನಿವರರುಗಳ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು [ಹರಿ-ಹರಹಂ] ಹರಿ ಹಾಗೂ ಹರನ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ವಾಸುದೇವನ [ಮಣಿ] ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ [ಣಿವಸಇ] ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ಪರಹಂ ಜಿ ಪರತರು] ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಿಂದ ಕೂಡ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ 'ಪರಹಂ ಜಿ' ಬಹುವಚನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆತ್ಮರುಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲ್ತರಗತಿಯವನಿದ್ದಾನೆ, [ಕಾಣ ಮಲು] ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನು -ಇಂಥ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು [ಪರ - ಲೋಲು ವುಚ್ಚ ಇ] ಪರಲೋಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪರ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನ ಲೋಕವು ಎಂದರೆ ಅವನ ಅವಲೋಕನವು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನುಭವವಾಗುವುದು

ಯಾವ ದೇವ ಮುನಿವೃಂದದ ಹರಿಹರರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು |

ಅವನು ಉತ್ತಮರಲುತ್ತಮನು ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಲೋಕನೆನಿಸುವನು ||೧೧೦||

ಸೋ ಪರ ವುಚ್ಚ ಇ ಲೋಲು ಪರು ಜಸು ಮಇ ತಿತ್ತು ವಸೇಇ |

ಜಹಿ ಮಇ ತಹಿ ಗಇ ಜೀವಹ ಜಿ ಣಿಯಮೇ ಜೇಣ ಹವೇಇ ||೧೧೧||

ಸಃ ಪರಃ ಉಚ್ಯತೇ ಲೋಕಃ ಪರಃ ಯಸ್ಯ ಮತಿಃ ತತ್ರ ವಸತಿ |

ಯತ್ರ ಮತಿಃ ತತ್ರ ಗತಿಃ ಜೀವಸ್ಯ ಏವ ನಿಯಮೇನ ಯೇನ ಭವತಿ ||೧೧೧||

ಸೋ ಪರ ವುಚ್ಚ ಇ ಲೋಲು ಪರು ಸ ಪರಃ ನಿಯಮೇನೋಚ್ಯತೇ ಲೋಕೋ ಜನಃ | ಕಥಂಭೂತೋ ಭಣ್ಯತೇ | ಪರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಃ ಸ ಕಃ | ಜಸು ಮಇ ತಿತ್ತು ವಸೇಇ ಯಸ್ಯ ಭವ್ಯಜನಸ್ಯ ಮತಿರ್ಮನಶ್ಚಿತ್ತಂ ತತ್ರ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪೇ ವಸತಿ ವಿಷಯಕಷಾಯವಿಕಲ್ಪಜಾಲತ್ಯಾಗೇನ ಸ್ವಸಂವೇದನಸಂವಿತ್ತಿಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿರೀ ಭವತೀತಿ | ಯಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವೇ ಮತಿಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಸ ಕಸ್ಮಾತ್ತರೋ ಭವತೀತಿ ಚೇತ್ ಜಹಿಂ ಮಇ ತಹಿಂ ಜೀವಹಂ ಜಿ ಣಿಯಮೇ ಜೇಮ ಹವೇಇ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಯತ್ರ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಮತಿಸ್ತತ್ಯವ ಗತಿಃ | ಕಸ್ಯೈವ | ಜೀವ-ಜೀವಸ್ಯೈವ ಅಥವಾ ಬಹುವಚನಪಕ್ಷೇ ಜೀವಾನಾಮೇವ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಭವತೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಾತ್ಸರೌದ್ರಾಧೀನತಯಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾಚ್ಯುತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪರಭಾವೇನ ಪರಿಣಮತಿ ತದಾ ದೀರ್ಘಸಂಸಾರೀ ಭವತಿ, ಯದಿ ಪುನರ್ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೇ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇ ಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ ತರ್ಹಿ ನಿರ್ವಾಣಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸರ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪತ್ಯಾಗೇನ ತತ್ತ್ವೈವ ಭಾವನಾಂ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ||೧೧೧||

ಅಥ -

- ಎಂಬುದಾಗಿ 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿದೆ, ಅಥವಾ ಆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ-ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ ಅದು ಲೋಕವಿದೆ ಪರಮ ಲೋಕ (ಪರಮಾತ್ಮನು) ಪರಲೋಕನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ- ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಪರಲೋಕವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನ ಮನಸ್ಸು ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ ಆ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಪರಲೋಕನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೧೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಸು ಮಇ] ಯಾವ ಭವ್ಯ ಜೀವದ ಬುದ್ಧಿಯು [ತಿತ್ತು ವಸೇಇ] ತನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಪರು ಲೋಲು ವುಚ್ಚಇ] ಪರಲೋಕವೆಂದು ಉತ್ತಮಜನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ಜಹಿಂ] ಎಲ್ಲಿ [ಜೀವಹ ಜಿ ಮಇ] ಜೀವದ ಬುದ್ಧಿಯಿರುತ್ತದೆ [ಣಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ತಹಿಂ ಗಇ ಹವೇಇ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾವನ ಮತಿ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿರುವುದವನುಪರಲೋಕವೆನ್ನುವರು |

ಜೀವದ ಮತಿಯೆಲ್ಲಿರುವುದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಗತಿಯಾಗುವುದು ||೧೧೧||

ಜಹಿ ಮಱ ತಹಿ ಗಱ ಜೀವ ತುಹು ಮರಣು ವಿ ಜೇಣ ಲಹೇಹಿ |

ತೇ ಪರಬಂಭು ಮುಏವಿ ಮಱ ಮಾ ಪರ-ದವ್ವಿ ಕರೇಹಿ ||೧೧೧||

ಯತ್ರ ಮತಿಃ ತತ್ರ ಗತಿಃ ಜೀವ ತ್ವಂ ಮರಣಮಪಿ ಯೇನ ಲಭಸೇ |

ತೇನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಮುಕ್ತಾ ಮತಿಂ ಮಾ ಪರದ್ರವ್ಯೇ ಕಾರ್ಷೀಃ ||೧೧೧||

ಜಹಿಂ ಮಱ ತಹಿಂ ಗಱ ಜೀವ ತುಹುಂ ಮರಣು ವಿ ಜೇಣ ಲಹೇಹಿ ಯತ್ರ ಮತಿಸ್ತತ್ರ ಗತಿಃ | ಹೇ ಜೀವ ತ್ವಂ ಮರಣೇನ ಕೃತ್ವಾ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಲಭಸೇ ತೇಂ ಪರಬಂಭು ಮುಏವಿ ಮಱ ಮಾ ಪರದವ್ವಿ ಕರೇಹಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯಂ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಕಸ್ವಭಾವಂ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತರಸಪರಿಣತಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಮುಕ್ತಾ ಮತಿಂ ಚಿತ್ತಂ ಪರದ್ರವ್ಯೇ ದೇಹಸಂಗಾದಿಷು ಮಾ ಕಾರ್ಷೀರಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೧೧|| ಏವಂ ಸೂತ್ರ ಚತುಷ್ಟಯೇನಾಂತರಸ್ಥಲೇ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಾ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಗತಮ್ |

ತದನಂತರಂ ಕಿಂ ತತ್ ಪರದ್ರವ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಂ ದದಾತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಭವ್ಯ ಜೀವನ ಮತಿ-ಮನಸ್ಸು-ಬುದ್ಧಿಯು ತನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದರೆ ವಿಷಯಕಷಾಯ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದನಸಂವಿತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ ಅವನನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಪರಲೋಕ-ಉತ್ಕೃಷ್ಟಜನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಅಥವಾ ಜೀವರುಗಳ ಬುದ್ಧಿಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಆರ್ತಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ರೌದ್ರಧ್ಯಾನದ ಪಶೀಭೂತವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪರಿಚ್ಯುತವಾಗಿ ಪರಭಾವಗಳರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ದೀರ್ಘಸಂಸಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಯಾವನು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯಿರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವನೆಯಿರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಹಿಂ ಮಱ ತಹಿಂ ಗಱ] ಎಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಗತಿಯಿದೆ, [ಜೇಣ] ಆದುದರಿಂದ [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಮರಣು ವಿ] ಸತ್ತು ಕೂಡ ಆ ಗತಿಯನ್ನು [ಲಹೇಹಿ] ಪಡೆಯುವೆ [ತೇಂ] ಆದುದರಿಂದ ನೀನು [ಪರಬಂಭು ಮುಏವಿ] ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಪರ-ದವ್ವಿ] ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ [ಮಱ ಮಾ ಕರೇಹಿ] ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿಸಬೇಡ - ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಡ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಡ.

ಮತಿಯಂತೆ ಗತಿಯಿದ್ದೆಲೆ ಜೀವ ನೀ ಸತ್ತು ಕೂಡಾ ಗತಿ ಪಡೆವೆ |

ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲಿ ಮನತೊಡಗಿಸದಿರು ಪರಬೊಮ್ಮನನು ಬಿಟ್ಟು ||೧೧೨||

ಜಂ ನಿಯದವ್ವಹ ಭಿಣ್ಣು ಜಡು ತಂ ಪರ-ದವ್ವ ವಿಯಾಣಿ |
ಪುಗ್ಗಲು ಧಮ್ನಾಧಮ್ನು ಣಹು ಕಾಲು ವಿ ಪಂಚಮು ಜಾಣಿ ||೧೧೩||

ಯತ್ ನಿಜದ್ರವ್ಯಾತ್ ಭಿನ್ನಂ ಜಡಂ ತತ್ ಪರದ್ರವ್ಯ ಜಾನೀಹಿ |

ಪುದ್ಗಲಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಃ ನಭಃ ಕಾಲಂ ಅಪಿ ಪಂಚಮಂ ಜಾನೀಹಿ ||೧೧೩||

ಜಮಿತ್ಯಾದಿ | ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಜಂ ಯತ್ ನಿಯದವ್ವಹಂ ನಿಜದ್ರವ್ಯಾತ್ ಭಿಣ್ಣು ಭಿನ್ನಂ ಪೃಥಗ್ಭೂತಂ ಜಡು ಜಡಂ ತಂ ತತ್ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ವಿಯಾಣಿ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಜಾನೀಹಿ | ತಚ್ಚ ಕಿಮ್ | ಪುಗ್ಗಲು ಧಮ್ನಾ ಧಮ್ನು ಣಹು ಪುದ್ಗಲಧರ್ಮಾಧರ್ಮನಭೋರೂಪಂ ಕಾಲು ವಿ ಕಾಲಮಪಿ ಪಂಚಮು ಜಾಣಿ ಪಂಚಮಂ ಜಾನೀಹೀತಿ | ಅನಂತಚಿತ್ತಸ್ವಯಸ್ವರೂಪಾನಿಜದ್ರವ್ಯಾದ್ಭಾವ್ಯಂ ಭಾವಕರ್ಮ-ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮ ರೂಪಂ ಜೀವಸಂಬಂಧಂ ಶೇಷಂ ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚಭೇದಂ ಯತ್ಸರ್ವಂ ತದ್ಧೇಯಮಿತಿ ||೧೧೩||

ಅಥ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನಾಪಿ ಕರ್ಮಜಾಲಂ ದಹತೀತಿ ಧ್ಯಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ 'ಪರಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ, ಒಂದು ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ ಜ್ಞಾಯಕವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ, ಒಂದು ವೀತರಾಗಸದಾನಂದರೂಪದ ಸುಖಾ ಮೃತರಸರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ - ದೇಹಸಂಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಬೇಡ - ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಬೇಡ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಂತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಪರಲೋಕ-ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿಸು, ಪರದ್ರವ್ಯದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಡೆಂದು ಹೇಳಿರುವಲ್ಲಿ 'ಪರದ್ರವ್ಯ'ವೆಂದರೇನೆಂದು ಕೇಳಿದ ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಂ] ಯಾವವು [ನಿಯದವ್ವಹಂ] ನಿಜದ್ರವ್ಯದಿಂದ - ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ [ಭಿಣ್ಣು] ಬೇರೆ ಯಾವ [ಜಡು] ಜಡಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ [ತಂ] ಅವನ್ನು ನೀನು [ಪರ-ದವ್ವ ವಿಯಾಣಿ] ಪರದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ಮತ್ತು ಆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳು [ಪುಗ್ಗಲು ಧಮ್ನಾ ಧಮ್ನು ಣಹು ಕಾಲು ವಿ ಪಂಚಮು ಜಾಣಿ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ, ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ತವ ದ್ರವ್ಯದಿ ಭಿನ್ನವಾದ ಜಡಗಳನು ಪರದ್ರವ್ಯವೆಂದರಿ |

ಅವು ಪುದ್ಗಲ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ಆಕಾಶ ಕಾಲವೆಂದೈದಿವೆ ||೧೧೩||

ಜಇ ಣಿವಿಸದ್ಧು ವಿ ಕು ವಿ ಕರಇ ಪರಮಪ್ಪಇ ಅಣುರಾಲು |

ಅಗ್ಗಿ-ಕಣೀ ಜಿಮ ಕಟ್ಟ-ಗಿರಿ ಡಹಇ ಅಸೇಸು ವಿ ಪಾಲು ||೧೧೧೪||

ಯದಿ ನಿಮಿಷಾರ್ಥಮಪಿ ಕೋಽಪಿ ಕರೋತಿ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿ ಅನುರಾಗಮ್ |

ಅಗ್ನಿಕಣಿಕಾ ಯಥಾ ಕಾಷ್ಠಗಿರಿಂ ದಹತಿ ಅಶೇಷಮಪಿ ಪಾಪಮ್ ||೧೧೧೪||

ಜಇ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಇ ಣಿವಿಸದ್ಧು ವಿ ಯದಿ ನಿಮಿಷಾರ್ಥಮಪಿ ಕು ವಿ ಕರಇ ಕೋಽಪಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಕರೋತಿ| ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಪರಮಪ್ಪ ಇ ಅಣುರಾಲು ಪರಮಾತ್ಮನ್ಯನುರಾಗಮ್ | ತದಾ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಅಗ್ನಿಕಣೀ ಜಿಮ ಕಟ್ಟಗಿರಿ ಅಗ್ನಿಕಣಿಕಾ ಯಥಾ ಕಾಷ್ಠಗಿರಿಂ ದಹತಿ ತಥಾ ಡಹಇ ಅಸೇಸು ವಿ ಪಾಲು ದಹತ್ಯಶೇಷ ಪಾಪಮಿತಿ| ತಥಾಹಿ-ಋದ್ಧಿಗೌರವರಸಗೌರವಕವಿತ್ವವಾದಿತ್ವಗಮಕತ್ವವಾಗ್ನಿತ್ವಚಿತುರ್ವಿಧಶಬ್ದಗೌರವಸ್ವರೂಪಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪ-ಜಾಲತ್ಯಾಗರೂಪೇಣ ಮಹಾವಾತೇನ ಪ್ರಜ್ವಲಿತಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿ ಕಣಿಕಾ ಸ್ತೋಕಾಗ್ನಿ ಕೇಂಧ-ನರಾಶಿಮಿವಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನಾಪಿ ಚಿರಸಂಚಿತಕರ್ಮರಾಶಿಂ ದಹತೀತಿ | ಅತ್ಯೈವಂವಿಧಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತದೇವ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನೀಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧೧೪||

ಅಥ ಹೇ ಜೀವ ಚಿಂತಾಜಾಲಂ ಮುಕ್ತಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ನಿರಂತರಂ ಪಶ್ಯೇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪದ ನಿಜದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮರೂಪ ಜೀವದ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಪುದ್ಗಲಾದಿಗಳೆಂದು ಐದು ಭೇದವುಳ್ಳವು ಯಾವವಿವೇ ಅವೆಲ್ಲ ಹೇಯವಿವೇ.

ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯು ಒಂದು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಮಜಾಲವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಕು ವಿ] ಯಾವನಾದರೂ [ಣಿವಿಸದ್ಧು ವಿ] ಅರ್ಥ ನಿಮಿಷ ವಾದರೂ ಕೂಡ [ಪರಮಪ್ಪ ಇ ಅಣುರಾಲು] ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು [ಕರಇ] ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಅಗ್ನಿ-ಕಣಾ] ಅಗ್ನಿಯ ಒಂದು ಕಣವು [ಕಟ್ಟ-ಗಿರಿ] ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು [ಡಹಇ] ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಅಸೇಸು ವಿ ಪಾಲು] ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಋದ್ಧಿಯಗರ್ವ, ರಸದಗರ್ವ (ರಸಾಯನದ ಗರ್ವ ಎಂದರೆ ಪಾದರಸ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವ ಮದ ಅಥವಾ ನವರಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮದ) ಮತ್ತು ಕವಿ-ಕಲೆಯಮದ, ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವ ಮದ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಟೀಕೆ ರಚಿಸುವ ಮದ, ಶಾಸ್ತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ಮದ ಈನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಶಬ್ದ ಗೌರವ-ಈ ಗರ್ವಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಪ್ರಚಂಡ ಪವನದಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತ್ವದ ಧ್ಯಾನರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಕಣವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಕಣವು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಭಸ್ಮೀಭೂತಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ

ಒಂದಗ್ನಿ ಕಣ ಕಾಷ್ಠಗಿರಿಯನೆ ಸುಡುವಂತೆ ನಿಮಿಷಾರ್ಥಮಾತ್ರ |

ಹೊಂದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲಿ ಒಲುಮೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಖಿಲಪಾಪಕಿಡುವುದು ||೧೧೧೪||

ಮೇಲ್ನಿವಿ ಸಯಲ ಅವಕ್ಷಡಿ ಜಿಯ ಲೆಚ್ಚಿಂತಲು ಹೋಇ ।

ಚಿತ್ತು ಲೆವೇಸಹಿ ಪರಮಪವ ದೇಲು ಲೆರಂಜಣು ಜೋಇ ॥೧೧೫॥

ಮುಕ್ತಾ ಸಕಲಾಂ ಚಿಂತಾಂ ಜೀವ ನಿಶ್ಚಿಂತಃ ಭೂತ್ವಾ ।

ಚಿತ್ತಂ ನಿವೇಶಯ ಪರಮಪದೇ ದೇವಂ ನಿರಂಜನಂ ಪಶ್ಯ ॥೧೧೫॥

ಮೇಲ್ನಿವಿ ಇತ್ಯಾದಿ । ಮೇಲ್ನಿವಿ ಮುಕ್ತಾ ಸಯಲ ಸಮಸ್ತಂ ಅವಕ್ಷಡಿ ದೇಶಭಾಷಯಾ ಚಿಂತಾಂ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಲೆಚ್ಚಿಂತಲು ಹೋಇ ನಿಶ್ಚಿಂತೋ ಭೂತ್ವಾ । ಕಿಂ ಕುರು । ಚಿತ್ತು ಲೆವೇಸಹಿ ಚಿತ್ತಂ ನಿವೇಶಯ ಧಾರಯ । ಕ್ಷ । ಪರಮಪವ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಪದೇ । ಪಶ್ಯತ್ ಕಿಂ ಕುರು । ದೇಲು ಲೆರಂಜಣು ಜೋಇ ದೇವಂ ನಿರಂಜನಂ ಪಶ್ಯೇತಿ । ತದ್ಯಥಾ । ಹೇ ಜೀವ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾಸ್ವರೂಪಾಪಧ್ಯಾನಾದಿ ಸಮಸ್ತಚಿಂತಾಜಾಲಂ ಮುಕ್ತಾ ನಿಶ್ಚಿಂತೋ ಭೂತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ಥಿರಂ ಕುರು, ತದನಂತರಂ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮಾಂಜನರಹಿತಂ ದೇವಂ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ । ಅಪಧ್ಯಾನಲಕ್ಷಣಂ ಕಥ್ಯತೇ - 'ಬಂಧವಧಚ್ಛೇದಾದೇದ್ವೇಷಾದ್ರಾಗಾಚ್ಚ ಪರಕಲತ್ರಾದೇಃ ಆಧ್ಯಾನಮಪಧ್ಯಾನಂ ಶಾಸತಿ ಜಿನಶಾಸನೇ ವಿಶದಾಃ ॥' ॥೧೧೫॥

ಅಥ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಧ್ಯಾಯೇ ಯತ್ಸುಖಂ ಭವತಿ ತತ್ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಸಂಚಯ ಮಾಡಿದ (ಅನೇಕ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಯ ಮಾಡಿದ) ಕರ್ಮರಾಶಿಯನ್ನು ಒಂದು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ-ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದೇ ನಿರಂತರ ಭಾವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಚಿಂತಾಜಾಲವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರಂತರ ನೋಡೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಸಯಲ ಅವಕ್ಷಡಿ] ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು [ಲೆಚ್ಚಿಂತಲು ಹೋಇ] ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ [ಚಿತ್ತು] ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು [ಪರಮಪವ] ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ [ಲೆವೇಸಹಿ] ತೊಡಗಿಸು ಮತ್ತು [ಲೆರಂಜಣು ದೇಲು ಜೋಇ] ನಿರಂಜನನಾದ ದೇವನನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೋಡಿದ, ಆಲಿಸಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವಿರುವ ಅಪಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು

ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತೆಯನುಬಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಎಲೆ ಜೀವ ನೀನು ।

ಆ ಮನವನು ಪರಮಪದದಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿರಂಜನದೇವನ ನೋಡು ॥೧೧೫॥

ಜಂ ಸಿವ-ದಂಸಣಿ ಪರಮ-ಸುಹು ಪಾವಹಿ ರ್ಘಾಣು ಕರಂತು |

ತಂ ಸುಹು ಭುವಣಿ ವಿ ಅತ್ತಿ ಣವಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ದೇಲು ಅಣಂತು ||೧೧೬||

ಯತ್ ಶಿವದರ್ಶನೇ ಪರಮಸುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಧ್ಯಾನಂ ಕುರ್ವನ್ |

ತತ್ ಸುಖಂ ಭುವನೇಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಮುಕ್ತಾ ದೇವಂ ಅನಂತಮ್ ||೧೧೬||

ಜಮಿತ್ಯಾದಿ | ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ-ಜಂ ಯತ್ ಸಿವದಂಸಣಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದರ್ಶನೇ ಪರಮಸುಹು ಪರಮಸುಖಂ ಪಾವಹಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ರ್ಘಾಣು ಕರಂತು ಧ್ಯಾನಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ ತಂ ಸುಹು ತತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸುಖಂ ಭುವಣಿ ವಿ ಭುವನೇಽಪಿ ಅತ್ತಿ ಣವಿ ಅಸ್ತಿನೈವ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಮುಕ್ತಾ ದೇವಂ | ಕಮ್ | ದೇಲು ದೇವಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಅಣಂತು ಅನಂತಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥಮಿತಿ | ತಥಾಹಿ-ಶಿವಶಬ್ದೇನಾತ್ರ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವೋ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮವಲೋಕನಮನುಭವನಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಶಿವದರ್ಶನೇ ಪರಮಸುಖಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವ-ನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪಂ ಲಭಸೇ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತಿ-ಸಮಾಧಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಇತ್ಥಂಭೂತಂ ಸುಖಂ ಅನಂತಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಯೋಽಸೌ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥಸ್ತಂ ಮುಕ್ತಾ ತ್ರಿಭುವನೇಽಪಿ ನಾಸ್ತಿತಿ | ಅಯಮಾರ್ಥಃ | ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಯೋಽಸೌ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾ ಸ ಏವ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಪರಿಹಾರೇಣ ಧ್ಯಾನಃ ಸನ್ನನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ಪರಮಸುಖಂ ದದಾತಿ ನಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಶಿವನಾಮೇತಿ ಪುರುಷಃ ||೧೧೬|| ಅಥ-

ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಮಾಡು ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ನೋಕರ್ಮಗಳರೂಪದ ಅಂಜನದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯನಾದಂಥ ದೇವನ ಎಂದರೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡು.

ಅಪಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶ್ರೀ ರತ್ನಕರಂಡ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರದ ೭೮ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ - 'ದ್ವೇಷ ಭಾವದಿಂದ ಪರದ ವಧೆ-ಬಂಧನ-ಭೇದನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ರಾಗಭಾವದಿಂದ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಜಿನಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣ ಪುರುಷರು ಜ್ಞಾತಾಪುರುಷರು ಅಪಧ್ಯಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಕಥನವನ್ನು ಈಗ ಮೂರು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ರ್ಘಾಣು ಕರಂತು] ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ [ಸಿವದಂಸಣಿ] ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ [ಜಂ ಪರಮ-ಸುಹು] ಯಾವ ಪರಮ ಸುಖವನ್ನು [ಪಾವಹಿ]

ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಶಿವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖ ಪಡೆವೆ ಅಂಥ ಸುಖವು |

ಅನಂತ ದೇವನನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಮೂಲೋಕದೊಳಗೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ||೧೧೬||

ಜಂ ಮುಣಿ ಲಹಣ ಅಣಂತ-ಸುಹು ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾಯಂತು |

ತಂ ಸುಹು ಇಂದು ವಿ ಣ ವಿ ಲಹಣ ದೇವಿಹಿ ಕೋಡಿ ರಮಂತು ||೧೧೨||

ಯತ್ ಮುನಿಃ ಲಭತೇ ಅನಂತಸುಖಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯನ್ |

ತತ್ ಸುಖಂ ಇಂದ್ರೋಽಪಿ ನೈವ ಲಭತೇ ದೇವೀನಾಂ ಕೋಟಿಂ ರಮ್ಯಮಾಣಃ ||೧೧೨||

ಜಮಿತ್ಯಾದಿ | ಜಂ ಯತ್ ಮುಣಿ ಮುನಿಸ್ತಪೋಧನಃ ಲಹಣ ಲಭತೇ ಅಣಂತಸುಹು ಅನಂತಸುಖಮ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಣಿಯಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾಯಂತು ನಿಜಾತ್ಮಾ ನಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ಸನ್ ತಂ ಸುಹು ತತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಸುಖಂ ಇಂದು ವಿ ಣವಿ ಲಹಣ ಇಂದ್ರೋಽಪಿ ನೈವ ಲಭತೇ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ದೇವಿಹಿಂ ಕೋಡಿರಮಂತು ದೇವೀನಾಂ ಕೋಟಿಂ ರಮಯನ್ ಅನುಭವನ್ನಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹರಹಿತಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವ ಭಾವನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸಹಿತೋ ಮುನಿಯತ್ಸುಖಂ ಲಭತೇ ತದ್ದೇವೇಂದ್ರಾದಯೋಽಪಿ ನ ಲಭಂತ ಇತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ದಹ್ಯಮಾನೇ ಜಗತ್ಯಸ್ಮಿನ್ಮಹತಾ ಮೋಹವಹ್ನಿನಾ | ವಿಮುಕ್ತವಿಷಯಾಸಂಗಾಃ ಸುಖಾಯಂತೇ ತಪೋಧನಾಃ ||' ||೧೧೨||

ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ [ತಂ ಸುಹು] ಅಂಥ ಸುಖವು [ಅಣಂತು ದೇಉ ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಅನಂತ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಭುವಣಿ ವಿ] ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ [ಣವಿ] ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀನು ಶಿವದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅವನ ದರ್ಶನ-ಅವಲೋಕನ-ಅನುಭವನಲ್ಲಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮ ಆಹ್ಲಾದರೂಪದ ಪರಮ ಸುಖವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಅಂಥ ಸುಖವು 'ಅನಂತ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಆ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮ-ಪದಾರ್ಥನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಯಾವ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ 'ಶಿವ' ನಾಮದ ಪುರುಷರಾರೂ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಯಾವ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಸುಖವು ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ದುರ್ಲಭವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾಯಂತು] ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ [ಮುಣಿ] ತಪೋಧನರು [ಜಂ ಅಣಂತ-ಸುಹು] ಯಾವ ಅನಂತ ಸುಖವನ್ನು [ಲಹಣ] ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ [ತಂ ಸುಹು]

ಮುನಿಗಳು ನಿಜಾತ್ಮನ ಜಾನ ಮಾಡಿ ಅನಂತಸುಖ ಪಡೆವರಂಥ ಸುಖ |

ಶಾನೆ ಕೋಟಿ ದೇವಿಯರೊಡನೆ ರಮಿಸುವ ಇಂದ್ರನು ಸಹ ಪಡೆಯನು ||೧೧೨||

**ಅಪ್ಪಾ-ದಂಸಣಿ ಜಿಣವರಹ ಜಂ ಸುಹು ಹೋಇ ಅಣಂತು |
ತಂ ಸುಹು ಲಹಇ ವಿರಾಲು ಜಿಲು ಜಾಣಂತಲು ಸಿಲು ಸಂತು ||೧೧೮||**

**ಆತ್ಮದರ್ಶನೇ ಜಿನವರಾಣಾಂ ಯತ್ ಸುಖಂ ಭವತಿ ಅನಂತಮ್ |
ತತ್ ಸುಖಂ ಲಭತೇ ವಿರಾಗಃ ಜೀವಃ ಜಾನನ್ ಶಿವಂ ಶಾಂತಮ್ ||೧೧೮||**

ಅಪ್ಪಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಪ್ಪಾದಂಸಣಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದರ್ಶನೇ ಜಿಣವರಹಂ ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಜಿನವರಾಣಾಂ ಜಂ ಸುಹು ಹೋಇ ಅಣಂತು ಯತ್ಸುಖಂ ಭವತ್ಯನಂತಂ ತಂ ಸುಹು ತತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸುಖಂ ಲಹಇ ಲಭತೇ | ಕೋಽಸೌ | ವಿರಾಲು ಜಿಲು ವೀತರಾಗಭಾವನಾಪರಿಣತೋ ಜೀವಃ ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಜಾಣಂತಲು ಜಾನನ್ನನುಭವನ್ ಸನ್ | ಕಮ್ | ಸಿಲು ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಸಂತು ಶಾಂತಂ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವರಹಿತಮಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ದೀಕ್ಷಾಕಾಲೇ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವನೇ ಯತ್ಸುಖಂ ಭವತಿ ಜಿನವರಾಣಾಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರತೋ ಜೀವಸ್ತತ್ಸುಖಂ ಲಭತ ಇತಿ ||೧೧೮||

ಅಥ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಪರಿಹಾರೇಣ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೃಶ್ಯತ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಕಥಯಂತಿ-

ಆ ಸುಖವನ್ನು [ಕೋಡಿ ದೇವಿಹಿಂ ಕಮಂತು] ಕೋಟ್ಯಂತರ ದೇವಿಯರೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ-ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ [ಇಂದು ವಿ] ಇಂದ್ರನು ಕೂಡ [ಣವಿ ಲಹಇ] ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದದೊಡನೆ ಮುನಿಗಳು ಯಾವ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಸುಖವನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರು ಕೂಡ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ಮಹಾಮೋಹರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು ದುಃಖಿಯಿವೆ, ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಸಹವಾಸ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥ ಮುನಿರಾಜರುಗಳೇ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ವಿರಕ್ತನಾದ ಮುನಿಯೇ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಅಪ್ಪಾ-ದಂಸಣಿ] ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ [ಜಿಣವರಹಂ] ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುನಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ-ಜಿನವರರಿಗೆ [ಜಂ ಅಣಂತು ಸುಹು ಹೋಇ] ಯಾವ ಅನಂತ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ [ತಂ ಸುಹು] ಆ ಸುಖವನ್ನು [ವಿರಾಲು ಜಿಲು] ವೀತರಾಗ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜೀವನು (ಮುನಿರಾಜನು) [ಸಂತು] ರಾಗಾದಿವಿಭಾವಗಳಿಲ್ಲದ ಶಾಂತ ಮತ್ತು [ಸಿಲು] 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ

**ಜಿನವರಿಗಾತ್ಮ ದರ್ಶನದಲನಂತ ಸುಖವಾಗುವುದಾ ಸುಖ |
ಮುನಿ ವಿರಾಗ ಭಾವದಲಿ ಶಾಂತ ಶಿವ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿದುಪಡೆವರು ||೧೧೮||**

ಜೋಇಯ ಣಿಯ-ಮಣಿ ಣಿಮ್ಮ ಲಏ ಪರ ದೀಸಇ ಸಿಲು ಸಂತು |

ಅಂಬರಿ ಣಿಮ್ಮಲಿ ಘಣ-ರಹಿಏ ಭಾಣು ಜಿ ಜೇಮ ಪುರಂತು ||೧೧೯||

ಯೋಗಿನ್ ನಿಜಮನಸಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಪರಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶಿವಃ ಶಾಂತಃ |

ಅಂಬರೇ ನಿರ್ಮಲೇ ಘನರಹಿತೇ ಭಾನುಃ ಇವ ಯಥಾ ಸ್ಫುರನ್ ||೧೧೯||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಣಿಯಮಣಿ ನಿಜಮನಸಿ | ಕಥಂಭೂತೇ | ಣಿಮ್ಮ ಲಏ ನಿರ್ಮಲೇ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ದೀಸಇ ದೃಶ್ಯತೇ | ಕೋಽಸೌ | ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಃ ಸಿಲು ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಸಂತು ಶಾಂತಃ ರಾಗಾದಿರಹಿತಃ | ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಅಂಬರೇ ಆಕಾಶೇ | ಕಥಂಭೂತೇ | ಣಿಮ್ಮಲಿ ನಿರ್ಮಲೇ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತೇ | ಘಣರಹಿಏ ಘನರಹಿತೇ | ಕ ಇವ | ಭಾಣು ಜಿ ಭಾನುರಿವ ಯಥಾ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಪುರಂತು ಸ್ಫುರನ್ ಪ್ರಕಾಶಮಾನ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ಯಥಾ ಘನಘಟಾಟೋಪವಿಘಟನೇ ಸತಿ ನಿರ್ಮಲಾಕಾಶೇ ದಿನಕರಃ ಪ್ರಕಾಶತೇ ತಥಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷ-ಭೂತಾನಾಂ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿವಿಕಲ್ಪರೂಪಘನಾನಾಂ ವಿನಾಶೇ ಸತಿ ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತಾಕಾಶೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತ-ಗುಣಕರಕಲಿತಃ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾದಿತ್ಯಃ ಪ್ರಕಾಶಂ ಕರೋತಿೇತಿ ||೧೧೯||

ಅಥ ಯಥಾ ಮಲಿನೇ ದರ್ಪಣೇ ರೂಪಂ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ತಥಾ ರಾಗಾದಿಮಲಿನಚಿತ್ತೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಂ ನ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಜಾಣಂತಲು] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ - ಅನುಭವಿಸುತ್ತ [ಲಹಣ] ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ದೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯರಾದಂಥ ಜಿನವರರಿಗೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಸುಖವನ್ನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದ ಜೀವನು (ವಿರಕ್ತನಾದ ಮುನಿಯು) ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಪರಿಹಾರದ ಮೂಲಕ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಈ ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಜೇಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಘಣ-ರಹಿಏ ಣಿಮ್ಮಲಿ ಅಂಬರಿ] ಮೋಡಗಳಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ [ಭಾಣು ಜಿ ಪುರಂತು] ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಣಿಮ್ಮ ಲಏ ಣಿಯ-ಮಣಿ] ತನ್ನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಸಂತು] ರಾಗಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಶಾಂತ ಮತ್ತು [ಸಿಲು] 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನು [ಪರ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ದೀಸಇ] ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಘನರಹಿತ ನಿರ್ಮಲ ಗಗನದಲಿ ಹೊಳೆವ ಭಾನುವಿನಂತೆಲೆ ಯೋಗಿ |

ನಿನ್ನ ನಿರ್ಮಲ ಮನದಲಿ ಶಾಂತ ಶಿವಾತ್ಮ ನಿಯಮದಿ ತೋರುವನು ||೧೧೯||

ರಾಘ ರಂಗಿಏ ಹಿಯವಡಏ ದೇಲು ಣ ದೀಸಱ ಸಂತು |

ದಪ್ಪಣೆ ಮಱಲಲು ಬಿಂಬು ಜಿಮ ಏಹಲು ಜಾಣೆ ಣೆಭಂತು ||೧೨೦||

ರಾಗೇನ ರಂಜಿತೇ ಹೃದಯೇ ದೇವಃ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ಶಾಂತಃ |

ದರ್ಪಣೇ ಮಲಿನೇ ಬಿಂಬಂ ಯಥಾ ಯೇತತ್ ಜಾನೀಹಿ ನಿಭ್ರಾಂತಮ್ ||೧೨೦||

ರಾಘಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ರಾಘಂ ರಂಗಿಏ ಹಿಯವಡಏ ರಾಗೇನ ರಂಜಿತೇ ಹೃದಯೇ ದೇಲು ಣ ದೀಸಱ ದೇವೋ ನ ದೃಶ್ಯತೇ | ಕಿಂಏಶಿಷ್ಟಃ ಸಂತು ಶಾಂತೋ ರಾಗಾದಿರಹಿತಃ | ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ದಪ್ಪಣೆ ಮಱಲಏ ದರ್ಪಣೇ ಮಲಿನೇ ಬಿಂಬು ಜಿಮ ಬಿಂಬಂ ಯಥಾ ಏಹಲು ಏತತ್ ಜಾಣೆ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಣೆಭಂತು ನಿಭ್ರಾಂತಂ ಯಥಾ ಭವತೀತಿ | ಅಯಮತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಃ | ಯಥಾ ಮೇಘಪಟಲಪ್ರಚ್ಛಾದಿತೋ ವಿದ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ಸಹಸ್ರಕರೋ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ತಥಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಕಿರಣೈರ್ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕೋಽಪಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಏಕಲ್ಪಮೇಘಪ್ರಚ್ಛಾದಿತಃ ಸನ್ ದೇಹಮಧ್ಯೇ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ವಿದ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ದಿನಕರೋ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ಇತಿ ||೧೨೦||

ಅಥಾನಂತರಂ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮುತ್ತಿದ ಮೋಡವು ಕರಗಿಹೋದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಏಕಲ್ಪರೂಪದ ಮೋಡಗಳು ನಾಶವಾದೊಡನೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಚಿತ್ತರೂಪದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣರೂಪದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂಪದ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಲಿನವಾದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಮಱಲಲು ದಪ್ಪಣೆ] ಮಲಿನವಾದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ [ಬಿಂಬು] ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ರಾಘಂ ರಂಗಿಏ] ರಾಗದಿಂದ ರಂಜಿತವಾದ (ಮಲಿನವಾದ) [ಹಿಯವಡಏ] ಹೃದಯದಲ್ಲಿ [ಸಂತು] ರಾಗಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಶಾಂತನಾದ [ದೇಲು] ಆತ್ಮದೇವನು [ಣ ದೀಸಱ] ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ [ಏಹಲು]-ಏಂಬ ಮಾತನ್ನು ಏಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ಣೆಭಂತು ಜಾಣೆ] ಸಂದೇಹ ರಹಿತನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಹಸ್ರಕಿರಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದ ಸೂರ್ಯನು ವಿದ್ಯಮಾನನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೇಘಮಾಲೆಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತನಾಗುತ್ತ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶಕನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂಪದ ಸೂರ್ಯನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ

ಹೇಗೆ ಮಲಿನ ಮುಕುರದಿ ಬಿಂಬ ತೋರದು ಹಾಗೆ ನಿಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ |

ರಾಗರಂಜಿತ ಹೃದಯದಲಿ ಶಾಂತದೇವ ತೋರಲಾರನೆಂದರಿ ||೧೨೦||

ಜಸು ಹರಿಣಚ್ಛೇ ಹಿಯವಡವು ತಸು ಣವಿ ಬಂಭು ವಿಯಾರಿ |

ಏಕಹಿ ಕೇಮ ಸಮಂತಿ ವಡ ಬೇ ಖಂಡಾ ಪಡಿಯಾರಿ ||೧೨೧||

ಯಸ್ಯ ಹರಿಣಾಕ್ಷೀ ಹೃದಯೇ ತಸ್ಯ ನೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಚಾರಯ |

ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಕಥಂ ಸಮಾಯಾತೌ ವತ್ಸ ದ್ವೌ ಖಂಡೌ ಪ್ರತ್ಯಾಕಾರೇ (?) ||೧೨೧||

ಜಸು ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಸು ಯಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಹರಿಣಚ್ಛೇ ಹರಿಣಾಕ್ಷೀ ಸ್ತ್ರೀ ಹಿಯವಡವು ಹೃದಯೇ ವಸತೀತಿ ಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಹಾರಃ, ತಸು ತಸ್ಯ ಣವಿ ನೈವಾಸ್ತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಬಂಭು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾ ವಿಯಾರೀ ಏವಂ ವಿಚಾರಯ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟ | ಅತ್ರಾರ್ಥೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಏಕಹಿ ಕೇಮ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಕಥಂ ಸಮಂತಿ ಸಮ್ಯಗ್ಮಿತೇ ಸಮ್ಯಗವಕಾಶಂ ಕಥಂ ಲಭೇತೇ ವಡ ಬತ ಬೇಖಂಡಾ ದ್ವೌ ಖಂಡೌ ಅಸೀ | ಕ್ವಾಧಿ ಕರಣಭೂತೇ | ಪಡಿಯಾರೀ ಪ್ರತಿಹಾರೇ (?) ಕೋಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿಸಂಜಾತಾನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಪರಮಾನಂದಸುಖಾಮೃತಪ್ರತಿಬಂಧಕೈ ರಾಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕೈಃ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಾವಲೋಕನಚಿಂತಾದಿಸಮುತ್ತನ್ನಹಾವಭಾವವಿಭ್ರಮವಿಲಾಸವಿಕಲ್ಪಜಾಲೈರ್ಮೂರ್ಚಿತೇ ವಾಸಿತೇ ರಂಜಿತೇ ಪರಿಣತೇ ಚಿತ್ತೇ ತ್ವೇಕಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಹಾರೇ (?) ಖಡ್ಗದ್ವಯವತ್ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಕಥಮವಕಾಶಂ ಲಭತೇ ನ ಕಥಮಪೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಹಾವಭಾವವಿಭ್ರಮವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣಂ ಕಥ್ಯತೇ | 'ಹಾವೋಮುಖವಿಕಾರಃ ಸ್ಯಾದ್ಭಾವಶ್ಚಿತ್ತೋತ್ತ ಉಚ್ಯತೇ | ವಿಲಾಸೋ ನೇತ್ರಜೋ ಜ್ಞೇಯೋ ವಿಭ್ರಮೋ ಭ್ರೂಯುಗಾಂತಯೋಃ ||' ||೧೨೧||

ವಿದ್ಯಮಾನನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ವಿಕಲ್ಪರೂಪದ ಮೇಘಮಾಲೆಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತನಾಗುತ್ತ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನಂತರ 'ವಿಷಯಾಸಕ್ತ' ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಡ] ಅಯ್ಯಾ ! [ಏಕ ಹಿಂ ಪಡಿಯಾರಿ] ಒಂದೇ ಖಡ್ಗಕೋಶದಲ್ಲಿ [ಬೇ ಖಂಡಾ] ಎರಡು ಕತ್ತಿಗಳು [ಕೇಮು] ಹೇಗೆ [ಸಮಂತಿ] ಸೇರುವವು ? ಹಾಗೆ [ಜಸು] ಯಾವ ಪುರುಷನ [ಹಿಯವಡವು] ಹೃದಯದಲ್ಲಿ [ಹರಿಣಚ್ಛೇ] ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಸುಂದರ ನಯನವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯು ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ [ತಸು] ಅವನಿಗೆ [ಬಂಭು] 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ [ಣವಿ] ಸ್ಥಳ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ವಿಯಾರಿ] ವಿಚಾರ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಆ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖಾಮೃತದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ, ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕವೂ ಆದ

ಒಂದು ಒರೆಯಲೆರಡು ಖಡ್ಗ ಸೇರದಂತೆ ಹರಿಣಾಕ್ಷಿ ವಾಸಿಪನ |

ಹೃದಯದಲಿ ಬೊಮ್ಮನಿಗವಕಾಶವಿಲ್ಲೆಂಬುದನುಯೋಚಿಸು ನೀನು ||೧೨೧||

ಅಥ ರಾಗಾದಿರಹಿತೇ ನಿಜಮನಸಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಿವಸತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಣಿಯ-ಮಣಿ ಣಿಮ್ಲಿ ಣಾಣಿಯಹ ಣಿವಸಇ ದೇಲು ಅಣಾಇ |

ಹಂಸಾ ಸರವರಿ ಲೀಣು ಜಿಮ ಮಹು ಏಹಲು ಪಡಿಹಾಇ ||೧೨೨||

ನಿಜಮನಸಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ನಿವಸತಿ ದೇವಃಅನಾದಿಃ |

ಹಂಸಃ ಸರೋವರೇ ಲೀನಃ ಯಥಾ ಮಮ ಈದೃಶಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ||೧೨೨||

ಣಿಯಮಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಣಿಯಮಣಿ ನಿಜಮನಸಿ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟೇ | ಣಿಮ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೇ ರಾಗಾದಿಮಲ-
ರಹಿತೇ | ಕೇಷಾಂ ಮನಸಿ | ಣಾಣಿಯಹಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಣಿವಸಇ ನಿವಸತಿ | ಕೋಽಸೌ | ದೇಲು ದೇವಃ ಆರಾಧ್ಯಃ
ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಅಣಾಇ ಅನಾದಿಃ | ಕ ಇವ ಕುತ್ರ | ಹಂಸಾ ಸರವರಿ ಲೀಣು ಜಿಮ ಹಂಸಃ ಸರೋವರೇ ಲೀನೋ
ಯಥಾ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟ ಮಹು ಏಹಲು ಪಡಿಹಾಇ ಮಮೈವಂ ಪ್ರತಿಭಾತೀತಿ | ತಥಾಹಿ | ಪೂರ್ವಸೂತ್ರ
ಕಥಿತೇನ ಚಿತ್ತಾಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕೇನ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಾವಲೋಕನಸೇವನಚಿಂತಾದಿಸಮುತ್ತನ್ನೇನ ರಾಗಾದಿಕಲ್ಪೋಲ-
ಮಾಲಾಜಾಲೇನ ರಹಿತೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಸಹಜಸಮುತ್ತನ್ನ ವೀತರಾಗಪರಮಸುಖಸುಧಾ-
ರಸಸ್ವರೂಪೇಣ ನಿರ್ಮಲನೀರೇಣ ಪೂರ್ಣೇ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜನಿತಮಾನಸಸರೋವರೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ
ಲೀನಸ್ತಿಷ್ಠತಿ | ಕಥಂಭೂತಃ | ನಿರ್ಮಲಗುಣಸಾದೃಶ್ಯೇನ ಹಂಸ ಇವ ಹಂಸಪಕ್ಷೀ ಇವ| ಕುತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ |
ಸರೋವರೇ | ಹಂಸ ಇವೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯೋ ಭಗವತಾಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾನಾಮ್ ||೧೨೨||

ಸ್ತ್ರೀಯುರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಹಾವ, ಭಾವ, ವಿಲಾಸ, ವಿಭ್ರಮದ
ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತ-ವಾಸಿತ-ಪರಿಣತ-ಆಸಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಒಂದು ಖಡ್ಗಕೋಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು
ಕತ್ತಿಗಳು ಸೇರಲಾರವೋ ಹಾಗೆ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವು ಹೇಗೆ
ದೊರಕುವುದು ಎಂದರೆ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಮುಖವಿಕಾರವು ಹಾವವಿದೆ, ಚಿತ್ತವಿಕಾರವು ಭಾವವಿದೆ, ನೇತ್ರವಿಕಾರವು ವಿಲಾಸವಿದೆ, ಎರಡೂ
ಹುಬ್ಬುಗಳ ಚೇಷ್ಟೆಯ ವಿಕಾರವು ಅದು ವಿಭ್ರಮವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹಾವ, ಭಾವ, ವಿಲಾಸ, ವಿಭ್ರಮದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ.

ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

**ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಿಯಹಂ] ಜ್ಞಾನಿಗಳ [ಣಿಮ್ಲಿ] ರಾಗಾದಿಮಲಗಳಿಲ್ಲದ [ಣಿಯ-ಮಣಿ]
ನಿಜ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಅಣಾಇ ದೇಲು] ಅನಾದಿದೇವ ಎಂದರೆ ಆರಾಧ್ಯನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು [ಣಿವಸಇ] ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ
[ಜಿಮ] ಹೇಗೆ [ಹಂಸಾ] ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಯು [ಸರವರಿ] ಸರೋವರದಲ್ಲಿ [ಲೀಣು] ಲೀನವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ [ಏಹಲು]
ಹಾಗೆ [ಮಹು ಪಡಿಹಾಇ] ನನಗೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನಿಗೆ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.**

ಜ್ಞಾನಿಗಳನಿರ್ಮಲನಿಜಮನದಲಿ ಅನಾದಿದೇವ ವಾಸಿಸುವನು |

ನನಗವನುಸರೋವರದಲಿ ಲೀನವಾದ ಹಂಸದಂತೆನಿಸುವನು ||೧೨೨||

ಉಕ್ತಂ ಚ -

ದೇಉ ಣ ದೇಉಲೇ ಣವಿ ಸಿಲಏ ಣವಿ ಲಿಪ್ಪಱ ಣವಿ ಚಿತ್ತಿ |

ಅಖಿಉ ಣೆರಂಜಣು ಕಾಣಮಉ ಸಿಉ ಸಂಠಿಉ ಸಮ-ಚಿತ್ತಿ ||೧೨೩||

ದೇವಃ ನ ದೇವಕುಲೇ ನೈವ ಶಿಲಾಯಾಂ ನೈವ ಲೇಪ್ಯೇ ನೈವ ಚಿತ್ರೇ |

ಅಕ್ಷಯಃ ನಿರಂಜನಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಶಿವಃ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಸಮಚಿತ್ತೇ ||೧೨೩||

ದೇಉ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇಉ ದೇವಃ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಃ ಣ ನಾಸ್ತಿಃ ಕಸ್ಮಿನ್ ಕಸ್ಮಿನ್ ನಾಸ್ತಿ | ದೇಉಲೇ ದೇವಕುಲೇ ದೇವತಾಗೃಹೇ ಣವಿ ಸಿಲಏ ನೈವ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ, ಣವಿ ಲಿಪ್ಪಱ ನೈವ ಲೇಪಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ, ಣವಿ ಚಿತ್ತಿ ನೈವ ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಮಾಯಾಮ್ | ತರ್ಹಿ ಕ್ಷ ತಿಷ್ಠತಿ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ಅಖಿಉ ಅಕ್ಷಯಃ ಣೆರಂಜಣು ಕರ್ಮಾ-ಜನರಹಿತಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಯಃ | ಕಾಣಮಉ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಃ ಸಿಉ ಶಿವಶಬ್ದ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಚಿತ್ತದ ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕವಾದಂಥ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಸೇವಿಸುವ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ರಾಗಾದಿಗಳ ಕಲ್ಲೋಲಮಾಲೆಯ ಜಾಲದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಹಜ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವೀತರಾಗ ಪರಮಸುಖಸುಧಾರಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿರ್ಮಲ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜನ್ಯವಾದ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲೀನನಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಮಲಗುಣಗಳ ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯಂತಿದ್ದಾನೆ. ಹೇಗೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು ಮಾನಸಸರೋವರವಿದೆ ಹಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಚಿತ್ತವಿದೆಯೆಂದು ಭಗವಾನ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದೇಉ] ದೇವನು ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು [ದೇಉಲೇ ಣ] ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, [ಸಿಲಏ ಣವಿ] ಪಾಷಾಣದ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ. [ಲಿಪ್ಪ ಱ ಣವಿ] ಲಿಪ್ಪದ ಪುತ್ಥಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, [ಚಿತ್ತ ಣವಿ] ಚಿತ್ತದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಅಖಿಉ] ಅಕ್ಷಯ, [ಣೆರಂಜಣು] ಕರ್ಮದ ಅಂಜನದಿಂದ ರಹಿತ, [ಕಾಣಮಉ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ [ಸಿಉ] 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂದರೆ ಇಂಥ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮದೇವನು [ಸಮ-ಚಿತ್ತ ಸಂಠಿಉ] ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ-ಸಮಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ-ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದ ಸಾಧುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ, ಬೇರಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ದೇವ ದೇವಕುಲದಲಿಲ್ಲ ಶಿಲೆಯಲಿಲ್ಲ ಲಿಪ್ಪ ಚಿತ್ರದಲಿಲ್ಲ |

ಅವನಕ್ಷಯನಿರಂಜನ ಜ್ಞಾನಮಯಶಿವಸಮಚಿತ್ತದಲಿಹನು ||೧೨೩||

ವಾಚ್ಯೋ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾ | ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವ ಇತಿ | ಸಂಠಿಲು ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಸಮಚಿತ್ತಿ ಸಮಭಾವೇ ಸಮಭಾವಪರಿಣತಮನಸಿ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಧರ್ಮವರ್ತನಾನಿಮಿತ್ತಂ ಸ್ಥಾಪನಾರೂಪೇಣ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣಲಕ್ಷಣೋ ದೇವೋ ದೇವಗೃಹಾದೌ ತಿಷ್ಠತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಶತ್ರುಮಿತ್ರ ಸುಖದುಃಖ-ಜೀವಿತಮರಣಾದಿಸಮತಾರೂಪೇ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕರೂಪಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಜ್ಞಾನಾನು-ಭೂತಿರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಸಮಚಿತ್ತೇ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಚಿತ್ತಪರಿಣತಶ್ರಮಣಲಕ್ಷಣಮ್-‘ಸಮಸತ್ತುಬಂಧುವಗ್ಗೋ ಸಮಸುಹದುಕ್ಲೋ ಪಸಂಸಣಂದಸಮೋ | ಸಮಲೋಹಕಂಚಣೋ ವಿ ಯ ಜೀವಿದಮರಣೇ ಸಮೋ ಸಮಣೋ ||೧೧೨|| ಇತ್ಯೇಕತ್ರಂಶತ್ಸೂತ್ರೈಶ್ಚೂಲಿಕಾ-ಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ |

ಅಥ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾಬಾಹ್ಯಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕದ್ವಯಂ ಕಥ್ಯತೇ-

ಮಣು ಮಿಲಿಯಲು ಪರಮೇಶರಹ ಪರಮೇಶರು ವಿ ಮಣಸ್ಸ |

ಬೀಹಿ ವಿ ಸಮರಸಿ ಹೂವಾಹ ಪುಜ್ಜ ಚಡಾವಲು ಕಸ್ಸ ||೧೧೨||-೨||

ಮನಃ ಮಿಲಿತಂ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಅಪಿ ಮನಸಃ |

ದ್ವಯೋರಪಿ ಸಮರಸೀಭೂತಯೋಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾರೋಪಯಾಮಿ ಕಸ್ಸ ||೧೧೨||-೨||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಧರ್ಮದ ವರ್ತನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನಾರೂಪದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗುಣಗಳ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ದೇವನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಜೀವಿತ-ಮರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾರೂಪವಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ದ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸ್ಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ, ಸ್ಮ್ಯಕ್ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ‘ಶಿವ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಸಮಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಶ್ರಮಣನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದ ೨೪೧ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ‘ಯಾವನಿಗೆ ಶತ್ರು ಮತ್ತು ಬಂಧು ವರ್ಗವು ಸಮಾನವಿದೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖವು ಸಮಾನವಿದೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮತ್ತು ನಿಂದೆಯು ಸಮಾನವಿದೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಚಿನ್ನವು ಸಮಾನವಿದೆ ಅದರಂತೆ ಯಾವನಿಗೆ ಜೀವಿತ ಮತ್ತು ಮರಣದ ಕುರಿತು ಸಮಾನತೆಯಿದೆ ಅವನು ಶ್ರಮಣನಿದ್ದಾನೆ.’

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಚೂಲಿಕಾಸ್ಥಳವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಚೂಲಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಮೇರೆಯದಿದೆ ಆ ಮೊದಲನೇ ಸ್ಥಳದ ಮೇರೆಯು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇದೆ.

ಈಗ ಸ್ಥಳಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾದಂಥ ಎರಡು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮನಸು ಪರಮಾತ್ಮನಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸಹ ಮನದಲಿ ಲೀನವಾಗಿ |

ತಾನೆರಡರ ಸಮರಸವಾದಾಗ ನಾನಾರಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ||೧೧೨||-೨||

ಮಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ಮಣು ಮನೋ ವಿಕಲ್ಪರೂಪಂ ಮಿಲಿಯಲು ಮಿಲಿತಂ ತನ್ಮಯಂ ಜಾತಮ್ | ಕಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿತ್ವೇನ | ಪರಮೇಸರಹಂ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಮೇಸರು ವಿ ಮಣಸ್ ಪರಮೇಶ್ವರೋಽಪಿ ಮನಃ ಸಂಬಂಧಿ-ತ್ವೇನ ಲೀನೋ ಜಾತಃ ಬೀಹಿ ವಿ ಸಮರಸಿಹೂವಾಹಂ ಏವಂ ದ್ವಯೋರಪಿ ಸಮರಸೀಭೂತಯೋಃಪುಜ್ಜ ಪೂಜಾಂ ಚಡಾವಲುಂ ಸಮಾರೋಪಯಾಮಿ | ಕಸ್ಯ ಕಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನ ಕಸ್ಯಾಪೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ| ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವಿಷಯಕಷಾಯದುರ್ಧ್ಯಾನವಂಚನಾರ್ಥ ಧರ್ಮವರ್ಧನಾರ್ಥಂ ಚ ಪೂಜಾಭಿಷೇಕದಾನಾದಿವ್ಯವಹಾರೋಽಪಿ ತಥಾಪಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರತಾನಾಂ ತತ್ಕಾಲೇ ಬಹಿರಂಗವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವಾತ್ ಸ್ವಯಮೇವ ನಾಸ್ತೀತಿ ||೧೨೩-೨||

ಜೇಣ ನಿರಂಜನಿ ಮಣು ಧರಿಲು ವಿಸಯ-ಕಸಾಯಹಿ ಜಂತು |

ಮೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣು ಏತ್ತಡಲು ಅಣ್ಣು ಣ ತಂತು ಣ ಮಂತು ||೧೨೩-೩||

ಯೇನ ನಿರಂಜನೇ ಮನಃ ಧೃತಂ ವಿಷಯಕಷಾಯೇಷು ಗಚ್ಛತ್ |

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಏತಾವದೇವ ಅನ್ಯಃ ನ ತಂತ್ರಃ ನ ಮಂತ್ರಃ ||೧೨೩-೩||

ಜೇಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಯೇನ ಯೇನ ಪುರುಷೇಣ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ ನಿರಂಜನಿ ಕರ್ಮಾಂಜನರಹಿತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಮಣು ಮನಃ ಧರಿಲು ಧೃತಮ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸತ್ | ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿಂ ಜಂತು ವಿಷಯಕಷಾಯೇಷು ಗಚ್ಛತ್ ಸತ್ | ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿಂ ತೃತೀಯಾಂತಂ ಪದಂ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂತಂ ಕಥಂ ಜಾತಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಪ್ರಾಕೃತೇ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾರಕ-ವ್ಯಭಿಚಾರೋ ಭವತಿ ಲಿಂಗವ್ಯಭಿಚಾರಶ್ಚ | ಇದಂ ಸರ್ವತ್ರ

ಗಾಥೆ - ೧೨೩-೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮಣು] ವಿಕಲ್ಪರೂಪದ ಮನಸ್ಸು [ಪರಮೇಸರಹಂ ಮಿಲಿಯಲು] ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿಬಿಟ್ಟಿತು-ತನ್ಮಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಮತ್ತು [ಪರಮೇಸರು ವಿ] ಪರಮೇಶ್ವರನು ಕೂಡ [ಮಣಸ್ಸು] ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ [ಬೀಹಿ ವಿ ಸಮರಸಿ ಹೂವಾಹಂ] ಎರಡೂ ಸಮರಸವಾಗಿ ಹೋದವು ಎಂದರೆ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋದವು, ಎಂದಮೇಲೆ ಈಗ ನಾನು [ಕಸ್ಯ] ಯಾರ [ಪುಜ್ಜ ಚಡಾವಲುಂ] ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿ ? ಎಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾರದೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಕಷಾಯರೂಪದ ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ವೃದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಪೂಜೆ, ಅಭಿಷೇಕ, ದಾನ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರವಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರರುಗಳಿಗೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ತಾವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಈ ಕಥನವನ್ನು ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಷಯಕಷಾಯದಲಿ ಪೋಪ ಮನವನು ನಿರಂಜನನಲಿಡುವುದೊಂದೆ |

ತೋಷಕರ ಮೋಕ್ಷದಮಾರ್ಗವಿದೆ ಬೇರಾವ ಮಂತ್ರತಂತ್ರವಿಲ್ಲ ||೧೨೩-೩||

ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಏತ್ತಡಲು ಏತಾವದೇವ | ವಿಷಯಕಷಾಯರತಚಿತ್ತಸ್ಯ ವ್ಯಾವರ್ತನೇನ ಸ್ವಾತ್ಮನಿ ಸ್ವಾಪನಂ ಅಣ್ಣು ಣ ಅನ್ಯತ್ ಕಿಮಪಿ ನ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಮ್ | ಅನ್ಯತ್ ಕಿಮ್ | ತಂತು ತಂತ್ರಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೌಷಧಂ ವಾ ಮಂತು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಂ ಚೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಪ್ರತಿಕೂಲೇಷು ವಿಷಯಕಷಾಯೇಷು ಗಚ್ಛತ್ ಸತ್ ಮನೋ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನಬಲೇನ ವ್ಯಾವರ್ತ್ಯ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯೇ ಸ್ಥಾಪಯತಿ ಯಃ ಸ ಏವ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭತೇ ನಾನ್ಯೋ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಾದಿಬಲಿಷ್ಠೋಽಪೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೨೩-೩||

ಏವಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವೃತ್ತೋಪಕ್ಷೇಪಕತ್ರಯಂ ವಿಹಾಯ ತ್ರ್ಯಧಿಕವಿಂಶತ್ಯುತ್ತರಶತದೋಹಕಸೂತ್ರೈ - ಸ್ತಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕನಾಮಾ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ||೧||

ಗಾಥೆ - ೧೨೩-೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಣ] ಯಾವ ಪುರುಷರಿಗೆ [ವಿಸಯ-ಕಸಾಯಹಿಂ ಜಂತು] ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ [ಮಣು] ಮನಸ್ಸನ್ನು [ಣಿರಂಜಣಿ ಧರಿಲು] ಕರ್ಮರೂಪದ ಅಂಜನದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದಿದೆ - ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿದೆ ಅವರಿಗೆ [ಏತ್ತಡಲು] ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೊರಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಿಷ್ಟೇ [ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣಂ] ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ. [ಅಣ್ಣು ಣ ತಂತು ಣ ಮಂತು] ಬೇರೆ ಯಾವವೂ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರಗಳು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರ ಎಂದರೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ತಂತ್ರ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಔಷಧಗಳು.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- 'ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿಂ ಜಂತು' ಇಲ್ಲಿ 'ವಿಷಯಕಷಾಯ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರತ್ಯಯವಿದ್ದರೂ ತಾವು ಸಪ್ತಮಿಯ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಹಾಗೇಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ :- ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಬಾರಿ ಕಾರಕವು ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮತ್ತು ಲಿಂಗವ್ಯಭಿಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು (ಯಾವನಾದರೂ ಆಸನ್ನ ಭವ್ಯ ಜೀವನು) ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ವ್ಯಾವೃತ್ತಮಾಡಿ (ಹಿಂದೆ ಹೊರಳಿಸಿ) ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಉಳಿದ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಒಂದುನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರ

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾ ಬಹಿರ್ಭೂತಾನ್ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ಚತುರ್ದಶಾಧಿಕಶತದ್ವಯಪ್ರಮಿ-
ತೈರ್ದೋಹಕಸೂತ್ರೈರ್ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಪಾದನಮುಖ್ಯತೇನ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರಃ
ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ | ತತ್ರಾದೌ ಸೂತ್ರದಶಕಪರ್ಯಂತಂ ಮೋಕ್ಷಮುಖ್ಯತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಸಿರಿಗುರು ಅಕ್ಷಹಿ ಮೋಕ್ಷು ಮಹು ಮೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣು ತತ್ಪು |

ಮೋಕ್ಷಹ ಕೇರಲು ಅಣ್ಣು ಫಲು ಜೇ ಜಾಣಲು ಪರಮತ್ತು ||೧||

ಶ್ರೀಗುರೋ ಆಖ್ಯಾಹಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಮಮ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ತಥ್ಯಮ್ |

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಅನ್ಯತ್ ಫಲಂ ಯೇನ ಜಾನಾಮಿ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೧||

ಸಿರಿಗುರು ಇತ್ಯಾದಿ | ಸಿರಿಗುರು ಹೇ ಶ್ರೀಗುರೋ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ಅಕ್ಷಹಿ ಕಥಯ ಮೋಕ್ಷು ಮೋಕ್ಷಂ
ಮಹು ಮಮ, ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ತತ್ಪು
ತಥ್ಯಮ್ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕೇರಲು ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಅಣ್ಣು ಅನ್ಯತ್ | ಕಿಮ್ | ಫಲು ಫಲಮ್ | ಏಕತ್ರಯೇನ
ಜ್ಞಾತೇನ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಜೇಂ ಜಾಣಲುಂ ಯೇನ ತ್ರಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇನ ಜಾನಾಮ್ಯಹಂ ಕರ್ತಾ | ಕಮ್ |
ಪರಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾನ್ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ ಮೋಕ್ಷಂ
ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಮಿತಿ ತ್ರಯಂ ಪೃಚ್ಛತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧||

ಅನಂತರ ಸ್ಥಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಹಿರ್ಭೂತ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕರಣದ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರತಾದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ
ಗಳನ್ನು ಉಳಿದು ಇನ್ನೂರಾ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ
ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಮೊದಲು ಹತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ
ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗ ಮೊದಲನೇ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಿರಿಗುರು] ಓ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಾದ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರೇ ! [ಮಹು] ಈ ನನಗೆ
[ತತ್ಪು] ತಥ್ಯ (ಯಥಾರ್ಥ, ಸತ್ಯಾರ್ಥ)ವಾದ [ಮೋಕ್ಷು] ಮೋಕ್ಷ, ಅದರಂತೆ [ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು]
ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ [ಅಣ್ಣು] ಮತ್ತು [ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕೇರಲು ಫಲು] ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವನ್ನು [ಅಕ್ಷಹಿ] ದಯೆಮಾಡಿ
ಹೇಳಿರಿ. [ಜೇ] ಅದರಿಂದ - ಈ ಮೂರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ನಾನು [ಪರಮತ್ತು ಜಾಣಲುಂ]
ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆನು.

ಶ್ರೀಗುರುವನಗೆ ಯಥಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವ |

ಈಗ ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿರದರಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥವನು ತಿಳಿವೆ ನಾನು ||೧||

ಅಥ ತದೇವ ತ್ರಯಂ ಕ್ರಮೇಣ ಭಗವಾನ್ ಕಥಯತಿ-

ಜೋಇಯ ಮೋಕ್ಷು ವಿ ಮೋಕ್ಷ-ಫಲ ಪುಚ್ಛಿಲು ಮೋಕ್ಷಹ ಹೇಲು |

ಸೋ ಜಿಣ-ಭಾಸಿಲು ಣಿಸುಣಿ ತುಹು ಜೇಣ ವಿಯಾಣಹಿ ಭೇಲು ||೨||

ಯೋಗಿನ್ ಮೋಕ್ಷೋಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಪೃಷ್ಟಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ |

ತತ್ ಜಿನಭಾಷಿತಂ ನಿಶ್ಯಣು ತ್ವಂ ಯೇನ ವಿಜಾನಾಸಿ ಭೇದಮ್ ||೨||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಮೋಕ್ಷು ವಿ ಮೋಕ್ಷೋಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಪುಚ್ಛಿಲು ಪೃಷ್ಟಂ ತ್ವಯಾ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ | ಪುನರಪಿ ಕಃ ಪೃಷ್ಟಃ | ಮೋಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ ಕಾರಣಮ್ | ತತ್ರಯಂ ಜಿಣಭಾಸಿಲು ಜಿನಭಾಷಿತಂ ಣಿಸುಣಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಶ್ಯಣು ಸಮಾಕರ್ಣಯ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಜೇಣ ಯೇನ ತ್ರಯೇಣ ಜ್ಞಾನೇನ ವಿಯಾಣಹಿ ಭೇಲು ವಿಜಾನಾಸಿ ಭೇದಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಸಂಬಂಧಿ ನಮಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಃ ಕಥಯಂತಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪ-ಲಂಬಲಕ್ಷಣಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಚತುಷ್ಟಯವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಂ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ಚ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತಿಪಾದಯಾಮ್ಯಹಂ ತ್ವಂ ಶೃಣ್ವತಿ ||೨||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರಿಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ ಈ ಮೂರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಈ ಮೂರರ ಕಥನವನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಮೋಕ್ಷು ವಿ ಮೋಕ್ಷ-ಫಲ ಮೋಕ್ಷ ಹಂ ಹೇಲು] ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷದ ಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವನ್ನು [ಪುಚ್ಛಿಲು] ಕೇಳಿರುವೆ, [ಸೋ] ಅದನ್ನು ಎಂದರೆ ಆ ಮೂರನ್ನು [ಜಿಣ-ಭಾಸಿಲು] ಜಿನದೇವರು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ [ತುಹು] ನೀನು [ಣಿಸುಣಿ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೇಳು [ಜೇಣ] ಅದರಿಂದ [ಭೇಲು] ಈ ಮೂರರ ಭೇದವನ್ನು [ವಿಯಾಣಹಿ] ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಈ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಉಪಲಬ್ಧಿಯು ಅದರ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದ ವ್ಯಕ್ತರೂಪವಾದ ಆ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು ಮತ್ತು ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಜಿನಾಜ್ಞೆಯಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಮದಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಅದನ್ನು ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಲಿಸೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಎಲೆಯೋಗಿ ನೀ ಮೋಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷದಫಲ ಮೋಕ್ಷದಹೇತು ಕೇಳಿರುವೆ |

ಆಲಿಸಾ ಜಿನಭಾಷಿತವನದರಿಂದ ಭೇದ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವೆ ||೨||

ಅಥ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸುಖಕಾರಣತ್ವಾನ್ಮೋಕ್ಷ ಏವೋತ್ತಮ ಇತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರತಿಪದಯತಿ-

ಧರ್ಮಹ ಅರ್ಥಹ ಕಾಮಹ ವಿ ಏಯಹ ಸಯಲಹ ಮೋಕ್ಷು |

ಉತ್ತಮು ಪಭಣಹಿಣಿಣಿ ಜಿಯ ಅಣ್ಣೇ ಜೇಣ ಣ ಸೋಕ್ಷು ||೩||

ಧರ್ಮಸ್ಯ ಅರ್ಥಸ್ಯ ಕಾಮಸ್ಯಾಪಿ ಏತೇಷಾಂ ಸಕಲಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಮ್ |

ಉತ್ತಮಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಜೀವ ಅನ್ಯೇನ ಯೇನ ನ ಸೌಖ್ಯಮ್ ||೩||

ಧರ್ಮಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಧರ್ಮಹಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಧರ್ಮಾದ್ವಾ ಅತ್ಥಹಂ ಅರ್ಥಸ್ಯ ಅರ್ಥಾದ್ವಾ ಕಾಮಹಂ ವಿ
ಕಾಮಸ್ಯಾಪಿ ಕಾಮಾದ್ವಾ ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ ಏತೇಷಾಂ ಸಕಲಾನಾಂ ಸಂಬಂಧಿತ್ವೇನ ಏತೇಭ್ಯೋ ವಾ
ಸಕಾಶಾತ್ ಮೋಕ್ಷು ಮೋಕ್ಷಂ ಉತ್ತಮು ಪಭಣಹಿಣಿ ಉತ್ತಮಂ ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ | ಕೇ ಕಥಯಂತಿ | ಣಾಣಿ
ಜ್ಞಾನಿನಃ | ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕಸ್ಮಾದುತ್ತಮಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಮೋಕ್ಷಮ್ | ಅಣ್ಣ ಇಂ ಅನ್ಯೇನ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾದಿನಾ
ಜೇಣ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಣ ಸೋಕ್ಷು ನಾಸ್ತಿ ಪರಮಸುಖಮ್ | ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ-ಧರ್ಮಶಬ್ದೇನಾತ್ರ ಪುಣ್ಯಂ
ಕಥ್ಯತೇ ಅರ್ಥಶಬ್ದೇನ ತು ಪುಣ್ಯಫಲಭೂತಾರ್ಥೋ ರಾಜ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿವಿಶೇಷಃ, ಕಾಮಶಬ್ದೇನ ತು ತಸ್ಯೈವ
ರಾಜ್ಯಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಫಲಭೂತಃ ಸ್ತ್ರೀವಸ್ತ್ರಗಂಧಮಾಲಾದಿಸಂಭೋಗಃ | ಏತೇಭ್ಯಸ್ತ್ರಿಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾನ್ಮೋಕ್ಷಮುತ್ತಮಂ
ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ ತೇ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿನಃ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಆಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕೇನ ವೀತರಾಗ-
ಪರಮಾನಂದಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದವಿಷರೀತೇನ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾದಿನಾ ಮೋಕ್ಷಾದನ್ಯೇನ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ
ಸುಖಂ ನಾಸ್ತಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩||

ಈಗ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಮೂಲ ಕಾರಣವು ಮೋಕ್ಷವೇ
ಇರುವುದರಿಂದ ಅದು ಉತ್ತಮವಿದೆಯೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಣಾಣಿ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಧರ್ಮಹ ಅತ್ಥಹಂ ವಿ ಕಾಮಹಂ
ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ] ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ [ಮೋಕ್ಷು] ಒಂದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು
[ಉತ್ತಮು] ಉತ್ತಮ-ವಿಶಿಷ್ಟವೆಂದು [ಪಭಣಹಿಣಿ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ಅಣ್ಣೇಂ] ಮೋಕ್ಷದಿಂದ
ಬೇರೆಯಾದಂಥ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಈ ಮೂರರಿಂದ [ಸೋಕ್ಷು ಣ] ಪರಮಸುಖವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, 'ಅರ್ಥ' ಶಬ್ದದಿಂದ
ಪುಣ್ಯಫಲರೂಪವಾದ ರಾಜ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷ ವಿಭೂತಿ ಸಂಪದವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು 'ಕಾಮ'
ಶಬ್ದದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಫಲರೂಪಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ, ವಸ್ತ್ರ, ಗಂಧ, ಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಭೋಗಗಳೆಂದು
ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಮೂರಕ್ಕಿಂತ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವಿದೆಯೆಂದು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ

ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೆಂದೂ ಮೋಕ್ಷವೇ |

ತಾನೆ ಉತ್ತಮವೆಂದಿಹರದರಿಂದೆಲೆ ಜೀವ ಅನ್ಯದಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ ||೩||

ಅಥ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮೇಭ್ಯೋ ಯದ್ಯುತ್ತಮೋ ನ ಭವತಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ತರ್ಹಿ ತತ್ರಯಂ
ಮುಕ್ತಾ ಪರಲೋಕಶಬ್ದಂ ವಾಚ್ಯಮೋಕ್ಷಂ ಕಿಮಿತಿ ಜಿನಾ ಗಚ್ಛಂತೀತಿ ಪ್ರಕಟಯಂತಿ-

ಜಇ ಜಿಯ ಉತ್ತಮು ಹೋಇ ಣವಿ ಏಯಹ ಸಯಲಹ ಸೋಇ |

ತೋ ಕಿಂ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರವಿ ಜಿಣ ವಚ್ಛಹಿ ಪರ-ಲೋಇ ||೪||

ಯದಿ ಜೀವ ಉತ್ತಮೋ ಭವತಿ ನೈವ ಏತೇಭ್ಯಃ ಸಕಲೇಭ್ಯಃ ಸ ಏವ |

ತತಃ ಕಿಂ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಜಿನಾಃ ವೃಜಂತಿ ಪರಲೋಕೇ ||೪||

ಜಇ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಇ ಯದಿ ಚೇತ್ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಉತ್ತಮು ಹೋಇ ಣವಿ ಉತ್ತಮೋ ಭವತಿ
ನೈವ | ಕೇಭ್ಯಃ | ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ ಏತೇಭ್ಯಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇಭ್ಯೋ ಧರ್ಮಾದಿಭ್ಯಃ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತೇಭ್ಯಃ |
ಸಕಲೇಭ್ಯಃ ಸೋ ವಿ ಸ ಏವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೋ ಮೋಕ್ಷಃ ತೋ ತತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಕಿಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರವಿ
ತ್ರಿಣ್ಯಪಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಜಿಣ ಜಿನಾಃ ಕರ್ತಾರಃ ವಚ್ಛ ಹಿಂ ವೃಜಂತಿ ಗಚ್ಛಂತಿ |ಕುತ್ರ ಗಚ್ಛಂತಿ | ಪರಲೋಇ
ಪರಲೋಕಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇ ನ ತು ಕಾಯಮೋಕ್ಷೇ ಚೇತಿ | ತಥಾಹಿ-ಪರಲೋಕಶಬ್ದಸ್ಯ ವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಃ

ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥವುಗಳು, ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪ
ಸುಖಾಮೃತರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದವುಗಳು ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಂಥ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ
ಹಾಗೂ ಕಾಮಗಳಿಂದ ಸುಖವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜಿನದೇವರು ಆ ಮೂರನ್ನೂ
ಬಿಟ್ಟು 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೇಕೆ ಹೋದರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ]
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಧರ್ಮಮೊದಲಾದೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ [ಸೋಇ] ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಮೋಕ್ಷವು [ಉತ್ತಮು ಣವಿ ಹೋಇ
ತೋ] ಉತ್ತಮವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ [ಜಿಣ] ಶ್ರೀ ಜಿನೇಶ್ವರದೇವರು [ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರವಿ] ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು
ಕಾಮ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಪರಲೋಇ] ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ (ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ) [ಕಿಂ ವಚ್ಛಹಿಂ] ಏತಕ್ಕಾಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ?

ಇಲ್ಲಿ 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವೆಂದು-ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವಲೋಕನ
ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಆದರೆ ಕಾಯಮೋಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಪರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣ
ಸಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಆ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವಲೋಕನವು ವೀತರಾಗ

ಓ ಜೀವ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಉತ್ತಮ ಸುಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ |

ಶ್ರೀ ಜಿನದೇವರಾ ಮೂರನುಳಿದು ಪರಲೋಕದಲ್ಲೇಕೆ ಪೋಪರು ||೪||

ಕಥ್ಯತೇ | ಪರಃ ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರಹಿತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸಹಿತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ ತಸ್ಯೈವಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಲೋಕೋ ಲೋಕನಮವಲೋಕನಂ ವೀತರಾಗ- ಪರಮಾನಂದಸಮರಸೀಭಾವಾನುಭವನಂ ಲೋಕ ಇತಿ ಪರಲೋಕಶಬ್ದಸ್ಯಾರ್ಥಃ | ಅಥವಾ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಶಿವ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಲೋಕಃ ಶಿವಲೋಕ ಇತಿ | ಅಥವಾ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯೋ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಲೋಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಇತಿ | ಅಥವಾ ಪರಮ ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ತಸ್ಯ ಲೋಕೋ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಇತಿ ಪರಲೋಕಶಬ್ದೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ಭಣ್ಯತೇ ಪರಶ್ವಾಸೌ ಲೋಕಶ್ಚ ಪರಲೋಕ ಇತಿ | ಪರಲೋಕಶಬ್ದಸ್ಯ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರ್ಥೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ ನ ಚಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಪರಕಲ್ಪಿತಃ ಶಿವಲೋಕಾದಿರಸ್ತೀತಿ | ಅತ್ರ ಸ ಏವ ಪರಲೋಕಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಃ ||೪||

ಅಥ ತಮೇವ ಮೋಕ್ಷಂ ಸುಖದಾಯಕಂ ದೃಷ್ಟಾಂತದ್ವಾರೇಣ ದೃಢಯತಿ-

ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಪು ಣ ದೇಇ ಜಇ ಉತ್ತಮು ಮುಕ್ಪು ಣ ಹೋಇ |
ತೋ ಕಿಂ ಇಚ್ಛಹಿ ಬಂಧನಹಿ ಬದ್ಧಾ ಪಸುಯ ವಿ ಸೋಇ ||೫||

ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸಮರಸೀ ಭಾವದ ಅನುಭವವು ಅದು ಲೋಕವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಲೋಕ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅಥವಾ 'ಪರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

'ಪರಮಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ 'ಶಿವ'ನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಅವನ ಲೋಕವು ಅದು ಶಿವಲೋಕವಿದೆ. ಅಥವಾ 'ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನನು ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಅವನ ಲೋಕವು ಅದು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಿದೆ. ಅಥವಾ 'ಪರಮವಿಷ್ಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನನು ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಅವನ ಲೋಕವು ಅದು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಲೋಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಪರಲೋಕವು ಅದು ಪರಲೋಕವಿದೆಯೆಂದು 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪರದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದಂಥ ಬೇರೆ ಯಾವ ಶಿವಲೋಕ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕಗಳಿಲ್ಲ.

ಅದೇ 'ಪರಲೋಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅವನೇ ಮೋಕ್ಷಸುಖ ಕೊಡುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಒಂದುವೇಳೆ ಮೋಕ್ಷ ಉತ್ತಮಸುಖ ಕೊಡದಿರೆ ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಿರೆ |
ಬಂಧನಬದ್ಧ ಪಶುಗಳು ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವನದೇಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುವವು ||೫||

**ಉತ್ತಮಂ ಸುಖಂ ನ ದದಾತಿ ಯದಿ ಉತ್ತಮೋ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ |
ತತಃ ಕಿಂ ಇಚ್ಛಂತಿ ಬಂಧನೇ ಬದ್ಧಾ ಪಶವೋಽಪಿ ತಮೇವ ||೫||**

ಉತ್ತಮು ಇತ್ಯಾದಿ | ಉತ್ತಮು ಉತ್ತಮಂ ಸುಖು ಸುಖಂ ಣ ದೇಇ ಜಇ ನ ದದಾತಿ ಯದಿ ಚೇತ್ ಉತ್ತಮು ಮುಕ್ತು ಣ ಹೋಇ ಉತ್ತಮೋ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ ತೋ ತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾತ್ ಕಿಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ಇಚ್ಛಂತಿ ಇಚ್ಛಂತಿ ಬಂಧನಹಿಂ ಬಂಧನೈಃ ಬದ್ಧಾ ನಿಬದ್ಧಾಃ | ಪಸುಯ ವಿ ಪಶವೋಽಪಿ | ಕಿಮಿಚ್ಛಂತಿ | ಸೋಇ ತಮೇವ ಮೋಕ್ಷಮಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಸುಖಕಾರಣತ್ವಾದ್ಧೇತೋಃ ಬಂಧನಬದ್ಧಾಃ ಪಶವೋಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಮಿಚ್ಛಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಾವಿನಾಭೂತಸ್ಯೋಪಾದೇಯರೂಪ- ಸ್ಯಾನಂತಸುಖಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಾದಿತಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ವಿಶೇಷೇಣ ಮೋಕ್ಷಮಿಚ್ಛಂತಿ ||೫||

ಅಥ ಯದಿ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾಧಿಕಗುಣಗಣೋ ನ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಲೋಕೋ ನಿಜಮಸ್ತಕಸ್ಯೋಪರಿ ತಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ಧರತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

**ಅಣು ಜಇ ಜಗಹ ವಿ ಅಹಿಯಯರು ಗುಣ-ಗಣು ತಾಣು ಣ ಹೋಇ |
ತೋ ತಇಲೋಲು ವಿ ಕಿಂ ಧರಇ ಣಿಯ-ಸಿರ-ಉಪ್ಪರಿ ಸೋಇ ||೬||**

ಗಾಥೆ - ೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಮುಕ್ತು] ಮೋಕ್ಷವು [ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ತು ಣ ದೇಇ] ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು [ಉತ್ತಮು ಣ ಹೋಇ] ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ [ತೋ] ಆ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ [ಬಂಧನಹಿಂ ಬದ್ಧಾ] ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ [ಪಸುಯ ವಿ] ಪಶುಗಳು ಕೂಡ [ಸೋಇ] ಮೋಕ್ಷವನ್ನು (ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದನ್ನು) [ಕಿಂ ಇಚ್ಛಂತಿ] ಅದೇಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತವೆ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೋಕ್ಷವು ಅದು ಸುಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪಶುಗಳು ಕೂಡ ಬಂಧಿಸಿದ ಬಂಧನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು (ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು) ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾದ ಉಪಾದೇಯರೂಪವಾದ ಅನಂತಸುಖದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಅದೇಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಣು] ಮತ್ತು [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ತಾಣು] ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ [ಜಗಹಂ ವಿ] ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದಿಂದ ಕೂಡ [ಅಹಿಯಯರು ಗುಣ-ಗಣು] ಅಧಿಕವಾದ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು [ಣ ಹೋಇ

**ಒಂದುವೇಳೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲೋಕದಿಂದಧಿಕ ಗುಣಗಣವಿಲ್ಲದಿರೆ |
ಸಂದಮೂಲೋಕ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವನು ನಿಜತಿರದಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದೆ ||೬||**

ಅನ್ಯದ್ ಯದಿ ಜಗತೋಽಪಿ ಅಧಿಕತರಃ ಗುಣಗಣಃ ತಸ್ಯ ನ ಭವತಿ |

ತತಃ ತ್ರಿಲೋಕಽಪಿ ಕಿಂ ಧರತಿ ನಿಜಶಿರಲುಪರಿ ತಮೇವ ||೬||

ಅಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಣು ಪುನಃ ಜಇ ಯದಿ ಚೇತ್ ಜಗಹ ವಿ ಜಗತೋಽಪಿ ಸಕಾಶಾತ್ ಅಹಿಯಯರು ಅತಿಶಯೇನಾಧಿಕಃ ಅಧಿಕತರಃ | ಕೋಽಸೌ | ಗುಣಗಣು ಗುಣಗಣಃ ತಾಸು ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಣ ಹೋಇ ನ ಭವತಿ | ತೋ ತತಃ ಕಾರಣಾತ್ ತಇಲೋಲು ವಿ ತ್ರಿಲೋಕೋಽಪಿ ಕರ್ತಾ | ಕಿಂ ಧರಇ ಕಿಮರ್ಥಂ ಧರತಿ | ಕಸ್ಮಿನ್ | ಣಿಯಸಿರಲುಪರಿ ನಿಜಸಿರಸಿ ಉಪರಿ | ಕಿಂ ಧರಇ ಕಿಂ ಧರತಿ | ಸೋಇ ತಮೇವ ಮೋಕ್ಷಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯದಿ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಗುಣಗಣೋ ನ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಲೋಕಃಕರ್ತಾ ನಿಜಮಸ್ತಕಸ್ಯೋಪರಿ ತತ್ಕಿಂ ಧರತೀತಿ | ಅತ್ರಾನೇನ ಗುಣಗಣಸ್ಥಾಪನೇನ ಕಿಂ ಕೃತಂ ಭವತಿ, ಬುದ್ಧಿಸುಖದುಃಖೇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಪ್ರಯತ್ನ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಾಭಿಧಾನಾನಾಂ ನವಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಮಭಾವಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಯೇ ವೃದ್ಧವೈಶೇಷಿಕಾಸ್ತೇ ನಿಷಿದ್ಧಾಃ | ಯೇ ಚ ಪ್ರದೀಪನಿರ್ವಾಣವಜ್ಜೀವಾಭಾವಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಸೋಗತಾಸ್ತೇ ಚ ನಿರಸ್ತಾಃ | ಯಚ್ಚೋಕ್ತಂ ಸಾಂಖ್ಯೈಃ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥಾವತ್ ಸುಖಜ್ಞಾನರಹಿತೋ ಮೋಕ್ಷಸ್ತದಪಿ ನಿರಸ್ತಮ್ | ಲೋಕಾಗ್ರೇ ತಿಷ್ಠತೀತಿ ವಚನೇನ ತು ಮಂಡಿಕಸಂಜ್ಞಾನೈಯಾಯಿಕಮತಾಂತರ್ಗತಾಯತ್ಯೈವ ಮುಕ್ತಸ್ಯೈವ ತಿಷ್ಠತೀತಿ ವದಂತಿ ತೇಽಪಿ ನಿರಸ್ತಾ ಇತಿ | ಜೈನಮತೇ ಪುನರಿಂದ್ರಿಯಜನಿತಜ್ಞಾನಸುಖಸ್ಯಾಭಾವೇ ನ ಚಾತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ- ಸುಖಸ್ಯೇತಿ ಕರ್ಮಜನಿತೇಂದ್ರಿಯಾದಿದಶಪ್ರಾಣಸಹಿತಸ್ಯಾಶುದ್ಧಜೀವಸ್ಯಾಭಾವೇನ ನ ಪುನಃ ಶುದ್ಧಜೀವಸ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬||

ಅಥೋತ್ತಮಂ ಸುಖಂ ನ ದದಾತಿ ಯದಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ತರ್ಹಿ ಸಿದ್ಧಾಃ ಕಥಂ ನಿರಂತರಂ ಸೇವಂತೇ ತಮಿತಿ ಕಥಯತಿ-

ತೋ| ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ [ತಇಲೋಲು ವಿ] ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಕೂಡ [ಸೋಇ] ಅದೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು [ಣಿಯ-ಸಿರ-ಲುಪರಿ] ತಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ [ಕಿಂ ಧರಇ] ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲೋಕವು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ ?

ಇಲ್ಲಿ ಆ ಗುಣಗಣದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ? ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಖಂಡನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

೧) ಬುದ್ಧಿ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಇಚ್ಛೆ, ದ್ವೇಷ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂಭತ್ತು ಗುಣಗಳ ಅಭಾವವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವೆಂದು (ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ) ವೈಶೇಷಿಕರು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೨) ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯ ನಂದುವಿಕೆಯು ಅದು ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವದ ಅಭಾವವು ಅದು ಮೋಕ್ಷವಿದೆಯೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೩) ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯ ಹಾಗೆ ಸುಖ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತವಾದುದು ಅದು ಮೋಕ್ಷವಿದೆಯೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯದರ್ಶನದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರದೂ ಕೂಡ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಪು ಣ ದೇಇ ಜಇ ಉತ್ತಮು ಮುಕ್ಪು ಣ ಹೋಇ |

ತೋ ಕಿಂ ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು ಜಿಯ ಸಿದ್ಧ ವಿ ಸೇವಹಿ ಸೋಇ ||೨||

ಉತ್ತಮಂ ಸುಖಂ ನ ದದಾತಿ ಯದಿ ಉತ್ತಮಃ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ |

ತತಃ ಕಿಂ ಸಕಲಮಪಿ ಕಾಲಂ ಜೀವ ಸಿದ್ಧಾ ಅಪಿ ಸೇವಂತೇ ತಮೇವ ||೨||

ಉತ್ತಮು ಇತ್ಯಾದಿ | ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಪು ಉತ್ತಮಂ ಸುಖಂ ಣ ದೇಇ ನ ದದಾತಿ ಜಇ ಯದಿ ಚೇತ್ | ಉತ್ತಮು ಉತ್ತಮೋ ಮುಕ್ಪು ಮೋಕ್ಷಃ ಣ ಹೋಇ ನ ಭವತಿ | ತೋ ತತಃ ಕಾರಣಾತ್, ಕಿಂ ಕಿಮರ್ಥಂ, ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು ಸಕಲಮಪಿ ಕಾಲಮ್ | ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಸಿದ್ಧ ವಿ ಸಿದ್ಧಾ ಅಪಿ ಸೇವಹಿಂ ಸೇವಂತೇ ಸೋಇ ತಮೇವ ಮೋಕ್ಷಮಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯದ್ಯತೀಂದ್ರಿಯಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪಮವಿನಶ್ಚರಂ ಸುಖಂ ನ ದದಾತಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ತರ್ಹಿ ಕಥಮುತ್ತಮೋ ಭವತಿ ಉತ್ತಮತ್ವಾಭಾವೇ ಚ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸಹಿತಾಃ ಸಿದ್ಧಾ ಭಗವಂತಃ ಕಿಮರ್ಥಂ ನಿರಂತರಂ ಸೇವಂತೇ ಚ ಚೇತ್ | ತಸ್ಮಾದೇವ ಜ್ಞಾಯತೇ ತತ್ಸುಖಮುತ್ತಮಂ ದದಾತೀತಿ | ಉಕ್ತಂ ಚ ಸಿದ್ಧಸುಖಮ್ - 'ಆತ್ಮೋಪಾದಾನಸಿದ್ಧಂ ಸ್ವಯಮತಿಶಯವದ್ವೀತಬಾಧಂ ವಿಶಾಲಂ, ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವ್ಯಪೇತಂ ವಿಷಯವಿರಹಿತಂ ನಿಃಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಭಾವಮ್ | ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಾನಪೇಕ್ಷಂ ನಿರುಪಮಮಮಿತಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಸರ್ವಕಾಲಮುತ್ಯಷ್ಟಾನಂತಸಾರಂ ಪರಮಸುಖಮತಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಜಾತಮ್ ||' ಅತ್ರೇದಮೇವ ನಿರಂತರಮಭಿಲಷಣೀಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨||

೪) 'ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ'ಂಬ ವಚನದಿಂದ 'ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ'ಂದು ಮಂಡಿಕನಾಮದ ನೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರದೂ ಕೂಡ ನಿರಸ್ತ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಜೈನ ಮತದಲ್ಲಂತೂ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಜನ್ಯ ಸುಖದ ಅಭಾವವಾದ ರೇನು ಅತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಕರ್ಮಜನಿತ ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಪ್ರಾಣಸಹಿತವಾದ ಅಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಅಭಾವವಾದರೇನು ಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧರು ನಿರಂತರವಾಗಿಅದರ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಇ] ಒಂದುವೇಳೆ ಮೋಕ್ಷವು [ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಪು] ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಖವನ್ನು [ಣ ದೇಇ] ಕೊಡದಿದ್ದರೆ [ಮುಕ್ಪು] ಮೋಕ್ಷವು [ಉತ್ತಮು ಣ ಹೋಇ] ಉತ್ತಮವಿರದಿದ್ದರೆ [ತೋ] ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಸಿದ್ಧ ವಿ] ಸಿದ್ಧರು ಕೂಡ [ಸೋಇ] ಮೋಕ್ಷವನ್ನು [ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು] ಸದಾಕಾಲ [ಕಿಂ ಸೇವಹಿಂ] ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಸೇವಿಸುವರು ?

ಒಂದು ವೇಳೆ ಮೋಕ್ಷ ಉತ್ತಮಸುಖ ಕೊಡದರೆ ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಿರೆ |

ಸಂದಸಿದ್ಧರು ಸಹ ಸದಾಕಾಲ ಮೋಕ್ಷವ ಸೇವಿಸರೆಲೆ ಜೀವ ||೨||

ಅಥ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪರಮಪುರುಷಾಣಾಂ ಮೋಕ್ಷ ಏವ ಧ್ಯೇಯ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಹರಿ-ಹರ-ಬಂಭು ವಿ ಜಿಣವರ ವಿ ಮುಣಿ-ವರ-ವಿಂದ ವಿ ಭವ್ಷ |

ಪರಮ-ನಿರಂಜನಿ ಮಣು ಧರಿವಿ ಮುಕ್ತು ಜಿ ರ್ಝಾಯಹಿ ಸವ್ಷ ||೮||

ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾಣೋಽಪಿ ಜಿನವರಾ ಅಪಿ ಮುನಿವರವೃಂದಾನ್ಯಪಿ ಭವ್ಯಾಃ |

ಪರಮನಿರಂಜನೇ ಮನಃ ಧೃತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಂ ಏವ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಸರ್ವೇ ||೮||

ಹರಿಹರ ಇತ್ಯಾದಿ | ಹರಿಹರಬಂಭು ವಿ ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾಣೋಽಪಿ ಜಿಣವರ ವಿ ಜಿನವರಾ ಅಪಿ ಮುಣಿವರವಿಂದ ವಿ ಮುನಿವರವೃಂದಾನ್ಯಪಿ ಭವ್ಷ ಶೇಷಭವ್ಯಾ ಅಪಿ | ಏತೇ ಸರ್ವೇ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಪರಮನಿರಂಜನಿ ಪರಮನಿರಂಜನಾಭಿಧಾನೇ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ | ಮಣು ಮನಃ ಧರಿವಿ ವಿಷಯಕಷಾಯೇಷು ಗಚ್ಛತ್ ಸದ್ ವ್ಯಾವೃತ್ಯೈ ಧೃತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ಮುಕ್ತು ಜಿ ಮೋಕ್ಷಮೇವ ರ್ಝಾಯಹಿಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಸವ್ಷ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಹರಿಹರಾದಯಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪುರುಷಾಃ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲೇನ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆ ಮೋಕ್ಷವು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಪರಮ ಆಹ್ಲಾದರೂಪವಾದ ಅವಿನಾಶಿ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಉತ್ತಮ ಹೇಗಿರುವುದು ? ಮತ್ತು ಉತ್ತಮತೆಯ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಸಹಿತರಾದ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನಿರಂತರ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಸೇವಿಸುವರು ? (ಆದರೆ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನಿರಂತರ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ) ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರ ಸುಖದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದಾಚಾರ್ಯಕೃತ ಸಿದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯ ಏಳನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ- 'ಆತ್ಮನ ಉಪಾದಾನದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ (ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ) ಸ್ವಯಂ ಅತಿಶಯವುಳ್ಳ, ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದ, ವಿಶಾಲ, ವೃದ್ಧಿ-ಹಾನಿಗಳಿಲ್ಲದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ನಿರ್ವಂದ್ಯ, ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ, ನಿರಾಮಯ, ಅಮಿತ, ಶಾಶ್ವತ, ಸದಾಕಾಲ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅನಂತಸಾರವುಳ್ಳಂಥ ಪರಮ ಸುಖವು ಈಗ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ.

ನಿರಂತರ ಇದರದೇ (ಮೋಕ್ಷದ್ದೇ) ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಸಮಸ್ತ ಪರಮಪುರುಷರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಹರಿ-ಹರ-ಬಂಭು ವಿ] ಹರಿ, ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಅದರಂತೆ [ಜಿಣವರ ವಿ] ಜಿನವರದೇವರು ಮತ್ತು [ಮುಣಿ-ವರ-ವಿಂದ ವಿ] ಮುನಿಶ್ವರರುಗಳ ಸಮೂಹ ಅದರಂತೆ [ಭವ್ಷ] ಉಳಿದ ಭವ್ಯರು [ಸವ್ಷ] ಇವರೆಲ್ಲರು [ಮಣು ಪರಮ-ನಿರಂಜನಿ] ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆದು ಪರಮ ನಿರಂಜನ ನಾಮದ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ [ಧರಿವಿ] ನಿಲ್ಲಿಸಿ [ಮುಕ್ತು ಜಿ] ಒಂದು ಮೋಕ್ಷದ್ದೇ [ರ್ಝಾಯಹಿಂ] ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಹರ ಬೊಮ್ಮ ಜಿನವರ ಮುನಿವರವೃಂದ ಮೇಣ್ಣವ್ಯರುಗಳೆಲ್ಲ |

ಪರಮನಿರಂಜನನಲಿ ಮನವನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನೆ ಜಾನಿಪರು ||೮||

ಶೂನ್ಯೇ, ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿ ಕ್ಷಭಾವನಿಜಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧಾನಿಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-
ಸಮಾಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸುಖರಸಾನುಭವೇನ ಪೂರ್ಣಕಲಶವತ್ ಭರಿತಾವಸ್ಥೆನಿರಂಜನ-
ಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮೇವ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಪಿ
ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಸ್ವರೂಪಂ ತತ್ಪ್ರತಿಬಿಂಬಾನಿ ತನ್ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಾಣಿ ತದಾರಾಧಕ-
ಪುರುಷಾಶ್ಚ ಧ್ಯೇಯಾ ಭವಂತಿ ತಥಾಪಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಪರಮಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ
ಧ್ಯೇಯ ಇತಿ ||೮||

ಅಥ ಭುವನತ್ರಯೇಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಮುಕ್ತಾ ಅನ್ಯತ್ಪರಮಸುಖಕಾರಣಂ ನಾಸ್ತೀತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ತಿಹುಯಣಿ ಜೀವಹ ಜತ್ಥಿ ಣವಿ ಸೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣು ಕೋಇ |

ಮುಕ್ತು ಮುಖವಿಣು ಏಕ್ಕು ಪರ ತೇಣವಿ ಚಿಂತಹಿ ಸೋಇ ||೯||

ತ್ರಿಭುವನೇ ಜೀವಾನಾಂ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಸುಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಕಿಮಪಿ |

ಮೋಕ್ಷಂ ಮುಕ್ತಾ ಏಕಂ ಪರಂ ತೇನೈವ ಚಿಂತಯ ತಮೇವ ||೯||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಹರಿ-ಹರ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರೆಲ್ಲರು ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದಂಥ, ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್‌ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರರೂಪ ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದರೂಪವಾದ ಸುಖರಸದ ಅನುಭವದಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಲಶದ ಹಾಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದಂಥ ನಿರಂಜನ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾಗಿ ಒಂದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸವಿಕಲ್ಪ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞದೇವರ ಸ್ವರೂಪ, ವೀತರಾಗನ ಪ್ರತಿಮೆ, ಅವನ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ವೀತರಾಗನ ಆರಾಧಕರಾದ ಪುರುಷರು (ಮುನಿಗಳು) ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಕೂಡ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತರೂಪದ ಪರಮಸಮಾಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಜ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರಾವುದು ಪರಮಸುಖದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತಿಹುಯಣಿ] ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿ [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಮುಕ್ತು ಮುಖವಿಣು] ಮೋಕ್ಷದ ಹೊರತಾಗಿ [ಕೋಇ] ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಕೂಡ [ಸೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು] ಸುಖದ ಕಾರಣವು [ಣವಿ ಜತ್ಥಿ] ಇಲ್ಲ. [ತೇಣವಿ] ಆದುದರಿಂದ ನೀನು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಏಕ್ಕು ಸೋಇ] ಒಂದು ಮೋಕ್ಷದ್ದೇ [ಚಿಂತಹಿ] ಚಿಂತನೆ ಮಾಡು.

ತ್ರಿಭುವನದಲಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸುಖದ ಕಾರಣವೊಂದು ಮೋಕ್ಷ ಬಿಟ್ಟು |

ಸೊಬಗಾವುದಿಲ್ಲದರಿಂದ ನೀನು ನಿಯಮದಿಂದನೆ ಚಿಂತಿಸು ||೯||

ತಿಹುಯಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ತಿಹುಯಣಿ ತ್ರಿಭುವನೇ ಜೀವಹಂ ಜೀವಾನಾಂ ಅತ್ಥಿ ಣಿವಿ ಅಸ್ತಿ ನೈವ | ಕಿಂ ನಾಸ್ತಿ | ಸೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ಸುಖಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್ | ಕೋಞ ಕಿಮಪಿ ವಸ್ತು | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮುಕ್ತು ಮುಖವಿಣು ಏಕು ಮೋಕ್ಷಂ ಮುಕ್ತೈಕಂ ಪರ ನಿಯಮೇನ ತೇಣಿವಿ ತೇನೈವ ಕಾರಣೇನ ಚಿಂತಹಿ ಚಿಂತಯ ಸೋಞ ತಮೇವ ಮೋಕ್ಷಮಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ತ್ರಿಭುವನೇಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಮುಕ್ತಾ ನಿರಂತರಾತಿಶಯಸುಖಕಾರಣಮನ್ಯತ್ಪಚೇಂದ್ರಿಯ- ವಿಷಯಾನುಭವರೂಪಂ ಕಿಮಪಿ ನಾಸ್ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ವಿತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಾಮಾಯಿಕೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಂ ಧ್ಯಾಯ ತ್ವಮಿತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಹೇ ಭಗವನ್ನತೀಂದ್ರಿಯಮೋಕ್ಷಸುಖಂ ನಿರಂತರಂ ವರ್ಣ್ಯತೇ ಭವದ್ಭಿಷ್ಚ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಜನೈಃ | ಭಗವಾನಾಹ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಕೋಽಪಿ ಪುರುಷೋ ನಿರ್ವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತಃ ಪ್ರಸ್ತಾವೇ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಭೋಗಸೇವಾರಹಿತಸ್ಥಿತ್ವಿಸ ಕೇನಾಪಿ ದೇವದತ್ತೇನ ಪೃಷ್ಠಃ ಸುಖೇನ ಸ್ಥಿತೋ ಭವಾನ್ | ತೇನೋಕ್ತಂ ಸುಖಮಸ್ತೀತಿ ತತ್ಸುಖಮಾತ್ಮೋತ್ಥಮ್ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ತತ್ಕಾಲೇ ಸ್ತ್ರೀಸೇವಾದಿಸ್ಪರ್ಶವಿಷಯೋ ನಾಸ್ತಿ ಭೋಜನಾದಿಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೋ ನಾಸ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿ- ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೋ ನಾಸ್ತಿ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀರೂಪಾವಲೋಕನಾದಿಲೋಚನವಿಷಯೋ ನಾಸ್ತಿ ಶ್ರವಣರಮಣೀಯ- ಗೀತವಾದ್ಯಾದಿಶಬ್ದವಿಷಯೋಽಪಿ ನಾಸ್ತೀತಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಜ್ಞಾಯತೇ ತತ್ಸುಖಮಾತ್ಮೋತ್ಥಮಿತಿ | ಕಿಂ ಚ | ಏಕದೇಶವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರರಹಿತಾನಾಂ ತದೇಕದೇಶೇನಾತ್ಮೋತ್ಥಸುಖಮುಪಲಭ್ಯತೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ- ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರತಾನಾಂ ಪುನರ್ನಿರವಶೇಷಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಮಾನಸವಿಕಲ್ಪಜಾಲನಿರೋಧೇ ಸತಿ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನಿರಂತರ ಅತಿಶಯ ಸುಖದ ಕಾರಣವು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯದ ಅನುಭವರೂಪವಾಗಿ ಬೇರಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಭಗವನ್ ! ತಾವು ನಿರಂತರ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಮೋಕ್ಷಸುಖದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ, ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರುಗಳು ಆ ಸುಖವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದಮೇಲೆ ಅನ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಆ ಸುಖದ ಪ್ರತೀತಿ ಹೇಗಾಗುವುದು ?

ಉತ್ತರ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ನಿರ್ವ್ಯಾಕುಲ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಓಬ್ಬನೇ ಹಾಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ದೇವದತ್ತ ನಾಮದ ಪುರುಷನು ಅವನನ್ನು 'ನೀವು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಇರುವಿರೇನು ?' - ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನು 'ನನಗೆ ಆನಂದವು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದೆ' ಆ ಸುಖವು ಆತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸೇವನೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಪರ್ಶದ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲ, ಭೋಜನ ಮೊದಲಾದ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲ, ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪದ ಗಂಧ-ಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲ, ದಿವ್ಯ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಅವಲೋಕನ ಮೊದಲಾದ ನೇತ್ರದ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲ, ಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಗೀತವಿದ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದದ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸುಖವು ಆತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಏಕದೇಶ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಆ ಏಕದೇಶ ಆತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ ನಿರೋಧವಾದರೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಂದ

ವಿಶೇಷೇಣೋಪಲಭ್ಯತೇ | ಇದಂ ತಾವತ್ ಸ್ವಸಂವೇದನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗಮ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನಾಂ ಚ ಸುಖಂ ಪುನರನುಮಾನ-
ಗಮ್ಯಮ್ | ತಥಾಹಿ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಾಂ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೇಽಪಿ ಸುಖಮಸ್ತೀತಿ ಸಾಧ್ಯಮ್ |
ಕಸ್ಮಾದ್ಧೇತೋಃ ಇದಾನೀಂ ಪುನರ್ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸ್ಥಾನಾಂ ಪರಮಯೋಗಿನಾಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ
ವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೇಽಪಿ ಸ್ವಾತ್ಮೋತ್ಥವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸುಖೋಪಲಬ್ಧಿರಿತಿ | ಅತ್ರೇತ್ಥಂಭೂತಂ ಸುಖಮೇವೋ-
ಪಾದೇಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತದಾಗಮೇ ಚೋಕ್ತಮಾತ್ಮೋತ್ಥಮತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಮ್ - 'ಅಇಸಯಮಾದಸ-
ಮುತ್ಥಂ ವಿಸಯಾತೀದಂ ಅಣೋವಮಮಣಂತಂ | ಅವೃಚ್ಛಿಣ್ಣಂ | ಚ ಸುಹಂ ಸುದ್ಧವಹಗಪ್ಪಸಿದ್ಧಾಣಂ||' ||೯||

ಅಥ ಯಸ್ಮಿನ್ ಮೋಕ್ಷೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಮಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಥಯತಿ-

ಜೀವಹ ಸೋ ಪರ ಮೋಕ್ಷು ಮುಣಿ ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಯ-ಲಾಹು |

ಕಮ್-ಕಲಂಕ-ವಿಮುಕ್ತಾಹ ಕಾಣಿಯ ಬೋಲ್ಲಹಿ ಸಾಹೂ ||೧೦||

ಜೀವಾನಾಂ ತಂ ಪರಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮ ಲಾಭಃ |

ಕರ್ಮಕಲಂಕವಿಮುಕ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಬ್ರುವಂತಿ ಸಾಧವಃ ||೧೦||

ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸುಖವಂತೂ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ಗಮ್ಯವಿದೆ, ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರ
ಸುಖವಂತೂ ಅನುಮಾನದಿಂದ ಕೂಡ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ - ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ಹಾಗೂ
ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸುಖವಿದೆಯೆಂಬುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅದರ ಉದ್ದೇಶವು
ಏನೆಂದರೆ - ಇಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾದ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯ
ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖದ
ಉಪಲಬ್ಧಿಯಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಸುಖವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಮತ್ತು ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ
ಶ್ರೀಪ್ರವಚನಸಾರದ ಹದಿಮೂರನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನರಾದ ಆತ್ಮರುಗಳ ಎಂದರೆ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರುಗಳ ಮತ್ತು
ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರುಗಳ ಸುಖವು ಅತಿಶಯ, ಆತ್ಮೋತ್ಪನ್ನ, ವಿಷಯಾತೀತ (ಅತೀಂದ್ರಿಯ), ಅನುಪಮ
(ಉಪಮಾತೀತ), ಅನಂತ ಮತ್ತು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖವಿದೆ ಆ ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! [ಕಮ್-ಕಲಂಕ-ವಿಮುಕ್ತಾಹಂ] ಜ್ಞಾನಾವರಣ
ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ರಹಿತರಾದ [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಯ
- ಲಾಹು] ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ [ಸೋ] ಅದನ್ನು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಮೋಕ್ಷು ಮುಣಿ]
ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು-ಎಂಬುದಾಗಿ [ಸಾಹೂ ಕಾಣಿಯ ಬೋಲ್ಲಹಿಂ] ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ
ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಾಧುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಾಭವದು ನಿಯಮದಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂದರಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ |

ಕರ್ಮಕಲಂಕವಿಮುಕ್ತರಿಗೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಸಾಧು ಪೇಳಿರುವರು ||೧೦||

ಜೀವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಹಂ ಜೀವಾನಾಂ ಸೋ ತಂ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ಮೋಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಂ-ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ತಂ ಕಮ್ | ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಯಲಾಹು ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಲಾಭಃ | ಇತ್ಥಂಭೂತೋ ಮೋಕ್ಷಃ ಕೇಷಾಂ ಭವತಿ | ಕಮ್ಕಲಂಕವಿಮುಕ್ತಾಹಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧಕರ್ಮಕಲಂಕ-ವಿಮುಕ್ತಾನಾಮ್ | ಇತ್ಥಂಭೂತಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಕೇ ಬ್ರುವಂತಿ | ಕಾಣಿಯ ಬೋಲಹಿಂ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ-ಜ್ಞಾನಿನೋ ಬ್ರುವಂತಿ | ತೇ ಕೇ | ಸಾಹೂ ಸಾಧವಃ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಭೂತಸ್ಯ ಹಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಲಾಭೋ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತೀತಿ | ಸ ಚ ಕೇಷಾಮ್ | ಪುತ್ರಕಲತ್ರ-ಮಮತ್ವಸ್ವರೂಪಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪರಹಿತಧ್ಯಾನೇನ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಕಲಂಕರಹಿತಾನಾಂ ಭವ್ಯಾನಾಂ ಭವತೀತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಕಥಯಂತಿ | ಅತ್ರಾ ಯಮೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯಾನಂತಸುಖಸ್ಯೋಪಾದೇಯಭೂತಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦|| ಏವಂ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿಪ್ರತಿಪಾದಕದ್ವಿ-ತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಸೂತ್ರದಶಕೇನ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ |

ಅಥ ತಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪಂ ಫಲಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ದಂಸಣು ಕಾಣು ಅಣಂತ-ಸುಹು ಸಮಲು ಣ ತುಟ್ಟ ಇ ಜಾಸು |

ಸೋ ಪರ ಸಾಸಲು ಮೋಕ್ಷ-ಫಲು ಬಿಜ್ಜಲು ಅತ್ತಿ ಣ ತಾಸು ||೧೦||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪುತ್ರ, ಕಲತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಪರವಸ್ತುಗಳ ಮಮತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮರೂಪದ ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿರುವಂಥ ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳ ವ್ಯಕ್ತರೂಪ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅದು ನಿಜವಾದ ಮೋಕ್ಷವಿದೆಯೆಂದು ಸಾಧು-ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮೋಕ್ಷವೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಉಪಾದೇಯಭೂತ ಅನಂತಸುಖದ ಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯ ವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಎರಡನೇ ಮಹಾಧಿ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸ್ಥಳವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಆ ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವು ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಸು] ಆ ಮೋಕ್ಷಪರ್ಯಾಯದ ಅಥವಾ ಅಭೇದದಿಂದ ಅದರ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಜೀವದ [ದಂಸಣು ಕಾಣು ಅಣಂತ-ಸುಹು] ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನಂತಸುಖ ಹಾಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಅನಂತವೀರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು [ಸಮಲು ಣ ತುಟ್ಟ ಇ] ಒಂದು ಸಮಯ ಮಾತ್ರ ಕೂಡ ನಾಶಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಸದಾಕಾಲ ಇರುತ್ತದೆ, [ಸೋ]

ಆ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನ ಅನಂತಸುಖ ಸಮಯಸಹ ನಾಶವಾಗದಿರೆ |

ಅದೇ ಶಾಶ್ವತ ಮೋಕ್ಷ ಫಲವಿದೆ ಅದನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವುದಿಲ್ಲ ||೧೧||

**ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಅನಂತಸುಖಂ ಸಮಯಂ ನ ತ್ರುಟ್ಯತಿ ಯಸ್ಯ |
ತತ್ ಪರಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಅಸ್ತಿ ನ ತಸ್ಯ ||೧೧||**

ದಂಸಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ದಂಸಣು ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಣಾಣು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಅನಂತಸುಖಂ ಅನಂತಸುಖಮ್ ಏತದುಪಲಕ್ಷಣಮನಂತವೀರ್ಯಾದ್ಯನಂತಗುಣಾಃ ಸಮಲು ಣ ತುಟ್ಟಿಱ ಏತದ್ಗುಣಕದಂಬಕಮೇಕಸಮಯಮಪಿ ಯಾವನ್ನ ತ್ರುಟ್ಯತಿ ನ ನಶ್ಯತಿ ಜಾಸು ಯಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಪರ್ಯಾಯಸ್ಯಾಭೇದೇನ ತದಾಧಾರಜೀವಸ್ಯ ವಾ ಸೋ ಪರ ತದೇವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವರೂಪಂ ಸಾಸಲು ಮೋಕ್ಷಫಲು ಶಾಶ್ವತಂ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಭವತಿ | ಬಿಜ್ಜಲು ಅತ್ತಿ ಣ ತಾಸು ತಸ್ಯಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಮೋಕ್ಷಫಲಸ್ಯಾನ್ಯದ್ ದ್ವಿತೀಯಮಧಿಕಂ ಕಿಮಪಿ ನಾಸ್ತಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿತ್ಯಾಗೇನ ತದರ್ಥಮೇವ ನಿರಂತರಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ||೧೧|| ಏವಂ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರೇ ಮೋಕ್ಷಫಲಕಥನರೂಪೇಣ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸೂತ್ರಮೇಕಂ ಗತಮ್ |

ಅಥಾನಂತರಮೇಕೋನವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಥಲಂ ಕಥ್ಯತೇ ತದ್ಯಥಾ-

**ಜೀವಹ ಮೋಕ್ಷಹ ಹೇಲು ವರು ದಂಸಣು ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು |
ತೇ ಪುಣು ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಅಪ್ಪು ಮುಣಿ ಣಿಚ್ಚಪ ಏಹಲು ವುತ್ತು ||೧೨||**

ಅದುವೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವೇ [ಸಾಸಲು ಮೋಕ್ಷ-ಫಲು] ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವು [ಅತ್ತಿ] ಇದೆ. [ತಾಸು ಪರ ಬಿಜ್ಜಲು ಣ] ಆ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲದಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾವುದು ಕೂಡ ಅಧಿಕವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಅದರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನಿರಂತರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಹೀಗೆ ಎರಡನೇ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಫಲದ ಕಥನರೂಪದಿಂದ ಒಂದು ದೋಹಕಸೂತ್ರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈಗ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸ್ಥಳ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಹಂ] ಜೀವನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ [ವರು ದಂಸಣು ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು] ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವು [ಮೋಕ್ಷ ಹಂ ಹೇಲು] ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ. [ತೇ ಪುಣು] - ಮತ್ತು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ತಿಣ್ಣಿ ವಿ] ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು

**ವರದರ್ಶನಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರ ಜೀವಕೆ ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಿದೆ |
ಮೂರನು ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯೆಂದುನಿಶ್ಚಯನಯದಿ ಪೇಳಿರುವರು ||೧೨||**

ಜೀವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ ವರಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ |

ತಾನಿ ಪುನಃ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಏವಂ ಉಕ್ತಮ್ ||೧೨||

ಜೀವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಹಂ ಜೀವಾನಾಂ ಅಥವಾ ಏಕವಚನಪಕ್ಷೇ 'ಜೀವಹೋ' ಜೀವಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಹೇತುಃ ಕಾರಣಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಭವತೀತಿ ಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಹಾರಃ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ವರು ವರಮುತ್ಕೃಷ್ಟಮ್ | ಕಿಂ ತತ್ | ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರತ್ರಯಮ್ | ತೇ ಪುಣು ತಾನಿ ಪುನಃ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಿ ಅಪ್ಪು ಆತ್ಮಾನಮಭೇದನಯೇನ ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಣಿಚ್ಛಿಫಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಏಹವು ವುತ್ತು ಏವಮುಕ್ತಂ ಭಣಿತಂ ತಿಷ್ಠತೀತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೋ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ ಸಾಧಕೋ ಭವತಿ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಃ ಪುನರ್ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ ಸಾಧ್ಯೋ ಭವತಿ, ಏವಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರ-ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಯೋಃ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ ಸುವರ್ಣಸುವರ್ಣಪಾಷಾಣವತ್ ಇತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಸಮುದ್ದಂಸಣಕಾಣಂ ಚರಣಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಜಾಣೇ | ವವಹಾರಾ ಣಿಚ್ಛಿಯದೋ ತತ್ತಿಯಮಇಹ ಣಿಹ ಅಪ್ಪಾ ||' ||೧೨||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತೋ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಪೇಚ್ಛ ಇ ಚಾಣಇ ಅಣುಚರಇ ಅಪಿಂ ಅಪ್ಪಲು ಜೋ ಜಿ |

ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ಜಿಲು ಮೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣು ಸೋ ಜಿ ||೧೩||

ಪಶ್ಯತಿ ಜಾನಾತಿ ಅನುಚರತಿ ಆತ್ಮನಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಯ ಏವ |

ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಜೀವಃ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಸ ಏವ ||೧೩||

ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ಈ ಮೂರನ್ನು [ಣಿಚ್ಛಿಫಂ] ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ [ಅಪ್ಪು ಮುಣಿ] ಆತ್ಮನೆಂದೇ ತಿಳಿ [ಏಹಲು ವುತ್ತು]- ಎಂದು ಶ್ರೀ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ ದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧಕವಿದ್ದರೆ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕ ಭಾವವನ್ನು ಸುವರ್ಣ ಮತ್ತು ಸುವರ್ಣಪಾಷಾಣದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದ ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಮಯನಾದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವ ಆತ್ಮನಿಂದಾತ್ಮನನು ನೋಡಿದರೆ ತಿಳಿದರಾಚರಿಸಿದರೆ |

ಅವನೆ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪನೆ ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಿಹನು ||೧೩||

ಪೇಚ್ಚು ಇತ್ಯಾದಿ | ಪೇಚ್ಚು ಪಶ್ಯತಿ ಜಾಣು ಜಾನಾತಿ ಅಣುಚರಣ ಅನುಚರತಿ | ಕೇನ ಕೃತ್ವಾ | ಅಪ್ಪ ಇಂ ಆತ್ಮನಾ ಕಾರಣಭೂತೇನ | ಕಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಮ್ | ಅಪ್ಪಲು ನಿಜಾತ್ಮಾನಮ್ | ಜೋ ಜಿ ಯ ಏವ ಕರ್ತಾ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರತ್ರಯಂ ಭವತೀತಿ ಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಹಾರಃ | ಕೋಽಸೌ ಭವತಿ | ಜಿಲು ಜೀವಃ ಯ ಏವಾಭೇದನಯೇನ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರತ್ರಯಂ ಭವತೀತಿ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ನಿಶ್ಚಯೇನ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಏಕ ಏವ ಸೋ ಜಿ ಸ ಏವ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತೋ ಜೀವ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯಃ ಕರ್ತಾ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಭೂತೇನ ಆತ್ಮ ನಾ ಕೃತ್ವಾ ಪಶ್ಯತಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪೇಣಾವಲೋಕಯತಿ | ಅಥವಾ ತತ್ತಾ ಧ್ವಂಶಶ್ರದ್ಧಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಚಲಮಲಿನಾವಗಾಢಪರಿಹಾರೇಣ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪೇಣ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ ನ ಕೇವಲಂ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಲಕ್ಷಣಾಭೇದಜ್ಞಾನೇನ ಜಾನಾತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನತಿ | ನ ಕೇವಲಂ ಪರಿಚ್ಛಿನತಿ | ಅನುಚರತಿ ರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪತ್ಯಾಗೇನ ತತ್ತ್ವವ ನಿಜಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ಥಿರೀಭವತೀತಿ ಸ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಃ ಪುರುಷ ಏವ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ತತ್ತಾ ಧ್ವಂಶಶ್ರದ್ಧಾನರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ಭವತಿ ನಾಸ್ತಿ ದೋಷಃ, ಪಶ್ಯತಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪೇಣಾವಲೋಕಯತಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಯದುಕ್ತಂ ತತ್ಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಂ ಕಥಂ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗೋ ಭವತಿ ಯದಿ ಭವತಿ ಚೇತ್ಸಹಿ ತತ್ಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಮಭವ್ಯಾನಾಮಪಿ ವಿದ್ಯತೇ ತೇಷಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ ಸ ಚಾಗಮವಿರೋಧಃ ಇತಿ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ತೇಷಾಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಂ

ಗಾಥೆ - ೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಅಪ್ಪಿಂ] ತನ್ನ ಆತ್ಮನಿಂದ [ಅಪ್ಪ ಉ] ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಪೇಚ್ಚು ಇ ಜಾಣು ಅಣುಚರಣ] ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ಸೋ ಜಿ] ಅವನೇ ಅಭೇದನಯದಿಂದ [ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು] ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪದ [ಜಿಲು] ಜೀವನೇ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಜೀವನೇ [ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು] ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಆತ್ಮನಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತತ್ತಾ ಧ್ವಂಶಶ್ರದ್ಧೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಚಲ, ಮಲಿನ ಹಾಗೂ ಅವಗಾಢ ದೋಷಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ರುಚಿರೂಪದಿಂದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕೇವಲ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಅಭೇದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ-ಪರಿಚ್ಛೇದನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕೇವಲ ಪರಿಚ್ಛೇದನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಅನುಚರಿಸುತ್ತಾನೆ - ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯ ಪರಿಣತನಾದ ಜೀವನೇ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗನಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಪ್ರಭು ! ತತ್ತಾ ಧ್ವಂಶಶ್ರದ್ಧಾನರುಚಿರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಂತೂ ಯಾವ ದೋಷವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ 'ನೋಡುವುದು-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಅದು ದರ್ಶನ'ವೆಂದು ತಾವೇ ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ, ಆ ಸತ್ತಾವಲೋಕನರೂಪದ ದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಅಂಥ ನೋಡುವರೂಪದ ದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷದಕಾರಣವಾದರೆ ಆ ಸತ್ತಾವಲೋಕನದರ್ಶನವು

ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ವಿದ್ಯತೇ ನ ಚಾಭ್ಯಂತರಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವಿಷಯೇ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ತೇಷಾಮಭವ್ಯಾನಾಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಸಪ್ರಕೃತ್ಯುಪಶಮಕ್ಷಯೋಪಶಮಕ್ಷಯಾಭಾವಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಮೇವ ನಾಸ್ತಿ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹೋದಯಾತ್ ಪುನರ್ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರರೂಪಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮ- ಸತ್ತಾವಲೋಕನಮಪಿ ನ ಸಂಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ನಿಶ್ಚಯೇನಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತೋ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ಭವತೀತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಸಂವಾದಗಾಥಾಮಾಹ- 'ರಯಣತ್ರಯಂ ಣ ವಟ್ಟಣ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಮುಇತ್ತು ಅಣ್ಣದವಿಯಮ್ಹಿ | ತಮ್ಮಾ ತತ್ತಿಯಮಇಓ ಹೋದಿ ಹು ಮೋಕ್ಷಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಆದಾ ||' ||೧೩||

ಅಥ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಜಂ ಬೋಲ್ಲಣ ವವಹಾರು-ಣಲು ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು |

ತಂ ಪರಿಯಾಣಹಿ ಜೀವ ತುಹು ಜೇ ಪರು ಹೋಹಿ ಪವಿತ್ತು ||೧೪||

ಯದ್ ಬ್ರೂತೇ ವ್ಯವಹಾರನಯಃ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ |

ತತ್ ಪರಿಜಾನೀಹಿ ಜೀವ ತ್ವಂ ಯೇನ ಪರಃ ಭವಸಿ ಪವಿತ್ರಃ ||೧೪||

ಜಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಂ ಯತ್ ಬೋಲ್ಲಣ ಬ್ರೂತೇ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ವವಹಾರಣಲು ವ್ಯವಹಾರನಯಃ | ಯತ್ ಕಿಂ ಬ್ರೂತೇ | ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರತ್ರಯಂ ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ

ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಕೂಡ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ, ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾದರೆ ಆಗಮದ ವಿರೋಧ ಬರುವುದೆಂದು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ತರ :- ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸತ್ತವಲೋಕನದರ್ಶನವು ಬಾಹ್ಯದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ (ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಯಾವ ನೋಡುವರೂಪದ ದರ್ಶನವಿದೆ ಅದು ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳದ್ದಿದೆ, ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ದರ್ಶನವಂತೂ ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ) ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಏಳು ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಉಪಶಮ, ಕ್ಷಯೋಪಶಮ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ 'ಓರ್ವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ'ಂಬ ಅಭಿರುಚಿರೂಪದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸತ್ತಾವಲೋಕನವು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಕ್ಕೆ ಪರಿಣತನಾದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗನಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದ ೪೦ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಆತ್ಮನ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನತ್ರಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರತ್ನತ್ರಯಮಯನಾದ ಆತ್ಮನೇ ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣನಿದ್ದಾನೆ.

ಈಗ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ವ್ಯವಹಾರನಯ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರ ಹೇಳಿದೆ ಅವನು |

ಜೀವ ತಿಳಿದುಕೊ ನೀನು ಅದರಿಂದ ಪವಿತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುವೆ ||೧೪||

ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಂ ಪರಿಯಾಣಿಹಿ ಪರಿ ಸಮಂತಾತ್ ಜಾನೀಹಿ | ಜೀವ ತುಹುಂ ಹೇ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ | ಜೇಂ ಯೇನ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪರಿಜ್ಞಾನೇನ ಪರು ಹೋಹಿ ಪರಃ ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ಭವಸಿ ತ್ವಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಸ್ತ್ವಮ್ | ಪವಿತ್ರ ಪವಿತ್ರಃ | ಸರ್ವಜನಪೂಜ್ಯ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಹೇ ಜೀವ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ- ರೂಪನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸಾಧಕಂ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ಜಾನೀಹಿ | ತ್ವಂ ಯೇನ ಜ್ಞಾತೇನ ಕಥಂಭೂತೋ ಭವಿಷ್ಯಸಿ | ಪರಂಪರಯಾ ಪವಿತ್ರಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ಇತಿ | ವ್ಯವಹಾರನಿಶ್ಚಯ- ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸ್ವರೂಪಂ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ | ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತಷಡ್ವ್ಯಾದಿಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ- ಜ್ಞಾನವ್ರತಾದ್ಯನುಷ್ಠಾನರೂಪೋ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನ- ರೂಪೋ ನಿಶ್ಚಯಮಾರ್ಗಃ | ಅಥವಾ ಸಾಧಕೋ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ, ಸಾಧ್ಯೋ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ | ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಃ ತತ್ಕಾಲೇ ಸವಿಕಲ್ಪ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ನಾಸ್ತಿ ಕಥಂ ಸಾಧಕೋ ಭವತೀತಿ | ಅತ್ರ ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಭೂತನೈಗಮನಯೇನ ಪರಂಪರಯಾ ಭವತೀತಿ | ಅಥವಾ ಸವಿಕಲ್ಪ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಭೇದೇನ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋ ದ್ವಿಧಾ, ತತ್ರಾನಂತಜ್ಞಾನರೂಪೋಽ ಹಮಿತ್ಯಾದಿ ಸವಿಕಲ್ಪರೂಪಸಾಧಕೋ ಭವತಿ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪೋ ಸಾಧ್ಯೋ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಸವಿಕಲ್ಪನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ- ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿಷಯೇ ಸಂವಾದಗಾಥಾಮಾಹ- 'ಜಂ ಪುಣ ಸಗಯಂ ತಚ್ಚಂ ಸವಿಯಪ್ಪಂ ಹೋಇ ತಹ ಯ ಅವಿಯಪ್ಪಂ | ಸವಿಯಪ್ಪಂ ಸಾಸವಯಂ ಣಿರಾಸವಂ ವಿಗಯಸಂಕಪ್ಪಂ ||' ||೧೪|| ಏವಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೆ ಕೋನವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಪಾದನರೂಪೇಣ ಸೂತ್ರತ್ರಯಂ ಗತಮ್ | ಇದಾನೀಂ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರಥಮಾವಯವಭೂತವ್ಯವಹಾರ- ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಂ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಾ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಗಾಥೆ - ೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ವ್ಯವಹಾರ-ಣಿಲು] ವ್ಯವಹಾರನಯವು (ಜಂ) ಆ [ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು] ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ಈ ಮೂರನ್ನು [ಬೋಲ್ಲು] ಹೇಳುತ್ತದೆ [ತಂ] ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು (ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು) [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಪರಿಯಾಣಿಹಿ] ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು-ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು [ಜೇಂ] ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಪರಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೀನು [ಪವಿತ್ರ ಪರು ಹೋಹಿ] ಪವಿತ್ರ-ಸರ್ವಜನ ಪೂಜ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸಾಧಕವಾದಂಥ ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ನೀನು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪವಿತ್ರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುವೆ.

ವ್ಯವಹಾರ-ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ-ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತ ಆರು ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅವುಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವ್ರತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ರೂಪವು ಅದು ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗನುಷ್ಠಾನರೂಪವು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ; ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧಕವಿದ್ದರೆ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ದವ್ವ ಇ ಚಾಣಇ ಜಿಹತಿಯಇ ತಹ ಜಗಿ ಮಣ್ಣ ಇ ಜೋ ಜಿ |

ಅಪ್ಪಹ ಕೇರಲು ಭಾವಡಲು ಅವಿಚಲು ದಂಸಣು ಸೋ ಜಿ ||೧೫||

ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜಾನಾತಿ ಯಥಾಸ್ಥಿತಾನಿ ತಥಾ ಜಗತಿ ಮನ್ಯತೇ ಯ ಏವ |

ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧೀ ಭಾವಃ ಅವಿಚಲಃದರ್ಶನಂ ಸ ಏವ ||೧೫||

ದವ್ವಇಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದವ್ವಇಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚಾಣಇ ಜಾನಾತಿ | ಕಥಂಭೂತಾನಿ | ಜಹತಿಯಇಂ ಯಥಾಸ್ಥಿತಾನಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಂಪರಯಾ ಕಾರಣಭೂತೇನ ಪರಮಾಗಮಜ್ಞಾನೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತೀತಿ | ನ ಕೇವಲಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತೀತಿ ತಹ ತಥೈವ ಜಗಿ ಇಹ ಜಗತಿ ಮಣ್ಣ ಇ ಮನ್ಯತೇ ನಿಜಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಮೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ಯನ್ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಪರಂಪರಯಾ ಕಾರಣಭೂತೇನ-

ಈ ಕಥನವನ್ನಾಲಿಸಿದನಂತರ ಶಿಷ್ಯನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ - ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಂತೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಿದೆ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ಸವಿಕಲ್ಪಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಂತೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಬಳಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧಕ ಹೇಗಿರುವುದು ?

ಉತ್ತರ :- ಭೂತನೈಗಮನಯದಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸಾಧಕವಿದೆ. ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸವಿಕಲ್ಪ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ನಾನು ಅನಂತಜ್ಞಾನರೂಪನಿದ್ದೇನೆಂಬ ಇತ್ಯಾದಿಯು ಸವಿಕಲ್ಪರೂಪ ಸಾಧಕವಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವು ಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಸವಿಕಲ್ಪ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ನಿಶ್ಚಯಮಾರ್ಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇವಸೇನ ವಿರಚಿತ ತತ್ವಾರ್ಥಸಾರದ ಐದನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ - 'ಆತ್ಮ ತತ್ತ್ವವು ಕೂಡ ಸವಿಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸವಿಕಲ್ಪವು ಆಸ್ರವಸಹಿತವಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವು ಆಸ್ರವ ರಹಿತವಿದೆ.'

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಪಾದನ ರೂಪದಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಈಗ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಥಮ ಅಂಗಭೂತವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವನು [ಜಗಿ ದವ್ವಹಂ] ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಜಹತಿಯಇಂ] ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿವೆ ಆ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ [ಚಾಣಇ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ [ತಹ] ಮತ್ತು ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದ [ಮಣ್ಣ ಇ] ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ ಜಿ ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಅವಿಚಲು ಭಾವಡಲು] ಅದೇ ಆತ್ಮನ ಅವಿಚಲವಾದ ಭಾವವಿದೆ - ಅದೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜೀವಭಾವವು [ದಂಸಣು] ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಶನವಿದೆ.

ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳನೀ ಜಗದಿ ಯಥಾಸ್ಥಿತ ತಿಳಿವುದಂತೆ ಮನ್ನಿಪುದು |

ಅದುವೆ ಆತ್ಮನ ಅವಿಚಲ ಭಾವವೆ ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಶನವಿರುವುದು ||೧೫||

‘ಮೂಢತ್ರಯಂ ಮದಾಶ್ಚಾಷ್ಟೈ ತಥಾನಾಯತನಾನಿ ಷಟ್ | ಅಷ್ಟೈ ಶಂಕಾದಯಶ್ಚೇತಿ ದೃಗ್ಗೋಷಾಃ ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ’
ಇತಿ ಶ್ಲೋಕಕಥಿತಪಂಚವಿಂಶತಿಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಮಲತ್ಯಾಗೇನ ಶ್ರದ್ಧಧಾತೀತಿ | ಏವಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜಾನಾತಿ ಶ್ರದ್ಧಧಾತಿ |
ಕೋಽಸೌ | ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಭಾವಡಲು ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧಿಭಾವಃ ಪರಿಣಾಮಃ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟೋ ಭಾವಃ |
ಅವಿಚಲು ಅವಿಚಲೋಽವಿಚಲಮಲಿನಾವಗಾಢದೋಷರಹಿತಃ ದಂಸಣುದರ್ಶನಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಂ ಭವತೀತಿ | ಕ
ಏವ | ಸೋ ಜಿ ಸ ಏವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೋ ಜೀವಭಾವ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಇದಮೇವ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಂ
ಚಿಂತಾಮಣಿರಿದಮೇವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಇದಮೇವ ಕಾಮಧೇನುರಿತಿ ಮತ್ಪಾ ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾಸ್ವರೂಪಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪ-
ಜಾಲಂ ವರ್ಜನೀಯಮಿತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - ‘ಹಸ್ತೇ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಸ್ಯ ಗೃಹೇ ಯಸ್ಯ ಸುರದುರ್ಮಃ |
ಕಾಮಧೇನುರ್ಧನೇ ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಕಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಾ ||೧೫||

ಅಥ ಯೈ ಷಡ್ರವ್ಯೈಃ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವಿಷಯಭೂತೈಸ್ತ್ರಿಭುವನಂ ಭೃತಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತಾನೀದೃಕ್ ಜಾನೀಹೀತ್ಯ-
ಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಕಥಯತಿ-

ದ್ರವ್ಯ ಇ ಜಾಣಹಿ ತಾಇ ಭಹ ತಿಹುಯಣು ಭರಿಯಲು ಜೇಹಿ |

ಆಇ-ವಿಣಾಸ-ವಿವಜ್ಜಿಯಹಿ ಣಾಣಹಿ ಪಭಣಿಯಏಹಿ ||೧೬||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂಥ-ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನವು ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಲಾನದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಪರಮಾಗಮದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪರಿಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿದೆ, ಕೇವಲ ಪರಿಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ‘ನಿಜಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ’ಯೆಂಬ ರುಚಿರೂಪತೆಯಿಂದ ಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ ಶ್ರೀಸೋಮದೇವ ವಿರಚಿತ ಯಶಸ್ವಿಲಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ಮೂಢತೆ, ಎಂಟು ಮದ, ಆರು ಅನಾಯತನ, ಎಂಟು ಶಂಕಾದಿ ಅಂಗಗಳು ಹೀಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದೋಷಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನ ಅವಿಚಲ ಚಲ, ಮಲಿನ, ಅವಗಾಢ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಿಣಾಮವು ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜೀವಭಾವವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ-ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವಿದೆ.

ಇದೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವು ಚಿಂತಾಮಣಿಯಿದೆ, ಇದೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಿದೆ, ಇದೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವು ಕಾಮಧೇನುವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭೋಗ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ - ಯಾವನ ಕೈಯೊಳಗೆ ಚಿಂತಾಮಣಿರತ್ನವಿದೆ, ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಿದೆ, ಯಾವನ ಧನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನುವಿದೆ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ಯದರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿದೆ ?

ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವದ ವಿಷಯಭೂತವಾದ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ ಅವನ್ನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿಯೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಈ ಗಾಢಾಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನೀನಾರು ದ್ರವ್ಯಗಳನು ತಿಳಿದುಕೊ ಅವು ಮೂಲೋಕ ತುಂಬಿಹವು |

ಜ್ಞಾನಿಗಳವನು ಆದಿ-ವಿನಾಶವಿವರ್ಜಿತವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ||೧೬||

ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜಾನೀಹಿ ತಾನಿ ಷಟ್ ತ್ರಿಭುವನಂ ಭೃತಂ ಯೈಃ |
ಆದಿನಾಶವಿವರ್ಜಿತೈಃ ಜ್ಞಾನಿಭಿಃ ಪ್ರಭಣಿತೈಃ ||೧೬||

ದವ್ವಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದವ್ವಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜಾನಿಹಿ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ತಾಞಂ ತಾನಿ ಪರಮಾಗಮ-
ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಿ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನಿ ಭಹ ಷಡೇವ | ಯೈಃ ದ್ರವ್ಯೈಃ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ತಿಹುಯಣು ಭರಿಯಲು
ತ್ರಿಭುವನಂ ಭೃತಮ್ | ಜೇಹಿಂ ಯೈಃ ಕರ್ತೃಭೂತೈಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟೈಃ | ಆಇವಿಣಾಸವಿವರ್ಜಿಯಹಿಂ
ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನಾದಿನಾಶವಿವರ್ಜಿತೈಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತೈಃ | ಣಾಣಿಹಿ ಪಭಣಿಯವಿಹಿಂ ಜ್ಞಾನಿಭಿಃ
ಪ್ರಭಣಿತೈಃ ಕಥಿತೈಶ್ಚೇತಿ | ಅಯಮತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಃ | ಏತೈ , ಷಡ್ಭದ್ರವ್ಯೈರ್ನಿಷ್ಪನ್ನೋಽಯಂ ಲೋಕೋ ನ
ಚಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಹರ್ತಾ ಕರ್ತಾ ರಕ್ಷಕೋ ನಾಸ್ತಿತಿ | ಕಿಂ ಚ ಯದ್ಯಪಿ ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ವ್ಯವಹಾರ-
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಷಯಭೂತಾನಿ ಭವಂತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ ರೂಪಸ್ಯ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸ್ಯ
ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೋ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ವಿಷಯೋ ಭವತೀತಿ ||೧೬||

ಅಥ ತೇಷಾಮೇವ ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಸಂಜ್ಞಾಂ ಕಥಯತಿ ಚೇತನಾಚೇತನವಿಭಾಗಂ ಚ ಕಥಯತಿ-

ಜೀಲು ಸಚೇಯಣು ದವ್ವ ಮುಣಿ ಪಂಚ ಅಚೇಯಣ ಅಣ್ಣ |
ಪೋಗ್ಗಲು ಧಮ್ಮಾಹಮ್ಠು ಣಹು ಕಾಲೇ ಸಹಿಯಾ ಭಿಣ್ಣ ||೧೭||

ಜೀವಃ ಸಚೇತನಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಮನ್ಯಸ್ವಪಂಚ ಅಚೇತನಾನಿ ಅನ್ಯಾನಿ |
ಪುದ್ಗಲಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನಭಃ ಕಾಲೇನ ಸಹಿತಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ||೧೭||

ಗಾಥೆ - ೧೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು [ತಾಞಂ ಭಹ ದವ್ವಂ] ಆ ಆಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಜಾನಿಹಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. [ಜೇಹಿಂ] ಯಾವ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ [ತಿಹುಯಣು ಭರಿಯಲು]
ಈ ಮೂರುಲೋಕವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಆ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಣಾಣಿಹಿ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ
[ಆಇ-ವಿಣಾಸ-ವಿವರ್ಜಿಯಹಿಂ] ಆದಿ-ಅಂತ್ಯರಹಿತವೆಂದು [ಪಭಣಿಯವಿಹಿಂ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಈ ಲೋಕವು ಈ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಈ
ಲೋಕದ ಕರ್ತೃ, ಹರ್ತೃ ಅಥವಾ ರಕ್ಷಕರು ಇಲ್ಲ.

ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ವಿಷಯಭೂತವಾಗಿ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ
ಅನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ವಿಷಯವಂತೂ ಒಂದು ನಿತ್ಯಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ
ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಇದ್ದಾನೆ.

ಈಗ ಆ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಚೇತನ-ಅಚೇತನವೆಂಬ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವ ಚೇತನದ್ರವ್ಯವಿದೆಯೆಂದರಿ ಉಳಿದೈ ದಚೇತನವಿವೆ |
ಅವು ಪುದ್ಗಲ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶ ಕಾಲಸಹಿತ ಭಿನ್ನವಿವೆ ||೧೭||

ಜೀಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀಲು ಸಚೇಯಣು ದವ್ವು ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೋ ಜೀವಶ್ಚೇತನಾದ್ರವ್ಯಂ ಭವತಿ | ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಪಂಚ ಅಚೇಯಣು ಪಂಚಾಚೇತನಾನಿ ಅಣ್ಣ ಜೀವದನ್ಯಾನಿ | ತಾನಿ ಕಾನಿ | ಪೋಗ್ಗಲು ಧಮ್ಮಾಹಮ್ಠು ಣಹು ಪುದ್ಗಲಧರ್ಮಾಧರ್ಮನಭಾಂಸಿ ಕಥಂಭೂತಾನಿ ತಾನಿ ಕಾಲೇಂ ಸಹಿಯಾ ಕಾಲದ್ರವ್ಯೇಣ ಸಹಿತಾನಿ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಾನಿ | ಭಿನ್ನ ಸ್ವಕೀಯಸ್ವಕೀಯಲಕ್ಷಣೇನ ಪರಸ್ಪರಂ ಭಿನ್ನಾನಿ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ದ್ವಿಧಾ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ ಸರಾಗವೀತರಾಗಭೇದೇನ | ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಕಥ್ಯತೇ | ಪ್ರಶಮಸಂವೇಗಾನುಕಂಪಾಸ್ತಿಕ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ, ತದೇವ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ - ಮಿತಿ ತಸ್ಯ ವಿಷಯಭೂತಾನಿ ಷಡ್ವ್ಯಾನೀತಿ | ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣಂ ವೀತರಾಗ-ಚಾರಿತ್ರಾವಿನಾಭೂತಂ ತದೇವ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಮಿತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭವತೀತಿ ಬಹುಧಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಪೂರ್ವ ಭವದ್ಭಿಃ, ಇದಾನೀಂ ಪುನಃ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಾವಿನಾಭೂತಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಮಿತಿ ಪೂರ್ವಾಪರವಿರೋಧಃ ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವ-ಭರತಸಗರರಾಮಪಾಂಡವಾದೀನಾಂ ವಿದ್ಯತೇ, ನ ಚ ತೇಷಾಂ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಮಸ್ತೀತಿ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧಃ, ಅಸ್ತಿ ಚೇತರ್ಹಿ ತೇಷಾಮಸಂಯತತ್ವಂ ಕಥಮಿತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ಅತ್ರ ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ತೇಷಾಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಾದೇಯಭಾವನಾರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವಿದ್ಯತೇ ಪರಂ ಕಿಂತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹೋದಯೇನ ಸ್ಥಿರತಾ ನಾಸ್ತಿ ವ್ರತಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಂಗೋ ಭವತೀತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನಾಸಂಯತಾ ವಾ ಭಣ್ಯಂತೇ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಚ್ಛುತಾಃ

ಗಾಥೆ - ೧೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀಲು] ಜೀವವು [ಸಚೇಯಣು ದವ್ವು] ಚೇತನದ್ರವ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು [ಅಣ್ಣ] ಜೀವ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಿರುವಂಥ ಹಾಗೂ [ಭಿಣ್ಣ] ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಿರುವಂಥ [ಪೋಗ್ಗಲು ಧಮ್ಮಾಹಮ್ಠು ಣಹು ಕಾಲೇಂ ಸಹಿಯಾ ಪಂಚ] ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲಸಹಿತವಾಗಿ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಅಚೇಯಣ] ಅಚೇತನವಿವೆ [ಮುಣಿ]-ಎಂಬುದಾಗಿ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಜೀವವು ಚೇತನದ್ರವ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಜೀವ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಿರುವಂಥ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಿರುವಂಥ ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲಸಹಿತವಾಗಿ ಈ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಚೇತನವಿವೆಯೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವು ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಪ್ರಶಮ, ಸಂವೇಗ, ಅನುಕಂಪೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿಕ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದು ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದೇ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವಿದೆ. ಅದರ ವಿಷಯಭೂತವಾಗಿ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ. ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾಗಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅವಿನಾಭೂತಿಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ವಿದೆ. ಈ ಕಥನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಪ್ರಭು ! 'ಓರ್ವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ರುಚಿರೂಪ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ದ ಕಥನವನ್ನು ತಾವು ಈ ಮೊದಲು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ, ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದ

ಸಂತಃ ಭರತಾದಯೋ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮನಾಮಹತ್ಸಿದ್ಧಾನ್ಯಾಂ ಗುಣಸ್ತವವಸ್ತುಸ್ತವರೂಪಂ ಸ್ತವನಾದಿಕಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತಚ್ಚರಿತಪುರಾಣಾದಿಕಂ ಚ ಸಮಾಕರ್ಣಯಂತಿ ತದಾರಾಧಕಪುರುಷಾಣಾಮಾಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ- ಸಾಧೂನಾಂ ವಿಷಯಕಷಾಯದುರ್ಧ್ಯಾನವಂಚನಾರ್ಥಂ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಚ್ಛೇದನಾರ್ಥಂ ಚ ದಾನಪೂಜಾದಿಕಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಶುಭರಾಗಯೋಗಾತ್ ಸರಾಗಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಯೋ ಭವಂತಿ | ಯಾ ಪುನಸ್ತೇಷಾಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಂಜ್ಞಾ ವಿತರಾಗಚಾರಿತ್ರಾವಿನಾಭೂತಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸ್ಯ ಪರಂಪರಯಾ ಸಾಧಕತ್ವಾದಿತಿ | ವಸ್ತುವೃತ್ತಾತು ತತ್ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾಖ್ಯಂ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮೇವೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ||೧೭||

ಅಥಾನಂತರಂ ಸೂತ್ರಚತುಷ್ಟಯೇನ ಜೀವಾದಿ ಷಡ್ವ್ಯಾಣಾಂ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಕಥ್ಯತೇ-
ದೋಹ -

ಮುಕ್ತಿ ವಿಹೋಣಲು ಕಾಣಮಲು ಪರಮಾಣಂದ-ಸಹಾಲು |

ಣಿಯಮಿಂ ಜೋಇಯ ಅಪ್ಪು ಮುಣಿ ಣಿಚ್ಚು ಣಿರಂಜಣು ಭಾಲು ||೧೮||

ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭೂತವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬ ರುಚಿರೂಪ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವ, ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಸಗರಚಕ್ರವರ್ತಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಪಾಂಡವ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ವಿತರಾಗಚಾರಿತ್ರವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವು ಬರುತ್ತದೆ ಅವರಿಗೆ ವಿತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರವಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಅಸಂಯತವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ?

ಉತ್ತರ :- ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ 'ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ'ಂಬ ಭಾವನಾರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಸ್ಥಿರತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ, ವ್ರತಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಭಂಗವಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅಸಂಯತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗುತ್ತ (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಉಳಿಯದಿರುವಾಗ) ಭರತ ಮೊದಲಾದವರು ಅರಹಂತ, ಸಿದ್ಧರಂಥ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮರ ಗುಣಸ್ತವನ, ವಸ್ತುಸ್ತವನ, ರೂಪಸ್ತವನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಚರಿತ್ರ-ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಆರಾಧಕ ಪುರುಷರಾದಂಥ ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಸ್ಥಿರತೆಯ ಭೇದನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಾನಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಆ ಶುಭರಾಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವರು ಸರಾಗಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಆ ವಿತರಾಗಚಾರಿತ್ರದ ಜತೆ ಅವಿನಾಭೂತವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸಾಧಕವಿದೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ

ನೀನಾತ್ಮನನು ಯೋಗಿ ಮೂರ್ತಿರಹಿತ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವ |

ಜ್ಞಾನಮಯ ನಿತ್ಯನಿರಂಜನ ಮೇಣ್ಣಾವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿ ತಿಳಿ ||೧೮||

ಮೂರ್ತಿವಿಹೀನಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ |

ನಿಯಮೇನ ಯೋಗಿನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ನಿತ್ಯಂ ನಿರಂಜನಂ ಭಾವಮ್ ||೧೮||

ಮುಕ್ತಿವಿಹೂಣಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಮುಕ್ತಿವಿಹೂಣಲು ಅಮೂರ್ತಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಯಾ ಸ್ಪರ್ಶ-
ರಸಗಂಧವರ್ಣವತ್ಯಾ ಮೂರ್ತ್ಯಾ ವಿಹೀನತ್ವಾತ್ ಮೂರ್ತಿವಿಹೀನಃ | ಕಾಣಮಲು ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತೇನ
ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಯಃ | ಪರಮಾನಂದಸಹಾಲು
ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದೇನ ಸಮರಸೀಭಾವಪರಿಣತಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಪರಮಾನಂದ-
ಸ್ವಭಾವಃ | ಢೆಯಮಿಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ | ಅಪ್ಪು ತಮಿತ್ತಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಂ ಮುಣಿ
ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಂ ಜಾನೀಹಿ | ಢೆಚ್ಚು ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ-
ಜ್ಞಾಯಕೈಕಸ್ವಭಾವತ್ವಾನಿತ್ಯಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಢೆರಂಜಣು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ- ರೂಪಾಂಜನ-
ರಹಿತತ್ವಾನಿರಂಜನಮ್ | ಪುನಶ್ಚ ಕಥಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ | ಭಾಲು ಭಾವಂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥಮ್ ಇತಿ |
ಅತ್ಯೈವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಅನ್ಯದ್ವೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೧೮||

ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೇ ಇದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಜೀವಾದಿ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಲಕ್ಷಣ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಢೆಯಮಿಂ] ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ
[ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಮುಕ್ತಿವಿಹೂಣಲು] ಮೂರ್ತಿರಹಿತ, [ಕಾಣಮಲು] ಜ್ಞಾನಮಯ, [ಪರಮಾನಂದ
- ಸಹಾಲು] ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, [ಢೆಚ್ಚು] ನಿತ್ಯ, [ಢೆರಂಜಣು] ನಿರಂಜನ [ಭಾಲು] ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ
ಪದಾರ್ಥರೂಪವೆಂದು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಅಮೂರ್ತ ಶುದ್ಧ
ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣವುಳ್ಳಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಮೂರ್ತಿ
ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಕ್ರಮ, ಕರಣ ಮತ್ತು ವ್ಯವಧಾನದಿಂದ ರಹಿತ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ
ರಚನೆಗೊಂಡವನಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯನಿದ್ದಾನೆ, ಒಂದು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ
ಸುಖಾಮೃತದ ರಸಾಸ್ವಾದದಿಂದ ಸ್ವರೂಪಸಮರಸೀಭಾವದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾನಂದ
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ, ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಒಂದು ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವ-
ನಿರುವುದರಿಂದ ನಿತ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿ ಅಂಜನರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂಜನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ
ಪದಾರ್ಥನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಇಂಥ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದು ಉಳಿದೆಲ್ಲವು ಹೇಯವಿವೇಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಥ -

ಪುಗ್ಗಲು ಭವಿಷ್ಯ ಮುತ್ತು ವಢ ಇಯರ ಅಮುತ್ತು ವಿಯಾಣಿ |
ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಢು ವಿ ಗಯತಿಯಹಂ ಕಾರಣು ಪಭಣಹಿ ಣಾಣಿ ||೧೯||

ಪುದ್ಗಲಃ ಷಡ್ವಿಧಃ ಮೂರ್ತಃ ವತ್ಸ ಇತರಾಣಿ ಅಮೂರ್ತಾನಿ ವಿಜಾನೀಹಿ |
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮಪಿ ಗತಿಸ್ಥಿತೈಃ ಕಾರಣಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ||೧೯||

ಪುಗ್ಗಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಪುಗ್ಗಲು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯ ಷಡ್ವಿಧಮ್ | ತದಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಪುಢವೀ ಜಲಂ ಚ ಛಾಯಾ ಚಉರಿಂದಿಯವಿಸಯ ಕಮ್ಪಪಾಲುಗ್ಗಾ | ಕಮ್ಪತೀದಾ ಏವಂ ಭಬ್ಲೇಯಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಹೋಂತಿ ||' ಏವಂ ತತ್ಕಥಂ ಭವತಿ ಮುತ್ತು ಸ್ವರ್ಶರಸಗಂಧವರ್ಣವತೀ ಮೂರ್ತಿರಿತಿ ವಚನಾನೂರ್ತಮ್ | ವಢ ವತ್ಸ ಪುತ್ರ | ಇಯರ ಇತರಾಣಿ ಪುದ್ಗಲಾತ್ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಅಮುತ್ತು ಸ್ವರ್ಶಾದ್ಯಭಾವಾದಮೂರ್ತಾನಿ ವಿಯಾಣಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಢು ವಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ್ವಯಮಪಿ ಗತಿಯಹಂ ಗತಿಸ್ಥಿತೈಃ ಕಾರಣು ಕಾರಣಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಪಭಣಹಿಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ ಕಥಯಂತಿ | ಣಾಣಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿನಃ ಇತಿ | ಅತ್ರ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಯದ್ಯಪಿ ವಜ್ರವೃಷಭನಾರಾಚಸಂಹನನರೂಪೇಣ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಮುಕ್ತಿಗಮನಕಾಲೇ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಂ ಚ ಗತಿಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ, ಅಧರ್ಮ ದ್ರವ್ಯಂ ಚ ಲೋಕಾಗ್ರೇ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಪ್ರದೇಶಮಧ್ಯೇ ಪರಸ್ಪರೈಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮಾನಃ ಸಕಾಶಾಧಿನ್ನಸ್ವರೂಪೇಣ ಮುಕ್ತೌ ತಿಷ್ಠಂತಿ | ತಥಾತ್ರ ಸಂಸಾರೇ ಚೇತನಾಕಾರಣಾನಿ ಹೇಯಾನೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೯||

ಗಾಥೆ - ೧೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ವಢ] ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! [ಪುಗ್ಗಲು ಭವಿಷ್ಯ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಆರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ ಮತ್ತು [ಮುತ್ತು] ಮೂರ್ತಿಕವಿದೆ, [ಇಯರ] ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಅಮುತ್ತು] ಅಮೂರ್ತವಿವೆಯೆಂದು [ವಿಯಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, [ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಢು ವಿ ಗಯತಿಯಹಂ ಕಾರಣು] ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಗತಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಗೆ (ಉದಾಸೀನ) ಕಾರಣವಿವೆ [ಣಾಣಿ]-ಎಂಬುದಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಷಭಣಹಿಂ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಆರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಆರುಭೇದಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ೭೭ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, ಪೃಥ್ವಿ, ಜಲ, ಛಾಯೆ, ಕಣ್ಣಿನಹೊರತಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯಗಳು, ಕರ್ಮವರ್ಗಣ ಮತ್ತು ಪರಮಾಣುವೆಂದು ಆರು ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪುದ್ಗಲದ ಆರುಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಬಾದರಬಾದರ, ಬಾದರ, ಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಬಾದರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವೆಂದು ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಪುದ್ಗಲವಿವೆ.

ಕಂದ ಪುದ್ಗಲಾರುವಿಧ ಮೂರ್ತಿಕವಿದ್ದುಳಿದವಮೂರ್ತವೆಂದರಿ |

ಸಂದಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗತಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇತುವೆಂದು ಬುಧರು ಪೇಳರು ||೧೯||

ಅಥ-

ದವ್ವ ಇ ಸಯಲಇ ಉವರಿ ಠಿಯಇ ಣಿಯಮೇ ಜಾಸು ವಸಂತಿ ।

ತಂ ಣಹು ದವ್ವು ವಿಯಾಣಿ ತುಹುಂ ಜಿಣವರ ಏಲು ಭಣಂತಿ ॥೨೦॥

ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಸಕಲಾನಿ ಉದರೇ ಸ್ಥಿತಾನಿ ನಿಯಮೇನ ಯಸ್ಯ ವಸಂತಿ ।

ತತ್ ನಭಃ ದ್ರವ್ಯಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಜಿನವರಾ ಏತದ್ ಭಣಂತಿ ॥೨೦॥

ದವ್ವಇಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ । ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನಿ । ಸಯಲಇಂ ಸಮಸ್ತಾನಿ ಉವರಿ ಉದರೇ ಠಿಯಇಂ ಸ್ಥಿತಾನಿ ಣಿಯಮೇಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಜಾಸು ಯಸ್ಯ ವಸಂತಿ ಆಧಾರಾಧೇಯಭಾವೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಂ ತತ್ ಣಹು ದವ್ವು ನಭ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯಂ ವಿಯಾಣಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಜಿಣವರ ಜಿನವರಾಃ ವೀತರಾಗ- ಸರ್ವಜ್ಞಾಃ ಏಲು ಭಣಂತಿ ಏತದ್ಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತೀತಿ । ಅಯಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ । ಯದ್ಯಪಿ ಪರಸ್ಪರೈಕ- ಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹೇನ ತಿಷ್ಠತ್ಯಾಕಾಶಂ ತಥಾಪಿ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯಭೂತಾದನಂತಸುಖಸ್ವರೂಪಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದತ್ಯಂತಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ವೇಯಮಿತಿ ॥೨೦॥

‘ಯಾವುದು ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ ಅದು ಮೂರ್ತವಿದೆ’ಯೆಂಬ ಆಗಮದ ವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅದು ಮೂರ್ತವಿದೆ; ಪುದ್ಗಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಅಮೂರ್ತವಿವೆಯೆಂದು ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಗತಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಉದಾಸೀನ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ವಜ್ರವೃಷಭನಾರಾಚಸಂಹನನರೂಪದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗಮನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣವಿದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಕೂಡ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣವಿದೆ, ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಕೂಡ ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಲು ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಚೇತನದ ಕಾರಣಗಳು (ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣಗಳು) ಇರುತ್ತವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಆಕಾಶದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಸು ಉವರಿ] ಯಾವುದರ ಒಳಗೆ [ಸಯಲಇಂ ದವ್ವಇಂ] ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಠಿಯಇಂ] ಸ್ಥಿರವಾಗಿವೆ, [ಣಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ವಸಂತಿ] ಆಧಾರ-ಆಧೇಯಭಾವದಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ

ಯಾವುದರಲಿ ಸಕಲದ್ರವ್ಯ ಸ್ಥಿರವಿವೆ ನಿಶ್ಚಯದಿ ವಾಸಿಸಿವೆ ।

ನೀವದನಾಕಾಶದ್ರವ್ಯವೆಂದರಿಯೆಂದು ಜಿನವರ ಪೇಳ್ದರು ॥೨೦॥

ಅಥ -

ಕಾಲು ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ ದವ್ವು ತುಹು ವಟ್ಟಣ-ಲಕ್ಷಣ ಏಲು |

ರಯಣಹ ರಾಸಿ ವಿಭಿಣ್ಣ ಜಿಮ ತಸು ಅಣುಯಹ ತಹ ಭೇಲು ||೨೧||

ಕಾಲಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಂ ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣಂ ಏತತ್ |

ರತ್ನಾನಾಂ ರಾಶಿಃ ವಿಭಿನ್ನಃ ಯಥಾ ತಸ್ಯ ಅಣೂನಾಂ ತಥಾ ಭೇದಃ ||೨೧||

ಕಾಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಕಾಲು ಕಾಲಂ ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಕಿಂ ಜಾನೀಹಿ | ದವ್ವುಕಾಲಸಂಜ್ಞಂ ದ್ರವ್ಯಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ವಟ್ಟಣಲಕ್ಷಣ ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಪರಿಣಮಮಾಣಾನಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಬಹಿರಂಗಸಹಕಾರಿಕಾರಣಮ್ | ಕಿಂವದಿತಿ ಚೇತ್ | ಕುಂಭಕಾರಚಕ್ರಸ್ಯಾಧಸ್ತನಶಿಲಾವದಿತಿ | ಏಲು ಏತತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಂ ತಸ್ಯ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಸ್ಯಾಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರಮಿತಸ್ಯ ಪರಸ್ಪರಭೇದವಿಷಯೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ರಯಣಹಂ ರಾಸಿ ರತ್ನಾನಾಂ ರಾಶಿಃ | ಕಥಂಭೂತಃ | ವಿಭಿಣ್ಣ ವಿಭಿನ್ನಃ ವಿಶೇಷೇಣ ಸ್ವರೂಪವ್ಯವಧಾನೇನ ಭಿನ್ನಃ ಜಿಮ ಯಥಾ ತಸು ತಸ್ಯ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಅಣುಯಹಂ ಅಣೂನಾಂ ಕಾಲಾಣೂನಾಂ ತಹ ತಥಾ ಭೇಲು ಭೇದಃ ಇತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ | ಸಮಯ ಏವ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲಃ, ಅನ್ಯನಿಶ್ಚಯಕಾಲಸಂಜ್ಞಂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ | ಅತ್ರ ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಸಮಯಸ್ತಾವತ್ಪರ್ಯಾಯಃ ಕಸ್ಮಾತ್ | ವಿನಶ್ಚರತ್ನಾತ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸ್ಯ ವಿನಶ್ಚರತ್ನಮ್ - 'ಸಮಃ'

[ತಂ] ಅದನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಣಹು ದವ್ವು] ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವೆಂದು [ವಿಯಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. [ಏಹು] ಈ ಪ್ರಕಾರ [ಜಿಣವರ ಭಣಂತಿ] ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ಜಿನವರ ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ ದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. (ಲೋಕಾಕಾಶವು ಆಧಾರವಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಆಧೇಯವಿವೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ಆಕಾಶವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯಭೂತನೂ, ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಹೇಯವಿದೆ.

ಈಗ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ವಟ್ಟಣ-ಲಕ್ಷಣ] ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು [ಕಾಲು ದವ್ವು] ಕಾಲನಾಮದ ದ್ರವ್ಯವೆಂದು [ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. [ಏಲು] ಈ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ - [ಜಿಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ರಯಣಹಂ ರಾಸಿ] ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯು [ವಿಭಿಣ್ಣ] ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಿದೆ [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ತಸು ಅಣುಯಹಂ ಭೇಲು] ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಅಣುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಿವೆ.

ನೀ ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳುದನು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವೆಂದರಿ ಅದು |

ಆ ವಿಭಿನ್ನರತ್ನರಾಶಿಯಂತೆ ಅದರಣುಗಳ ಭೇದವಿರುವುದು ||೨೧||

ಉತ್ಪನ್ನದ್ವಂಸೀ' ಇತಿ | ಸ ಚ ಪರ್ಯಾಯೋ ದ್ರವ್ಯಂ ವಿನಾ ನ ಭವತಿ | ಕಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಭವತೀತಿ ವಿಚಾರ್ಯತೇ ಯದಿ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಪರ್ಯಾಯೋ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುಪಿಂಡನಿಷ್ಪನ್ನಘಟಾದಯೋ ಯಥಾ ಮೂರ್ತಾ ಭವಂತಿ ತಥಾ ಅಣೋರಣ್ವಂತರವ್ಯತಿಕ್ರಮಣಾಜ್ಜಾತಃ ಸಮಯಃ, ಚಕ್ಷುಃಸಂಪುಟವಿಘಟನಾಜ್ಜಾತೋ ನಿಮಿಷಃ, ಜಲಭಾಜನಹಸ್ತಾದಿವ್ಯಾಪಾರಾಜ್ಜಾತಾ ಘಟಿಕಾ, ಆದಿತ್ಯಬಿಂಬದರ್ಶನಾಜ್ಜಾತೋ ದಿವಸಃ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಲಪರ್ಯಾಯಾ ಮೂರ್ತಾ ದೃಷ್ಟಿವಿಷಯಾಃ ಪ್ರಾಗ್ಭವಂತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯೋಪಾದಾನಕಾರಣಜಾತತ್ವಾದ್ ಘಟಾದಿವತ್ ಇತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ | ಉಪಾದಾನಕಾರಣಸದೃಶಂ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತಿ | ಮೃತ್ಪಿಂಡಾದ್ಯುಪಾದಾನ- ಕಾರಣಜನಿತಘಟಾದಿವದೇವ ನ ಚ ತಥಾ ಸಮಯನಿಮಿಷಘಟಿಕಾದಿವಸಾದಿಕಾಲಪರ್ಯಾಯಾ ಮೂರ್ತಾ ದೃಶ್ಯಂತೇ | ಯೈಃ ಪುನಃ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುಮಂದಗತಿಗಮನನಯನಪುಟವಿಘಟನಜಲಭಾಜನಹಸ್ತಾದಿ- ವ್ಯಾಪಾರದಿನಕರಬಿಂಬಗಮನಾದಿಭಿಃಪುದ್ಗಲಪರ್ಯಾಯಭೂತೈಃ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷೈಃ ಸಮಯಾದಿಕಾಲಪರ್ಯಾಯಾಃ ಪರಿಚ್ಛಿದ್ಯಂತೇ, ತೇ ಚಾಣುವ್ಯತಿಕ್ರಮಣಾದಯಃ ತೇಷಾಮೇವ ಸಮಯಾದಿ- ಕಾಲಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಮಿತ್ತತ್ವೇನ ಬಹಿರಂಗಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತಾ ಏವ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾ ನ ಚೋಪಾದಾನ- ಕಾರಣಭೂತಾ ಘಟೋತ್ಪತ್ತೈಕುಂಭಕಾರಚಕ್ರಚೀವರಾದಿವತ್ | ತಸ್ಮಾದ್ ಜ್ಞಾಯತೇ ತತ್ಕಾಲದ್ರವ್ಯಮಮೂರ್ತಮವಿನಶ್ಚರಮಸ್ತೀತಿ ತಸ್ಯ ತತ್ಪರ್ಯಾಯಾಃ ಸಮಯನಿಮಿಷಾದಯ ಇತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೋಪಾದೇಯ- ಭೂತಾತ್ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಃ ಕಸ್ಯಭಾವಾಜ್ಜೀವದ್ರವ್ಯಾದ್ಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ಧೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ||೨೧||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುವ ಕಾಲನಾಮದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕುಂಭಕಾರನ ಚಕ್ರವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಲು ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಪಾಷಾಣದ ಸ್ತರವು ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಾವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಪರಿಣಮನದಲ್ಲಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಅಸಂಖ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯು ವಿಭಿನ್ನವಿದೆ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ರತ್ನಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷ ಸ್ವರೂಪ ವ್ಯವಧಾನದಿಂದ ಸ್ವರೂಪದ ಭಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಿವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಅಸಂಖ್ಯ ಅಣುಗಳೆಲ್ಲವು ಪರಸ್ಪರ ಬೇರೆಯಿವೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಸಮಯವೇ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲವಿದೆ, ಅನ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲನಾಮದ ದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೇ ?

ಉತ್ತರ :- ಸಮಯವಂತೂ ವಿನಶ್ಚರವಿರುವುದರಿಂದ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದಲ್ಲಿ 'ಉತ್ಪನ್ನದ್ವಂಸೀ'ಯೆಂದು ಸಮಯದ ವಿನಶ್ಚರತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಎಂದರೆ ಸಮಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತು ಆ ಪರ್ಯಾಯವು ದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸಮಯವು ಯಾವ ದ್ರವ್ಯದ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆ ಸಮಯವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರ್ಯಾಯವಿದ್ದರೆ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣು ಪಿಂಡದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಘಟಾದಿಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರ್ತವಿವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದವರೆಗೆ ಪರಮಾಣುವಿನ ಗಮನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಮಯವು, ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಚ್ಚುವಿಕೆ-ತೆರೆಯುವಿಕೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ನಿಮಿಷ ಗಳಿಗೆಬಟ್ಟಲು ಮತ್ತು ಹಸ್ತಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಗಳಿಗೆ,ಸೂರ್ಯನ ಬಿಂಬದ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ದಿವಸ ಇವೇ

ಅಥ ಜೀವಪುದ್ಗಲಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಮುಕ್ತಾ ಶೇಷಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಾನ್ಯೇಕದ್ರವ್ಯಾಣೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಜೀಲು ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಕಾಲು ಜಿಯ ಏ ಮೇಲ್ಲೇವಿಣು ದವ್ವು |

ಇಯರ ಅಖಂಡ ವಿಯಾಣಿ ತುಹು ಅಪ್ಪ-ಪವಿಸಹಿ ಸವ್ವು ||೨೨||

ಜೀವೋಽಪಿ ಪುದ್ಗಲಃ ಕಾಲಃ ಜೀವ ಏತಾನಿ ಮುಕ್ತಾ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ||

ಇತರಾಣಿ ಅಖಂಡಾನಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಪ್ರದೇಶೈಃ ಸರ್ವಾಣಿಃ ||೨೨||

ಜೀಲು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀಲು ವಿ ಜೀವೋಽಪಿ ಪುಗ್ಗಲು ಪುದ್ಗಲಃ ಕಾಲು ಕಾಲಃ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಏ ಮೇಲ್ಲೇವಿಣು ಏತಾನಿ ಮುಕ್ತಾ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಇಯರ ಇತರಾಣಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಾನಿ ಅಖಂಡ ಅಖಂಡ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ವಿಯಾಣಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕೈಃ ಕೃತ್ವಾಖಂಡಾನಿ ವಿಜಾನೀಹಿ|

ಮೊದಲಾದ ಕಾಲ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಮೂರ್ತವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಮೂರ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ್ನು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಉಪಾದಾನಕಾರಣದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು 'ಉಪಾದಾನಕಾರಣದ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ'ಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮೃತ್ತಿಕೆಯ ಪಿಂಡದ ಉಪಾದಾನಕಾರಣದಂತೆ ಘಟದಕಾರ್ಯವು ಮೂರ್ತವಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅದರಂತೆ ಸಮಯ, ನಿಮಿಷ, ಗಳಿಗೆ, ದಿವಸ ಮೊದಲಾದ ಕಾಲಪರ್ಯಾಯಗಳು ಮೂರ್ತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುವಿನ ಗಮನ, ನಯನಪುಟವಿಘಟನ ಎಂದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳ ಎವೆ ಮುಚ್ಚುವುದು, ಗಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲು ಮತ್ತು ಹಸ್ತಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದ ಗಮನ ಮೊದಲಾದ ಪುದ್ಗಲ ಪರ್ಯಾಯಭೂತವಾದ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಸಮಯ ಮೊದಲಾದಕಾಲಪರ್ಯಾಯಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಆ ಪರಮಾಣುವಿನ ವ್ಯತಿಕ್ರಮ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಕಾಲದ ಆ ಸಮಯ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವಾಗ ನಿಮಿತ್ತರೂಪದಿಂದ ಕೇವಲ ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣ ಭೂತವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕೊಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕಾರ, ಕುಂಭಕಾರನ ಚಕ್ರ, ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅವನ್ನು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣಭೂತವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಅಮೂರ್ತ ಹಾಗೂ ಅವಿನಶ್ವರವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಯ, ನಿಮಿಷ ಮೊದಲಾದವು ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ.

ಈ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಉಪಾದೇಯಭೂತವೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಜೀವದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಹೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಈ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಒಂದೇ ಇವೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಎಲೆ ಜೀವ ನೀನು ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗಳನು ಬಿಟ್ಟು |

ಉಳಿದೆಲ್ಲವುಗಳನು ಆತ್ಮಪ್ರದೇಶದಿಂದಖಂಡವೆಂದರಿ ||೨೨||

ಅಪ್ಪಪುನಸಹಿಂ ಆತ್ಮಪ್ರದೇಶೈಃ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನಿ ಸವ್ವ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಜೀವದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ಜೀವದ್ರವ್ಯಗಣನೇನಾನಂತಸಂಖ್ಯಾನಿ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ ತೇಭ್ಯೋಽಪ್ಯನಂತಗುಣಾನಿ ಭವಂತಿ | ಧರ್ಮಾ-ಧರ್ಮಾಕಾಶಾನಿ ಪುನರೇಕದ್ರವ್ಯಾಣ್ಯೇವೇತಿ | ಅತ್ರ ಜೀವದ್ರವ್ಯಮೇವೋಪಾದೇಯಂ ತತ್ರಾಪಿ ಯದ್ವ್ಯಪಿ ಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯೇನ ಶಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾ ಉಪಾದೇಯಾಸ್ತಥಾಪಿ ವ್ಯಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಪಂಚ ಪರಮೇಷ್ಟಿನ ಏವ, ತೇಷ್ವಪಿ ಮಧ್ಯೇ ವಿಶೇಷೇಣಾರ್ಹತ್ವದ್ಧಾ ಏವ ತಯೋರಪಿ ಮಧ್ಯೇ ಸಿದ್ಧಾ ಏವ, ಪರಮಾರ್ಥೇನ ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಭಾವಪರಿಣಾಮನಿವೃತ್ತಿಕಾಲೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತ್ಯುಪಾದೇಯಪರಂಪರಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೨||

ಅಥ ಜೀವಪುದ್ಗಲೌ ಸಕ್ರಿಯೌ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ ನಿಃಕ್ರಿಯಾಣೇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ದವ್ವ ಚಯಾರಿ ವಿ ಇಯರ ಜಿಯ ಗಮಣಾಗಮಣ-ವಿಹೀಣ |

ಜೀಲು ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಪರಿಹರಿವಿ ಪಭಣಹಿ ಣಾಣ-ಪವೀಣ ||೨೩||

ಗಾಥೆ - ೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಜೀಲು ಪುಗ್ಗಲು ವಿ ಕಾಲು] ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ ಮತ್ತು ಕಾಲ [ಏ ದವ್ವ] ಈ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಮೇಲ್ಲೇವಿಣು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಇಯರ ಸವ್ವ] ಉಳಿದ ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಈ ಎಲ್ಲ ಮೂರುದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಅಪ್ಪ-ಪುನಸಹಿಂ] ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ [ಅಖಂಡ] ಅಖಂಡವಾಗಿವೆಯೆಂದು [ವಿಯಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಎಣಿಕೆಯಿಂದ ಅನಂತವಿವೆ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಗಳು ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೂಡ ಅನಂತಗುಣಿತವಿವೆ, (ಕಾಲುಣುಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಿವೆ) ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯಗಳು ಒಂದೊಂದು ಇವೆ.

ಒಂದು ಜೀವ ದ್ರವ್ಯವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಉಪಾದೇಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಕ್ತತೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳೇ ಉಪಾದೇಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅರಹಂತ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರೇ ಉಪಾದೇಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರಿರ್ವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರೇ ಉಪಾದೇಯರಿದ್ದಾರೆ, ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದಂತೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಉಪಾದೇಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲ ಇವೆರಡು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸಕ್ರಿಯವಿದ್ದು, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳು ನಿಃಕ್ರಿಯವಿವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಓ ಜೀವ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಗಮನಾಗಮನವಿಹೀನವಿವೆ |

ಆ ಜೀವ ಪುದ್ಗಲಗಳ ಬಿಟ್ಟುಜ್ಞಾನಪ್ರವೀಣರು ಹೇಳುವರು ||೨೩||

ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚತ್ವಾರಿ ಅಪಿ ಇತರಾಣಿ ಜೀವ ಗಮನಾಗಮನವಿಹೀನಾನಿ |
ಜೀವಮಪಿ ಪುದ್ಗಲಂ ಪರಿಹೃತ್ಯಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರವೀಣಾಃ ||೨೩||

ದವ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ | ದವ್ವ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನಿ ಏವ | ಚಯಾರಿ ವಿ ಚತ್ವಾರ್ಯೇವ ಇಯರ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾಭ್ಯಾಮಿತರಾಣಿ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕಥಂಭೂತಾನ್ಯೇತಾನಿ | ಗಮನಾಗಮನವಿಹೀನ ಗಮನಾಗಮನವಿಹೀನಾನಿ ನಿಃಕ್ರಿಯಾಣಿ ಚಲನಕ್ರಿಯಾವಿಹೀನಾನಿ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಜೀಲು ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಪರಿಹರಿವಿ ಜೀವಪುದ್ಗಲೌ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಪಭಣಹಿಂ ಏವಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ ತೇ | ಕಾಣ-ಪವೀಣ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕಾ ವಿವೇಕಿನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾಹಿ | ಜೀವಾನಾಂ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಗತೇಃ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತಾಃ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಾಃ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಭಾವಾದ್ವಿದ್ವಾನಾಂ ನಿಃಕ್ರಿಯತ್ವಂ ಭವತಿ ಪುದ್ಗಲಸಂಧಾನಾಂ ತು ಕಾಲಾಣುರೂಪಂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಗತೇರ್ಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತಂ ಭವತಿ | ಅನೇನ ಕಿಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಅವಿಭಾಗಿವ್ಯವಹಾರಕಾಲಸಮಯೋತ್ಪತ್ತೌ ಮಂದಗತಿಪರಿಣತಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುಃ ಘಟೋತ್ಪತ್ತೌ ಕುಂಭಕಾರವದ್ಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತೇನ ವ್ಯಂಜಕೋ ವ್ಯಕ್ತಿಕಾರಕೋ ಭವತಿ | ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ತು

ಗಾಥೆ - ೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೀಲು ವಿ ಪುಗ್ಗಲು] ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲ ಈ ಎರಡು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಪರಿಹರಿವಿ] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಇಯರ ಚಯಾರಿ ವಿ ದವ್ವ] ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಂಥ ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ನಾಲ್ಕೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಗಮನಾಗಮನ-ವಿಹೀನ] ಗಮನಾ ಗಮನ ಎಂದರೆ ಚಲನಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ರಹಿತವಿವೆ - ನಿಃಕ್ರಿಯವಿವೆ [ಕಾಣ-ಪವೀಣ]-ಎಂಬುದಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರವೀಣರು ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕರಾದ ವಿವೇಕಿಗಳು (ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು) [ಪ್ರಭಣಹಿಂ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರೂಪದ ಪುದ್ಗಲಗಳು ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತವಿವೆ, ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ನೋಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಸಿದ್ಧರು ನಿಃಕ್ರಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ಪುದ್ಗಲ ಸಂಧಗಳ ಗತಿಗೆ ಕೂಡ ಕಾಲಾಣುರೂಪದ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಬಹಿರಂಗ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕೂಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕಾರನು ಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ವ್ಯಂಜಕ ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಕಾರಕನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲರೂಪ ಅವಿಭಾಗಿ ಸಮಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುವು ಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ವ್ಯಂಜಕವಿದೆ-ವ್ಯಕ್ತಕಾರಕವಿದೆ. ಹೇಗೆ ಘಟಪರ್ಯಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ತಿಕೆಯು ಪಿಂಡವು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಿದೆ ಹಾಗೆ ಸಮಯಪರ್ಯಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣುವಿನ ಮಂದಗತಿರೂಪವಾದ ಗಮನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಕೂಡ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಿರುವಂತೆ ಕಾರಣ ರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಕೂಡ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಗಮನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ತಾವು ಕಾಲವನ್ನೇಕೆ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ ?

ಉತ್ತರ :- ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕವಿರುತ್ತವೆ. ಮೀನಿಗೆ ಗಮನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನೀರು ಸಹಕಾರೀ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ, ಕೂಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕಾರನು

ಮೃತ್ವಿಂಡವದುಪಾದಾನಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ತಸ್ಯ ತು ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣೋರ್ಮಂದಗತಿಗಮನಕಾಲೇ ಯದ್ಯಪಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಂ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಮಸ್ತಿ ತಥಾಪಿಕಾಲಾಣುರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಚ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಾನಿ ತು ಬಹುನ್ಯಪಿ ಭವತಿ ಮತ್ಯಾನಾಂ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ಜಲವತ್, ಘಟೋತ್ಪತ್ತೌ ಕುಂಭಕಾರಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತೇಽಪಿ ಚಕ್ರಚೀವರಾದಿವತ್, ಜೀವಾನಾಂ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಾ ಗತೇ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ, ಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಗತೇಃ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಮ್ | ಕುತ್ರ ಭಣಿತಮಾಸ್ತೇ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಪ್ರಾಭೃತೇ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವೈಃ ಸಕ್ರಿಯ-ನಿಕ್ರಿಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲೇ ಭಣಿತಮಸ್ತಿ - 'ಜೀವಾ ಪುಗ್ಗಲಕಾಯಾ ಸಹ ಸಕ್ರಿಯಾ ಹವಂತಿ ಣ ಯ ಸೇಸಾ | ಪುಗ್ಗಲಕರಣಾ ಜೀವಾ ಖಿಂದಾ ಖಲು ಕಾಲಕರಣೇಹಿಂ ||' ಪುದ್ಗಲಸ್ಕಂಧಾನಾಂ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ಜಲವತ್ ದ್ರವ್ಯಕಾಲೋ ಗತೇಃ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನಿಕ್ರಿಯಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಸಮಾನಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನಿಕ್ರಿಯಜೀವಲಕ್ಷಣಮ್ - 'ಯಾವತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ತಾವದ್ ದ್ವೈತಸ್ಯ ಗೋಚರಾಃ | ಅದ್ವಯೇ ನಿಷ್ಕಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ನಿಕ್ರಿಯಸ್ಯ ಕುತಃಕ್ರಿಯಾ ||೨೩||

ಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಿಗುರಿ, ಬಟ್ಟೆ ಮೊದಲಾದವು ಸಹಕಾರಿ ನಿಮಿತ್ತವಿವೆ. ಜೀವಗಳಿಗೆ ಗಮನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರೂಪದ ಪುದ್ಗಲಗಳು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಿವೆ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಗಳ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ:- ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವಂತೂ ಗತಿಯನಿಮಿತ್ತವಿದೆಯೆಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವನ್ನು ವರ್ತನಾದ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಕಾಲದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗತಿಯನಿಮಿತ್ತವೆಂದು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಪ್ರಾಭೃತದಲ್ಲಿ ೯೮ನೇ ಗಾಥೆಯೊಳಗೆ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಸಕ್ರಿಯ-ನಿಕ್ರಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಬಾಹ್ಯಕಾರಣಸಹಿತವಾಗಿರುವಂಥ ಜೀವಗಳು ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಗಳು ಸಕ್ರಿಯವಿವೆ, ಉಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸಕ್ರಿಯವಿಲ್ಲ-ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಿವೆ. ಜೀವಗಳು ಪುದ್ಗಲಕರಣವುಳ್ಳವುಗಳಿವೆ ಅವಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲಗಳು ಬಹಿರಂಗಸಾಧನವಿವೆ. ಮತ್ತು ಸ್ಕಂಧಗಳು ಎಂದರೆ ಪುದ್ಗಲಗಳಂತೂ ಕಾಲಕರಣವುಳ್ಳವುಗಳಿವೆ, ಅವಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ಬಹಿರಂಗ ಸಾಧನವಿದೆ'.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನೀರು ಗತಿಯ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪುದ್ಗಲ ಸ್ಕಂಧಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯಕಾಲವು ಗತಿಯ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪ ಸಮಾನನಾದ ತನ್ನ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಇತರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಜೀವದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ನಡೆದಾಡುವ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದ್ವೈತವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅದ್ವೈತ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾದರೆ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಕಂಡು ಬರುವವು ?

ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಸೂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಪ್ರದೇಶಿಯಾದ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಥ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸೂಚನಾರ್ಥಂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಮಪ್ರದೇಶಂ ವಿಹಾಯ ಕಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಕಿಯಂತಃ ಪ್ರದೇಶಾ ಭವಂತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮು ವಿ ಏಕ್ಕು ಜಿಲು ಏ ಜಿ ಅಸಂಖಿ-ಪದೇಸ |

ಗಯಣು ಅಣಂತ-ಪಏಸು ಮುಣಿ ಬಹು-ವಿಹ ಪುಗ್ಗಲ-ದೇಸ ||೨೪||

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಅಪಿ ಏಕಃ ಜೀವಃ ಏತಾನಿ ಏವ ಅಸಂಖ್ಯಪ್ರದೇಶಾನಿ |

ಗಗನಂ ಅನಂತಪ್ರದೇಶಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಬಹುವಿಧಾಃ ಪುದ್ಗಲದೇಶಾಃ ||೨೪||

ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮು ವಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ್ವಿತ್ವಯಮೇವ ಏಕ್ಕು ಜಿಲು ಏಕೋ ವಿವಕ್ಷಿತೋ ಜೀವಃ | ಏ ಜಿ ಏತಾನ್ಯೇವ ತ್ರೀಣಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಅಸಂಖಿಪದೇಸ ಅಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶಾನಿ ಭವಂತಿ | ಗಯಣು ಗಗನಂ ಅಣಂತಪಯೇಸು ಅನಂತಪ್ರದೇಶಂ ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಬಹುವಿಹ ಬಹುವಿಧಾ ಭವಂತಿ | ಕೇ ತೇ | ಪುಗ್ಗಲದೇಸ ಪುದ್ಗಲಪ್ರದೇಶಾಃ | ಅತ್ರ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪ್ರದೇಶವಿವಕ್ಷಯಾ ಪ್ರದೇಶಶಬ್ದೇನ ಪರಮಾಣವೋ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಃ ನ ಚ ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರದೇಶಾ ಇತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಪುದ್ಗಲಸ್ಯಾನಂತಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರದೇಶಾಭಾವಾದಿತಿ | ಅಥವಾ ಪಾರಾಂತರಮ್ | 'ಪುಗ್ಗಲು ತಿವಿಹು ಪಏಸು' | ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯೇ ಸಂಖ್ಯಾತಾಸಂಖ್ಯಾತಾನಂತರೂಪೇಣ ತ್ರಿವಿಧಾಃ ಪ್ರದೇಶಾಃ ಪರಮಾಣವೋ ಭವಂತೀತಿ | ಅತ್ರ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಭಾವಾದಮೂರ್ತಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪಭಾವಕರ್ಮಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಾಭಾವಾತ್ ಶುದ್ಧಾ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಾಣೇನಾಸಂಖ್ಯೇಯಾಃ ಪ್ರದೇಶಾ ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಸ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಪರಿಣತಿಕಾಲೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾದೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೪||

ಗಾಥೆ - ೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮು ವಿ ಏಕ್ಕು ಜಿಲು ಏ ಜಿ] ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ವಿವಕ್ಷಿತವಾದ ಜೀವ ಇವೇ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ [ಅಸಂಖಿ-ಪದೇಸ] ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ [ಗಯಣು ಅಣಂತ-ಪಏಸು] ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅನಂತಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ ಮತ್ತು [ಪುಗ್ಗಲ-ದೇಸ] ಪುದ್ಗಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳು [ಬಹು-ವಿಹ] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇವೆ [ಮುಣಿ]- ಎಂಬುದಾಗಿ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಇಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುದ್ಗಲದ ಕಥನದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರದೇಶ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪರಮಾಣುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು, ಏಕೆಂದರೆ ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ ಅನಂತ ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಾವವಿದೆ.

ಅಥವಾ ಪಾರಾಂತರ - 'ಪುಗ್ಗಲು ತಿವಿಹು ಪಏಸು' ಪುದ್ಗಲ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾತ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಅನಂತರೂಪದಿಂದ ಮೂರು ವಿಧದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಎಂದರೆ ಪರಮಾಣುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಮೂರ್ತನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ರೂಪದ ಭಾವಕರ್ಮ ಎಂದರೆ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪದ ಅಭಾವದಿಂದ ಶುದ್ಧನು ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಾಣವಾದ ಅಸಂಖ್ಯ

ಪ್ರದೇಶಗಳಸಂಖ್ಯೆವಿವೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಕೆ ಮೇಣೊಂದು ಜೀವಕೆ |

ಪ್ರದೇಶ ಅನಂತವಿವೆ ಗಗನಕೆ ಪುದ್ಗಲಪ್ರದೇಶ ಬಹುವಿಧವಿವೆ ||೨೪||

ಅಥ ಲೋಕೇ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣೈಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಂಕರವ್ಯತಿಕರಪರಿಹಾರೇಣ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಕೀಯಸ್ವಕೀಯಸ್ವರೂಪಂ ನ ತ್ಯಜಂತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಲೋಯಾಗಾಸು ಧರೇವಿ ಜಿಯ ಕಹಿಯಇ ದವ್ವಇ ಜಾಇ |

ಏಕಹಿ ಮಿಲಿಯಇ ಇತ್ತು ಜಗಿ ಸಗುಣಹಿ ಣಿವಸಹಿ ತಾಇ ||೨||

ಲೋಕಾಕಾಶಂ ಧೃತ್ವಾ ಜೀವ ಕಥಿತಾನಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಯಾನಿ |

ಏಕತ್ವೇ ಮಿಲಿತಾನಿ ಅತ್ರ ಜಗತಿ ಸ್ವಗುಣೇಷು ನಿವಸಂತಿ ತಾನಿ ||೨||

ಲೋಯಾಗಾಸು ಇತ್ಯಾದಿ | ಲೋಯಾಗಾಸು ಲೋಕಾಕಾಶಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಂ ಧರೇವಿ ಧೃತ್ವಾ ಮರ್ಯಾದೀಕೃತ್ಯ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಅಥವಾ ಲೋಕಾಕಾಶಮಾಧಾರೀಕೃತ್ವಾ ಲಿಯಾಇಂ ಆಧೇಯರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿತಾನಿ | ಕಾನಿ ಸ್ಥಿತಾನಿ | ಕಹಿಯಇಂ ದವ್ವಇಂ ಜಾಇಂ ಕಥಿತಾನಿ ಜೀವಾದಿದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಯಾನಿ | ಪುನಃ ಕಥಂಭೂತಾನಿ | ಏಕಹಿಮಿಲಿಯಇಂ ಏಕತ್ವೇ ಮಿಲಿತಾನಿ | ಇತ್ತು ಜಗಿ ಅತ್ರ ಜಗತಿ ಸಗುಣಹಿಂ ಣಿವಸಹಿಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ | ಸ್ವಕೀಯಗುಣೇಷು ನಿವಸಂತಿ 'ಸಗುಣಹಿಂ' ತೃತೀಯಾಂತಂ ಕರಣಪದಂ ಸ್ವಗುಣೇಷ್ವಧಿಕರಣಂ ಕಥಂ ಜಾತಮಿತಿ | ನನು ಕಥಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಕೃತೇ ಕಾರಕವ್ಯಭಿಚಾರೋ ಲಿಂಗವ್ಯಭಿಚಾರಶ್ಚ ಚಿದ್ಭವತೀತಿ | ಕಾನಿ ನಿವಸಂತಿ ತಾಇಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಿ ಜೀವಾದಿಷ್ಡ ದ್ರವ್ಯಾಣೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯದ್ಯಪ್ಯಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣಾಧಾರಾಧೇಯ-ಭಾವೇನೈಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕೇಣ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ

ಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳ ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಂಕರ-ವ್ಯತಿಕರ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಇತ್ತು ಜಗಿ] ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ [ಜಾಇಂ ದವ್ವ ಇಂ ಕಹಿಯಇಂ] ಯಾವ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ [ತಾಇಂ] ಅವೆಲ್ಲವು [ಲೋಯಾಗಾಸು ಧರೇವಿ] ಲೋಕಾಕಾಶದ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ (ಲೋಕಾಕಾಶದ ಒಳಗೆ ಇರುತ್ತವೆ, ಲೋಕಾಕಾಶದ ಹೊರಗಿಲ್ಲ) ಅಥವಾ ಲೋಕಾಕಾಶದ ಆಧಾರ-ಆಧೇಯರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತವೆ, [ಏಕಹಿಂ ಮಿಲಿಯಇಂ] ಏಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿ ಇರುತ್ತವೆ, ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಸಗುಣಹಿಂ ಣಿವಸಹಿಂ] ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. 'ಸಗುಣಹಿಂ' ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಅಂತ್ಯವುಳ್ಳ ಕರಣಸೂಚಕವಾದ ಈ ಪದವು 'ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ'-ಎಂಬ ಅಧಿಕರಣದ [ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ]

ಲೋಕಾಕಾಶದಲಿಹವು ಜಗದಲಿ ಹೇಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳೆಲ್ಲವು |

ಏಕಕ್ಷೇತ್ರದಲಿದ್ದರವು ಸ್ವಗುಣಗಳಲಿರುವವೆಲೆ ಜೀವ ||೨||

ಸಂಕರವ್ಯತಿಕರಪರಿಹಾರೇಣ ಸ್ವಕೀಯಸ್ವಕೀಯಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಶುದ್ಧ ಗುಣಾನ್ವತ್ಯಜಂತೀತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಹೇ ಭಗವನ್ ಲೋಕಸ್ತಾವದಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಃ ಪರಮಾಗಮೇ ಭಗವತಃ ತಿಷ್ಠತಿ ತತ್ರಾಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಲೋಕೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶಾನ್ಯನಂತಜೀವದ್ರವ್ಯಾಣಿ, ತತ್ರ ಚೈಕೈಕೇ ಜೀವದ್ರವ್ಯೇ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮ-ರೂಪೇಣಾನಂತಾನಿ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತೇಭ್ಯೋಽಪ್ಯ ನಂತಗುಣಾನಿ ಶೇಷಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶಲೋಕೇ ಕಥಮವಕಾಶಂ ಲಭಂತೇ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ಭಗವಾನ್ ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯೋಗಾದಿತಿ | ತಥಾಹಿ ಯಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಗೂಢನಾಗರಸಗದ್ಯಾಣಕೇ ಶತಸಹಸ್ರಲಕ್ಷಸುವರ್ಣಸಂಖ್ಯಾಪ್ರಮಿತಾನ್ಯವಕಾಶಂ ಲಭತೇ, ಅಥವಾ ಯಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರದೀಪಪ್ರಕಾಶೇ ಬಹವೋಽಪಿ ಪ್ರದೀಪಪ್ರಕಾಶಾ ಅವಕಾಶಂ ಲಭಂತೇ, ಅಥವಾ ಯಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಭಸ್ಮಘಟೇ ಜಲಘಟಃ ಸಮ್ಯಗವಕಾಶಂ ಲಭಂತೇ, ಅಥವಾ ಯಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಉಪ್ಪೀಕ್ಷೀರಘಟೇ ಮಧುಘಟಃ ಸಮ್ಯಗವಕಾಶಂ ಲಭತೇ | ಅಥವಾ ಯಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಭೂಮಿಗೃಹೇ ಬಹವೋಽಪಿ ಪಟಹಜಯ ಘಂಟಾದಿಶಬ್ದಾಃ ಸಮ್ಯಗವಕಾಶಂ ಲಭಂತೇ, ತಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ವಿಶಿಷ್ಟಾವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಂತಸಂಖ್ಯಾ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾ ಅವಕಾಶಂ ಲಭಂತೇ ನಾಸ್ತಿ ವಿರೋಧಃ ಇತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಜೀವಾನಾಮವಗಾಹನಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಂ ಪರಮಾಗಮೇ- 'ಏಗಣಿಗೋದಸರೀರೇ ಜೀವಾ ದವ್ವಪ್ಪಮಾಣದೋ ದಿಟ್ಮಾ | ಸಿದ್ಧೇ ಹಿಂ ಅಣಂತಗುಣಾ ಸವ್ವೇಣ ವಿದೀತಕಾಲೇಣ ||' ಪುನಸ್ತಥೋಕ್ತಂ ಪುದ್ಗಲಾನಾಮವಗಾಹನಶಕ್ತಿ - ಸ್ವರೂಪಮ್- 'ಓಗಾಢಗಾಢಣಿಚಿದೋ ಪುಗ್ಗಲಕಾಪಿಂ ಸವ್ವದೋ ಲೋಗೋ | ಸುಹುಮೇಹಿಂ ಬಾದರೇಹಿಂ ಯಣಂತಾಣಂತೇಹಿಂ ವಿವಿಹೇಹಿಂ||' | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಪ್ಯೇಕಾವಗಾಹೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಜೀವಾಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪಂ ನ ತ್ಯಜಂತಿ ಪುದ್ಗಲಾಶ್ಚ ವರ್ಣಾದಿಸ್ವರೂಪಂ ನ ತ್ಯಜಂತಿ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚ ಸ್ವಕೀಯಸ್ವಕೀಯ ಸ್ವರೂಪಂ ನ ತ್ಯಜಂತಿ ||೨||

ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು ಹೇಗಾಯಿತೆಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಕಾರಕವ್ಯಭಿಚಾರ ಮತ್ತು ಲಿಂಗವ್ಯಭಿಚಾರ ವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆರೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಉಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ-ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆಧಾರ- ಆಧೇಯಭಾವದಿಂದ ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಸಂಕರ-ವ್ಯತಿಕರ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷವಾದ ಶುದ್ಧ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಭಗವನ್ ! ಲೋಕವನ್ನು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಿಯೆಂದು ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಿಯಾದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಿಯಾದಂಥ ಅನಂತ ಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದೊಂದು ಜೀವದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಅನಂತ ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಇರುತ್ತವೆ, ಆ ಅನಂತ ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಅನಂತಗುಣತವಾಗಿ ಉಳಿದ ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣು ದ್ರವ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆಂದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರದೇಶಿಯಾದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತವೆಂದು ಮೇಲಿನ ಕಥನ ಆಲಿಸಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ತರ :- ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದ ಇರುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ - ೧) ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ

ಅಥ ಜೀವಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಶೇಷಪಂಚದ್ರವ್ಯಕೃತಮುಪಕಾರಂ ಕಥಯತಿ, ತಸ್ಯೈವ ಜೀವಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯೇನ ತಾನ್ಯೇವ ದುಃಖಕಾರಣಾನಿ ಚ ಕಥಯತಿ-

ಏಯಂ ದವ್ವಂ ದೇಹಿಯಹ ಣಿಯ-ಣಿಯ-ಕಜ್ಜು ಜಣಂತಿ |

ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಖ ಸಹಂತ ಜಿಯ ತೇ ಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ ||೨೬||

ಏತಾನಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ದೇಹಿನಾಂ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಜನಯಂತಿ |

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಾಃ ಜೀವಾಃ ತೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮಂತಿ ||೨೬||

ಏಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಏಯಂ ಏತಾನಿ ದವ್ವಂ ಜೀವಾದನ್ಯದ್ರವ್ಯಾಣಿ ದೇಹಿಯಹಂ ದೇಹಿನಾಂ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಾನಾಮ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಣಿಯಣಿಯಕಜ್ಜು ಜಣಂತಿ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಜನಯಂತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಜನಯಂತಿ | ಚಲುಗಇದುಕ್ಖ ಸಹಂತ ಜಿಯ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಾಃ ಸಂತೋಜೀವಾಃ ತೇನ ಸಂಸಾರು ಭ್ರಮಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮಂತೀತಿ | ತಥಾ ಚ | ಪುದ್ಗಲಸ್ತಾವಜ್ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಸಂವಿತ್ತಿಲಕ್ಷಣವಿಭಾವಪರಿಣಾಮರತಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಶರೀರವಾಚ್ಯ ನಃಪ್ರಾಣಾಪಾನನಿಷ್ಪತ್ತಿಂ ಕರೋತಿ, ಧರ್ಮ-

ಒಂದುಗೂಡನಾಗರಸಮಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಸಾವಿರ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುವರ್ಣವಿರುತ್ತದೆ, ೧) ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ದೀಪದ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ದೀಪಗಳ ಪ್ರಕಾಶವು ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ೨) ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಭಸ್ಮದ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಕೊಡ ನೀರು ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಶೋಷಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ೩) ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಕೊಡ ಒಂಟಿಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಡ ಚೇನು ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ೪) ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ನೆಲಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೇರಿ, ಜಯಜಯಕಾರ ಮತ್ತು ಗಂಟೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅನಂತಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಜೀವಗಳು ಮತ್ತು ಅನಂತಾನಂತ ಪುದ್ಗಲಗಳು ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತವೆಯೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀ ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ ಜೀವಕಾಂಡ ಗಾಥೆ ೧೯೫ ರಲ್ಲಿ) ಜೀವಗಳ ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ- 'ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅನಂತಗುಣಿತ ಜೀವಗಳು ಒಂದು ನಿಗೋದದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಅದರಂತೆ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ೬೪ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲಗಳ ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - 'ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಅನಂತಾನಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗೂ ಬಾದರ ಪುದ್ಗಲಕಾಯಗಳಿಂದ (ಪುದ್ಗಲಸ್ಕಂಧಗಳಿಂದ) ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಗಾಹಿತವಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತುಂಬಿದೆ'.

ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಗಳು ವರ್ಣಾದಿ-ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ-ವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಜೀವಗಳಿಗಾದ್ರವ್ಯಗಳು ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯ ಜನಿಸುವುದರಿಂದ |

ಜೀವಗಳು ನಾಲ್ಕು ದುಃಖ ಸಹಿಸುತ್ತ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವವು ||೨೬||

ದ್ರವ್ಯಂ ಚೋಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ಗತಿಸಹಕಾರಿತ್ವಂ ಕರೋತಿ, ತಥೈವಾಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಂ ಸ್ಥಿತಿಸಹಕಾರಿತ್ವಂ ಕರೋತಿ, ತೇನೈವ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯಮವಕಾಶದಾನಂ ದದಾತಿ, ತಥೈವ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಚ ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮಸಹಕಾರಿತ್ವಂ ಕರೋತಿ | ಏವಂ ಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಾಮುಪಕಾರಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಜೀವೋ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಚ್ಯುತಃ ಸನ್ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಂ ಸಹತ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೬||

ಅಥೈವಂ ಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದುಃಖಕಾರಣಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಹೇ ಜೀವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ-ಪಲಂಭಲಕ್ಷಣೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ಸ್ಥಿಯತ ಇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ದುಕ್ಖಹ ಕಾರಣು ಮುಣಿವಿ ಜಿಯ ದವ್ವಹ ಏಹು ಸಹಾಲು |

ಹೋಯವಿ ಮೋಕ್ಷಹ ಮಗ್ಗಿ ಲಹು ಗಮ್ಪಿಜ್ಜ ಇ ಪರ-ಲೋಲು ||೨೭||

ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಮತ್ವಾ ಜೀವ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಏತತ್ ಸ್ವಭಾವಮ್ |

ಭೂತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಮಾರ್ಗೇ ಲಘು ಗಮ್ಯತೇ ಪರಲೋಕಃ ||೨೮||

ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಜೀವಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವೇ ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಯಂ ದವ್ವಂ] ಜೀವದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳು [ದೇಹಿಯಹಂ] ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಣಿಯ-ಣಿಯ-ಕಜ್ಜು ಜಣಂತಿ] ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತವೆ [ತೇಂ] ಆ ಕಾರಣದಿಂದ [ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಖ ಸಹಂತಿ] ನರಕ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕುಗತಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ [ಜಿಯ] ಜೀವರುಗಳು [ಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವಂತೂ ಸ್ವಸಂವೇದನದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾದ ಜೀವಗಳಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಶರೀರ, ವಾಣಿ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶ್ಲಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಉಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಿದೆ ಅದರಂತೆ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಿದೆ, ಅದೇ ಉಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವು ಅವಕಾಶದಾನ ನೀಡುತ್ತದೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಿದೆ.

ಜೀವವು ಹೀಗೆ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಉಪಕಾರ (ಉದಾಸೀನ ನಿಮಿತ್ತ) ಪಡೆದು ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹನೆಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವು (ಸಂಬಂಧವು) ದುಃಖದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವಭಾವ ದುಃಖದ ಹೇತುವೆಂದರಿದೆಲೆ ಜೀವ |

ಸ್ಥಿರಗೊಂಡರೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲಿ ತೀಘ್ರಪರಲೋಕ ದೊರಕುವುದು ||೨೯||

ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಮುಣಿವಿ ಮತ್ವಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕಿಂ ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದವ್ವಹಂ ಏಹು ಸಹಾಲು ದ್ರವ್ಯಾಣಾಮಿಮಂ ಶರೀರವಾಙ್ಮನಃಪ್ರಾಣಾಪಾನನಿಷ್ಪತ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸ್ವಭಾವಮ್ | ಏವಂ ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವಂ ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ | ಕಿಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಹೋಯವಿ ಭೂತ್ವಾ | ಕ್ಷ | ಮೋಕ್ಷಹಂ ಮಗ್ನಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಮಾರ್ಗೇ ಲಹು ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ಪಶ್ಚಾತ್ ಗಮ್ನಿಜ್ಜಇ ಗಮ್ಯತೇ | ಕಃ ಕರ್ಮತಾಪನಃ | ಪರಲೋಲು ಪರಲೋಕೋ ಮೋಕ್ಷ | ಇತಿ ತಥಾಹಿ | ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕ ಸ್ವಭಾವಿಕಸುಖವಿಪರೀತಸ್ಯಾಕುಲತೋತ್ವಾದಕಸ್ಯ ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಾನಿ ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಹೇ ಜೀವ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣೇ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಮಾರ್ಗೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಪರಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯಾವಲೋಕನಮನುಭವನಂ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವೇನ ಪರಿಣಮನಂ ಪರಲೋಕೋ ಮೋಕ್ಷಸ್ತತ್ರ ಗಮ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೨||

ಅಥೇದಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಮಯಾ ಭಣಿತಂ ಜೀವದ್ರವ್ಯಾದಿಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಮಿದಾನೀಂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಚ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಶೃಣು ತ್ವಮಿತಿ ಮನಸಿದೃಶ್ಯಾ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಣಿಯಮೇ ಕಹಿಯಲು ಏಹು ಮಇ ವವಹಾರೇಣ ವಿ ದಿಟ್ಟಿ |

ಏವಹಿ ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸುಣಿ ಜೇ ಪಾವಹಿ ಪರಮೇಟ್ಟಿ ||೨೩||

ಗಾಥೆ - ೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- (ಜಿಯ) ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! (ದವ್ವಹಂ ಏಹು ಸಹಾಲು) ಮನ, ವಚನ, ಕಾಯ, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಈ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು-ಪುದ್ಗಲಾದಿ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು] ದುಃಖದ ಕಾರಣವೆಂದು [ಮುಣಿವಿ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಮೋಕ್ಷಹಂ ಮಗ್ನಿ ಹೋಯವಿ] ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾದರೆ ನಿನಗೆ [ಪರ-ಲೋಲು] ಪರಲೋಕದ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ [ಗಮ್ನಿಜ್ಜಇ] ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು [ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದ ರೂಪವಾದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿರುದ್ಧ ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ದುಃಖದ ಕಾರಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷದ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾದರೆ ಪರ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವಲೋಕನರೂಪ-ಅನುಭವನರೂಪ-ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣಮನರೂಪ-ಪರಲೋಕದ - ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ನಿನಗೆ ಆಗುವುದು.

ನಾನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ಈಗ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಈ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ನಾ ನಿಯಮದಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಪೇಳಿದೆ ನೀನು |

ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಪರಮೇಷ್ಟಿಪದ ಪಡೆವೆ ||೨೪||

ನಿಯಮೇನ ಕಥಿತಾ ಏಷಾ ಮಯಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾಪಿ ದೃಷ್ಟಿಃ |

ಇದಾನೀಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಶೃಣು ಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಮ್ ||೨೮||

ಣಿಯಮೇಂ ನಿಯಮೇನ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಕಹಿಯಲು ಕಥಿತಾ ಏಷಾ ಮಯಾ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಾ ಮಯಾ | ಕೇನೈವಃ ವವಹಾರೇಣ ವಿ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನೈವ | ಏಷಾ ಕಾ | ದಿಟಿ ದೃಷ್ಟಿಃ | ದೃಷ್ಟಿಃ, ಕೋಽರ್ಥಃ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮ್ | ಏವಹಿಂ ಇದಾನೀಂ ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸುಣಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಕ್ರಮೇಣ ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರದ್ವಯಂ ಶೃಣು | ಯೇನ ಶ್ರುತೇನಕಿಂ ಭವತಿ | ಜೇಂ ಪಾವಹಿ ಯೇನ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರದ್ವಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ | ಕಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ | ಪರಮೇಷ್ಟಿ ಪರಮೇಷ್ಟಿಪದಂ ಮುಕ್ತಿಪದಮಿತಿ | ಅತೋ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಷಯಭೂತಾನಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಚೂಲಿಕಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ | 'ಪರಿಣಾಮ ಜೀವ ಮುತ್ತಂ ಸಪದೇಸಂ ಏಯ ಖಿತ್ತ ಕಿರಿಯಾ ಯ | ಣಿಚ್ಚಂ ಕಾರಣ ಕತ್ತಾ ಸವ್ವಗದಂ ಇದರಮ್ಹಿಯ ಪವೇಸೋ |' ಪರಿಣಾಮ ಇತ್ಯಾದಿ | 'ಪರಿಣಾಮ' ಪರಿಣಾಮಿನೌ ಜೀವಪುದ್ಗಲೌ ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಾಭ್ಯಾಂ ಶೇಷಚಿತ್ತಾದಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜೀವಪುದ್ಗಲವದ್ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನ-ಪರ್ಯಾಯಾಭಾವಾತ್ ಮುಖ್ಯವ್ಯತ್ಯಾ ಪುನರಪರಿಣಾಮೀನಿ ಇತಿ | 'ಜೀವ' ಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಂ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯಂ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ ತೇನ ಜೀವತಿತಿ ಜೀವಃ, ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಪುನಃ ಕರ್ಮೋದಯಜನಿತದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪೈಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ಪ್ರಾಣೈರ್ಜೀವತಿ ಜೀವಿಷ್ಯತಿ ಜೀವಿತಪೂರ್ವೋ ವಾ ಜೀವಃ ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಪುನರಜೀವರೂಪಾಣಿ | 'ಮುತ್ತಂ' ಅಮೂರ್ತಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಾ

ಗಾಥೆ - ೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮಱಂ] ನಾನು [ವವಹಾರೇಣ ವಿ] ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಲೇ [ಏಷಾ ದಿಟಿ] ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ (ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಸ್ವರೂಪ) [ಣಿಯಮೇಂ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಕಹಿಯಲು] ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ, [ಏವಹಿಂ] ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ಈಗ ನೀನು ಕ್ರಮದಿಂದ [ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು] ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು [ಸುಣಿ] ಆಲಿಸು [ಜೇಂ] ಅದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಗಳೆರಡನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ [ಪರಮೇಷ್ಟಿ ಪಾವಹಿ] ನೀನು ಪರಮೇಷ್ಟಿಪದ-ಮೋಕ್ಷಪದ ಪಡೆಯುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈಗ ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ವಿಷಯಭೂತಗಳಾದ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಚೂಲಿಕಾರೂಪದಿಂದ (ಸಾಂಗೋಪಾಂಗ, ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ) ಮಾಡುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಾಮ, ಜೀವ, ಮೂರ್ತ, ಸಪ್ರದೇಶ, ಏಕ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕ್ರಿಯೆ, ನಿತ್ಯ, ಕಾರಣ, ಕರ್ತೃ, ಸರ್ವಗತ, ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ರವೇಶತೆ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ವಚನಗಳನ್ನು ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಸುವುದು.

೧) 'ಪರಿಣಾಮ' ಈ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲ ಇವೆರಡು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸ್ವಭಾವ-ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲದ ಹಾಗೆ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನ ಪರ್ಯಾಯದ ಸದ್ಭಾವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯತ್ವವಾಗಿ ಅವು ಅಪರಿಣಾಮಿಯಿವೆ.

೨) 'ಜೀವ' ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ 'ಪ್ರಾಣ' ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ವಿಶುದ್ಧ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದು ಜೀವಿಸುತ್ತದೆ ಅದು ಜೀವವಿದೆ, ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಂತೂ ಕರ್ಮೋದಯ ಜನ್ಯ-ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಯಾವುದು

ಸ್ವರ್ಶರಸಗಂಧವರ್ಣವತೀ ಮೂರ್ತಿರುಚ್ಯತೇ ತದ್ಭಾವಾನ್ಮೂರ್ತಃ ಪುದ್ಗಲಃ | ಜೀವದ್ರವ್ಯಂ ಪುನರನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತ-
ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಮೂರ್ತಮಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನಾಮೂರ್ತಮ್ | ಧರ್ಮಾ ಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ
ಚಾಮೂರ್ತಾನಿ | 'ಸಪದೇಸಂ' ಲೋಕಮಾತ್ರ ಪ್ರಮಿತಾಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶಲಕ್ಷಣಂ ಜೀವದ್ರವ್ಯಮಾದಿಂ ಕೃತ್ವಾ
ಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಂಜ್ಞಾನಿ ಸಪ್ರದೇಶಾನಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಪುನರ್ಬಹುಪ್ರದೇಶ ಲಕ್ಷಣಕಾಯತ್ವಾ-
ಭಾವಾದಪ್ರದೇಶಮ್ | 'ಏಯ' ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶದ್ರವ್ಯಾಣ್ಯೇಕಾನಿ ಭವಂತಿ
ಜೀವಪುದ್ಗಲಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಪುನರನೇಕಾನಿ ಭವಂತಿ | 'ಖೇತ್ರಂ' ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಾಣಾಮವಕಾಶದಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್
ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಕಾಶಮೇಕಂ ಶೇಷಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ | 'ಕಿರಿಯಾ ಯ' ಕ್ಷೇತ್ರಾತ್ಕ್ಷೇತ್ರಾಂತರಗಮನರೂಪಾ
ಪರಿಸ್ಪಂದವತೀ ಚಲನವತೀ ಕ್ರಿಯಾ ಸಾ ವಿದ್ಯತೇ ಯಯೌಸೌ ಕ್ರಿಯಾವಂತೌ ಜೀವಪುದ್ಗಲೌ
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಪುನರ್ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಾಣಿ | 'ನಿಚ್ಚಂ' ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ
ಯದ್ಯಪ್ಯರ್ಥಪರ್ಯಾಯತ್ವೇನಾನಿತ್ಯಾನಿ ತಥಾಪಿ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾಭಾವಾತ್ ನಿತ್ಯಾನಿ
ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನಚ, ಜೀವಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯೇ ಪುನರ್ಯದ್ಯಪಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ನಿತ್ಯೇತಥಾಪ್ಯ ಗುರುಲಘು
ಪರಿಣತಿರೂಪ ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಚಾನಿತ್ಯೇ | 'ಕಾರಣ' ಪುದ್ಗಲಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣಿ
ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಶರೀರವಾಚ್ಛಿನ್ಯಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿಗತಿ- ಸ್ಥಿತ್ಯವಗಾಹವರ್ತನಾಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕುರ್ವಂತಿ
ಇತಿ ಕಾರಣಾನಿ ಭವಂತಿ, ಜೀವದ್ರವ್ಯಂ ಪುನರ್ಯದ್ಯಪಿ ಗುರುಶಿಷ್ಯಾದಿರೂಪೇಣ ಪರಸ್ಪರೋಪಗ್ರಹಂ ಕರೋತಿ ತಥಾಪಿ

ಜೀವಿಸುತ್ತದೆ, ಜೀವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮೊದಲು ಜೀವಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅದು ಜೀವವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ
ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಜೀವರೂಪವಿವೆ.

೩) 'ಮುಕ್ತಂ' ಅಮೂರ್ತ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಸ್ವರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣವುಳ್ಳವುಗಳು
ಅವು ಮೂರ್ತವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಆ ಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಪುದ್ಗಲವು ಮೂರ್ತವಿದೆ, ಆದರೆ ಜೀವದ್ರವ್ಯವಂತೂ
ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮೂರ್ತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅಮೂರ್ತವಿದೆ.
ಮತ್ತು ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಹಾಗೂ ಕಾಲ ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಮೂರ್ತವಿವೆ.

೪) 'ಸಪದೇಸಂ' ಲೋಕಮಾತ್ರ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಿಯಾದ ಜೀವದ್ರವ್ಯದಿಂದ
ಹಿಡಿದು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯನಾಮದ ಐದೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸಪ್ರದೇಶಿಯಿವೆ, ಆದರೆ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವಂತೂ
ಬಹುಪ್ರದೇಶಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಕಾಯತ್ವದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅಪ್ರದೇಶವಿದೆ.

೫) 'ಏಯ' ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಈ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳು
ಒಂದೊಂದು ಇವೆ, ಆದರೆ ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ.

೬) 'ಖೇತ್ರ' ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆಕಾಶವು ಒಂದೇ
ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ, ಆದರೆ ಉಳಿದ ಐದೂ ದ್ರವ್ಯಗಳಂತೂ ಅಕ್ಷೇತ್ರವಿವೆ.

೭) 'ಕಿರಿಯಾ ಯ' ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಮನರೂಪವಾದ ಪರಿಸ್ಪಂದವುಳ್ಳ-ಚಲನೆ
ಯುಳ್ಳ ಕ್ರಿಯೆಯು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲ ಇವೆರಡು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಕ್ರಿಯಾವಂತವಿವೆ, ಆದರೆ
ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳಂತೂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಿವೆ,

ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಕಿಮಪಿ ನ ಕರೋತೀತ್ಯಕಾರಣಮ್ | 'ಕತ್ತಾ' ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕೇಣ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಯದ್ಯಪಿ ಬಂಧಮೋಕ್ಷದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪಘಟಪಟಾದೀನಾಮಕರ್ತಾರ್ ಜೀವಸ್ತಥಾಪ್ಯಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಶುಭಾಶುಭೋಪಯೋಗಾಭ್ಯಾಂ ಪರಿಣತಃ ಸನ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪಬಂಧಯೋಃ ಕರ್ತಾರ್ ತತ್ಪಲಭೋಕ್ತಾ ಚ ಭವತಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪೇಣ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇನ ತತ್ಪರಿಣತಃ ಸನ್ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತಾರ್ ತತ್ಪಲಭೋಕ್ತಾ ಚ | ಶುಭಾಶುಭಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮಾನಾಂ ಪರಿಣಮನಮೇವ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮಿತಿ | ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಚ ಸ್ವಕೀಯಸ್ವಕೀಯ ಪರಿಣಾಮೇನ ಪರಿಣಮನಮೇವ ಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ವಸ್ತುವೃತ್ತ್ಯಾ ಪುನಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿರೂಪೇಣಾಕರ್ತೃತ್ವಮೇವ | 'ಸವ್ವಗದಂ' ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಗತಮಾಕಾಶಂ ಭೃತ್ಯೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಚ ಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಜೀವದ್ರವ್ಯಂ ತು ಪುನರೇಕೈಕಜೀವಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಲೋಕಪೂರಣಾವಸ್ಥಾಂ ವಿಹಾಯಾಸರ್ವಗತಂ ನಾನಾಜೀವಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಗತಮೇವ ಭವತೀತಿ | ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಪುನರೇಕಕಾಲಾಣುದ್ರವ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಗತಂ ಶೇಷಪುದ್ಗಲಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಗತಂ ನ ಭವತೀತಿ | ಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಪುನರೇಕಕಾಲಾಣುದ್ರವ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಗತಂ ನ ಭವತಿ ಲೋಕಪ್ರದೇಶಪ್ರಮಾಣನಾನಾಕಾಲಾಣುವಿವಕ್ಷಯಾ ಲೋಕೇ ಸರ್ವಗತಂ ಭವತಿ | 'ಇದರಮ್ನಿಯಪವೇಸೋ'

೮) 'ಣಿಚ್ಚ' ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನಿತ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ನಿತ್ಯವಿವೇ, ಆದರೆ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಗಳು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಗುರುಲಘುಪರಿಣತಿರೂಪವಾದ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನ ಪರ್ಯಾಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನಿತ್ಯವಿವೇ.

೯) 'ಕಾರಣ' ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶರೀರ, ವಾಣಿ, ಮನಸ್ಸು, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದ ಗತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಅವಗಾಹನ, ವರ್ತನಾರೂಪ ಜೀವದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕಾರಣಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಜೀವದ್ರವ್ಯವಂತೂ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳದೇನೂ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವವು ಅಕಾರಣವಿದೆ.

೧೦) 'ಕತ್ತಾ' ಜೀವವು ಶುದ್ಧ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷದ, ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪಗಳಾದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಮತ್ತು ಘಟ-ಪಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಕರ್ತೃವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುಭಾಶುಭ ಉಪಯೋಗರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ ಬಂಧದ ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಫಲದ ಭೋಕ್ತೃವಿದೆ. ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಮೋಕ್ಷದ ಕರ್ತೃ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲದ ಭೋಕ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ. ಶುಭ, ಅಶುಭ, ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮಗಳರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೇ ಕರ್ತೃತ್ವವಿದೆಯೆಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೇ ಕರ್ತೃತ್ವವಿದೆ, ಮತ್ತು ವಸ್ತುದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಂತೂ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಾದಿಗಳರೂಪದಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ.

ಯದ್ಯಪಿ ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಾಣಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣೈಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹೇನಾನ್ಯೋನ್ಯಾನುಪ್ರವೇಶೇನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಚೇತನಾದಿಸ್ವಕೀಯಸ್ವಕೀಯಸ್ವರೂಪಂ ನ ತ್ಯಜಂತೀತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಅಣ್ಣೋಣ್ಣಂ ಪವಿಸಂತಾ ದಿಂತಾ ಓಗಾಸಮಣ್ಣಮಣ್ಣಸ್ಸ | ಮೇಲಂತಾ ವಿ ಯ ಣಿಚ್ಚಂ ಸಗಸಬ್ಭಾವಂ ಣ ವಿಜಹಂತಿ ||' | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವಿಷಯಭೂತೇಷು ಷಡ್ಧವ್ಯೇಷು ಮಧ್ಯೇ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಾದಿಗುಣಸ್ವಭಾವಂ ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರರಹಿತಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಮೇವೋಪಾದೇಯಮ್ ||೨೮|| ಏವಮೇಕೋನವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಸ್ಥಲೇ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವೇನ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರತ್ರಯಂ ಗತಮ್ | ಇದಂ ಪುನರಂತರಂ ಸ್ಥಲಂ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಂ ಷಡ್ಧವ್ಯಧ್ಯೇಯಭೂತವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ- ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸಮಾಪ್ತಮಿತಿ |

ಅಥ ಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯಾನಧ್ಯವಸಾಯರಹಿತಂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

೧೧) 'ಸವ್ವಗದಂ' ಆಕಾಶವು ಲೋಕಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತವಿದೆ, ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತವಿವೆ. ಮತ್ತು ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಒಂದೊಂದು ಜೀವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೇವಲೇ ಸಮುದ್ಭೂತದಲ್ಲಿ ಲೋಕಪೂರಣದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಸರ್ವಗತವಿದೆ, ಅನೇಕ ಜೀವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತವೇ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಲೋಕರೂಪ ಮಹಾಸ್ಕಂಧದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತವಿದೆ, ಉಳಿದ ಪುದ್ಗಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತವಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತವಿಲ್ಲ, ಲೋಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳಷ್ಟು ಅನೇಕ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಗತವಿದೆ.

೧೨) 'ಇದರಮ್ಹಿ ಯಪವೇಸೋ' ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಚೇತನ ಮೊದಲಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಏಳನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಅವು (ಆರೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು) ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಅವಕಾಶಕೊಡುತ್ತವೆ ಕ್ಷೀರನೀರದಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಒಂದಾಗಿ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.'

ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ದ ವಿಷಯಭೂತಗಳಾದ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವೂ, ಶುಭಾಶುಭ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಹಿತವೂ ಆದ ಒಂದು ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು. ಮತ್ತು ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಅಂತರಸ್ಥಳವು ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳು ಧ್ಯೇಯ(ವಿಷಯ)ವಿರುವಂಥ ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈಗ ಸಂಶಯ, ವಿಪರ್ಯಯ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯವಸಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಜಂ ಜಹ ಥಕ್ಕ ಉ ದವ್ವ ಜಿಯ ತಂ ತಹ ಜಾಣಇ ಜೋ ಜಿ |

ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಭಾವಡಲು ಣಾಣು ಮುಣೆಜ್ಜಹಿ ಸೋ ಜಿ ||೨೯||

ಯದ್ ಯಥಾ ಸ್ಥಿತಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಜೀವ ತತ್ ತಥಾ ಜಾನಾತಿ ಯ ಏವ |

ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧೀ ಭಾವಃ ಜ್ಞಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಸ ಏವ ||೨೯||

ಜಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಂ ಯತ್ ಜಹ ಯಥಾ ಥಕ್ಕಲು ಸ್ಥಿತಂ ದವ್ವ ದ್ರವ್ಯಂ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ತಂ ತತ್ ತಹ ತಥಾ ಜಾಣಇ ಜಾನಾತಿ ಜೋ ಜಿ ಯ ಏವ | ಯ ಏವ ಕಃ | ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಭಾವಡಲು ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧೀ ಭಾವಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಣಾಣು ಮುಣೆಜ್ಜಹಿ ಜ್ಞಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಸೋ ಜಿ ಸ ಏವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆತ್ಮ ಪರಿಣಾಮ ಇತಿ | ತಥಾ ಚ ಯದ್ ದ್ರವ್ಯಂ ಯಥಾಸ್ಥಿತಂ ಸತ್ತಾಲಕ್ಷಣಂ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಧ್ರೌವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ವಾ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಲಕ್ಷಣಂ ವಾ ಸಪ್ತಭಂಗ್ಯಾತ್ಮಕಂ ವಾ ತತ್ ತಥಾ ಜಾನಾತಿ ಯ ಆತ್ಮಸಂಬಂಧೀ ಸ್ವಪರಿಚ್ಛೇದಕೋಭಾವಃ ಪರಿಣಾಮಸ್ತತ್ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ತತ್ತ ವಿಚಾರಕಾಲೇ ಸ್ವಪರಪರಿಚ್ಛೇದಕಂ ಜ್ಞಾನಂ ಭಣ್ಯತೇ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪುನರ್ವೀತರಾಗ- ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ಬಹಿರುಪಯೋಗೋ ಯದ್ಯಪ್ಯನೀಹಿತವೃತ್ತ್ಯಾ ನಿರಸ್ತಸ್ತಥಾಪೀಹಾಪೂರ್ವಕವಿಕಲ್ಪಾ- ಭಾವಾದ್ಗೌಣತ್ವ ಮಿತಿಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಮೇವ ಜ್ಞಾನಮುಚ್ಯತೇ ||೨೯||

ಅಥ ಸ್ವಪರದ್ರವ್ಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಾಗಾದಿರೂಪಪರದ್ರವ್ಯವಿಷಯಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪತ್ಯಾಗೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಅವಸ್ಥಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಚಾರಿತ್ರಮಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೋ ಜಿ ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಭಾವಡಲು] ಯಾವ ಆತ್ಮನ ಪರಿಣಾಮವು [ಜಂ ಜಹ ಥಕ್ಕಲು ದವ್ವ ತಂ ತಹ] ಹೇಗೆ ದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅದನ್ನು [ಜಾಣಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ [ಸೋ ಜಿ] ಆ ಆತ್ಮಪರಿಣಾಮವೇ [ಣಾಣು ಮುಣೆಜ್ಜಹಿ] ಜ್ಞಾನವಿದೆಯೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆ ದ್ರವ್ಯವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಿರವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಂದರೆ ಅದು ಸತ್ತಾಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಧ್ರೌವ್ಯಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅಥವಾ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅಥವಾ ಸಪ್ತಭಂಗೀಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅದನ್ನು ಆತ್ಮನ ಯಾವ ಸ್ವಪರಪರಿಚ್ಛೇದಕಭಾವವು-ಪರಿಣಾಮವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ.

ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸವಿಕಲ್ಪ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ ದ್ವ ವಿಚಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪರಿಚ್ಛೇದಕವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಉಪಯೋಗವು ಉದಾಸೀನವಿದೆ ನಿಜ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಈಹಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪದ ಅಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ

ಎಲೈ ಜೀವ ಆ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಯಥಾಸ್ಥಿತ ಸ್ವರೂಪವನು |

ತಿಳಿಯುವ ಆತ್ಮಪರಿಣಾಮವೆ ಜ್ಞಾನವಿದೆಯೆಂದರಿತುಕೊ ನೀನು ||೨೯||

ಜಾಣವಿ ಮಣ್ಣವಿ ಅಪ್ಪು ಪರು ಜೋ ಪರ-ಭಾಲು ಚವಿಇ |

ಸೋ ಳೆಲು ಸುದ್ಧಲು ಭಾವಡಲು ಣಾಣೆಹಿಂ ಚರಣು ಹವೇಇ ||೩೦||

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮತ್ವಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಪರಂ ಯಃ ಪರಭಾವಂ ತ್ಯಜತಿ |

ಸ ನಿಜಃ ಶುದ್ಧಃ ಭಾವಃ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಚರಣಂ ಭವತಿ ||೩೦||

ಜಾಣವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಾಣವಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ಕೇವಲಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಣ್ಣವಿ ತತ್ತಾ ಧ್ವಶ್ರದ್ಧಾನ-
ಲಕ್ಷಣಪರಿಣಾಮೇನ ಮತ್ವಾ ಶ್ರದ್ಧಾಯ | ಕಮ್ | ಅಪ್ಪುಪರು ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ಪರಂ ಚ ಜೋ ಯಃ ಕರ್ತಾಪರಭಾಲು-
ಪರಭಾವಂ ಚವಿಇ ತ್ಯಜತಿ ಸೋ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಳೆಲು ನಿಜಃ ಸುದ್ಧಲು ಭಾವಡಲು ಶುದ್ಧೋ ಭಾವೋ ಣಾಣೆಹಿಂ
ಚರಣು ಹವೇಇ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ ಚರಣಂ ಭವತಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ-
ಸ್ವದ್ರವ್ಯಂ ತದ್ವಿಪರೀತಂ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಚ ಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯಾನಧ್ಯವಸಾಯರಹಿತೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ಪೂರ್ವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ
ಶಂಕಾದಿದೋಷರಹಿತೇನ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಪರಿಣಾಮೇನ ಶ್ರದ್ಧಾಯ ಚ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಮಾಯಾಮಿಥ್ಯಾನಿದಾನಶಲ್ಯ-
ಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಚಿಂತಾಜಾಲತ್ಯಾಗೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಪರಮಾನಂದಸುಖರಸಾಸ್ವಾದತೃಪ್ತೋಭೂತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ ಸ

ಅದರ ಗೌಣತೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಸ್ವ-ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪವಾದ ಆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳ
ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವಂಥ ಆ ಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ -೩೦

**ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪು ಪರು] ಸ್ವ-ಪರಗಳನ್ನು [ಜಾಣವಿ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು,
ಅದರಂತೆ [ಮಣ್ಣ ವಿ] ತತ್ತಾ ಧ್ವಶ್ರದ್ಧಾನಸ್ವರೂಪ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡಿ [ಜೋ ಪರ-ಭಾಲು ಚವಿಇ]
ಯಾವನು ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ [ಸೋ ಳೆಲುಸುದ್ಧಲು ಭಾವಡಲು] ಅವನ ನಿಜಶುದ್ಧಭಾವವು
[ಣಾಣೆಹಿಂ ಚರಣು ಹವೇಇ] ಜ್ಞಾನಿಪುರುಷರ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.**

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಸ್ವದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ
ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಶಯ, ವಿಪರ್ಯಯ ಮತ್ತು ಅನಧ್ಯವಸಾಯದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಶಂಕಾದಿದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಮಾಡಿ,
ಮಾಯೆ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಹಾಗೂ ನಿದಾನ ಈ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತಾಜಾಲದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ,
ಪರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ಸುಖರಸಾಸ್ವಾದದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವಂಥ ಪುರುಷರೇ ಅಭೇದದಿಂದ (ಅಭೇದ
ನಯದಿಂದ) ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರರಿದ್ದಾರೆ.

ನಿಜಪರಗಳ ತಿಳಿದು ಶ್ರದ್ಧೆಮಾಡಿ ಪರಭಾವಗಳ ತೊರೆಯುವಾ |

ನಿಜಶುದ್ಧಭಾವವದು ಜ್ಞಾನಿಪುರುಷರ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುವುದು ||೩೦||

ಪುರುಷ ಏವಾಭೇದೇನ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೦|| ಏವಂ ಮೋಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷ ಫಲ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗಾದಿಪ್ರತಿಪಾದಕದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯಂ ಷಡ್ರವ್ಯಶ್ರದ್ಧಾನಲಕ್ಷಣವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರಾಣಿ ಚತುರ್ದಶಃ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರದ್ವಯಮಿತಿ ಸಮುದಾಯೇನೈಕೋನವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಸ್ಥಲಂಸಮಾಪ್ತಮ್ |

ಅಥಾನಂತರಮಭೇದರತ್ನತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಂ ಕಥ್ಯತೇ, ತತ್ರಾದೌ ತಾವತ್ ರತ್ನತ್ರಯಭಕ್ತಭವ್ಯಜೀವಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜೋ ಭತ್ತಲು ರಯಣ-ತ್ತಯಹ ತಸು ಮುಣಿ ಲಕ್ಷಣು ಏಲು |

ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಗುಣ-ಣಿಲಲು ತಾಸು ವಿ ಅಣ್ಣು ಣ ರ್ಪುಲಲು ||೩೧||

ಯಃ ಭಕ್ತಃ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಮನ್ಯಸ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಏತತ್ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಗುಣನಿಲಯಂ ತಸ್ಯಾಪಿ ಅನ್ಯತ್ ನ ಧ್ಯೇಯಮ್ ||೩೧||

ಜೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಯಃ ಭತ್ತಲು ಭಕ್ತಃ | ಕಸ್ಯ | ರಯಣತ್ತಯಹಂ ರತ್ನತ್ರಯಸಂಯುಕ್ತಸ್ಯ ತಸು ತಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕಿಂ ಜಾನೀಹಿ | ಲಕ್ಷಣು ಲಕ್ಷಣಂ ಏಲು ಇದಮಗ್ರೇ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಮ್ | ಇದಂ ಕಿಮ್ | ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ | ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಗುಣಣಿಲಲು ಗುಣನಿಲಯಂ ಗುಣಗೃಹಂ ತಾಸು ವಿ ತಸ್ಯೈವ ಜೀವಸ್ಯ ಅಣ್ಣು ಣ ರ್ಪುಲಲು ನಿಶ್ಚಯೇನಾನ್ಯದ್ವಹಿದ್ರವ್ಯಂ

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಎರಡನೇ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳು, ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳು, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೀಗೆ ಸಮುದಾಯರೂಪದಿಂದ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟುಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತನಾದ ಭವ್ಯಜೀವನ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ರಯಣತ್ತಯಹಂ ಭತ್ತಲು] ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ [ತಾಸು] ಆ ಜೀವನ [ಏಲು ಲಕ್ಷಣು] ಈ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀನು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಏನೆಂದರೆ [ಗುಣ-ಣಿಲಲು ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ] ಗುಣಗಳ ನಿಲಯನಾದಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ತಾಸು ವಿ ಅಣ್ಣು] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯದ್ರವ್ಯವು [ಣ ರ್ಪುಲಲು] ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಜೀವ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತನಿದ್ದವನು ಲಕ್ಷಣವ ತಿಳಿ ನೀನು |

ತವಗುಣನಿಲಯನಾದಾತ್ಮನನುತೊರೆದನ್ಯ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ ||೩೧||

ಧ್ಯೇಯಂ ನ ಭವತಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ವ್ಯವಹಾರೇಣ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಪ್ರಭೃತಿಷಡ್ವ್ಯವ್ಯಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಪ್ತತತ್ತ್ವನವಪದಾರ್ಥವಿಷಯೇ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾಹಿಂಸಾದಿವ್ರತಶೀಲಪರಿಪಾಲನರೂಪಸ್ಯ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಸುಧಾರಸಾಸ್ವಾದಪರಿಣತನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಸ್ಯಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ಚ ಯೋಽಸೌ ಭಕ್ತಸ್ತಸ್ಯೇದಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಾನೀಹಿ | ಇದಂ ಕಿಮ್ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಚಿತ್ರಸ್ಥಿತಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದೇವೇಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿ-ವಿಭೂತಿ-ವಿಶೇಷಕಾರಣಂ ಪರಂಪರಯಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿರೂಪಸ್ತವಸ್ತುಸ್ತವ-ಗುಣಸ್ತವಾದಿಕಂ ವಚನೇನ ಸ್ತುತ್ಯಂ ಭವತಿ ಮನಸಾ ಚ ತದಕ್ಷರರೂಪಾದಿಕಂ ಪ್ರಾಥಮಿಕಾನಾಂ ಧ್ಯೇಯಂ ಭವತಿ, ತಥಾಪಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಿಕಾಲೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಪರಿಣತಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ಧ್ಯೇಯ ಇತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಯೋಽಸಾವನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಧ್ಯೇಯೋ ಭವತಃ ಸ ಏವ ನಿಶ್ಚಯೇನೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ||31||

ಅಥ ಯೇ ಜ್ಞಾನಿನೋ ನಿರ್ಮಲರತ್ನತ್ರಯಮೇವಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ತೇ ಮೋಕ್ಷಪದಾರಾಧಕಾಃ ಸಂತೋ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಂತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಜೇ ರಯಣ-ತ್ರಲು ಢಿಮ್ಲಲಲು ಕಾಣಿಯ ಅಪ್ಪು ಭಣಂತಿ |

ತೇ ಆರಾಹಯ ಸಿವ-ಪಯಹ ಢಿಯ-ಅಪ್ಪಾ ರ್ಪುಾಯಂತಿ ||೩೨||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಮೊದಲಾಗಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಸಪ್ತತತ್ತ್ವ, ನವಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತ, ಶೀಲದ ಪರಿಪಾಲನರೂಪವಾದ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಸದಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖಸುಧಾರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಅನುಚರಣರೂಪವಾದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತನಿವದನದು ಇದು ಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದಾಗ್ಯೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸವಿಕಲ್ಪ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭೂತಿಯ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ರೂಪದಸ್ತವನ, ವಸ್ತುಸ್ತವನ, ಗುಣಸ್ತವನ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ವಚನದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕರಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವರ ಅಕ್ಷರರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿಶ್ಚಯ ರತ್ನತ್ರಯದ ಪರಿಣತಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಪರಿಣತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಅನಂತಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿಮಲರತ್ನತ್ರಯವನೆ ಆತ್ಮನೆನ್ನುವರು |

ಅವರು ಶಿವಪದದಾರಾಧಕರಿದ್ದವರೆ ನಿಜಾತ್ಮನ ಜಾನಿಪರು ||೩೨||

ಯೇ ರತ್ನತ್ರಯಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಣಂತಿ |

ತೇ ಆರಾಧಕಾಃ ಶಿವಪದಸ್ಯ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ||೩೨||

ಚೇ ಇತ್ಯಾದಿ | ಯೇ ಕೇಚನ ರಯಣತ್ತಲು ರತ್ನತ್ರಯಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಣಿಮ್ನ ಲಲು ನಿರ್ಮಲಂ ರಾಗಾದಿದೋಷರಹಿತಮ್ | ಕಥಂಭೂತಾ ಯೇ | ಕಾಣಿಯ ಜ್ಞಾನಿನಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಅಪ್ಪು ಭಣಂತಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಮೇವಾತ್ಮಾನಂ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಂ ಭಣಂತಿ ಮನ್ಯಂತೇ ತೇ ಆರಾಹಯ ತೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಃ ಪುರುಷಾಃ ಆರಾಧಕಾ ಭವಂತಿ | ಕಸ್ಯ | ಸಿವಪಯಹಂ ಶಿವಪದಸ್ಯ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಮೋಕ್ಷಪದಸ್ಯ | ಮೋಕ್ಷಪದಾರಾಧಕಾಃ ಸಂತಃ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಣಿಯಅಪ್ಪಾ ರ್ಪಾಯಂತಿ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಇತಿ | ತಥಾ ಚ ಯೇ ಕೇಚನ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿನಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಲಕ್ಷಣಂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಮೇವಾಭೇದನಯೇನನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಂತೇ ತೇ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಮೋಕ್ಷಪದಾರಾಧಕಾ ಭವಂತಿ | ಆರಾಧಕಾಃ ಸಂತಃ ಕಿಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಭಾವಯಂತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೩೨||

ಅಥಾತ್ಮಾನಂ ಗುಣಸ್ವರೂಪಂ ರಾಗಾದಿದೋಷರಹಿತಂ ಯೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ತೇ ಶೀಘ್ರಂ ನಿಯಮೇನ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಂತೇ ಇತಿ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿರ್ಮಲರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಪದದ ಆರಾಧಕರಾಗುತ್ತ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚೇ ಕಾಣಿಯ] ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಣಿಮ್ನ ಲಲು] ನಿರ್ಮಲವಾದ [ರಯಣತ್ತಲು] ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು [ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನೆಂದು [ಭಣಂತಿ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ [ತೇ] ಆ ಪುರುಷರು [ಸಿವಪಯಹಂ ಆರಾಹಯ] ಶಿವಪದದ ಆರಾಧಕರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರೇ [ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾರ್ಪಾಯಂತಿ] ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಕೆಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿರ್ಮಲ ಎಂದರೆ ರಾಗಾದಿದೋಷಗಳಿಲ್ಲದ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೇ- ರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಆತ್ಮನಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪುರುಷರು 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷಪದದ ಆರಾಧಕರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಮೋಕ್ಷಪದದ ಆರಾಧಕರಾಗುತ್ತ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿಸ್ತಾರ :- ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಯಾವ ಕೆಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೇ ಅಭೇದನಯದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷಪದದ ಆರಾಧಕರಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಆರಾಧಕರಾಗುತ್ತ ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ-ಯಾರನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸದೆ ಕೇವಲ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನವುಳ್ಳ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಯಾರು ರಾಗಾದಿದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ, ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ನಿಯಮದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಅಷ್ಟಾ ಗುಣಮಲು ಢೆಮ್ಮಲಲು ಅಣುದಿಣು ಜೇ ರೂಾಯಂತಿ |

ತೇ ಪರಣೆಯಮೇ ಪರಮ-ಮುಣಿ ಲಹು ಢೆವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ ||೩.೩||

ಆತ್ಮಾನಂ ಗುಣಮಯಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಅನುದಿನಂ ಯೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ |

ತೇ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ಪರಮಮುನಯಃ ಲಘು ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭಂತೇ ||೩.೩||

ಅಷ್ಟಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಷ್ಟಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಗುಣಮಲು ಗುಣಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣನಿರ್ವೃತ್ತಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಢೆಮ್ಮಲಲು ನಿರ್ಮಲಂ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಮಲರಹಿತಂ ಅಣುದಿಣು ದಿನಂದಿನಂ ಪ್ರತಿ ಅನುದಿನಮನವರತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಇತ್ಥಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಂ ಜೇ ರೂಾಯಂತಿ ಯೇ ಕೇಚನ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ತೇ ಪರ ತೇ ಏವ ನಾನ್ಯೇ ಢೆಯಮೇಂ | ನಿಶ್ಚಯೇನ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಾಸ್ತೇ | ಪರಮಮುಣಿ ಪರಮಮುನಯಃ ಲಹು ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ಲಹಂತಿ ಲಭಂತೇ | ಕಿಂ ಲಭಂತೇ | ಢೆವ್ವಾಣು ನಿರ್ವಾಣಮಿತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಅತ್ರೋಕ್ತಂ ಭವದ್ಭಿಯಃ ಏವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತ ಏವ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಂತೇ ನ ಚಾನ್ಯೇ | ಚಾರಿತ್ರಸಾರಾದೌ ಪುನರ್ಭಣಿತಂ ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುಂ ಭಾವಪರಮಾಣುಂ ವಾ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮುತ್ಪಾದಯಂತೀತ್ಯತ್ರ ವಿಷಯೇ ಅಸ್ಮಾಕಂ

ಗಾಥೆ - ೩.೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾರು [ಗುಣಮಲು] ಗುಣಮಯ ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ, [ಢೆಮ್ಮಲಲು] ನಿರ್ಮಲ ಎಂದರೆ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ [ಅಷ್ಟಾ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಅಣುದಿಣು] ನಿರಂತರ [ರೂಾಯಂತಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ [ತೇ ಪರ ಪರಮ-ಮುಣಿ] ಅವರೇ ಪರಮಮುನಿಗಳು [ಢೆಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ಢೆವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ] ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಇತರರು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಕಥನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ- ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದವರೇ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಇತರರಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾವು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ, ಆದರೆ ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣು ಮತ್ತು ಭಾವಪರಮಾಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಚಾರಿತ್ರಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಅಲ್ಲಿ 'ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ದ್ರವ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು 'ಭಾವಪರಮಾಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಾವದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಆದರೆ ಪುದ್ಗಲ ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ 'ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ದ್ರವ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು 'ಭಾವಪರಮಾಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಾವದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ದ್ರವ್ಯ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಅದರ 'ಪರಮಾಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯೆಂದು

**ಯಾವನು ಗುಣಮಯನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನನು ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸುವನು |
ಅವನೆ ಪರಮಮುನಿ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಶೀಘ್ರನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುವನು ||೩.೩||**

ಸಂದೇಹೋಽಸ್ಮಿ | ಅತ್ರ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಃ ಪರಿಹಾರಮಾಹುಃ | ತತ್ರ ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುಶಬ್ದೇನ ದ್ರವ್ಯಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಭಾವಪರಮಾಣುಶಬ್ದೇನ ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ಚ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಟಪ್ಪಣಿಕೇ | ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುಶಬ್ದೇನ ದ್ರವ್ಯಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಭಾವಪರಮಾಣುಶಬ್ದೇನ ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ದ್ರವ್ಯಮಾತ್ರದ್ರವ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಪರಮಾಣುಶಬ್ದೇನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತು ಗ್ರಾಹ್ಯಾ | ಸಾ ಚ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪೋಪಾಧಿರಹಿತಾ ತಸ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿವಿಷಯತ್ವೇನೇಂದ್ರಿಯಮನೋವಿಕಲ್ಪಾತಿತತ್ವಾತ್ | ಭಾವಶಬ್ದೇನ ಸ್ವಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮಃ ತಸ್ಯ ಭಾವಸ್ಯ ಪರಮಾಣುಶಬ್ದೇನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತು ಗ್ರಾಹ್ಯಾ | ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮರಸೀಭಾವವಿಷಯತ್ವೇನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಮನೋ- ವಿಷಯಾತಿತತ್ವಾದಿತಿ | ಪುನರಪ್ಯಾಹ | ಇದಂ ಪರದ್ರವ್ಯಾವಲಂಬನಂ ಧ್ಯಾನಂ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಕಿಲ ಭವದ್ಭಿಃ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನೈವ ಮೋಕ್ಷಃ ಕುತ್ರಾಪಿ ಭಣಿತಮಾಸ್ಮೇ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ- 'ಅಪ್ಪಾ ರೂಪಾಯಹಿ ಣಿಮ್ಬಲಃ' ಇತ್ಯತ್ಯೈವ ಗ್ರಂಥೇ ನಿರಂತರಂ ಭಣಿತಮಾಸ್ಮೇ, ಗ್ರಂಥಾಂತರೇ ಚ ಸಮಾಧಿಶತಕಾದೌ ಪುನಶ್ಚೋಕ್ತಂ ತೈರೇವ ಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಭಿಃ- 'ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾ ಆತ್ಮನೈವಾತ್ಮನಾಸೌ ಕ್ಷಣಮುಪಜನಯನ್ ಸ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಪ್ರವೃತ್ತಃ, ಅಸ್ಯಾರ್ಥಃ | ಆತ್ಮಾನಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಂ ಆತ್ಮಾ ಕರ್ತಾ ಆತ್ಮನೈವಾಧಿಕರಣಭೂತೇ ಅಸೌಪೂರ್ವೋಕ್ತಾತ್ಮಾ ಆತ್ಮನಾ ಕರಣಭೂತೇನ

ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಇದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ವಿಷಯವಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸುಗಳ ವಿಕಲ್ಪ-ಗಳಿಂದ ಅತೀತವಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು 'ಭಾವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಭಾವದ 'ಪರಮಾಣು' ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯು) ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಇದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ಅದು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮರಸೀಭಾವದ ವಿಷಯವಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯದಿಂದ ರಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ನಿಜವಾಗಿ ತಾವು ಈ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಅವಲಂಬನರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವಿರಿ, ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಥನವು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ?

ಉತ್ತರ :- 'ನಿರ್ಮಲ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿರೆ'ಂಬ ಕಥನವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯ ಳನೇ ಗಾಢೆಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ- 'ತಾನು ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ಅವನು ಸ್ವಯಂಭೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ- ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದ್ರವ್ಯಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯು ಧ್ಯೇಯಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದೊಳಗೆ ಹೇಳಿದ ನಲವತ್ತೆರಡು ಭೇದಗಳನ್ನು ಅನೀಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಕ್ಷಣಮಂತರ್ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರಂ ಉಪಜನಯನ್ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿನಾರಾಧಯನ್ ಸ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಪ್ರವೃತ್ತಃ
 ಸರ್ವಜ್ಞೋಚಾತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯೇ ಚ ತತ್ರ ದ್ರವ್ಯಭಾವಪರಮಾಣುಧ್ಯೇಯಲಕ್ಷಣೇ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇ ದ್ವ್ಯಧಿ
 ಕಚತ್ವಾಂಶದ್ವಿಕ್ವಲ್ಪಾ ಭಣಿತಾಸ್ತಿಷ್ಯಂತಿ ತೇ ಪುನರನೀಹಿತವೃತ್ತ್ಯಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಃ | ಕೇನ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನೇತಿ ಚೇತ್ | ಯಥಾ
 ಪ್ರಥಮೌಪಶಮಿಕಸಮ್ಯಕ್ ಗ್ರಹಣಿಕಾಲೇ ಪರಮಾಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಧಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರಣಾದಿವಿಕಲ್ಪಾನ್ ಜೀವಃ ಕರೋತಿ
 ನ ಚಾತ್ರೇಹಾದಿಪೂರ್ವಕತ್ವೇನ ಸ್ಮರಣಮಸ್ತಿ ತಥಾತ್ರ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇ ಚೇತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಪ್ರಾಥಮಿಕಾನಾಂ
 ಚಿತ್ತಸ್ಥಿತಿಕರಣಾರ್ಥಂ ವಿಷಯಕಷಾಯದುರ್ಧ್ಯಾನವಂಚನಾರ್ಥಂ ಚ ಪರಂಪರಯಾ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಮಹದಾದಿ-
 ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಧ್ಯೇಯಮ್, ಪಶ್ಚಾತ್‌ಚಿತ್ತೇ ಸ್ಥಿರೀಭೂತೇ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಮೇವ ಧ್ಯೇಯಂ
 ನಾಸ್ತೇಕಾಂತಃ, ಏವಂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಧ್ಯೇಯವಿಷಯೇ ವಿವಾದೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಇತಿ ||೩೩||

ಅಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಾಹಕಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಂ ಕಥಯತಿ-

ಸಯಲ-ಪಯತ್ಥಹ ಜಂ ಗಹಣು ಜೀವಹ ಅಗ್ನಿಮು ಹೋಇ |

ವತ್ತು-ವಿಸೇಸ-ವಿವಜ್ಜಯಲು ತಂ ಣಿಯ-ದಂಸಣು ಜೋಇ ||೩೪||

ಸಕಲಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಯದ್ ಗ್ರಹಣಂ ಜೀವಾನಾಂ ಅಗ್ನಿಮಂ ಭವತಿ ||

ವಸ್ತುವಿಶೇಷವಿವರ್ಜಿತಂ ತತ್ ನಿಜದರ್ಶನಂ ಪಶ್ಯ ||೩೪||

ಸಯಲ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸಯಲಪಯತ್ಥಹಂ ಸಕಲಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಜಂ ಗಹಣು ಯದ್ ಗ್ರಹಣಮವಲೋ-
 ಕನಮ್ | ಕಸ್ಯ | ಜೀವಹಂ ಜೀವಸ್ಯ ಅಥವಾ ಬಹುವಚನಪಕ್ಷೇ 'ಜೀವಹಂ' ಜೀವಾನಾಮ್ | ಕಥಂಭೂತ-

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಯಾವ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ?

ಉತ್ತರ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲು ಔಪಶಮಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ ದ ಗ್ರಹಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಗಮದೊಳಗೆ
 ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಧಃಪ್ರವೃತ್ತಿಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಜೀವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಈಹಾ
 ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪೂರ್ವಕತೆಯಿಂದ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಕೂಡ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯಕಷಾಯ
 ರೂಪವಾದ ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಕಾರಣರಾದಂಥ ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದ
 ಪರದ್ರವ್ಯದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಅನಂತರ ಚಿತ್ತವು ಯಾವಾಗ ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮುಕ್ತಿಗೆ
 ಕಾರಣವಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಇದು ಏಕಾಂತವಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕ
 ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಧ್ಯೇಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿವಾದ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯದ ಗ್ರಾಹಕವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸತ್ತಾವಲೋಕನರೂಪ ದರ್ಶನದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಜೀವನಿಗೆ ಮೊದಲು ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಸ್ತುವಿಶೇಷವಿಲ್ಲದ |

ಯಾವ ಅವಲೋಕನವಿದೆಯದನು ನೀನು ನಿಜದರ್ಶನವೆಂದು ತಿಳಿ ||೩೪||

ಮವಲೋಕನಮ್ | ಅಗ್ನಿಮು ಅಗ್ನಿಮಂ ಸವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಹೋಇ ಭವತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ |
ವತ್ಪದವಿಸೇವವಿವಚ್ಚಿಯಲು ವಸ್ತುವಿಶೇಷವಿವರ್ಚಿತಂ ಶುಕ್ಲ ಮಿದಮಿತ್ಯಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಂ ತಂ ತತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ
ಣಿಯದಂಸಣು ನಿಜ ಆತ್ಮಾ ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮವಲೋಕನಂ ಜೋಇ ಪಶ್ಯ ಕಾಣೇಹೀತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ |
ನಿಜಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮವಲೋಕನಂ ದರ್ಶನಮಿತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಭವದ್ಭಿರಿದಂ ತು ಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಂ
ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟೀನಾಮಪ್ಯಸ್ತಿ ತೇಷಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತು | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಚಕ್ಷುರಚಕ್ಷುರವಧಿಕೇವಲಭೇದೇನ
ಚತುರ್ಥಾ ದರ್ಶನಮ್ ಅತ್ರ ಚತುಷ್ಟಯಮಧ್ಯೇ ಮಾನಸಮಚಕ್ಷುದರ್ಶನಮಾತ್ಮಾಗ್ರಾಹಕಂ ಭವತಿ, ತಚ್ಚಮಿಥ್ಯಾ-
ತ್ವಾದಿಸಪ್ರಕೃತ್ಯುಪಶಮಕ್ಷಯೋಪಶಮಕ್ಷಯಜನಿತತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನಲಕ್ಷಣಸಮ್ಯಕ್ತಾ ಭಾವಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ-
ಮೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಾಭಾವೇ ಸತಿ ತೇಷಾಂ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟೀನಾಂ ನ ಭವತ್ಯೇವೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೪||

ಅಥ ಭದ್ರಸ್ಥಾನಾಂ ಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಪೂರ್ವಕಂ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ದಂಸಣಪುವ್ವ ಹವೇಇ ಪುಡು ಜಂ ಜೀವಹ ವಿಣ್ಣಾಣು |

ವತ್ತು-ವಿಸೇಸು ಮುಣಂತು ಜಿಯ ತಂ ಮುಣಿ ಅವಿಚಲು ಕಾಣು ||೩೫||

ದರ್ಶನಪೂರ್ವಂ ಭವತಿ ಸ್ಫುಟಂ ಯತ್ ಜೀವಾನಂ ವಿಜ್ಞಾನಮ್ |

ವಸ್ತುವಿಶೇಷಂ ಜಾನನ್ ಜೀವ ತತ್ ಮನ್ಯಸ್ವ ಅವಿಚಲಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ||೩೫||

ಗಾಥೆ - ೩೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಹಂ] ಜೀವನಿಗೆ ಅಥವಾ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಅಗ್ನಿ ಮು] ಸವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನದ
ಮೊದಲು [ಸಯಲ-ಪಯತ್ಥಹಂ] ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ [ವತ್ತು-ವಿಸೇಸ-ವಿವಚ್ಚಿಯಲು] ವಸ್ತುವಿಶೇಷರಹಿತ
ಎಂದರೆ ಇದು ಬೆಳ್ಳಗಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದ [ಜಂ ಗಹಣು] ಯಾವ ಅವಲೋಕನವಿದೆ [ತಂ] ಅದನ್ನು ನೀನು
[ಣಿಯ-ದಂಸಣು ಜೋಇ] ನಿಜಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ-ಅವಲೋಕನವೆಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪ್ರಶ್ನೆ :- ನಿಜಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ-ಅವಲೋಕನವು ದರ್ಶನವಿದೆಯೆಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ,
ಸತ್ತಾವಲೋಕನದರ್ಶನವಂತೂ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗೂ ಇರುತ್ತದೆ, ಅವನಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದೇನೆಂದು
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ತರ :- ದರ್ಶನವು ಚಕ್ಷುದರ್ಶನ, ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನ, ಅವಧಿದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನವೆಂಬ
ಭೇದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡುವ ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನವು
ಆತ್ಮಾಗ್ರಾಹಕವಿರುವುದು, ಮತ್ತು ಅದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಳು ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಉಪಶಮ, ಕ್ಷಯೋಪಶಮ ಹಾಗೂ
ಕ್ಷಯಜನ್ಯ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಅಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ 'ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ಉಪಾದೇಯ-
ವಿದೆ'ಯೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಅಭಾವವಾದರೆ ಆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಭದ್ರಸ್ಥ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸತ್ತಾವಲೋಕನದರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವನಿಗೆ ನಿಯಮದಿ ದರ್ಶನಪೂರ್ವಕ ವಸ್ತು ವಿಶೇಷ ತಿಳಿಯುವ |

ಯಾವ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದದನೆಲೆ ಜೀವ ಅವಿಚಲ ಜ್ಞಾನವೆಂದರಿ ||೩೫||

ದಂಸಣ ಪುವ್ವು ಇತ್ಯಾದಿ | ದಂಸಣಪುವ್ವು ಸಾಮಾನ್ಯಗ್ರಾಹಕನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸತ್ತಾವಲೋಕದರ್ಶನಪೂರ್ವಕಂ ಹವೇಇ ಭವತಿ ಪುಡು ಸ್ಫುಟಂ ಜಂ ಯತ್ ಜೀವಹಂ ಜೀವಾನಾಮ್ | ಕಿಂ ಭವತಿ | ವಿಣ್ಣಾಣು ವಿಜ್ಞಾನಮ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ವತ್ಪುವಿಸೇಸು ಮುಣಂತು ವಸ್ತುವಿಶೇಷಂ ವರ್ಣಸಂಸ್ಥಾನಾದಿವಿಕಲ್ಪಪೂರ್ವಕಂಜಾನನ್ | ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ತಂ ತತ್ ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಕಿಂ ಜಾನೀಹಿ ಅವಿಚಲು ಕಾಣು ಅವಿಚಲಸಂಶಯ- ವಿಪರ್ಯಯಾನಧ್ಯವಸಾಯರಹಿತಂ ಜ್ಞಾನಮಿತಿ | ತತ್ರೇದಂ ದರ್ಶನಪೂರ್ವಕಂ ಜ್ಞಾನಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಮ್ | ಯದ್ಯಪಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲೇ ಪ್ರಸ್ತುತಂ ನ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ಭಣಿತಂ ಭಗವತಾ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ಚಕ್ಷುರಚಕ್ಷುರವಧಿಕೇವಲಭೇದೇನ ದರ್ಶನೋಪಯೋಗಶ್ಚತುರ್ವಿಧೋ ಭವತಿ | ತತ್ರ ಚತುಷ್ಟಯಮಧ್ಯೇ ದ್ವಿತೀಯಂ ಯದಚಕ್ಷುರ್ದರ್ಶನಂ ಮಾನಸರೂಪಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಯಥಾ ಭವ್ಯಜೀವಸ್ಯ ದರ್ಶನಮೋಹಚಾರಿತ್ರಮೋಹೋಪ- ಶಮಕ್ಷಯೋಪಶಮಕ್ಷಯಲಾಭೇ ಸತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರುಚಿರೂಪಂ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭವತಿ ತಥೈವ ಚ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಸ್ಥಿರತಾಲಕ್ಷಣಂ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತಿ ತದಾ ಕಾಲೇ ತತ್ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಸತ್ತಾವಲೋಕಲಕ್ಷಣಂ ಮಾನಸಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದರ್ಶನಂ ಕರ್ತೃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚಾರಿತ್ರಬಲೇನ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನು- ಭೂತಿಧ್ಯಾನೇನ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ಕಸ್ಯ ಭವತಿ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭವ್ಯಜೀವಸ್ಯ ನ ಚಾಭವ್ಯಸ್ಯ | ಕಸ್ಮಾತ್ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚಾರಿತ್ರಾಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೩೫||

ಗಾಥೆ - ೩೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಹಂ] ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಪುಡು] ನಿಯಮದಿಂದ [ದಂಸಣಪುವ್ವು] ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಾಹಕನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸತ್ತಾವಲೋಕನದರ್ಶನಪೂರ್ವಕ [ವತ್ಪು-ವಿಸೇಸು ಮುಣಂತು] ವಸ್ತುವಿಶೇಷವನ್ನು ವರ್ಣಸಂಸ್ಥಾನಾದಿ ಭೇದಪೂರ್ವಕ ತಿಳಿಯುವಂಥ [ಜಂ ವಿಣ್ಣಾಣು ಹವೇಇ] ಯಾವ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ [ತಂ] ಅದನ್ನು [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಅವಿಚಲು ಕಾಣು] ಅವಿಚಲ ಎಂದರೆ ಸಂಶಯ, ವಿಪರ್ಯಯ, ಅನಧ್ಯವಸಾಯರಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಂದು [ಮುಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಇಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾವು ಅದೇಕೆ ಹೇಳಿರುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ :- ಚಕ್ಷುರ್ದರ್ಶನ, ಅಚಕ್ಷುರ್ದರ್ಶನ, ಅವಧಿದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನವೆಂಬ ಭೇದದಿಂದ ದರ್ಶನೋಪಯೋಗವು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಭವ್ಯಜೀವನಿಗೆ ದರ್ಶನಮೋಹ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉಪಶಮ, ಕ್ಷಯೋಪಶಮ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯವಾದೊಡನೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪ-ರುಚಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಂತೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತಾರೂಪದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳೊಳಗೆ ಎರಡನೆಯದಾದ ಮನ ಸಂಬಂಧದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಅಚಕ್ಷುರ್ದರ್ಶನವಿದೆ ಅದು ಮನಸಂಬಂಧದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸತ್ತಾವಲೋಕನರೂಪದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದರ್ಶನವು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರದ ಬಲದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭಾವವು ಜೀವನಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಭವ್ಯ ಜೀವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಥ ಪರಮಧ್ಯಾನಾರೂಢೋ ಜ್ಞಾನೀ ಸಮಭಾವೇನ ದುಃಖಂ ಸುಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಸ ಏವಾಭೇದೇನ ನಿರ್ಜರಾಹೇತುರ್ಭಣ್ಯತೇ ಇತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ದುಕ್ಖು ವಿ ಸುಕ್ಖು ಸಹಂತು ಜಿಯ ಣಾಣಿಲು ರ್ಝಾಣ-ಣಿಲೀಣು |

ಕಮ್ಮಹ ಣಿಜ್ಜರ-ಹೇಲು ತಲು ವುಚ್ಚಇ ಸಂಗ-ವಿಹೀಣು ||೩೬||

ದುಃಖಮಪಿ ಸುಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಜೀವ ಜ್ಞಾನೀ ಧ್ಯಾನವಿಲೀನಃ |

ಕರ್ಮಣಃ ನಿರ್ಜರಾಹೇತುಃ ತಪಃ ಉಚ್ಯತೇ ಸಂಗವಿಹೀನಃ ||೩೬||

ದುಕ್ಖು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ದುಕ್ಖು ವಿ ಸುಕ್ಖು ಸಹಂತು ದುಃಖಮಪಿ ಸುಖಮಪಿ ಸಮಭಾವೇನ ಸಹಮಾನಃ ಸನ್ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ಣಾಣಿಲು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೀ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ರ್ಝಾಣ-ಣಿಲೀಣು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಾಗ್ರ್ಯಧ್ಯಾನನಿಲೀನೋ ರತಃ ಸ ಏವಾಭೇದೇನ ಕಮ್ಮಹಂ ಣಿಜ್ಜರಹೇಲು ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಣೋ ನಿರ್ಜರಾಹೇತುರುಚ್ಯತೇ ನ ಕೇವಲಂ ಧ್ಯಾನಪರಿಣತಪುರುಷೋ ನಿರ್ಜರಾಹೇತುರುಚ್ಯತೇ ತಲು ಪರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾನಿರೋಧರೂಪಂ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಲಕ್ಷಣಂ ದ್ವಾದ್ವಂದ್ವಿಧಂ ತಪಶ್ಚ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ ಸ ತಪೋಧನಸ್ತಪಶ್ಚ | ಸಂಗವಿಹೀನೋ ಸಂಗವಿಹೀಣು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹರಹಿತ ಇತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಧ್ಯಾನೇನ ನಿರ್ಜರಾ ಭಣಿತಾ ಭವದ್ಭಿಃ ಉತ್ತಮಸಂಹನಸ್ಯೈಕಾಗ್ರಚಿಂತಾನಿರೋಧೋ ಧ್ಯಾನಮಿತಿ ಧ್ಯಾನಲಕ್ಷಣಂ, ಉತ್ತಮಸಂಹನನಾಭಾವೇ ಕಥಂ ಧ್ಯಾನಮಿತಿ | ಭಗವಾನಾಹ | ಉತ್ತಮಸಂಹನನೇನ ಯದ್ಧ್ಯಾನಂ ಭಣಿತಂ ತದಪೂರ್ವಗುಣಸ್ಥಾನಾದಿಷೂಪಶಮಕ್ಷಪಕಶ್ರೇಣ್ಯೋಯತ್ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂ ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಭಣಿತಮ್ | ಅಪೂರ್ವ-

ಪರಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ 'ಆರೂಢ'ರಾದ ಆ ಜ್ಞಾನಿ-ತಪೋಧನರು ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹನ ಮಾಡುತ್ತ ಅಭೇದನಯದಿಂದ ನಿರ್ಜರೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ -೩೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ [ಣಾಣಿಲು] ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಯು [ರ್ಝಾಣ-ವಿಲೀಣು] ಒಂದು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರತಾರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ರತನಾಗಿ [ದುಕ್ಖು ವಿ ಸುಕ್ಖು ಸಹಂತು] ದುಃಖ ಮತ್ತು ಸುಖವನ್ನು ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಅಭೇದನಯದಿಂದ (ಕಮ್ಮಹಂ ಣಿಜ್ಜರ-ಹೇಲು ವುಚ್ಚ ಇ) ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯ ಕಾರಣನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಕೇವಲ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಪುರುಷನು ನಿರ್ಜರೆಗೆ ಕಾರಣನಿದ್ದಾನೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ [ತಲು] ಪರದ್ರವ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧರೂಪವಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ತಪವು ಕೂಡ ನಿರ್ಜರೆಗೆ ಕಾರಣವಿದೆ, ಆ ತಪೋಧನರು [ಸಂಗ-ವಿಹೀಣು] ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ, ಆದರೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಹನನವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಏಕಾಗ್ರಚಿಂತಾನಿರೋಧರೂಪಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಧ್ಯಾನದ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದೆ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಈಗ ಉತ್ತಮಸಂಹನನದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನವು ಹೇಗಾಗುವುದೆಂದು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಧ್ಯಾನರತನಾದಾ ಜ್ಞಾನಿ ದುಃಖಸುಖಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತೆಲೆ ಜೀವ |

ತಾನೇಕರ್ಮನಿರ್ಜರಹೇತು ಹೇಳಿದೆ ಸಂಗವಿಹೀನತಪವಿದೆ ||೩೬||

ಗುಣಸ್ಥಾನಾದಧಸ್ತನಗುಣಸ್ಥಾನೇಷು ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಸ್ಯ ನಿಷೇಧಕಂ ನ ಭವತಿ | ತಥಾಚೋಕ್ಷಂ ತತ್ತಾ ನ್ವನುಶಾಸನೇ ಧ್ಯಾನಗ್ರಂಥೇ- 'ಯತ್ಪುನರ್ವಜ್ರಕಾಯಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಮಿತ್ಯಾಗಮೇ ವಚಃ | ಶ್ರೇಣ್ಯೋರ್ಧ್ಯಾನಂ ಪ್ರತೀತ್ಯೋಕ್ತಂ | ತನ್ನಾಧಸ್ತಾನಿಷೇಧಕಮ್||' ಕಿಂ ಚ | ರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಲಕ್ಷಣಂ ಪರಮಂ | ಯಥಾಖ್ಯಾತರೂಪಂ ಸ್ವರೂಪೇ ಚರಣಂ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಂ ಭಣಂತಿ ಇದಾನೀಂ ತದಭಾವೇಽನ್ಯಚ್ಚಾರಿತ್ರಮಾಚರಂತು ತಪೋಧನಾಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ಷಂ ತತ್ರೇದಂ- 'ಚರಿತಾರೋ ನ ಸಂತ್ಯದ್ಯ ಯಥಾಖ್ಯಾತಸ್ಯ ಸಂಪ್ರತಿ | ತತ್ಕಿಮನ್ಯೇ ಯಥಾಶಕ್ತಿಮಾಚರಂತು ತಪಸ್ವಿನಃ ||' ಪುನಶ್ಚೋಕ್ಷಂ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವೈಃ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತೇ | - 'ಅಜ್ಜ ವಿ ತಿಯರಣಸುದ್ಧಾ ಅಪ್ಪಾ ರೂಊಣ ಲಹಹಿಂ ಇಂದತ್ತಂ | ಲೋಯಂತಿಯದೇವತ್ತಂ ತತ್ಥ ಚುದಾ ಣೆವ್ವದ್ಧಿಂ ಜಂತಿ ||' ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಯಥಾದಿತ್ರಿಕಸಂಹನನಲಕ್ಷಣವೀತರಾಗಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರಾಭಾವೇಽಪಿದಾನಿಂ ಶೇಷಸಂಹನ- ನೇನಾಪಿ ಶೇಷಚಾರಿತ್ರಮಾಚರಂತಿ ತಪಸ್ವಿನಃ ತಥಾಧಿಕತ್ರಿಕಸಂಹನನಲಕ್ಷಣಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಾಭಾವೇಽಪಿ ಶೇಷಸಂಹನ- ನೇನಾಪಿ ಶೇಷಚಾರಿತ್ರಮಾಚರಂತಿ ತಪಸ್ವಿನಃ ತಥಾ ತ್ರಿಕಸಂಹನನಲಕ್ಷಣಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಾಭಾವೇಽಪಿ ಶೇಷಸಂಹನನೇನಾಪಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಚ್ಛೇದಕಾರಣಂ ಪರಂಪರಯಾ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಚ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಮಾಚರಂತೀತಿ||೩೬||

ಅಥ ಸುಖದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಸನ್ಯಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ಮುನಿಸ್ಸೇನ ಕಾರಣೇನ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಸಂವರಹೇತುರ್ಭವತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಉತ್ತರ :- ಉತ್ತಮ ಸಂಹನನದಿಂದ ಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅದು ಅಪೂರ್ವಗುಣಸ್ಥಾನಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಶಮಕ್ಷಪಕಶ್ರೇಣಿಗಳೊಳಗೆ ಯಾವ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಪೂರ್ವಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ನಿಷೇಧವಿಲ್ಲ (ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ನಿಷೇಧವಿಲ್ಲ). ಶ್ರೀರಾಮಸೇನವಿರಚಿತ ತತ್ತಾ ನ್ವನುಶಾಸನ ನಾಮದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಳಿನೇ ಗಾಥೆಯೊಳಗೆ ಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ - 'ವಜ್ರಕಾಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಯಾವ ಆಗಮದ ವಚನವಿದೆ ಅದು ಉಪಶಮ ಮತ್ತು ಕ್ಷಪಕ ಇವೆರಡು ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿನ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಥನವು ಅವುಗಳಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಹನನದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಅಭಾವಸ್ವರೂಪ ಪರಮಯಥಾಖ್ಯಾತರೂಪವಾದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಪೋಧನರು ಅನ್ಯಚಾರಿತ್ರ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ತತ್ತಾ ನ್ವನುಶಾಸನದ ೮ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ - 'ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಥಾಖ್ಯಾತ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನಾಚರಿಸುವವರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೇನಾಯಿತು ? ತಪಸ್ವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಇತರ ಆಚರಣೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು.' ಅದರಂತೆ ಮೋಕ್ಷಪಾಹುಡದ ೭೭ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಈಗಲೂ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಮಲತ್ರಿರತ್ನಮುನಿಗಳು (ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯವುಳ್ಳ ಮುನಿಗಳು, ರತ್ನತ್ರಯದಿಂದ ಶುದ್ಧರಾದಂಥ ಮುನಿಗಳು) ಆತ್ಮನಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಾಂತಿಕದೇವರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ಜೇಣ ಸಹಂತು ಮುಣಿ ಮಣಿ ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ |

ಪುಣ್ಣಹ ಪಾವಹ ತೇಣ ಜಿಯ ಸಂವರ-ಹೇಲು ಹವೇಇ ||೩.೨||

ದ್ವೇ ಅಪಿ ಯೇನ ಸಹಮಾನಃ ಮುನಿಃ ಮನಸಿ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ |

ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ತೇನ ಜೀವ ಸಂವರಹೇತುಃ ಭವತಿ ||೩.೨||

ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ದ್ವೇ ಅಪಿ ಸುಖದುಃಖೇ ಜೇಣ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಹಂತು ಸಹಮಾನಃ ಸನ್ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ಮುಣಿ ಮುನಿಃ ಸ್ವಸಂವೇದನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನೀ | ಮಣಿ ಅವಿಕ್ಷಿಪ್ತಮನಸಿ | ಸಮಭಾಲು ಸಮಭಾವಂ ಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದೈಕರೂಪಂ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಂ ಕರೇಇ ಕರೋತಿ ಪರಿಣಮತಿ ಪುಣ್ಣಹಂ ಪಾವಹಂ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಸಂಬಂಧೀ ತೇಣ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಸಂವರಹೇಲು ಸಂವರಹೇತುಃ ಕಾರಣಂ ಹವೇಇ ಭವತೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ಕರ್ಮೋದಯವಶಾತ್ ಸುಖದುಃಖೇ ಜಾತೇಽಪಿ ಯೋಽಸೌ ರಾಗಾದಿರಹಿತಮನಸಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂವಿತ್ತಿಂ ನ ತ್ಯಜತಿ ಸ ಪುರುಷ ಏವಾಭೇದನಯೇನ ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪಪುಣ್ಯಪಾಪಸಂವರಸ್ಯ ಹೇತುಃ ಕಾರಣಂ ಭವತೀತಿ||೩.೨||

ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಸಂಹನನವುಳ್ಳವರು ವೀತರಾಗಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರದ ಅಭಾವದಲ್ಲೂ ಇಂದು ಕೂಡ ಉಳಿದ ಸಂಹನನಗಳಿಂದ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಯಥಾಸಂಭವ ಉಳಿದ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಸಂಹನನವುಳ್ಳವರು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉಳಿದಸಂಹನನಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಛೇದಿಸಲು ಕಾರಣವಾದಂಥ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮುನಿಗಳು ಸುಖ-ದುಃಖವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಮುನಿಗಳು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳ ಸಂವರದ ಹೇತುವಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಮುಣಿ] ಮುನಿಗಳು [ಜೇಣ] ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ [ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ] ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಇವೆರಡನ್ನು [ಸಹಂತು] ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ [ಮಣಿ] ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ] ಸಮಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ [ತೇಣ] ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಮುನಿಗಳು [ಪುಣ್ಣಹಂ ಪಾವಹಂ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪದ [ಸಂವರ-ಹೇಲು ಹವೇಇ] ಸಂವರದ ಹೇತುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಇವೆರಡನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವಿಕ್ಷಿಪ್ತ (ಶಾಂತ)ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವನ್ನು - ಒಂದು ಸಹಜ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ

ಏ ತೆರ ಸುಖದುಃಖಸಹಿಸುತ ಮುನಿಮನದಲಿ ಸಮಭಾವ ಮಾಳ್ವನು |

ಆ ತೆರ ಎಲೆ ಜೀವ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದಸಂವರ ಹೇತುವಾಗುವನು ||೩.೨||

ಅಥ ಯಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ರಾಗಾದಿರಹಿತಪರಿಣಾಮೇನ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ತನ್ಮಯೋ ಭೂತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ
ತಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ಸಂವರನಿರ್ಜರೇ ಕರೋತಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಅಚ್ಚ ಇ ಚಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಮುಣಿ ಅಪ್ಪ-ಸರೂವಿ ಣಿಲೀಣು |

ಸಂವರ-ಣಿಜ್ಜರ ಜಾಣಿ ತುಹುಂ ಸಯಲ-ವಿಯಪ್ಪ-ವಿಹೀಣು ||೩೮||

ತಿಷ್ಠತಿ ಯಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ಮುನಿಃ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ನಿಲೀನಃ |

ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಸಕಲವಿಕಲ್ಪವಿಹೀನಮ್ ||೩೮||

ಅಥ (ಚ್ಚ) ಇ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಥ (ಚ್ಚ) ಇ ತಿಷ್ಠತಿ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ | ಚಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಯಾವಂತಂ ಕಾಲಂ
ಪ್ರಾಪ್ಯ | ಕ್ಷ ತಿಷ್ಠತಿ | ಅಪ್ಪಸರೂವಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ | ಕಥಂಭೂತಃ ಸನ್ ಣಿಲೀಣು ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಲೀನೋ
ದ್ರವೀಭೂತೋ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಪರಮಸಮರಸೀಭಾವೇನ ಪರಿಣತಃ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ ಇತ್ಥಂ
ಭೂತಪರಿಣಾಮಪರಿಣತಂ ತಪೋಧನಮೇವಾಭೇದೇನ ಸಂವರಣಿಜ್ಜರ ಜಾಣಿ ತುಹುಂ ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಸ್ವರೂಪಂ
ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಸಯಲವಿಯಪ್ಪವಿಹೀಣು ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಹೀನಂ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭ-
ಪ್ರಭೃತಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಾವಲೀರಹಿತಮಿತಿ | ಅತ್ರ ವಿಶೇಷವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಯದೇವ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರದ್ವಯಭಣಿತಂ ತದೇವ
ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ತಸ್ಯೈವ ನಿರ್ಜರಾಸಂವರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಯೋಪಸಂಹಾರೋಽಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೩೮||

ಒಂದು ಸಹಜ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ, ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ
ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮುನಿಗಳು ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡರ ಸಂವರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ಮೋದಯದ ವಶದಿಂದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾರು ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ
ರಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಸಂವೇದನವನ್ನು
ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಪುರುಷರೇ ಅಭೇದನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪವಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಸಂವರದ
ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮುನಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಮಯದವರೆಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ
ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಿರುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟೇ ಕಾಲ ಸಂವರನಿರ್ಜರೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! [ಮುಣಿ] ಮುನಿಗಳು [ಚಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು] ಎಷ್ಟು
ಸಮಯದವರೆಗೆ [ಅಪ್ಪ-ಸರೂವಿ] ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ [ಣಿಲೀಣು ಅಚ್ಚ ಇ] ಲೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟೇ
ಸಮಯದವರೆಗೆ ಅವರನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಸಯಲ-ವಿಯಪ್ಪ-ವಿಹೀಣು] ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ
ತಪೋಧನರನ್ನು ಅಭೇದನಯದಿಂದ [ಸಂವರ-ಣಿಜ್ಜರ ಜಾಣಿ] ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಸ್ವರೂಪರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಎನಿತು ಕಾಲ ಮುನಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನನಾಗಿರುವನು |

ಅನಿತು ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತ ಸಂವರನಿರ್ಜರನೆಂದು ತಿಳಿ ||೩೮||

ಏವಂ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಮೋಕ್ಷಫಲಾದಿಪ್ರತಿಪಾದಕದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರೋಕ್ತಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕೇನಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯ-
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ | ಅಥ ಊರ್ಧ್ವಂ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವ-
ಮುಖ್ಯತೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ |

ತಥಾಹಿ-

ಕಮ್ಬು ಪುರಕಿಲು ಸೋ ಖವಣ ಅಹಿಣವ ಪೇಸು ಣ ದೇಣ |

ಸಂಗು ಮುಖವಿಣು ಜೋ ಸಯಲು ಉವಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಣ ||೩೯||

ಕರ್ಮ ಪುರಾಕೃತಂ ಸ ಕ್ಷಪಯತಿ ಅಭಿನವಂ ಪ್ರವೇಶಂ ನ ದದಾತಿ |

ಸಂಗಂ ಮುಕ್ತ್ವಾಯಃ ಸಕಲಂ ಉಪಶಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ||೩೯||

ಕಮ್ಬು ಇತ್ಯಾದಿ | ಕಮ್ಬು ಪುರಕಿಲು ಕರ್ಮ ಪುರಾಕೃತಂ ಸೋ ಖವಣ ಸ ಏವ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ-
ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೀ ಕ್ಷಪಯತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಅಹಿಣವ ಪೇಸು ಣ ದೇಣ ಅಭಿನವಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರವೇಶಂ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಮಯದವರೆಗೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಲೀನರಾಗಿ
ದ್ರವೀಭೂತರಾಗಿ ಕೇವಲ ವೀತರಾಗ ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ
ಅಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಂಥ ಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ, ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತ-ಖ್ಯಾತಿಪೂಜೆಲಾಭ
ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಸಮೂಹದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ತಪೋಧನರನ್ನು ನೀನು ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಸ್ವರೂಪರೆಂದು
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ
ತಿಳಿಯಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅದೇ ಸಂವರ ಮತ್ತು ನಿರ್ಜರೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಉಪಸಂಹಾರವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ
ಎರಡನೇ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಎಂಟುಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ
ಅಂತರ ಸ್ಥಳವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಇದಾದನಂತರ ಈಗ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪರಮಉಪಶಮಭಾವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಗಾಥೆಯು ಹೀಗಿದೆ,-

ಗಾಥೆ - ೩೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಸಯಲು ಸಂಗು ಮುಖವಿಣು] ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು
ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಉವಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಣ] ಉಪಶಮಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ

ಅವನೆ ಪುರಾಕೃತಕರ್ಮಕ್ಷಯಿಪನು ನವೀನ ಒಳಸೇರಗೊಡನು |

ಯಾವನು ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹಬಿಟ್ಟು ಉಪಶಮಭಾವ ಮಾಡುವನು ||೩೯||

ನ ದದಾತಿ | ಸ ಕಃ | ಸಂಗು ಮುಏವಿಣು ಜೋ ಸಯಲು ಸಂಗಂ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಂ ಮುಕ್ತಾಯಃ ಕರ್ತಾ ಸಮಸ್ತಮ್ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಿ ಕರೋತಿ | ಉಪಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಸುಖದುಃಖಾದಿ- ಸಮತಾಭಾವಲಕ್ಷಣಂ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಸ ಏವ ಪುರಾಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಕ್ಷಪಯತಿನವತರಂ ಸಂವ್ಯಣೋತಿ ಯ ಏವ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಂ ಮುಕ್ತಾಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರಫಲಭೂತಂ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸುಖರಸಾಸ್ವಾದರೂಪಂ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್- 'ಸಾಮ್ಯಮೇವಾದರಾದ್ಭಾವ್ಯಂ ಕಿಮನ್ಯೈ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತರೈಃ | ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಮಾತ್ರಮೇವೇದಂ ವಾಚ್ಯಯಂ ವಿಶ್ವಮಸ್ಯ ಹಿ||' ||೩೯||

ಅಥ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ತಸ್ಯೈವ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಿ ನಾನ್ಯಾಸ್ಯೇತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ತಸು ಜೋ ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ |

ಇಯರಹ ಏಕ್ಪು ವಿ ಅತ್ತಿ ಣವಿ ಜಿಣವರು ಏಲು ಭಣೇಇ ||೪೦||

ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ |

ಇತರಸ್ಯ ಏಕಮಪಿ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಜಿನವರಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ||೪೦||

ದಂಸಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರತ್ರಯಂ ತಸು ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ತಸ್ಯೈವ ಭವತಿ | ಕಸ್ಯಃ ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ಇಯರಹಂ ಇತರಸ್ಯ

ಜೀವಿತ ಮರಣ, ಲಾಭ-ಅಲಾಭ, ಸುಖ-ದುಃಖ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಸ್ವರೂಪದ ಸಮಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಆ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ತತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಯು [ಪುರಕೃತಿ ಕಮ್ಮು] ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಖವಇ] ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು [ಅಹಿಣವ] ನವೀನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಪೇಸು ಣ ದೇಇ] ಪ್ರವೇಶವಾಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಫಲಭೂತವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಪೂರ್ವಕೃತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನವೀನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ - 'ಒಂದು ಸಮಭಾವವೇ ಆದರದಿಂದ ಭಾವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಉಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ಈಸಮಸ್ತ ವಾಚ್ಯಯವು (ದ್ವಾದಶಾಂಗವು) ಇವರ (ಸಮಭಾವದ) ಪ್ರಕ್ರಿಯಮಾತ್ರವೇ ಇದೆ.

ಸಮಭಾವ ಮಾಡಿದವನಿಗೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಸಮಭಾವ ಮಾಳ್ವನಿಗೆ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳಿರುವವು |

ಸಮಭಾವರಹಿತನಿಗೊಂದುಸಹ ಇರವೆಂದು ಜಿನವರಪೇಳಿಹರು ||೪೦||

ಸಮಭಾವರಹಿತಸ್ಯ ಏಕೈ ವಿ ಅತ್ತಿ ಣವಿ ರತ್ನತ್ರಯಮಧ್ಯೇ ನಾಸ್ತೇಕಮಪಿ ಜಿಣವರು ಏಲು ಭಣೇಇ ಜಿನವರೋ ವೀತರಾಗಃ ಸರ್ವಜ್ಞ ಏವಂ ಭಣತೀತಿ | ತಥಾಹಿ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನಂ ತಸ್ಯೈವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಸಮುತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಮಧುರರ ಸಾಸ್ವಾದೋಽಯಮಾತ್ಮಾ ನಿರಂತರಾಕುಲತೋತ್ತಾದಕತ್ವಾತ್ ಕಟುಕರಸಾಸ್ವಾದಾಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಯ ಇತಿ ಭೇದಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯೈವ ಭವತಿ ಸ್ವರೂಪೇ ಚರಣಂ ಚಾರಿತ್ರಮಿತಿ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಂ ತಸ್ಯೈವ ಭವತಿ | ತಸ್ಯ | ಕಸ್ಯ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಾಮಾಯಿಕಭಾವನಾನುಕೂಲಂ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಾನ್ವಾನಾನುಚರಣರೂಪಂ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೪೦||

ಅಥ ಯದಾ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವ ಉಪಶಾಮ್ಯತಿ ತದಾ ಸಂಯತೋ ಭವತಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯವಶಂ ಗತಃ ಪುನರಸಂಯತೋ ಭವತೀತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಜಾವಇ ಣಾಣಿಲು ಉಪಸಮಇ ತಾಮಇ ಸಂಜದು ಹೋಇ |

ಹೋಇ ಕಷಾಯಹ ವಸಿ ಗಯಲು ಜೀಲು ಅಸಂಜದು ಸೋ ||೪೦||

ಗಾಥೆ - ೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಸಮ-ಭಾಲು] ಸಮಭಾವವನ್ನು [ಕರೇಇ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ತಸು] ಅವನಿಗೆ [ದಂಸಣು ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು] ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ, ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಇರುತ್ತವೆ. [ಇಯರಹಂ] ಸಮಭಾವದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಅನ್ಯ ಜೀವನಿಗೆ [ಏಕೈ ವಿ] ಮೂರು ರತ್ನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂಡ [ಣವಿ ಅತ್ತಿ] ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ [ಏಲು]-ಎಂದು [ಜಿಣವರು] ಶ್ರೀಜಿನವರದೇವರು-ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು [ಭಣೇಇ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನಿಗೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವಿತ್ತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದದ ಮಧುರರಸಾಸ್ವಾದವುಳ್ಳವನು ಈ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕವಿರುವುದರಿಂದ ಕಟುಕರಸಾಸ್ವಾದವುಳ್ಳವು ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿವೆಯೆಂಬ ಭೇದಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅವನಿಗೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ 'ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ'ಂಬ ರುಚಿರೂಪದ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಯಾವನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಾಮಾಯಿಕದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅನುಕೂಲ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣೆರೂಪದ ಸಮಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ 'ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವುದು ಅದು ಚಾರಿತ್ರವಿವೆ'ಯೆಂಬ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರವಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಉಪಶಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳ ವಶನಿರುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅವನು ಅಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನಿ ಉಪಶಾಂತನಿರುವನಾಗ ಸಂಯತನಿರುವನು |

ಯಾವಾಗಕಷಾಯದವಶನಿಹನಾಗವನೆ ಅಸಂಯತನಿರುವನು ||೪೦||

ಯಾವತ್ ಜ್ಞಾನೀ ಉಪಶಾಮ್ಯತಿ ತಾವತ್ ಸಂಯತೋ ಭವತಿ |

ಭವತಿ ಕಷಾಯಾನಾಂ ವಶೇ ಗತಃ ಜೀವಃ ಅಸಂಯತಃ ಸ ಏವ ||೪೧||

ಜಾಂವಳ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಾಂವಳ ಯದಾ ಕಾಲೇ ಕಾಣಿಲು ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಃ ಉವಸಮಃ ಉಪಶಾಮ್ಯತಿ ತಾಮಃ ತದಾ ಕಾಲೇ ಸಂಜದು ಹೋಃ ಸಂಯತೋ ಭವತಿ | ಹೋಃ ಭವತಿ ಕಸಾಯಹಂ ವಸಿ ಗಯಲು ಕಷಾಯವಶಂ ಗತಃ ಜೀಲು ಜೀವಃ | ಕಥಂಭೂತೋ ಭವತಿ | ಅಸಂಜದು ಅಸಂಯತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಸೋಃ ಸ ಏವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಜೀವ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಸ್ಯಾನುಕೂಲಪರಮೋಪಶಮೇ ಯದಾ ಜ್ಞಾನೀ ತಿಷ್ಠತಿ ತದಾ ಸಂಯತೋ ಭವತಿ ತದ್ವಿಪರೀತ ಪರಮಾಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕಕಾಮಕ್ರೋಧಾದೌ ಪರಿಣತಃ ಪುನರಸಂಯತೋ ಭವತೀತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಅಕಸಾಯಂ ತು ಚರಿತ್ರಂ ಕಸಾಯವಸಗದೋ ಅಸಂಜದೋ ಹೋದಿ | ಉವಸಮಃ ಜಮ್ಹಿಕಾಲೇ ತಕ್ಕಾಲೇ ಸಂಜದೋ ಹೋದಿ ||' ||೪೧||

ಅಥ ಯೇನ ಕಷಾಯಾ ಭವಂತಿ ಮನಸಿ ತಂ ಮೋಹಂ ತ್ಯಜೇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜೇಣ ಕಸಾಯ ಹವಂತಿ ಮಣಿ ಸೋ ಜಿಯ ಮಿಲ್ಲಹಿ ಮೋಹು |

ಮೋಹ-ಕಸಾಯ-ವಿವಜ್ಜಯಲು ಪರ ಪಾವಹಿ ಸಮ-ಬೋಹು ||೪೨||

ಗಾಥೆ - ೪೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಂವಳ ಕಾಣಿಲು] ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು [ಉವಸಮಃ] ಉಪಶಾಂತನಿರುತ್ತಾನೆ [ತಾಮಃ] ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ [ಸಂಜದು ಹೋಃ] ಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು [ಕಸಾಯಹಂ ವಸಿ ಗಯಲು] ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಗಳ ವಶನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ [ಸೋಃ] ಅದೇ ಜೀವನು [ಅಸಂಜದು ಹೋಃ] ಅಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನಿಯು ಯಾವಾಗ ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದ ಅನುಕೂಲವಾದ ಪರಮ ಉಪಶಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅವನು ಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆಕುಲತೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅವನು ಅಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ - 'ಅಕಷಾಯಭಾವವು (ಕಷಾಯದ ಅಭಾವವು) ಅದು ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ, ಕಷಾಯಗಳ ವಶವರ್ತಿಯಾದ ಜೀವನು ಅಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಉಪಶಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸಂಯತನಿರುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವುದರಿಂದ (ಯಾವ ಮೋಹದಿಂದ) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಮೋಹವನ್ನು ನೀನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡೆಂದು ಈಗ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಮೋಹದಿ ಮನದಲಿ ಕಷಾಯವಾಗುವಾ ಮೋಹವನೆಲೆ ಜೀವ ಬಿಡು |

ಮೋಹಕಷಾಯವಿವರ್ಜಿತನಾಗಿ ನಿಯಮದಿಸಮಬೋಧ ಪಡೆಯುವೆ ||೪೨||

ಯೇನ ಕಷಾಯಾ ಭವಂತಿ ಮನಸಿ ತಂ ಜೀವ ಮುಂಚ ಮೋಹಮ್ |

ಮೋಹಕಷಾಯವಿವರ್ಜಿತಃ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಸಮಬೋಧಮ್ ||೪೨||

ಜೇಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೇಣ ಯೇನ ವಸ್ತುನಾ ವಸ್ತುನಿಮಿತ್ತೇನ ಮೋಹೇನ ವಾ | ಕಿಂ ಭವತಿ |ಕಷಾಯ ಹವಂತಿ ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಾ ಭವಂತಿ | ಕ್ಷ ಭವಂತಿ | ಮಣಿ ಮನಸಿ ಸೋ ತಂ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಮಿಲ್ಲಹಿ ಮುಂಚ | ಕಮ್ | ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಮೋಹು ಮೋಹಂ ಮೋಹನಿಮಿತ್ತಪದಾರ್ಥಂ ಚೇತಿ | ಪಶ್ಚಾತ್ ಕಿಂ ಲಭಸೇ ಶ್ವಮ್ | ಮೋಹಕಷಾಯವಿವರ್ಜಿತು ಮೋಹಕಷಾಯವಿವರ್ಜಿತಃ ಸನ್ ಪರ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ಪಾವಹಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ | ಕಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಮ್ | ಸಮಬೋಹು ಸಮಬೋಧಂ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತಂ ಜ್ಞಾನಮಿತಿ ತಥಾಹಿ | ನಿರ್ಮೋಹನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ನಿರ್ಮೋಹಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವತ್ವಿಪರೀತಂ ಹೇ ಜೀವ ಮೋಹಂ ಮುಂಚ, ಯೇನ ಮೋಹೇನ ಮೋಹನಿಮಿತ್ತವಸ್ತುನಾ ವಾ ನಿಷ್ಕಷಾಯಪರಮಾತ್ಮತ್ವತ್ವಿನಾಶಕಾಃ ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಾ ಭವಂತಿ ಪಶ್ಚಾನ್ನೋಹಕಷಾಯಾಭಾವೇ ಸತಿ ರಾಗಾದಿರಹಿತಂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಂ ಲಭಸೇ ತ್ವಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ-ತಂ ವತ್ಸಂ ಮುತ್ರವ್ವಂ ಜಂ ಪಡಿ ಉಪಜ್ಜಬ ಕಸಾಯಗ್ನೀ | ತಂ ವತ್ಸುಮಲ್ಲಿ ಏಚ್ಛೋ (ತದ್ ವಸ್ತು ಅಂಗೀಕರೋತಿ, ಇತಿ ಟಿಪ್ಪಣೀ) ಜತ್ಸುವಸಮೋ ಕಸಾಯಾಣಂ || ||೪೨||

ಅಥ ಹೇಯೋಪಾದೇಯತತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪರಮೋಪಶಮೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಯೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ-
ನಿರತಿಸ್ತ ಏವ ಸುಖಿನ ಇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೪೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೇಣ] ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಅಥವಾ ವಸ್ತುನಿಮಿತ್ತವಾದ ಮೋಹದಿಂದ [ಮಣಿ) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಕಸಾಯ] ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಕಷಾಯಗಳು [ಹವಂತಿ] ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ [ಸೋ ಮೋಹು] ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಮೋಹವನ್ನು ಅಥವಾ ಮೋಹದ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು [ಮಿಲ್ಲಹಿ] ನೀನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು. [ಮೋಹ-ಕಸಾಯ ವಿವರ್ಜಿಯುಲು] ನೀನು ಮೋಹ ಕಷಾಯದಿಂದ ರಹಿತನಾದರೆ [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಸಮಬೋಹು ಪಾವಹಿ] ಸಮಬೋಧವನ್ನು-ರಾಗ ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನಿರ್ಮೋಹನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ನಿರ್ಮೋಹವಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮೋಹವನ್ನು ನೀನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಆ ಮೋಹದಿಂದ ಅಥವಾ ಮೋಹದ ನಿಮಿತ್ತಭೂತವಾದ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಕಷಾಯ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ವಿನಾಶಕವಾದಂಥ ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಮೋಹಕಷಾಯದ ಅಭಾವವಾದರೆ ನೀನು ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಭಗವತೀ ಆರಾಧನೆಯ ೨೬೨ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಯಾವುದರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಕಷಾಯರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಕಷಾಯಗಳು ಉಪಶಮವಾಗುತ್ತವೆ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು- ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರಮ ಉಪಶಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾಗಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಸುಖಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ತತ್ತಾತತ್ತು ಮುಣೇವಿ ಮಣಿ ಜೇ ಥಕ್ಕಾ ಸಮ-ಭಾವಿ |

ತೇ ಪರ ಸುಹಿಯಾ ಇತ್ತು ಜಗಿ ಜಹ ರಇ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಿ ||೪೩||

ತತ್ತಾ ತತ್ತತ್ತ ಮತ್ತಾ ಮನಸಿ ಯೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸಮಭಾವೇ |

ತೇ ಪರಂ ಸುಖಿನಃಅತ್ರ ಜಗತಿ ಯೇಷಾಂ ರತಿಃಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ||೪೩||

ತತ್ತಾತತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ | ತತ್ತಾತತ್ತು ಮುಣೇವಿ ಅಂತಸ್ತತ್ತ ಮಹಿಸ್ತತ್ತ ಮತ್ತಾ | ಕ್ಷ | ಮಣಿ ಮನಸಿ ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿನಃ ಥಕ್ಕಾ ಸ್ಥಿತಾ | ಕ್ಷ | ಸಮಭಾವಿ ಪರಮೋಪಶಮ-ಪರಿಣಾಮೇ ತೇ ಪರ ತ ಏವ ಸುಹಿಯಾ ಸುಖಿನಃ ಇತ್ತು ಜಗಿ ಅತ್ರ ಜಗತಿ | ಕೇ ತೇ | ಜಹಂ ರಇ ಯೇಷಾಂ ರತಿಃ | ಕ್ಷ | ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ ಸ್ವಕೀಯಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾನಾದಿಬಂಧನಬದ್ಧಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತ್ಯನುಭಾಗಪ್ರದೇಶಬಂಧರಹಿತಂ, ಯದ್ಯಪ್ಯಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವಕೃತಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಫಲಭೋಕ್ತಾ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನೋತ್ಪದ್ಧಿ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತಭೋಕ್ತಾ, ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಾನಂತರಂ ಮೋಕ್ಷ-ಭಾಜನಂ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕೇಣ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಸದಾ ಮುಕ್ತ ಮೇವ,

ಗಾಥೆ - ೪೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ ಕೆಲವು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಮಣಿ] ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ತತ್ತಾತತ್ತು ಮುಣೇವಿ] ಅಂತಃತತ್ತ ಮತ್ತು ಬಹಿರ್ತತ್ತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಸಮಭಾವಿ ಥಕ್ಕಾ] ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ-ಪರಮ ಉಪಶಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಜಹಂ] ಯಾರು [ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಿ ರಇ] ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿವಂತರಿದ್ದಾರೆ [ತೇ ಪರ] ಅದೇ ಜೀವರುಗಳು [ಇತ್ತು ಜಗಿ] ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ [ಸುಹಿಯಾ] ಸುಖಿಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಈ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಅನುಭಾಗ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಬಂಧದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಕೃತ (ತಾನು ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ) ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲದ ಭೋಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖಾಮೃತದ ಭೋಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾದನಂತರವೇ ಮೋಕ್ಷದ ಭಾಜನನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಶುದ್ಧ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಸದಾ ಮುಕ್ತನೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಜನ್ಯ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಯುಕ್ತನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನ-ಕೇವಲದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ. ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತಾನು

ಯಾವನು ಮನದಲಿ ತತ್ತಾ ತತ್ತತ್ತ ತಿಳಿದು ಸಮಭಾವದಲಿರುವನು |

ಅವನಿಗಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲಿ ರತಿಯಿದ್ದವನೆ ಜಗದಿ ಸುಖಿಯಿಹನು ||೪೩||

ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣೇಂದ್ರಿಯಜನಿತಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸಹಿತಂ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಕಲೋವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನ-
ದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಂ, ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸ್ವೋಪಾತ್ರದೇಹಮಾತ್ರಂ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಿತಾ-
ಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶಂ, ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣೋಪಸಂಹಾರವಿಸ್ತಾರಸಹಿತಂ ತಥಾಪಿ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಮುಪ-
ಸಂಹಾರ ವಿಸ್ತಾರರಹಿತಂ ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣಪ್ರದೇಶಂ, ಯದ್ಯಪಿ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನೋತ್ಪಾದವ್ಯಯ-
ಧ್ರೌವ್ಯಯುಕ್ತಂ ತಥಾಪಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ನಿತ್ಯಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಕಸ್ವಭಾವಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಂ
ಪೂರ್ವಂ ಜ್ಞಾತಾತ್ಮದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಚ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಪಶ್ಚಾತ್ ಸಮಸ್ತ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪತ್ಯಾಗೇನ ವೀತರಾಗ-
ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವೇ ಯೇ ರತಾಸ್ತ ಏವ ಧನ್ಯಾ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪರಮಾತ್ಮ
ತತ್ವಲಕ್ಷಣೇ ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಭಿಃ-ನಾಭಾವೋ ಸಿದ್ಧಿರಿಷ್ಟಾ ನ ನಿಜಗುಣಹತಿಸ್ತತಪೋಭಿರ್ನ ಯುಕ್ತೈಃ |
ಅಸ್ತಾತ್ಮಾನಾದಿಬದ್ಧಃ ಸ್ವಕೃತಜಫಲಭುಕ್ ತತ್ಕ್ಷಯಾನೋಕ್ಷಭಾಗೀ | ಜ್ಞಾತಾ ದೃಷ್ಟಾ ಸ್ವದೇಹ ಪ್ರಮಿತರೂಪ-
ಶಮಾಹಾರವಿಸ್ತಾರಧರ್ಮಾ | ಧ್ರೌವ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿವ್ಯಯಾತ್ಮಾ ಸ್ವಗುಣಯುತ ಇತೋ ನಾನ್ಯಥಾ ಸಾಧ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ || ॥೪೩॥

ಅಥ ಯೋಽಸಾವೇವೋಪಶಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ತಸ್ಯ ನಿಂದಾದ್ವಾರೇಣ ಸ್ತುತಿಂ ತ್ರಿಕಲೇನ ಕಥಯತಿ-

ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ದೇಹಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಾಣ
ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಕೋಚ-ವಿಸ್ತಾರಸಹಿತನಿದ್ದರೂ
ಕೂಡ ಮುಕ್ತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಸಂಕೋಚ-ವಿಸ್ತಾರರಹಿತ ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು
ವೇಳೆ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರೌವ್ಯಯುಕ್ತನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ
ಒಂದು ನಿತ್ಯ ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು
ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಸಮಸ್ತ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿ
ವಿಕಲ್ಪಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಒಂದು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವ ದಲ್ಲಿ
ಮಗ್ನರಾಗಿರುವವರೇ ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ದ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ -
'ದೀಪ ಆರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮತತ್ವ ದ ಅಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಿಜ ಗುಣಗಳ
ಅಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳ
ಅಭಾವ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಧಿಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದೇ' ಇಲ್ಲ.

ಅನಾದಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವ, ತಾನು ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ
ಭೋಕ್ತೆ ಅವುಗಳ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಭೋಕ್ತೆ, ಜ್ಞಾತಾ-ದೃಷ್ಟಾ, ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಹಪ್ರಮಾಣ
ರೂಪ, ಸಂಕೋಚ-ವಿಸ್ತಾರದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವ, ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರೌವ್ಯಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ
ಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆಂಬ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು, ಅನ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಸಂಯಮಿಯು ಉಪಶಮಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿಂದೆಯ ಮೂಲಕ
ಮೂರು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ದೋಸ ಹವಂತಿ ತಸು ಜೋ ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ |

ಬಂಧು ಜಿ ಣೆಹಣಇ ಅಪ್ಪಣಲು ಅಣು ಜಗು ಗಹಿಲು ಕರೇಇ ||೪೪||

ದ್ವೌ ಅಪಿ ದೋಷೌ ಭವತಃ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ |

ಬಂಧಂ ಏವ ನಿಹಂತಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಅನ್ಯತ್ ಜಗದ್ ಗ್ರಹಿಲಂ ಕರೋತಿ ||೪೪||

ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ದ್ವಾವಪಿ | ದ್ವೌ ಕೌ | ದೋಸ ದೋಷೌ ಹವಂತಿ ಭವತಃ ತಸು ಯಸ್ಯ ತಪೋಧನಸ್ಯ ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ರಾಗದ್ವೇಷತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ | ಕೌ ತೌ ದ್ವೌ | ದೋಷೌ ಬಂಧು ಜಿ ಣೆಹಣಇ ಬಂಧಮೇವ ನಿಹಂತಿ | ಕಥಂಭೂತಂ ಬಂಧಮ್ | ಅಪ್ಪಣಲು ಆತ್ಮೀಯಂ ಅಣು ಪುನಃ ಜಗು ಜಗತ್ ಪ್ರಾಣಿಗಣಂ ಗಹಿಲು ಕರೇಇ ಗ್ರಹಿಲಂ ಪಿಶಾಚಸಮಾನಂ ಏಕಲಂ ಕರೋತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಸಮಶಬ್ದೇನಾತ್ರಾಭೇದನಯೇನ ರಾಗಾದಿರಹಿತ ಆತ್ಮಾ ಭಣ್ಯಂತೇ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಯೋಽಸೌ ಸಮಂ ಕರೋತಿ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಪರಿಣಮತಿ ತಸ್ಯ ದೋಷದ್ವಯಂ ಭವತಿ | ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷಯಾ ಬಂಧುಶಬ್ದೇನ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಬಂಧಾ ಭಣ್ಯಂತೇ ಗೋತ್ರಂ ಚ ಯೇನ ಕಾರಣೇನೋಪಶಮಸ್ವಭಾವೇನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಪರಿಣತಃ ಸನ್ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಬಂಧಂ ನಿಹಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ್ವವನಂ ಭವತಿ, ಅಥವಾ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಬಂಧುಶಬ್ದೇನ ಗೋತ್ರಮಪಿ ಭಣ್ಯಂತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಬಂಧುಘಾತೀ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಭಾಷಯಾ ನಿಂದಾಪಿ ಭವತೀತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ | ಲೋಕವ್ಯವಹಾರೇ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಲೋಕಃ ಪಿಶಾಚೋ ಭವತಿ ಲೋಕಸ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಜನಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಿ ಪಿಶಾಚ ಇತಿ ||೪೪||

ಗಾಥೆ - ೪೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವ ಸಾಧುವು [ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ] ಸಮಭಾವ ಎಂದರೆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ತಸು] ಆ ತಪೋಧನನಿಗೆ [ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ದೋಸ ಹವಂತಿ] ಎರಡು ದೋಷಗಳಾಗುತ್ತವೆ [ಅಪ್ಪಣಲು ಬಂಧು ಜಿ ಣೆಹಣಇ] ಒಂದಂತೂ ತನ್ನ ಬಂಧನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ [ಜಗು ಗಹಿಲು ಕರೇಇ] ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪಿಶಾಚಗಳ ಹಾಗೆ ಮರುಳ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ-ಮೂಢಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ ಅಭೇದನಯದಿಂದ 'ಸಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ರಾಗಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಆದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಸಮತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಾತ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಎರಡು ದೋಷಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಂಧು' ಶಬ್ದದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಸಹೋದರನೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಉಪಶಮಸ್ವಭಾವದೊಡನೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಗಳ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದರಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು

ಯಾವನು ಸಮಭಾವ ಮಾಡುವನವನಿಗಿರಡುದೋಷಗಳಾಗುವವು |

ಅವನು ನಿಜಬಂಧನವ ಮುರಿವನಲ್ಲದೆ ಜಗವ ಏಕಲ ಮಾಡುವನು ||೪೪||

ಅಥ -

**ಅಣ್ಣು ವಿ ದೋಸು ಹವೇಇ ತಸು ಜೋ ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ |
ಸತ್ತು ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಅಪ್ಪಣಲು ಪರಹ ಢಿಲೇಣು ಹವೇಇ ||೪೫||**

**ಅನ್ಯಃ ಅಪಿ ದೋಷೋ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ |
ಶತ್ರುಮಪಿ ಮುಕ್ತಾ ಆತ್ಮೀಯಂ ಪರಸ್ಯ ನಿಲೀನಃ ಭವತಿ ||೪೫||**

ಅಣ್ಣು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಣ್ಣು ವಿ ನ ಕೇವಲಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅನ್ಯೋಽಪಿ ದೋಸು ದೋಷಃ ಹವೇಇ ಭವತಿ ತಸು ತಸ್ಯ ತಪೋಧನಸ್ಯ | ಯಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಸತ್ತು ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಶತ್ರುಮಪಿ ಮುಂಚಿತಿ | ಕಥಂಭೂತಂ ಶತ್ರುಮ್ | ಅಪ್ಪಣಲು ಆತ್ಮೀಯಮ್ | ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಪರಹಂ ಢಿಲೇಣು ಹವೇಇ ಪರಸ್ಯಾಪಿ ಲೀನಃ ಅಧೀನೋ ಭವತಿ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ ಯೋ ರಾಗಾದಿರಹಿತಸ್ಯ ಸಮಭಾವಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನೋ ಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ ಸ ಪುರುಷಃ ಶತ್ರುಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಶತ್ರು ಮುಂಚಿತಿ ಪರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನಮಾಶ್ರಯತಿ ಚ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತಸ್ಯ ಸ್ತುತಿಭವತಿ | ಅಥವಾ ಯಥಾ ಲೋಕ-ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಬಂಧನಬದ್ಧಂ ನಿಜಶತ್ರು ಮುಕ್ತಾ ಕೋಽಪಿ ಕೇನಾಪಿ ಕಾರಣೇನ ತಸ್ಯೈವ ಪರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಶತ್ರೋರಧೀನೋ ಭವತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ ನಿಂದಾಂ ಲಭತೇ ತಥಾ ಶಬ್ದಚ್ಛಲೇನ ತಪೋಧನೋಽಪೀತಿ ||೪೫||

‘ಬಂಧು’ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಹೋದರನೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ‘ಸಹೋದರ ಘಾತಕ’ನೆಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂದೆ ಕೂಡ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಇದು ದೋಷವಿಲ್ಲ, ಗುಣವಿದೆ, ನಿಂದೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ.

‘ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಜನರು ಪಿತಾಚ (ಮರುಳ)ರಂತೆ ತೋರಿದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಢ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮರುಳರಂತೆ ತೋರುತ್ತಾರೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಸಮತೆಯ ಧಾರಕರಾದ ಮುನಿಗಳ ನಿಂದೆ-ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಕೇವಲ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದೋಷಗಳು ಬರುತ್ತವೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ [ಜೋ] ಯಾವನು [ಸಮ-ಭಾಲು ಕರೇಇ] ಸಮಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ತಸು] ಆ ತಪೋಧನನಿಗೆ [ಅಣ್ಣು ವಿ ದೋಸು ಹವೇಇ] ಇತರ ದೋಷಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ [ಪರಹಂ ಢಿಲೇಣು ಹವೇಇ] ತಾನು ಪರರ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು [ಅಪ್ಪಣಲು ವಿ ಸತ್ತು] ತನ್ನ ಅಧೀನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಶತ್ರುವನ್ನು [ಮಿಲ್ಲಿ] ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನು ಸಮಭಾವ ಮಾಡುವನವನಿಗಿತರ ದೋಷ ಸಹ ಬರುವವು |

ಅವನು ತಾ ಪರಾಧೀನನಾಗುವ ಮೇಣಾತ್ಮೀಯ ಶತ್ರು ಬಿಡುವನು ||೪೫||

ಅಥ -

**ಅಣ್ಣು ವಿ ದೋಸು ಹವೇಇ ತಸು ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ |
ವಿಯಲು ಹವೇವಿಣು ಇಕ್ಕಲಲು ಉಪ್ಪರಿ ಜಗಹ ಚಡೇಇ ||೪೬||**

ಅನ್ಯಃ ಅಪಿ ದೋಷಃ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ |

ವಿಕಲಃ ಭೂತ್ವಾ ಏಕಾಕಿ ಉಪರಿ ಜಗತಃ ಆರೋಹತಿ ||೪೬||

ಅಣ್ಣು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಣ್ಣು ವಿ ನ ಕೇವಲಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನೋಽಪಿ ದೋಸು ದೋಷಃ ಹವೇಇ ಭವತಿ | ತಸು ತಸ್ಯ ತಪಸ್ವಿನಃ | ಯಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ವಿಯಲು ಹವೇವಿಣು ವಿಕಲಃ ಕಲರಹಿತಃ ಶರೀರರಹಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಇಕ್ಕಲಲು ಏಕಾಕೀ ಪಶ್ಚಾತ್ ಉಪ್ಪರಿ ಜಗಹಂ ಚಡೇಇ ಉಪರಿತನ ಭಾಗೇ ಜಗತೋ ಲೋಕಸ್ಯಾರೋಹಣಂ ಕರೋತಿತಿ | ಅಯಮತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಃ | ಯಃ ತಪಸ್ವೀ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಸ್ಯ ಷರಮೋಪಶಮರೂಪಸ್ಯ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ ಸ ಸಕಲಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಶರೀರಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಲೋಕಸ್ಯೋಪರಿ ತಿಷ್ಠತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ್ತುತಿಂ ಲಭತೇ ಅಥವಾ ಯಥಾಕೋಽಪಿ ಲೋಕಮಧ್ಯೇ ಚಿತ್ತವಿಕಲೋ ಭೂತಃ ಸನ್ ನಿಂದಾಂ ಲಭತೇ ತಥಾ ಶಬ್ದಚ್ಛಲೇನ ತಪೋಧನೋಽಪಿತಿ ||೪೬||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಸಮತಾಭಾವಸ್ವರೂಪದ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಪುರುಷನು 'ಶತ್ರು' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯಶತ್ರುವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು 'ಪರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದ ಅವನ ಸ್ತುತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ತನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವನೂ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ತಾನೇ 'ಪರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಶತ್ರುವಿನ ಆಧೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅದರಿಂದ ನಿಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಪೋಧನನು ಕೂಡ ಶಬ್ದದ ಭಲದಿಂದ ನಿಂದೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಮುನಿಯ ನಿಂದೆ-ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಇಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ [ಜೋ] ಯಾವ ತಪಸ್ವಿಮಹಾಮುನಿಯು [ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ] ಸಮಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ತಸು] ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಕೂಡ [ದೋಸು ಹವೇಇ] ದೋಷಗಳು ಬರುತ್ತವೆ, ಏಕೆಂದರೆ [ವಿಯಲು ಹವೇವಿಣು] ಆ ವಿಕಲ-ಕಲರಹಿತ ಎಂದರೆ ಶರೀರರಹಿತನಾಗಿ [ಇಕ್ಕಲಲು] ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ [ಜಗಹಂ ಉಪ್ಪರಿ] ಲೋಕದ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ [ಚಡೇಇ] ಆರೋಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನು ಸಮಭಾವ ಮಾಡುವನವನಿಗಿತರದೋಷ ಸಹ ಬರುವವು |

ಅವನು ಕಲರಹಿತನಾಗಿ ಲೋಕಶಿಖರದ ಮೇಲೆರಿ ಹೋಗುವನು ||೪೬||

ಅಥ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾಬಾಹ್ಯಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಂ ಕಥಯತಿ-

ಜಾ ಣಿಸಿ ಸಯಲಹ ದೇಹಿಯಹ ಜೋಗ್ಗಿ ಉ ತಹಿ ಜಗ್ಗೇಇ |

ಜಹಿ ಪುಣು ಜಗ್ಗಿ ಸಯಲು ಜಗು ಸಾ ಣಿಸಿ ಮಣಿವಿ ಸುವೇಇ ||೪೬-೧||

ಯಾ ನಿಶಾ ಸಕಲಾನಾಂ ದೇಹಿನಾಂ ಯೋಗೀ ತಸ್ಯಾಂ ಜಾಗರ್ತಿ |

ಯತ್ರ ಪುನಃ ಜಾಗರ್ತಿ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ತಾಂ ನಿಶಾಂ ಮತ್ಪಾಸ್ವಪತಿ ||೪೬-೧||

ಜಾ ಣಿಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಾ ಣಿಸಿ ಯಾ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸಹಜಶುದ್ಧತ್ವಾವಸ್ಥಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-
ರಾಗಾದ್ಯಂಧಕಾರಾವಗುಂಢಿತಾ ಸತೀ ರಾತ್ರಿಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ | ಕೇಷಾಮ್ | ಸಯಲಹಂ ದೇಹಿಯಹಂ ಸಕಲಾನಾಂ
ಸ್ವಶುದ್ಧತ್ವ ಸಂವಿತ್ತಿ ರಹಿತಾನಾಂ ದೇಹಿನಾಮ್ | ಜೋಗ್ಗಿ ಉ ತಹಿಂ ಜಗ್ಗೇಇ ಪರಮಯೋಗೀ
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವನವೇದನಜ್ಞಾನರತ್ನಪ್ರದೀಪಪ್ರಕಾಶೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಾಂಧಕಾರಮಪಸಾರ್ಯ
ಸ ತಸ್ಯಾಂ ತು ಶುದ್ಧತ್ವನಾ ಜಾಗರ್ತಿ | ಜಹಿಂ ಪುಣು ಜಗ್ಗಿ ಸಯಲು ಜಗು ಯತ್ರ ಪುನಃ ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಾ-
ಕ್ಯಾಯಪರಿಣಾಮವ್ಯಾಪಾರೇ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಪರಾಬ್ಜುಖಃ ಸನ್ ಜಗಜ್ಜಾಗರ್ತಿ ಸ್ವಶುದ್ಧತ್ವಪರಿಜ್ಞಾನರಹಿತಃ
ಸಕಲೋಽಜ್ಞಾನಿ ಜನಃ ಸಾ ಣಿಸಿ ಮಣಿವಿ ಸುವೇಇ ತಾಂ ರಾತ್ರಿಂ ಮತ್ಪಾ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಃ ಸನ್
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿಯೋಗನಿದ್ರಾಯಾಂ ಸ್ವಪತಿ ನಿದ್ರಾಂ ಕರೋತೀತಿ | ಅತ್ರ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ
ಶಯನಮೇವೋಪಶಮೋ ಭಣ್ಯತ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೪೬-೧||

ಅಥ ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷಃ ಪರಮವೀತರಾಗರೂಪಂ ಸಮಭಾವಂ ಮುಕ್ತಾ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ರಾಗಂ ನ
ಗಚ್ಛತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ,-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ತಪಸ್ವಿಯು ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪರಮ-ಉಪಶಮರೂಪದ
ನಿಜ ಶುದ್ಧತ್ವನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು 'ಕಲ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ
ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅದರಿಂದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಿದ್ದಾನೆ. ಅಥವಾ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಧನದಿಂದ ರಹಿತನಾಗುತ್ತ ನಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ ತಪೋಧನನು
ಕೂಡ ಶಬ್ದದ ಛಲದಿಂದ ನಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಕ್ಷೇಪಕ ದೋಹದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೬-೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಯಲಹಂ ದೇಹಿಯಹಂ] ಸಮಸ್ತ ಅಜ್ಞಾನಿ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ [ಜಾ ಣಿಸಿ]
ಯಾವುದು ರಾತ್ರಿಯಿದೆ [ತಹಿಂ] ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ [ಜೋಗ್ಗಿ ಉ] ಯೋಗಿಗಳು [ಜಗ್ಗೇಇ] ಜಾಗೃತರಿತ್ತಾರೆ,
[ಪುಣು] ಮತ್ತು [ಜಹಿಂ] ಯಾವುದರಲ್ಲಿ [ಸಯಲು ಜಗು] ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು [ಜಗ್ಗಿ ಇ] ಜಾಗೃತವಿರುತ್ತದೆ
[ಸಾ] ಅದನ್ನು [ಣಿಸಿ ಮಣಿವಿ] ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಯೋಗಿಗಳು [ಸುವೇಇ] ಯೋಗ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ
ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಕಲದೇಹಿಗಳಿಗಿರುವ ನಿಶೆಯಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಜಾಗೃತರಿರುವರು |

ಸಕಲಜಗಜಾಗೃತವಿರುವುದನು ನಿಶೆಯಿಂದದರಲಿ ನಿದ್ರಿಸುವರು ||೪೬-೧

**ಣಾಣಿ ಮುಖಪ್ಪಿಣು ಭಾಲು ಸಮು ಕಿತ್ತು ವಿ ಜಾಣ ಣ ರಾಲು |
ಜೇಣ ಲಹೇಸಣ ಣಾಣಮಲು ತೇಣ ಜಿ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ||೪೭||**

**ಜ್ಞಾನೀ ಮುಕ್ತಾ ಭಾವಂ ಶಮಂ ಕ್ವಾಪಿ ಯಾತಿ ನ ರಾಗಮ್ |
ಯೇನ ಲಭಿಷ್ಯತಿ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತೇನ ಏವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ ||೪೭||**

ಣಾಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಣಾಣಿ ಪರಮಾತ್ಮ ರಾಗಾದ್ಯಾಸ್ತವಯೋರ್ಭೇದಜ್ಞಾನೀ ಮುಖಪ್ಪಿಣು ಮುಕ್ತಾ | ಕಮ್ | ಭಾಲು ಭಾವಮ್ | ಕಥಂಭೂತಂ ಭಾವಮ್ | ಸಮು ಉಪಶಮಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷರಹಿತಂ ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದಸಹಿತಮ್ | ಕಿತ್ತು ವಿ ಜಾಣ ಣ ರಾಲು ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಸಮಭಾವಂ ಮುಕ್ತಾ ಕ್ವಾಪಿ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ರಾಗಂ ನ ಯಾತಿ ನ ಗಚ್ಛತಿ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ಜೇಣ ಲಹೇಸಣ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಲಭಿಷ್ಯತಿ ಭಾವಿಕಾಲೇ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತಿ | ಕಮ್ | ಣಾಣಮಲು ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನನಿರ್ವೃತ್ತಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಂತ-ಭೂತಾಂತಗುಣಂ | ತೇಣ ಜಿ ತೇನೈವ ಸಂಭಾವೇನ ಅಪ್ಪ ಸಹಾಲು ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಮಿತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣಂ ಸಮಭಾವಂ ವಿಹಾಯ ಬಹಿರ್ಭಾವೇ ರಾಗಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಮಭಾವೇನ ವಿನಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಲಾಭೋ ನ ಭವತೀತಿ ||೪೭||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವೇದನದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸಹಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅವಸ್ಥೆಯು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಂತೂ ಆ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪದ ರತ್ನದೀವಿಗೆಯ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಜಾಗೃತರಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪರಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಸಮಸ್ತ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜನರು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖರಾಗುತ್ತ ಯಾವ ಶುಭಾಶುಭ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳ ಪರಿಣಾಮದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತರಿರುತ್ತಾರೆ ಅದನ್ನು ಯೋಗಿಗಳು ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತರಾಗುತ್ತ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿರೂಪದ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಬಾಹ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿನ ಶಯನವನ್ನೇ ಉಪಶಮವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರು ಪರಮವೀತರಾಗರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೪೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಿ] ಭೇದಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಸಮು ಭಾಲು ಮುಖಪ್ಪಿಣು] ಉಪಶಮಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು [ಕಿತ್ತು ವಿ] ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ [ರಾಲು ಣ ಜಾಣ] ರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [ಜೇಣ] ಅದರಿಂದ ಅವರು [ತೇಣ ಜಿ] ಆ ಸಮಭಾವದಿಂದಲೇ [ಣಾಣಮಲು ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು] ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಲಹೇಸಣ] ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನಿ ಉಪಶಮಭಾವಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವ ರಾಗ ಮಾಡಲಾರನು |

ತಾನದಿಂದಜ್ಞಾನಮಯ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನು ಪಡೆಯುವನು ||೪೭||

ಅಥ ಜ್ಞಾನೀ ಕಮಪ್ಯನ್ಯಂ ನ ಭಣತಿ ನ ಪ್ರೇರಯತಿ ನ ಸ್ತೌತಿ ನ ನಿಂದತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಭಣಿಷ ಭಣಾವಹ ಣಿವಿ ಥುಣಿಷ ಣಿದಹ ಕಾಣಿ ಣ ಕೋಷಿ |

ಸಿದ್ಧಿ ಹಿ ಕಾರಣು ಭಾಲು ಸಮು ಜಾಣಂತಲು ಪರ ಸೋಷಿ ||೪೮||

ಭಣತಿ ಭಾಣಯತಿ ನೈವ ಸ್ತೌತಿ ನಿಂದತಿ ಜ್ಞಾನೀ ನ ಕಮಪಿ |

ಸಿದ್ಧೇಃ ಕಾರಣಂ ಭಾವ ಸಮಂ ಜಾನನ್ ಪರಂ ತಮೇವ ||೪೮||

ಭಣಿಷ ಇತ್ಯಾದಿ | ಭಣಿಷ ಭಣತಿ ನೈವ ಭಣಾವಹ ನೈವಾನ್ಯಂ ಭಾಣಯತಿ ಣ ಭಣಂತಂ ಪ್ರೇರಯತಿ ಣಿವಿ ಥುಣಿಷ ನೈವ ಸ್ತೌತಿ ಣಿದಹ ಕಾಣಿ ಣ ಕೋಷಿ ನಿಂದತಿ ಜ್ಞಾನೀ ನ ಕಮಪಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಸಿದ್ಧಿ ಹಿಂ ಕಾರಣು ಭಾಲು ಸಮು ಜಾಣಂತಲು ಪರ ಸೋಷಿ ಜಾನನ್ | ಕಮ್ | ಪರಂ ಭಾವಂ ಪರಿಣಾಮಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಸಮು ಸಮಂ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಂ ಕಾರಣಮ್ | ಕಸ್ಯಾಃ | ಸಿದ್ಧೇಃ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ಸೋಷಿ ತಮೇವ ಸಿದ್ಧಿ ಕಾರಣಂ ಪರಿಣಾಮಮಿತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಭಾವನಾರೂಪಂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸ್ಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿ-ಲಕ್ಷಣಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಿದ್ಧಿಕಾರಣಂ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಂ ಜಾನನ್ ತ್ರಿಗುಪ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಅನುಭವನ್ ಸನ್ ಭೇದಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷಃ ಪರಂ ಪ್ರಾಣಿನಂ ನ ಭಣತಿ ನ ಪ್ರೇರಯತಿ ನ ಸ್ತೌತಿ ನ ಚ ನಿಂದತೀತಿ ||೪೮||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ಆಶ್ರಯದ ಭೇದಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ ಪರಮ ಆಹ್ಲಾದಸಹಿತವಾದ ಉಪಶಮಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು - ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಆ ಸಮಭಾವದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಗುಣಗಳು ಅಂತರ್ಭೂತವಿವೆ ಅಂಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವರು.

ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಹ್ಯಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರು ಬೇರೆ ಯಾರಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಕಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ (ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ) ಯಾರದೇ ಸ್ತುತಿ ಅಥವಾ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸೋಷಿ ಸಮು ಭಾಲು] ಅದೇ ಒಂದು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮತೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು [ಪರ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಸಿದ್ಧಿಹಿಂ ಕಾರಣು ಜಾಣಂತಲು] ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ

ಏನನು ಓದನು ಓದಿಸನು ಮೇಣಾರ ಸ್ತುತಿ-ನಿಂದೆ ಮಾಡನು |

ಜ್ಞಾನಿ ಸಮಭಾವವನೊಂದೆ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು ||೪೮||

ಅಥ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹೇಚ್ಛಾಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾದೇಹಮೂರ್ಚ್ಯಾವ್ರತಾದಿ-
ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಯೋಽಸೌ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಸ ಪರಿಗ್ರಹವಿಷಯದೇಹ-
ವ್ರತಾವ್ರತೇಷು ರಾಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರೋತಿತಿ ಚತುಃಕಲಂ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ಗಂಧಹ ಉಪ್ಪರಿ ಪರಮ-ಮುಣಿ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು |

ಗಂಧಹ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ಭಿಣ್ಣಲು ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ||೪೯||

ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಉಪರಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ |

ಗ್ರಂಥಾದ್ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಭಿನ್ನಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ||೪೯||

ಗಂಧಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಗಂಧಹಂ ಉಪ್ಪರಿ ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯೋಪರಿ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥ
ರಚನಾರೂಪಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯೋಪರಿ ಪರಮಮುಣಿ ಪರಮತಪಸ್ವೀ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ದ್ವೇಷಮಪಿ ನ ಕರೋತಿ ನ ರಾಲು
ರಾಗಮಪಿ | ಯೇನ ತಪೋಧನೇನ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ಗಂಧಹಂ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ಭಿನ್ನ ಉ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು

[ಣಾಣಿ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಣವಿ ಕೋಣ ಭಣಿಣ ಭಣಾವಹ] ಯಾರಿಂದಲೂ ಕಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ
ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ಣ ಥುಣಿಣ ಣಿಂದಹ] ಮತ್ತು ಯಾರದೂ ಸ್ತುತಿ ಅಥವಾ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪರಮ ಉಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮದ ಭಾವನಾರೂಪ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಅನುಭೂತಿಯು ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷದ
ಕಾರಣರೂಪವಾದಕಾರಣಸಮಯಸಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಕಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ
ಪ್ರೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರದೂ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾರದೂ ನಿಂದೆ
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದ ಇಚ್ಛೆ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಅಭಿಲಾಷೆ, ದೇಹದ
ಮೂರ್ಛೆ ಮತ್ತು ವ್ರತ-ಅವ್ರತಾದಿಗಳ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಿಜ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನು ಪರಿಗ್ರಹ, ವಿಷಯಗಳು, ದೇಹ ಹಾಗೂ ವ್ರತ-ಅವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೪೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಜೇಣ] ಯಾವ ತಪೋಧನನು [ಗಂಧಹಂ ಭಿಣ್ಣ ಉ] ಗ್ರಂಥದಿಂದ (ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ)
ಬೇರೆಯಾದ [ಅಪ್ಪಸಹಾಲು] ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ವಿಯಾಣಿಯಲು] ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, [ಪರಮ-ಮುಣಿ]
ಆ ಪರಮ ತಪಸ್ವಿಯು [ಗಂಧಹಂ ಉಪ್ಪರಿ] ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಗ್ರಂಥರಚನಾ
ರೂಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ [ರಾಲು ದೇಸು] ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷವನ್ನು [ಣ ಕರಣ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಪರಮಮುನಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ |

ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನವನು ತಿಳಿದಿರುವನು ||೪೯||

ಗ್ರಂಥಾತ್ಮಕಾಶಾಧ್ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತೋ ಭಿನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಂ, ಸ್ಮ್ರಾದಿವೇದಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪ-
ವೇದತ್ರಯಂ, ಹಾಸ್ಯ ರತ್ಯ ರತಿಶೋಕಭಯಜುಗುಪ್ಸಾರೂಪಂ ನೋಕಷಾಯಷಟ್ಕಂ, ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭ-
ರೂಪಂ ಕಷಾಯಾ ಚತುಷ್ಟಯಂ ಚೇತಿ ಚತುರ್ದಶಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಾಃ, ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸ್ತುಹಿರಣ್ಯಸುವರ್ಣಧನಧಾನ್ಯ-
ದಾಸೀದಾಸಕುಪ್ಯಭಾಂಡರೂಪಾ ಬಾಹ್ಯಪರಿಗ್ರಹಾಃ ಇತ್ಯಂಭೂತಾನ್ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಾನ್ ಜಗತ್ರಯೇ
ಕಾಲತ್ರಯೇಽಪಿ ಮನೋವಚನಕಾಯೈಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮತೈಶ್ಚ ತ್ಯಕ್ತಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಂಭಲಕ್ಷಣೇ
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ಯೋ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಾದ್ಭಿನ್ನಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಸ
ಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯೋಪರಿ ರೌಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರೋತಿ | | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಏವ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಿರ್ಗುಣಂಧಸ್ಯೈವ
ಶೋಭತೇ ನ ಚ ಸಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೪೯||

ಅಥ-

ವಿಸಯಹ ಉಪ್ಪರಿ ಪರಮ-ಮುಣಿ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು |

ವಿಸಯಹ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ಭಿಣ್ಣಲು ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ||೫೦||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಸ್ತ್ರೀಯಾದಿಕರನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪದ ಮೂರು ವೇದಗಳು, ಹಾಸ್ಯ, ಅರತಿ, ರತಿ, ಶೋಕ, ಭಯ, ಜುಗುಪ್ಸಾರೂಪದ ಆರು ನೋಕಷಾಯಗಳು, ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯ, ಲೋಭರೂಪದ ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳು ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಾಸ್ತು, ಬೆಳ್ಳಿ, ಚಿನ್ನ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ದಾಸ, ದಾಸಿ, ಕುಪ್ಯ, ಪಾತ್ರೆಗಳ ರೂಪದ ಹತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಗಳು- ಹೀಗೆ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮೂರುಲೋಕ ಮತ್ತು ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳಿಂದ ಮಾಡುವುದು, ಮಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಯಾರು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಿರ್ಗುಣಂಧನಿಗೇ (ನಿರ್ಗುಣಂಧ ಮುನಿರಾಜನಿಗೆ) ಈ ಕಥನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಪರಿಗ್ರಹಧಾರಕರಿಗೆ ಇದು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಮುನಿಗಳು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೫೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಜೇಣ] ಯಾವಮಹಾಮುನಿಗಳು [ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು] ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ವಿಸಯಹಂ] ಸ್ಪರ್ಶ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ [ಭಿಣ್ಣಲು ವಿಯಾಣಿಯಲು] ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ [ಪರಮ-ಮುಣಿ] ಆ ಮಹಾಮುನಿಗಳು [ವಿಸಯಹಂ ಉಪ್ಪರಿ] ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ [ರಾಲು ದೇಸು ವಿ] ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷವನ್ನು [ಣ ಕರಣ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ವೀತರಾಗ ಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನರಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಮುನಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ |

ವಿಷಯಗಳಿಂದಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನು ||೫೦||

**ವಿಷಯಾಣಾಂ ಉಪರಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ |
ವಿಷಯೇಭ್ಯಃ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಭಿನ್ನಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ||೫೦||**

ವಿಸಯಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ವಿಸಯಹಂ ಉಪ್ಪರಿ ವಿಷಯಾಣಾಮುಪರಿ ಪರಮಮುನಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದೇಸು ವಿ ಕರಣಿ ಣ ರಾಲು ದ್ವೇಷಮಪಿ ನಾಪಿ ಕರೋತಿ ನ ಚ ರಾಗಮಪಿ | ಯೇನ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ವಿಸಯಹಂ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ವಿಷಯೇಭ್ಯೋ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಕೋಽಸೌ ವಿಜ್ಞಾತಃ | ಭಿನ್ನಃ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ | ಕಥಂಭೂತೋ ಭಿನ್ನ ಇತಿ | ತಥಾ ಚ | ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಭಾವೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಭಾವೇಂದ್ರಿಯ- ಗ್ರಾಹ್ಯಾನ್ ವಿಷಯಾಂಶ್ಚ ದೃಷ್ಟ-ಶ್ರುತಾನುಭೂತಾನ್ ಜಗತ್ತಯೇ ಕಾಲತ್ರಯೇಽಪಿ ಮನೋವಚನಕಾಯೈಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮತೈಶ್ಚ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಸಮುತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಮೃತರಸಾ- ಸ್ವಾದೇನ ತೃಪ್ತೋ ಭೂತ್ವಾ ಯೋ ವಿಷಯೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಮನುಭವತಿ ಸ ಮುನಿಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ- ವಿಷಯೇಷು ರಾಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರೋತಿ | ಅತ್ರ ಯಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖಾನಿವರ್ತೃಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖೇ ತೃಪ್ತೋ ಭವತಿ ತಸ್ಯೈವೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಶೋಭತೇ ನ ಚ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಸ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೦||

ಅಥ-

**ದೇಹಹ ಉಪ್ಪರಿ ಪರಮ-ಮುನಿ ದೇಸು ವಿ ಕರಣಿ ಣ ರಾಲು |
ದೇಹಹ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ಭಿನ್ನಃ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ||೫೧||**

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಭಾವೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಭಾವೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದಂಥ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ, ಅನುಭವಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮೂರುಲೋಕ ಮತ್ತು ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಕೃತ-ಕಾರಿತ-ಅನುಮೋದನದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖಾಮೃತದ ರಸಾಸ್ವಾದದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಯಾವನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ ಆ ಮುನಿಯು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾರು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ನಿವರ್ತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಕಥನವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಮುನಿಗಳು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಪರಮ ಮುನಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ |
ದೇಹದಿಂ ಭಿನ್ನವಾದಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನವನು ತಿಳಿದಿರುವನು ||೫೨||**

ದೇಹಸ್ಯ ಉಪರಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ |
ದೇಹಾದ್ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಭಿನ್ನಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ||೫೧||

ದೇಹಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇಹಹಂ ಉಪರಿ ದೇಹಸ್ಯೋಪರಿ ಪರಮಮುನಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದೇಸು ವಿ ಕರಣಿ ರಾಉ ದ್ವೇಷಮಪಿ ನ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮಪಿ | ಯೇನ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ದೇಹಹಂ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ದೇಹಾತ್ಮಕಾಶಾಧ್ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಭಿನ್ನಉ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ | ಕಥಂಭೂತೋ ವಿಜ್ಞಾತಃ | ತಸ್ಮಾದ್ವೇಹಾದ್ಭಿನ್ನ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ-‘ಸಪರಂ ಬಾಧಾಸಹಿದಂ ವಿಚ್ಛಿಣ್ಣಂ ಬಂಧಕಾರಣಂ ವಿಸಮಂ | ಜಂ ಇಂದಿವಿಹಿಂ ಲದ್ಧಂ ತಂ ಸುಕ್ಷಂ ದುಕ್ಷಮೇವ ತಹಾ||’ ಇತಿ ಗಾಢಾಕಥಿತಲಕ್ಷಣಂ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಂ ಯದ್ವೇಹಜನಿತಸುಖಂ ತಜ್ಜಗತ್ರಯೇ ಕಾಲತ್ರಯೇಽಪಿ ಮನೋವಚನಕಾಯೈಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮತೈಶ್ಚ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವೀತರಾಗ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಬಲೇನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಾನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಸುಖಪರಿಣತೇ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ಯ ಏವ ದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಸ ಏವ ದೇಹಸ್ಯೋಪರಿ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರೋತಿ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣ ದೇಹಮಮತ್ವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ದೇಹಸುಖಂ ನಾನುಭವತಿ ತಸ್ಯೈವೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಶೋಭತೇ ನಾಪರಸ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೫೧||

ಅಥ -

ಗಾಥೆ - ೫೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೇಣ] ಯಾವ ಪರಮಮುನಿಗಳು [ದೇಹಹಂ ಭಿನ್ನಉ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು] ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ವಿಯಾಣಿಯಲು] ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ [ಪರಮ-ಮುನಿ] ಆ ಪರಮ ಮುನಿಗಳು [ದೇಹಹಂ ಉಪರಿ] ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ [ರಾಉ ದೇಸು ವಿ] ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷವನ್ನು [ಣ ಕರಣ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಶ್ರೀಪ್ರವಚನಸಾರದ ೭೬ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ-‘ಯಾವುದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಸುಖವು ಪರಸಂಬಂಧಯುಕ್ತ, ಬಾಧೆಯಿಂದಕೂಡಿದ, ಬಂಧದ ಕಾರಣ, ವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಮತ್ತು ವಿಷಮವಿದೆ.’ (ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅದು ದುಃಖವೇ ಇದೆ.) ಹೀಗೆ ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಯಾವ ದೇಹಜನಿತ ಸುಖವಿದೆ ಅದನ್ನು ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಕೃತ-ಕಾರಿತ-ಅನುಮೋದನದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಮಹಾಮುನಿಯು ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವನು ದೇಹಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇತರರಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಯಾರು ದೇಹ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವಿತ್ತಿ-ಣಿವಿತ್ತಿಹಿ ಪರಮ-ಮುಣಿ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು |

ಬಂಧಹ ಹೇಲು ವಿಯಾಣಿಯಲು ಏಯಹ ಜೇಣ ಸಹಾಲು ||೫೨||

ವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತೋಃ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ |

ಬಂಧಸ್ಯ ಹೇತುಃ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಏತಯೋಃ ಯೇನ ಸ್ವಭಾವಃ ||೫೨||

ವಿತ್ತಿಣಿವಿತ್ತಿಹಿಂ ಇತ್ಯಾದಿ : ವಿತ್ತಿಣಿವಿತ್ತಿಹಿಂ ವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿ ವಿಷಯೇ ಪ್ರತಾವ್ರತವಿಷಯೇ ಪರಮಮುಣಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು ದ್ವೇಷಮಪಿ ನ ಕರೋತಿ ನ ಚ ರಾಗಮ್ | ಯೇನ ಕಿಂ ಕೃತಮ್ | ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು ವಿಯಾಣಿಯಲು ಬಂಧಸ್ಯ ಹೇತುವಿಜ್ಞಾತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಏಯಹಂ ಜೇಣ ಸಹಾಲು ಏತಯೋವ್ರತಾವ್ರತಯೋಃ ಸ್ವಭಾವೋ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತ ಇತಿ | ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರಮ್- 'ಭಿಣ್ಣಿಲು ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ಏಯಹಂ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಭಿಣ್ಣೋ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾನಃ | ಕೋಽಸೌ | ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ | ಕಾಭ್ಯಾಮ್ | ಏತಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರತಾವ್ರತವಿಕಲ್ಪಾಭ್ಯಾಂ ಸಕಾಶಾದಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯೇನ | ಪ್ರತಾವ್ರತವಿಕಲ್ಪೌ ಪುಣ್ಯಪಾಪಬಂಧ- ಕಾರಣಭೂತೌ ವಿಜ್ಞಾತೌ ಸ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಃ ಸನ್ ಪ್ರತವಿಷಯೇ ರಾಗಂ ನ ಕರೋತಿ ತಥಾ ಚಾವ್ರತವಿಷಯೇ ದ್ವೇಷಂ ನ ಕರೋತೀತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಹೇ ಭಗವನ್ ಯದಿ ಪ್ರತಸ್ಮೋಪರಿ ರಾಗತಾತ್ಪರ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ ತರ್ಹಿ ಪ್ರತಂ ನಿಷಿದ್ಧಮಿತಿ | ಭಗವಾನಾಹ | ಪ್ರತಂ ಕೋಽರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್- 'ಹಿಂಸಾನ್ಯತಸ್ತೇಯಾಬ್ರಹ್ಮಪರಿಗ್ರಹೇಭ್ಯೋ ವಿರತಿವ್ರತಮ್' ಅಥವಾ | 'ರಾಗದ್ವೇಷೌ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾನ್ನಿವೃತ್ತಿಸ್ತನ್ನಿಷೇಧ- ನಮ್ | ತೌ ಚ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥಸಂಬಂಧೌ ತಸ್ಮಾತ್ತಾಂಸ್ತು ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ||' ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಪುನರಹಿಂಸಾದಿವ್ರತಂ ಏಕದೇಶೇನ

ಗಾಥೆ - ೫೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಯಹಂ ಸಹಾಲು] ವ್ರತ ಹಾಗೂ ಅವ್ರತ ಇವೆರಡರ ಸ್ವಭಾವವು [ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು] ಬಂಧದ ಹೇತುವಿದೆಯೆಂದು [ಜೇಣ] ಯಾವ ಮಹಾಮುನಿಯು [ವಿಯಾಣಿಯಲು] ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಅಥವಾ ಪಾಠಾಂತರದ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಪರಮಮುನಿಯು ಈ ವ್ರತ ಹಾಗೂ ಅವ್ರತದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ [ಪರಮ-ಮುಣಿ] ಆ ಪರಮಮುನಿಯು [ವಿತ್ತಿ-ಣಿವಿತ್ತಿಹಿಂ] ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ವ್ರತ-ಅವ್ರತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ [ರಾಲು-ದೇಸು ವಿ] ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷವನ್ನು [ಣ ಕರಣ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ರತ-ಅವ್ರತದ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯಬಂಧ ಮತ್ತು ಪಾಪಬಂಧದ ಕಾರಣವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತ ವ್ರತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮತ್ತು ಅವ್ರತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಪ್ರಭು ! ವ್ರತಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ರಾಗ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ವ್ರತಗಳ ನಿಷೇಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಮೇಲಿನ ಕಥನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ವ್ರತಾವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಮುನಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ |

ವ್ರತಾವ್ರತಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಬಂಧದ ಹೇತುವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವನು ||೫೨||

ವ್ಯವಹಾರೇಣೇತಿ | ಕಥಮೇಕದೇಶವ್ರತಮಿತಿ ಚೇತ್ | ತಥಾಹಿ | ಜೀವಘಾತೇನಿವೃತ್ತೀರ್ಜೀವದಯಾವಿಷಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ, ಅಸತ್ಯವಚನವಿಷಯೇ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಸತ್ಯವಚನವಿಷಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಅದತ್ತದಾನವಿಷಯೇ ನಿವೃತ್ತಿಃ ದತ್ತದಾನವಿಷಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿರಿತ್ಯಾದಿರೂಪೇಣೈಕದೇಶಂ ವ್ರತಮ್ | ರಾಗದ್ವೇಷರೂಪಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಲೋಲಮಾಲಾ-ರಹಿತೇ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಪರಮಸಮಾಧೌ ಪುನಃ ಶುಭಾಶುಭತ್ಯಾಗಾತ್ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ವ್ರತಂ ಭವತೀತಿ | ಕಶ್ಚಿದಾಹ | ವ್ರತೇನ ಕಿಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಾತ್ಮಭಾವನಯಾ ಮೋಕ್ಷೋಭವಿಷ್ಯತಿ | ಭರತೇಶ್ವರೇಣ ಕಿಂ ವ್ರತಂ ಕೃತಮ್, ಘಟಿಕಾದ್ವಯೇನ ಮೋಕ್ಷಂ ಗತಃ ಇತಿ | ಅಥ ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಭರತೇಶ್ವರೋಽಪಿ ಪೂರ್ವಂ ಜಿನದೀಕ್ಷಾ-ಪ್ರಸ್ತಾವೇ ಲೋಚಾನಂತರಂ ಹಿಂಸಾದಿನಿವೃತ್ತಿರೂಪಂ ಮಹಾವ್ರತವಿಕಲ್ಪಂ ಕೃತ್ವಾಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇ ಗತೇ ಸತಿ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತೇ ಮನೋವಚನಕಾಯನಿರೋಧಲಕ್ಷಣೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾನ್ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೋ ಜಾತಃ | ಪರಂ ಕಿಂತು ತಸ್ಯ ಸ್ತೋಕಕಾಲತ್ವಾನ್ಮಹಾವ್ರತಪ್ರಸಿದ್ಧಿರ್ನಾಸ್ತಿ | ಅಥೇದಂ ಮತಂ ವಯಮಪಿ ತತಾ ಕರ್ಮೋಽವಸಾನಕಾಲೇ | ನೈವಂ ವಕ್ರವ್ಯಮ್ | ಯದ್ಯೇಕಸ್ಯಾಂಧಸ್ಯ ಕಥಂ ಚಿನ್ನಿದಾನಲಾಭೋ ಜಾತಸ್ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಪುವ್ವಮುಭಾವಿದ-ಜೋಗೋ ಮರಣೇ ಆರಾಹು ಜಿದಿ ವಿ ಕೋಇ | ಖನ್ನಗನಿಧಿದಿಟ್ಟಂತಂ ತಂ ಖು ಪಮಾಣಂ ಣ ಸವ್ವತ್ಥ ||೫೨||

ಉತ್ತರ :- ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದು ಅದು ವ್ರತವಿದೆ. 'ಹಿಂಸೆ, ಪುಸಿ, ಕಳವು, ಮೈಥುನ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಅದು ವ್ರತವಿದೆ'ಯೆಂದು ತತ್ವಾರ್ಥ ಸೂತ್ರ ಅ. ೭ ಸೂ. ೧ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೨೩೨ ಸೂತ್ರದೊಳಗೆ 'ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳೆರಡೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿದ್ದು ಅವೆರಡರ ಅಭಾವವು ಅದು ನಿವೃತ್ತಿಯಿದೆ. ಮತ್ತು ಇವೆರಡೂ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳೆರಡನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದೆ'ಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತು ಏಕದೇಶವ್ಯವಹಾರನಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಜೀವಹಿಂಸೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಜೀವದಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅಸತ್ಯವಚನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವಚನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅದತ್ತದಾನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ದತ್ತದಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಏಕದೇಶವ್ರತವಿದೆ. ರಾಗ-ದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪದ ತರಂಗಮಾಲೆಯಿಂದ ರಹಿತ, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಯಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಂತೂ ಶುಭಾಶುಭಗಳೆರಡರ ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವ್ರತವಿದೆ-ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವ್ರತದಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮದ್ದು ಕೂಡ ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದರಿಂದ ವ್ರತಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ರಾಗ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ವ್ರತಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ಕೇವಲ ಆತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ, ಭರತೇಶ್ವರನು ವ್ರತ ಮಾಡಿದ್ದನೇನು ? ಆದರೂ ಅವನು ಕೇವಲ ಎರಡುಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೇನು ?

ಉತ್ತರ :- ಭರತೇಶ್ವರನು ಕೂಡ ಮೊದಲು ಜಿನದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಸ್ತಕದ ಕೇಶಲೋಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನಂತರ ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಮಹಾವ್ರತಗಳ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ರೂಪದ

ಏವಂ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಪಾದಕಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವ-
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೋಪಲಕ್ಷಣತ್ವೇನ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರೈಃ ಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ | ಅಥಾನಂತರಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ
ದ್ವೇ ಸಮಾನೇ ಇತ್ಯಾದ್ಯುಪಲಕ್ಷಣತ್ವೇನ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-ಯೋಽಸೌ
ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಪರಿಣಾಮೌ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಹೇತುಭೂತೌ ನ ಚಾನಾತಿ ಸ ಏವ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪದ್ವಯಂ
ಕರೋತಿ ನ ಚಾನ್ಯ ಇತಿ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾಯ್ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಬಂಧಹ ಮೋಕ್ಷಹ ಹೇಲು ಢೆಲು ಜೋ ಣವಿ ಚಾಣಇ ಕೋಇ |

ಸೋ ಪರ ಮೋಹಿಂ ಕರಇ ಜಿಯ ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋಇ ||೫೩||

ನಿದಾನಬಂಧ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳ ನಿರೋಧ ರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ
ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾದನಂತರ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಾದನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ಮಹಾವ್ರತವಿರುವುದರಿಂದ
ಅವನ ಮಹಾವ್ರತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಕೂಡ ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದೇ ರೀತಿ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಕೆಲವು
ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ
ಕುರುಡನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗುವುದೇನು ?-ಎಂಬುದು
ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಭಗವತೀ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ- 'ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ
ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಮೊದಲು ಯೋಗದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ
ಆರಾಧಕನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಆ ಕುರುಡ ಪುರುಷನಿಗೆ ಕದಾಚಿತ್ ನಿಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ
ಅದರಂತೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಆಗುತ್ತದೆಯೆನ್ನುವಂತೆ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲ.
(ಎಂದರೆ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.)

ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ
ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಮ-ಉಪಶಮಭಾವದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪ ಉಪಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಸ್ಥಳವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಇದಾದನಂತರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡೂ
ಸಮಾನವಿವೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಈಗ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ಯಾವನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮವು ಬಂಧದ ಹೇತುವಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವಪರಿಣಾಮವು
ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ,
ಆದರೆ ಇತರರು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. (ಆದರೆ ಯಾವನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮವು ಬಂಧದ
ಹೇತುವಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವಪರಿಣಾಮವು ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು
ಪಾಪ ಇವೆರಡನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.)-ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವನು ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ ನಿಜಪರಿಣಾಮವೆಂದರಿಯನು |

ಅವನೆ ಎಲೆ ಜೀವ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡನು ಮೋಹದಿಮಾಡುವನು ||೫೩||

ಬಂಧಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ ನಿಜಃ ಯಃ ನೈವ ಜಾನಾತಿ ಕಶ್ಚಿತ್ |

ಸ ಪರಂ ಮೋಹೇನ ಕರೋತಿ ಜೀವ ಪುಣ್ಯ ಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ ದ್ವೇ ಅಪಿ ||೫೩||

ಬಂಧಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಬಂಧಹಂ ಬಂಧಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ ಕಾರಣಂ| ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಢಿಲು ನಿಜವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಹೇತುಸ್ವರೂಪಮ್ | ಜೋ ಢವಿ ಜಾಣಢ ಕೋಢ ಯೋ ನೈವ ಜಾನಾತಿ ಕಶ್ಚಿತ್| ಸೋ ಪರ ಸ ಏವ ಮೋಹಿಂ ಮೋಹೇನ ಕರಢ ಕರೋತಿ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತೇ ಅಪಿ | ದೋ ದ್ವೇ ಅಪೀತಿ | ತಥಾಹಿ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರುಚಿವಿಪರೀತಂ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರತೀತಿವಿಪರೀತಂ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯನಿಶ್ಚಲಸ್ಥಿತಿ ವಿಪರೀತಂ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರಮಿತ್ಯೇತತ್ರಯಂ ಕಾರಣಂ, ತಸ್ಮಾತ್ ತ್ರಯಾದ್ವಿಪರೀತಂ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಮ್ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಮಿತಿ ಯೋಽಸೌ ನ ಜಾನಾತಿ ಸ ಏವ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಹೇಯಮಪಿ ಮೋಹವಶಾತ್ಪುಣ್ಯಮುಪಾದೇಯಂ ಕರೋತಿ ಪಾಪಂ ಹೇಯಂ ಕರೋತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೩||

ಅಥ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಪರಿಣತಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋಽಸೌ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ನ ಜಾನಾತಿ ಸ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಂ ಕರೋತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ದಂಸಣ-ಣಾಣ-ಚರಿತ್ರಮಲು ಜೋ ಢವಿ ಅಪ್ಪು ಮುಣೇಢ |

ಮೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣು ಭಢೆವಿ ಜಿಯ ಸೋ ಪರ ತಾಢ ಕರೇಢ ||೫೪||

ಗಾಥೆ - ೫೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಁಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೋ ಕೋಢ] ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಜೀವನು [ಢಿಲು ಬಂಧಹಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು] ತನ್ನ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮವು ಬಂಧದ ಹೇತುವಿದೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಪರಿಣಾಮವು ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಿದೆಯೆಂಬ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಢವಿ ಜಾಣಢ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಪರ] ಅವನೇ [ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋಢ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡನ್ನು [ಮೋಹಿಂ] ಮೋಹದಿಂದ [ಕರಢ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ರುಚಿಯಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ, ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದ ವಿರೋಧವಾದ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರ ಇವು ಮೂರು ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿವೆ ಮತ್ತು ಈ ಮೂರರಿಂದ ವಿರೋಧವಾದಂಥ ಭೇದಾಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪವು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅವನೇ - ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡೂ ಹೇಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೋಹದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಉಪಾದೇಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪಾಪವನ್ನು ಹೇಯಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನು ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯ ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿಯನು |

ಅವನಲೆ ಜೀವ ಅವನು ಮೋಕ್ಷದಕಾರಣವೆಂದರಿದು ಮಾಡುವನು ||೫೪||

ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಯಃ ನೈವಾತ್ಮಾನಂ ಮನುತೇ |

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಭಣಿತ್ವಾ ಜೀವ ಸ ಪರಂ ತೇ ಕರೋತಿ ||೫೪||

ದಂಸಣಣಾಣಚರಿತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ | ದಂಸಣಣಾಣಚರಿತ್ರಮಲು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಜೋಣವಿ ಅಪ್ಪು ಮುಣೇಇ ಯಃ ಕರ್ತಾ ನೈವಾತ್ಮಾನಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತಿ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ನ ಜಾನಾತಿ | ಮೋಕ್ಷಹಂಕಾರಣಂ ಭಣಿವಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಭಣಿತ್ವಾ ಮತ್ವಾ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಸೋ ಪರ ತಾಣಂ ಕರೇಇ ಸ ಏವ ಪುರುಷಸೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ದ್ವೇ ಕರೋತೀತಿ | ತಥಾಹಿ-ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪತ್ತಿವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖರಸಾಸ್ವಾದರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಂ, ತತ್ತ್ವವ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಸಂವೇದನಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ, ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸಮರಸೀ ಭಾವೇನ ತತ್ತ್ವವ ನಿಶ್ಚಲಸ್ಥಿರತ್ವಂ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಂ, ಇತ್ಯೇತ್ಯೈಸ್ರಿಭಿಃ ಪರಿಣತಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋಽಸೌ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಂ ನ ಜಾನಾತಿ ಸ ಏವ ಪುಣ್ಯಮುಪಾದೇಯಂ ಕರೋತಿ ಪಾಪಂ ಹೇಯಂ ಚ ಕರೋತೀತಿ | ಯಸ್ತು ಪೂರ್ವೋಕ್ತರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ಜಾನಾತಿ ತಸ್ಯ ತು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞೇರ್ಯದ್ಯಪಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಚ್ಛೇದಕಾರಣೇನ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ವಿಗುಣೇನ ಪರಂಪರಯಾಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ತೀರ್ಥಂಕರನಾಮಕರ್ಮಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಕಮನೀಹಿತವೃತ್ತ್ಯಾ ವಿಶಿಷ್ಟಪುಣ್ಯಮಾಸ್ರವತಿ ತಥಾಪ್ಯಸೌ ತದುಪಾದೇಯಂ ನ ಕರೋತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೫೪||

ಅಥ ಯೋಽಸೌ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಂ ಸಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಸ ಮೋಹೇನ ಮೋಹಿತಃ ಸನ್ ಸಂಸಾರಂ ಪರಿಭ್ರಮತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನು ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣನಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದವನು ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ [ಜೋ] ಯಾವ ಪುರುಷನು [ದಂಸಣ - ಣಾಣ - ಚರಿತ್ರಮಲು ಅಪ್ಪು] ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು [ಮೋಕ್ಷಹಂಕಾರಣಂ ಭಣಿವಿ] ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣನೆಂದು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ [ಣವಿ ಮುಣೇಇ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ ಪರ] ಅವನೇ [ತಾಣಂ ಕರೇಇ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದದ ರುಚಿರೂಪವು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಿದೆ, ಅದೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದಮಯವಾದ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವು-ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪವು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದರೂಪಪರಮಸಮರಸೀಭಾವದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಲಸ್ಥಿರತಾರೂಪವು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಈ ಮೂರು ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮೋಕ್ಷದಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯದವನೇ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಉಪಾದೇಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪಾಪವನ್ನು ಹೇಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞೇಷ್ಠಿಯಂತೂ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಯ ನಾಶಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಗುಣದಿಂದ

ಜೋ ಣವಿ ಮಣ್ಣ ಇ ಜೀಲು ಸಮು ಪುಣ್ಣ ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋಇ |
ಸೋ ಚಿರು ದುಕ್ಕು ಸಹಂತು ಜಿಯ ಮೋಹಿಂ ಹಿಂಡಇ ಲೋಇ ||೫೫||

ಯಃ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ಜೀವಃ ಸಮಾನೇ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ ದ್ವೇ |
ಸ ಚಿರಂ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಜೀವ ಮೋಹೇನ ಹಿಂಡತೇ ಲೋಕೇ ||೫೫||

ಜೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಣವಿ ಮಣ್ಣ ಇ ಯಃ ಕರ್ತಾ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ಜೀಲು ಜೀವಃ | ಕಿಂ ನ ಮನ್ಯತೇ | ಸಮು ಸಮಾನೇ | ಕೇ | ಪುಣ್ಣ ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋಇ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ ದ್ವೇ ಸೋ ಸ ಜೀವಃ ಚಿರುದುಕ್ಕು ಸಹಂತು ಚಿರಂ ಬಹುತರಂ ಕಾಲಂ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಸನ್ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಮೋಹಿಂ ಹಿಂಡಇ ಲೋಇ ಮೋಹೇನ ಮೋಹಿತಃ ಸನ್ ಹಿಂಡತೇ ಭ್ರಮತಿ | ಕ್ಷ | ಲೋಕೇ ಸಂಸಾರೇ ಇತಿ | ತಥಾ ಚ | ಯದ್ಯಪ್ಯಸದ್ಭೂತ-ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದ್ರವ್ಯಪುಣ್ಯಪಾಪೇಪರಸ್ಪರಭಿನ್ನೇ ಭವತಸ್ತಥೈವಾಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಭಾವಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ಭಿನ್ನೇ ಭವತಸ್ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪುಣ್ಯಪಾಪರಹಿತಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣೇ ಸುವರ್ಣಲೋಹನಿಗಲವದ್ಭಂಧಂ ಪ್ರತಿಸಮಾನೇ ಏವ ಭವತಃ | ಏವಂ ನಯವಿಭಾಗೇನ ಯೋಽಸೌ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಂ ಸಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಸ ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಪರೀತೇನ ಮೋಹೇನ ಮೋಹಿತಃ ಸನ್ ಸಂಸಾರೇ ಪರಿಭ್ರಮತಿ ಇತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ತರ್ಹಿಯೇ ಕೇಚನ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಂ ಸಮಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತೇಷಾಂ ಕಿಮಿತಿ ದೂಷಣಂ

ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ತೀರ್ಥಂಕರನಾಮಕರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುಣ್ಯದ ಆಸ್ರವವು ಅನೀಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು ಉಪಾದೇಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಮೋಹದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗುತ್ತ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ [ಜೋ ಜೀಲು] ಯಾವ ಜೀವನು [ಪುಣ್ಣ ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋಇ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡನ್ನು [ಸಮು] ಸಮಾನವಾಗಿ [ಣವಿ ಮಣ್ಣ ಇ] ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ] ಅವನು [ಮೋಹಿಂ] ಮೋಹದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗುತ್ತ [ಚಿರು] ಅಧಿಕಕಾಲದವರೆಗೆ [ದುಕ್ಕು ಸಹಂತು] ದುಃಖವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ [ಲೋಇ] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ [ಹಿಂಡಇ] ಸುತ್ತುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯ ಪುಣ್ಯಹಾಗೂ ದ್ರವ್ಯ ಪಾಪಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಂತೆ ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಭಾವಪುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಾವ ಪಾಪಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ

ಯಾವನೆಲೆ ಜೀವ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡನು ಸಮಾನ ಮನ್ನಿಸನು |
ಅವನೆ ಮೋಹದಿ ದುಃಖಸಹಿಸುತ ಚಿರಕಾಲ ಜಗದಲಿ ತಿರುಗುವನು ||೫೫||

ದೀಯತೇ ಭವದ್ಭಿರಿತಿ | ಭಗವಾನಾಹ | ಯದಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ- ಲಕ್ಷಣಂ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ- ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತದಾ ಸಮಂತಮೇವ | ಯದಿ ಪುನಸ್ತಥಾವಿಧಾಮವಸ್ಥಾಮಲಭಮಾನಾ ಅಪಿ ಸಂತೋ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ದಾನಪೂಜಾದಿಕಂ ತ್ಯಜಂತಿ ತಪೋಧನಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಷಡಾವಶ್ಯಕಾದಿಕಂ ಚ ತ್ಯಕ್ತ್ವೋಭಯಭ್ರಷ್ಟಾಃ ಸಂತಃ ತಿಷ್ಠಂತಿ ತದಾ ದೂಷಣಮೇವೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೫೫||

ಅಥಯೇನ ಪಾಪಫಲೇನ ಜೀವೋದುಃಖಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದುಃಖವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಧರ್ಮಾಭಿಮುಖೋ ಭವತಿ ತತ್ಪಾಪಮಪಿ ಸಮೀಚೀನಮಿತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ವರ ಜಿಯ ಪಾವಳಿ ಸುಂದರಳಿ ಕಾಣಿಯ ತಾಳಿ ಭಣಂತಿ |

ಜೀವಹ ದುಕ್ಕಳಿ ಜಣಿವಿ ಲಹು ಸಿವಮಳಿ ಜಾಳಿ ಕುಣಂತಿ ||೫೬||

ವಿಪರೀತವಾದಂಥವು ಹೇಗೆ ಚಿನ್ನದ ಮತ್ತು ಲೋಹದ ಸಂಕಲಿಗಳು ಬಂಧನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಾನವಿವೆ ಹಾಗೆ ಅವು ಬಂಧನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಾನವೇ ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಯಾವನು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಮೋಹದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗುತ್ತ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ಪರಮತವಾದಿಗಳು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ತಾವೇಕೆ ದೂಷಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಮೇಲಿನ ಕಥನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ತರ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಸ್ವರೂಪದ ಮೂರುಗುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾದಂಥ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಾಗಂತೂ ಸಮ್ಯತವೇ ಇದೆ (ಆಗಂತೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಯಥಾರ್ಥವೇ ಇದೆ), ಆದರೆ ಯಾರು ಅಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಆ ಗೃಹಸ್ಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ-ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಆವಶ್ಯಕ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಉಭಯ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುತ್ತ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಂತೂ ದೂಷಣೆಯೇ ಇದೆ (ಆಗಂತೂ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದು ದೋಷಾಸ್ಪದವೇ ಇದೆ) ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆಯೆಂದು ಭಗವಾನ ಶ್ರೀಯೋಗೇಂದ್ರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪಾಪದ ಫಲದಿಂದ ದುಃಖಿಯಾದ ಜೀವನು ಆ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಸನ್ಮುಖನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪಾಪವು ಕೂಡ ಸಮೀಚೀನವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವ ಪಾಪವತಿಸುಂದರವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರದು |

ಜೀವಗಳಿಗೆ ದುಃಖವನಿತ್ತು ಶೀಘ್ರಶಿವಮತಿಯನುಂಟುಮಾಡುವುದು ||೫೬||

ವರಂ ಜೀವ ಪಾಪಾನಿ ಸುಂದರಾಣಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ತಾನಿ ಭಣಂತಿ |

ಜೀವಾನಾಂ ದುಃಖಾನಿ ಜನಿತ್ವಾ ಲಘು ಶಿವಮತಿಂ ಯಾನಿ ಕುರ್ವಂತಿ ||೫೬||

ವರ ಜಿಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ವರ ಜಿಯ ವರಂ ಕಿಂತು ಹೇ ಜೀವ ಪಾವನಂ ಸುಂದರಂ ಪಾಪಾನಿ ಸುಂದರಾಣಿ ಸಮೀಚೀನಾನಿ ಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ | ಕಾಣಿಯ ಜ್ಞಾನಿನಃ ತತ್ತ ವೇದಿನಃ | ಕಾನಿ | ತಾಣಂ ತಾನಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಿ ಪಾಪಾನಿ | ಕಥಂಭೂತಾನಿ |ಜೀವಹಂ ದುಕ್ಕಂ ಜನಿವಿ ಲಹು ಸಿವಮಂ ಜಾಣಂ ಕುಣಂತಿ ಜೀವಾನಾಂ ದುಃಖಾನಿ ಜನಿತ್ವಾ ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ಶಿವಮತಿಂ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯಮತಿಂ ಯಾನಿ ಕುರ್ವಂತಿ| ಅಯಮತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಃ | ಯತ್ರ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಶ್ರೀಧರ್ಮಂ ಲಭತೇ ಜೀವಸ್ತತ್ಪಾಪಜನಿತದುಃಖ-ಮಪಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಿತಿ ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | 'ಆರ್ತಾ ನರಾ ಧರ್ಮಪರಾ ಭವಂತಿ' ಇತಿ ವಚಿತಾತ್ ||೫೬||

ಅಥ ನಿದಾನಬಂಧೋಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಜೀವಸ್ಯ ರಾಜ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿಂ ದತ್ತಾ ನಾರಕಾದಿದುಃಖಂ ಜನಯಂತೀತಿ ಹೇತೋಃ ಸಮೀಚೀನಾನಿ ನ ಭವಂತೀತಿ ಕಥಯಂತಿ-

ಮಂ ಪುಣು ಪುಣ್ಯಂ ಭಲ್ಲಾಣ ಕಾಣಿಯ ತಾಣ ಭಣಂತಿ |

ಜೀವಹ ರಜ್ಜ ಇ ದೇವಿ ಲಹು ದುಕ್ಕಹ ಜಾಣ ಜಣಂತಿ ||೫೭||

ಗಾಥೆ - ೫೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜಾಣಂ] ಯಾವ ಪಾಪವು (ಪಾಪದ ಫಲವು) [ಜೀವಹಂ] ಜೀವಗಳಿಗೆ [ದುಕ್ಕಹಂ ಜಾಣಿವಿ] ದುಃಖವನ್ನಿತ್ತು [ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ [ಸಿವಮಂ ಕುಣಂತಿ] ಮುಕ್ತಿಗೆ (ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು) ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತದೆ [ತಾಣಂ ಪಾವನಂ] ಆ ಪಾಪವು ಕೂಡ [ವರ ಸುಂದರಂ] ಅಧಿಕಸುಂದರವಿದೆ - ಸಮೀಚಿನವಿಯೆಂದು [ಕಾಣಿಯ ಭಣಂತಿ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು-ತತ್ತ ವೇದಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪಾಪದ ಫಲರೂಪವಾದ ದುಃಖದ ಭಯದಿಂದ ಜೀವನು ಭೇದಾಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮವನ್ನು (ಸತ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು) ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಆ ಪಾಪಜನ್ಯವಾದ ದುಃಖವು ಕೂಡ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ 'ಆರ್ತಾ ನರಾ ಧರ್ಮಪರಾ ಭವಂತಿ' ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾದುದುಃಖೀ ಮನುಷ್ಯರು ಧರ್ಮಸನ್ಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಆಗಮದ ವಚನವಿದೆ.

ನಿದಾನಬಂಧದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಣ್ಯವು ಜೀವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಭೂತಿಯನ್ನಿತ್ತು ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ಅದು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುಣು] ಮತ್ತೆ [ತಾಣಂ ಪುಣ್ಯಂ] ಆ ಪುಣ್ಯವು ಕೂಡ [ಮಂ ಭಲ್ಲಾ ಇಂ] ಭದ್ರ - ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲ [ಜಾಣಂ] ಏಕೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯವು [ಜೀವಹಂ] ಜೀವನಿಗೆ [ರಜ್ಜ ಇಂ ದೇವಿ] ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು

ಪುನರಾಪುಣ್ಯಸಹ ಭದ್ರವಿಲ್ಲೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರದು |

ಜನಿಯಿಪುದು ದುಃಖವನು ಜೀವಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ಶೀಘ್ರದಲಿ ||೫೭||

ಮಾ ಪುನಃ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಭದ್ರಾಣಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ತಾನಿ ಭಣಂತಿ |

ಜೀವಸ್ಯ ರಾಜ್ಯಾನಿ ದತ್ತಾ ಲಘು ದುಃಖಾನಿ ಯಾನಿ ಜನಯಂತಿ ||೫೭||

ಮಂ ಪುಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ಮಂ ಪುಣು ಮಾ ಪುಣಃ ನ ಪುನಃ ಪುಣ್ಣ ಇಂ ಭಲ್ಲಾ ಇಂ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಭದ್ರಾಣಿ ಭವಂತೀತಿ ಕಾಣಿಯ ತಾಇಂ ಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪುರುಷಾಸ್ತಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಾನಿ ಭಣಂತಿ | ಯಾನಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಜೀವಹಂ ರಜ್ಜ ಇಂ ದೇವಿ ಲಹು ದುಕ್ಕಇಂ ಜಾಇಂ ಜಣಂತಿ ಯಾನಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ ಜೀವಸ್ಯ ರಾಜ್ಯಾನಿ ದತ್ತಾ ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ದುಃಖಾನಿ ಜನಯಂತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪತ್ತಿವೀತರಾಗ-ಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾನುಭವವಿಪರೀತೇನ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧ-ಪೂರ್ವಕಜ್ಞಾನತಪೋದಾನಾದಿನಾ ಯಾನ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ ತಾನಿ ಹೇಯಾನಿ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ನಿದಾನಬಂಧೋಪಾರ್ಜಿತಪುಣ್ಯೇನ ಭವಾಂತರೇ ರಾಜ್ಯಾದಿವಿಭೂತೌ ಲಬ್ಧಾಯಾಂ ತು ಭೋಗಾನ್ ತ್ಯಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ನೋತಿ ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ನರಕಾದಿದುಃಖಂ ಲಭತೇ | ರಾವಣಾದಿವತ್ | ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಹೇಯಾನೀತಿ | ಯೇ ಪುನರ್ನಿದಾನರಹಿತಪುಣ್ಯಸಹಿತಾಃ ಪುರುಷಾಸ್ತೇ ಭವಾಂತರೇ ರಾಜ್ಯಾದಿಭೋಗೇ ಲಬ್ಧೇಽಪಿ ಭೋಗಾಂಸ್ತುಕ್ತಾ ಜಿನದೀಕ್ಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚೋರ್ಧ್ವಗತಿಗಾಮಿನೋ ಭವಂತಿ ಬಲದೇವಾದಿವದಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-‘ಊರ್ಧ್ವಗಾ ಬಲದೇವಾಃ ಸ್ಯುರ್ನಿರ್ನಿದಾನಾ ಭವಾಂತರೇ’ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಾತ್ ||೫೭||

ಅಥ ನಿರ್ಮಲಸಮ್ಯಕ್ತಾ ಭಿಮುಖಾನಾಂ ಮರಣಮಪಿ ಭದ್ರಂ, ತೇನ ವಿನಾ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಸಮೀಚೀನ ನ ಭವಂತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

[ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ದುಕ್ಕಹಂ] ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು [ಜಣಂತಿ] ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದು [ಕಾಣಿಯ ಭಣಂತಿ] ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖದ ಅನುಭವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಆ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪದ ನಿದಾನಬಂಧದೊಡನೆ ಜ್ಞಾನ, ತಪ ಮತ್ತು ದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿವೆ ಅವು ಹೇಯವಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿದಾನಬಂಧದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಎರಡನೇ ಭವದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಭೂತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಜೀವನು ಭೋಗಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ರಾವಣ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ಪುಣ್ಯವು ಹೇಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪುರುಷನು ನಿದಾನರಹಿತವಾದ ಪುಣ್ಯಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಎರಡನೇ ಭವದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳ ಭೋಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಆ ಭೋಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಜಿನದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಲದೇವರ ಹಾಗೆ ಊರ್ಧ್ವಗತಿಗಾಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ ‘ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿದಾನಬಂಧ ಮಾಡದಂಥ ಬಲದೇವರು ಊರ್ಧ್ವಗಾಮಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ’ಂದು ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಿರ್ಮಲ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸನ್ಮುಖನಾದ ಜೀವನ ಮರಣವು ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ರಹಿತನ ಪುಣ್ಯವು ಕೂಡ ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ವರ ಣಿಯ-ದಂಸಣ-ಅಹಿಮುಹಲು ಮರಣು ವಿ ಜೀವ ಲಹೇಸಿ |

ಮಾ ಣಿಯ-ದಂಸಣ-ವಿಮ್ಹುಹಲು ಪುಣ್ಣು ವಿ ಜೀವ ಕರೇಸಿ ||೫೮||

ವರಂ ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖಃ ಮರಣಮಪಿ ಜೀವ ಲಭಸ್ವ |

ಮಾ ನಿಜದರ್ಶನವಿಮುಖಃ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಜೀವ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ||೫೮||

ವರ ಇತ್ಯಾದಿ | ವರ ಣಿಯದಂಸಣಅಹಿಮುಹಲು ವರಂ ಕಿಂತು ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖಃ ಸನ್ ಮರಣು ವಿ ಜೀವ ಲಹೇಸಿ ಮರಣಮಪಿ ಹೇ ಜೀವ | ಲಭಸ್ವ ಭಜ | ಮಾ ಣಿಯದಂಸಣವಿಮ್ಹುಹಲು ಮಾ ಪುನರ್ನಿಜ-ದರ್ಶನವಿಮುಖಃ ಸನ್ ಪುಣ್ಣು ವಿ ಜೀವ ಕರೇಸಿ ಪುಣ್ಯ ಮಪಿ ಹೇ ಜೀವ ಕರಿಷ್ಯಸಿ | ಯಥಾ ಚ ಸ್ವಕೀಯ-ನಿದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರುಚಿರೂಪಂ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಲಕ್ಷಣನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಾವಿನಾಭೂತಂ ವೀತರಾಗಸಂಜ್ಞಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ ತದಭಿಮುಖಃ ಸನ್ ಹೇ ಜೀವ ಮರಣಮಪಿ ಲಭಸ್ವ ದೋಷೋ ನಾಸ್ತಿ ತೇನ ವಿನಾ ಪುಣ್ಯಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀರಿತಿ | ಅತ್ರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತಾ ಜೀವಾಃ ಪುಣ್ಯಸಹಿತಾ ಅಪಿ ಪಾಪಜೀವಾಭಣ್ಯಂತೇ | ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತಾಃ ಪುನಃ ಪೂರ್ವಭವಾಂತರೋಪಾರ್ಜಿತಪಾಪಫಲಂ ಭುಂಜಾನಾ ಅಪಿ ಪುಣ್ಯಜೀವಾ ಭಣ್ಯಂತೇ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತಾನಾಂ ಮರಣಮಪಿ ಭದ್ರಮ್ | ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತಾನಾಂ ಚ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಭದ್ರಂ ನ ಭವತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ತೇನ ನಿದಾನಬದ್ಧಪುಣ್ಯೇನ ಭವಾಂತರೇ ಭೋಗಾನ್ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪಶ್ಚಾನ್ನರಕಾದಿಕಂ ಗಚ್ಛಂತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ವರಂ ನರಕವಾಸೋಽಪಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೇನ ಹಿ ಸಂಯುತಃ | ನ ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಹೀನಸ್ಯ ನಿವಾಸೋ ದಿವಿ ರಾಜತೇ ||' ||೫೮||

ಗಾಥೆ - ೫೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಣಿಯ-ದಂಸಣ-ಅಹಿಮುಹಲು] ನಿಜ (ನಿಶ್ಚಯ) ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸನ್ಮುಖನಾಗಿರುತ್ತ [ಮರಣು ವಿ ಲಹೇಸಿ] ಮರಣವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ, ಆದರೆ [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಣಿಯ-ದಂಸಣ-ವಿಮ್ಹುಹಲು] ನಿಜ (ನಿಶ್ಚಯ) ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿರುತ್ತ [ಪುಣ್ಣು ವಿ ಕರೇಸಿ] ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ [ಮಾ ವರ] ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ತನ್ನ ನಿದೋಷ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ರುಚಿರೂಪವೂ ಮೂರುಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಯಾವ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಅದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭೂತವಾದುದು ವೀತರಾಗ ನಾಮದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸನ್ಮುಖನಾಗಿರುತ್ತ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಮರಣಹೊಂದಿದರೂ ಕೂಡ ದೋಷವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಬೇಡ.

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಜೀವರುಗಳು ಪುಣ್ಯಸಹಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪಾಪೀ ಜೀವರುಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತರಾದ ಜೀವರುಗಳು ಮೊದಲಿನ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯವಂತ ಜೀವರುಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತರಾದ

ಎಲೆ ಜೀವ ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಮರಣವಪಡೆ ಆದರೆ |

ಎಲೆ ಜೀವ ನಿಜದರ್ಶನವಿಮುಖನಾಗಿ ಪುಣ್ಯ ಸಹ ಮಾಡಲಾರೆ ||೫೮||

ಅಥ ತಮೇವಾರ್ಥ ಪುನರಪಿ ದೃಢಯತಿ-

ಜೇ ನಿಯ-ದಂಸಣ-ಅಹಿಮುಹಾ ಸೋಕ್ಪು ಅಣಂತು ಲಹಂತಿ |

ತಿಂ ವಿಣು ಪುಣ್ಣ ಕರಂತಾ ವಿ ದುಕ್ಪು ಅಣಂತು ಸಹಂತಿ ||೫೯||

ಯೇ ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖಃ ಸೌಖ್ಯ ಮನಂತ ಲಭಂತೇ |

ತೇನ ವಿನಾಪುಣ್ಯಂ ಕುರ್ವಾಣಾ ಅಪಿ ದುಃಖಮನಂತಂ ಸಹಂತೇ ||೫೯||

ಜೇ ನಿಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ ನಿಯದಂಸಣಅಹಿಮುಹಾ ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖಾಸ್ತೇ ಪುರುಷಾಃ ಸೋಕ್ಪು ಅಣಂತು ಲಹಂತಿ ಸೌಖ್ಯಮನಂತಂ ಲಭಂತೇ | ಅಪರೇ ಕೇಚನ ತಿಂ ವಿಣು ಪುಣ್ಣ ಕರಂತಾ ವಿ ತೇನ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೇನ ವಿನಾ ಪುಣ್ಯಂ ಕುರ್ವಾಣಾ ಅಪಿ | ದುಕ್ಪು ಅಣಂತು ಸಹಂತಿ ದುಃಖಮನಂತಂ ಸಹಂತ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವೋಪಲಬ್ಧಿರುಚಿರೂಪನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಭಿಮುಖಾ ಯೇ ತೇ ಕೇಚನಾಸ್ತಿನೈವ ಭವೇ ಧರ್ಮಪುತ್ರಭೀಮಾರ್ಜುನಾದಿವದಕ್ಷಯಸುಖಂ ಲಭಂತೇ, ಯೇ ಕೇಚನ ಪುನರ್ನಕುಲಸಹದೇವಾದಿವತ್ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಂ ಲಭಂತೇ | ಯೇ ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತಾಸ್ತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಕುರ್ವಾಣಾ ಅಪಿ ದುಃಖಮನಂತಮನುಭವಂತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೫೯||

ಜೀವರುಗಳ ಮರಣವು ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತರಾದ ಜೀವರುಗಳ ಪುಣ್ಯವು ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿದಾನದಿಂದ ಬದ್ಧವಾದ ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಜೀವರುಗಳು ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಂತರ ನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇತರರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ- 'ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸಹಿತವಾದ ನರಕವಾಸವು ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ, ಆದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದ ನಿವಾಸವು ಕೂಡ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.'

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೫೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ ಪುರುಷರು [ನಿಯ-ದಂಸಣ-ಅಹಿಮುಹಾ] ನಿಜ (ನಿಶ್ಚಯ) ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಸನ್ಮುಖರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು [ಅಣಂತು ಸೋಕ್ಪು ಲಹಂತಿ] ಅನಂತಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು [ತಿಂ ವಿಣು] ಆ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಲ್ಲದ ಇತರರು [ಪುಣ್ಣ ಕರಂತಾ ವಿ] ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ [ಅಣಂತು ದುಕ್ಪು ಸಹಂತಿ] ಅನಂತ ದುಃಖವನ್ನೇ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ರುಚಿರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸನ್ಮುಖರಿರುವಂಥ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪುರುಷರು ಈ ಭವದಲ್ಲಿಯೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಅಕ್ಷಯಸುಖ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನಕುಲ, ಸಹದೇವ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಅಹಮಿಂದ್ರಪದದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖರಾದ ಪುರುಷರು ಅನಂತಸುಖ ಪಡೆಯುವರು |

ನಿಜದರ್ಶನ ವಿನಹ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದರನಂತ ದುಃಖ ಸಹಿಸುವರು ||೫೯||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪುಣ್ಯಂ ನಿರಾಕರೋತಿ-

**ಪುಣ್ಯೇಣ ಹೋಇ ವಿಹವೋ ವಿಹವೇಣ ಮು ಮುಖಣ ಮಇ-ಮೋಹೋ |
ಮಇ-ಮೋಹೇಣ ಯ ಪಾವಂ ತಾ ಪುಣ್ಯಂ ಅಮ್ನು ಮಾ ಹೋಲು ||೬೦||**

ಪುಣ್ಯೇನ ಭವತಿ ವಿಭವೋ ವಿಭವೇನ ಮದೋ ಮದೇನ ಮತಿಮೋಹಃ |

ಮತಿಮೋಹೇನ ಚ ಪಾಪಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಪುಣ್ಯಂ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮಾ ಭವತು ||೬೦||

ಪುಣ್ಯೇಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಪುಣ್ಯೇಣ ಹೋಇ ವಿಹವೋ ಪುಣ್ಯೇನ ವಿಭವೋ ವಿಭೂತಿರ್ಭವತಿ, ವಿಹವೇಣ ಮು ಮುಖಣ ಮಇಮೋಹೋ ವಿಜ್ಞಾನಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧಮದೇನ ಮತಿಮೋಹೋ ಮತಿಭ್ರಂಶೋ ವಿವೇಕಮೂಢತ್ವಂ ಭವತಿ | ಮಇಮೋಹೇಣ ಯ ಪಾವಂ ಮತಿಮೂಢತ್ವೇನ ಪಾಪಂ ಭವತಿ, ತಾ ಪುಣ್ಯಂ ಅಮ್ನು ಮಾ ಹೋಲು ತಸ್ಮಾದಿತ್ಯಂಭೂತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮಾ ಭೂದಿತಿ | ತಥಾ ಚ | ಇದಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧನಾರಹಿತೇನ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧಪರಿಣಾಮಸಹಿತೇನ ಜೀವೇನ ಯದುಪಾರ್ಜಿತಂ ಪೂರ್ವಭವೇ ತದೇಹ ಮದಮಹಂಕಾರಂ ಜನಯತಿ ಬುದ್ಧಿವಿನಾಶಂ ಚ ಕರೋತಿ | ನ ಚ ಪುನಃ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಗುಣಸಹಿತಂ ಭರತಸಗರರಾಮಪಾಂಡವಾದಿಪುಣ್ಯಬಂಧವತ್ | ಯದಿ ಪುನಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮದಂ ಜನಯತಿ ತರ್ಹಿ ತೇ ಕಥಂ ಪುಣ್ಯ ಭಾಜನಾಃ ಸಂತೋ ಮದಾಹಂಕಾರಾದಿವಿಕಲ್ಪಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಂ ಗತಾಃ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಚಿರಂತನಾನಾಂ

ಆದರೆ ಯಾರು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅನಂತ ದುಃಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುಣ್ಯೇಣ] ಪುಣ್ಯದಿಂದ [ವಿಹವೋ] ವೈಭವವು [ಹೋಇ] ದೊರಕುತ್ತದೆ [ವಿಹವೇಣ] ವೈಭವದಿಂದ [ಮು ಮುಖಣ] ಗರ್ವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ [ಮಇ] ವಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಮದದಿಂದ [ಮಇ-ಮೋಹೋ] ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಣೆ-ಮತಿಮೂಢತೆಯಾಗುತ್ತದೆ [ಮಇ-ಮೋಹೇಣ] ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಮಣೆಯಿಂದ [ಪಾವಂ ಯ] ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ [ತಾ] ಆದ್ದರಿಂದ [ಅಮ್ನು] ನಮಗೆ [ಪುಣ್ಯಂ] ಇಂಥ ಪುಣ್ಯವು [ಮಾ ಹೋಲು] ಸಂಭವಿಸದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ರಹಿತ, ನೋಡಿದ-ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯರೂಪದ ಪರಿಣಾಮಸಹಿತವಿರುವಂಥ ಜೀವರುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವಭವದಲ್ಲಿ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪುಣ್ಯವೇ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯು

**ಯತಿ ಪುಣ್ಯದಿ ವಿಭವ ವಿಭವದಿಮದ ಮದದಿ ಮತಿಮೋಹವಾಗುವುದು |
ಮತಿ ಮೋಹದಿ ಪಾಪವಾಗುವುದದರಿಂದೆನಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗದಿರಲಿ ||೬೦||**

ನಿರಹಂಕಾರತ್ವಮ್-‘ಸತ್ಥಂ ವಾಚಿ ಮತೌ ಶ್ರುತಂ ಹೃದಿ ದಯಾ ಶೌರ್ಯಂ ಭುಜೇ ವಿಕ್ರಮೇ
ಲಕ್ಷ್ಮೀದರ್ಶನಮನೂನಮರ್ಥಿನಿಚಯೇ ಮಾರ್ಗೇ ಗತಿನಿವೃತ್ತೇಃ | ಯೇಷಾಂ ಪ್ರಾಗಜನೀಹ ತೇಽಪಿ ನಿರಹಂಕಾರಾಃ
ಶ್ರುತೇರ್ಗೋಚರಾಶ್ಚಿತ್ರಂ ಸಂಪ್ರತಿ ಲೇಶತೋಽಪಿ ನ ಗುಣಾಸ್ತೇಷಾಂ ತಥಾಪ್ಯುದ್ಧತಾಃ || ೧೬೦ ||

ಅಥ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಗುರುಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಂ ಭವತಿ ನ ಚ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹ ಭತ್ತಿಏ ಪುಣ್ಣು ಹವೇಇ |

ಕಮ್-ಕೃಲು ಪುಣು ಹೋಇ ಣವಿ ಅಜ್ಜಲು ಸಂತಿ ಭಣೇಇ ||೧೬೧||

ದೇವಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಂ ಭವತಿ |

ಕರ್ಮಕ್ಷಯಃ ಪುನಃ ಭವತಿ ನೈವ ಆರ್ಯಃ ಶಾಂತಿ ಭಣತಿ ||೧೬೧||

ದೇವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ ಭತ್ತಿಏ ಪುಣ್ಣು ಹವೇಇ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಮುನೀನಾಂ
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಂ ಭವತಿ ಕಮ್ಕೃಲು ಪುಣು, ಹೋಇ ಣವಿಕರ್ಮಕ್ಷಯಃ ಪುನರ್ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ನೈವ ಭವತಿ | ಏವಂ
ಕೋಽಸೌ ಭಣತಿ | ಅಜ್ಜಲು ಆರ್ಯಃ | ಕಿಂ ನಾಮಾ | ಸಂತಿ ಶಾಂತಿಃ ಭಣೇಇ ಭಣತಿ ಕಥಯತಿ ಇತಿ |
ತಥಾಹಿ | ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರವರ್ತಕದೇವಶಾಸ್ತ್ರಗುರುಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಮೇವ ಭವತಿ ನ ಚ ಮೋಕ್ಷಃ | ಅತ್ರಾಹ
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಯದಿ ಪುಣ್ಯಂ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಂ ನ ಭವತ್ಯುಪಾದೇಯಂ ಚ ನ ಭವತಿ ತಹಿ

ವಿನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮ, ಪಾಂಡವ ಮೊದಲಾದವರ ಪುಣ್ಯಬಂಧದ ಹಾಗೆ ಸಮ್ಯಕ್
ಮೊದಲಾದ ಗುಣ ಸಹಿತವಾದ ಪುಣ್ಯವು ಮದವನ್ನುತ್ಪನ್ನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯವು ಆ ಎಲ್ಲರಿಗೆ
ಮದವನ್ನುತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ಪುಣ್ಯದ ಭಾಜನರಾಗುತ್ತ ಯಾವ ರೀತಿ ಮದ-ಅಹಂಕಾರ ಮೊದಲಾದ
ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋದರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮೊದಲಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಸತ್ಪುರುಷರ ನಿರಹಂಕಾರತೆಯು ಹೇಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ-
ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ‘ಮೊದಲಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಸತ್ಪುರುಷರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ
ಸತ್ಯ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಮ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಯೆ, ಪರಾಕ್ರಮರೂಪವಾದ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯ, ಯಾಚಕರಲ್ಲಿ
ಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯದಾನ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಾಣ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಮನದಂಥ ಗುಣಗಳು ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ
ಅವರು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಆಗಮಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೆಂದರೆ
ಈಗ ಎಂದರೆ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ಧತರಿದ್ದಾರೆ,
ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿದ್ದಾರೆ’.

ದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುಣ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಆ ದೇವ ಮುನಿ ಮೇಣಾಸ್ತ್ರಗಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾಗುವುದು |

ಆದರೆ ಕರ್ಮಕ್ಷಯವಾಗದೆಂದು ಶಾಂತಿಮಹರ್ಷಿ ಹೇಳುವರು ||೧೬೧||

ಭರತಸಗರರಾಮಪಾಂಡವಾದಯೋಽಪಿ ನಿರಂತರಂ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗುಣಸ್ಮರಣದಾನಪೂಜಾದಿನಾ ನಿರ್ಭರಭಕ್ತಾಃ ಸಂತಃ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನಂ ಕುರ್ಯುರಿತಿ | ಭಗವಾನಾಹ | ಯಥಾ ಕೋಽಪಿ ರಾಮದೇವಾದಿ- ಪುರುಷವಿಶೇಷೋ ದೇಶಾಂತರಸ್ಥಿತಸೀತಾದಿಸ್ತ್ರೀಸಮೀಪಾಗತಾನಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ ತದರ್ಥಂ ಸುಭಾಷಣದಾನ- ಸನ್ಮಾನಾದಿಕಂ ಕರೋತಿ ತಥಾ ತೇಽಪಿ ಮಹಾಪುರುಷಾಃ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀಸುಖ- ಸುಧಾರಸಪಿಪಾಸಿತಾಃ | ಸಂತಃ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿವಿಚ್ಛೇದಕಾರಣಂ ವಿಷಯಕಷಾಯೋತ್ಪನ್ನದುರ್ಧ್ಯಾನವಿನಾಶಹೇತು- ಭೂತಂ ಚ ಪರಮೇಷ್ಠಿಸಂಬಂಧಿಗುಣಸ್ಮರಣದಾನಾದಿಕಂ ಕುರ್ಯುರಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತೇಷಾಂ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಭಕ್ತಾದಿಪರಿಣತಾನಾಂ ಕುಟುಂಬಿನಾಂ ಪಲಾಲವದನೀಹಿತಂ ಪುಣ್ಯಮಾಸ್ರವತೀತಿ ||೬೧||

ಗಾಥೆ - ೬೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ] ದೇವ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮುನಿವರರುಗಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ [ಪುಣ್ಯ ಹವೇಇ) ಪುಣ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, [ಪುಣ್ಯ] ಆದರೆ [ಕಮ್ಮು-ಕೃಲು ಣವಿ ಹೋಇ] ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು [ಸಂತಿ ಅಜ್ಜಲು ಭಣೇಇ] ಶಾಂತಿನಾಮದ ಆರ್ಯರು (ಮಹರ್ಷಿಗಳು) ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುಣ್ಯವೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಥನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಆ ಪುಣ್ಯವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮ, ಪಾಂಡವ ಮೊದಲಾದವರು ನಿರಂತರ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಗುಣಸ್ಮರಣ, ದಾನ, ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಭರಭಕ್ತರಾಗಿ ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಾನ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆ ರಾಮದೇವ ಮೊದಲಾದ ಪುರುಷರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಪುರುಷರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆ, ದಾನ ಸನ್ಮಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಸೀತೆ ಮೊದಲಾದವರ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳು ಕೂಡ ಒಂದು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಖ ಸುಧಾರಸದ ಪಿಪಾಸೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಛೇದಿಸಲು ಕಾರಣಭೂತರಾದ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ವಿನಾಶದ ಹೇತುಭೂತರಾದಂಥ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಗುಣಸ್ಮರಣೆ, ದಾನಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಆ ಧಾನ್ಯದ ಜತೆ-ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಹುಲ್ಲು-ಹೊಟ್ಟು ಮೊದಲಾದವು ಬರುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಅನೀಹಿತ ಎಂದರೆ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪುಣ್ಯದ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಗುರುಗಳ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪಾಪಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಅಥ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಮುನೀನಾಂ ಯೋಽಸೌ ನಿಂದಾಂ ಕರೋತಿ ತಸ್ಯ ಪಾಪಬಂಧೋ ಭವತೀತಿ ಕಥಯತಿ-
ದೇವಹ ಸತ್ಥಹ ಮುಣಿವರಹ ಜೋ ವಿದ್ವೇಸು ಕರೇಇ |
ಣಿಯಮೇ ಪಾಲು ಹವೇ ಇ ತಸು ಜೇ ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ ||೬೨||

ದೇವಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಯೋ ವಿದ್ವೇಷಂ ಕರೋತಿ |
ನಿಯಮೇನ ಪಾಪಂ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಯೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮತಿ ||೬೨||

ದೇವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ ಜೋ ವಿದ್ವೇಸು ಕರೇಇ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಮುನೀನಾಂ-
 ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುಣ್ಯಬಂಧಹೇತುಭೂತಾನಾಂ ಪರಂಪರಯಾ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಭೂತಾನಾಂ ಚ ಯೋಽಸೌ ವಿದ್ವೇಷಂ ಕರೋತಿ|
 ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಣಿಯಮೇಂ ಪಾಲು ಹವೇಇ ತಸು ನಿಯಮೇನ ಪಾಪಂ ಭವತಿ ತಸ್ಯ | ಯೇನ ಪಾಪಬಂಧೇನ
 ಕಿಂ ಭವತಿ | ಜೇಂ ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ ಯೇನ ಪಾಪೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮತೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ನಿಜಪರಮಾರ್ಥ-
 ಪದಾರ್ಥೋಪಲಂಭರುಚಿರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ ಕಾರಣಸ್ಯ ತತ್ತಾ ರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಯ
 ವಿಷಯಭೂತಾನಾಂ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಯತೀನಾಂ ಯೋಽಸೌ ನಿಂದಾಂ ಕರೋತಿ ಸ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಭವತಿ | ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇನ
 ಪಾಪಂ ಬಧ್ನಾತಿ, ಪಾಪೇನ ಚತುರ್ಗತಿಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬೨||

ಅಥ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರ ದ್ವಯೋಕ್ತಂ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಫಲಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೬೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪುಣ್ಯ
 ಬಂಧದ ಹೇತುಭೂತರೂ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತರೂ ಆದ ವೀತರಾಗದೇವ, ಜಿನಸೂತ್ರ
 ಮತ್ತು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಮುನಿಗಳ [ವಿದ್ವೇಸು ಕರೇಇ] ದ್ವೇಷ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ತಸು] ಅವನಿಗೆ [ಣಿಯಮೇಂ]
 ನಿಯಮದಿಂದ [ಪಾಲು ಹವೇಇ] ಪಾಪದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ [ಜೇಂ] ಆ ಪಾಪದಿಂದ [ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ]
 ಆ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ನಿಜಪರಮಾರ್ಥಪದಾರ್ಥದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯರುಚಿರೂಪರೂ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ ದ ಕಾರಣ
 ಭೂತರೂ ಮತ್ತು ತತ್ತಾ ರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ ದ ವಿಷಯಭೂತರೂ ಆದ ದೇವ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು
 ಯತಿಗಳ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವವರು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದಿಂದ ಪಾಪಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು
 ಆ ಪಾಪದಿಂದ ಚತುರ್ಗತಿಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೊದಲಿನ ಎರಡುಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ದೇವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುನಿಗಳ ವಿದ್ವೇಷಮಾಡುವವನಿಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ |
ತವೆ ಪಾಪವಾಗಿ ಪಾಪದಿಂದ ಸಂಸಾರಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವನು ||೬೨||

ಪಾವೇಣಾ ಕಾರಣ ತಿರಿಲು ಜಿಲು ಪುಣ್ಣೇ ಅಮರು ವಿಯಾಣು |

ಮಿಸ್ಸೇ ಮಾಣುಸ-ಗಇ ಲಹಇ ದೋಹಿ ವಿ ಖಇ ಣೆವ್ವಾಣು ||೬೩||

ಪಾಪೇನ ನಾರಕಃ ತಿಯರ್ಗ್ ಜೀವ- ಪುಣ್ಯೇನಾಮರೋ ವಿಜಾನೀಹಿ |

ಮಿಶ್ರೇಣ ಮನುಷ್ಯಗತಿ ಲಭತೇ ದ್ವಯೋರಪಿ ಕ್ಷಯೇ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ||೬೩||

ಪಾವೇಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಪಾವೇಂ ಪಾವೇನ ಕಾರಣ ತಿರಿಲು ನಾರಕೋ ಭವತಿ ತಿಯರ್ಗ್ಭವತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಜಿಲು ಜೀವಃ ಪುಣ್ಣೇಂ ಅಮರು ವಿಯಾಣು ಪುಣ್ಯೇನಾಮರೋ ದೇವೋ ಭವತೀತಿ ಜಾನೀಹಿ | ಮಿಸ್ಸೇಂ ಮಾಣುಸಗಇ ಲಹಇ ಮಿಶ್ರೇಣ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯೇನ ಮನುಷ್ಯಗತಿಂ ಲಭತೇ | ದೋಹಿ ವಿ ಖಇ ಣೆವ್ವಾಣು ದ್ವಯೋರಪಿ ಕರ್ಮಕ್ಷಯೇಽಪಿ ನಿರ್ವಾಣಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ವಿಪರೀತೇನ ಭೇದನಾದಿನಾರಕತಿಯರ್ಗ್ಗತಿದುಃಖದಾನಸಮರ್ಥೇನ ಪಾಪಕರ್ಮೋದಯೇನ ನಾರಕತಿಯರ್ಗ್ಗ ತಿಭಾಜನೋ ಭವತಿ ಜೀವಃ | ತಸ್ಮಾದೇವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣೇನ ಪುಣ್ಯೋದಯೇನ ದೇವೋಭವತಿ | ತಸ್ಮಾದೇವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಪರೀತೇನ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯೇನ ಮನುಷ್ಯೋ ಭವತಿ | ತಸ್ಮೈವ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನಸ್ವಭಾವೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪೇಣ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇನ ಮುಕ್ತೋ ಭವತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಪಾವೇಣಾ ಣರಯತಿರಿಯಂ ಗಮ್ಯಾ ಧಮ್ಯೇಣ ದೇವಲೋಯಮ್ನಿ | ಮಿಸ್ಸೇಣ ಮಾಣುಸತ್ತಂ ದೋಣ್ಡಂ ಪಿ ಖಯೇಣ ಣೆವ್ವಾಣಂ ||' ||೬೩||

ಗಾಥೆ - ೬೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಲು] ಜೀವನು [ಪಾವೇಂ] ಪಾಪದಿಂದ [ಕಾರಣ ತಿರಿಲು] ನಾರಕಿ ಮತ್ತು ತಿಯರ್ಗ್ಚನಾಗುತ್ತಾನೆ [ಪುಣ್ಣೇಂ] ಪುಣ್ಯದಿಂದ [ಅಮರು] ದೇವನಾಗುತ್ತಾನೆ [ಮಿಸ್ಸೇಂ] ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡರ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ [ಮಾಣುಸಗಇ] ಮನುಷ್ಯಗತಿಯನ್ನು [ಲಹಇ] ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು [ದೋಹಿ ವಿ ಖಇ] ಪುಣ್ಯ- ಪಾಪಗಳೆರಡರ ಕ್ಷಯದಿಂದ [ಣೆವ್ವಾಣು ವಿಯಾಣು] ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವನು ಒಂದು ಸಹಜ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿರೋಧವಾದ ನರಕಗತಿ ಮತ್ತು ತಿಯರ್ಗ್ಚಗತಿಯ ಭೇದನ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ನಾರಕಗತಿಗೆ ಮತ್ತು ತಿಯರ್ಗ್ಚಗತಿಗೆ ಭಾಜನನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದಂಥ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ದೇವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪ-ಗಳೆರಡರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಅದೇ ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ, - 'ಈ ಜೀವನು ಪಾಪದಿಂದ ನರಕಗತಿ ಮತ್ತು ತಿಯರ್ಗ್ಚಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಎಂದರೆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡರ

ಜೀವ ಪಾಪದಿ ನಾರಕಿ ತಿಯರ್ಗ್ಚ ಪುಣ್ಯದಿ ದೇವನಾಗುವನು |

ಅವೆರಡರ ಕೂಟದಿ ಮನುಜ ಎರಡರನಾಶದಿ ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆವ ||೬೩||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಲೋಚನಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಲೋಚನಾಂ ತ್ಯಜಂತೀತಿ ತ್ರಿಕಲೇನ ಕಥಯತಿ-

ವಂದಣು ಣಂದಣು ಪಡಿಕಮಣು ಪುಣ್ಣಹ ಕಾರಣು ಜೇಣ |

ಕರಣ ಕರಾವಣ ಅಣಮಣಣ ಏಕ್ಕು ವಿ ಕಾಣೇಣ ತೇಣ ||೬೪||

ವಂದನಂ ನಿಂದನಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇನ |

ಕರೋತಿ ಕಾರಯತಿ ಅನುಮನ್ಯತೇ ಏಕಮಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ನ ತೇನ ||೬೪||

ವಂದಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ವಂದಣು ಣಂದಣು ಪಡಿಕಮಣು ವಂದನನಿಂದನಪ್ರತಿಕ್ರಮಣತ್ರಯಮ್ | ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಪುಣ್ಣಹಂ ಕಾರಣು ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಜೇಣ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಕರಣ ಕರಾವಣ ಅಣಮಣಣ ಕರೋತಿ ಕಾರಯತಿ ಅನುಮೋದಯತಿ, ಏಕ್ಕು ವಿ ಏಕಮಪಿ, ಕಾಣೇಣ ತೇಣ ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷೋ ನ ತೇನ ಕಾರಣೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಶುದ್ಧನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಬಲೇನ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾ- ಕಾಂಕ್ಷಾಸ್ಮರಣರೂಪಾಣಾಮತೀತರಾಗಾದಿದೋಷಾಣಾಂ ನಿರಾಕರಣಂ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಭವತಿ, ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದೈಕಾನುಭೂತಿಭಾವನಾಬಲೇನ ಭಾವಿಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪಾಣಾಂ ರಾಗಾದಿನಾಂ ತ್ಯಜನಂ ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭಣ್ಯತೇ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಂಭಬಲೇನ ವರ್ತಮಾನೋದಯಾಗತಶುಭಾಶುಭನಿಮಿತ್ತಾನಾಂ ಹರ್ಷವಿಷಾದಾದಿ- ಪರಿಣಾಮಾನಾಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾತ್ ಪೃಥಕ್ಕರಣಂ ನಿಶ್ಚಯಾಲೋಚನಮಿತಿ | ಇತ್ಥಂ- ಭೂತೇ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಲೋಚನತ್ರಯೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಯೋಽಸೌ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ- ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಲೋಚನತ್ರಯಂ ತಂ ತ್ರಯಾನುಕೂಲಂ ವಂದನನಿಂದನಾದಿಶುಭೋಪಯೋಗಂ ಚ ತ್ಯಜನ್ ಸ ಜ್ಞಾನೀ ಭಣ್ಯತೇ ನ ಚಾನ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬೪||

ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡರ ಕ್ಷಯದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಜ್ಞಾನಿಯು ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯ ಆಲೋಚನಾಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಆಲೋಚನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆಂಬುದಾಗಿ ಈಗ ಮೂರು ಗಾಥೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ವಂದಣು ಣಂದಣು ಪಡಿಕಮಣು] ವಂದನೆ, ನಿಂದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಇವು ಮೂರೂ [ಜೇಣ ಪುಣ್ಣಹಂ ಕಾರಣು] ಪುಣ್ಯದಕಾರಣವಿವೆ [ತೇಣ] ಆದುದರಿಂದ [ಕಾಣೇ] ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರು [ಏಕ್ಕು ವಿ] ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕೂಡ [ಣ ಕರಣ ಕರಾವಣ ಅಣಮಣಣ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಆ ನಮನ ನಿಂದೆ ಪಡಿಕಮಣ ಪುಣ್ಯದ ಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ |
ಜ್ಞಾನಿಯೊಂದನುಕೂಡ ಮಾಡನು ಮಾಡಿಸನು ಅನುಮೋದನ ಕೊಡನು ||೬೪||

ಅಥ-

ವಂದಣು ಢಂದಣು ಪಡಿಕಮಣು ಢಾಣೆಹಿ ಏಹು ಢ ಜುತ್ತು |

ಏಕ್ಕು ಜಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಢಾಣಮಲು ಸುದ್ಧಲು ಭಾಲು ಪವಿತ್ತು ||೬೫||

ವಂದನಂ ನಿಂದನಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಇದಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ |

ಏಕಮೇವ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಶುದ್ಧಂ ಭಾವಂ ಪವಿತ್ರಮ್ ||೬೫||

ವಂದಣು ಢಂದಣು ಪಡಿಕಮಣು ವಂದನನಿಂದನಪ್ರತಿಕ್ರಮಣತ್ರಯಮ್ | ಢಾಣೆಹು ಏಹು ಢ ಜುತ್ತು ಜ್ಞಾನಿನಾಮಿದಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಕ್ಷಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಏಕ್ಕುಜಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಏಕಮೇವ ಮುಕ್ತ್ವಾ | ಏಕಂ ಕಮ್ | ಢಾಣಮಲು ಸುದ್ಧಲು ಭಾಲು ಪವಿತ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಶುದ್ಧಭಾವಂ ಪವಿತ್ರಮಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವರಹಿತಃ ಶೂನ್ಯಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಸ್ವಯ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸಮುತ್ತನ್ನಸಹಜಾನಂದಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಲಕ್ಷಣ - ಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದೇನ ಭರಿತಾಮೃತಸ್ಥೋ ಯೋಽಸೌ ಜ್ಞಾನಮಯೋ ಭಾವಃ ತಂ ಭಾವಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ನೃದ್ಯವ-ಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಲೋಚನತ್ರಯಂ ತದನುಕೂಲಂ ವಂದನನಿಂದನಾದಿಶುಭೋಪಯೋಗವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ಚ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಯುಕ್ತಂ ನ ಭವತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೬೫||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಸ್ಮರಣರೂಪವಾದ ಅತೀತಕಾಲದ ರಾಗ ಮೋದಲಾದ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ, ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದ ಅನುಭೂತಿಯ ಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯರೂಪದ ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧತನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ವರ್ತಮಾನದೋಳಗೆ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳು ನಿಮಿತ್ತವಿರುವಂಥ ಹರ್ಷವಿಷಾದ ಮೋದಲಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಿಜಶುದ್ಧತತ್ತ್ವದೃವ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯ ಆಲೋಚನವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯ ಆಲೋಚನ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಆ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಆಲೋಚನ ಈ ಮೂರನ್ನು ಹಾಗೂ ಈ ಮೂರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದಂಥ ವಂದನೆ, ನಿಂದೆ ಮೋದಲಾದ ಶುಭೋಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವವನು ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಉಳಿದವರಾರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಈ ಕಥನವನ್ನು ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ವಂದನೆ ನಿಂದನೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಗಳು ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಯುಕ್ತವಿಲ್ಲ |

ಒಂದು ಜ್ಞಾನಮಯಶುದ್ಧಪವಿತ್ರಭಾವವನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ||೬೫||

ಅಥ-

**ವಂದಲು ಣಂದಲು ಪಡಿಕಮಲು ಭಾಲು ಅಸುದ್ಧಲು ಜಾಸು |
ಪರ ತಸು ಸಂಜಮು ಅತ್ತಿ ಣವಿ ಜಂ ಮಣ-ಸುದ್ಧಿ ಣ ತಾಸು ||೬೬||**

ವಂದತಾಂ ನಿಂದತು ಪ್ರತಿಕ್ರಮತು ಭಾವಃ ಅಶುದ್ಧೋ ಯಸ್ಯ |

ಪರಂ ತಸ್ಯ ಸಂಯಮೋಽಸ್ತಿ ನೈವ ಯಸ್ಮಾತ್ ಮನಃ ಶುದ್ಧಿರ್ನ ತಸ್ಯ ||೬೬||

ವಂದಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ವಂದಲು ಣಂದಲು ಪಡಿಕಮಲು ವಂದನನಿಂದನಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಕರೋತು | ಭಾಲು ಅಶುದ್ಧಲು ಜಾಸು ಭಾವಃ ಪರಿಣಾಮಃ ನ ಶುದ್ಧೋ ಯಸ್ಯ ಪರ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ತಸು ತಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಸಂಜಮು ಅತ್ತಿ ಣವಿ ಸಂಯಮೋಽಸ್ತಿ ನೈವ | ಕಸ್ಮಾನ್ನಾಸ್ತಿ | ಜಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ಕಾರಣಾತ್ ಮಣಸುದ್ಧಿ ಣ ತಾಸು ಮನಃಶುದ್ಧಿರ್ನ ತಸ್ಯೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕರೂಪಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷೈರ್ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಾಧೀನೈಃ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಮನೋರಥಶತಸಹಸ್ರವಿಕಲ್ಪಜಾಲಮಾಲಾಪ್ರಪಂಚೋತ್ಪನ್ನೈರ-ಪಧ್ಯಾನೈರ್ಯಸ್ಯ ಚಿತ್ತಂ ರಂಜಿತಂ ವಾಸಿತಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯರೂಪಂ ವಂದನನಿಂದನಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಕಂ

ಗಾಥೆ - ೬೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಕು ಜಿ ಕಾಣಮಲು ಸುದ್ಧಲು ಪವಿತ್ತು ಭಾಲು ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಒಂದು ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಶುದ್ಧ ಪವಿತ್ರ ಭಾವದ ಹೊರತಾಗಿ [ವಂದಣು ಣಂದಣು ಪಡಿಕಮಣು] ವಂದನೆ, ನಿಂದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಇವು ಮೂರೂ [ಕಾಣೆಹಿಂ] ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ [ಣ ಜನಿತ್ತು] ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಎಂದರೆ ಬರಿದಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಹಜ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಸ್ವರೂಪವಾದ ಸುಖಾಮೃತರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಆ ಜ್ಞಾನಮಯ ಭಾವದ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಆಲೋಚನ ಈ ಮೂರನ್ನು ಅದರಂತೆ ಈ ಮೂರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವಂದನೆ, ನಿಂದೆ ಮೊದಲಾದ ಶುಭೋಪಯೋಗದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೂ ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೬೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಂದಲು ಣಂದಲು ಪಡಿಕಮಲು] ಬೇಕಾದರೆ ವಂದನೆ ಮಾಡಲಿ, ನಿಂದೆ ಮಾಡಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿ, [ಜಾಸು] ಆದರೆ ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೆ [ಅಸುದ್ಧಲು ಭಾಲು]

**ವಂದನೆ ನಿಂದೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಳ್ವನಿಗಶುದ್ಧ ಭಾವವಿದ್ದರೆ |
ಕಂದ ನಿಯಮದಿಂದವನಿಗೆ ಸಂಯಮವಿಲ್ಲಮನದಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ ||೬೬||**

ಕುರ್ವಾಣಸ್ಯಾಪಿ ಭಾವಸಂಯಮೋ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೬೬|| ಏವಂ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲ-
ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿಪ್ರತಿಪಾದಕದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೆ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಂ
ಸಮಾನಮಿತ್ಯಾದಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಚತುರ್ದಶಸೂತ್ರಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ | ಅಥಾನಂತರಂ
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾದಿಪ್ರತಿಪಾದನಮುಖ್ಯತೇನೈಕಾಧಿಕಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ |
ತತ್ರಾನಂತರಸ್ಥಲಚತುಷ್ಟಯಂ ಭವತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಪ್ರಥಮಸೂತ್ರಪಂಚಕೇನ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ- ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ
ಕರೋತಿ, ತದನಂತರಂ ಪಂಚದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಮುಖ್ಯತೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್,
ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಪರ್ಯಂತಂ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗಮುಖ್ಯತೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ, ತದನಂತರಂ
ತ್ರಯೋದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸ್ವರೂಪೇಣ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಸಮಾನಾ ಇತಿ ಮುಖ್ಯತೇನ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ |

ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪನಿವೃತ್ತಿಸ್ವರೂಪಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇ ಸಂಯಮಾದಯಃ ಸರ್ವೇ ಗುಣಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತೀತಿ
ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಪರಿಣಾಮದ ಶುದ್ಧತೆಯಿಲ್ಲ [ತಸು] ಅವನಿಗೆ [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಸಂಜಮು ಣವಿ ಅತ್ಥಿ] ಸಂಯಮವಿಲ್ಲ,
[ಜಂ] ಏಕೆಂದರೆ [ತಾಸು] ಅವನಿಗೆ [ಮಣ-ಸುದ್ಧಿ ಣ] ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ನಿಜಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ
ವಿಷಯಕಷಾಯದ ಆಧೀನನಾಗಿ ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಮನೋರಥಗಳ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ
ಮಾಲೆಗಳ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂಥ ಅಪಧ್ಯಾನ (ಕೆಟ್ಟಧ್ಯಾನ)ದಿಂದ ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ಅನುರಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ,
ಆಸಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅವನಿಗೆ ದ್ರವ್ಯರೂಪದ ವಂದನೆ, ನಿಂದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಭಾವಸಂಯಮವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದಂಥ ಎರಡನೇ ಮಹಾಧಿ
ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡೂ ಸಮಾನವಿವೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ
ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅದರನಂತರ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ನಲವತ್ತೊಂದು
ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂತರಸ್ಥಳಗಳಿದ್ದು ಅವು ಹೀಗಿವೆ- ೧) ಮೊದಲು
ಐದು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧ-ಉಪಯೋಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ೨) ಅದರನಂತರ ಹದಿನೈದು
ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವೀತರಾಗ-ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ೩)
ಅದಾದನಂತರ ಎಂಟುಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ೪)
ಬಳಿಕ ಹದಿಮೂರು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ 'ಕೇವಲಜ್ಞಾನ' ಮೊದಲಾದ ಗುಣಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು
'ಸಮಾನವಿವೆ'ಯೆಂಬ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಈಗ ಮೊದಲು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ
ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಸುದ್ಧಹ ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು ಸುದ್ಧಹ ದಂಸಣು ಕಾಣು |
ಸುದ್ಧಹ ಕಮ್ಮಕ್ಕಲು ಹವಇ ಸುದ್ಧಲು ತೇಣ ಪಹಾಣು ||೬೨||**

**ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಸಂಯಮಃ ಶೀಲಂ ತಪಃ ಶುದ್ಧಾನಾಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ |
ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋ ಭವತಿ ಶುದ್ಧೋ ತೇನ ಪ್ರಧಾನಃ ||೬೨||**

ಸುದ್ಧಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸುದ್ಧಹಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿನಾಂ ಸಂಜಮು ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಾಭಿಲಾಷನಿವೃತ್ತಿ-
ಬಲೇನ ಷಡ್ದೇವನಿಕಾಯಹಿಂಸಾನಿವೃತ್ತಿಬಲೇನಾತ್ಮಾ ಆತ್ಮನಿ ಸಂಯಮನಂ ನಿಯಮನಂ ಸಂಯಮಃ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿನಾಮೇವ | ಅಥವೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಾಪಹೃತಸಂಯಮೌ ವೀತರಾಗಸರಾಗಾಪರನಾಮಾನೌ
ತಾವಪಿ ತೇಷಾಮೇವ ಸಂಭವತಃ | ಅಥವಾ ಸಾಮಾಯಿಕಚ್ಛೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಾಪರಿಹಾರವಿಶುದ್ಧಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಪರಾಯ-
ಯಥಾಖ್ಯಾತಭೇದೇನ ಪಂಚಧಾ ಸಂಯಮಃ ಸೋಽಪಿ ಲಭ್ಯತೇ ತೇಷಾಮೇವ | ಸೀಲುಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಾತ್ಮ
ನಿವೃತ್ತಿವರ್ತನಂ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯವ್ರತಂ, ವ್ರತಸ್ಯ ರಾಗಾದಿಪರಿಹಾರೇಣ ಪರಿರಕ್ಷಣಂ ನಿಶ್ಚಯಶೀಲಂ ತದಪಿ
ತೇಷಾಂಮೇವ | ತಲು ದ್ವಾದಶವಿಧತಪಶ್ಚರಣಬಲೇನ ಪರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾನಿರೋಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಪ್ರತಪನಂ
ವಿಜಯನಂ ತಪ ಇತಿ | ತದಪಿ ತೇಷಾಮೇವ | ಸುದ್ಧಹಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿನಾಂ ದಂಸಣು ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ
ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತೌ ಸತ್ಯಾಂ ತಸ್ಯೈವ ಫಲಭೂತಂ ಅನೀಹಿತಪರಿತಾಭಿ-

ಗಾಥೆ - ೬೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸುದ್ಧ ಹಂ] ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಿಗೇನೇ [ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು] ಸಂಯಮ, ಶೀಲ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸುಗಳಿರುತ್ತವೆ, [ಸುದ್ಧ ಹಂ] ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಿಗೇನೇ [ದಂಸಣು ಕಾಣು] ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿರುತ್ತವೆ, [ಸುದ್ಧಹಂ] ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಿಗೇನೇ [ಕಮ್ಮಕ್ಕಲು ಹವಇ] ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ [ತೇಣ] ಆದುದರಿಂದ [ಸುದ್ಧಲು] ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೇ [ಪಹಾಣು] ಪ್ರಧಾನವಿದೆ-ಮುಖ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಸಂಜಮು' ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ಹಿಂಸೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಂದ ಸಂಯಮನ-ನಿಯಮನ-ನಿಶ್ಚಲವಿರುವುದು ಅದು ಸಂಯಮವಿದೆ, ಆ ಸಂಯಮವು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಿಗೇನೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಉಪೇಕ್ಷಾ ಸಂಯಮ ಎಂದರೆ ಮೂರುಗುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರೂಢವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಅಪಹೃತಸಂಯಮ ಎಂದರೆ ಐದು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಅಥವಾ ಸರಾಗ ಸಂಯಮ ಎಂದರೆ ಶುಭೋಪಯೋಗರೂಪಸಂಯಮ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಸಂಯಮ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ಪರಮಸಂಯಮವು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ (ಆಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಿಗೇನೇ) ಇರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಸಾಮಾಯಿಕಸಂಯಮ, ಛೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಸಂಯಮ, ಪರಿಹಾರವಿಶುದ್ಧಿ-ಸಂಯಮ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಪರಾಯಸಂಯಮ ಮತ್ತು ಯಥಾಖ್ಯಾತಸಂಯಮವೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಯಮವಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ಅವರಿಗೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

**ಶುದ್ಧನಿಗೆ ಸಂಯಮಶೀಲ ತಪ ಶುದ್ಧನಿಗೆ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನವಿವೆ |
ಶುದ್ಧನಿಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವೇ ಮುಖ್ಯವಿದೆ ||೬೨||**

ನಿವೇಶರಹಿತಂ ಪರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣಂ ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ವಾ ತೇಷಾಮೇವ | ಕಾಣು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯೈವ ಫಲಭೂತಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ವಾ ಸುದ್ಧಹಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿನಾ-
ಮೇವ | ಕಮೃತ್ವಲು ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೋಪಲಬ್ಧಿಲಕ್ಷಣೋ ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಕ್ಷಯಃ ಹವಇ ತೇಷಾಮೇವ ಭವತಿ |
ಸುದ್ಧಲು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಪರಿಣಾಮಸ್ವದಾಧಾರಪುರುಷೋ ವಾ ತೇಣ ಪಹಾಣುಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಃ
ಸಂಯಮಾದಯೋ ಗುಣಾಃ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇ ಲಭ್ಯಂತೇ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ ಏವ ಪ್ರಧಾನ ಉಪಾದೇಯಃ
ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಫಲಮ್- 'ಸುದ್ಧಸ್ಸ ಯ ಸಾಮಣ್ಣಂ ಭಣಿಯಂ ಸುದ್ಧಸ್ಸ
ದಂಸಣಂ ಕಾಣಂ | ಸುದ್ಧಸ್ಸ ಯ ಣಿವ್ವಾಣಂ ಸೋ ಚ್ಚಿಯ ಸುದ್ಧೋ ಣಮೋ ತಸ್ಸ ||' ||೬೨||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವಕೀಯಶುದ್ಧಭಾವ ಏವ ಧರ್ಮ ಇತಿ ಕಥಯತಿ-

'ಶೀಲ' ತನ್ನ ಆತ್ಮನಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯವ್ರತವಿದೆ. ರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ವ್ರತದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಶೀಲವಿದೆ, ಅದು ಕೂಡ ಅವರಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ.

'ತಲು' ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಶ್ಚರ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಪನವು ಅದು ತಪವಿದೆ. ಅದು ಕೂಡ ಅವರಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ.

'ದಂಸಣು' ಭದ್ರಸ್ಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ರುಚಿರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅದರದೇ ಫಲರೂಪವಾದ ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶವಿಲ್ಲದ ಅನೀಹಿತ ಪರಿಣಾಮ ರೂಪದ ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಅಥವಾ ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಕೂಡ ಅವರಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ.

'ಕಾಣು' ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಅಥವಾ ಅದರದೇ ಫಲರೂಪವಾದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಿಗೇನೇ ಇರುತ್ತದೆ.

'ಕಮೃತ್ವಲು' ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮದ ನಾಶವು ಕೂಡ ಅವರಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ.

'ಸುದ್ಧಲು ತೇಣ ಪಹಾಣು' ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಅಥವಾ ಆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡುವಂಥ ಪುರುಷನೇ ಮುಖ್ಯನಿದ್ದಾನೆ-ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಪ್ರವಚನಸಾರದ ೨೭೪ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಫಲವನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ,-

'ಸುದ್ಧಸ್ಸ ಯ ಸಾಮಣ್ಣಂ ಭಣಿಯಂ ಸುದ್ಧಸ್ಸ ದಂಸಣಂ ಕಾಣಂ |

ಸುದ್ಧಸ್ಸ ಯ ಣಿವ್ವಾಣಂ ಸೋ ಚ್ಚಿಯ ಸಿದ್ಧೋ ಣಮೋ ತಸ್ಸ ||'

ಅರ್ಥ :- ಶುದ್ಧಕ್ಕೆ (ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗೆ) ಶ್ರಾಮಣ್ಯ ಹೇಳಿದೆ, ಶುದ್ಧಕ್ಕೆ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಹೇಳಿದೆ ಶುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದೇ (ಶುದ್ಧವೇ) ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧ ಭಾವವೇ ಧರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭಾಲು ವಿಸುದ್ಧಲು ಅಪ್ಪಣಲು ಧಮ್ನು ಭಣೇವಿಣು ಲೇಹು |

ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ವಹ ಜೋ ಧರಇ ಜೀಲು ಪಡಂತಲು ಏಹು ||೬೮||

ಭಾವೋ ವಿಶುದ್ಧಃ ಆತ್ಮೀಯಃ ಧರ್ಮಂ ಭಣಿತ್ವಾ ಲಾಹಿ |

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖೇಭ್ಯಃ ಯೋ ಧರತಿ ಜೀವಂ ಪತಂತಮಿಮಮ್ ||೬೮||

ಭಾಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಭಾಲು ಭಾವಃ ಪರಿಣಾಮಃ | ಕಥಂಭೂತಃ | ವಿಸುದ್ಧಲು ವಿಶೇಷೇಣ ಶುದ್ಧೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರಹಿತಃ ಅಪ್ಪಣಲು ಆತ್ಮೀಯಃ ಧಮ್ನು ಭಣೇವಿಣು ಲೇಹು ಧರ್ಮ ಭಣಿತ್ವಾ ಮತ್ವಾ ಪ್ರಗೃಹ್ಣೀಥಾಃ | ಯೋ ಧರ್ಮಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಚಲುಗಇದುಕ್ವಹಂ ಜೋ ಧರಇ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖೇಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಉದ್ಧತ್ಯ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಧರತಿ | ಕಂ ಧರತಿ | ಜೀಲು ಪಡಂತಲು ಏಹು ಜೀವಮಿಮಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಂ ಸಂಸಾರೇ ಪತಂತಮಿತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಧರ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಃ ಕ್ರಿಯತೇ | ಸಂಸಾರೇ ಪತಂತಂ ಪ್ರಾಣಿನಮುದ್ಧತ್ಯ ನರೇಂದ್ರನಾಗೇಂದ್ರದೇವೇಂದ್ರವಂದ್ಯೇ ಮೋಕ್ಷಪದೇ ಧರತೀತಿ ಧರ್ಮಂ ಇತಿ ಧರ್ಮಶಬ್ದೇನಾತ್ರ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮ ಏವ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ | ತಸ್ಯ ತು ಮಧ್ಯೇ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತನಯವಿಭಾಗೇನ ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಾ ಅಂತರ್ಭೂತಾ ಲಭ್ಯಂತೇ | ತಥಾ ಅಹಿಂಸಾಲಕ್ಷಣೋ ಧರ್ಮಃ, ಸೋಽಪಿ ಜೀವಶುದ್ಧಭಾವಂ ವಿನಾ

ಗಾಥೆ - ೬೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಿಸುದ್ಧಲು ಅಪ್ಪಣಲು ಭಾಲು] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅದನ್ನು [ಧಮ್ನು ಭಣೇವಿಣು] ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಲೇಹು] ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು, [ಜೋ] ಆ ಆತ್ಮಧರ್ಮವು [ಪಡಂತಲು ಏಹು ಜೀಲು] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೋಚರವಾದ ಜೀವವನ್ನು [ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ವಹಂ] ಚತುರ್ಗತಿಯ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು [ಧರಇ] ಮೋಕ್ಷಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಧರ್ಮ' ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ-ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಆ ನರೇಂದ್ರ, ನಾಗೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ದೇವೇಂದ್ರರುಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷ-ಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆ. 'ಧರ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜೀವದ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ (ಆ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿಯೇ) ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ ಪ್ರಣೀತ ನಯ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳು ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆ ಅಹಿಂಸಾಸ್ವರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವು ಕೂಡ ಜೀವದ ಶುದ್ಧ ಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುನಿ-ಶ್ರಾವಕರ ಧರ್ಮವು ಕೂಡ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉತ್ತಮಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಧರ್ಮವು ಕೂಡ ಜೀವದ ಶುದ್ಧ ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನಿಡುತ್ತದೆ. ರತ್ನಕರಂಡ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರದ ಮೂರನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಸದ್ಯಷ್ಟಿಜ್ಞಾನವೃತ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಂ ಧರ್ಮೇಶ್ವರಾ ವಿದುಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ಜೀವದ ಶುದ್ಧಭಾವ ಎಂದರೆ

ಆ ತನ್ನ ವಿಶುದ್ಧಭಾವವನು ಧರ್ಮವೆಂದರಿದು ಗ್ರಹಿಸುವುದು |

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖದಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಜೀವವನದು ಎತ್ತಿರಕ್ಷಿಪುದು ||೬೮||

ನ ಸಂಭವತಿ | ಸಾಗಾರಾನಗಾರಲಕ್ಷಣೋ ಧರ್ಮಃ ಸೋಽಪಿ ತಥೈವ ಉತ್ತಮಕ್ಷಮಾದಿದಶವಿಧೋ ಧರ್ಮಃ ಸೋಽಪಿ ಜೀವ ಶುದ್ಧಭಾವಮಪೇಕ್ಷತೇ | 'ಸದೃಷ್ಟಿಜ್ಞಾನವೃತ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಂ ಧರ್ಮೇಶ್ವರಾ ವಿದುಃ' ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಯದ್ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಂ ತದಪಿ ತಥೈವ | ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತಃ ಪರಿಣಾಮೋ ಧರ್ಮಃ ಸೋಽಪಿ ಜೀವಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಏವ | ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವೋ ಧರ್ಮಃ| ಸೋಽಪಿ ತಥೈವ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್- 'ಧರ್ಮೋ ವತ್ಪುಸಹಾವೋ' ಇತ್ಯಾದಿ| ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟೋ ಧರ್ಮಶ್ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖೇಷು ಪತಂತಂ ಜೀವಂ ಧರತೀತಿ ಧರ್ಮಃ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ| ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೇ ಭಣಿತಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಮಧ್ಯೇ ಸಂಯಮಾದಯಃ ಸರ್ವೇ ಗುಣಾ ಲಭ್ಯಂತೇ | ಅತ್ರ ತು ಭಣಿತಮಾತ್ಮ ನಃ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮ ಏವ ಧರ್ಮಃ, ತತ್ರ ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಲಭ್ಯಂತೇ | ಕೋ ವಿಶೇಷಃ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ತತ್ರ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಸಂಜ್ಞಾ ಮುಖ್ಯಾ, ಅತ್ರ ತು ಧರ್ಮಸಂಜ್ಞಾ ಮುಖ್ಯಾ ಏತಾವಾನ್ ವಿಶೇಷಃ | ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ತದೇವ | ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮ ಏವ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೬೮||

ಅಥ ವಿಶುದ್ಧಭಾವ ಏವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಇತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಸಿದ್ಧಿಹಿ ಕೇರಾ ಪಂಥಡಾ ಭಾಲು ವಿಸುದ್ಧಲು ಏಕ್ತು |

ಜೋ ತಸು ಭಾವಹ ಮುಣಿ ಚಲಇ ಸೋ ಕಿಮ ಹೋಇ ವಿಮುಕ್ತು ||೬೯||

ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಿಣಾಮವು ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ಜೀವದ ಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇದೆ. ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವು ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ಜೀವದ ಶುದ್ಧಭಾವವಿದೆ.

ಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ೪೭೬ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮೋ ವತ್ಪುಸಹಾವೋ' ಎಂದರೆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವು ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದಂಥ ಆ ಧರ್ಮವು ಚತುರ್ಗತಿಯ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಜೀವಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ-ಸುಖದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದೊಳಗೆ ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತವೆಂದು ತಾವು ಪೂರ್ವಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮವೇ ಧರ್ಮವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆಂದು ತಾವೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಹಾಗಾದರೆ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷತೆಯೇನು?

ಉತ್ತರ :- ಅಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಸಂಜ್ಞೆಯು ಮುಖ್ಯವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಜ್ಞೆಯು ಮುಖ್ಯವಿರುವುದೇ ವಿಶೇಷತೆಯಿದೆ. ಎರಡರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೊಂದೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮವೇ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ವಿಶುದ್ಧಭಾವವೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ವಿಶುದ್ಧಭಾವವೊಂದೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಿದ್ದು ಯಾವ ಮುನಿವರರು |

ಆ ಶುದ್ಧಭಾವದಿ ಚಲಿತರಾಗುವರವರು ಮುಕ್ತ ಹೇಗಾಗುವರು ||೬೯||

ಸಿದ್ಧೇಃ ಸಂಬಂಧೋ ಪಂಥಾಃ ಭಾವೋ ವಿಶುದ್ಧ ಏಕಃ |

ಯಃ ತಸ್ಮಾದ್ಭಾವಾತ್ ಮುನಿಶ್ಚಲತಿ ಸ ಕಥಂ ಭವತಿ ವಿಮುಕ್ತಃ ||೬೯||

ಸಿದ್ಧಿಹಿಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸಿದ್ಧಿಹಿಂ ಕೇರಾ ಸಿದ್ಧೇರ್ಮುಕ್ತೇಃ ಸಂಬಂಧೀ ಪಂಥಾ ಪಂಥಾ ಮಾರ್ಗಃ | ಕೌಽಸೌ | ಭಾಲು ಭಾವಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಕಥಂಭೂತಃ | ವಿಶುದ್ಧಲು ವಿಶುದ್ಧಃ ಏಕು ಏಕ ಏವಾದ್ವಿತ್ತೀಯಃ | ಜೋ ತಸು ಭಾವಹಂ ಮುಣಿ ಚಲಇ ಯಸ್ತಸ್ಮಾದ್ಭಾವಾನ್ತು ನಿಶ್ಚಲತಿ | ಸೋ ಕಿಮ್ ಹೋಇ ವಿಮುಕ್ತು ಸ ಮುನಿಃ ಕಥಂ ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ನ ಕಥಮಪೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯೋಽಸೌ ಸಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತೋ ಜೀವಸ್ಯ ಶುದ್ಧಭಾವಃ ಸ ಏವ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೋ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ | ಯಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪರಿಣಾಮಾನ್ತು ನಿಶ್ಚಲತೋ ಭವತಿ ಸ ಕಥಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭತೇ ಕಿಂತು ನೈವ | ಅತ್ರ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಪರಿಣಾಮ ಏವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿನಾ ಸ ಏವ | ನಿರಂತರಂ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಃ ||೬೯||

ಅಥ ಕ್ವಾಪಿ ದೇಶೇ ಗಚ್ಛ ಕಿಮಪ್ಯನುಷ್ಠಾನಂ ಕುರು ತಥಾಪಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಂ ವಿನಾ ಮೋಕ್ಷೋ ನಾಸ್ತೀತಿ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ಜಹಿ ಭಾವಇ ತಹಿ ಜಾಹಿ ಜಿಯ ಜಂ ಭಾವಇ ಕರಿ ತಂ ಜಿ |

ಕೇಂವಇ ಮೋಕ್ಷು ಣ ಅತಿ ಪರ ಚಿತ್ತಹ ಸುದ್ಧಿ ಣ ಜಂ ಜಿ ||೭೦||

ಗಾಥೆ - ೬೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಏಕು ವಿಸುದ್ಧಲು ಭಾಲು] ಒಂದು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ವಿಶುದ್ಧಭಾವವೇ [ಸಿದ್ಧಿಹಿಂ ಕೇರಾ ಪಂಥಾ] ಮುಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಿದೆ, [ಜೋ ಮುಣಿ] ಯಾವ ಮುನಿಯು [ತಸು ಭಾವಹಂ] ಆ ಶುದ್ಧ ಭಾವದಿಂದ [ಚಲಇ] ಚಂಚಲನಾಗುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಕಿಮ್] ಹೇಗೆ [ವಿಮುಕ್ತು ಹೋಇ] ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ? ಹೇಗೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದ ಜೀವದ ಯಾವ ಶುದ್ಧ ಭಾವವಿದೆ ಅದೇ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಮುನಿಯು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಪರಿಣತಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ? ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮವೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳು ಅದೇ ಭಾವವನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವುದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಿ, ಯಾವುದೇ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿರಿ, ಆದರೆ ಚಿತ್ತದ ಶುದ್ಧಿಯಾದಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಎಲೆ ಜೀವ ಬೇಕಾದೆಡೆಗೆ ಹೋಗು ಬೇಕಾದುದನು ಮಾಡಾದರೆ |

ಸಲೆ ಚಿತ್ತದ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ತೆರ ನೇಮದಿ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ ||೭೦||

ಯತ್ರ ಭಾತಿ ತತ್ರ ಯಾಹಿ ಜೀವ ಯದ್ ಭಾತಿ ಕುರು ತದೇವ |

ಕಥಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಃ ನಾಸ್ತಿ ಪರಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಿರ್ನ ಯದೇವ ||೨೦||

ಜಹಿಂ ಭಾವಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಹಿಂ ಭಾವಣ ತಹಿಂ ಯತ್ರ ದೇಶೇ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ತತ್ರ ಜಾಹಿ ಗಚ್ಛ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಜಂ ಭಾವಣ ಕರಿ ತಂ ಜಿ ಯದನುಷ್ಠಾನಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಕುರು ತದೇವ | ಕೇಂವಣ ಮೋಕ್ಷು ಣ ಅತಿ ಕಥಮಪಿ ಕೇನಾಪಿ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಮೋಕ್ಷೋ ನಾಸ್ತಿ ಪರ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಚಿತ್ತಹಂ ಸುದ್ಧಿ ಣ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಿರ್ನ ಜಂ ಜಿ ಯಸ್ಮಾದೇವ ಕಾರಣಾತ್ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನು-ಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪದುರ್ಧ್ಯಾನೈಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೈರ್ಯಾವತ್ಕಾಲಂ ಚಿತ್ತಂ ರಂಜಿತಂ ಮೂರ್ಛಿತಂ ತನ್ಮಯಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತಾವತ್ಕಾಲಂ ಹೇ ಜೀವ ಕ್ವಾಪಿ ದೇಶಾಂತರಂ ಗಚ್ಛ ಕಿಮಪ್ಯನುಷ್ಠಾನಂ ಕುರು ತಥಾಪಿ ಮೋಕ್ಷೋ ನಾಸ್ತಿತಿ | ಅತ್ರ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಭಿರಪಧ್ಯಾನೈರ್ಜೀವೋ ಭೋಗಾನುಭವಂ ಏನಾಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ಭಾವನಾಚ್ಯುತಃ ಸನ್ ಭಾವೇನ ಕರ್ಮಾಣಿ ಬಧ್ನಾತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ನಿರಂತರಂ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಃ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ || ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-'ಕಂಖಿದಕಲುಸಿದಭೂದೋ ಹು ಕಾಮಭೋಗೇಹಿಂ ಮುಚ್ಛಿದೋ ಜೀವೋ | ಏವಿ ಭುಂಜಂತೋ ಭೋಗೇ ಬಂಧದಿ ಭಾವೇಣ ಕಮ್ಯಣಿ||' ||೨೦||

ಅಥ ಶುಭಾಶುಭಶುದ್ಧೋಪಯೋಗತ್ರಯಂ ಕಥಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಜಹಿಂ ಭಾವಣ ತಹಿಂ ಜಾಹಿ] ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಬಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗು [ಜಂ ಭಾವಣ ತಂ ಜಿ ಕರಿ] ಮತ್ತು ಬೇಕಾದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡು, [ಪರ] ಆದರೆ [ಜಂ ಜಿ] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಚಿತ್ತಹಂ ಸುದ್ಧಿ ಣ] ಚಿತ್ತದ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಕೇಂವಣ] ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ [ಮೋಕ್ಷು ಣ ಅತಿ] ಮೋಕ್ಷವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮತ್ತು ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭದ ಹಾಗೂ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯರೂಪದ ದುರ್ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಚಿತ್ತವು ರಂಜಿತ-ಮೂರ್ಛಿತ-ತನ್ಮಯವಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಯಾವುದೇ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಅಪಧ್ಯಾನದಿಂದ ಜೀವನು ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದೆಯು ಕೂಡ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತ ಅಶುದ್ಧ ಭಾವದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂತರ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಇತರಡೆಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ- 'ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತನಾಗುತ್ತ ಕಾಮ-ಭೋಗಗಳಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಜೀವನು ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಅಶುದ್ಧ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಶುಭ, ಅಶುಭ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವೆಂದು ಹೀಗೆಮೂರು ಉಪಯೋಗದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

**ಸುಹ-ಪರಿಣಾಮೇ ಧಮ್ನು ಪರ ಅಸುಹೇ ಹೋಇ ಅಹಮ್ನು |
ದೋಹಿ ವಿ ಏಹಿ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು ಸುದ್ಧ ಣ ಬಂಧಇ ಕಮ್ನು ||೨೧||**

ಶುಭಪರಿಣಾಮೇನ ಧರ್ಮಃ ಪರಂ ಅಶುಭೇನ ಭವತಿ ಅಧರ್ಮಃ |

ದ್ವಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಏತಾಭ್ಯಾಂ ವಿವರ್ಜಿತಃ ಶುದ್ಧೋ ನ ಬಧ್ನಾತಿ ಕರ್ಮ ||೨೧||

ಸುಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಸುಹಪರಿಣಾಮೇಂ ಧಮ್ನು ಪರ ಶುಭ ಪರಿಣಾಮೇನ ಧರ್ಮಃ ಪುಣ್ಯಂ ಭವತಿ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ | ಅಸುಹೇಂ ಹೋಇ ಅಹಮ್ನು ಅಶುಭಪರಿಣಾಮೇನ ಭವತ್ಯಧರ್ಮಃ ಪಾಪಮ್ | ದೋಹಿಂ ವಿ ಏಹಿಂ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಏತಾಭ್ಯಾಂ ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮಾಭ್ಯಾಂ ವಿವರ್ಜಿತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಸುದ್ಧ ಶುದ್ಧೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರಹಿತಪರಿಣಾಮಸ್ತತ್ಪರಿಣತಪುರುಷೋ ವಾ |ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಣ ಬಂಧಇ ನ ಬಧ್ನಾತಿ | ಕಿಮ್ | ಕಮ್ನು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಕೃಷ್ಣೋಪಾಧಿ ಪೀತೋಪಾಧಿಸ್ಥಿತಿವದಯಮಾತ್ಮಾ ಕ್ರಮೇಣ ಶುಭಾಶುಭಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪೇಣ ಪರಿಣಾಮತ್ರಯಂ ಪರಿಣಮತಿ | ತೇನ ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದ್ಯವಲಂಬನೇನ ಪಾಪಂ ಬಧ್ನಾತಿ | ಅರ್ಹತ್ಸಿದ್ಧಾಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸಾಧುಗುಣಸ್ಮರಣದಾನಪೂಜಾದಿನಾ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಚ್ಛೇದಪೂರ್ವಕಂ ತೀರ್ಥಂಕರನಾಮಕರ್ಮಾದಿ-ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಪುಣ್ಯಮನೀಹಿತವೃತ್ತ್ಯಾ ಬಧ್ನಾತಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾವಲಂಬನೇನ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇನ ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣರೂಪಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಲಭತೇ ಇತಿ | ಅತ್ರೋಪಯೋಗತ್ರಯಮಧ್ಯೇ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಏವೋಪಾದೇಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೧|| ಏವಮೇಕಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲ-ಮಧ್ಯೇಸೂತ್ರಪಂಚಕೇನ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಪ್ರಥಮಾಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ ||

ಗಾಥೆ - ೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸುಹ-ಪರಿಣಾಮೇಂ] ದಾನ-ಪೂಜಾದಿಗಳ ಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ [ಪರ] ಮುಖ್ಯವಾಗಿ [ಧಮ್ನು] ಪುಣ್ಯವು [ಹೋಇ] ಆಗುತ್ತದೆ, [ಅಸುಹೇಂ] ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ [ಅಹಮ್ನು] ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ, [ವಿ] ಮತ್ತು [ಏಹಿಂ ದೋಹಿಂ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು] ಇವೆರಡು ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ [ಸುದ್ಧ] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮವು ಅಥವಾ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಪುರುಷನು [ಕಮ್ನು] ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಣ ಬಂಧಇ] ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಿತಿಮಯ ಕಪ್ಪವರ್ಣದ ಉಪಾಧಿಯ ಸದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು, ಹಳದಿ ವರ್ಣದ ಉಪಾಧಿಯ ಸದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಉಪಾಧಿರಹಿತವಿದ್ದಾಗ ಶುದ್ಧ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಆತ್ಮನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಶುಭ, ಅಶುಭ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಉಪಯೋಗರೂಪವೆಂದು ಮೂರು ಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ, ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ

**ಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿ ಧರ್ಮ ಅಶುಭದಿ ಅಧರ್ಮವಾಗುವುದು ಮೇಣಾ |
ಶುಭಾಶುಭರಹಿತ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮದಿ ಕರ್ಮಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ ||೨೧||**

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪಂಚದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ-
ಜ್ಞಾನೀಮುಖ್ಯತೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-

ದಾಣಂ ಲಬ್ಧ್ವ ಇ ಭೋಲು ಪರ ಇಂದ್ರತೃಣು ವಿ ತವೇಣ |

ಜಮ್ನಣ-ಮರಣ-ವಿವಚ್ಚಿಯಲು ಪಲು ಲಬ್ಧ್ವ ಇಣಾಣೇಣ ||೨೨||

ದಾನೇನ ಲಭ್ಯತೇ ಭೋಗಃ ಪರಂ ಇಂದ್ರತೃಮಪಿ ತಪಸಾ |

ಜನ್ಮ ಮರಣವಿವರ್ಜಿತಂ ಪದಂ ಲಭ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನೇನ ||೨೨||

ದಾಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದಾಣಂ ಲಬ್ಧ್ವ ಇ ಭೋಲು ಪರ ದಾನೇನ ಲಭ್ಯತೇ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಭೋಗಃ ಪರಂ
ನಿಯಮೇನ | ಇಂದ್ರತೃಣು ವಿ ತವೇಣ ಇಂದ್ರತೃಮಪಿ ತಪಸಾ ಲಭ್ಯತೇ | ಜಮ್ನಣಮರಣವಿವಚ್ಚಿಯಲು
ಜನ್ಮ-ಮರಣವಿವರ್ಜಿತಂ ಪಲು ಪದಂ ಸ್ಥಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವ ಇ ಲಭ್ಯತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ | ಕೇನ | ಣಾಣೇಣ
ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಆಹಾರಾಭ್ಯಭೈಷಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಾನೇನ ಸಮ್ಯಕ್ ರಹಿತೇನ ಭೋಗೋ
ಲಭ್ಯತೇ | ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಹಿತೇನ ತು ಯದ್ಯಪಿ ಪರಂಪರಯಾ ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ವಿವಿಧಾಭ್ಯುದಯರೂಪಃ

ಅವಲಂಬನದಿಂದಂತೂ ಆತ್ಮನು ಪಾಪಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅರಹಂತ, ಸಿದ್ಧ, ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ
ಸಾಧುಗಳ ಗುಣಸ್ಮರಣ ಮತ್ತು ದಾನ-ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂಥ ತೀರ್ಥಂಕರ
ನಾಮಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣರೂಪವಾದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅನೀಹಿತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ
ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅವಲಂಬನರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಿಂದಂತೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ
ಅನಂತಗುಣರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ-
ಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಐದು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಇದಾದನಂತರ ಅದೇ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದುಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ
ಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಈಗ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೨

**ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದಾಣಂ] ದಾನದಿಂದ [ಪರ] ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ [ಭೋಲು] ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ
ಭೋಗಗಳು [ಲಬ್ಧ್ವ ಇ] ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ, [ವಿ] ಮತ್ತು [ತವೇಣ] ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ [ಇಂದ್ರತೃಣು] ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿನ**

ದಾನದಿಂದ ನೇಮದಿ ಭೋಗ ಮೇಣ್ವಪದಿ ಇಂದ್ರಪದ ದೊರಕುವುದು |

ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜನ್ಮ-ಮರಣವಿವರ್ಜಿತ ಮೋಕ್ಷಪದ ದೊರಕುವುದು ||೨೨||

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಭೋಗ ಏವ | ಸಮ್ಯಕ್ ಸಹಿತೇನ ತಪಸಾ ತು ಯದ್ಯಪಿ ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ದೇವೇಂದ್ರ-
ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿಪೂರ್ವಕೇಣೈವ | ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಗ್ಲಾನೇನ ಸವಿಕಲ್ಪೇನಯದ್ಯಪಿ ದೇವೇಂದ್ರ-
ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿವಿಶೇಷೋ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇನ ಮೋಕ್ಷ ಏವೇತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ |
ಹೇ ಭಗವಾನ್ ಯದಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಸಾಂಖ್ಯಾದಯೋ ವದಂತಿ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಾ
ದೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ತೇಷಾಂ ಕಿಮಿತಿ ದೂಷಣಂ ದೀಯತೇ ಭವದ್ಧಿರಿತಿ | ಭಗವಾನಾಹ | ಅತ್ರ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-
ಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಗ್ಲಾನಮಿತಿ ಭಣಿತಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತೇನ ವೀತರಾಗವಿಶೇಷಣೇನ ಚಾರಿತ್ರಂ ಲಭ್ಯತೇ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಶೇಷಣೇನ
ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಮಿತಿ ಲಭ್ಯತೇ ಪಾನಕವದೇಕಸ್ಯಾಪಿ ಮಧ್ಯೇ ತ್ರಯಮಸ್ತಿ | ತೇಷಾಂ ಮತೇ ತು ವೀತರಾಗವಿಶೇಷಣಂ
ನಾಸ್ತಿ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಶೇಷಣಂ ಚ ನಾಸ್ತಿ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಮೇವ | ತೇನ ದೂಷಣಂ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೨||

ಅಥ ತಮೇವಾರ್ಥಂ ವಿಪಕ್ಷದೂಷಣದ್ವಾರೇಣ ದೃಢಯತಿ-

ಇಂದ್ರಪದವು ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು [ಣಾಣೇಣ] ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ [ಜಮ್ಭಿ-
ಮರಣ-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು] ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷಪದವು [ಲಬ್ಧ ಇ] ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಮ್ಯಕ್ ದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಆಹಾರದಾನ, ಅಭಯದಾನ, ಔಷಧದಾನ ಮತ್ತು
ಶಾಸ್ತ್ರದಾನದಿಂದ ಭೋಗಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಹಿತವಾದ ಆ ನಾಲ್ಕು ದಾನಗಳಿಂದ-ಎಂದರೆ
ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಣವು ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ವಿವಿಧ ಅಭ್ಯುದಯರೂಪವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ
ಭೋಗಗಳೂ ಮೊದಲು ದೊರಕುತ್ತವೆ.

ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಹಿತವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ವಾಣವು ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಆದರೂ ಕೂಡ ಅದು ದೇವೇಂದ್ರ ,
ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭೂತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಗ್ಲಾನದಿಂದ ಅದು ಸವಿಕಲ್ಪದ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ
ಮೊದಲಾದ ವಿಭೂತಿ ವಿಶೇಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಆದಾಗ್ಯೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ
ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಭಗವನ್ ! ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಾವು ಹೇಳುವಿರಿ, ಆದರೆ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳು
ಕೂಡ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನೀವು ದೋಷವನ್ನೇಕೆ ಕೊಡುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ :- ಇಲ್ಲಿ 'ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಸಮ್ಯಗ್ಗ್ಲಾನ'ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ
ಅಲ್ಲಿ 'ವೀತರಾಗ' ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವು ಕೂಡ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ, 'ಸಮ್ಯಗ್' ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ವು
ಕೂಡ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ
ಅದೊಂದರಲ್ಲಿ ಮೂರೂ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿ 'ವೀತರಾಗ ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು
ಸಮ್ಯಗ್ ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲ 'ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ'ವೇ ಇದೆ 'ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ'ವೆಂದಿಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ
ದೋಷಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ವಿಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ದೋಷವಿತ್ತು ಈಗ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ದೇಲು ಢರಂಜಣು ಇಲು ಭಣಇ ಢಾಣೆಂ ಮುಕ್ಪು ಢ ಭಂತಿ |

ಢಾಣ-ವಿಹೀಢಾ ಜೀವಡಾ ಚಿರು ಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ ||೭೩||

ದೇವಃ ನಿರಂಜನ ಏವಂ ಭಣತಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭ್ರಾಂತಿಃ |

ಜ್ಞಾನವಿಹೀನಾ ಜೀವಾಃ ಚಿರಂ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮಂತಿ ||೭೩||

ದೇಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇಲು ದೇವಃ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಢರಂಜಣು ನಿರಂಜನಃ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸಹಿತೋಽ-
ಷ್ಟಾದಶದೋಷರಹಿತಶ್ಚ ಇಲಂ ಭಣಇ ಏವಂ ಭಣತಿ | ಏವಂ ಕಿಮ್ | ಢಾಣೆಂ ಮುಕ್ಪು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-
ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪೇಣ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ | ಢ ಭಂತಿ ನ ಭ್ರಾಂತಿಃ ಸಂದೇಹೋ ನಾಸ್ತಿ |
ಢಾಣವಿಹೀಢಾ ಜೀವಡಾ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ವಿಹೀನಾ ಜೀವಾಚಿರುಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ ಚಿರಂ
ಬಹುತರಂ ಕಾಲಂ ಸಂಸಾರಂ ಪರಿಭ್ರಮಂತಿ ಇತಿ | ಅತ್ರ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಮಧ್ಯೇ ಯದ್ಯಪಿ
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿತ್ರಯಮಸ್ತಿ ತಥಾಪಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಮುಖ್ಯತಾ | ವಿವಕ್ಷಿತೋ ಮುಖ್ಯ ಇತಿ ವಚನಾದಿತಿ
ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೭೩||

ಅಥ ಪುನರಪಿ ತಮೇವಾರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟಾಂತದಾಷ್ಟಾಂತಿಕಾಭ್ಯಾಂ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಗಾಥೆ - ೭೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಢಾಣೆಂ ಮುಕ್ಪು] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ, [ಢ ಭಂತಿ] ಅದರಲ್ಲಿ
ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು [ಢಾಣ-ವಿಹೀಢಾ ಜೀವಡಾ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಜೀವರುಗಳು [ಚಿರು] ಅಧಿಕ
ಕಾಲದವರೆಗೆ [ಸಂಸಾರು] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ [ಭಮಂತಿ] ಪರಿಭ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ [ಇಲಂ] ಎಂಬುದಾಗಿ
[ಢರಂಜಣು ದೇಲು] ನಿರಂಜನದೇವರು [ಭಣಇ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ
ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಜೀವರುಗಳು ಅದೇಷ್ಟೋ
ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸಹಿತರೂ ಮತ್ತು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ
ರಹಿತರೂ ಆದ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂರೂ ಇದ್ದರೂ
ಕೂಡ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದೇ ಮುಖ್ಯತೆಯಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿವಕ್ಷಿತವಾದದ್ದು ಅದು ಮುಖ್ಯವಿದೆ (ಯಾವುದರ ಕಥನ
ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದು ಮುಖ್ಯವಿದೆ)ಯೆಂದು ಆಗಮದ ವಚನವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹಾಗೂ ದಾಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ನಿಶ್ಚಿತಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಜ್ಞಾನದಿಮೋಕ್ಷವೆಂದು ನಿರಂಜನದೇವ ಪೇಳರು ಶಂಕೆಬೇಡ |

ಜ್ಞಾನವಿಹೀನ ಜೀವ ಚಿರಕಾಲ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುವನು ||೭೩||

ಣಾಣ-ವಿಹೀಣಹ ಮೋಕ್ಷ-ಪಲು ಜೀವ ಮ ಕಾಸು ವಿ ಜೋಇ |

ಬಹುಏ ಸಲಿಲ-ವಿರೋಲಿಯಇ ಕರು ಚೋಪ್ಪಡಲು ಣ ಹೋಇ ||೨೪||

ಜ್ಞಾನವಿಹೀನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಪದಂ ಜೀವ ಮಾ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಅದ್ರಾಕ್ಷೀಃ |

ಬಹುನಾಂ ಸಲಿಲವಿರೋಡಿತೇನ ಕರಃ ಚಿಕ್ಕಣೋ ನ ಭವತಿ ||೨೪||

ಣಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಣಾಣ ವಿಹೀಣಹಂ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಮುಷ್ಠಭಾವಪರಿಣತಚಿತ್ತಂ ಮಮ ಕೋಽಪಿ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಮತ್ವಾ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸುಖರಸಾನುಭವರೂಪಂ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಮಕುರ್ವಾಣಸ್ಯ ಬಹಿರಂಗಬಹವೇಷೇಣ ಲೋಕರಂಜನಂ ಮಾಯಾಸ್ಥಾನಂ ತದೇವ ಶಲ್ಯಂ ತತ್ತ್ವಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಕಲ್ಲೋಲಮಾಲಾತ್ಯಾಗೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಂಜ್ಞಾನೇನ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೇನ ವಿನಾ ಮೋಕ್ಷಪಲು ಮೋಕ್ಷಪದಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಜೀವ ಹೇ ಜೀವ ಮ ಕಾಸು ವಿ ಜೋಇ ಮಾ ಕಸ್ಯಾಪ್ಯದ್ರಾಕ್ಷೀಃ | ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಬಹುಏ ಸಲಿಲವಿರೋಲಿಯಇಂ ಬಹುನಾಪಿ ಸಲಿಲೇನ ಮಥಿತೇನ ಕರು ಕರೋ ಹಸ್ತಃ ಜೋಪ್ಪಡಲು ಣ ಹೋಇ ಚಿಕ್ಕಣಃ ಸ್ನಿಗ್ಧೋ ನ ಭವತೀತಿ| ಅತ್ರ ಯಥಾ ಬಹುತರಮಪಿ ಸಲಿಲೇ ಮಥಿತೇಽಪಿ ಹಸ್ತಃ ಸ್ನಿಗ್ಧೋ ನ ಭವತಿ, ತಥಾ ವೀತರಾಗಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ-ಲಕ್ಷಣೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ವಿನಾ ಬಹುನಾಪಿ ತಪಸಾ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೨೪||

ಗಾಥೆ - ೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ [ಣಾಣ-ವಿಹೀಣಹಂ ಕಾಸು ವಿ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವನಿಗೂ ಕೂಡ [ಮೋಕ್ಷ-ಪಲು ಮ ಜೋಇ] ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ನೋಡಬೇಡ [ಬಹುಏ ಸಲಿಲ-ವಿರೋಲಿಯಇಂ] ಬಹಳಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಮಥಿಸುವುದರಿಂದ ಕೂಡ [ಕರು ಚೋಪ್ಪಡಲು ಣ ಹೋಇ] ಕೈಯು ಜಿಡ್ಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನೀರನ್ನು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮಥಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಕೂಡ ಕೈಯು ಜಿಡ್ಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟಭಾವಗಳರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾರುಕೂಡ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಸುಖರಸದ ಅನುಭವರೂಪವಾದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಯಾವನಿಗೂಕೂಡ ಬಾಹ್ಯದಿಂದ ಬಕಪಕ್ಷಿಯಂಥ ವೇಷದಿಂದ ಲೋಕರಂಜನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮಾಯಾಸ್ಥಾನರೂಪವಾದ ಶಲ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪದ ತರಂಗಮಾಲೆಯ ತ್ಯಾಗರೂಪ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಯ ಏಕಾಗ್ರತಾರೂಪವಾದ ಯಾವ ಸಂಜ್ಞಾನವಿದೆ ಆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷಪದ-ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಡ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನೀರನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಥಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಕೈಗಳು ಸ್ನಿಗ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಎಲೆ ಜೀವ ಜ್ಞಾನವಿಹೀನರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪದ ನೋಡಬೇಡ |

ಸಲೆ ಸಲಿಲ ಮಥನದಿಂದೇನು ಕೈಗೆ ನವನೀತ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ||೨೪||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಯನ್ನಿಜಾತ್ಮಬೋಧಜ್ಞಾನಬಾಹ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ತೇನ ಪ್ರಯೋಜನಂ ನಾಸ್ತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜಂ ಢಿಯ-ಬೋಹಹ ಬಾಹಿರಲು ಢಾಣು ವಿ ಕಜ್ಜು ಢ ತೇಣ |

ದುಕೃಹ ಕಾರಣು ಚೇಣ ತಲು ಜೀವಹ ಹೋಇ ಖಣೇಣ ||೨೫||

ಯತ್ ನಿಜಬೋಧಾದ್ಬಾಹ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮಪಿ ಕಾರ್ಯಂ ನ ತೇನ |

ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇನ ತಪಃ ಜೀವಸ್ಯ ಭವತಿ ಕ್ಷಣೇನ ||೨೫||

ಜಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಂ ಯತ್ ಢಿಯಬೋಹಹಂ ಬಾಹಿರಲು ದಾನಪೂಜಾತಪಶ್ಚರಣಾದಿಕಂ ಕೃತ್ವಾಪಿ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾವಾಸಿತಚಿತ್ತೇನ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯ ಬಲದೇವವಾಸುದೇವಕಾಮ-ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಪದಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪಭಾವಿಭೋಗಾಶಕರಣಂ ಯನ್ನಿದಾನಬಂಧಸ್ತದೇವ ಶಲ್ಯಂ ತತ್ತ್ವಭೃತಿಸಮಸ್ತ-ಮನೋರಥವಿಕಲ್ಪಜ್ವಾಲಾವಲೀರಹಿತತ್ವೇನ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವನಿಜಾತ್ಮಾವಬೋಧೋ ನಿಜಬೋಧಃ ತಸ್ಮಾನ್ನಿಜಬೋಧಾದ್ಬಾಹ್ಯಮ್ | ಢಾಣು ವಿ ಕಜ್ಜು ಢ ತೇಣ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಜನಿತಂ ಜ್ಞಾನಮಪಿ ಯತ್ತೇನ ಕಾರ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ದುಕೃಹಂ ಕಾರಣು ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಚೇಣ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ತಲು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರಹಿತಂ ತಪಃ ಜೀವಹಂ ಜೀವಸ್ಯ ಹೋಇ ಭವತಿ ಖಣೇಣ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರೇಣ ಕಾಲೇನೇತಿ | ಅತ್ರ ಯದ್ಯಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಪರಿಜ್ಞಾನರಹಿತಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಚ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಾ ಪುಣ್ಯಕಾರಣಂ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ನ ಭವತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೫||

ಈಗ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ ಆತ್ಮಬೋಧರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಂ ಢಿಯ-ಬೋಹಹಂ ಬಾಹಿರಲು] ನಿಜಬೋಧದಿಂದ-ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾದ [ಢಾಣು] ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಮೊದಲಾದವುಗಳ ಜ್ಞಾನವಿದೆ [ತೇಣ ಕಜ್ಜು ವಿ ಢ] ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ [ಚೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ತಲು] ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ತಪಸ್ಸು [ಖಣೇಣ] ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ [ಜೀವಹಂ] ಜೀವನಿಗೆ [ದುಕೃಹಂ ಕಾರಣು] ದುಃಖದ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ದಾನ, ಪೂಜೆ, ತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ನೆಲೆಸಿದಚಿತ್ತದಿಂದ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯರೂಪದ ಬಲದೇವ, ವಾಸುದೇವ, ಕಾಮದೇವ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಭವಿಷ್ಯಭೋಗಗಳ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿದಾನಬಂಧವಿದೆ, ಅದೇ ಶಲ್ಯವಿದೆ. ಆ ಶಲ್ಯವು ಆದಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥ ವಿಕಲ್ಪಗಳ

ಆ ನಿಜಬೋಧ ಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನದಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವಾಗದದರಿಂದ |

ಜ್ಞಾನರಹಿತ ತಪ ಜೀವನಿಗೆ ಶೀಘ್ರದುಃಖದ ಹೇತುವಾಗುವುದು ||೨೫||

ಅಥ ಯೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವೃದ್ಧಿಭವತಿ ತದಾತ್ಮಜ್ಞಾನಂ ನ ಭವತೀತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ತಂ ಣಿಯ-ಣಾಣು ಜಿ ಹೋಇ ಣ ವಿ ಜೇಣ ಪವಡ್ಠ ಇ ರಾಲು |

ದಿಣಯರ-ಕಿರಣಹ ಪುರಲು ಜಿಯ ಕಿಂ ವಿಲಸಇ ತಮ-ರಾಲು ||೨೬||

ತತ್ ನಿಜಜ್ಞಾನಮೇವ ಭವತಿ ನಾಪಿ ಯೇನ ಪ್ರವರ್ಧತೇ ರಾಗಃ |

ದಿನಕರಕಿರಣಾನಾಂ ಪುರತಃ ಜೀವ ಕಿಂ ವಿಲಸತಿ ತಮೋರಾಗಃ ||೨೬||

ತಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ತಂ ತತ್ ಣಿಯಣಾಣು ಜಿ ಹೋಇ ಣ ವಿ ನಿಜಜ್ಞಾನಮೇವ ನ ಭವತಿ ವೀತರಾಗ-
ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಪರಿಜ್ಞಾನಮೇವ ನ ಭವತಿ | ಯೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಜೇಣ
ಪವಡ್ಠ ಇ ಯೇನ ಪ್ರವರ್ಧತೇ | ಕೋಽಸೌ | ರಾಲು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಸಮುತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದ-
ಪ್ರತಿಬಂಧಕಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷರಾಗಃ | ಅತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ದಿಣಯರಕಿರಣಹಂ ಪುರಲು ಜಿಯ
ದಿನಕರಕಿರಣಾನಾಂ ಪುರತೋ ಹೇ ಜೀವ ಕಿಂ ವಿಲಸಇ ಕಿಂ ವಿಲಸತಿ ಕಿಂ ಶೋಭತೇ ಅಪಿ ತು ನೈವ | ಕೋಽಸೌ |
ತಮರಾಲು ತಮೋ ರಾಗಸ್ತಮೋವ್ಯಾಪ್ತರಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಯಸ್ಮಿನ್ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಜ್ಞಾನೇ
ಜಾತೇಽಪ್ಯನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾ | ಆಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕಾ ರಾಗಾದಯೋ ವೃದ್ಧಿಂ
ಗಚ್ಛಂತಿ ತನ್ನಿಶ್ಚಯೇನ ಜ್ಞಾನಂ ನ ಭವತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ವಿಶಿಷ್ಟಮೋಕ್ಷಫಲಾಭಾವಾದಿತಿ ||೨೬||

ಜ್ಞಾಲಾವಳಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಅವಬೋಧವು
ಅದು ನಿಜಬೋಧವಿದೆ. ಆ ನಿಜಬೋಧದಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಜನಿತವಾದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವಿದೆ
ಅದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರಹಿತವಾದ ತಪಸ್ಸು ಜೀವನಿಗೆ
ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ-ಕೂಡಲೇ ದುಃಖದ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ತಪಶ್ಚರಣವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುಣ್ಯದ
ಕಾರಣವಿದೆ, ಆದರೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಯಾವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗಾದಿಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೬

**ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೇಣ] ಯಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ [ರಾಲು] ರಾಗದ [ಪವಡ್ಠ ಇ]
ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ [ತಂ] ಅದು [ಣಿಯ-ಣಾಣು ಜಿ] ತನ್ನ ಜ್ಞಾನವೇ [ಣ ವಿ ಹೋಇ] ಅಲ್ಲ. [ದಿಣಯರ-
ಕಿರಣಹಂ ಪುರಲು] ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಎದುರಿಗೆ [ತಮ-ರಾಲು] ಅಂಧಕಾರದ ಹರಡುವಿಕೆಯು [ಕಿಂ
ವಿಲಸಇ] ಹೇಗೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.**

**ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಾಗದವೃದ್ಧಿಯಾದರದು ನಿಜಜ್ಞಾನವಲ್ಲ |
ದಿನಕರಕಿರಣದೆದುರು ತಮರಾಶಿವಿಲಸಿಸುವುದೇನಲೆ ಜೀವ ||೨೬||**

ಅಥ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ವಿಹಾಯ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಮಪ್ಯುಪಾದೇಯಮಿತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಿಯಹ ಅಣ್ಣು ಣ ಸುಂದರು ವತ್ತು |

ತೇಣ ಣ ವಿಸಯಹ ಮಣು ರಮಣ ಜಾಣಂತಹ ಪರಮತ್ತು ||೨೨||

ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಅನ್ಯನ್ನ ಸುಂದರಂ ವಸ್ತು |

ತೇನ ನ ವಿಷಯೇಷು ಮನೋ ರಮತೇ ಜಾನತಾಂ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೨೨||

ಅಪ್ಪಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿ ಕ್ಷಮಾಪನಂ ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಿಯಹಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಹಾರೇಣ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಪರಿಜ್ಞಾನಪರಿಣತಾನಾಂ ಅಣ್ಣು ಣ ಸುಂದರು ವತ್ತು ಅನ್ಯನ್ನ ಸುಂದರಂ ಸಮೀಚೀನಂ ವಸ್ತು ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ತೇಣ ಣ ವಿಸಯಹಂ ಮಣು ರಮಣ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇಷು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯರೂಪಕಾಮಭೋಗೇಷು ಮನೋ ನ ರಮತೇ | ಕಿಂ ಕುರ್ವತಾಮ್ | ಜಾಣಂತಹಂ ಜಾನತಾಂ ಪರಮತ್ತು ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ-ಸುಖಾವಿನಾಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮೇವೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೨೨||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂಥ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯರೂಪವಾದ ರಾಗವೃದ್ಧಿ-ಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ನಿಜಜ್ಞಾನವಲ್ಲ-ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಜ್ಞಾನವೇ ಅಲ್ಲ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಎದುರಿಗೆ ಅಂಧಕಾರದ ವಿಸ್ತಾರವು ಶೋಭಿಸುವುದೇನು ? ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಅನಾಕುಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದಂಥ ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕವಾದಂಥ ರಾಗಾದಿಗಳು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತವೆ (ರಾಗಾದಿಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ) ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ನಿಜಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರಾವುದೂ ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ನಿರ್ದರಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಣಿಯಹಂ] ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ [ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ] ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಅಣ್ಣು ವತ್ತು] ಬೇರೆ ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಕೂಡ [ಣ ಸುಂದರು] ಸುಂದರವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, [ತೇಣ] ಆದುದರಿಂದ [ಪರಮತ್ತು ಜಾಣಂತಹಂ ಮಣು] ಪರಮಾರ್ಥ-ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರ ಮನಸ್ಸು [ವಿಸಯಹಂ] ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ [ಣ ರಮಣ] ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ; ಕ್ರೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಾತ್ಮನ ಹೊರತನ್ನ ವಸ್ತು ಸುಂದರವೆನಿಸದದರಿಂದ|

ಮನಸುಪರಮಾರ್ಥವನು ತಿಳಿದರದು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸಲಾರದು ||೨೨||

ಅಥ ತಮೇವಾರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಸಮರ್ಥಯತಿ-

ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಮಲು ಚಿತ್ತಿ ಣ ಲಗ್ಗ ಇ ಅಣ್ಣು ।

ಮರಗಲು ಜೇ ಪರಿಯಾಣಿಯಲು ತಹು ಕಚ್ಚೇ ಕಲು ಗಣ್ಣು ॥೨೮॥

ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಚಿತ್ತೇ ನ ಲಗತಿ ಅನ್ಯತ್ ।

ಮರಕತಃ ಯೇನ ಪರಿಜ್ಞಾತಃ ತಸ್ಯ ಕಾಚೇನ ಕುತೋ ಗಣನಾ ॥೨೮॥

ಅಪ್ಪಾ ಇತ್ಯಾದಿ । ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ । ಕಥಂಭೂತಮ್ । ಕಾಣಮಲು ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಭೂತಾನಂತಗುಣಮಯಂ ಚಿತ್ತಿ ಮನಸಿ ಣ ಲಗ್ಗ ಇ ನ ಲಗತಿ ನ ರೋಚತೇ ನ ಪ್ರತಿಭಾತಿ । ಕಿಮ್ । ಅಣ್ಣು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾದನ್ಯತ್ । ಅತ್ರಾರ್ಥೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ । ಮರಗಲು ಜೇಂ ಪರಿಯಾಣಿಯಲು ಮರಕತರತ್ನವಿಶೇಷೋ ಯೇನ ಪರಿಜ್ಞಾತಃ । ತಹುಂ ತಸ್ಯ ರತ್ನಪರಿಕ್ಷಾಪರಿಜ್ಞಾನಸಹಿತಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಕಚ್ಚೇಂ ಕಲು ಗಣ್ಣು ಕಾಚೇನ ಕಿಂ ಗಣನಾ ಕಿಮಪೇಕ್ಷಾ ತಸ್ಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ॥೨೮॥

ಅಥ ಕರ್ಮಫಲಂ ಭುಂಜಾನಃ ಸನ್ ಯೋಽಸೌ ರಾಗದ್ವೇಷಂ ಕರೋತಿ ಸ ಕರ್ಮ ಬಧ್ನಾತಿತಿ ಕಥಯತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ (ತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕ) ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಪದಾರ್ಥದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರಾವ ವಸ್ತುವು ಕೂಡ ಸಮೀಚೀನವೆನಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದರೂಪ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದ ಜತೆ ಅವಿನಾಭೂತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯರೂಪವಾದ ಕಾಮಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಕಾಣಮಲು] ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತ ಅನಂತಗುಣ ಮಯನಾದ [ಅಪ್ಪಾ-ಮಿಲ್ಲಿವಿ] ಆತ್ಮನ ಹೊರತಾಗಿ [ಅಣ್ಣು] ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬೇರಾವುದೂ ಕೂಡ [ಚಿತ್ತಿ ಣ ಲಗ್ಗ ಇ] ಜ್ಞಾನಮಯರಾದವರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ [ಜೇಂ] ಯಾವನು [ಮರಗಲು ಪರಿಯಾಣಿಯಲು] ಪಚ್ಚರತ್ನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ [ತಹುಂ] ಅಂಥ ಪಚ್ಚರತ್ನಪರಿಕ್ಷಕನಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ [ಕಚ್ಚೇಂ ಕಲು ಗಣ್ಣು) ಗಾಜಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ?

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಪಚ್ಚರತ್ನವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ ಗಾಜಿನ ತುಂಡುಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನಿದೆ ? ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ ಅವನಿಗೆ ಇತರಪದಾರ್ಥಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನಮಯ ಆತ್ಮನನ್ನಿಳಿದು ಬೇರಾವುದು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿರುಚಿಸದು ।

ತಾನೆ ಮರಕತಮಣಿ ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಗಾಜಿನ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ॥೨೮॥

ಭುಂಜಂತು ವಿ ಣಿಯ-ಕಮ್ಮ-ಫಲು ಮೋಹಇ ಜೋ ಜಿ ಕರೇಇ |

ಭಾಲು ಅಸುಂದರು ಸುಂದರು ವಿ ಸೋ ಪರ ಕಮ್ಮ ಜಣೇಇ ||೨೯||

ಭುಂಜಾನೋಽಪಿ ನಿಜಕರ್ಮಫಲಂ ಮೋಹೇನ ಯ ಏವ ಕರೋತಿ |

ಭಾವಂ ಅಸುಂದರಂ ಸುಂದರಮಪಿ ಸ ಪರಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ ||೨೯||

ಭುಂಜಂತು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಭುಂಜಂತು ವಿ ಭುಂಜಾನೋಽಪಿ | ಕಿಮ್ | ಣಿಯಕಮ್ಮಫಲು ವೀತರಾಗ-ಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಪರೀತಂ ನಿಜೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಫಲಂ ಮೋಹಇಂ ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಕೂಲಮೋಹೋದಯೇನ ಜೋ ಜಿ ಕರೇಇ ಯ ಏವ ಪುರುಷಃ ಕರೋತಿ | ಕಮ್ | ಭಾಲು ಭಾವಂ ಪರಿಣಾಮಮ್ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಅಸುಂದರು ಸುಂದರು ವಿ ಅಶುಭಂ ಶುಭಮಪಿ ಸೋ ಪರ ಸ ಏವ ಭಾವಃ ಕಮ್ಮ ಜಣೇಇ ಶುಭಾಶುಭಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ| ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಉದಯಾಗತೇ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯೋಽಸೌ ಸ್ವಭಾವಚ್ಯುತಃ ಸನ್ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ಕರೋತಿ ಸ ಏವಃ ಕರ್ಮ ಬಧ್ನಾತಿ ||೨೯||

ಅಥ ಉದಯಾಗತೇ ಕರ್ಮಾನುಭವೇ ಯೋಽಸೌ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರೋತಿ ಸ ಕರ್ಮ ನ ಬಧ್ನಾತಿತಿ ಕಥಯತಿ-

ಕರ್ಮದ ಫಲಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಜಿ] ಯಾವಪುರುಷನು [ಣಿಯ-ಕಮ್ಮ ಫಲು] ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು [ಭುಂಜಂತು ವಿ] ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಕೂಡ [ಮೋಹಇ] ಮೋಹದಿಂದ [ಸುಂದರು ಅಸುಂದರು ವಿ ಭಾಲು] ಶುಭ ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು [ಕರೇಇ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಪರ] ಕೇವಲ [ಕಮ್ಮ ಜಣೇಇ] ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪುರುಷನು ವೀತರಾಗ ಪರಮ ಆಹ್ಲಾದರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ (ತಾನೇ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ) ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೂಡ ನಿರ್ಮೋಹನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಮೋಹೋದಯ-ದಿಂದ ಶುಭ, ಅಶುಭ ಎಂದರೆ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ (ಆಭಾವವೇ) ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನೋರ್ವನು ಸ್ವಭಾವಭಾವದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತ ಉದಯದೊಳಗೆ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ನವೀನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ,

ಯಾವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮದಫಲ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಸಹ ಮೋಹದಿಂದ |

ಅವನಶುಭ ಶುಭಭಾವಮಾಡಿದರಾ ಭಾವವೆ ಕರ್ಮಜನಿಯಿಪುದು ||೨೯||

**ಭುಂಜಂತು ವಿ ಣಿಯ-ಕಮ್ಮ-ಫಲು ಜೋ ತಹಿ ರಾಲು ಣ ಜಾಇ |
ಸೋ ಣವಿ ಬಂಧಇ ಕಮ್ಮು ಪುಣು ಸಂಚಿಲು ಜೇಣ ವಿಲಾಇ ||೮೦||**

**ಭುಂಜಾನೋಽಪಿ ನಿಜಕರ್ಮಫಲಂ ಯಃ ತತ್ರ ರಾಗಂ ನ ಯಾತಿ |
ಸ ನೈವ ಬಧ್ನಾತಿ ಕರ್ಮ ಪುನಃ ಸಂಚಿತಂ ಯೇನ ವಿಲೀಯತೇ ||೮೦||**

ಭುಂಜಂತು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಭುಂಜಂತು ವಿ ಭುಂಜಾನೋಽಪಿ | ಕಿಮ್ | ಣಿಯಕಮ್ಮಫಲಂ ನಿಜಕರ್ಮ-
ಫಲಂ ನಿಜಶುದ್ಧತೋಪಲಂಭಾವೇನೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ಯತ್ ಶುಭಾಶುಭಂ ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ಫಲಂ
ಜೋ ಯೋ ಜೀವಃ ತಹಿಂ ತತ್ರ ಕರ್ಮಾನುಭವಪ್ರಸ್ತಾವೇ ರಾಲು ಣ ಜಾಇ ರಾಗಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕ-
ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧತತ್ತ್ವ ಭಾವನೋತ್ಪನ್ನಸುಖಾಮೃತತೃಪ್ತಃ ಸನ್ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರೋತಿ ಸೋ ಸ ಜೀವಃ ಣವಿ
ಬಂಧಇ ನೈವ ಬಧ್ನಾತಿ | ಕಿಂ ನ ಬಧ್ನಾತಿ | ಕಮ್ಮು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಪುಣು ಪುನರಪಿ | ಯೇನ
ಕರ್ಮಬಂಧಾವಿಭಾವಪರಿಣಾಮೇನ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಸಂಚಿಲು ಜೇಣ ವಿಲಾಇ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಂ ಕರ್ಮ ಯೇನ
ವೀತರಾಗಪರಿಣಾಮೇನ ವಿಲಯಂ ವಿನಾಶಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಕರ್ಮೋದಯಫಲಂ
ಭುಂಜಾನೋಽಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಕರ್ಮಣಾಪಿ ನ ಬಧ್ಯತೇ ಇತಿ ಸಾಂಖ್ಯಾದಯೋಽಪಿ ವದಂತಿ ತೇಷಾಂ ಕಿಮಿತಿ
ದೂಷಣಂ ದೀಯತೇ ಭವದ್ಭಿತಿ | ಭಗವಾನಾಹ | ತೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣಂ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರನಿರಪೇಕ್ಷಾ
ವದಂತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತೇಷಾಂ ದೂಷಣಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೮೦||

ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮಗಳ ಅನುಭವ ಮಾಡುವಾಗ ಯಾವನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ
ಅವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಣಿಯ-ಕಮ್ಮ-ಫಲು] ತನ್ನ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು
[ಭುಂಜಂತು ವಿ] ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ [ತಹಿಂ] ಆ ಕರ್ಮದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ [ರಾಲು ಣ ಜಾಇ] ರಾಗಕ್ಕೆ
ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ (ರಾಗಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ) [ಸೋ] ಆ ಜೀವನು [ಪುಣು] ಮತ್ತೆ [ಕಮ್ಮು ಣವಿ ಬಂಧಇ]
ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. [ಜೇಣ] ಆ ಕರ್ಮಬಂಧದ ಅಭಾವಪರಿಣಾಮದಿಂದ [ಸಂಚಿಲು ವಿಲಾಇ]
ಮೊದಲು ಕಟ್ಟಿದ ಕರ್ಮವು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ತನ್ನ ಶುಭಾಶುಭ
ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೂಡ ಯಾವ ಜೀವನು ಕರ್ಮದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ರಾಗಕ್ಕೆ
ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ
ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖಾಮೃತದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಜೀವನು ಮತ್ತೆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ

**ಯಾವನು ನಿಜಕರ್ಮಫಲ ಭೋಗಿಸುತ್ತಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ |
ಅವನು ಮತ್ತೆ ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾಗನಾದರೆ ಸಂಚಿತವೆ ಕೆಡುವುದು ||೮೦||**

ಅಥ ಯಾವತ್ಕಾಲಮಣುಮಾತ್ರಮಪಿ ರಾಗಂ ನ ಮುಂಚತಿ ತಾವತ್ಕಾಲಂ ಕರ್ಮಣಾ ನ ಮುಚ್ಯತೇ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜೋ ಅಣು-ಮೇತ್ತು ವಿ ರಾಲು ಮಣಿ ಜಾಮ ಣ ಮಿಲ್ಲಣ ಏತ್ತು |

ಸೋ ಣವಿ ಮುಚ್ಚಣ ತಾಮ ಜಿಯ ಜಾಣಂತು ವಿ ಪರಮತ್ತು ||೮೦||

ಯಃ ಅಣುಮಾತ್ರಮಪಿ ರಾಗಂ ಮನಸಿ ಯಾವತ್ ನ ಮುಂಚತಿ ಅತ್ರ |

ಸ ನೈವ ಮುಚ್ಯತೇ ತಾವತ್ ಜೀವ ಜಾನನ್ನಪಿ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೮೦||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಅಣುಮೇತ್ತು ವಿ ಅಣುಮಾತ್ರಮಪಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಪಿ ರಾಲು ರಾಗಂ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖಾಭಿಲಾಷರಾಗಂ ಮಣಿ ಮನಸಿ ಜಾಮ ಣ ಮಿಲ್ಲಣ ಯಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ನ ಮುಂಚತಿ ಏತ್ತು ಅತ್ರ ಜಗತಿ ಸೋ ಣವಿ ಮುಚ್ಚಣ ಸ ಜೀವೋ ನೈವಮುಚ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಣಾ ತಾವ ತಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ಜಿಯಹೇ ಜೀವ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ನಪಿ | ಜಾಣಂತು ವಿ ವೀತರಾಗಾನುಷ್ಠಾನರಹಿತಃ ಸನ್ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರೇಣ ಜಾನನ್ನಪಿ | ಕಂ ಜಾನನ್ ಪರಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಮಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೇಽಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿ ಲಕ್ಷಣವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಭಾವನಾಂ ವಿನಾ ಮೋಕ್ಷಂ ನ ಲಭತ ಇತಿ ||೮೦||

ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವಪರಿಣಾಮದಿಂದ - ವೀತರಾಗ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ - ಮೊದಲು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಕರ್ಮವು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಓ ಪ್ರಭು ! ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕರ್ಮೋದಯದ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಅವರು ಕರ್ಮದಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ತಾವೇಕೆ ದೂಷಿಸುವಿರೆಂದು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ತರ :- ಅವರು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿ (ಚಾರಿತ್ರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನಿಡದೆ) ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದೋಷಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವನು ಅಣುಮಾತ್ರ ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಾಗವನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಅಣು-ಮೇತ್ತು ವಿ] ಅಣು ಮಾತ್ರ ಕೂಡ [ರಾಲು] ರಾಗವನ್ನು [ಜಾಮ] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಮಣಿ] ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿಂದ [ಣ ಮಿಲ್ಲಣ] ತೆಗೆದು

ಯಾವನಣು ಮಾತ್ರ ಮನದ ರಾಗವನೆನ್ನೆವರ ಬಿಡನನ್ನೆವರ |

ಅವನಿಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥತಿಳಿದರು ಸಹ ಮುಕ್ತನಾಗನಲೆ ಜೀವ ||೮೦||

ಅಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾತ್ಮಭಾವನಾಶೂನ್ಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪಠನ್ನಪಿ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಕುರ್ವನ್ನಪಿ ಪರಮಾರ್ಥಂ ನ ವೇತ್ತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಭುಜ್ಜ ಇ ಸತ್ಥ ಇ ತಲು ಚರ ಇ ಪರ ಪರಮತ್ತು ಣ ವೇ ಇ |

ತಾವ ಣ ಮುಂಚ ಇ ಜಾಮ ಣವಿ ಇಹು ಪರಮತ್ತು ಮುಣೇ ಇ ||೮೨||

ಬುಧ್ಯತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ತಪಃ ಚರತಿ ಪರಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ನ ವೇತ್ತಿ |

ತಾವತ್ ನ ಮುಚ್ಯತೇ ಯಾವತ್ ನೈವ ಏನಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮನುತೇ ||೮೨||

ಬುಜ್ಜ ಇ ಇತ್ಯಾದಿ | ಬುಜ್ಜ ಇ ಬುಧ್ಯತೇ | ಕಾನಿ ಸತ್ಥ ಇಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ನ ಕೇವಲಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಬುಧ್ಯತೇ ತಲು ಚರ ಇ ತಪಶ್ಚರತಿ ಪರ ಪರಂ ಕಿಂತು ಪರಮತ್ತು ಣ ವೇ ಇ ಪರಮಾರ್ಥಂ ನ ವೇತ್ತಿ ನ ಜಾನಾತಿ | ಕಸ್ಮಾನ್ನ ವೇತ್ತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರತಿಪಾದಕಶಾಸ್ತ್ರೇಣ ಜ್ಞಾಯತೇ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗ- ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಪರಿಚ್ಛಿದ್ಯತೇ | ಯದ್ಯಪ್ಯನಶನಾದಿದ್ವಾದಶವಿಧತಪಶ್ಚರಣೇನ ಬಹಿರಂಗಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತೇನ ಸಾಧ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮ ವಿಶ್ರಾಂತಿಲಕ್ಷಣವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಸಾಧ್ಯೋ ಯೋಽಸೌ

ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ [ತಾಮ] ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಏತ್ತು] ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ [ಪರಮತ್ತು] ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು [ಜಾಣಂತು ವಿ] ಕೇವಲ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಣವಿ ಮುಚ್ಚ ಇ] ಮುಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವನು ಅಣುಮಾತ್ರಕೂಡ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಾಗವನ್ನು ಕೂಡ ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗ ಸದಾನಂದರೂಪ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷೆಯರೂಪವಾದ ರಾಗವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವ ವನ್ನು ವೀತರಾಗ ಅನುಷ್ಠಾನರಹಿತನಾಗುತ್ತ (ವೀತರಾಗ ಅನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೆ) ಕೇವಲ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಶೂನ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸತ್ಥ ಇಂ] ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು [ಬುಜ್ಜ ಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, [ತಲು] ತಪಸ್ಸನ್ನು [ಚರ ಇ] ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ [ಪರ] ಆದರೆ [ಪರಮತ್ತು] ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು [ಣ ವೇ ಇ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಂಥ ಜೀವನು [ಜಾಮ] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಇಹು ಪರಮತ್ತು] ಈ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು [ಣವಿ ಮುಣೇ ಇ] ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ [ತಾವ] ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಣ ಮುಂಚ ಇ] ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ತಿಳಿದರುಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿದರುತಪ ಪರಮಾರ್ಥ ತಿಳಿಯದವನು ಮೊದಲು |

ಹೇಳಿದ ಪರಮಾರ್ಥ ತಿಳಿಯದನ್ನೆವರೆಗವನು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗನು ||೮೨||

ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ರ ನಿರಂತರಾನುಷ್ಠಾನಾಭಾವಾತ್ ತಾವ ಣ ಮುಂಚಿ ಇ ತಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ನ ಮುಚ್ಯತೇ | ಕೇನ | ಕರ್ಮಣಾ ಜಾಮ ಣವಿ ಇಹು ಪರಮತ್ಥ ಮುಣೇಇ ಯಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ನೈವೈನಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತಿ ಶ್ರದ್ಧತೇ ಸಮ್ಯಗನುಭವತೀತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಯಥಾ ಪ್ರದೀಪೇನ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ವಸ್ತು ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚ ಪ್ರದೀಪಸ್ಯಜ್ಯತೇ ತಥಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕಶಾಸ್ತ್ರೇಣ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚ ಪ್ರದೀಪಸ್ಥಾನೀಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಕಲ್ಪಸ್ಯಜ್ಯತ ಇತಿ ||೮೨||

ಅಥ ಯೋಽಸೌ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪಠನ್ನಪಿ ವಿಕಲ್ಪಂ ಚ ಮುಂಚತಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹಸ್ಥಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ನ ಮುನ್ಯತೇ ಸ ಜಡೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

**ಸತ್ಥು ಪಥಂತು ವಿ ಹೋಇ ಜಡು ಜೋ ಣ ಹಣೇಇ ವಿಯಪ್ಪು |
ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಣೆಮ್ಠಲಲು ಣವಿ ಮಣ್ಣ ಇ ಪರಮಪ್ಪು ||೮೩||**

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ 'ಪರಮಾರ್ಥ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತವಾದ ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯಿಂದ ವಿವಕ್ಷಿತ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ದೀವಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರದೀಪಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ-ಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾವನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿಯು ಕೂಡ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಜಡನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಓದಿದರು ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಹನನ ಮಾಡದವನು ಜಡನಿಹನು |
ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ವಿಮಲ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ||೮೩||**

ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪಠನ್ನಪಿ ಭವತಿ ಜಡಃ ಯಃ ನ ಹಂತಿ ವಿಕಲ್ಪಮ್ |

ದೇಹೇ ವಸಂತಮಪಿ ನಿರ್ಮಲಂ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮ್ ||೮೩||

ಸತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ | ಸತ್ತು ಪಠಂತು ವಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪಠನ್ನಪಿ ಹೋಇ ಜಡು ಸ ಜಡೋ ಭವತಿ ಯಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ ಣ ಹಣೇಇ ವಿಯಪ್ಪು ಯಃ ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಫಲಭೂತಸ್ಯ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಸ್ಯ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಂ ನ ಹಂತಿ | ನ ಕೇವಲಂ ವಿಕಲ್ಪಂ ನ ಹಂತಿ | ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ದೇಹೇ ವಸಂತಮಪಿ ಣಿಮ್ಲಲಉ ನಿರ್ಮಲಂ ಕರ್ಮಮಲರಹಿತಂ ಣವಿ ಮಣ್ಣಿ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ನ ಶ್ರದ್ಧತೇ | ಕಮ್ | ಪರಮಪ್ಪು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾನಮಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾತ್ರಿಗುಪ್ತಸಮಾಧಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಚ ಸ್ವಯಂ ಭಾವನೀಯಮ್ | ಯದಾ ತು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಸಮಾಧಿಂ ಕರ್ತೃಂ ನಾಯಾತಿ ತದಾ ವಿಷಯಕಷಾಯ-ವಂಚನಾರ್ಥಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಸ್ಮರಣದೃಢೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಚ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಚ ಪರೇಷಾಂ ಕಥನೀಯಂ ಕಿಂತು ತಥಾಪಿ ಪರಪ್ರತಿಪಾದನವ್ಯಾಜೇನ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಕೀಯಜೀವ ಏವ ಸಂಬೋಧನೀಯಃ | ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಇದಮನುಪಪನ್ನಮಿದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ನ ಭವತಿ ಮದೀಯಮನಸಿ ಯದಿ ಸಮೀಚೀನಂ ನ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ತರ್ಹಿ ತ್ವಮೇವ ಸ್ವಯಂ ಕಿಂ ನ ಭಾವಯತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೮೩||

ಗಾಥೆ - ೮೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಸತ್ತು ಪಠಂತು ವಿ] ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದರೂ ಕೂಡ [ವಿಯಪ್ಪು] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು [ಣ ಹಣೇಇ] ನಾಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ] ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ [ಣಿಮ್ಲಲವು] ನಿರ್ಮಲನಾದ [ಪರಮಪ್ಪು] ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ [ಣವಿ ಮಣ್ಣಿ] ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು [ಜಡು ಹೋಇ] ಜಡನಿದ್ದಾನೆ-ಮೂರ್ಖನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ಕೂಡ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಫಲವು ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದೆ, ಅಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿ ಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ನಾಶಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ನಾಶಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ನಿರ್ಮಲ ಕರ್ಮಮಲರಹಿತನಾದ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಜಡನಿದ್ದಾನೆ-ಮೂರ್ಖನಿದ್ದಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಸಮಾಧಿಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು, ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆಗ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನದ ವೃದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇತರ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಕೊಡುವುದು, ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇತರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನಿಗೇ ಸಂಬೋಧಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆಂದರೆ ಇದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ; ಈ ಗಾಥೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿಲ್ಲ; ಅದು ಸಮೀಚೀನವಾಗಿ (ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ) ಪ್ರತಿಭಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ವಯಂ ನೀನೇ ಏಕೆ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ? ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಅಥ ಬೋಧಾರ್ಥಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪಠನ್ನಪಿ ಯಸ್ಯ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರತಿತಿಲಕ್ಷಣೋ ಬೋಧೋ ನಾಸ್ತಿ ಸ ಮೂಢೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಬೋಹ-ನಿಮಿತ್ತೇ ಸತ್ತು ಕಿಲ ಲೋಇ ಪಥಜ್ಜಿ ಇ ಇತ್ತು ।

ತೇಣ ವಿ ಬೋಹು ಣ ಜಾಸು ವರು ಸೋ ಕಿಂ ಮೂಢು ಣ ತತ್ತು ॥೮೪॥

ಬೋಧನಿಮಿತ್ತೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಕಿಲ ಲೋಕೇ ಪಠ್ಯತೇ ಅತ್ರ ।

ತೇನಾಪಿ ಬೋಧೋ ನ ಯಸ್ಯ ವರಃ ಸ ಕಿಂ ಮೂಢೋ ನ ತಥ್ಯಮ್ ॥೮೪॥

ಬೋಹ ಇತ್ಯಾದಿ । ಬೋಧನಿಮಿತ್ತೇನ ಕಿಲ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಲೋಕೇ ಪಠ್ಯತೇ ಅತ್ರ ತೇನೈವ ಕಾರಣೇನ ಬೋಧೋ ನ ಯಸ್ಯ ಕಥಂಭೂತಃ । ವರೋ ವಿಶಿಷ್ಟಃ । ಸ ಕಿಂ ಮೂಢೋ ನ ಭವತಿ ಕಿಂತು ಭವತ್ಯೇವ ತಥ್ಯಮಿತಿ । ತದ್ಯಥಾ । ಅತ್ರ ಯದ್ಯಪಿ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕವಿಗಮಕವಾದಿತ್ಯಾಗ್ನಿತ್ವಾದಿಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತೋ ಬೋಧೋ ಭಣ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೋತ್ಪನ್ನೋ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪಃ ಸ ಏವ ಬೋಧೋ ಗ್ರಾಹ್ಯೋ ನ ಚಾನ್ಯಃ ತೇನಾನುಬೋಧೇನ ಏನಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಪಠಿತೇಽಪಿ ಮೂಢೋ ಭವತೀತಿ । ಅತ್ರ ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಬೋಧಜನಕಮಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾಪಿ ವೀತರಾಗಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ ಸ ಸಿದ್ಧ್ಯತೀತಿ । ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ವೀರಾ ವೇರಗ್ಗಪರಾ ಥೋವಂ ಪಿ ಹು ಸಿಕ್ವಿಲೂಣ ಸಿಜ್ಜಂತಿ । ಣ ಹು ಸಿಜ್ಜಂತಿ ವಿರಾಗೇಣ ವಿಣಾ ಪಥಿದೇಸು ವಿ ಸವ್ವಸತ್ಥೇಸು ॥' ಪರಂ ಕಿಂತು-'ಅಕ್ಷರಡಾ ಜೋಯಂತು ಠಿಲು ಅಪ್ಪಿ ಣ ದಿಣ್ಣಿಲು ಚಿತ್ತು । ಕಣವಿರಹಿಯಲು ಪಲಾಲು ಜಿಮು ಪರ ಸಗಹಿಲು ಬಹುತ್ತು ॥' ಇತ್ಯಾದಿ ಪಾರಮಾರ್ತಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪರೇಷಾಂ ಬಹುಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಿನಾಂ ದೂಷಣಾ

ಬೋಧಾರ್ಥದಿಂದ (ಜ್ಞಾನದ ಸಲುವಾಗಿ) ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಯಾರಿಗೆ ವಿಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿತಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಬೋಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಮೂಢರಿಂದಾದರೆ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಇತ್ತು ಲೋಇ] ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ [ಕಿಲ] ನಿಜವಾಗಿ [ಬೋಹ-ನಿಮಿತ್ತೇಂ] ಬೋಧ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ [ಸತ್ತು] ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು [ಪಥಜ್ಜಿಇ] ಪಠಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ [ತೇಣ ವಿ] ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಠನೆಯಿಂದ ಕೂಡ [ಜಾಸು] ಯಾರಿಗೆ [ವರು ಬೋಹು ಣ] ವಿಶಿಷ್ಟ ಬೋಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ] ಅವರು [ಮೂಢು ಣ ಕಿಂ] ಮೂಢರಿಲ್ಲವೇನು ? [ತತ್ತು] ನಿಜವಾಗಿ ಅವರು ಮೂಢರೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನವೀನ ಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃ ಕವಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಟೀಕೆಯ ಕರ್ತೃ ಗಮಕ, ವಾದದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಜಯಿಸಲಾಗದಂಥ ವಾಗ್ವಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ಬಿಡುವಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಕ್ತಾನಾಗುವರೂಪದ ವಾಗ್ವಿತ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಯಾವ

ಬೋಧನಿಮಿತ್ತದೀ ಜಗದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಠಿಸಲಾಗುವುದಾದರೆ ।

ಬೋಧವಾಗದಿರವನು ಮೂಢನಲ್ಲವೆದಿಟದಿ ಮೂಢನಿಹನವನು ॥೮೪॥

ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ | ತೈರ್ಬಹುಶ್ರುತೈರಪ್ಯನ್ಯೇಷಾಮಲ್ಪಶ್ರುತತಪೋಧನಾನಾಂ ದೂಷಣಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ದೂಷಣೇ ಕೃತೇ ಸತಿ ಪರಸ್ವರಂ ರಾಗದ್ವೇಷೋತ್ಪತ್ತಿಭವತಿ ತೇನ ಜ್ಞಾನತಪಶ್ಚರಣಾದಿಕಂ ನಶ್ಯತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೮೪||

ಅಥ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರಹಿತಾನಾಂ ತೀರ್ಥಭ್ರಮಣೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ತಿತ್ಥಂ ತಿತ್ಥಂ ಭ್ರಮಂತಾಹ ಮೂಢಹ ಮೋಕ್ಷು ಣ ಹೋಇ |

ಣಾನ-ವಿವಜ್ಜಿಲು ಜೇಣ ಜಿಯ ಮುಣಿವರು ಹೋಇ ಣ ಸೋಇ ||೮೫||

ತೀರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂ ಭ್ರಮತಾಂ ಮೂಢಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ |

ಜ್ಞಾನವಿವರ್ಜಿತೋ ಯೇನ ಜೀವ ಮುನಿವರೋ ಭವತಿ ನ ಸ ಏವ ||೮೫||

ತೀರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರತಿ ಭ್ರಮತಾಂ ಮೂಢಾತ್ಮಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ಜ್ಞಾನವಿವರ್ಜಿತೋ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಹೇ ಜೀವ ಮುನಿವರೋ ನ ಭವತಿ ಸ ಏವೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ನಿರ್ದೋಷಿ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದಸ್ಯಂದಿಸುಂದರಾನಂದರೂಪನಿರ್ಮಲನೀರಪೂರಪ್ರವಾಹನಿರ್ಮುರ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾದಿಗುಣಸಮೂಹಚಂದನಾದಿದ್ರೂಮವನರಾಜಿತಂ ದೇವೇಂದ್ರಚಕ್ರವರ್ತಿಗಣಧರಾದಿಭವ್ಯಜೀವ-

ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪದ ಬೋಧವಿದೆ ಅದೇ ಬೋಧವು ಗ್ರಾಹ್ಯವಿದೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಬೋಧವು ಗ್ರಾಹ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಅನುಬೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದವರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಮೂಢರಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಪರಮಾತ್ಮ ಬೋಧವನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಅಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕೂಡ ವೀತರಾಗ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇತರರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾದ ವೀರನು ಅಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿಕೂಡ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಜೀವನು ವೈರಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಿಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ದೋಹಾಪಾಹುಡ ಗಾ. ೮೪ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- 'ಯಾವನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೇ ನೋಡಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಧ್ಯಾನದ ಒಂದೂ ಕಾಳಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟನ್ನೇ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಂತಿದೆ'. ಇದು ಅಪೇಕ್ಷಾಕಥನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅಧಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ದೋಷ ಕೊಡಬಾರದು ಮತ್ತು ಆ ಅಧಿಕ ಶ್ರುತಜ್ಞರು ಕೂಡ ಅನ್ಯ ಅಲ್ಪಶ್ರುತಜ್ಞ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ದೋಷವೀಯಕೂಡದು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ದೋಷಕೊಡುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ-ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶಾನೇ ತೀರ್ಥಗಳ ಭ್ರಮಿಸುವ ಮೂಢರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಾರದು |

ಜ್ಞಾನವಿವರ್ಜಿತನೆಂದು ಮುನೀಶ್ವರನಾಗಲಾರನೆಲೆ ಜೀವ ||೮೫||

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಕಸಮೂಹಶ್ರವಣಸುಖಕರದಿವ್ಯಧ್ವನಿರೂಪರಾಜಹಂಸಪ್ರಭೃತಿವಿವಿಧಪಕ್ಷಿಕೋಲಾಹಲಮನೋಹರಂ
ಯದರ್ಹದ್ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಸ್ವರೂಪಂ ತದೇವ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಗಂಗಾದಿತೀರ್ಥಂ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಪ್ರಸಿದ್ಧಂ
ಗಂಗಾದಿಕಮ್ | ಪರಮನಿಶ್ಚಯೇನ ತು ಜಿನೇಶ್ವರಪರಮತೀರ್ಥಸದೃಶಂ ಸಂಸಾರತರಣೋಪಾಯಕಾರಣಭೂತ-
ತ್ವಾದ್ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿರತಾನಾಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸ್ಮರಣಮೇವ ತೀರ್ಥಂ, ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತು
ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವಾದಿಗುಣಸ್ಮರಣಹೇತುಭೂತಂ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಾ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕಾರಣಂ ತನ್ನಿರ್ವಾಣಸ್ಥಾನಾದಿಕಂ
ಚ ತೀರ್ಥಮಿತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥಂಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಪರಿಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನ-
ರಹಿತಾನಾಮಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಶೇಷತೀರ್ಥಂ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ನ ಭವತೀತಿ ||೮೫||

ಅಥ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ತಥೈವಾಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಚ ಯತೀನಾಮಂತರಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೮೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತಿತ್ಥ ಇಂ ತಿತ್ಥು] ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ
[ಭ್ರಮಂತಾಹಂ] ಭ್ರಮಣಮಾಡುವ [ಮೂಢಹಂ] ಮೂರ್ಖ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಮೋಕ್ಷು ಣ ಹೋಇ]
ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ [ಣಾಣ-ವಿವಜ್ಜಿಲು] ಯಾರು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ [ಸೋಇ]
ಅವರಂತೂ [ಮುಣಿವರ ಣ ಹೋಇ] ಮುನೀಶ್ವರರು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದಸ್ಯಂದಿ
ಸುಂದರ ಆನಂದರೂಪ ನಿರ್ಮಲ ನೀರಪೂರದ ಪ್ರವಾಹದ ನಿರ್ಝರದಿಂದ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ
ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹರೂಪವಾದ ಚಂದನ ಮೊದಲಾದ ವೃಕ್ಷಗಳ ವನಶ್ರೀಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ,
ದೇವೇಂದ್ರ-ಚಕ್ರವರ್ತಿ- ಗಣಧರ ಮೊದಲಾದ ಭವ್ಯ ಜೀವರೂಪದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಕರ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ
ಸುಖಕಾರಿಯಾದಂಥ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿರೂಪ ರಾಜಹಂಸ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ
ಮನೋಹರವಾದಂಥ ಆ ಅರಹಂತ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ವರೂಪವೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ-ನಿಜವಾಗಿ ಗಂಗಾದಿ
ತೀರ್ಥವಿದೆ, ಆದರೆ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದಂಥ ಗಂಗಾದಿಗಳು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲ.

ಪರಮನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದಂತೂ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ
ಮುನಿವರರುಗಳು ಸಂಸಾರ ಪಾರಗಾಣುವ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಭೂತರಿರುವುದರಿಂದ ಜಿನೇಶ್ವರರೂಪದ
ಪರಮತೀರ್ಥದಂತೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸ್ಮರಣವೇ ತೀರ್ಥವಿದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತೀರ್ಥಂಕರ
ಪರಮದೇವಾದಿಕರ ಗುಣಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಆ
ನಿರ್ವಾಣಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದವು ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿಶ್ಚಯ ತೀರ್ಥದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪರಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ
ಅನ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿ ಯತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

**ಣಾಣಿಹಿ ಮೂಢಹ ಮುಣಿವರಹ ಅಂತರು ಹೋಇ ಮಹಂತು |
ದೇಹು ವಿ ಮಿಲ್ಲಣಿ ಣಾಣಿಯಲು ಜೀವಣಿ ಭಿಣ್ಣು ಮುಣಂತು ||೮೬||**

**ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೂಢಾನಾಂ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಅಂತರಂ ಭವತಿ ಮಹತ್ |
ದೇಹಮಪಿ ಮುಂಚತಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಾದ್ಭಿನ್ನಂ ಮನ್ಯಮಾನಃ ||೮೬||**

ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೂಢಾನಾಂ ಚ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಅಂತರಂ ವಿಶೇಷೋ ಭವತಿ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಮಹತ್ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ದೇಹಮಪಿ ಮುಂಚತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಜ್ಞಾನೀ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಜೀವಾತ್ಸಕಾಶಾದ್ಭಿನ್ನಂ ಮನ್ಯಮಾನೋ ಜಾನನ್ ಇತಿ | ತಥಾ ಚ | ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೀ ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಬಹಿದ್ರವ್ಯಂ ತಾವದ್ಧರೇ ತಿಷ್ಠತು ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವಾತ್ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾತ್ಸಕಾಶಾತ್ ಪ್ರಥಗ್ಭೂತಂ ಜಾನನ್ ಸ್ವಕೀಯದೇಹಮಪಿ ತ್ಯಜತಿ | ಮೂಢಾತ್ಮಾ ಪುನಃ ಸ್ವೀಕರೋತಿ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೮೬|| ಏವಮೇಕಚಿತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪಂಚದಶಸೂತ್ರೈವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಮುಖ್ಯತೈನ ದ್ವಿತೀಯಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ | ತದನಂತರಂ ತತ್ತ್ವೈವ ಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕಪರ್ಯಂತಂ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೈನ ತೃತೀಯಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಪ್ರಾರಂಭತೇ | ತದ್ಯಥಾ-

ಗಾಥೆ - ೮೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಿಹಿಂ ಮೂಢಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ] ಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಮೂಢ ಅಜ್ಞಾನಿ ಮುನಿಯಲ್ಲಿ [ಮಹಂತು ಅಂತರು ಹೋಇ] ಅಧಿಕ ಅಂತರವಿದೆ-ವಿಶೇಷ ಭೇದವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ [ಣಾಣಿಯಲು] ಜ್ಞಾನಿಯು [ದೇಹು ವಿ] ದೇಹವನ್ನೂ [ಜೀವಣಿ ಭಿಣ್ಣು ಮುಣಂತು] ಜೀವದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ [ಮಿಲ್ಲಣಿ] ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪುತ್ರ-ಕಲತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಂತೂ ದೂರವೇ (ಭಿನ್ನವೇ) ಇರುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರಥಗ್ಭೂತಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಕೂಡ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮೂಢಾತ್ಮರುಗಳು (ಬಹಿರಾತ್ಮರು) ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಮ್ಮದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ, ಅವರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ ರೂಪಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಅದೇ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ,-

**ಜ್ಞಾನಿ ಮೇಣ್ಮೂಢಮುನಿಗಳಲಧಿಕ ಅಂತರವಿಹುದೇಕೆಂದರೆ |
ಜ್ಞಾನಿ ದೇಹವನು ಜೀವದಿ ಭಿನ್ನವೆಂದರಿದದನು ತ್ಯಜಿಸುವನು ||೮೭||**

ಲೇಣಹ ಇಚ್ಛಿ ಮೂಢು ಪರ ಭುವಣು ವಿ ಏಹು ಅಸೇಸು |

ಬಹು ವಿಹ-ಧಮ್ಯ-ಮಿಸೇಣ ಜಿಯ ದೋಹಿ ವಿ ಏಹು ವಿಸೇಸು ||೮೭||

ಲಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಿ ಮೂಢಃ ಪರಂ ಭುವನಮಪಿ ಏತದ್ ಅಶೇಷಮ್ |

ಬಹುವಿಧಧರ್ಮಮಿಷೇಣ ಜೀವ ದ್ವಯೋಃ ಅಪಿ ಏಷ ವಿಶೇಷಃ ||೮೭||

ಲಾತುಂ ಗೃಹೀತುಂ ಇಚ್ಛಿತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಮೂಢೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ | ಪರಂ ಕೋಽರ್ಥಃ, ನಿಯಮೇನ | ಕಿಮ್ | ಭುವನಮಪ್ಯೇತತ್ತು ಅಶೇಷಂ ಸಮಸ್ತಮ್ | ಕೇನ ಕೃತ್ವಾ | ಬಹುವಿಧಧರ್ಮಮಿಷೇಣ ವ್ಯಾಜೇನ | ಹೇ ಜೀವ ದ್ವಯೋರಪ್ಯೇಷ ವಿಶೇಷಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸೂತ್ರಕಥಿತಜ್ಞಾನಿಜೀವಸ್ಯಾತ್ಮ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುನರಜ್ಞಾನಿಜೀವಸ್ಯ ಚ | ತಥಾಹಿ | ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸುಖಾಸ್ವಾದ್ವರೂಪಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ಉಪಾದೇಯ ಇತಿ ರುಚಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಮನಂ, ತಸ್ಯೈವ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಮಸ್ತಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದ್ಯಾಸ್ತವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಥಗೂಪೇಣ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪಂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ತತ್ತ್ವೈವ ರಾಗಾದಿಪರಿಹಾರರೂಪೇಣ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಃ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಮ್ ಇತ್ಯೇವಂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯ-ಸ್ವರೂಪಂ ತತ್ರಯಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮರೋಚಮಾನಸ್ತಥೈವಾಜಾನನ್ನಭಾವಯಂಶ್ಚಮೂಢಾತ್ಮಾ | ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಸಮಸ್ತಂ ಜಗದ್ಧರ್ಮವ್ಯಾಜೇನ ಗೃಹೀತುಮಿಚ್ಛಿತಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತಜ್ಞಾನೀ ತು ತ್ಯಕ್ತುಮಿಚ್ಛಿತಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೮೭||

ಗಾಥೆ - ೮೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ದೋಹಿಂ ವಿ] ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವ ಮತ್ತು ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವ ಇವರಿರ್ವರಲ್ಲಿ [ಏಸು ವಿಸೇಸು] ಇರುವ ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ - [ಮೂಢು] ಮೂಢ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು [ಬಹು-ವಿಹ-ಧಮ್ಯ-ಮಿಸೇಣ] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಧರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ [ಏಹು ಅಸೇಸು ಭುವಣು ವಿ] ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನಂತೂ [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಲೇಣಹಂ ಇಚ್ಛಿ ಇ] ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದರೂಪ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದರೂಪನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂಬ ರುಚಿರೂಪವು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಮನವಿದೆ, ಸಮಸ್ತ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಆಸ್ರವಗಳಿಂದ ಪೃಥಕ್ ರೂಪವಾಗಿ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರೂಪವು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಹಾರರೂಪದಿಂದ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತವೃತ್ತಿರೂಪವು ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ, ಇಂಥ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪನಾದ ತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಆತ್ಮನ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಮೂಢಾತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಧರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ (ಭೋಗಿಸುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ) ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳು (ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನು) ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭುವನವೆಲ್ಲವನು ಮೂಢನಿಯಮದಿಗ್ರಹಣಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವನು |

ವಿವಿಧ ಧರ್ಮದ ನೆವದಿ ಎಲೆ ಜೀವ ಈರ್ವರಲಿಷ್ಟು ವಿಶೇಷವಿದೆ ||೮೭||

ಅಥ ಶಿಷ್ಯಕರಣಾದ್ಯನುಷ್ಠಾನೇನ ಪುಸ್ತಕಾದ್ಯುಪಕರಣೇನಾಜ್ಞಾನೀತುಷ್ಯತಿ, ಜ್ಞಾನೀ ಪುನರ್ಬಂಧಹೇತುಂ ಜಾನನ್ ಸನ್ ಲಜ್ಜಾಂ ಕರೋತಿತಿ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ಚೇಲ್ಲಾ-ಚೇಲ್ಲೀ-ಪುತ್ರಿಯಹಿ ತೂಸಇ ಮೂಢು ಣಿಭಂತು |

ಏಯಹಿ ಲಜ್ಜಇಣ ಕಾಣಿಯಲು ಬಂಧಹ ಹೇಲು ಮುಣಂತು ||೮೮||

ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಿಕಾಪುಸ್ತಕೈಃ ತುಷ್ಯತಿ ಮೂಢೋ ನಿಭ್ರಾಂತಃ |

ಏತೈಃ ಲಜ್ಜತೇ ಜ್ಞಾನೀ ಬಂಧಸ್ಯ ಹೇತುಂ ಜಾನನ್ ||೮೮||

ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಿಕಾದೀಕ್ಷಾದಾನೇನ ಪುಸ್ತಕಪ್ರಭೃತ್ಯುಪಕರಣೈಶ್ಚ ತುಷ್ಯತಿ ಸಂತೋಷಂ ಕರೋತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಮೂಢಃ ಕಥಂಭೂತಃ | ನಿಭ್ರಾಂತಃ ಏತೈರ್ಬಹಿದ್ರವೈರ್ಲಜ್ಜಾಂ ಕರೋತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಜ್ಞಾನೀ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ನಪಿ | ಪುಣ್ಯ ಬಂಧಹೇತುಂ ಜಾನನ್ನಪಿ | ತಥಾ ಚ | ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಕ್ತಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನಚಾರಿತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಶ್ಚದ್ಧಾನೋ ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಜ್ಞಾನೇನಾಜನಾಂಶ್ಚ ತಥೈವ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರೇಣಾಭಾವಯಂಶ್ಚ ಮೂಢಾತ್ಮಾ | ಕಿಂ ಕರೋತಿ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕಾರಣಮಪಿ ಜಿನದೀಕ್ಷಾದಾನಾದಿಶುಭಾನುಷ್ಠಾನಂ ಪುಸ್ತಕಾದ್ಯುಪಕರಣಂ ವಾ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಮನ್ಯತೇ | ಜ್ಞಾನೀ ತು ಯದ್ಯಪಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುಣ್ಯಬಂಧಕಾರಣಂ ಮನ್ಯತೇ ಪರಂಪರಯಾ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಚ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೮೮||

ಶಿಷ್ಯರುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಬಂಧದಹೇತುವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ (ಅವುಗಳಿಂದ) ಲಜ್ಜೆ ಪಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮೂಢು] ಮೂಢ ಬಹಿರಾತ್ಮರು [ಚೇಲ್ಲಾ-ಚೇಲ್ಲೀ-ಪುತ್ರಿಯಹಿಂ] ಶಿಷ್ಯ, ಶಿಷ್ಯಿಣಿ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳಿಂದ [ತೂಸಇ] ಸಂತೋಷ-ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಾರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ [ಣಿಭಂತು] ಯಾವ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಕಾಣಿಯಲು] ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು [ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು ಮುಣಂತು] ಪುಣ್ಯ ಬಂಧದ ಹೇತುವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ [ಏಯಹಿಂ] ಆ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ [ಲಜ್ಜಇ] ಲಜ್ಜಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಭಾವಿಸದಂಥ ಮೂಢಾತ್ಮನು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಕೊಡುವ ಮೊದಲಾದ ಶುಭ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಪುಸ್ತಕ ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಪುಣ್ಯಬಂಧದ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆದಾಗ್ಯೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಿಯಕಾರಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಜ್ಞಾನಿ ನಿಭ್ರಾಂತ ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಿಕೆ ಪುಸ್ತಕದಿ ತೋಷ ಪಡುವನು |

ಆ ಜ್ಞಾನಿ ಅವನು ಬಂಧಹೇತುವೆಂದರಿಯುತ್ತ ಲಜ್ಜೆ ಪಡುವನು ||೮೮||

ಅಥ ಚಟ್ಟಪಟ್ಟಕುಂಡಿಕಾದ್ಯುಪಕರಣೈರ್ಮೋಹಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಉತ್ಪಥೇ ಪಾತ್ಯತೇ (?)
ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಚಟ್ಟಹಿ ಪಟ್ಟಹಿ ಕುಂಡಿಯಹಿ ಚೇಲ್ಲಾ-ಚೇಲ್ಲಿಯಏಹಿ |

ಮೋಹು ಜಣೇವಿಣು ಮುಣಿವರಹ ಉಪ್ಪಹಿ ಪಾಡಿಯ ತೇಹಿ ||೮೯||

ಚಟ್ಟೈಃ ಪಟ್ಟೈಃ ಕುಂಡಿಕಾಭಿಃ ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಕಾಭಿಃ |

ಮೋಹಂ ಜನಯಿತ್ವಾ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಉತ್ಪಥೇ ಪಾತಿತಾಸ್ತೈಃ ||೮೯||

ಚಟ್ಟಪಟ್ಟಕುಂಡಿಕಾದ್ಯುಪಕರಣೈಃ ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಕಾಪರಿವಾರೈಶ್ಚ ಕರ್ತೃಭೂತೈರ್ಮೋಹಂ ಜನಯಿತ್ವಾ | ಕೇಷಾಮ್ | ಮುನಿವರಾಣಾಂ, ಪಶ್ಚಾದುನ್ಮಾರ್ಗೇ ಪಾತಿತಾಸ್ತೇ ತು ತೈಃ | ತಥಾಹಿ | ತಥಾ ಕಶ್ಚಿದಜೀರ್ಣಭಯೇನ ವಿಶಿಷ್ಟಾಹಾರಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಲಂಘನಂ ಕುರ್ವನ್ನಾಸ್ತೇ ಪಶ್ಚಾದಜೀರ್ಣಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಂ ಕಿಮಪಿ ಮಿಷ್ಠೈಷಧಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಜಿಹ್ವಾಲಾಂಪಟೈಃ ನೌಷಧೇನಾಪಿ ಅಜೀರ್ಣಂ ಕರೋತ್ಯಜ್ಞಾನಿ ಇತಿ, ನ ಚ ಜ್ಞಾನೀತಿ, ತಥಾ ಕೋಽಪಿ ತಪೋಧನೋ ವಿನೀತವನಿತಾದಿಕಂ ಮೋಹಭಯೇನ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಜಿನದೀಕ್ಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಃ ಕಸ್ತಭಾವನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ತತ್ತ್ವಸ್ವಾಮ್ಯಕೌಶಲ್ಯದ್ವಾನ್ಜಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪನೀರೋಗತ್ವಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಮಜೀರ್ಣರೋಗಸ್ಥಾನೀಯಂ ಮೋಹ-ಮುತ್ಪಾದ್ಯಾತ್ಮನಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಕಿಮಷ್ಯೈಷಧಸ್ಥಾನೀಯಮುಪಕರಣಾದಿಕಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ | ಕೋಽವಿಸಾವಜ್ಞಾನೀ ತು ಜ್ಞಾನೀತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಧರೇಣ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಃ

ಕಮಂಡಲು, ಪಿಂಞಿ, ಪುಸ್ತಕ ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳು ಮುನಿವರರುಗಳಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನುತ್ತನ್ನ ಮಾಡಿ ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸುತ್ತವೆಯೆಂದು ಈಗ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೮೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚಟ್ಟಹಿಂ ಪಟ್ಟಹಿಂ ಕುಂಡಿಯಹಿಂ] ಕಮಂಡಲು, ಪಿಂಞಿ, ಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು [ಚೇಲ್ಲಾ-ಚೇಲ್ಲಿಯಏಹಿಂ] ಶಿಷ್ಯ, ಶಿಷ್ಯಿಣಿ ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾರವು [ಮುಣಿವರಹಂ] ಮುನಿವರರುಗಳಿಗೆ [ಮೋಹು ಜಣೇವಿಣು] ಮೋಹವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿ [ತೇಹಿಂ] ಅವರುಗಳನ್ನು [ಉಪ್ಪಹಿ] ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ [ಪಾಟಿಯ] ಕೆಡವುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು (ಮೂರ್ಖ ಎಂದರೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನು) ಅಜೀರ್ಣದ ಭಯದಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಲಂಘನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಅಜೀರ್ಣದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ-ಅಜೀರ್ಣವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾದ ಔಷಧವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ (ಸ್ವಾದದ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಅಧಿಕ ಮಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ) ಔಷಧದಿಂದಲೇ ಅಜೀರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ವಿನಯವುಳ್ಳ ವನಿತೆ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು (ಅಜೀರ್ಣ ರೋಗಸ್ಥಾನೀಯರನ್ನು) ಮೋಹದ ಭಯದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು

ಕಮಂಡಲು ಪಿಂಞಿ ಪುಸ್ತಕ ಶಿಷ್ಯ ಶಿಷ್ಯಿಣಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲಿ |

ಆ ಮುನಿವರರಿಗೆ ಮೋಹ ಜನಿಯಿಸಿ ಕುಪಥದಲವರನುನೂಕುವವು ||೮೯||

ಸರ್ವೋಽಪಿ ತಾವತ್ಪರಿಗ್ರಹಸ್ತ್ಯಾಜ್ಯಃ | ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಭಾವೇ ತು ವೀತರಾಗಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಭಾವ-
ಸಂಯಮರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ವಿಶಿಷ್ಟಸಂಹನನಾದಿಶಕ್ತಭಾವೇ ಸತಿ ಯದ್ಯಪಿ ತಪಃಪರ್ಯಾಯಶರೀರಸಹಕಾರಿ-
ಭೂತಮನ್ನಪಾನಸಂಯಮಶೌಚಜ್ಞಾನೋಪಕರಣತ್ಯಣಮಯಪ್ರಾವರಣಾದಿಕಂಕಿಮಪಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ತಥಾಪಿ ಮಮತ್ವಂ
ನ ಕರೋತಿತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್- 'ರಮ್ಯೇಷು ವಸ್ತುವನಿತಾದಿಷು ವೀತಮೋಹೋಮುಹ್ಯೇದ್ ವ್ಯಥಾ ಕಿಮಿತಿ
ಸಂಯಮಸಾಧನೇಷು | ಧೀಮಾನ್ ಕಿಮಾಮಯಭಯಾತ್ಪರಿಹೃತ್ಯ ಭುಕ್ತಿಂ ಪೀತ್ವೌಷಧಂ ವ್ರಜತಿ ಜಾತುಚಿದಪ್ಯ-
ಜೀರ್ಣಮ್ ||' ||೮೯||

ಅಥ ಕೇನಾಪಿ ಜಿನದೀಕ್ಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಶಿರೋಲುಂಚನಂ ಕೃತ್ವಾಪಿ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಕುರ್ವತಾತ್ಮಾ-
ವಂಚಿತ ಇತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಕೇಣ ವಿ ಅಪ್ಪಲು ವಂಚಿಯಲು ಸಿರು ಲುಂಚಿವಿ ಛಾರೇಣ |

ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗ ಣ ಪರಿಹರಿಯ ಜಿಣವರ-ಲಿಂಗಧರೇಣ ||೯೦||

ಮತ್ತು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಕೆಲವೊಂದು ಔಷಧಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ಉಪಕರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು
ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ
ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ನಿರೋಗತೆಯ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವು ಅಜೀರ್ಣ ರೋಗಸ್ಥಾನೀಯವು
(ಅಜೀರ್ಣವಾದ ರೋಗ ಸಮಾನವು) ಆದ ತನ್ನ ಮೋಹವನ್ನು ತ್ಯಜ್ಜಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮ ಎಂದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿರೂಪ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಮಯ ಪರಮಶುದ್ಧೋಪ-
ಯೋಗರೂಪ ಸಂಯಮಧಾರಿಗಳು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು
ಬಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ
ರೂಪವಾದ ಭಾವಸಂಯಮದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಹನನ ಮೊದಲಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವವಾದಲ್ಲಿ
ಆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಭೂತಗಳಾದ ಅನ್ನ, ನೀರು, ಸಂಯಮ, ಶೌಚ ಮತ್ತು
ಜ್ಞಾನದ ಉಪಕರಣಗಳಾದ ಕಮಂಡಲು, ಪಿಂಞಿ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವುಗಳ
ಮೇಲೆ ಮಮತ್ವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದ
೨೨೮ ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- 'ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ! ನೀನು 'ರಮ್ಯ' ಎಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀ, ಧನ ಮೊದಲಾದ
ಮನೋಜ್ಞ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಮೋಹರಹಿತನಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆ, ಈಗ ಕೇವಲ ಸಂಯಮದ ಸಾಧನರೂಪವಾದಂಥ
ಈ ಪಿಂಞಿ, ಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ವ್ಯರ್ಥವೇಕೆ ಮೋಹವಿಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಯಾವನೋ
ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷನು ರೋಗದ ಭಯದಿಂದ ಊಟದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ರಸಾಯನದಿಂದ ಅಧಿಕವಿರುವ ಔಷಧಸೇವನೆ
ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವನೇನು ? (ಹಾಗೆ ಪಿಂಞಿ-ಕಮಂಡಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಮೋಹ
ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.)

ಯಾವನು ಜಿನದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಲೋಚಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅವನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ವಂಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವನು ಜಿನವರ ಲಿಂಗಧರಿಸಿ ಭಸ್ಮದಿ ತಲೆಲೋಚಮಾಡಿಕೊಂಡು |

ಅವನು ಸಕಲಪರಿಗ್ರಹಬಿಡದರೆ ತನ್ನನು ತಾನು ವಂಚಿಸುವನು ||೯೦||

ಕೇನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ ಶಿರೋ ಲುಂಚಿತ್ವಾಕ್ಷಾರೇಣ |

ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಸಂಗಾ ನ ಪರಿಹೃತಾ ಜಿನವರಲಿಂಗಧರೇಣ ||೯೦||

ಕೇನಾಪ್ಯಾತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಶಿರೋಲುಂಚನಂ ಕೃತ್ವಾ | ಕೇನ | ಭಸ್ಮನಾ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ| ಯತಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಸಂಗಾನ ಪರಿಹೃತಾಃ | ಕಥಂಭೂತೇನ ಭೂತ್ವಾ | ಜಿನವರಲಿಂಗಧಾರಕೇಣೇತಿ | ತದ್ಯಥಾ| ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಜಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖರಸಾಸ್ವಾದಪರಿಣತಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾಸ್ವಭಾವೇನ ತೀಕ್ಷ್ಣಶ್ರಸ್ತ್ರೋಪ- ಕರಣೇನ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಮನೋರಥಕಲ್ಲೋಲಮಾಲಾತ್ಯಾಗರೂಪಂ ಮನೋಮುಂಡನಂ ಪೂರ್ವಮಕೃತ್ವಾ ಜಿನದೀಕ್ಷಾರೂಪಂ ಶಿರೋಮುಂಡನಂ ಕೃತ್ವಾಪಿಕೇನಾಪ್ಯಾತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ| ಕಸ್ಮಾತ್ | ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಭಾವಾದಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪದೀತರಾಗ- ಪರಮಾನಂದಪರಿಗ್ರಹಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಜಗತ್ರಯೇ ಕಾಲತ್ರಯೇಽಪಿ ಮನೋವಚನಕಾಯೈಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮತ್ಯೈಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಶ್ಚ ತಾನುಭೂತನಿಃಪರಿಗ್ರಹಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಪರೀತಪರಿಗ್ರಹಕಾಂಕ್ಷಾಸ್ತತ್ತ್ಯಜೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೯೦||

ಅಥ ಯೇ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪಂ ಜಿನಲಿಂಗಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಪೀಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹಾನ್ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ತೇ ಛಿದ್ರಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪುನರಪಿ ಗಿಲಂತಿ ತಾಮಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೯೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇಣ ವಿ] ಯಾವನು [ಜಿಣವರ ಲಿಂಗಧರೇಣ] ಜಿನವರರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ [ಭಾರೇಣ) ಭಸ್ಮದಿಂದ [ಸಿರು ಲುಂಚಿವಿ] ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು [ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗ] ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು [ಞ ಪರಿಹರಿಯು] ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಿರುವುದರಿಂದ [ಅಷ್ಟಲು ವಂಚಿಯಲು] ಅವನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ವಂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ನಿಜಾನಂದರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವಭಾವರೂಪವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರದ ಉಪಕರಣದಿಂದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥದ ಕಲ್ಲೋಲಮಾಲೆಯ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಮನೋಮುಂಡನವನ್ನು ಮೊದಲೆಂದೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯರೂಪದ ಶಿರೋಮುಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ, ವಂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಕಥನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದರೂಪದ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ, ಕೃತ-ಕಾರಿತ-ಅನುಮೋದನದಿಂದ ನಿಃಪರಿಗ್ರಹಿಯಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ನೋಡಿದ, ಆಲಿಸಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಪರಿಗ್ರಹದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಯಾರು ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಜಿನಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೂಡ ಇಷ್ಟ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವಮನ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಗಿಳಂಕೃತಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಜೇ ಜಿಣ-ಲಿಂಗು ಧರೇವಿ ಮುಣಿ ಇಟ್ಟ-ಪರಿಗ್ಗಹ ಲೇಂತಿ |
ಭದ್ದಿ ಕರೇವಿಣು ತೇ ಜಿ ಜಿಯ ಸಾ ಪುಣು ಭದ್ದಿ ಗಿಲಂತಿ ||೯೦||**

**ಯೇ ಜಿನಲಿಂಗಂ ಧೃತ್ವಾಪಿ ಮುನಯ ಇಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹಾನ್ ಲಾಂತಿ |
ಭದ್ಧಿಂ ಕೃತ್ವಾ ತೇ ಏವ ಜೀವ ತಾಂ ಪುನಃ ಭದ್ಧಿಂ ಗಿಲಂತಿ ||೯೦||**

ಯೇ ಕೇಚನ ಜಿನಲಿಂಗಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಪಿ ಮುನಯಸ್ತಪೋಧನಾ ಇಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹಾನ್ ಲಾಂತಿ ಗೃಹ್ಣಾಂತಿ | ತೇ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಭದ್ಧಿಂ ಕೃತ್ವಾ ತ ಏವ ಹೇ ಜೀವ ತಾಂ ಪುನಶ್ಚದ್ಧಿಂ ಗಿಲಂತೀತಿ | ತಥಾಪಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಚೇತನಪರಿಗ್ರಹಃ ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಃ, ಸುವರ್ಣಾದಿಃ ಪುನರಚೇತನಃ, ಸಾಭಾರಣವನಿತಾದಿ ಪುನರ್ಮಿಶ್ರಃ | ತಪೋಧನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಛಾತ್ರಾದಿಃ ಸಚಿತ್ತಃ, ಪಿಚ್ಚಕಮಂಡಲ್ಪಾದಿಃ ಪುನರಚಿತ್ತಃ, ಉಪಕರಣಸಹಿತಶ್ಚಾತ್ರಾದಿಸ್ತುಮಿಶ್ರಃ | ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪಃ ಸಚಿತ್ತಃ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರೂಪಃ, ಪುನರಚಿತ್ತಃ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಭಾವಕರ್ಮರೂಪಸ್ತು ಮಿಶ್ರಃ | ವೀತರಾಗತ್ರಿಗುಪ್ತಸಮಾಧಿಸ್ಥಪುರುಷಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸಿದ್ಧರೂಪಃ ಸಚಿತ್ತಃ ಪುದ್ಗಲಾದಿಪಂಚದ್ರವ್ಯರೂಪಃ ಪುನರಚಿತ್ತಃ ಗುಣಸ್ಥಾನಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಜೀವಸ್ಥಾನಾದಿಪರಿಣತಃ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವಸ್ತು

ಗಾಥೆ - ೯೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೇ ಮುಣಿ] ಯಾವ ಮುನಿಗಳು-ತಪೋಧನರು [ಜಿಣ-ಲಿಂಗು] ಜಿನಲಿಂಗವನ್ನು [ಧರೇವಿ] ಧರಿಸಿಕೂಡ [ಇಟ್ಟ-ಪರಿಗ್ಗಹ] ಇಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು [ಲೇಂತಿ] ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ [ತೇ ಜಿ] ಅವರು [ಭದ್ದಿ ಕರೇವಿಣು] ವಮನಮಾಡಿ [ಪುಣು] ಮತ್ತೆ [ಸಾ ಭದ್ದಿ] ಅದೇ ವಮನವನ್ನು [ಗಿಲಂತಿ] ಗಿಳಂಕಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಗೃಹಸ್ಥನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುತ್ರ-ಕಲತ್ರ ಮೊದಲಾದವರು ಚೇತನ ಪರಿಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಚಿನ್ನ ಮೊದಲಾದವು ಅಚೇತನ ಪರಿಗ್ರಹವಿವೆ ಮತ್ತು ಆಭರಣಸಹಿತಳಾದ ವನಿತೆಯು ಮಿಶ್ರಪರಿಗ್ರಹವಿದ್ದಾಳೆ. ತಪೋಧನರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸಚಿತ್ತ ಪರಿಗ್ರಹದ್ದರೆ ಪಿಂಞಿ, ಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದವು ಅಚಿತ್ತ ಪರಿಗ್ರಹವಿವೆ ಮತ್ತು ಉಪಕರಣಸಹಿತ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳು ಮಿಶ್ರಪರಿಗ್ರಹದ್ದಾರೆ. ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದವು ಸಚಿತ್ತಪರಿಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮರೂಪಗಳು ಅಚಿತ್ತಪರಿಗ್ರಹವಿವೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮರೂಪಗಳು ಮಿಶ್ರಪರಿಗ್ರಹವಿವೆ. ವೀತರಾಗತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯಿಂದ ಗುಪ್ತ ಸಮಾಧಿಸ್ಥ ಪುರುಷನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರೂಪವು ಸಚಿತ್ತಪರಿಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮರೂಪವು ಅಚಿತ್ತಪರಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಮತ್ತುಗುಣಸ್ಥಾನ, ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನ, ಜೀವಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದಸಂಸಾರೀ ಜೀವವು ಮಿಶ್ರಪರಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದ ಜಿನಲಿಂಗವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಯಾರು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಇಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹದ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವಮನ ಮಾಡಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂಥ ಪುರುಷನ ಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ.

**ಯಾವ ಮುನಿ ಜಿನಲಿಂಗ ಧರಿಸಿ ಇಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹವ ಗ್ರಹಿಸುವನು |
ಅವನು ವಮನ ಮಾಡಿ ಮತ್ತಾವಮನವನೆ ನುಂಗುವನು ಎಲೆಜೀವ ||೯೦||**

ಮಿಶ್ರಶ್ಲೇಷಿತಿ | ಏವಂವಿಧಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹರಹಿತಂ ಜಿನಲಿಂಗಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಪಿ ಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಲಕ್ಷಣ-
ಮಿಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹಂ ಗೃಹ್ಯಂತಿ ತೇ ಭರ್ತೃತಾಹಾರಗ್ರಾಹಕಪುರುಷಸದೃಶಾ ಭವಂತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-
“ತೃಕ್ವಾ ಸ್ವಕೀಯಪಿತೃಮಿತ್ರಕಲತ್ರಪುತ್ರಾನ್ ಸಕ್ಲೋಽನ್ಯಗೇಹವನಿತಾದಿಷು ನಿರ್ಮುಮುಕ್ಷುಃ | ದೋರ್ಭ್ಯಾಂ
ಪಯೋನಿಧಿಸಮುದ್ಗತನಕ್ರಚಕ್ರಂ ಪ್ರೋತ್ತೀರ್ಯ ಗೋಷ್ಟದಜಲೇಷು ನಿಮಗ್ನವಾನ್ ಸಃ ||” ||೯೦||

ಅಥ ಯೇ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭನಿಮಿತ್ತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ತ್ಯಜಂತಿ ತೇ ಲೋಹಕೀಲನಿಮಿತ್ತಂ ದೇವಂ
ದೇವಕುಲಂ ಚ ದಹಂತೀತಿ ಕಥಯತಿ-

ಲಾಹಹಂ ಕಿತ್ತಿಹಿ ಕಾರಣಿಣ ಚೇ ಸಿವ-ಸಂಗು ಚಯಂತಿ |

ಖೀಲಾ-ಲಗ್ನಿವಿ ತೇ ವಿ ಮುಣಿ ದೇಉಲು ದೇಹ ಡಹಂತಿ ||೯೧||

ಲಾಭಸ್ಯ ಕೀರ್ತೀಃ ಕಾರಣೇನ ಯೇ ಸಿವಸಂಗಂ ತ್ಯಜಂತಿ |

ಕೀಲಾನಿಮಿತ್ತಂ ತೇಽಪಿ ಮುನಯಃ ದೇವಕುಲಂ ದೇವಂ ದಹಂತಿ ||೯೨||

ಲಾಭಕೀರ್ತಿಕಾರಣೇನ ಯೇ ಕೇಚನ ಶಿವಸಂಗಂ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಂ ತ್ಯಜಂತಿ ತೇ
ಮುನಯಸ್ತಪೋಧನಾಃ| ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಲೋಹಕೀಲಿಕಾಪ್ರಾಯಂ ನಿಃಸಾರೇಂದ್ರಿಯಸುಖನಿಮಿತ್ತಂ ದೇವಶಬ್ದ-
ವಾಚ್ಯಂ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಂ ದಹಂತಿ ದೇವಕುಲಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ದಿವ್ಯಪರಮೌದಾರಿಕಶರೀರಂ ಚ ದಹಂತೀತಿ|
ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಯದಾ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾರ್ಥಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾಂ ತೃಕ್ವಾ ವರ್ತಂತೇ ತದಾ

ಇತರೇಡೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ‘ಯಾವ ನಿರ್ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ತಂದೆ, ಮಿತ್ರ, ಕಲತ್ರ ಮತ್ತು
ಪುತ್ರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅನ್ಯರಮನೆಯ ವನಿತೆ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಮೊಸಳೆ
ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭೀಕರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಈಜಿ ದಾಟಿ ಗೋವಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯ
ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗುತ್ತಾರೆ.’ (ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿ)

ಯಾರು ಖ್ಯಾತಿ-ಪೂಜೆ-ಲಾಭದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಲೋಹದ
ಕೀಲದ ಸಲುವಾಗಿ ದೇವ ಮತ್ತು ದೇವಕುಲವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಚೇ] ಯಾವ ಕೆಲವು ಮುನಿಗಳು-ತಪೋಧನರು [ಲಾಹಹಂ ಕಿತ್ತಿಹಿ ಕಾರಣಿಣ]
ಲಾಭ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ [ಸಿವ-ಸಂಗು] ಶಿವಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು
[ಚಯಂತಿ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ [ತೇ ವಿ ಮುಣಿ] ಅದೇ ಮುನಿಗಳು [ಖೀಲಾ-ಲಗ್ನಿವಿ] ಲೋಹದ ಕೀಲ
ಸಮಾನವಾದ ಸಾರರಹಿತ ಎಂದರೆ ಅಸಾರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ [ದೇಉ] ದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ

ಯಾವ ಮುನಿ ಲಾಭದ ಕೀರ್ತಿಯ ಕಾರಣದಿ ಶಿವಸಂಗ ತ್ಯಜಿಸುವನು |

ಅವನು ಲೋಹಕೀಲದ ನಿಮಿತ್ತ ದೇವ ದೇವಕುಲವ ದಹಿಸುವನು ||೯೨||

ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಬಂಧೋ ಭವತಿ ತೇನ ಜ್ಞಾನಾವರಣಕರ್ಮಣಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯತೇ ಕೇವಲದರ್ಶನಾವರಣೇನ ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯತೇ ವೀರ್ಯಾಂತರಾಯೇಣ ಕೇವಲವೀರ್ಯಂ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯತೇ ಮೋಹೋ ದಯೇನಾನಂತಸುಖಂ ಚ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯತ ಇತಿ | ಏವಂವಿಧಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ಯಾ ಲಾಭೇ ಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರಂ ಚ ನ ಲಭಂತ ಇತಿ | ಯದಿ ಪುನರನೇಕಭವೇ ಪರಿಚ್ಛೇದ್ಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ ತದಾ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಂ ಭಿತ್ತ್ವಾ ದ್ವೈತಕಾಲೇಽಪಿ ಸ್ವರ್ಗಂ ಗತ್ವಾಗತ್ಯ ಶೀಘ್ರಂ ಶಾಶ್ವತಸುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಸಗ್ನೋ ತವೇಣ ಸವ್ನೋ ವಿ ಪಾವವ ಕಿಂ ತು ರ್ಭೂಣಜೋಽಽಽಽ | ಜೋ ಪಾವಇ ಸೋ ಪಾವಇ ಪರಲೋಕೇ ಸಾಸಯಂ ಸೋಕ್ಶಂ ||' ||೯೨||

ಅಥ ಯೋ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹೇಣಾತ್ಮಾನಂ ಮಹಾಂತಂ ಮನ್ಯತೇ ಸ ಪರಮಾರ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

**ಅಪ್ಪಲು ಮಣ್ಣ ಇ ಜೋ ಜಿ ಮುಣಿ ಗರುಯಲು ಗಂಥಇ ತತ್ತು |
ಸೋ ಪರಮತ್ಥೇ ಜಿಣು ಭಣಇ ಣವಿ ಬುಜ್ಜಇ ಪರಮತ್ತು ||೯೩||**

ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು [ದೇಲುಲು ಡಹಂತಿ] ದೇವಕುಲ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ದಿವ್ಯಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ, ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವಾಗ ಆ ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಲಾಭದ ಸಲುವಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಜ್ಞಾನ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಗ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಗಳ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಕರ್ಮದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ಕೇವಲದರ್ಶನಾವರಣದಿಂದ ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ವೀರ್ಯಾಂತರಾಯದಿಂದ ಕೇವಲವೀರ್ಯವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಅನಂತಸುಖವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದೆ ಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರವು ಕೂಡ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರಿಗೇ ಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವವರಂತೂ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷ ಪಾಹುಡದ ೨೩ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-'ತಪಸ್ವಿನಿಂದಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಧ್ಯಾನದಯೋಗದಿಂದ ಯಾರು ಸ್ವರ್ಗಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಆತ್ಮರುಗಳು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಮಹಾನರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಅವರು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

**ಯಾವ ಮುನಿ ತನ್ನನು ಪರಿಗ್ರಹದಿ ಮಹಂತನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವನು |
ಅವನು ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಮಾರ್ಥವನರಿಯನೆಂದು ಜಿನರು ಪೇಳಿಹರು ||೯೩||**

ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ಯ ಏವ ಮುನಿಃ ಗುರುಕಂ ಗ್ರಹೈಃ ತಥ್ಯಮ್ |
ಸ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಜಿನೋ ಭಣತಿ ನೈವ ಬುದ್ಧತೇ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೯೩||

ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ಯ ಏವ ಮುನಿಃ | ಕಥಂಭೂತಂ ಮನ್ಯತೇ | ಗುರುಕಂ ಮಹಾಂತಮ್ | ಕೈಃ|
ಗ್ರಂಥೈರ್ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹೈಸ್ತಥ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಸ ಪುರುಷಃ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ವಸ್ತುವೃತ್ತಾ ನೈವ ಬುದ್ಧತೇ
ಪರಮಾರ್ಥಮಿತಿ ಜಿನೋ ವದತಿ | ತಥಾಹಿ | ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಕ್ತಸಚಿತ್ತಾಚಿತ್ತ-
ಮಿಶ್ರಪರಿಗ್ರಹೈರ್ಗ್ರಂಥರಚನಾರೂಪಶಬ್ದಾಸ್ತ್ರೈರ್ವಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಮಹಾಂತಂ ಮನ್ಯತೇ ಯಃ ಸ ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ
ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೯೩||

ಗ್ರಂಥೇನಾತ್ಮಾನಂ ಮಹಾಂತಂ ಮಾನ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಕಸ್ಮಾನ್ ಜಾನಾತೀತಿ ಚೇತ್-

ಬುಜ್ಜಂತಹ ಪರಮತ್ತು ಜಿಯ ಗುರು ಲಹು ಅತ್ತಿ ಣ ಕೋಇ |
ಜೀವಾ ಸಯಲ ವಿ ಬಂಭು ಪರು ಜೇಣ ವಿಯಾಣಇ ಸೋಇ ||೯೪||

ಗಾಥೆ - ೯೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಜಿ ಮುಣಿ] ಯಾವ ಮುನಿಯು [ಗಂಥಹಿ] ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ
ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ [ಅಪ್ಪಲು] ತನ್ನನ್ನು [ಗುರುಯಲು] ದೊಡ್ಡವನೆಂದು [ಮಣ್ಣು] ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ [ತತ್ತು] ನಿಜವಾಗಿ
[ಜೋ] ಆ ಪುರುಷನು [ಪರಮತ್ಥೇ] ವಾಸ್ತವಿಕರೀತಿಯಿಂದ [ಪರಮತ್ತು] ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು [ಣವಿ ಬುಜ್ಜ
ಇ] ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು [ಜಿಣು ಭಣಇ] ಜಿನೇಶ್ವರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಚಿತ್ತ,
ಅಚಿತ್ತ ಮತ್ತು ಮಿಶ್ರಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥರಚನಾರೂಪ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮಹಾನನೆಂದು
ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅವನು 'ಪರಮಾರ್ಥ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವ
ವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವ ಜೀವನು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಕೇಳಿದ ತಿಷ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಪರಮತ್ತು ಬುಜ್ಜಂತಹಂ] ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂಥ [ಕೋಇ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಗುರು ಲಹು ಣ ಅತ್ತಿ] ದೊಡ್ಡವನು ಚಿಕ್ಕವನು ಇಲ್ಲ.
ಏಕೆಂದರೆ [ಸಯಲ ವಿ ಜೀವಾ] ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳು [ಪರು ಬಂಭು] ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪರಿದ್ದಾರೆ. [ಜೇಣ]
ಏಕೆಂದರೆ ಹೇಗೆ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯರಾದಂಥ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ

ಪರಮಾರ್ಥ ತಿಳಿವವರಾರು ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯಿಲ್ಲೆಲೆ ಜೀವವೇಕೆಂದರೆ |

ಪರಬೊಮ್ಮ ರೂಪಿಹರೆಲ್ಲ ಜೀವ ಯಾವನೊಬ್ಬನೆಲ್ಲ ತಿಳಿವನು ||೯೪||

**ಬುಧ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಜೀವ ಗುರುಃ ಲಘುಃ ಅಸ್ತಿ ನ ಕೋಽಪಿ |
ಜೀವಾಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಯೇನ ವಿಜಾನಾತಿ ಸೋಽಪಿ ||೯೪||**

ಬುಧ್ಯಮಾನಾನಾಮ್ | ಕಮ್ | ಪರಮಾರ್ಥಮ್, ಹೇ ಜೀವ ಗುರುತ್ವಂ ಲಘುತ್ವಂ ವಾ ನಾಸ್ತಿ | ಕಸ್ಮಾನ್ನಾಸ್ತಿ | ಜೀವಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಾಃ ತದಪಿ ಕಸ್ಮಾತ್ | ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಸರ್ವಂ ಜಾನಾತಿ ಯಥಾ ತಥಾ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸೋಽಪ್ಯೇಕೋವಿವಕ್ಷಿತೋ ಜೀವಃ ಸಂಸಾರೀ ಸರ್ವಂ ಜಾನಾತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೯೪|| ಏವಮೇಕಚಿತ್ತಾದಿಂಶತ್ಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತಯಾ ಸೂತ್ರಾಷ್ಟಕೇನ ತೃತೀಯಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ | ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ತ್ರಯೋದಶಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣೈಃ ಸಮಾನಾಸ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಷೋಡಶವರ್ಣಕಾಸುವರ್ಣವದ್ಭೇದೋ ನಾಸ್ತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ |

ತದ್ಯಥಾ-

**ಜೋ ಭತ್ತಲು ರಯಣ-ತ್ರಯಹ ತಸು ಮುಣಿ ಲಕ್ಷಣ ಏಲು |
ಅಚ್ಚುಲು ಕಹಿ ವಿ ಕುಡಿಲ್ಲಿಯಿ ಇ ಸೋ ತಸು ಕರಣ ಣ ಭೇಲು ||೯೫||**

ಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ [ಸೋಽಽ] ಒಬ್ಬ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು [ವಿಯಾಣಽ] ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದವನು ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ದೊಡ್ಡವನು ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಣ್ಣವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯತನವು ಕರ್ಮದ ಆವರಣದಿಂದ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧರೂಪವಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಇದರ ನಂತರ ಹದಿಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮಾನವಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಚಿನ್ನದ ಹಾಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರ,-

ಗಾಥೆ - ೯೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ರಯಣ-ತ್ರಯಹ ಭತ್ತಲು] ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ - ಆರಾಧಕನಿದ್ದಾನೆ [ತಸು ಲಕ್ಷಣ ಏಲು ಮುಣಿ] ಆ ಪುರುಷನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲಕ್ಷಣವು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ [ಕಹಿಂ ವಿ ಕುಡಿಲ್ಲಿಯಿ ಇ ಅಚ್ಚುಲು] ಜೀವವು ಯಾವುದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರಲಿ [ತಸು] ಆ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ [ಸೋ]

**ಯಾವನು ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತನಿಹನವನದೀ ಲಕ್ಷಣವ ತಿಳಿ |
ಜೀವಯಾವದೇಹದಲಿರೆ ದೇಹಭೇದದಿ ಭೇದ ಮಾಡನವನು ||೯೫||**

ಯಃ ಭಕ್ತಃ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಮನ್ಯಸ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಇದಮ್ |

ತಿಷ್ಠತು ಕಸ್ಯಾಮಪಿ ಕುಡ್ಯಾಂ ಸ ತಸ್ಯ ಕರೋತಿ ನ ಭೇದಮ್ ||೯೫||

ಜೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಜೋ ಯಃ ಭಕ್ತಃ | ಕಸ್ಯ | ರಯಣತ್ರಯಹಂ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ತಸು ತಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಕಿಮ್ | ಲಕ್ಷಣಂ ಏಲು ಲಕ್ಷಣಂ ಇದಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಮ್ | ಇದಂ ಕಿಮ್ | ಅಚ್ಛುಲು ಕಹಿಂ ವಿ ಕುಡಿಲ್ಲಿಯಱ ತಿಷ್ಠತು ಕಸ್ಯಾಮಪಿ ಕುಡ್ಯಾಂ ಶರೀರೇ ಸೋ ತಸು ಕರಣ ಣ ಭೇಲು ಸ ಜ್ಞಾನೀ ತಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ದೇಹಭೇದೇನ ಭೇದಂ ನ ಕರೋತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯೋಽಸೌ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೀ ನಿಶ್ಚಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಾ ಭಕ್ತಃ ತಸ್ಯೇದಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಾನೀಹಿ | ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕ್ವಾಪಿ ದೇಹೇ ತಿಷ್ಠತು ಜೀವಸ್ತಥಾಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಪೋಡಶವರ್ಣಿಕಾಸು-ವರ್ಣವತ್ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣೈರ್ಭೇದಂ ನ ಕರೋತೀತಿ | ಅತ್ರಾಹ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ | ಹೇ ಭಗವನ್ ಜೀವಾನಾಂ ಯದಿ ದೇಹಭೇದೇನ ಭೇದೋ ನಾಸ್ತಿ ತರ್ಹಿ ಯಥಾ ಕೇಚನ ವದಂತೈಕ ಏವ ಜೀವಸ್ತನ್ಮತಮಾಯಾತಮ್ | ಭಗವಾನಾಹ | ಶುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹನಯೇನ ಸೇನಾವನಾದಿವಜ್ಞಾತ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ಭೇದೋ ನಾಸ್ತಿ ವ್ಯವಹಾರ-ನಯೇನ ಪುನರ್ವ್ಯಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ವನೇ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವ್ಯಕ್ತವತ್ ಸೇನಾಯಾಂ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಹಸ್ತಶ್ಚಾದಿವದ್ಭೇದೋಽಸ್ತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೯೫||

ಜ್ಞಾನಿಯು [ಭೇಲು ಣ ಕರಣ] ದೇಹ ಭೇದದಿಂದ (ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯ) ಭೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ (ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳಜ್ಞಾನಿಯು ನಿಶ್ಚಯದ ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ ಅವನು ಜೀವವು ಬೇಕಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿರಲಿ, ಆದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಹದಿನಾರಾಣೆ ಚಿನ್ನದ ಹಾಗೆ (ಹೇಗೆ ಶುದ್ಧ ಹದಿನಾರಾಣೆ ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಭೇದವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಕಥನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ - ಓ ಭಗವಾನ ! ಆ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಭೇದವಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾನವಿವೆಯೆಂದರೆ ವೇದಾಂತಿಗಳು ಒಬ್ಬನೇ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಮತವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇನು ?

ಆಗ ಭಗವಾನ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಸೇನೆ ವನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಾಗೆ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಗಳಿರುವಂತೆ, ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆನೆ-ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿರುವಂತೆ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮೂಢ ಜೀವರುಗಳು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರುಗಳ ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಂತೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರಾಣೆತನದಿಂದ ಏಕತ್ವವಿರುವ ಹಾಗೆ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಏಕತ್ವವನ್ನೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಅಥ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಥಜೀವಾನಾಂ ಮೂಢಾ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ, ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಸುವರ್ಣಾನಾಂ
ಷೋಡಶವರ್ಣಕೈಕತ್ವವತ್ಕೇವಲಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣೇನೈಕತ್ವಂ ಜಾನಂತೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಜೀವಹ ತಿಹುಯಣ-ಸಂಠಿಯಹ ಮೂಢಾ ಭೇಲು ಕರಂತಿ |

ಕೇವಲ-ಣಾಣಿಂ ಣಾಣಿಂ ಪುಡು ಸಯಲು ವಿ ಏಕ್ಕು ಮುಣಂತಿ ||೯೬||

ಜೀವಾನಾಂ ತ್ರಿಭುವನಸಂಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಮೂಢಾ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸ್ಫುಟಂ ಸಕಲಮಪಿ ಏಕಂ ಮನ್ಯಂತೇ ||೯೬||

ಜೀವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಹಂ ತಿಹುಯಣಸಂಠಿಯಹಂ ಶ್ಲೇತಕೃಷ್ಣರಕ್ತಾದಿಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಸ್ತ್ರೈರ್ವೇಷ್ಠಿತಾನಾಂ
ಷೋಡಶವರ್ಣಕಾನಾಂ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಸುವರ್ಣಾನಾಂ ಯಥಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ವಸ್ತ್ರವೇಷ್ಠನಭೇದೇನ ಭೇದಃ ತಥಾ
ತ್ರಿಭುವನಸಂಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಭೇದಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನಾಪಿ ಮೂಢಾ ಭೇಲು ಕರಂತಿ
ಮೂಢಾತ್ಮಾನೋ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಕೇವಲಣಾಣಿಂ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕಸುಖಾವಿನಾಭೂತಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ
ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದೇನ ಣಾಣಿಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪುಡು ಸ್ಫುಟಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ ಸಯಲು ವಿ ಸಮಸ್ತಮಪಿ ಜೀವರಾಶಿಂ ಏಕ್ಕು
ಮುಣಂತಿ ಸಂಗ್ರಹನಯೇನ ಸಮುದಾಯಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಮನ್ಯಂತ ಇತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೯೬||

ಗಾಥೆ - ೯೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮೂಢಾ] ಮೂಢ ಜೀವರುಗಳು [ತಿಹುಯಣ-ಸಂಠಿಯಹಂ ಜೀವಹಂ]
ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ [ಭೇಲು ಕರಂತಿ] ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು [ಣಾಣಿಂ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು
[ಕೇವಲ-ಣಾಣಿಂ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ [ಪುಡು] ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ [ಸಯಲು ವಿ] ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನು
[ಏಕ್ಕು ಮುಣಂತಿ] ಸಮುದಾಯರೂಪದಿಂದ ಒಂದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಹದಿನಾರಾಣೆ ಶುದ್ಧವಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಶ್ಲೇತ, ಕೃಷ್ಣ,
ರಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಬಟ್ಟೆಯ ವೇಷ್ಠನದ ಭೇದದಿಂದ
ಭೇದವಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜೀವಗಳ ಶರೀರದ
ಭೇದವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂಢ ಜೀವರುಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೂಡ ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ
ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಸದಾನಂದರೂಪಸುಖದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ
ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಸಮುದಾಯರೂಪವಾಗಿ
ಒಂದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಭುವನ ಮೂರೊಳಿರುವ ಜೀವಗಳ ಭೇದ ಮಾಳ್ವರು ಮೂಢರಾದರೆ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರನೊಂದಾಗಿ ಕಾಣುವರು ||೯೬||

ಅಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಲಕ್ಷಣೇನ ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹನಯೇನ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಸಮಾನಾ ಇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಜೀವಾ ಸಯಲ ವಿ ಕಾಣ-ಮಯ ಜಮೃಣ-ಮರಣ-ವಿಮುಕ್ತಃ |

ಜೀವ-ಪಞ್ಚಸಹಿ ಸಯಲ ಸಮ ಸಯಲ ವಿ ಸಗುಣಹಿ ಏಕಃ ||೯೭||

ಜೀವಾಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಜ್ಞಾನಮಯಾ ಜನ್ಮ ಮರಣ ವಿಮುಕ್ತಾಃ |

ಜೀವಪ್ರದೇಶೈಃ ಸಕಲಾಃ ಸಮಾಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಸ್ವಗುಣೈರೇಕೇ ||೯೭||

ಜೀವಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಾ ಸಯಲ ವಿ ಕಾಣಮಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸ್ವಶುದ್ಧತ್ವಗ್ರಾಹಕಂ ಯತ್ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ತಜ್ಜ್ಞಾನಂ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣೇನ ರುಂಪಿತಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತಥಾಽಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ತದಾವರಣಾಭಾವಾತ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ನಿವೃತ್ತವಾತ್ಸರ್ವೇಽಪಿ ಜೀವಾ ಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ಜಮೃಮರಣವಿಮುಕ್ತಃ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಯದ್ಯಪಿ ಜನ್ಮಮರಣ-ಸಹಿತಾಸ್ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗನಿಜಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಮೃತಮಯತ್ವಾದನಾದ್ಯನಿಧನತ್ವಾಚ್ಚ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಜನ್ಮಮರಣನಿರ್ವರ್ತಕಸ್ಯ ಕರ್ಮಣ ಉದಯಾಭಾವಾಜ್ಜನ್ಮಮರಣವಿಮುಕ್ತಾಃ | ಜೀವಪಞ್ಚಸಹಿಂ ಸಯಲ ಸಮ ಯದ್ಯಪಿ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣೋಪಸಂಹಾರವಿಸ್ತಾರಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ಧೇ-ಹಮಾತ್ರಾ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ತು ಕಿಂಚಿದೂಣಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣಾಸ್ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಿತಾಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶತ್ವಹಾನಿವೃದ್ಧ್ಯಭಾವಾತ್ ಸ್ವಕೀಯ ಸ್ವಕೀಯ ಜೀವಪ್ರದೇಶೈಃ ಸರ್ವೇ

ಗಾಥೆ - ೯೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಯಲವಿ] ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು [ಕಾಣ-ಮಯ] ಜ್ಞಾನಮಯವಿವೆ, [ಜಮೃಣ-ಮರಣ-ವಿಮುಕ್ತಃ] ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಿವೆ, [ಸಯಲ] ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು [ಜೀವ-ಪಞ್ಚಸಹಿಂ] ಜೀವಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ [ಸಮ] ಸಮಾನವಿವೆ [ವಿ] ಮತ್ತು [ಸಯಲ] ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು [ಸಗುಣಹಿಂ] ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ [ಏಕಃ] ಏಕವಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಜೀವಾ ಸಯಲ ವಿ ಕಾಣಮಯ' ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶಕ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಗ್ರಹಣಮಾಡುವಂಥ ಯಾವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಿದೆ ಆ ಜ್ಞಾನವು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣದಿಂದ ಆವರಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾವರಣದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಜ್ಞಾನಮಯವಿವೆ, 'ಜಮೃಮರಣವಿಮುಕ್ತಃ' ಅವು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜನ್ಮಮರಣಸಹಿತ ವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ನಿಜಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖಾಮೃತಮಯ-ವಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅನಾದಿ ಅನಂತವಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವಂಥ ಕರ್ಮದ ಉದಯದ ಅಭಾವದಿಂದ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿವೆ.

ಸಕಲಜೀವ ಜ್ಞಾನಮಯವಿದ್ದು ಜನ್ಮ-ಮರಣದಿವಿಮುಕ್ತವಿವೆ |

ಸಕಲಜೀವಪ್ರದೇಶದಿ ಸಮಮೇಣಕಲ ನಿಜಗುಣದಿ ಒಂದಿವೆ ||೯೭||

ಸಮಾನಾಃ | ಸಯಲ ವಿ ಸಗುಣಹಿಂ ಏಕ್ಯ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾವ್ಯಾಬಾಧಾನಂತಸುಖಾದಿಗುಣಾಃ ಸಂಸಾರಾವ-
ಸ್ಥಾಯಾಂ ಕರ್ಮಝಂಪಿತಾಸ್ತಿಪೃಂತಿ, ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಕರ್ಮಾಭಾವಾತ್ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಸ್ವಗುಣೈರೇಕಪ್ರಮಾಣಾ
ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯದುಕ್ತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಸ್ವರೂಪಂ ತದೇವೋಪಾದೇಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೯೭||

ಅಥ ಜೀವಾನಾಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜೀವಹ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಿಣವರಹಿ ಭಾಸಿಲು ದಂಸಣ-ಣಾಣು |

ತೇಣ ಣ ಕಿಜ್ಜಱ ಭೇಲು ತಹ ಜಱ ಮಣಿ ಜಾಲು ವಿಹಾಣು ||೯೮||

ಜೀವಾನಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಿನವರೈಃ ಭಾಷಿತಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ |

ತೇನ ನ ಕ್ರಿಯತೇ ಭೇದಃ ತೇಷಾಂ ಯದಿ ಮನಸಿ ಜಾತೋ ವಿಭಾತಃ ||೯೮||

ಜೀವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಿಣವರಹಿಂ ಭಾಸಿಲು ದಂಸಣಣಾಣು ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ
ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಮತ್ಯಾದಿಜ್ಞಾನಂ ಚಕ್ಷುರಾದಿದರ್ಶನಂ ಜೀವಾನಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಭವತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ
ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ ಭಾಷಿತಮ್ | ಕೈಃ ಜಿನವರೈಃ | ತೇಣ ಣ ಕಿಜ್ಜಱ ಭೇಲು ತಹಂ

‘ಜೀವ ಪುನಸಹಿಂ ಸಯಲ ಸಮ’ ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಂಕೋಚ-ವಿಸ್ತಾರ-
ಸಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ ದೇಹಮಾತ್ರವಿವೇ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚರಮಶರೀರದಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್‌ನ್ಯೂನ ಶರೀರ
ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಾಣ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಿಯಿವೆ,
ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜೀವಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಸಮಾನವಿವೆ.

‘ಸಯಲ ವಿ ಸಗುಣಹಿಂ ಏಕ್ಯ’ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಅವ್ಯಾಬಾಧ, ಅನಂತಸುಖ ಮೊದಲಾದ
ಗುಣಗಳು ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ
ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ.

ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ ಅದು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನಗಳು ಜೀವದ ಲಕ್ಷಣವಿವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೯೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣಂ] ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣವು [ದಂಸಣ-ಣಾಣು] ದರ್ಶನ ಮತ್ತು
ಜ್ಞಾನವೆಂದು [ಜಿಣವರಹಿ ಭಾಸಿಲು] ಜಿನವರೇಂದ್ರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ [ತೇಣ] ಆದ್ದರಿಂದ [ಜಱ] ಒಂದುವೇಳೆ
[ಮಣಿ] ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ವಿಹಾಣು ಜಾಲು] ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಸೂರ್ಯನ ಉದಯವಾಗಿದ್ದರೆ [ತಹಂ ಭೇಲು
ಣ ಕಿಜ್ಜಱ] ಆ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮಾಡಬೇಡ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣು.

ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನವೆಂದು ಜಿನವರ ಪೇಳರು |

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮಾಡದಿರದರಿಂದ ಮನದಲಿ ವಿಭಾತವಾಗಿರೆ ||೯೮||

ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹಭೇದೇಽಪಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನರೂಪನಿಶ್ಚಯಲಕ್ಷಣೇನ ತೇಷಾಂ ನ ಕ್ರಿಯತೇ ಭೇದಃ | ಯದಿ ಕಿಮ್ | ಜಇ ಮಣಿ ಜಾಲು ವಿಹಾಣು ಯದಿ ಚೇನ್ಮನಸಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ- ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಾದಿತ್ಯೋದಯೇನ ಜಾತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಪ್ರಭಾತಸಮಯ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯದ್ಯಪಿ ಷೋಡಶ- ವರ್ಣಕಾಲಕ್ಷಣಂ ಬಹೂನಾಂ ಸುವರ್ಣಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸಮಾನಂ ತಥಾಪೇಕ್ಷಸ್ಮಿನ್ ಸುವರ್ಣೇ ಗೃಹೀತೇ ಶೇಷಸುವರ್ಣಾನಿ ಸಹೈವ ನಾಯಂತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಪ್ರದೇಶತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಯದ್ಯಪಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣಂ ಸಮಾನಂ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ತಥಾಪೇಕ್ಷಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತಜೀವೇ ಪ್ರಥಮಕೃತೇ ಶೇಷಜೀವಾಸಹೈವ ನಾಯಂತಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಪ್ರದೇಶತ್ವಾತ್ | ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಯದ್ಯಪಿಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣಂ ಸಮಾನಂ ತಥಾಪಿ ಪ್ರದೇಶಭೇದೋಽಸ್ತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೯೮||

ಅಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾಂ ಜೀವಜಾತಿರೂಪೇಣೈಕತ್ವಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಬಂಭಹ ಭುವಣಿ ವಸಂತಾಹ ಜೇ ಣವಿ ಭೇಲು ಕರಂತಿ |

ತೇ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯರ ಜೋಇಯ ವಿಮಲು ಮುಣಂತಿ ||೯೯||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಂಸಾರ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮತಿ ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನಗಳು, ಚಕ್ಷು ಮೊದಲಾದ ದರ್ಶನಗಳು ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕೇವಲದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಗಳು ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿವೆಯೆಂದು ಜಿನವರದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಉದಯದಿಂದ ಪ್ರಭಾತದ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದೇಹಭೇದವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೇವಲದರ್ಶನರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಮಸ್ತ ಸುವರ್ಣದ ಹದಿನಾರಾಣೆ ಲಕ್ಷಣವು ಸಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕೆಲವೊಂದು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ಉಳಿದ ಚಿನ್ನವು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಚಿನ್ನದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಜೀವಗಳ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಲಕ್ಷಣವು ಸಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವಿವಕ್ಷಿತ ಜೀವವನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉಳಿದ ಜೀವಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನದ ಲಕ್ಷಣವು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರದೇಶಭೇದವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಜೀವಗಳ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಏಕತ್ವವಿವೆಯೆಂದು ಈಗ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೯೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಅಥವಾ ಯೋಗಿಗಳೇ ! [ಭುವಣಿ ವಸಂತಾಹಂ] ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ [ಬಂಭಹಂ] ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮರುಗಳಲ್ಲಿ [ಜೇ] ಯಾರು ಶುದ್ಧ

ಮೂರುಲೋಕದಲಿರುವ ಬೊಮ್ಮರಲಿ ಭೇದ ಮಾಡದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು |

ಪರಮಾತ್ಮನನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ ವಿಮಲಾತ್ಮನನು ತಿಳಿವರೆಲೆಯೋಗಿ ||೯೯||

ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಭುವನೇ ವಸತಾಂ ಯೇ ನೈವ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ |

ತೇ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕರಾಃ ಯೋಗಿನಃ ವಿಮಲಂ ಮನ್ಯಂತೇ ||೯೯||

ಬಂಭಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಬಂಭಹಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ | ಭುವನೇ ವಸಂತಾಹಂ ಭುವನೇ ತ್ರಿಭುವನೇ ವಸಂತಃ ತಿಷ್ಠತಃ ಜೇ ಣವಿ ಭೇಲು ಕರಂತಿ ಯೇ ನೈವ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಕೇನ | ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹನಯೇನ ತೇ ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸಯರ ತೇ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಕಾಃ ಸಂತ ಜೋಷಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಅಥವಾ ಬಹುವಚನೇನ ಹೇ ಯೋಗಿನಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ವಿಮಲು ಮುಣಂತಿ ವಿಮಲಂ ಸಂಶಯಾದಿರಹಿತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಜಾನಂತೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವರಾಶ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತೇಷಾಮೇಕತ್ವಂ ಭಣ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ವ್ಯಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರದೇಶಭೇದೇನ ಭಿನ್ನತ್ವಂ ನಗರಸ್ಯ ಗೃಹಾದಿಪುರುಷಾದಿಭೇದವತ್ | ಕಶ್ಚಿದಾಹ | ಯಥೈಕೋಽಪಿ ಚಂದ್ರಮಾ ಬಹುಜಲಘಟೇಷು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರೂಪೇಣ ದೃಶ್ಯತೇ ತಥೈಕೋಽಪಿ ಜೀವೋ ಬಹುಶರೀರೇಷು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನರೂಪೇಣ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಬಹುಷು ಜಲಘಟೇಷು ಚಂದ್ರಕಿರಣೋಪಾಧಿ ವಶೇನ ಜಲಪುದ್ಗಲಾ ಏವ ಚಂದ್ರಾಕಾರೇಣ ಪರಿಣತಾ ನ ಚಾಕಾಶಸ್ಥ-ಚಂದ್ರಮಾಃ | ಅತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಯಥಾ ದೇವದತ್ತಮುಖೋಪಾಧಿವಶೇನ ನಾನಾದರ್ಪಣಾನಾಂ ಪುದ್ಗಲಾ ಏವ ನಾನಾಮುಖಾಕಾರೇಣ ಪರಿಣಮಂತಿ ನ ಚ ದೇವದತ್ತಮುಖಂ ನಾನಾರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮತಿ | ಯದಿ ಪರಿಣಮತಿ ತದಾ ದರ್ಪಣಸ್ಥಂ ಮುಖಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ ಚೇತನತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ, ನ ಚ ತಥಾ, ತಥೈಕ ಚಂದ್ರಮಾ ಅಪಿ ನಾನಾರೂಪೇಣ ನ ಪರಿಣಮತೀತಿ | ಕಿಂ ಚ ನ ಚೈಕೋ ಬ್ರಹ್ಮನಾಮಾ ಕೋಽಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಯಶ್ಚಂದ್ರವನ್ನಾನಾರೂಪೇಣ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ||೯೯||

ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ [ಭೇಲು ಣವಿ ಕರಂತಿ] ಭೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [ತೇ] ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯರ] ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶಮಾಡುತ್ತ [ವಿಮಲು] ನಿರ್ಮಲ ಎಂದರೆ ಸಂಶಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಮುಣಂತಿ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನಗರದ ಮನೆ ಮೊದಲಾದವು ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಏಕತೆಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದುವೇಳೆ ಜೀವರಾಶಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರದೇಶ ಭೇದದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದ್ರನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನೇಕ ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನರೂಪದಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರೂಪದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನೇಕ ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳ ಉಪಾಧಿಯ ವಶದಿಂದ ನೀರಿನ ಜಾತಿಯ ಪುದ್ಗಲಗಳೇ ಚಂದ್ರನ ಆಕಾರದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ, ಆದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನು ಪರಿಣಮಿಸಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೇವದತ್ತನ ಮುಖದ ಉಪಾಧಿಯ ವಶದಿಂದ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡಿಗಳ ಪುದ್ಗಲಗಳೇ ಮುಖದ ಅನೇಕ ಆಕಾರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ, ಆದರೆ ದೇವದತ್ತನ ಮುಖವು ಅನೇಕ ರೂಪದಿಂದ (ಅನೇಕ ಆಕಾರಗಳರೂಪದಿಂದ) ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದೇವದತ್ತನ ಮುಖವು ಅನೇಕ

ಅಥ ಸರ್ವಜೀವವಿಷಯೇ ಸಮದರ್ಶಿತ್ವಂ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಮಿತಿ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ರಾಯ-ದೋಸ ಬೇ ಪರಿಹರಿವಿ ಜೇ ಸಮ ಜೀವ ಣಿಯಂತಿ |

ತೇ ಸಮ-ಭಾವಿ ಪರಿಟಿಯಾ ಲಹು ಣಿವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ ||೧೦೦||

ರಾಗದ್ವೇಷೌ ದ್ವೌ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಯೇ ಸಮಾನ್ ಜೀವಾನ್ ಪಶ್ಯಂತಿ |

ತೇ ಸಮಭಾವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ಲಘು ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭಂತೇ ||೧೦೦||

ರಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ |ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ : ರಾಯದೋಸ ಬೇ ಪರಿಹರಿವಿ ವೀತರಾಗ-ನಿಜಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಭಾವನಾವಿಲಕ್ಷಣೌ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ ಸಮ ಜೀವ ಣಿಯಂತಿ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣೇನ ಸಮಾನಾನ್ ಸದೃಶಾನ್ ಜೀವಾನ್ ನಿರ್ಗಚ್ಛಂತಿ ಜಾನಂತಿ ತೇ ತೇ ಪುರುಷಾಃ | ಕಥಂಭೂತಾಃ | ಸಮಭಾವಿ ಪರಿಟಿಯಾ ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭ-ಸುಖದುಃಖಾದಿಸಮತಾಭಾವನಾರೂಪೇಸಮಭಾವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ಸಂತಃ ಲಹು ಣಿವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ ಲಘು ಶೀಘ್ರಂ ಆತ್ಮಂತಿಕಸ್ವಭಾವೈಕಾಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಸ್ವದಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭಂತ ಇತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಚ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪಾ ಸಮಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೦೦||

ಆಕಾರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮುಖದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಚೇತನತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನು ಕೂಡ ಅನೇಕ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮನಾಮದ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಅವನು ಚಂದ್ರನಹಾಗೆ ಅನೇಕರೂಪದಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಸಮದರ್ಶಿತ್ವವು ಅದು ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾರು [ರಾಯ-ದೋಸ ಬೇ] ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷ ಎರಡನ್ನು [ಪರಿಹರಿವಿ] ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ [ಜೀವ ಸಮ] ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ [ಣಿಯಂತಿ] ನೋಡುತ್ತಾರೆ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ [ತೇ] ಆ ಪುರುಷರು [ಸಮ-ಭಾವಿ ಪರಿಟಿಯಾ] ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತ [ಲಹು] ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ [ಣಿವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ] ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಒಂದು ವೀತರಾಗ ನಿಜಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಜೀವಗಳನ್ನು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಾನಸದೃಶ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಪುರುಷರು ಜೀವನ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಹಾನಿ,

ಜೀವಗಳ ಸಮಾನ ನೋಳ್ವನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷವೆರಡನು ತೆಚಿಸುವನು |

ಅವನು ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿರುತ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುವನು ||೧೦೦||

ಅಥ ಸರ್ವಜೀವಸಾಧಾರಣಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ-

ಜೀವಹ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಜಿಯ ಲಕ್ಷಣು ಜಾಣಇ ಜೋ ಜಿ |

ದೇಹ-ವಿಭೇಏ ಭೇಲು ತಹಂ ಕಾಣೆ ಕಿ ಮಣ್ಣ ಇ ಸೋ ಜಿ ||೧೦೧||

ಜೀವಾನಾಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಜೀವ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಾನಾತಿ ಯ ಏವ |

ದೇಹವಿಭೇದೇನ ಭೇದಂ ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನೀ ಕಿಂ ಮನ್ಯತೇ ತಮೇವ ||೧೦೧||

ಜೀವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಹಂ ಜೀವಾನಾಂ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಜಗತ್ರಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಸಮಸ್ತ-
ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತತ್ವೇನ ಪರಚ್ಛಿತ್ತಿಸಮರ್ಥಂ ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚ|
ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಲಕ್ಷಣು ಜೋ ಜಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಾನಾತಿ ಯ ಏವ ದೇಹ ವಿಭೇಏ ಭೇಲುತಹಂ ದೇಹವಿಭೇದೇನ
ಭೇದಂ ತೇಷಾಂ ಜೀವಾನಾಂ, ದೇಹೋದ್ಭವವಿಷಯಸುಖರಸಾಸ್ವಾದವಿಲಕ್ಷಣಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತೇನ ಜೀವೇನ
ಯಾನ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತದುದಯೇನೋತ್ಪನ್ನೇನ ದೇಹವಿಭೇದೇನ ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದಂ ಕಾಣೆ ಕಿ ಮಣ್ಣಇ
ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೀ ಕಿಂ ಮನ್ಯತೇ | ನೈವ | ಕಮ್ | ಸೋ ಜಿ ತಮೇವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ದೇಹವಿಭೇದಮಿತಿ|

ಸುಖ-ದುಃಖ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆತ್ಯಂತಿಕ
ಒಂದು ಸ್ವಭಾವರೂಪ ಅಚಿಂತ್ಯ, ಅದ್ಭುತ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳ ಸ್ಥಾನವಾದಂಥ
ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಥನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿ
ರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಕೇವಲದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಗಳು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಸಾಧಾರಣ (ಸಾಮಾನ್ಯ) ಲಕ್ಷಣವಿವೆಯೆಂದು
ಈಗ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೦೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ದಂಸಣು-ಕಾಣು] ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧ
ಜ್ಞಾನವು [ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣು] ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆಂದು [ಜೋ ಜಿ ಜಾಣಇ] ಯಾರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ
[ಸೋ ಜಿ ಕಾಣೆ] ಅದೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ದೇಹ-ವಿಭೇಏ] ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ [ತಹಂ ಭೇಲು] ಆ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ
ಭೇದ [ಮಣ್ಣ ಇ ಕಿ] ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ? (ಎಂದೂ ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೂರುಲೋಕ ಮತ್ತು ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿಯಾದ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು
ಕ್ರಮ, ಕಾರಣ ಮತ್ತು ವ್ಯವಧಾನರಹಿತವಾಗಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ-ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ

ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನಿ |

ಜೀವಗಳ ಭೇದವನು ದೇಹವಿಭೇದದಿಂದ ಮಾಡುವನೆ ಎಲೈ ಜೀವ ||೧೦೧||

ಅತ್ರ ಯೇ ಕೇಚನ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತವಾದಿನೋ ನಾನಾಜೀವಾನ್ ಮನ್ಯಂತೇ ತನ್ಮತೇನ ವಿವಕ್ಷಿತೈಕಜೀವಸ್ಯ ಜೀವಿತಮರಣ-
ಸುಖದುಃಖಾದಿಕೇ ಜಾತೇ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕ್ಷಣೇ ಜೀವಿತಮರಣಸುಖದುಃಖಾದಿಕಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ |
ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ಏಕಜೀವತ್ವಾದಿತಿ | ನ ಚ ತಥಾ ದೃಶ್ಯತೇ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೧||

ಅಥ ಜೀವಾನಾಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಯೋಽಸೌ ದೇಹಭೇದೇನ ಭೇದಂ ಕರೋತಿ ಸ ಜೀವಾನಾಂ
ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ನ ಜಾನಾತೀತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಕಥಯತಿ-

ದೇಹ-ವಿಭೇದಯ ಇ ಜೀ ಕುಣ ಇ ಜೀವ ಇ ಭೇಲು ವಿಚಿತ್ತು |

ಸೋ ಣವಿ ಲಕ್ಷಣ ಮುಣ ಇ ತಸ ದಂಸಣು ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು ||೧೦೨||

ದೇಹವಿಭೇದೇನ ಯಃ ಕರೋತಿ ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದಂ ವಿಚಿತ್ರಮ್ |

ಸ ನೈವ ಲಕ್ಷಣಂ ಮನುತೇ ತೇಷಾಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ ||೧೦೨||

ದೇಹ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇಹವಿಭೇದಯಂ ದೇಹಮಮತ್ವಮೂಲಭೂತಾನಾಂ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಸ್ವರೂಪಾ-
ದೀನಾಂ ಅಪಧ್ಯಾನಾನಾಂ ವಿಪರೀತಸ್ಯ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನಸ್ಯಾಭಾವೇ ಯಾನಿ ಕೃತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತದುದಯಜನಿತೇನ

ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವು ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆಂದು ಯಾರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ
ಜ್ಞಾನಿಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿಷಯಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ
ರಹಿತವಾದ ಜೀವಗಳು ಸ್ವಯಂ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೇಹ ಭೇದದಿಂದ
ಜೀವಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಎಂದೂ ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೆಲ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತವಾದಿಗಳು (ವೇದಾಂತಿಗಳು) ಅನೇಕ ಜೀವಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಒಂದೇ
ಜೀವವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಮಾತು ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮತಾನುಸಾರ 'ಒಂದೇ
ಜೀವವನ್ನು' ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಮಹಾನ ದೋಷವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಮತದ ಅನುಸಾರ ವಿವಕ್ಷಿತ ಒಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ
ಜೀವನ-ಮರಣ-ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿಗಳಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಜೀವನ-ಮರಣ-ಸುಖ -
ದುಃಖಾದಿಗಳು ಆಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿ 'ಒಂದೇ ಜೀವವಿದೆ'ಯೆಂಬ ಮನ್ನಣೆಯಿದೆ.
ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. (ಒಂದೇ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವನ-ಮರಣಾದಿಗಳಾದರೆ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ
ಜೀವನ-ಮರಣಗಳಾಗುವುದು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ)ವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾರು ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ ಜೀವಗಳ ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಜೀವಗಳ
ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಈ
ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವಗಳ ಅನೇಕ ಭೇದವನು ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ ಮಾಡುವರು |

ಅವರು ಜೀವದಲಕ್ಷಣ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರವೆಂದರಿಯರು ||೧೦೨||

ದೇಹಭೇದೇನ ಜೋ ಕುಣಿ ಯಃ ಕರೋತಿ | ಕಮ್ | ಜೀವಹಂ ಭೇಲು ವಿಚಿತ್ತು ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದಂ ವಿಚಿತ್ರಂ
ನರನಾರಕಾದಿದೇಹರೂಪಂ ಸೋ ಣವಿ ಲಕ್ಷಣು ಮುಣಿ ತಹಂ ಸ ನೈವ ಲಕ್ಷಣಂ ಮನುತೇ ತೇಷಾಂ
ಜೀವಾನಾಮ್ | ಕಿಂಲಕ್ಷಣಮ್ | ದಂಸಣು ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಿತಿ | ಅತ್ರನಿಶ್ಚಯೇನ
ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಚಾಂಡಾಲಾದಿದೇಹಭೇದಂ
ದೃಷ್ಟ್ವಾರಾಗದ್ವೇಷೌ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾವಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೦೨||

ಅಥ ಶರೀರಾಣಿ ಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ವಿಧಿವಶೇನ ಭವಂತಿ ನ ಚ ಜೀವಾ ಇತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಅಂಗಇ ಸುಹುಮಇ ಬಾದರಇ ವಿಹಿ-ವಸಿ ಹೋಂತಿ ಜೇ ಬಾಲ |

ಜಿಯ ಪುಣು ಸಯಲ ವಿ ತಿತ್ರಡಾ ಸವ್ವತ್ಥ ವಿ ಸಯ-ಕಾಲ ||೧೦೩||

ಅಂಗಾನಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ಬಾದರಾಣಿ ವಿಧಿವಶೇನ ಭವಂತಿ ಯೇ ಬಾಲಾಃ |

ಜೀವಾಃಪುನಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ತಾವಂತಃ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಸದಾಕಾಲೇ ||೧೦೩||

ಅಂಗಇಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಅಂಗಇಂ ಸುಹುಮಇಂ ಬಾದರಇಂ
ಅಂಗಾನಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ಬಾದರಾಣಿ ಜೀವಾನಾಂ ವಿಹಿವಸಿಂ ಹೋಂತಿ ವಿಧಿವಶಾದ್ಭವಂತಿ ಅಂಗೋದ್ಭವಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-
ವಿಷಯಾಕಾಂಕ್ಷಾಮೂಲಭೂತಾನಿ ದೃಷ್ಟಶ್ಚತಾನುಭೂತಭೋಗವಾಂಛಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧಾದೀನಿ ಯಾನ್ಯಪ-

ಗಾಥೆ - ೧೦೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾರು [ದೇಹ-ವಿಭೇದಯಇಂ] ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ [ಜೀವಇಂ]
ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ [ವಿಚಿತ್ತು ಭೇಲು ಕುಣಿ] ಅನೇಕ ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ [ಸೋ] ಅವರು [ದಂಸಣು ಣಾಣು
ಚರಿತ್ತು] ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು [ತಸಂ ಲಕ್ಷಣು] ಜೀವಗಳ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು [ಣವಿ ಮುಣಿ]
ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ದೇಹದ ಮಮತೆಯ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿ ಆ ಖ್ಯಾತಿ-ಪೂಜೆ-ಲಾಭಸ್ವರೂಪ
ಮೊದಲಾದ ಅಪಧ್ಯಾನದಿಂದ (ಆರ್ತರೌದ್ರಸ್ವರೂಪದ ಅಶುಭಧ್ಯಾನದಿಂದ) ವಿಪರೀತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧತ್ವಧ್ಯಾನದ
ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಅವುಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೇಹದ
ಭೇದದಿಂದ ಜೀವಗಳ ನರಕ ಮೊದಲಾದದೇಹರೂಪವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ
ಅವರು ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವು ಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಜೀವಗಳನ್ನು
ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಚಾಂಡಾಲ ಮೊದಲಾದ ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ ನೋಡಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ
ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬಾದರಾಂಗ ಬಾಲ್ಯಾದಿಗಳು ವಿಧಿವಶದಿ ಆಗುವವು |

ಆ ಸಕಲಜೀವವೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಎಲ್ಲಕಾಲದಲಿ ಅಷ್ಟೆ ಇರುವವು ||೧೦೩||

ಧ್ಯಾನಾನಿ, ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣಾ ಯಾಸೌ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ತದ್ರಹಿತೇನ ಜೀವೇನ ಯದುಪಾರ್ಜಿತಂ ವಿಧಿಸಂಜ್ಞಂ ಕರ್ಮ ತದ್ವಶೇನ ಭವಂತ್ಯೇವ | ನ ಕೇವಲಮಂಗಾನಿ ಭವಂತಿ ಜೇ ಬಾಲ ಯೇ ಬಾಲವೃದ್ಧಾದಿಪರ್ಯಾಯಾಃ ತೇಽಪಿ ವಿಧಿವಶೇನೈವ | ಅಥವಾ ಸಂಬೋಧನಂ ಹೇ ಬಾಲ ಅಜ್ಞಾನ | ಜಿಯ ಪುಣು ಸಯಲ ವಿ ತಿತ್ತಡಾ ಜೀವಾಃ ಪುನಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ತತ್ರಮಾಣಾ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಮಾಣಂ ಪ್ರತ್ಯನಂತಾಃ, ಕ್ಷೇತ್ರಾಪೇಕ್ಷಯಾಪಿ ಪುನರೇಕೈಕೋಽಪಿ ಜೀವೋ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸ್ವದೇಹಮಾತ್ರಸ್ವಧಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಿತಾಸಂಖ್ಯೇಯಪ್ರದೇಶ- ಪ್ರಮಾಣಃ | ಕ್ಷ | ಸವ್ವತ್ಥ ವಿ ಸರ್ವತ್ರ ಲೋಕೇ | ನ ಕೇವಲಂ ಲೋಕೇ ಸಯಕಾಲ ಸರ್ವತ್ರ ಕಾಲತ್ರಯೇ ತು | ಅತ್ರ ಜೀವಾನಾಂ ಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿಕಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕರ್ಮಕೃತಭೇದಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ- ಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣಾಪೇಕ್ಷಯಾ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಭೇದೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೦೩||

ಅಥ ಜೀವಾನಾಂ ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿಭೇದಂ ಯಃ ನ ಕರೋತಿ ಸ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಜೀವಲಕ್ಷಣಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಸತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ಅಪ್ಪು ಪರು ಜೀವ ಅಸೇಸು ವಿಏಇ |

ಏಕ್ಕು ಕರೇವಿಣು ಜೋ ಮುಣಇ ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣೇಇ ||೧೦೪||

ವಿಧಿಯವಶದಿಂದ ಬಾದರ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಜೀವಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ [ಸುಹುಮಂ ಬಾದರಂ ಅಂಗಂ] ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಬಾದರ ಶರೀರಗಳು ಹಾಗೂ [ಬಾಲ] ಬಾಲ, ಯೌವನ, ವೃದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿವೆ ಅವು ಕೂಡ [ವಿಹಿ-ವಸಿಂ ಹೋಂತಿ] ಕರ್ಮದ ವಶದಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ [ಪುಣು] ಮತ್ತು [ಜಿಯ] ಜೀವಗಳಂತೂ [ಸಯಲ ವಿ] ಸಕಲ [ಸವ್ವತ್ಥ ವಿ] ಸರ್ವತ್ರ (ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು [ಸಯ-ಕಾಲ] ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ [ತಿತ್ತಡಾ] ಅಷ್ಟೇ ಇವೆ. (ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅನಂತ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಿಯೇ ಇವೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಮೂಲಕಾರಣಗಳಾದಂಥ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಇಚ್ಛೆಯರೂಪದ ನಿದಾನಬಂಧ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಅಪಧ್ಯಾನಗಳಿವೆ, ದುರ್ಧ್ಯಾನಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಜೀವಗಳಿಂದ ವಿಧಿಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಉಪಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಬಾದರ ಶರೀರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೇವಲ ಶರೀರಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆಯೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಬಾಲ್ಯ-ವೃದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಕೂಡ ವಿಧಿಯ ವಶದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಹೀಗೆ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ- ಎಲೈ

ಸಕಲ ಜೀವಗಳಲಿ ಶತ್ರುವಿರಲಿ ಮಿತ್ರವಿರಲಿ ಸ್ವ-ಪರವಿರಲಿ |

ಸಕಲರನು ಏಕರೂಪದಿಂ ತಿಳಿವವರು ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿಯುವವರು ||೧೦೪||

ಶತ್ರುರಪಿ ಮಿತ್ರಮಪಿ ಆತ್ಮಾ ಪರಃ ಜೀವಾ ಅಶೇಷಾ ಅಪಿ ಏತೇ |

ಏಕತ್ವಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋ ಮನುತೇ ಸ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ ||೧೦೪||

ಸತ್ತು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸತ್ತು ವಿ ಶತ್ರುರಪಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ರಮಪಿ ಅಪ್ಪು ಪರು ಆತ್ಮಾ ಪರೋಽಪಿ ಜೀವ ಅಸೇಸು ವಿ ಜೀವಾ ಅಶೇಷಾ ಅಪಿ ಏತೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಭೂತಾಃ ಏಕು ಕರೇವಿಣು ಜೋ ಮುಣಿಃ ಏಕತ್ವಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋ ಮನುತೇ ಶತ್ರುಮಿತ್ರಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾದಿಸಮತಾಭಾವನಾರೂಪವೀತರಾಗಪರಮಸಾಮಾಯಿಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಽಸೌ ಜೀವಾನಾಂ ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹನಯೇನೈಕತ್ವಂ ಮನ್ಯತೇ ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣೇಃ ಸ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿವಿಕಲ್ಪಲೋಲಮಾಲಾರಹಿತಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೪||

ಅಥ ಯೋಽಸೌ ಸರ್ವಜೀವಾನ್ ಸಮಾನಾನ್ ಮನ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಸಮಭಾವೋ ನಾಸ್ತೀತ್ಯಾವೇದಯತಿ-

ಜೋ ಣಿವಿ ಮಣ್ಣಿ ಜೀವ ಜಿಯ ಸಯಲ ವಿ ಏಕಸಹಾವ |

ತಾಸು ಣ ಥಕ್ಕಿ ಭಾಲು ಸಮು ಭವ-ಸಾಯರಿ ಜೋ ಕಾವ ||೧೦೫||

ಎಳೆಯ ! ಎಲೈ ಅಜ್ಞಾನಿ ! ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಸರ್ವತ್ರ-ಲೋಕದಲ್ಲಿ-ಕೇವಲ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮೂರುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವುಗಳಿವೆ. ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅನಂತವಿವೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೂಡ ಒಂದೊಂದು ಜೀವವು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರಮಾಣ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶದಷ್ಟಿವೆ.

ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವಗಳ ಬಾದರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಕೃತ ಭೇದವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧ-ಜ್ಞಾನ-ಲಕ್ಷಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಯಾರು ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಭೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವದ ಲಕ್ಷಣ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಸೇಸು ವಿಏಃ ಜೀವ] ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ [ಸತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ] ಶತ್ರುವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮಿತ್ರನಿರಲಿ [ಅಪ್ಪಾ ಪರು] ತನ್ನವನಿರಲಿ ಅಥವಾ ಪರನಿರಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು [ಏಕು ಕರೇವಿಣು] ಏಕರೂಪದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸಮಾನರೂಪದಿಂದ [ಜೋ] ಯಾರು [ಮುಣಿಃ] ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ [ಸೋ] ಅವರು [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜಾಣೇಃ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವಸಕಲವನೆಲೆ ಜೀವ ಏಕಸ್ವಭಾವವೆಂದು ಮನ್ನಿಸರು |

ಅವರಿಗೆ ಸಮಭಾವವಿಲ್ಲದು ಭವಸಾಗರ ದಾಟಲು ನೌಕೆಯಿದೆ ||೧೦೫||

ಯೋ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ಜೀವಾನ್ ಜೀವ ಸಕಲಾನಪಿ ಏಕಸ್ವಭಾವಾನ್ |

ತಸ್ಯ ನ ತಿಷ್ಠತಿ ಭಾವಃ ಸಮಃ ಭವಸಾಗರೇ ಯಃ ನೌಃ ||೧೦೫||

ಜೋ ಣವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಣವಿ ಮಣ್ಣು ಯೋ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ | ಕಾನ್ | ಜೀವ ಜೀವಾನ್ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನ್ | ಸಯಲ ವಿ ಸಮಸ್ತಾನಪಿ | ಕಥಂಭೂತಾನ್ ಮನ್ಯತೇ | ಏಕಸಹಾವ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣೈರ್ನಿಶ್ಚಯೇನೈಕಸ್ವಭಾವಾನ್ | ತಾಸು ಣ ಥಕ್ಕ ಇ ಭಾಲು ಸಮು ತಸ್ಯ ನ ತಿಷ್ಠತಿ ಸಮಭಾವಃ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಭವಸಾಯರಿ ಜೋ ಣಾವ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರೇ ಯೋ ನಾವಸ್ತರಣೋಪಾಯಭೂತಾ ನೌರಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾನ್ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಚ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವರೂಪೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಾತವ್ಯ ಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೦೫||

ಅಥ ಜೀವಾನಾಂ ಯೋಽಸೌ ಭೇದಃ ಸ ಕರ್ಮಕೃತ ಇತಿ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ-

ಜೀವಹ ಭೇಲು ಜಿ ಕಮ್ಮ-ಕಿಲು ಕಮ್ಮ ವಿ ಜೀಲು ಣ ಹೋಇ |

ಜೇಣ ವಿಭಿಣ್ಣ ಉ ಹೋಇ ತಹ ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು ಕೋಇ ||೧೦೬||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶತ್ರು , ಮಿತ್ರ , ಜೀವನ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಹಾನಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮತಾಭಾವರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗಪರಮಸಾಮಾಯಿಕ ಮಾಡಿ ಯಾರು ಶುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು ಏಕರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಒಂದು ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಕಲ್ಲೋಲಮಾಲೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸಮಭಾವವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೋ] ಯಾರು [ಸಯಲ ವಿ ಜೀವ] ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು [ಏಕ ಸಹಾವ] ಏಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು [ಣವಿ ಮಣ್ಣ ಇ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ [ತಾಸು] ಅವರಿಗೆ [ಸಮು ಭಾಲು] ಸಮಭಾವವು [ಣ ಥಕ್ಕ ಇ] ಇರುವುದಿಲ್ಲ [ಜೋ] ಆ ಸಮಭಾವವು [ಭವಸಾಯರಿ] ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು [ಣಾವ] ದಾಟುವ ಸಲುವಾಗಿ ನೌಕೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಕಲ ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ಏಕಸ್ವಭಾವಿಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗಲು ಉಪಾಯಭೂತವಾದಂಥ ಸಮಭಾವವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮಭಾವವು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಸಾಧನರೂಪವಾದ ನೌಕೆಯಿದೆ.

ಜೀವಗಳ ಭೇದ ಕರ್ಮಕೃತವಿದೆ ಕರ್ಮ ಜೀವರೂಪವಿಲ್ಲ |

ಜೀವ ಯಾವುದೇ ಸಮಯ ಪಡೆದು ಕರ್ಮದಿಂ ಭಿನ್ನವಾಗುವುದು ||೧೦೬||

ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದ ಏವ ಕರ್ಮಕೃತಃ ಕರ್ಮ ಅಪಿ ಜೀವೋ ನ ಭವತಿ |
ಯೇನ ವಿಭಿನ್ನಃ ಭವತಿ ತೇಭ್ಯಃ ಕಾಲಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕಮಪಿ ||೧೦೬||

ಜೀವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವಹಂ ಜೀವಾನಾಂ ಭೇಲು ಜಿ ಭೇದ ಏವ ಕಮ್ಮ ಕಿಲು ನಿರ್ಭೇದಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ವಿಲಕ್ಷಣೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಕೃತಃ, ಕಮ್ಮ ವಿ ಜೀಲು ಣ ಹೋಇ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮೈವ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ-
ಸ್ವಭಾವಂ ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ ನ ಭವತಿ | ಕಸ್ಮಾನ್ನ ಭವತೀತಿ ಚೇತ್ | ಜೇಣ ವಿಭಿನ್ನಲು ಹೋಇ ತಹಂ ಯೇನ
ಕಾರಣೇನ ವಿಭಿನ್ನೋ ಭವತಿ ತೇಭ್ಯಃ ಕರ್ಮಭ್ಯಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಕಾಲು ಕಲಹೇವಿಣು ಕೋಇ ವೀತರಾಗ-
ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತಂ ಕಮಪಿ ಕಾಲಂ ಲಬ್ಧ್ವೇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ |
ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಶುದ್ಧಜೀವಸ್ವಭಾವಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಮನೋಜ್ಞಾಮನೋಜ್ಞಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಾದಿಜೀವಭೇದಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ
ರಾಗಾದ್ಯಪಧ್ಯಾನಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ||೧೦೬||

ಅತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹೇಣ ಭೇದಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀರಿತಿ ನಿರೂಪಯತಿ-

ಏಕ್ಯು ಕರೇ ಮಣ ಬಿಣ್ಣೆ ಕರಿ ಮಂ ಕರಿ ವಣ್ಣ-ವಿಸೇಸು |
ಇಕ್ಕಳ ದೇವಇ ಜೇ ವಸಹ ತಿಹುಯಣು ಏಹು ಅಸೇಸು ||೧೦೭||

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪರಮೋಪ-
ಶಮಭಾವರೂಪನಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವಿದೆ ಅದು ಕರ್ಮಕೃತವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಹಂ ಭೇಲು] ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಮೊದಲಾದ ಭೇದವು [ಕಮ್ಮ-ಕಿಲು
ಜಿ] ಅಭೇದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಕರ್ಮಕೃತವೇ ಇದೆ ಮತ್ತು [ಕಮ್ಮ ವಿ] ಜ್ಞಾನಾವರಣ
ಮೊದಲಾದಕರ್ಮಗಳು ಕೂಡ [ಜೀಲು ಣ ಹೋಇ] ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ
ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಲ್ಲ. [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಜೀವಗಳು [ಕೋಇ ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣ] ವೀತರಾಗಪರಮಾತ್ಮನ
ಅನುಭೂತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ಅವಸರ ಪಡೆದು [ತಹಂ] ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ
[ವಿಭಿನ್ನಲು ಹೋಇ] ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಕೇವಲ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ ಜ್ಞಾಯಕ ಶುದ್ಧ ಜೀವಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ
ಮನೋಜ್ಞ-ಅಮನೋಜ್ಞ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಮೊದಲಾದರೂಪದ ಜೀವದ ಭೇದ ನೋಡಿರಾಗಾದಿಗಳರೂಪದ ಅಪಧ್ಯಾನ
ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಶುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಒಂದು ಮಾಡು ಎರಡು ಮಾಡಬೇಡ ಮಾಡಬೇಡ ವರ್ಣವಿಶೇಷ |
ಒಂದು ರೂಪದಿಂದಿದೆ ಮೂರುಲೋಕದಲಿರುವ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿ ||೧೦೭||

ಏಕಂ ಕುರು ಮಾ ದ್ವೌ ಕುರು ಮಾ ಕುರು ವರ್ಣವಿಶೇಷಮ್ |

ಏಕೇನ ದೇವೇನ ಯೇನ ವಸತಿ ತ್ರಿಭುವನಂ ಏತದ್ ಅಶೇಷಮ್ ||೧೦೨||

ಏಕು ಕರೇ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಏಕುಕರೇ ಸೇನಾವನಾದಿವಜ್ಜೀವ-
ಜ್ಯಾತ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಮೇಕಂ ಕುರು | ಮಣ ಬಿಣ್ಣೆ ಕರಿ ಮಾ ದ್ವೌ ಕಾರ್ಪೀಃ | ಮಂ ಕರಿ ವಣ್ಣ ವಿಶೇಸು
ಮನುಷ್ಯ ಜಾತ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರಾದಿ ವರ್ಣಭೇದಂ ಮಾ ಕಾರ್ಪೀಃ, ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಇಕ್ಕ
ಇಂ ದೇವಇಂ ಏಕೇನ ದೇವೇನ ಅಭೇದನಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಶುದ್ಧೈಕಜೀವದ್ರವ್ಯೇಣ ಜೇಂ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ವಸಇ
ವಸತಿ | ಕಿಂ ಕೃತಂ | ತಿಹುಯಣು ತ್ರಿಭುವನಂ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಥೋ ಜೀವರಾಶಿಃ ಏಹು ಏಷಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಃ |
ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಃ | ಅಸೇಸು ಅಶೇಷಂ ಸಮಸ್ತ ಇತಿ | ತ್ರಿಭುವನಗ್ರಹಣೇನ ಇಹ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಥೋ ಜೀವರಾಶಿಗೃಹ್ಯತೇ
ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ತಥಾಹಿ | ಲೋಕಸ್ತಾವದಯಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವೈನಿರಂತರಂ ಭೃತ್ಸಿಷ್ಠತಿ | ಬಾದರೈಶ್ಚಾಧಾರವಶೇನ
ಕ್ಷಚಿತ್ ಕ್ಷಚಿದೇವ ತ್ರಸೈಃ ಕ್ಷಚಿದಪಿ | ತಥಾ ತೇ ಜೀವಾಃ ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕಪರಮಭಾವ- ಗ್ರಾಹಕೇಣ
ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯೇನ ಶಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪಾಸ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ ಏವ ಜೀವರಾಶಿಃ
ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕರ್ಮಕೃತ್ಸಿಷ್ಠತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶಕ್ತರೂಪೇಣ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಮಿತಿ ಭಣ್ಯತೇ,

ಗಾಥೆ - ೧೦೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ನೀನು [ಏಕು ಕರೇ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ
ಸೇನೆ, ವನಾದಿಗಳು ಏಕವಿವೇ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳನ್ನು ಒಂದು ಮಾಡು [ಮಣ
ಬಿಣ್ಣೆಕರಿ] ಜೀವಗಳನ್ನು ಎರಡು ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಮಾಡಬೇಡ, ಅದರಂತೆ [ವಣ್ಣ-ವಿಶೇಸು] ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಯ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರವೆಂಬ ವರ್ಣಭೇದ [ಮಂ ಕರಿ] ಮಾಡಬೇಡ, [ಜೇಂ]
ಏಕೆಂದರೆ [ತಿಹಂ ಯಣು ಏಹು ಅಸೇಸು] ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯು
[ಇಕ್ಕ ಇಂ ದೇವಇಂ] ಅಭೇದನಯದಿಂದ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ಜೀವದ್ರವ್ಯರೂಪದಿಂದ [ವಸಹ] ಇರುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ
ಜೀವತನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳ ಜಾತಿಯು ಒಂದು ಇದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೊದಲಂತೂ ಈ ಲೋಕವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ
ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದೆ. (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪೃಥ್ವೀಕಾಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜಲಕಾಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಗ್ನಿಕಾಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಾಯುಕಾಯ,
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿತ್ಯನಿಗೋದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇತರನಿಗೋದ ಮೊದಲಾದ ಈ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತ
ಲೋಕವು ನಿರಂತರ ತುಂಬಿಕೊಂಡುನಿಂತಿದೆ.) ಮತ್ತು ಆ ಆಧಾರವಶದಿಂದಿರುವ ಬಾದರ ಜೀವಗಳಿಂದ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ, ತ್ರಸ ಜೀವಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ,
(ಬಾದರ ಪೃಥ್ವೀಕಾಯ, ಬಾದರ ಜಲಕಾಯ, ಬಾದರ ಅಗ್ನಿಕಾಯ, ಬಾದರ ವಾಯುಕಾಯ, ಬಾದರ ನಿತ್ಯ
ನಿಗೋದ, ಬಾದರ ಇತರನಿಗೋದ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಇವೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ
ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಗಳಂತೂ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇವೆ, ಮತ್ತು ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುಂದ್ರಿಯ,
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ, ಮತ್ತು ತಿರ್ಯಂಚಗಳು ಇವು ಮಧ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಅಧೋಲೋಕ ಮತ್ತು
ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳು
ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ, ಭೋಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಭೋಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಜ

ಪರಮವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಭಣ್ಯತೇ, ಪರಮಶಿವ ಇತಿ ಚ | ತೇನೈವ ಕಾರಣೇನ ಸ ಏವ ಜೀವರಾಶಿಃ ಕೇಚನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಮಯಂ ಜಗದ್ವದಂತಿ, ಕೇಚನ ಪರಮವಿಷ್ಣುಮಯಂ ವದಂತಿ, ಕೇಚನ ಪುನಃ ಪರಮಶಿವಮಯಮಿತಿ ಚ | ಅತ್ರಾಹ ಶಿಷ್ಯಃ | ಯದ್ಯೇವಂಭೂತಂ ಜಗತ್ಸಮತಂ ಭವತಾಂ ತರ್ಹಿ ಪರೇಷಾಂ ಕಿಮಿತಿ ದೂಷಣಂ ದೀಯತೇ ಭವದ್ಭಿಃ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಯದಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಯವಿಭಾಗೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಪೇಕ್ಷಯಾ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತಮಾರ್ಗೇಣ ಮನ್ಯಂತೇ ತದಾ ತೇಷಾಂ ದೂಷಣಂ ನಾಸ್ತಿ, ಯದಿ ಪುನರೇಕಃ ಪುರುಷವಿಶೇಷೋ ವ್ಯಾಪೀ ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾಮಾಸ್ತಿತಿ ಮನ್ಯಂತೇ ತದಾ ತೇಷಾಂ ದೂಷಣಮ್ | ಕಸ್ಮಾದ್ ದೂಷಣಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಪ್ರಮಾಣಬಾಧಿತತ್ವಾತ್ ಸಾಧಕಪ್ರಮಾಣಪ್ರಮೇಯಚಿಂತಾ ತರ್ಕೇ ವಿಚಾರಿತಾ ತಿಷ್ಠತ್ಯತ್ರ ತು ನೋಚ್ಯತೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾದಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೦೭|| ಇತಿ ಷೋಡಶವರ್ಣಿಕಾಸುವರ್ಣದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಲಕ್ಷಣೇನ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಸಮಾನಾ ಭವಂತೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತಯಾ ತ್ರಯೋದಶಸೂತ್ರೈರಂತರ- ಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ | ಏವಂ ಮೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷಫಲಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿಪ್ರತಿಪಾದಕದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರಮಧ್ಯೇ ಚತುರ್ಭಿರಂತರಸ್ಥಲೈಃ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗಸರ್ವಜೀವಸಮಾನತಾ- ಪ್ರತಿಪಾದನಮುಖ್ಯತ್ವೇನೈಕಚಿತ್ಪಾರಿಂಶತ್ಸೂತ್ರೈಃ ಮಹಾಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ |

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಜ್ಞೇ ಸ್ಥಲಚರ ಮತ್ತು ನಭಚರ ಇವೆರಡು ಜಾತಿಯ ತಿರ್ಯಂಚವಿವೆ. ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರು ಮಧ್ಯಲೋಕದ ಎರಡೂವರೆ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ, ಬೇರೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಯಾದ ದೇವ-ದೇವಿಯರಿದ್ದಾರೆ, ಅನ್ಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲ, ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭವನವಾಸೀ ದೇವ ಹಾಗೂ ವ್ಯಂತರದೇವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಳುನರಕದ ನಾರಕೀ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯರಿದ್ದಾರೆ ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭವನವಾಸೀ, ವ್ಯಂತರದೇವ ಹಾಗೂ ಜ್ಯೋತಿಷದೇವ ಈ ಮೂರು ಜಾತಿಯ ದೇವ ಮತ್ತು ತಿರ್ಯಂಚಗಳಿವೆ. ಈ ರೀತಿ ತ್ರಿಸ ಜೀವಗಳು ಲೋಕದೊಳಗೆ ಕೆಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವೆ ಕೆಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ - ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಲೋಕವು ಜೀವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥಾವರವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕದ ಯಾವ ಭಾಗವೂ ಬರಿದಾಗಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥಾವರಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿವೆ.)

ಮತ್ತು ಆ ಜೀವಗಳು ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪವಿವೆ, ಅದರಿಂದ ಆ ಜೀವರಾಶಿಯು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಕೃತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ 'ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪ'ವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, 'ಪರಮವಿಷ್ಣು'ವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು 'ಪರಮಶಿವ'ವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಆ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನೇ ಕೆಲವರು 'ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಮಯ ಜಗತ್ತೆ'ಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು 'ಪರಮ ವಿಷ್ಣುಮಯ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು 'ಪರಮಶಿವಮಯ'ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ತಾವು ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಗತ್ತನ್ನು 'ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಮಯ', 'ಪರಮವಿಷ್ಣುಮಯ', 'ಪರಮ ಶಿವಮಯ'ವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ತಾವು ಅನ್ಯಮತವುಳ್ಳವರನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ :- ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತ ಮಾರ್ಗದ ಅನುಸಾರ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷವಿಶೇಷನನ್ನು ಜಗತ್ವ್ಯಾಪಿ, ಜಗತ್ಕರ್ತೃವಿನ ಹಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ 'ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸಪ್ತಾಧಿಕಶತಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತೇ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾಬಹಿ-
ಭೂರ್ತಾನ್ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಾನ್ ವಿಹಾಯ ಚೂಲಿಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ ಇತಿ |

ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ ಪರಮ-ಮುಣಿ ಪರ-ಸಂಸಗ್ನು ಚಯಂತಿ |

ಪರ-ಸಂಗಇ ಪರಮಪ್ಪಯಹ ಲಕ್ಷಹ ಚೇಣ ಚಲಂತಿ ||೧೦೮||

ಪರಂ ಜಾನಂತೋಽಪಿ ಪರಮಮುನಯಃ ಪರಸಂಸರ್ಗಂ ತ್ಯಜಂತಿ |

ಪರಸಂಗೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಲಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ಯೇನ ಚಲಂತಿ ||೧೦೮||

ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ
ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಜಾನಂತೋಽಪಿ | ಕೇ ತೇ | ಪರಮಮುಣಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರತಾಃ ಪರಮಮುನಯಃ |
ಕಿಂಕುರ್ವಂತಿ | ಪರಸಂಸಗ್ನು ಚಯಂತಿ ಪರಸಂಸರ್ಗಂ ತ್ಯಜಂತಿ ನಿಶ್ಚಯೇನಾಭ್ಯಂತರೇ ರಾಗಾದಿಭಾವಕರ್ಮ-
ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಶರೀರಾದಿನೋಕರ್ಮ ಚ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತಾಸಂವೃತನೋಽಪಿ
ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಭಣ್ಯತೇ | ತತ್ಸಂಸರ್ಗಂ ಪರಿಹರಂತಿ | ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಪರಸಂಸಗ್ನು ಇಂ (?) ಪೂರ್ವೋಕ್ತ-

ಅದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಬಾಧಿತವಿದೆ (ಯಾವನೋ
ಓರ್ವನು ಶುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧನಿಗೆ ಕರ್ತೃತನ, ಹರ್ತೃತನವು ಸಂಭವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ,
ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನು ಮೋಹದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಕರ್ತೃ-ಹರ್ತೃತನದ ಇಚ್ಛೆ ಸಂಭವಿಸುವ
ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅವನಂತೂ ನಿರ್ದೋಷನಿರುತ್ತಾನೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕರ್ತೃ-ಹರ್ತೃವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಲ್ಲಿ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿದೋಧ ಬರುತ್ತದೆ.) ಅದರ ಸಾಧಕ-ಬಾಧಕ ಪ್ರಮೇಯದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.
ಇದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹದಿನಾರಾಣೆ ಶುದ್ಧ ಚಿನ್ನದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಸ್ತ
ಜೀವಗಳು ಸಮಾನವಿವೇಯಿಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಹದಿಮೂರುದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಮಾಪ್ತ
ವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಎರಡನೇ
ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂತರಸ್ಥಲಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ, ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪಜ್ಞಾನ, ಪರಿಗ್ರಹ
ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳ ಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ನಲವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು
ಒಳಗೊಂಡ ಮಹಾಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ 'ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದುನೂರಾರು ಏಳು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ
ಬಹಿರ್ಭೂತವಾದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚೂಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ,-

ಪರಮಮುನಿಗಳು ಪರದ್ರವ್ಯ ತಿಳಿಯುತ ಪರಸಂಸರ್ಗ ತೊರೆವರು |

ಪರಸಹವಾಸದಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಚಲಿತರಾಗುವರು ||೧೦೮||

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರದ್ರವ್ಯಸಂಸರ್ಗೇಣ ಪರಮಪ್ಪಯಹಂ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಪರಮಸಮರಸೀಭಾವ-
ಪರಿಣತಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಸ್ಯ | ಕಥಂಭೂತಸ್ಯ | ಲಕ್ಷ್ಯಹಂ ಲಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ಧೈಯಭೂತಸ್ಯ ಧನುವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಪ್ರಸ್ತಾವೇ
ಲಕ್ಷ್ಯರೂಪಸ್ಯೈವ ಜೇಣ ಚಲಂತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಚಲಂತಿ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಸಮಾಧೇಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಚ್ಯುತಾ ಭವಂತೀತಿ |
ಅತ್ರ ಪರಮಧ್ಯಾನಾವಿಘಾತಕತ್ವಾನ್ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣಾಮಸ್ತತ್ಪರಿಣತಃ ಪುರುಷರೂಪೋ ವಾ
ಪರಸಂಸರ್ಗಸ್ಯಜನೀಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೮||

ಅಥ ತಮೇವ ಪರದ್ರವ್ಯಸಂಸರ್ಗತ್ಯಾಗಂ ಕಥಯತಿ-

ಜೋ ಸಮ-ಭಾವಹ ಬಾಹಿರಲು ತಿಂ ಸಹುಂ ಮಂ ಕರಿ ಸಂಗು |

ಚಿಂತಾ-ಸಾಯರಿ ಪಡಹಿ ಪರ ಅಣ್ಣು ವಿ ಡಜ್ಜ ಇ ಅಂಗು ||೧೦೯||

ಯಃ ಸಮಭಾವಾದ್ ಬಾಹ್ಯಃ ತೇನ ಸಹ ಮಾ ಕುರು ಸಂಗಮ್ |

ಚಿಂತಾಸಾಗರೇ ಪತಸಿ ಪರಂ ಅನ್ಯದಪಿ ದಹ್ಯತೇ ಅಂಗಃ ||೧೦೯||

ಯೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಸಮಭಾವಹಂ ಬಾಹಿರಲು ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಾದಿಸಮ-
ಭಾವಾನುಕೂಲವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಸಮ-
ಭಾವಭಾವ್ಯಃ | ತಿಂ ಸಹುಂ ಮಂ ಕರಿ ಸಂಗುತೇನ ಸಹ ಸಂಸರ್ಗಂ ಮಾ ಕುರು ಹೇ ಆತ್ಮನ್ | ಯತಃ ಕಿಮ್ |

ಗಾಥೆ - ೧೦೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪರಮ-ಮುಣಿ] ಪರಮ ಮುನಿಗಳು [ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ] ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು
ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಪರ-ಸಂಸಗ್ನು] ಪರದ್ರವ್ಯದ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು [ಚಯತಿ] ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ [ಜೇಣ]
ಏಕೆಂದರೆ [ಪರ-ಸಂಗಣಂ] ಪರದ್ರವ್ಯದ ಸಂಗದಿಂದ [ಲಕ್ಷ್ಯ ಹಂ] ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯನಾದ [ಪರಮಪ್ಪಯಹಂ]
ಪರಮಾತ್ಮಪದದಿಂದ [ಚಲಂತಿ] ಚಲಿತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ ಪರಮಮುನಿಗಳು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು
ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪರಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿನ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ
ಭಾವಕರ್ಮಗಳು, ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳು, ಶರೀರ ಮೊದಲಾದ ನೋಕರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು
ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತರಾದ ಅಸಂಯಮಿ ಜನರು ಇವೆಲ್ಲವು
ಪರದ್ರವ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಸಂಗತಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಧನುವಿದ್ಯೆಯ
ಅಭ್ಯಾಸದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೋದರೆ ಧನುರ್ಧಾರಿಯು ತನ್ನ ಗುರಿಯಿಂದ ಚಲಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ,
ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಗಳು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಧೈಯಭೂತ ಎಂದರೆ
ಒಂದು ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ
ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಿಂದ ಚಲಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ; ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವನು ಸಮಭಾವರಹಿತನಿಹನವನ ಸಂಗತಿ ಮಾಡಬೇಡ |

ತವ ಚಿಂತಾಸಾಗರದಿ ಬೀಳುವೆ ಮೇಣ್ಣೇಮದಿ ದೇಹದಹಿಪುದು ||೧೦೯||

ಚಿಂತಾಸಾಯರಿ ಪಡಹಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಕಲ್ಲೋಲರೂಪೇ ಚಿಂತಾಸಮುದ್ರೇ ಪತಸಿ | ಪರ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ | ಅಣ್ಣು ವಿ ಅನ್ಯದಪಿ ದೂಷಣಂ ಭವತಿ | ಕಿಮ್ | ಡಜ್ಜ ಇ ದಹ್ಯತೇ ವ್ಯಾಕುಲಂ ಭವತಿ | ಕಿಂ ದಹ್ಯತೇ | ಅಂಗು ಶರೀರಂ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತರಾಗಾದಿಸ್ವಕೀಯ-ಪರಿಣಾಮ ಏವ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತಪುರುಷಃ ಸೋಽಪಿ ಕಥಂಚಿತ್, ನಿಯಮೋ ನಾಸ್ತೀತಿ ||೧೦೯||

ಅಥೈತದೇವ ಪರಸಂಸರ್ಗದೂಷಣಂ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಸಮರ್ಥಯತಿ-

ಭಲ್ಲಾಹ ವಿ ಣಾಸಂತಿ ಗುಣ ಜಹ ಸಂಸಗ್ಗ ಖಿಲೇಹಿಂ |

ವಇಸಾಣರು ಲೋಹಹ ಮಿಲಿಲು ತೇಂ ಪಿಟ್ಟಿಯಇ ಘಣೇಹಿಂ ||೧೧೦||

ಭದ್ರಾಣಾಮಪಿ ನಸ್ಯಂತಿ ಗುಣಾಃ ಯೇಷಾಂ ಸಂಸರ್ಗಃ ಖಿಲೈಃ |

ವೈಶ್ವಾನರೋ ಲೋಹೇನ ಮಿಲಿತಃ ತೇನ ಪಿಟ್ಟಿತೇ ಘನೈಃ ||೧೧೦||

ಪರಮಧ್ಯಾನದ ವಿಘಾತಕವಿರುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಣಾಮರೂಪವು ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದ ಪುರುಷರೂಪದಂಥ ಪರಸಂಸರ್ಗವು ಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಅದೇ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡುವುದರ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೦೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! [ಜೋ] ಯಾರು [ಸಮ-ಭಾವಹಂ ಬಾಹಿರಲು] ಸಮಭಾವದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ [ತಿಂ ಸಹುಂ] ಅವರುಗಳ ಜತೆ [ಸಂಗು] ಸಹವಾಸ [ಮಂ ಕರಿ] ಮಾಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಜತೆ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ [ಚಿಂತಾ-ಸಾಯರಿ ಪಡಹಿ] ನೀನು ಚಿಂತೆಯರೂಪದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆ, [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಅಂಗು] ದೇಹವು ಕೂಡ [ಡಜ್ಜ ಇ] ಒಳಗೆ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುವಂಥ [ಅಣ್ಣು ವಿ] ಇತರ ಸಂಕಟವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ಯಾರು ಜೀವನ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಹಾನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಎಂದರೆ ಅನುಕೂಲ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್-ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪದ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಬಾಹ್ಯರಿದ್ದಾರೆ-ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಜತೆ ನೀನು ಸಂಸರ್ಗ ಮಾಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಜತೆ ಸಂಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಲ್ಲೋಲರೂಪದ ಚಿಂತಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆ. ಮತ್ತು ಶರೀರವು ಕೂಡ ನಿಯಮದಿಂದ ಆಕುಲವ್ಯಾಕುಲವಾಗುವಂಥ ದೋಷವು ಬಂದು ಬಿಡುವುದು.

ಹೇಗೆ ಅಗ್ನಿಲೋಹದ ಸಂಗ ಪಡೆದು ಘನದಿ ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು |

ಹಾಗೆ ದುಷ್ಟರ ಸಂಸರ್ಗದಿ ಶಿಷ್ಟರ ಗುಣಸಹ ನಾಶವಾಗುವವು ||೧೧೦||

ಭಲ್ಲಾಹಂ ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಭಲ್ಲಾಹಂ ವಿ ಭದ್ರಾಣಾಮಪಿ ಸ್ವಸ್ವಭಾವಸಹಿತಾನಾಮಪಿ ಣಾಸಂತಿ ಗುಣ
ನಸ್ಯಂತಿ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿಲಕ್ಷಣಗುಣಾಃ | ಯೇಷಾಂ ಕಿಮ್ | ಜಹಂ ಸಂಸಗ್ನಂ ಯೇಷಾಂ ಸಂಸರ್ಗಃ | ಕೈ
ಸಹ | ಖಲೇಹಿಂ ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೈರ್ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಕೀಯಬುದ್ಧಿದೋಷರೂಪೈಃ
ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಪರಿಣಾಮೈಃ ಖಲೈರ್ದುಃಖೈವ್ಯವಹಾರೇಣ ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತಪುರುಷೈಃ | ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ
ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ವಇಸಾಣರು ಲೋಹಹಂ ಮಿಲ್ಲಿಲು ವೈಶ್ವಾನರೋ ಲೋಹಮಿಲಿತಃ | ತೇಂ ತೇನ ಕಾರಣೇನ
ಪಿಟ್ಟಿಯಇಘ್ನೇಹಿಂ ಪಿಟ್ಟಿನಕ್ರಿಯಾಂ ಲಭತೇ | ಕೈಃ ಘನೈರಿತಿ | ಅತ್ರಾನಾಕುಲತ್ವಸೌಖ್ಯವಿಘಾತಕೋಯೇನ |
ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧಾದ್ಯಪಧ್ಯಾನಪರಿಣಾಮ ಏವ ಪರಸಂಸರ್ಗಸ್ವಾಭ್ಯಃ |
ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತು ಪರಪರಿಣತಪುರುಷ ಇತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೧೦||

ಅಥ ಮೋಹಪರಿತ್ಯಾಗಂ ದರ್ಶಯತಿ-

**ಜೋಇಯ ಮೋಹು ಪರಿಚ್ಛಿಯಹಿ ಮೋಹು ಣ ಭಲ್ಲು ಹೋಇ |
ಮೋಹಾಸತ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು ದುಕ್ಪು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ||೧೧೦||**

ವಿತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಸ್ವಕೀಯ
ಪರಿಣಾಮಗಳೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ 'ಪರದ್ರವ್ಯ'ವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಗಳ
ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತರಾದ ಪುರುಷರುಕೂಡ ಕಥಂಚಿತ್ ಪರವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು
ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಪರದ್ರವ್ಯದ ಸಂಸರ್ಗವು ದೋಷಯುಕ್ತವಿದೆಯೆಂಬ ಕಥನವನ್ನೇ ಈಗ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಇಸಾಣರು] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿಯು [ಲೋಹಹಂ ಮಿಲ್ಲಿಲು ತೇಂ]
ಲೋಹದೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ [ಘ್ನೇಹಿಂ] ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ [ಪಿಟ್ಟಿಯಇ] ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಅದೇ
ಪ್ರಕಾರ [ಖಲೇಹಿಂ ಜಹಂ ಸಂಸಗ್ನಂ] ದುಷ್ಟರ ಜತೆ ಯಾರದು ಸಂಸರ್ಗವಿದೆ ಅಂಥ [ಭಲ್ಲಾಹಂ ವಿ ಗುಣ
ಣಾಸಂತಿ] ಭದ್ರಪುರುಷರ ಗುಣಗಳು ಕೂಡ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸ್ವಸ್ವಭಾವಸಹಿತರಾದ ಭದ್ರ ಜೀವರುಗಳ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ವರೂಪವಾದಗುಣಗಳು
ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವಕೀಯಬುದ್ಧಿದೋಷರೂಪದ ದುಷ್ಟ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ
ಮೊದಲಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತರಾದಪುರುಷರ
ಜತೆಯ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಇದರ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಅಗ್ನಿಯು ಲೋಹದ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

**ಮೋಹವನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲೆ ಯೋಗಿ ಮೋಹವದು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ |
ಮೋಹಾಸಕ್ತ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ದುಃಖಸಹಿಸುತಿದೆ ನೋಡು ನೀನು ||೧೧೦||**

ಯೋಗೀನ್ ಮೋಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ ಮೋಹೋ ನ ಭದ್ರೋ ಭವತಿ |
ಮೋಹಾಸಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗದ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ||೧೧೧||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಮೋಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ ನಿರ್ಮೋಹಪರಮಾತ್ಮ-
ಸ್ವರೂಪಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಂ ಮೋಹಂ ತ್ಯಜ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಮೋಹು ಣ ಭಲ್ಲು ಹೋಇ ಮೋಹೋ ಭದ್ರಃ
ಸಮೀಚೀನೋ ನ ಭವತಿ | ತದಪಿ ಕಸ್ಮಾತ್ | ಮೋಹಾಸತ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು ಮೋಹಾಸಕ್ತಂ ಸಮಸ್ತಂ ಜಗತ್
ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತಂ ದುಃಖಂ ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖವಿಲಕ್ಷಣ-
ಮಾಕುಲತ್ವೋತ್ಪಾದಕಂ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯೇತಿ | ಅತ್ರಾಸ್ತಾಂ ತಾವದ್ ಬಹಿರಂಗಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದೌ ಪೂರ್ವಂ
ಪರಿತ್ಯಕ್ತೇ ಪುನರ್ವಾಸನಾವಶೇನ ಸ್ಮರಣರೂಪೋ ಮೋಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಸ್ವರೂಪಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ
ತತ್ಸಾಧಕಭೂತಶರೀರಂ ತಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಮಶನಪಾನಾದಿಕಂ ಯದ್‌ಗೃಹ್ಯಮಾಣಂ ತತ್ರಾಪಿ ಮೋಹೋ ನ
ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧೧||

ಅಥ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾ ಬಹಿರ್ಭೂತಮಾಹಾರಮೋಹವಿಷಯನಿರಾಕರಣಸಮರ್ಥನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕತ್ರಯ-
ಮಾಹ ತದ್ಯಥಾ-

ಅನಾಕುಲತೆಯರೂಪದ ಸುಖವನ್ನು ಘಾತಮಾಡುವಂಥ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ
ಭೋಗಗಳ ಇಚ್ಛೆಯರೂಪದ ನಿದಾನಬಂಧ ಮೊದಲಾದ ಅಪಧ್ಯಾನರೂಪದ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಪರಸಂಸರ್ಗವೇ
ತ್ಯಾಜ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಪರಪರಿಣತರಾದ ಪುರುಷರೇ ತಾಜ್ಯರಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮೋಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಮೋಹು] ಮೋಹವನ್ನು
[ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ] ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು ಏಕೆಂದರೆ [ಮೋಹು] ಮೋಹವು [ಭಲ್ಲು ಣ ಹೋಇ]
ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ; ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ [ಮೋಹಾಸತ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು] ಮೋಹಾಸಕ್ತವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ
ಜಗತ್ತು [ದುಃಖು ಸಹಂತಲು] ದುಃಖ ಸಹನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು [ಜೋಇ] ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ನಿರ್ಮೋಹವಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಭಾವನೆಯಿಂದ
ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದಂಥ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡು, ಏಕೆಂದರೆ ಮೋಹವು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿರ್ಮೋಹ
ನಾದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಮೋಹಾಸಕ್ತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ಅನಾಕುಲತೆಯು
ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆಕುಲತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕವಾದಂಥ ದುಃಖವನ್ನು
ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡು.

ಮೊದಲು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಶದಿಂದ ಸ್ಮರಣರೂಪದ
ಮೋಹವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ. ಆದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಆ ತಪಶ್ಚರಣೆಗೆ
ಸಾಧಕಭೂತವಾದ ಆ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ (ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ) ಕೂಡ ಅನ್ನಪಾನೀಯ

**ಕಾಊಣ ಣಗ್ಗರೂವಂ ಬೀಭಸ್ಸಂ ದಡ್ಡ-ಮಡಯ-ಸಾರಿಚ್ಛಂ |
ಅಹಿಲಸಸಿ ಕಿಂ ಣ ಲಜ್ಜಸಿ ಭಿಕ್ಷಾಫ ಭೋಯಣಂ ಮಿಟ್ಟಂ ||೧೧೧-೨||**

**ಕೃತ್ವಾ ನಗ್ಗರೂಪಂ ಬೀಭತ್ಸಂ ದಗ್ಧಮೃತಕಸದೃಶಮ್ |
ಅಭಿಲಷಸಿ ಕಿಂ ನ ಲಜ್ಜಸೇ ಭಿಕ್ಷಾಯಾಂ ಭೋಜನಂ ಮಿಷ್ಟಮ್ ||೧೧೧-೨||**

ಕಾಊಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಕಾಊಣ ಕೃತ್ವಾ | ಕಿಮ್ ಣಗ್ಗರೂವಂ ನಗ್ಗರೂಪಂ ನಿಗ್ರಂಥಂ ಜಿನರೂಪಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಬೀಭತ್ಸಂ (ಚ್ಛಂ?) ಭಯಾನಕಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ | ದಡ್ಡಮಡಯಸಾರಿಚ್ಛಂ ದಗ್ಧಮೃತಕಸದೃಶಮ್ | ಏವಂವಿಧಿಂ ರೂಪಂ ಧೃತ್ವಾ ಹೇ ತಪೋಧನ ಅಹಿಲಸಸಿ ಅಭಿಲಾಷಂ ಕರೋಷಿ ಕಿಂ ಣ ಲಜ್ಜಸಿ ಲಜ್ಜಾಂ ಕಿಂ ನ ಕರೋಷಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಾಣಃ ಸನ್ | ಭಿಕ್ಷಾಫ ಭೋಯಣಂ ಮಿಟ್ಟಂ ಭಿಕ್ಷಾಯಾಂ ಭೋಜನಂ ಮಿಷ್ಟಂ ಇತಿ ಮನ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ನಿತಿ | ಶ್ರಾವಕೇಣ ತಾವದಾಹಾರಾಭಯಭೈಷಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಾನಂ ತಾತ್ಪರ್ಯೇಣ ದಾತವ್ಯಮ್ | ಆಹಾರದಾನಂ ಯೇನ ದತ್ತಂ ತೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಸಾಧಕಂ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಭೇದಭಿನ್ನಂ ದ್ವಾದಶವಿಧಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ದತ್ತಂ ಭವತಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಲಕ್ಷಣಸಂಯಮಸಾಧಕಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ಥಿತಿಃ ಕೃತಾ ಭವತಿ | ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಂಭ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಭವಾಂತರ ಗತಿರಪಿ ದತ್ತಾ ಭವತಿ ಯದ್ಯಪ್ಯೇವಮಾದಿ- ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಂ ಚತುರ್ವಿಧದಾನಂ ಶ್ರಾವಕಾಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕತಪೋಧನೇನ ಬಹಿರಂಗಸಾಧನೀಭೂತಮಾಹಾರಾದಿಕಂ ಕಿಮಪಿ ಗೃಹ್ಯತಾಪಿ ಸ್ವಸ್ವಭಾವಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೋ ಮೋಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೧೧-೨||

ಅಥ-

ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಮೋಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿನ ಮೋಹ ತ್ಯಾಗದ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅತಿರಿಕ್ತವಾದ ಮೂರು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೧-೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ತಪೋಧನನೇ ! [ಬೀಭಸ್ಸಂ] ಭಯಾನಕ, [ದಡ್ಡ-ಮಡಯ-ಸಾರಿಚ್ಛಂ] ಸುಟ್ಟ ಶವದ ಸಮಾನವಾದ [ಣಗ್ಗರೂವಂ ಕಾಊಣ] ನಗ್ಗರೂಪವನ್ನು - ನಿಗ್ರಂಥ ಜಿನರೂಪವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ [ಭಿಕ್ಷಾಫ ಮಿಟ್ಟ ಭೋಯಣಂ] ಭಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾದ ಭೋಜನವು ದೊರಕಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ನೀನು [ಅಹಿಲಸಸಿ] ಅದರ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ [ಕಿಂ ಣ ಲಜ್ಜಸಿ] ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಹೇಗೆ ಎನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

**ಆ ಭಯಾನಕ ದಗ್ಧ ಮೃತಕ ಸಮಾನ ನಗ್ಗರೂಪವನು ಧರಿಸಿ |
ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡಲು ಮಿಷ್ಟ ಭೋಜನದಿ ನಿನಗೆ ಲಜ್ಜೆ ಹೇಗಾಗದು ||೧೧೧-೨||**

ಜಇ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಭೋ ಸಾಹೂ ಬಾರಹ-ವಿಹ-ತವಹಲಂ ಮಹಾ-ವಿಲುಲಂ |

ತೋ ಮಣ-ವಯಣೇ ಕಾವಿ ಭೋಯಣ-ಗಿದ್ದೀ ವಿವಜ್ಜೇಸು ||೧೧೧-೩||

ಯದಿ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಭೋ ಸಾಧೋ ದ್ವಾದಶವಿಧತಪಃ ಫಲಂ ಮಹದ್ವಿಪುಲಮ್ |

ತತಃ ಮನೋವಚನಯೋಃ ಕಾಯೇ ಭೋಜನಗೃದ್ಧಿಂ ವಿವರ್ಜಯಸ್ವ ||೧೧೧-೩||

ಜಇ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಯದಿ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಭೋ ಸಾಧೋ ದ್ವಾದಶವಿಧತಪಃಫಲಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಮಹದ್ವಿಪುಲಂ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗರೂಪಂ ತತಃ ಕಾರಣಾತ್ ವೀತರಾಗನಿಜಾನಂದೈಕಸುಖರಸಾಸ್ವಾದಾನುಭವೇನ ತೃಪ್ತೋಭೂತ್ವಾ ಮನೋವಚನಕಾಯೇಷು ಭೋಜನಗೃದ್ಧಿಂ ವರ್ಜಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೧೧-೩||

ಉಕ್ತಂ ಚ-

ಜೇ ಸರಸಿಂ ಸಂತುಟ್ಟ-ಮಣಿ ವಿರಸಿ ಕಸಾಲು ವಹಂತಿ |

ತೇ ಮುಣಿ ಭೋಯಣ-ಘಾರ ಗಣಿ ಣವಿ ಪರಮತ್ಪು ಮುಣಂತಿ ||೧೧೧-೪||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶ್ರಾವಕರಂತೂ ತಾತ್ಪರ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಹಾರ, ಅಭಯ, ಭೈಷಜ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಯಾರಿಗೆ ಆಹಾರದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅವರಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಭೇದದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಶ್ಚರಣದ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನಾಸ್ವರೂಪ ಸಂಯಮದ ಸಾಧಕವಾದಂಥದೇಹದ ಸ್ಥಿರತೆ ಕೂಡ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಂಭದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಮೋಕ್ಷಗತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ದಾನಗಳನ್ನು ಶ್ರಾವಕರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧಕರಾದಂಥ ತಪೋಧನರು ಬಹಿರಂಗಸಾಧನಭೂತವಾದ ಯಾವುದೇ ಆಹಾರ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಸ್ವಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮೋಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಭೋಜನದ ಆಸಕ್ತಿಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೧-೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಭೋ ಸಾಹೂ] ಎಲೈ ಸಾಧುವೇ ! [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು [ಮಹಾ-ವಿಲುಲಂ ಬಾರಹ-ವಿಹ-ತವಹಲಂ] ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ವಿಪುಲವಾದ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು [ಇಚ್ಛಿಸಿ] ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ [ತೋ] ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ನಿಜಾನಂದರೂಪವಾದ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದದ ಅನುಭವದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ [ಮಣ-ವಯಣೇ ಕಾವಿ] ಮನ, ವಚನ ಮತ್ತು ಕಾಯದಿಂದ

ನೀನೆಲೆ ಸಾಧು ಪನ್ನೆರಡುವಿಧ ತಪದ ವಿಪುಲಫಲವಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರೆ |

ಮನವಚನಕಾಯದಿ ಭೋಜನದ ಲೋಲುಪತೆಯನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದು ||೧೧೧-೩||

ಯಾವನು ಸರಸದಿ ಸಂತುಷ್ಟಮನ ವಿರಸದಿ ಕಷಾಯ ಮಾಡುವನು |

ಅವನು ಹದ್ದಿನಂತೆ ಭೋಜನಲೋಲುಪಿಯಿದ್ದು ಪರಮಾರ್ಥ ತಿಳಿಯನು ||೧೧೧-೪||

ಯೇ ಸರಸೇನ ಸಂತುಷ್ಟಮನಸಃ ವಿರಸೇ ಕಷಾಯಂ ವಹಂತಿ |

ತೇ ಮುನಯಃ ಭೋಜನಗೃಧ್ರಾಃ ಗಣಯ ನೈವ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮನ್ಯಂತೇ ||೧೧೧-೪||

ಚೇ ಇತ್ಯಾದಿ | ಚೇ ಸರಸಿಂ ಸಂತುಷ್ಟಮಣ ಯೇ ಕೇಚನ ಸರಸೇನ ಸರಸಾಹಾರೇಣ ಸಂತುಷ್ಟಮನಸಃ ವಿರಸಿ ಕಸಾಲು ವಹಂತಿ ವಿರಸೇ ವಿರಸಾಹಾರೇ ಸತಿ ಕಷಾಯಂ ವಹಂತಿ ಕುರ್ವಂತಿ ತೇ ತೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಃ ಮುಣಿ ಮುನಯಸ್ತು ಪೋಧನಾಃ ಭೋಜನಧಾರ ಗಣಿ ಭೋಜನವಿಷಯೇ ಗೃಧ್ರಸದೃಶಾನ್ ಗಣಯ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಇತ್ಥಂಭೂತಾಃ ಸಂತಃ ಣವಿ ಪರಮತ್ತು ಮುಣಂತಿ ನೈವ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಜಾನಂತೀತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಮಾಹಾರದಾನಾದಿಕಮೇವ ಪರಮೋ ಧರ್ಮಸ್ತೇನೈವ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಾರ್ವೇಣ ಪರಂಪರಯಾ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಂತೇ ಕಸ್ಮಾತ್ ಸ ಏವ ಪರಮೋ ಧರ್ಮ ಇತಿ ಚೇತ್, ನಿರಂತರವಿಷಯಕಷಾಯಾಧೀನತಯಾ ಆರ್ತರೌದ್ರ ಧ್ಯಾನರತಾನಾಂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಪರಮಧರ್ಮಸ್ಯಾವಕಾಶೋನಾಸ್ತೀತಿ | ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಪರಮಧರ್ಮರತ್ನೈಸ್ತಪೋಧನೈಸ್ತನ್ನಪಾನಾದಿವಿಷಯೇ ಮಾನಾಪಮಾನಸಮತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾಲಾಭೇನ ಸಂತೋಷಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ||೧೧೧-೪||

ಅಥ ಶುದ್ಧತೋಪಲಂಭಾಭಾವೇ ಸತಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಜೀವಾನಾಂ ವಿನಾಶಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ರೂವಿ ಪಯಂಗಾ ಸದ್ಧಿ ಮಯ ಗಯ ಘಾಸಹಿ ಕಾಸಂತಿ |

ಅಲಿಲುಲ ಗಂಧಇ ಮಚ್ಚ ರಸಿ ಕಿಮ್ ಅಣುರಾಲು ಕರಂತಿ ||೧೧೨||

[ಭೋಜನ-ಗಿದ್ಧಿ] ಭೋಜನದ ಲೋಲುಪತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೧-೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚೇ] ಯಾರು [ಸರಸಿಂ ಸಂತುಷ್ಟ-ಮಣ] ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು [ವಿರಸಿ ಕಸಾಲು ವಹಂತಿ] ನೀರಸವಾದ ಆಹಾರದಿಂದ ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ [ತೇ ಮುಣಿ] ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ತಪೋಧನರು [ಭೋಜನ-ಘಾರ] ಭೋಜನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೃಧ್ರ ಪಕ್ಷಿಯಹಾಗೆ ಲೋಲುಪಿಗಳಿದ್ದಾರೆ [ಗಣಿ] ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮುನಿಗಳು [ಪರಮತ್ತು ಣವಿ ಮುಣಂತಿ] ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಆಹಾರ ದಾನಾದಿಗಳೇ ಪರಮಧರ್ಮವಿದೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಹಿತ ಆಹಾರದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಅದೇ ಪರಮ ಧರ್ಮವಿದೆ. ಗೃಹಸ್ಥರು ನಿರಂತರ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ಆಧೀನರಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರ ಧ್ಯಾನಗಳಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪದ ಪರಮ ಧರ್ಮದ್ದಂತೂ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಶುಭೋಪಯೋಗದೇ ಮುಖ್ಯತೆಯಿದೆ. ಇನ್ನು

ರೂಪದಿ ಪತಂಗ ಶಬ್ದದಿ ಮೃಗ ಸ್ಪರ್ಶದಿ ಗಜ ನಾಶಮಪ್ಪವು |

ಆ ಪರಿಮಳದಿ ದುಂಬಿ ರಸದಿ ಮೀನು ಅನುರಾಗವೇಕೆ ಮಾಳ್ವುದು ||೧೧೨||

ರೂಪೇ ಪತಂಗಾಃ ಶಬ್ದೇ ಮೃಗಾಃ ಗಜಾಃ ಸ್ಪರ್ಶೈಃ ನಶ್ಯಂತಿ |

ಅಲಿಕುಲಾನಿ ಗಂಧೇನ ಮತ್ಸ್ಯಾಃ ರಸೇ ಕಿಂ ಅನುರಾಗಂ ಕುರ್ವಂತಿ ||೧೧೧||

ರೂಪಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ರೂಪೇ ಸಮಾಸಕ್ತಾಃ ಪತಂಗಾಃ ಶಬ್ದೇ ಮೃಗಾಃ ಗಜಾಃ ಸ್ಪರ್ಶೈಃ ಗಂಧೇನಾಲಿಕುಲಾನಿ ಮತ್ಸ್ಯಾರಸಾಸಕ್ತಾ ನಶ್ಯಂತಿ ಯತಃಕಾರಣಾತ್ ತತಃ ಕಾರಣಾತ್ಯಥಂ ತೇಷು ವಿಷಯೇಷ್ವನುರಾಗಂ ಕುರ್ವಂತೀತಿ | ತಥಾಹಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಕಾಂಕ್ಷಾಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಾಪಧ್ಯಾನವಿಕಲ್ಪೈ ರಹಿತಃ ಶೂನ್ಯಃ ಸ್ಪರ್ಶನಾದೀಂದ್ರಿಯ-ಕಷಾಯಾತೀತನಿದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನೃಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸಂಜಾತವೀತರಾಗ-ಪರಮಾಹ್ಲಾದೈಕಲಕ್ಷಣಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದೇನ ಪೂರ್ಣಕಲಶವದ್ಭರಿತಾವಸ್ಥಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸ್ಯೋತ್ಪಾದಕಃ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಸ್ವಭಾವೋ ಯೋಽಸಾವೇವಂಭೂತಃ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಃ ತದ್ಭವನಾರಹಿತಾ ಜೀವಾಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷವಶೀಕೃತಾ ನಶ್ಯಂತೀತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಥಂ ತತ್ರಾಸಕ್ತಿಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ತೇ ವಿವೇಕಿನ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಪತಂಗಾದಯ ಏಕೈಕವಿಷಯಾಸಕ್ತಾ ನಷ್ಟಾಃ, ಯೇ ತು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಮೋಹಿತಾಸ್ತೇ ವಿಶೇಷೇನ ನಶ್ಯಂತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧೧||

ಅಥ ಲೋಭಕಷಾಯದೋಷಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ಪರಮಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ರತರಾದ ತಪೋಧನರಂತೂ ಅನ್ನ-ಪಾನೀಯ, ಮಾನ-ಅವಮಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಯಥಾ ಲಾಭದಿಂದ ಸಂತೋಷ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅಭಾವವಾದರೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳ ವಿನಾಶ ವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ರೂಪಿ ಪಯಂಗಾ] ರೂಪದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪತಂಗವು ಆಸಕ್ತವಿದೆ, [ಸದ್ಧಿ ಮಯ] ಶಬ್ದದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳು ಆಸಕ್ತವಿವೆ, [ಫಾಸಹಿ ಗಯ] ಸ್ಪರ್ಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆನೆಯು ಆಸಕ್ತವಿದೆ, [ಗಂಧಇಂ ಅಲಿಲುಲ] ಗಂಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಂಬಿಗಳು ಆಸಕ್ತವಿವೆ ಮತ್ತು [ರಸಿ ಮಚ್ಚ] ರಸದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳು ಆಸಕ್ತವಿದ್ದು [ಣಾಸಂತಿ] ಪ್ರಾಣಿಗಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಂದ ಮೇಲೆ [ಕಿಮ್ ಅಣುರಾಲು ಕರಂತಿ] ವಿವೇಕಿ ಪುರುಷರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇಕೆ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ? (ರೂಪದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಪತಂಗ ಹುಳುಗಳು ದೀವಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮರಣಹೊಂದುತ್ತವೆ, ಶಬ್ದದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಜಿಂಕೆಗಳು ವ್ಯಾಧನ ಬಾಣದಿಂದ ಹತವಾಗುತ್ತವೆ, ಸ್ಪರ್ಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಆನೆಗಳು ಬಂಧನಕೊಳ್ಳಗಾಗುತ್ತವೆ, ಗಂಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ದುಂಬಿಗಳು ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ರಸದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಮೀನುಗಳು ಬೆಸ್ತನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಆಸಕ್ತವಾದ ಜೀವಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಂದ ಮೇಲೆ ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದವರ ಸಲುವಾಗಿ ಏನು ಹೇಳುವುದು ? ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿವೇಕವುಳ್ಳವರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬಾರದು.)

ಜೋಇಯ ಲೋಹು ಪರಿಚ್ಚಯಹಿ ಲೋಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ |

ಲೋಹಾಸತ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ||೧೧೩||

ಯೋಗಿನ್ ಲೋಭಂ ಪರಿತ್ಯಜ ಲೋಭೋ ನ ಭದ್ರಃ ಭವತಿ |

ಲೋಭಾಸಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗದ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ||೧೧೩||

ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಲೋಭಂ ಪರಿತ್ಯಜ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಲೋಭೋ ಭದ್ರಃ ಸಮೀಚೀನೋ ನ ಭವತಿ | ಲೋಭಾಸಕ್ತಂ ಸಮಸ್ತಂ ಜಗದ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯೇತಿ | ತಥಾಹಿ-ಲೋಭಕಷಾಯವಿಪರೀತಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಾದ್ವಿಪರೀತಂ ಲೋಭಂ ತ್ಯಜ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ ನಿರ್ಲೋಭಪರಮಾತ್ಮ-ಭಾವನಾರಹಿತಾ ಜೀವಾ ದುಃಖಮುಪಭುಂಚಾನಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತೀತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೧೩||

ಅಥಾಮುಮೇವ ಲೋಭಕಷಾಯದೋಷಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಂತೇನ ಸಮರ್ಥಯತಿ-

ತಲಿ ಅಹಿರಣಿ ವರಿ ಘನವಡಣು ಸಂಡಸ್ಸಯ ಲುಂಚೋಡು |

ಲೋಹಹ ಲಗ್ಗಿವಿ ಹುಯವಹಹ ಪಿಕ್ಕು ಪಡಂತಲು ತೋಡು ||೧೧೪||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ಅಪಧ್ಯಾನದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ-ಶೂನ್ಯ, ಸ್ಪರ್ಶನಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಅತೀತನಾದಂಥ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣೆರೂಪದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಆಹ್ಲಾದವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಸುಖಾಮೃತ ರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಎಂದರೆ ಅಂಚುಮಟ ತುಂಬಿತುಳುಕುವ ಕಲಶದ ಹಾಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯಕ್ತರೂಪಕಾರ್ಯ ಸಮಯಸಾರದ ಉತ್ಪಾದಕವಾದಂಥ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಕಾರಣ ಸಮಯಸಾರದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಮತ್ತು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯ ವಶವರ್ತಿಯಾದ ಜೀವರುಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಪತಂಗ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳು ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆಂದ ಮೇಲೆ ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತರಾಗಿರುವವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಲೋಭಕಷಾಯದ ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಲೋಹು ಪರಿಚ್ಚಯಹಿ] ಲೋಭವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು, ಏಕೆಂದರೆ [ಲೋಹು] ಲೋಭವು [ಭಲ್ಲಲು ಣ ಹೋಇ] ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ,

ಲೋಭವನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲೆ ಯೋಗಿ ಲೋಭವದು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ |

ಲೋಭಾಸಕ್ತ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ದುಃಖಸಹಿಸುತಿದೆ ನೋಡು ನೀನು ||೧೧೩||

ತಲದಲಡಿಗಲ್ಲು ಮೇಲೆ ಘನದೇಟು ಮೇಣಿಕ್ಕುಳದಿ ಎಳೆಯುವುದು |

ಆ ಲೋಹದ ಸಂಬಂಧ ಪಡೆದಗ್ನಿ ಸಹಿಸುವ ದುಃಖ ನೀ ನೋಡು ||೧೧೪||

ತಲೆ ಅಧಿಕರಣಂ ಉಪರಿ ಘನಪಾತನಂ ಸಂದಶ ಕಲುಂಚನಮ್ |

ಲೋಹಂ ಲಗಿತ್ವಾ ಹುತವಹಸ್ಯ ಪಸ್ಯ ಪತತ್ ತ್ರೋಟನಮ್ ||೧೧೧||

ತಲೇ ಅಧಸ್ತನಭಾಗೇಽಧಿಕರಣಸಂಜ್ಞೋಪಕಾರಣಂ ಉಪರಿತನಭಾಗೇ ಘನಘಾತಪಾತನಂ ತಥೈವ ಸಂಡಸಕಸಂಜ್ಞೇನೋಪಕರಣೇನ ಲುಂಚನಮಾಕರ್ಷಣಮ್ | ಕೇನ | ಲೋಹಪಿಂಡನಿಮಿತ್ತೇನ | ಕಸ್ಯ | ಹುತ-ಭುಜೋಽಗ್ನೇಃ ತ್ರೋಟನಂ ಖಂಡನಂ ಪತಂತ ಪಶ್ಯೇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಯಥಾ ಲೋಹಪಿಂಡ-ಸಂಸರ್ಗಾದಗ್ನಿರಜ್ಞಾನಿಲೋಕಪೂಜ್ಯಾಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ದೇವತಾ ಪಿಟ್ಟನಕ್ರಿಯಾಂ ಲಭತೇ ತಥಾ ಲೋಭಾದಿಕಷಾಯಪರಿಣತಿ-ಕಾರಣಭೂತೇನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಶರೀರಸಂಬಂಧೇನ ನಿರ್ಲೋಭಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾ ರಹಿತೋ ಜೀವೋ ಘನಘಾತಸ್ಥಾನೀಯಾನಿ ನಾರಕಾದಿದುಃಖಾನಿ ಬಹುಕಾಲಂ ಸಹತ ಇತಿ ||೧೧೧||

ಅಥ ಸ್ನೇಹಪರಿತ್ಯಾಗಂ ಕಥಯತಿ-

ಜೋಇಯ ನೇಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ ನೇಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ |

ನೇಹಾಸತ್ಥಲು ಸಯಲು ಜಗು ದುಕ್ಪು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ||೧೧೨||

[ಲೋಹಾಸತ್ಥಲು ಸಯಲು ಜಗು] ಲೋಭದಿಂದ ಆಸಕ್ತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು [ದುಕ್ಪು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ] ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ಲೋಭಕಷಾಯದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಲೋಭವನ್ನು ನೀನು ಬಿಡು, ಏಕೆಂದರೆ ನಿರ್ಲೋಭನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾದಜೀವರುಗಳು ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಲೋಭಕಷಾಯದ ದೋಷವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಲೋಹಹಂ ಲಗ್ನಿವಿ] ಲೋಹದ ಸಂಬಂಧ ಪಡೆದು ಲೋಹದ ಗುಂಡಿನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ [ಹುಯವಹಹಂ] ಅಗ್ನಿಗೆ [ತಲಿ ಅಹಿರಣಿ ವರಿ ಘನವಡಣು] ಕೆಳಗಿರಿಸಿದ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಸುತ್ತಿಗೆಯ ಏಟು ಮತ್ತು [ಸಂಡಸ್ಸಯ ಲುಂಚೋಡು] ಇಕ್ಕುಳದಿಂದ ಎಳೆಯುವುದು, [ತೋಡು] ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ತುಂಡಾಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ [ಪಡಂತಲು ಪಿಕ್ಪು] ಕಷ್ಟವಾಗುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಹದ ಗುಂಡಿನ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಯಾವುದು ಅಜ್ಞಾನೀ ಜನರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದೇವವಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಭ ಮೊದಲಾದ ಕಷಾಯಪರಿಣತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಿರ್ಲೋಭ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ಸುತ್ತಿಗೆಯ ಏಟಿನಂತೆ ನರಕ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿನ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅಧಿಕ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ನೇಹವನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲೆಯೋಗಿ ನೇಹವದು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ .

ಸ್ನೇಹಾಸಕ್ತ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ದುಃಖ ಸಹಿಸುತ್ತಿದೆ ನೋಡು ನೀನು ||೧೧೨||

ಯೋಗಿನ್ ಸ್ನೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ ಸ್ನೇಹೋ ನ ಭದ್ರೋ ಭವತಿ |

ಸ್ನೇಹಾಸಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗದ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ||೧೧೦||

ರಾಗಾದಿಸ್ನೇಹಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇ ವೀತರಾಗಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಧ್ಯಾನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಪರಿತಂ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಸ್ನೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಸ್ನೇಹೋ ಭದ್ರಃ ಸಮೀಚೀನೋ ನ ಭವತಿ | ತೇನ ಸ್ನೇಹೇನಾಸಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗನ್ನಿಸ್ನೇಹಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತಂ ವಿವಿಧಶಾರೀರಮಾನಸರೂಪಂ ಬಹುದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯೇತಿ | ಅತ್ರ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ಮುಕ್ತಾ ತತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದೌ ಸ್ನೇಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಉಕ್ತಂ ಚ-‘ತಾವದೇವ ಸುಖೀ ಜೀವೋ ಯಾವನ್ನ ಸ್ನಿಹ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ | ಸ್ನೇಹಾನುವಿದ್ಧಹೃದಯಂ ದುಃಖಮೇವ ಪದೇ ಪದೇ ||’ ||೧೧೦||

ಅಥ ಸ್ನೇಹದೋಷಂ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ದೃಢಯತಿ-

ಜಲಸಿಂಚಣು ಪಯ-ಣಿದ್ವಲಣು ಪುಣು ಪುಣು ಪೀಲಣ-ದುಕ್ಪು |

ಣೇಹಹ ಲಗ್ನಿವಿ ತಿಲ-ಣಿಯರು ಜಂತಿ ಸಹಂತಲು ಪಿಕ್ಪು ||೧೧೧||

ಈಗ ಸ್ನೇಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಣೇಹು] ಸ್ನೇಹವನ್ನು [ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏಕೆಂದರೆ [ಣೇಹು] ಸ್ನೇಹವು [ಭಲ್ಲಣು ಣ ಹೋಇ] ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ [ಣೇಹಾಸಕ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು] ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಆಸಕ್ತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು [ದುಕ್ಪು ಸಹಂತಲು ಚೋಇ] ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ರಾಗಾದಿಗಳ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದಂಥ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದಿಂದ ವಿಪರಿತವಾದಂಥ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ನೀನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು, ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ನೇಹವು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ನಿಸ್ಸೇಹನಾದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಅಧಿಕ ದುಃಖ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ, ಇತರೆಡೆಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜೀವವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥದ ಕುರಿತು ಸ್ನೇಹ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸುಖಿಯಿದೆ. ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವಿದ್ಧವಾದ-ಸ್ನೇಹಯುಕ್ತವಾದ ಹೃದಯವು ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಜಲ ಸೇಚನ ಪದನಿದರ್ಲನ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪೀಡನದುಃಖವನು |

ತಿಲನಿಕರ ನೇಹನಿಮಿತ್ರ ಯಂತ್ರದಿ ಸಹಿಸುವುದನು ನೋಡು ನೀನು ||೧೧೧||

ಜಲಸಿಂಚನ ಪಾದನಿರ್ದಲನಂ ಪುನಃಪುನಃ ಪೀಡನದುಃಖಮ್ |

ಸ್ನೇಹಂ ಲಗ್ನಿತ್ವಾ ತಿಲನಿಕರಂ ಯಂತ್ರೇಣ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ||೧೧೬||

ಜಲಸಿಂಚನಂ ಪಾದನಿರ್ದಲನಂ ಪುನಃಪುನಃ ಪೀಡನದುಃಖಂ ಸ್ನೇಹನಿಮಿತ್ತಂ ತಿಲನಿಕರಂ ಯಂತ್ರೇಣ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯೇತಿ | ಅತ್ರವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಮಸೇವಮಾನಾ ಅಜಾನಂತೋ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಬಲೇನ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತೇನಾಭಾವಯಂತಶ್ಚ ಜೀವಾ ಮಿಥ್ಯಾಮಾರ್ಗಂ ರೋಚಮಾನಾಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಸಕ್ತಾಃ ಸಂತೋ ನರನಾರಕಾದಿಗತಿಷು ಯಂತ್ರಪೀಡನಕ್ರಕಚವಿದಾರಣಶೂಲಾರೋಹಣಾದಿ ನಾನಾ ದುಃಖಂ ಸಹಂತ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧೬||

ಉಕ್ತಂ ಚ-

ತೇ ಜಿಯ ಧನ್ಯಾ ತೇ ಜಿಯ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ತೇ ಜಿಯಂತು ಜಿಯ-ಲೋಖ |

ವೋದ್ವಹ-ದಹಮ್ನಿ ಪಡಿಯಾ ತರಂತಿ ಜೇ ಚೇವ ಲೀಲಾಖ ||೧೧೭||

ತೇ ಚೈತ್ರ ಧನ್ಯಾಃ ತೇ ಚೈತ್ರ ಸತ್ಪುರುಷಾಃ ತೇ ಜೀವಂತು ಜೀವಲೋಕೇ |

ಯೌವನದ್ರಹೇ ಪತಿತಾಃ ತರಂತಿ ಯೇ ಚೈವ ಲೀಲಯಾ ||೧೧೭||

ತೇ ಚೈವ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಚೈವ ಸತ್ಪುರುಷಾಸ್ತೇ ಜೀವಂತು ಜೀವಲೋಕೇ | ತೇ ಕೇ | ವೋದ್ವಹಶಬ್ದೇನ ಯೌವನಂ ಸ ಏವ ದ್ರಹೋ ಮಹಾಹೃದಸ್ತತ್ರ ಪತಿತಾಃ ಸಂತಸ್ತರಂತಿ ಯೇ ಚೈವ | ಕಯಾ | ಲೀಲಯೇತಿ |

ಈಗ ಸ್ನೇಹದ ದೋಷವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೃಢ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತಿಲ-ನಿಯರು] ಹೇಗೆ ತಿಲಸಮೂಹವು [ಣೇಹಹಂ ಲಗ್ನಿವಿ] ಸ್ನೇಹದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ (ಸ್ನಿಗ್ಧತೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ) [ಜಲಸಿಂಚನ] ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಯುವುದು, [ಪಯ-ನಿರ್ದಲನ] ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿಯುವುದು, [ಜಂತಿ] ಗಾಣದಲ್ಲಿ [ಪುಣು ಪುಣು] ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ [ಪೀಲಣ-ದುಕ್ತು] ಅರೆದು ಹಿಂಡುವ ದುಃಖ [ಸಹಂತಲು ಪಿಕ್ತು] ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸೇವಿಸದಂಥ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಂಥ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಭಾವಿಸದಂಥ ಜೀವರುಗಳು ಮಿಥ್ಯಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಮಾಡುತ್ತ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗುತ್ತ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳೊಳಗೆ ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡುವುದು ಕರಗಸದಿಂದ ಸೀಳುವುದು ಮತ್ತು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ,-

ಅವರೆ ಧನ್ಯರವರೆ ಸತ್ಪುರುಷರವರೆ ಜೀವಲೋಕದಿ ಜೀವಿಪರು |

ಯೌವನ ಕೊಳದಲಿ ಪತಿತರಿದ್ವರು ಲೀಲೆಯಿಂದೀಚಿ ಹೋಗುವರು ||೧೧೭||

ಅತ್ರ ವಿಷಯಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪಸ್ನೇಹಜಲಪ್ರವೇಶರಹಿತೇನ ಸಮ್ಯಗ್‌ಶ್ವನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಮೂಲ್ಯರತ್ನಭಾಂಡಪೂರ್ಣೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಪೋತೇನ ಯೌವನಮಹಾಹೃದಯಂ ಯೇ ತರಂತಿ ತ ಏವ ಧನ್ಯಾಸ್ತ ಏವ ಸತ್ತುರುಷಾ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೧೧೭||

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ವಿಸ್ತರೇಣ-

ಮೋಕ್ಷು ಜಿ ಸಾಹಿಲು ಜಿಣವರಹಿ ಛಂಡಿವಿ ಬಹು-ವಿಹು ರಜ್ಜು |

ಭಿಕ್ಷು-ಭರೋಡಾ ಜೀವ ತುಹು ಕರಹಿ ಣ ಅಪ್ಪಲು ಕಜ್ಜು ||೧೧೧೮||

ಮೋಕ್ಷಃ ಏವ ಸಾಧಿತಃ ಜಿನವರೈಃ ತಕ್ತ್ವಾ ಬಹುವಿಧಂ ರಾಜ್ಯಮ್ |

ಭಿಕ್ಷಾಭೋಜನ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕರೋಷಿ ನ ಆತ್ಮೀಯಂ ಕಾರ್ಯಮ್ ||೧೧೧೮||

ಮೋಕ್ಷು ಜಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಮೋಕ್ಷು ಜಿ ಸಾಹಿಲು ಮೋಕ್ಷಏವ ಸಾಧಿತಃ ನಿರವಶೇಷನಿರಾಕೃತಕರ್ಮಮಲಕಲಂಕಸ್ಯಾತ್ಮನಃ ಆತ್ಯಂತಿಕಸ್ವಾಭಾವಿಕಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಸ್ವದಮವಸ್ಥಾಂತರಂ

ಗಾಥೆ - ೧೧೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತೇ ಜಿಯ ಧಣ್ಣಾ] ಅವರೇ ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ [ತೇ ಜಿಯ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ] ಅವರೇ ಸತ್ತುರುಷರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಜಿಯ-ಲೋಏ ತೇ ಜಿಯಂತು] ಈ ಜೀವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ [ಜೀ ಜೀವ] ಯಾರು [ವೋದ್ಧಹ-ದಹಮ್ಮಿ] ಯೌವನರೂಪದ ಮಹಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ [ಪಡಿಯಾ] ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಲೀಲಾಏ ತರಂತಿ] ಲೀಲಾಮಾತ್ರವಾಗಿಯೇ ಈಜಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವಿಷಯಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ರೂಪವಾದ ಆ ಸ್ನೇಹರೂಪದ ಜಲದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್‌ಶ್ವನ, ಸಮ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರರೂಪದ ಅಮೌಲ್ಯರತ್ನಗಳ ಡಬ್ಬದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯ ರೂಪದ ಉಗಿಹಡಗಿನಿಂದ ಯೌವನರೂಪದ ಮಹಾಸರೋವರವನ್ನು ಯಾರು ಈಜಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಸತ್ತುರುಷರಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಅಧಿಕ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಣವರಹಿಂ] ಜಿನೇಶ್ವರ ದೇವರು [ಬಹು-ವಿಹು ರಜ್ಜು] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ರಾಜ್ಯ ವೈಭವವನ್ನು [ಛಂಡಿವಿ] ತ್ಯಜಿಸಿ [ಮೋಕ್ಷು ಏ] ಒಂದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ [ಸಾಹಿಲು] ಸಾಧ್ಯಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ- ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಭಿಕ್ಷು ಭರೋಡಾ ಜೀವ] ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತುಹು] ನೀನು [ಅಪ್ಪಲು ಕಜ್ಜು] ಆತ್ಮೀಯ ಕಾರ್ಯ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು [ಣ ಕರಹಿ] ಏಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ?

ಮೋಕ್ಷವನೆ ಸಾಧಿಸಿದರು ಜಿನವರರು ಬಹುವಿಧರಾಜ್ಯವನು ತೊರೆದು |

ಭಿಕ್ಷಾಭೋಜನದಲೆ ಜೀವ ನಿನ್ನಕಾರ್ಯವನೇಕೆ ಮಾಡಲಾರೆ ||೧೧೧೮||

ಮೋಕ್ಷಃ ಸ ಸಾಧಿತಃ | ಕೈಃ | ಜಿಣವರಹಿಂ ಜಿನವರೈಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಭಂಡಿವಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ | ಕಿಮ್ | ಬಹುರಜ್ಜು | ಸಪ್ತಾಂಗರಾಜ್ಯಮ್ | ಕೇನ | ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಬಲೇನ | ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭಿಕ್ಷುಭರೋಡಾ ಜೀವ ಭಿಕ್ಷುಭೋಜನಹೇ ಜೀವ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಕರಹಿ ಣ ಅಪ್ಪಲು ಕಜ್ಜು ಕಿಂ ನ ಕರೋಷಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಕಾರ್ಯಮಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟತಪಶ್ಚರಣಂ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೧೦೮||

ಅಥ ಹೇ ಜೀವ ತ್ವಮಪಿ ಜಿನಭಟ್ಟಾರಕವದಷ್ಟಕರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನಂ ಕೃತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಂ ಗಚ್ಛೇತಿ ಸಂಬೋಧಯತಿ-

ಪಾವಹಿ ದುಕ್ಛು ಮಹಂತು ತುಹ ಜಿಯ ಸಂಸಾರಿ ಭಮಂತು |

ಅಟ್ಟ ವಿ ಕಮ್ ಇ ಣಿದ್ಧ ಲಿವಿ ವಚ್ಛಹಿ ಮುಕ್ಛು ಮಹಂತು ||೧೧೦೯||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜಿನೇಶ್ವರದೇವರು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಸಪ್ತಾಂಗವುಳ್ಳ ರಾಜವೈಭವವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಕರ್ಮಮಲರೂಪದ ಕಲಂಕವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಸ್ಥಾನ ಭೂತವಾದ ಯಾವ ಅವಸ್ಥಾಂತರವಿದೆ ಸಂಸಾರ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಿದೆ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುವಂಥ ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ?

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ವಿತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ವಿಶಿಷ್ಟ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಕೂಡ ಜಿನ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಹಾಗೆ ಎಂಟುಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗೆಂದು ಈಗ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಸಂಸಾರಿ ಭಮಂತು] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ [ಮಹಂತು ದುಕ್ಛು ಪಾವಹಿ] ಮಹಾನ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ, ಆದುದರಿಂದ (ಅಟ್ಟ ವಿ ಕಮ್ ಇಂ) ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಣಿದ್ಧಲಿವಿ] ನಾಶಮಾಡಿ [ಮಹಂತು ಮುಕ್ಛು] ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು [ವಚ್ಛಹಿ] ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ವಿಪರೀತನಾದಂಥ ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವವೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದದಿಂದ

ಮಹಾದುಃಖಪಡೆದಿರುವೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತೆಲೆ ಜೀವ ನೀ |

ಮಹಾಮೋಕ್ಷವನೆ ಪಡೆಯೀಗ ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ||೧೧೦೯||

ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ದುಃಖಂ ಮಹತ್ ತ್ವಂ ಜೀವ ಸಂಸಾರೇ ಭ್ರಮನ್ |

ಅಷ್ಟಾಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿರ್ದಲ್ಯ ವ್ರಜ ಮೋಕ್ಷಂ ಮಹಾಂತಮ್ ||೧೧೯||

ಪಾವಹಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಪಾವಹಿ ದುಕ್ಕು ಮಹಂತು ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ದುಃಖಂ ಮಹದ್ರೂಪಂ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಸಂಸಾರಿ ಭ್ರಮಂತು ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಂಸಾರವಿಪರೀತಶುದ್ಧಾತ್ಮವಿಲಕ್ಷಣಂ ದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ - ಕಾಲಭವಭಾವಪಂಚಭೇದಭಿನ್ನಂ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮನ್ | ತಸ್ಮಾತ್ತಿಂ ಕುರು | ಅಟ್ಟ ವಿ ಕಮ್ಮಂ ಇಂ ನಿದ್ಧಲಿವಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಂಭಲೇನಾಷ್ಟಾಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿರ್ಮೂಲ್ಯ ವಚ್ಚಹಿ ವ್ರಜ | ಕಿಮ್ | ಮುಕ್ಕು ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಲಕ್ಷಣಂ ಮೋಕ್ಷಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿ' ಕಥಂಭೂತಂ ಮೋಕ್ಷಮ್ | ಮಹಂತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಮಹಾಗುಣಯುಕ್ತಾನ್ವಹಾಂತಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೧೯||

ಅಥ ಯದ್ಯಷ್ಟಲ್ಪಮಪಿ ದುಃಖಂ ಸೋಢುಮಸಮರ್ಥಸ್ತಥಾಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕಿಮಿತಿ ಕರೋತೀತಿ ಶಿಕ್ಷಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ-

ಜಿಯ ಅಣು-ಮಿತ್ತು ವಿ ದುಕ್ಕಡಾ ಸಹಣ ಣ ಸಕ್ಕಹಿ ಜೋಇ |

ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಕಹ ಕಾರಣಇ ಕಮ್ಮಂ ಇಂ ಕುಣಹಿ ಕಿಂ ತೋಇ ||೧೨೦||

ಭೇದವುಳ್ಳ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತ ಮಹಾನದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಎಂಟೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಎಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾನವಿದೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿ' ಎಂದರೆ ನಿಜಾತ್ಮನ ಉಪಲಬ್ಧಿಯನ್ನು ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಅಣು-ಮಿತ್ತು ವಿ ದುಕ್ಕಡಾ] ಅಣುಮಾತ್ರ ಕೂಡ ದುಃಖವನ್ನು [ಸಹಣ ಣ ಸಕ್ಕಹಿ] ಸಹನೆ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಿಲ್ಲ. [ಜೋಇ] ಸ್ವಲ್ಪ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡು [ತೋಇ] ಆ ದುಃಖವು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ [ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಇಂ] ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ [ಕಮ್ಮ ಇಂ] ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಕಿಂ ಕುಣಹಿ] ನೀನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ?

ಜೀವ ಅಣುಮಾತ್ರಸಹ ದುಃಖಸಹಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ನೋಡು |

ಚವಗತಿ ದುಃಖದಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಗಳನೇಕೆ ಮಾಡುವೆ ||೧೨೦||

ಜೀವ ಅಣುಮಾತ್ರಾಣ್ಯಪಿ ದುಃಖಾನಿ ಸೋಡುಂ ನ ಶಕ್ನೋಪಿ ಪಶ್ಯ |

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಾನಾಂ ಕಾರಣಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋಷಿ ಕಿಂ ತಥಾಪಿ ||೧೨೦||

ಜಿಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಿಯ ಹೇ ಮೂಢ ಜೀವ ಅಣುಮಿತ್ತು ವಿ ಅಣುಮಾತ್ರಾಣ್ಯಪಿ | ಕಾನಿ | ದುಕ್ಕಡಾ ದುಃಖಾನಿ ಸಹಣ ಣ ಸಕ್ಕಹಿ ಸೋಡುಂ ನ ಶಕ್ನೋಪಿ ಜೋಇ ಪಶ್ಯ | ಯದ್ಯಪಿ ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಭಾವನೋತ್ಪನ್ನತಾತ್ವಿಕವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕವಿಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ನಾರಕಾದಿದುಃಖಾನಾಂ ಕಾರಣಭೂತಾನಿ ಕಮ್ತ ಇಂ ಕುಣಹಿ ಕಿಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋಷಿ ಕಿಮರ್ಥಂ ತೋಇ ಯದ್ಯಪಿ ದುಃಖಾನೀಷ್ಟಾನಿ ನ ಭವಂತಿ ತಥಾಪಿ ಇತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕರ್ಮಾಸ್ರವಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಾನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೨೦||

ಅಥ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಸಂಗಾಸಕ್ತಂ ಜಗತ್ ಕ್ಷಣಮಪ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ನ ಚಿಂತಯತೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಧಂಧಇ ಪಡಿಯಲು ಸಯಲು ಜಗು ಕಮ್ತ ಇ ಕರಇ ಅಯಾಣು |

ಮೋಕ್ಷಹ ಕಾರಣು ಏಕ್ಕು ಖಿಣು ಣವಿ ಚಿಂತಇ ಅಪ್ಪಾಣು ||೧೨೧||

ಧಾಂಧೇ (?) ಪತಿತಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋತಿ ಅಜ್ಞಾನಿ |

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಏಕಂ ಕ್ಷಣಂ ನೈವ ಚಿಂತಯತಿ ಆತ್ಮಾನಮ್ ||೧೨೧||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮಗಳ ಆಸ್ರವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತ ಹಾಗೂ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಬಾಹ್ಯಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಕೂಡ ಆತ್ಮನ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಧಂಧಇ ಪಡಿಯಲು] ಗೃಹಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ [ಸಯಲು ಜಗ] ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು [ಅಯಾಣು ಕಮ್ತ ಇಂ ಕರಇ] ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ [ಮೋಕ್ಷ ಹಂ ಕಾರಣು] ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣನಾದಂಥ [ಅಪ್ಪಾಣು] ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು [ಏಕ್ಕು ಖಿಣು] ಒಂದು ಕ್ಷಣವು ಕೂಡ [ಣವಿ ಚಿಂತಇ] ಚಿಂತನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಆರ್ತ-ರೌದ್ರಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭೇದಜ್ಞಾನದಿಂದರಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖವಾದ

ದಕ್ಷವಿರುತ ವೃತ್ತಿಯಲಿ ಸಕಲಜ್ಞಾನಿ ಜಗ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವುದು |

ಮೋಕ್ಷಕಾರಣನಾದಾತ್ಮನನು ಕ್ಷಣಸಹ ಚಿಂತಿಸುವುದೆ ಇಲ್ಲ ||೧೨೧||

ಧಂಧಳ ಇತ್ಯಾದಿ | ಧಂಧಳ ಧಾಂಧೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ವಿಷಯಕಷಾಯನಿಮಿತ್ತೋತ್ಪನ್ನೇ ದುರ್ಧ್ಯಾನಾರ್ತ-
ರೌದ್ರವ್ಯಾಸಂಗೇ ಪಡಿಯಲು ಪತಿತಂ ವ್ಯಾಸಕ್ರಮ್ | ಕಿಮ್ | ಸಯಲು ಜಗು ಸಮಸ್ತಂ ಜಗತ್, ಶುದ್ಧಾತ್ಮ-
ಭಾವನಾಪರಾಜ್ಞುಖೋ ಮೂಢಪ್ರಾಣಿಗಣಃ ಕಮೃಘಂ ಕರಣ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋತಿ | ಕಥಂಭೂತಂ ಜಗತ್ |
ಅಯಾಣು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭೇದಜ್ಞಾನರಹಿತಂ ಮೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವರೂಪಮೋಕ್ಷಕಾರಣಂ ಏಕೈ ಖಿಣು
ಏಕಕ್ಷಣಮಪಿ ಣವಿ ಚಿಂತಳ ನೈವ ಧ್ಯಾಯತಿ | ಕಮ್ | ಅಪ್ಪಾಣು ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದರಸಾಸ್ವಾದಪರಿಣತಂ
ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೨೧||

ಅಥ ತಮೇವಾರ್ಥಂ ದೃಢಯತಿ-

ಜೋಣಿ-ಲಕ್ಷಣ ಪರಿಭಮಣ ಅಪ್ಪಾ ದುಕ್ಪು ಸಹಂತು |

ಪುತ್ರಕಲತ್ರಹಿ ಮೋಹಿಯಲು ಜಾವ ಣ ಕಾಣು ಮಹಂತು ||೧೨೨||

ಯೋನಿ ಲಕ್ಷಣಿ ಪರಿಭ್ರಮತಿ ಆತ್ಮಾ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ |

ಪುತ್ರಕಲತ್ರೇಃ ಮೋಹಿತಃ ಯಾವನ್ನ ಜ್ಞಾನಂ ಮಹತ್ ||೧೨೨||

ಜೋಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಣಿಲಕ್ಷಣಂ ಪರಿಭಮಣ ಚತುರಶೀತಿಯೋನಿಲಕ್ಷಣಾನಿ ಪರಿಭ್ರಮತಿ | ಕೋಽಸೌ |
ಅಪ್ಪಾ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ದುಕ್ಪು ಸಹಂತು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಧ್ಯಾನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈ-
ಕರೂಪವ್ಯಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಶಾರೀರಮಾನಸದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ | ಕಥಂಭೂತಃ

ಮೂಢಪ್ರಾಣಿಗಣವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡೇಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ
ಮೋಕ್ಷದಕಾರಣನಾದಂಥ ವೀತರಾಗ ಪರಮ ಆಹ್ಲಾದದ ರಸಾಸ್ವಾದರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು
ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವು ಕೂಡ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾವ] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಮಹಂತು ಕಾಣು ಣ] ಮಹಾನಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ
ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಅಪ್ಪಾ] ಬಹಿರಾತ್ಮನು [ಪುತ್ರಕಲತ್ರಹಿಂ ಮೋಹಿಯಲು] ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾಗಿ
[ದುಕ್ಪು ಸಹಂತು] ದುಃಖವನ್ನೇ ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ [ಜೋಣಿ-ಲಕ್ಷಣಂ] ಎಂಭತ್ತುನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ
[ಪರಿಭಮಣ] ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಮಹಾನ'ವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪ ಅರ್ಥದ ಸಾಧಕವಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಹಾನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಮಹಾನ ಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರಲ್ಲಿ
ಮೋಹಿತನಾಗಿ, ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಸದಾನಂದರೂಪ

ಯೋನಿಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾತ್ಮ ದುಃಖವನೆ ಸಹಿಸುವುದು |

ತನಯಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಮಹಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದನ್ನೆವರ ||೧೨೨||

ಸನ್ | ಪುತ್ರಕಲತ್ರಹಿಂ ಮೋಹಿಯಲು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೈಃ ಪುತ್ರಕಲತ್ರೈಃ ಮೋಹಿತಃ | ಕಿಂಪರ್ಯಂತಮ್ | ಜಾವ ಣ ಯಾವತ್ಕಾಲಂ ನ | ಕಿಮ್ | ಕಾಣು ಜ್ಞಾನಮ್ | ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ಮಹಂತು ಮಹತೋ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಸಾಧಕತ್ವಾದ್ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಂ ಮಹದಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತದೇವ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನೀಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೨೨||

ಅಥ ಹೇ ಜೀವ ಗೃಹಪರಿಜನಶರೀರಾದಿಮಮತ್ವಂ ಮಾ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಂಬೋಧಯತಿ-

ಜೀವ ಮ ಜಾಣಹಿ ಅಪ್ಪಣಲು ಘರು ಪರಿಯಣು ತಣು ಇಟ್ಟು |

ಕಮ್ಯಾ ಯತ್ತಲು ಕಾರಿಮಲು ಆಗಮಿ ಜೋಇಹಿ ದಿಟ್ಟು ||೧೨೩||

ಜೀವ ಮಾ ಜಾನೀಹಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಗೃಹಂ ಪರಿಜನಂ ತನುಃ ಇಷ್ಟಮ್ |

ಕರ್ಮಾಯತ್ತಂ ಕೃತ್ರಿಮಂ ಆಗಮೇ ಯೋಗಿಭಿಃ ದೃಷ್ಟಮ್ ||೧೨೩||

ಜೀವ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೀವ ಮ ಜಾಣಹಿ ಹೇ ಜೀವ ಮಾ ಜಾನೀಹಿ ಅಪ್ಪಣಲುಂ ಆತ್ಮೀಯಮ್ | ಕಿಮ್ | ಘರು ಪರಿಯಣು ತಣು ಇಟ್ಟು ಗೃಹಂ ಪರಿಜನಂ ಶರೀರಮಿಷ್ಟಮಿತ್ರಾದಿಕಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮೇತತ್ | ಕಮ್ಯಾಯತ್ತಲು ಶುದ್ಧಚೇತನಾಸ್ವಭಾವಾದಮೂರ್ತಾರ್ತಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಯತ್ಕರ್ಮ ತದುದಯೇನ

ನಿರಾಕುಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಎಂಭತ್ತುನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಮಹಾನ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಮನೆ, ಪರಿವಾರ ಮತ್ತು ಶರೀರಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಮಾಡಬೇಡೆಂದು ಈಗ ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಘರು ಪರಿಯಣು ತಣು ಇಟ್ಟು] ಮನೆ, ಪರಿಜನ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರಾದಿಕರು [ಅಪ್ಪಣಲುಂ ಮ ಜಾಣಹಿ] ಆತ್ಮೀಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು [ಕಮ್ಯಾಯತ್ತಲು] ಕರ್ಮಾಧೀನ ಮತ್ತು [ಕಾರಿಮಲು] ಕೃತ್ರಿಮ-ವಿನಶ್ಚರಿದ್ದಾರೆಂದು [ಆಗಮಿ] ಆಗಮದಲ್ಲಿ [ಜೋಇಹಿಂ ದಿಟ್ಟು] ಯೋಗಿಗಳು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮನೆ, ಪರಿಜನ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರಾದಿಕರನ್ನು ತನ್ನವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಶುದ್ಧಚೇತನಾಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಮೂರ್ತಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಯಾವ ಕರ್ಮವಿದೆ ಅದರ ಉದಯದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಾಧೀನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಕೃತ್ರಿಮ ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣ

ಜೀವ ನೀನು ಮನೆ ಪರಿಜನ ತನುಗಳನಾತ್ಮೀಯವೆಂದರಿಯದಿರು |

ಅವು ಕರ್ಮಾಧೀನ ಕೃತ್ರಿಮವೆಂದಾಗಮದಿಯೋಗಿನೋಡಿಹರು ||೧೨೩||

ನಿರ್ಮಿತತ್ವಾತ್ ಕರ್ಮಾಯತ್ತಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಕಾರಿಮಲು ಅಕೃತ್ರಿಮಾತ್ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ-
ಜ್ಞಾಯಕೈ ಕಸ್ವಭಾವಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಪರೀತತ್ವಾತ್ ಕೃತ್ರಿಮಂ ವಿನಶ್ವರಮ್ | ಇತ್ಥಂಭೂತಂ ದಿಟು ದೃಷ್ಟಮ್ |
ಕೈಃ | ಜೋಇಹಿಂ ಪರಮಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನದಿವ್ಯಯೋಗಿಭಿಃ | ಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಮ್ | ಆಗಮಿವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ-
ಪ್ರಣೀತಪರಮಾಗಮೇ ಇತಿ | ಅತ್ರೇದಮಧ್ರುವವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಧ್ರುವೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ
ಗೃಹಾದಿಪರದ್ರವ್ಯೇ ಮಮತ್ವಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೨೩||

ಅಥ ಗೃಹಪರಿವಾರಾದಿಚಿಂತಯಾ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಲಭ್ಯತ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಮುಕ್ತು ಣ ಪಾವಹಿ ಜೀವ ತುಹು ಘರು ಪರಿಯಣು ಚಿಂತಂತು |

ತೋ ವರಿ ಚಿಂತಹಿ ತಲು ಜಿ ತಲು ಪಾವಹಿ ಮೋಕ್ಷು ಮಹಂತು ||೧೨೪||

ಮೋಕ್ಷಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಜೀವ ತ್ವಂ ಗೃಹೇ ಪರಿಜನಂ ಚಿಂತಯನ್ |

ತತಃ ವರಂ ಚಿಂತಯ ತಪಃ ಏವ ತಪಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಮಹಾಂತಮ್ ||೧೨೪||

ಮುಕ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ | ಮುಕ್ತು ಕರ್ಮಮಲಕಲಂಕರಹಿತಂಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸಹಿತಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಣ
ಪಾವಹಿ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಕ್ಷಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ ಚ ಜೀವ ಹೇ
ಮೂಢ ಜೀವ ತುಹುಂ ತ್ವಮ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಘರು ಪರಿಯಣು ಚಿಂತಂತು ಗೃಹಪರಿವಾರಾದಿಕಂ
ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಚಿಂತಯನ್ ಸನ್ ತೋ ತತಃ ಕಾರಣಾತ್ ವರಿ ವರಂ ಕಿಂತು ಚಿಂತಹಿ ಚಿಂತಯ ಧ್ಯಾಯ | ಕಿಮ್ |

ಜ್ಞಾಯಕಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಪರೀತರಿರುವುದರಿಂದ ಕೃತ್ರಿಮರಿದ್ಧಾರೆ-ವಿನಶ್ವರರಿದ್ಧಾರೆಂದು
ಪರಮ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾದ ದಿವ್ಯಯೋಗಿಗಳು ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತವಾದ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಅಧ್ರುವತೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಧ್ರುವವಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದು
ಕೊಂಡು ಮನೆ ಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮನೆ, ಪರಿವಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ನಿಶ್ಚಿತ
ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವ ತುಹುಂ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಘರು ಪರಿಯಣು] ಮನೆ, ಪರಿವಾರ
ಮೊದಲಾದವರ [ಚಿಂತಂತು] ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ [ಮುಕ್ತು ಣ ಪಾವಹಿ] ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.
[ತೋ] ಆದುದರಿಂದ [ತಲು ಜಿ ತಲು] ತಪ ಮತ್ತು ತಪದ್ದೇ ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸಿನದೇ [ಚಿಂತಹಿ] ಚಿಂತನೆ
ಮಾಡು, [ವರಿ] ಆ ತಪಸ್ಸಿನ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ನೀನು [ಮಹಂತು ಮೋಕ್ಷು] ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು
[ಪಾವಹಿ] ಪಡೆಯುವೆ.

ಜೀವ ನೀನು ಮನೆಪರಿಜನಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಪಡೆಯಲಾರೆ |

ತವ ತಪವನೆ ಚಿಂತಿಸು ವರತಪದಿಂದುತ್ತಮ ಮೋಕ್ಷ ನೀ ಪಡೆವೆ ||೧೨೪||

ತಲು ಜಿ ತಲು ತಪಸ್ತಪ ಏವ ವಿಚಿಂತಯ ನಾನ್ಯತ್ | ತಪಶ್ಚರಣಚಿಂತನಾತ್ ಕಿಂ ಫಲಂ ಭವತಿ | ಪಾವಹಿ
ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ | ಕಮ್ | ಮೋಕ್ಷು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಲಂ ಮೋಕ್ಷಮ್ | ಕಥಂಭೂತಂ | ಮಹಂತು
ತೀರ್ಥಕರಪರಮದೇವಾದಿಮಹಾಪುರುಷೈರಾಶ್ರಿತತ್ವಾನ್ಮಹಾಂತಮಿತಿ | ಅತ್ರ ಬಹಿದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾನಿರೋಧೇನ
ವೀತರಾಗತಾತ್ತಿ ಕ್ಷಾನಂದಪರಮಾತ್ಮರೂಪೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಗೃಹಾದಿ ಮಮತ್ವಂ ತೃಕ್ತ್ವಾ ಚ ಭಾವನಾ
ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೨೪||

ಅಥ ಜೀವಹಿಂಸಾದೋಷಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಮಾರಿವಿ ಜೀವಹ ಲಕ್ಷಣಾ ಜಂ ಜಿಯ ಪಾಲು ಕರೀಸಿ |

ಪುತ್ರ-ಕಲತ್ರಹ ಕಾರಣಂ ತಂ ತುಹು ಏಕ್ಸು ಸಹೀಸಿ ||೧೨೫||

ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಜೀವಾನಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಯತ್ ಜೀವ ಪಾಪಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ |

ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾಣಾಂ ಕಾರಣೇನ್ ತತ್ ತ್ವಂ ಏಕಃ ಸಹೀಷ್ಯಸೇ ||೧೨೫||

ಮಾರಿವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಮಾರಿವಿ ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣಾ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ವಭಾವನಾಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಶುದ್ಧ-
ಚೈತನ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯೇನಾಭ್ಯಂತರಂ ವಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಬಹಿರ್ಭಾಗೇ ಚಾನೇಕಜೀವಲಕ್ಷಣಾಮ್ | ಕೇನ
ಹಿಂಸೋಪಕರಣೇನ | ಪುತ್ರಕಲತ್ರಹಂ ಕಾರಣಂ ಪುತ್ರಕಲತ್ರಮಮತ್ವನಿಮತ್ತೋತ್ಪನ್ನದೃಷ್ಟಶ್ಚ ತಾನುಭೂತಘೋಗಾ-
ಕಾಂಕ್ಷಾಸ್ವರೂಪತೀಕ್ಷ್ಣಶಸ್ತ್ರೇಣ | ಜಂ ಜಿಯ ಪಾಲು ಕರೀಸಿ ಹೇ ಜೀವ ಯತ್ಪಾಪಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ತಂ ತುಹು ಏಕ್ಸು

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮನೆ, ಪರಿವಾರ ಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ನೀನು ಕರ್ಮಮಲರೂಪದ
ಕಲಂಕವಿಲ್ಲದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಸಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ
ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು
ಕೂಡ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನಿರಂತರ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡು, ಆದರೆ
ಬೇರಾವುದರದಿಲ್ಲ. ಆ ತಪಶ್ಚರಣದ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ತೀರ್ಥಂಕರ
ಪರಮದೇವಾಧಿದೇವ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರು ಆಶ್ರಯಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಮಹಾನವಿರುವಂಥ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆಯುವೆ.

ಬಾಹ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧದಿಂದ ವೀತರಾಗ ತಾತ್ವಿಕ ಆನಂದಮಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪದ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮನೆ-ಮತಾದಿಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಜಸ್ವಭಾವದ ಭಾವನೆ
ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಜೀವಹಿಂಸೆಯ ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವ ನೀ ಸತಿಸುತರ ಕಾರಣದಿ ಲಕ್ಷಾವಧಿ ಜೀವಗಳಕೊಂದು |

ಯಾವ ಅತಿಪಾಪ ಮಾಡುವೆ ಅದರ ಫಲವ ನೀನೊಬ್ಬನೆ ಸಹಿಸುವೆ ||೧೨೫||

ಸಹಿಸಿ ತತ್ವಾಪಫಲಂ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ ನರಕಾದಿಗತಿಷ್ಟೇಕಾಕೀ ಸನ್ ಸಹಿಷ್ಯಸೇ ಹಿ | ಅತ್ರ ರಾಗಾದ್ಯಭಾವೋ ನಿಶ್ಚಯೇನಾಹಿಂಸಾ ಭಣ್ಯತೇ | ಕಸ್ಮಾತ್ ನಿಶ್ಚಯಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ರಕ್ಷಾಕಾರಣತ್ವಾತ್, ರಾಗಾದ್ಯತ್ವತ್ವಿಸ್ತು ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸಾ | ತದಪಿ ಕಸ್ಮಾತ್ | ನಿಶ್ಚಯಶುದ್ಧಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಹಿಂಸಾಕಾರಣತ್ವಾತ್ | ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಾಗಾದಿಪರಿಣಾಮರೂಪಾ ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸಾ ತ್ಯಾಜ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸಾಲಕ್ಷಣಮ್-
“ರಾಗಾದೀಣಮಣುಷ್ಪಾ ಅಹಿಂಸಗತ್ತೇತ್ತಿಂ ದೇಸಿದಂ ಸಮಏ | ತೇಸಿಂ ಚೇವುಪ್ಪತ್ತಿ ಹಿಂಸೇತಿ ಜಿಣೇಹಿಂ ನಂದಿಟ್ಟಂ||”

||೧೨||

ಅಥ ತಮೇವ ಹಿಂಸಾದೋಷಂ ದೃಢಯತಿ-

ಮಾರಿವಿ ಚೂರಿವಿ ಜೀವತಾ ಜಂ ತುಹು ದುಕ್ವು ಕರೀಸಿ |

ತಂ ತಹ ಪಾಸಿ ಅಣಂತ-ಗುಣ ಅವಸಇ ಜೀವ ಲಹೀಸಿ ||೧೨೬||

ಗಾಥೆ - ೧೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಪುತ್ರ-ಕಲತ್ರಹಂ ಕಾರಣಇಂ] ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರ ಕಾರಣದಿಂದ [ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಜೀವಹಂ] ಲಕ್ಷ್ಮಾಂತರ ಜೀವಗಳನ್ನು [ಮಾರಿವಿ] ಕೊಂದು ಹಾಕಿ [ಜಂ ಪಾಲು ಕರೀಸಿ] ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆಯೋ [ತಂ] ಆ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು [ತುಹುಂ ಏಕ್ವು ಸಹೀಸಿ] ನೀನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಭೋಗಿಸುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದ ಸ್ವಸ್ವಭಾವ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಪ್ರಾಣದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಅನೇಕಕೋಟಿ ಜೀವಗಳ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಕರ ಮಮತೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಸ್ವರೂಪವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿರುವೆ ಆ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ರಾಗಾದಿಗಳ ಅಭಾವವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಹಿಂಸೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಾಣದ ರಕ್ಷಣೆಯಕಾರಣವಿದೆ. ರಾಗಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯ ಹಿಂಸೆಯಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯ ಶುದ್ಧ ಪ್ರಾಣದ ಹಿಂಸೆಯ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯ ಹಿಂಸೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೂಡ ಶ್ರೀ ಜಯಧವಲ ಭಾಗ ೧ ಪುಟ ೧೦೨ರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,- ರಾಗಾದಿಗಳ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಯೇ ಎಂದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದೇ ಅಹಿಂಸಕತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಜಿನಾಗಮದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೇ ಹಿಂಸೆಯಿದೆಯೆಂದು ಜಿನೇಶ್ವರದೇವರು ನಿರ್ದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಅದೇ ಹಿಂಸೆಯ ದೋಷವನ್ನು ದೃಢಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕೊಲೆ ಮಾಡಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಜೀವಗಳನು ನೀನಾವ ದುಃಖಮಾಡುವೆ |

ಎಲೆ ಜೀವ ನೀನದರನಂತಗುಣದುಃಖವನು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಪಡೆವೆ ||೧೨೬||

ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಚೂರ್ಣಯಿತ್ವಾ ಜೀವಾನ್ ಯತ್ ತ್ವಂ ದುಃಖಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ |
ತತ್ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಅನಂತಗುಣಂ ಅವಶ್ಯಮೇವ ಜೀವ ಲಭಸೇ ||೧೦೨೬||

ಮಾರಿವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಮಾರಿವಿ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ಅನ್ಯಜೀವಾನ್ ಪ್ರಾಣಿಪ್ರಾಣವಿಯೋಗಲಕ್ಷಣೇನ ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಚೂರಿವಿ ಹಸ್ತಪಾದಾದ್ಯೇಕದೇಶಚ್ಛೇದರೂಪೇಣ ಚೂರಯಿತ್ವಾ | ಕಾನ್ | ಜೀವತಾ ಜೀವಾನ್ ನಿಶ್ಚಯೇನಾಭ್ಯಂತರೇ ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪತೀಕ್ಷ್ಣಶಸ್ತ್ರೇಣ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಣಾಂಶ್ಚ ಜಂ ತುಹುಂ ದುಕ್ಫು ಕರೀಸಿ ಯದ್ದುಃಖಂ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ತೇಷು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ವಪರಜೀವೇಷು ತಂ ತಹ ಪಾಸಿ ಅನಂತಗುಣು ತದ್ದುಃಖಂ ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಅನಂತಗುಣಂ ಅವಸಇಂ ಅವಶ್ಯಮೇವ ಜೀವ ಹೇ ಮೂಢ ಜೀವ ಲಹೀಸಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋಪೀತಿ | ಅತ್ರಾಯಂ ಜೀವೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತಃ ಪೂರ್ವಂ ಸ್ವಯಮೇವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರಾಣಂ ಹಿಂಸಿಸಿ ಬಹಿರ್ವಿಷಯೇ ಅನ್ಯಜೀವಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಘಾತೋ ಭವತು ಮಾ ಭವತು ನಿಯಮೋ ನಾಸಿ | ಪರಘಾತಾರ್ಥಂ ತಪ್ತಾಯಃಪಿಂಡಗ್ರಹಣೇನ ಸ್ವಹಸ್ತದಾಹವತ್ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ 'ಸ್ವಯಮೇವಾತ್ಮನಾತ್ಮಾನಂ ಹಿಂಸಸ್ವಾತ್ಮಾ ಕಷಾಯವಾನ್ | ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಣ್ಯಂತರಾಣಾಂ ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತ್ಯಾದ್ವಾ ನ ವಾ ವಧಃ ||' ||೧೦೨೬||

ಗಾಥೆ - ೧೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಜೀವ ತುಹುಂ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಜೀವತಾ] ಜೀವಗಳನ್ನು [ಮಾರಿವಿ ಚೂರಿವಿ] ಕೊಂದು ಪುಡಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಅವಕ್ಕೆ [ಜಂ ದುಕ್ಫು] ಯಾವ ದುಃಖವನ್ನು [ಕರೀಸಿ] ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವೆಯೋ [ತಂ ತಹಪಾಸಿ] ಅವುಗಳ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ [ಅಣಂತಗುಣ] ಅನಂತಗುಣ ದುಃಖವನ್ನು [ಅವಸಇಂ ಲಹೀಸಿ] ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಜೀವಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣದ ವಿಯೋಗಮಾಡಿ, ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಎಂದರೆ ಕೈ-ಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಗಳರೂಪದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ ರೂಪವಾದ ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸ್ವ-ಪರ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ದುಃಖವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿರುವೆಯೋ ಆ ದುಃಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನಂತಗುಣಿತವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆ.

ಈ ಜೀವನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಮೊದಲಂತೂ ತಾನೇ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಅನಂತರ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳ ಘಾತವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಗದಿರಲಿ ಅದರದೇನೂ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇತರರ ಘಾತ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಎಸೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ಉರುಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲಂತೂ ತನ್ನ ಕೈಗಳೇ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ೭ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ೧೩ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಣರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- 'ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು ಮೊದಲಂತೂ ತಾನೇ ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನ ಹಿಂಸೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅನಂತರ ಅನ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಘಾತವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಗದಿರಲಿ', ಎಂದರೆ ಜೀವದ ಆಯುಷ್ಯವು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಇವನು ಕೊಲ್ಲುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವನು ಕೊಲ್ಲುವ ಭಾವಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹಿಂಸಕನಾದನು ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಹಿಂಸೆಯ ಭಾವವಾಯಿತು ಆಗ ಇವನು ಕಷಾಯವುಳ್ಳವನಾದನು. ಕಷಾಯವುಳ್ಳವನಾಗುವುದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮಘಾತಕವಿದೆ.

ಅಥ ಜೀವವಧೇನ ನರಕಗತಿಸ್ತದ್ರಕ್ಷಣೇ ಸ್ವರ್ಗೋ ಭವತೀತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ,-

ಜೀವ ವಹಂತಹ ಣರಯ-ಗಣ ಅಭಯ-ಪದಾಣೇ ಸಗ್ನು ।

ಬೇ ಪಹ ಜವಲಾ ದರಿಸಿಯಾ ಜಹಿ ರುಚ್ಚಣ ತಹಿ ಲಗ್ನು ॥೧೨೨॥

ಜೀವಂ ಘೃತಾಂ ನರಕಗತಿಃ ಅಭಯಪ್ರದಾನೇನ ಸ್ವರ್ಗಃ ।

ದ್ವೌ ಪಂಥಾನೌ ಸಮೀಪೌ ದರ್ಶಿತೌ ಯತ್ರ ರೋಚತೇ ತತ್ರ ಲಗ್ನು ॥೧೨೨॥

ಜೀವ ವಹಂತಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ । ಜೀವ ವಹಂತಹಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕಷಾಯಪರಿಣಾಮ ರೂಪಂ ವಧಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಜೀವಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣೇಂದ್ರಿಯಬಲಾಯುಃಪ್ರಾಣಾಪಾನವಿನಾಶರೂಪಮನ್ಯಜೀವಾನಾಂ ಚ ವಧಂ ಕುರ್ವತಾಂ ಣರಯಗಣ ನರಕಗತಿಭವತಿ ಅಭಯದಾಣೇಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ-ಪರಿಣಾಮರೂಪಮಭಯಪ್ರದಾನಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಜೀವಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಾರೂಪಮಭಯಪ್ರದಾನಂ ಪರಜೀವಾನಾಂ ಚ ಕುರ್ವತಾಂ ಸಗ್ನು ಸ್ವಸ್ಯಾಭಯಪ್ರದಾನೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತ್ಯನ್ಯಜೀವಾನಾಮಭಯಪ್ರದಾನೇನ ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚೇತಿ ಬೇ ಪಹ ಜವಲಾ ದರಿಸಿಯಾ ಏವಂ ದ್ವೌ ಪಂಥಾನೌ ಸಮೀಪೇ ದರ್ಶಿತೌ । ಜಹಿಂ ರುಚ್ಚಣ ತಹಿಂ ಲಗ್ನು ಹೇ ಜೀವ ಯತ್ರ ರೋಚತೇ ತತ್ರ ಲಗ್ನೋ ಭವತ್ವಮಿತಿ । ಕಶ್ಚಿದ್ಭ್ರಾಣೀ ಪ್ರಾಹ । ಪ್ರಾಣಾಜೀವಾದಭಿನ್ನಾ

ಜೀವದ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನರಕಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀವದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಲಭಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಜೀವ ವಹಂತಹಂ] ಜೀವಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ [ಣರಯ-ಗಣ] ನರಕಗತಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು [ಅಭಯ-ಪದಾಣೇಂ] ಅವಕ್ಕೆ ಅಭಯದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ [ಸಗ್ನು] ಸ್ವರ್ಗ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ [ಬೇ ಪಹ] ಇವೆರಡೂ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು [ಜವಲಾ ದರಿಸಿಯಾ] ನಿನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ [ಜಹಿಂ ರುಚ್ಚಣ ತಹಿಂ ಲಗ್ನು] ನಿನಗೆ ಯಾವುದು ರುಚಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ, ಕಷಾಯಗಳ ಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವದ ಘಾತ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯ, ಮೂರುಬಲ, ಆಯು ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಗಳ ವಿನಾಶರೂಪದಿಂದ ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳ ಘಾತಮಾಡುವವನಿಗೆ ನರಕಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನಿಗೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ-ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಅಭಯದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಜೀವಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳ ರಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ಅಭಯದಾನ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ತನಗೆ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ-ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಅಭಯದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರಜೀವಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣದ ರಕ್ಷಣೆಯರೂಪವಾದ ಅಭಯದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿನ್ನೆದುರು ದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನಿನಗೆ ಯಾವುದು ರುಚಿಸುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಬಿಡು.

ಜೀವವಧೆಯಿಂ ನರಕಗತಿ ಅಭಯದಾನದಿ ಸ್ವರ್ಗ ದೊರಕುವುದು ।

ಇವೆರಡು ಮಾರ್ಗ ನಿನ್ನೆದುರು ದರ್ಶಿಸಿದೆರುಚಿಸಿದುದರಲಿವರ್ತಿಸು ॥೧೨೨॥

ಭಿನ್ನಾ ವಾ, ಯದ್ಯಭಿನ್ನಾಃ ತರ್ಹಿ ಜೀವವತ್ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ವಿನಾಶೋ ನಾಸ್ತಿ, ಅಥ ಭಿನ್ನಾಸ್ತರ್ಹಿ ಪ್ರಾಣವಧೇಽಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ವಧೋ ನಾಸ್ತು ನೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಜೀವಹಿಂಸೈವ ನಾಸ್ತಿ ಕಥಂ ಜೀವವಧೇ ಪಾಪಬಂಧೋ ಭವಿಷ್ಯತಿತಿ | ಪರಿಹಾರಮಾಹ | ಕಥಂಚಿದ್ಭೇದಾಭೇದಃ | ತಥಾಹಿ-ಸ್ವಕೀಯಪ್ರಾಣೇ ಹೃತೇ ಸತಿ ದುಃಖೋತ್ಪತ್ತಿದರ್ಶನಾದ್ವ್ಯವಹಾರೇಣಾಭೇದಃ ಸೈವ ದುಃಖೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತು ಹಿಂಸಾ ಭಣ್ಯತೇ ತತ್ಶ್ಚ ಪಾಪಬಂಧಃ | ಯದಿ ಪುನರೇಕಾಂತೇನ ದೇಹಾತ್ಮನೋರ್ಭೇದ ಏವ ತರ್ಹಿ ಯಥಾ ಪರಕೀಯದೇಹಘಾತೇ ದುಃಖ ನ ಭವತಿ ತಥಾ ಸ್ವದೇಹಘಾತೇಽಪಿ ದುಃಖಂ ನ ಸ್ಯಾನ್ನ ಚ ತಥಾ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪುನರ್ಜೀವೇ ಗತೇಽಪಿ ದೇಹೋ ನ ಗಚ್ಛತಿತಿ ಹೇತೋರ್ಭೇದ ಏವ | ನನು ತಥಾಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಹಿಂಸಾ ಜಾತಾ ಪಾಪಬಂಧೋಽಪಿ ನ ಚ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಇತಿ | ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ತ್ವಯಾ, ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪಾಪಂ ತಥೈವ ನಾರಕಾದಿ ದುಃಖಮಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣೇತಿ | ತದಿಷ್ಟಂ ಭವತಾಂ ಚೇತ್ತರ್ಹಿ ಹಿಂಸಾಂ ಕುರುತ ಯೂಯಮಿತಿ ||೧೨೨||

ಅಥ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ರತಿಂ ಕುರ್ವಿತಿ ಶಿಕ್ಷಾಂ ದದಾತಿ

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಪ್ರಾಣಗಳು ಜೀವದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಿವೆಯೋ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನವಿವೆಯೋ ? ಅವು ಅಭಿನ್ನವಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಜೀವದ ವಿನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳದ್ದೂ ವಿನಾಶವಾಗಬಾರದು. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಗಳ ವಿನಾಶ ವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಂಸೆಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಗಳು ಜೀವದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣಗಳ ವಧೆಯಾದರೂ ಕೂಡ ಜೀವದ ವಧೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಾಗಾಗುವುದರಿಂದ ಹಿಂಸೆಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆರಡರೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕೂಡ ಜೀವದ ಹಿಂಸೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಜೀವಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಪ ಬಂಧವು ಯಾವರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ಪ್ರಾಣಗಳು ಜೀವದಿಂದ ಕಥಂಚಿತ್ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ಕಥಂಚಿತ್ ಅಭಿನ್ನವಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಹೊಡೆದರೆ ತಮಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಅಭೇದವಿವೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ದುಃಖೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಂಸೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಪಾಪದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಏಕಾಂತದಿಂದ ದೇಹ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮನ ಕೇವಲ ಭೇದವನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸದೇ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇತರರ ದೇಹದ ಘಾತ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ತಮಗೆ ದುಃಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಘಾತ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ತಮಗೆ ದುಃಖವು ಆಗಬಾರದು, ಆದರೆ ಹೀಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜೀವವು ಇನ್ನೊಂದು ಭವದಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಅವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹವು ಹೊರಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಿವೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಹಾಗಾದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹಿಂಸೆಯಾಗಿ ಪಾಪಬಂಧ ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಆಯಿತು, ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಇಲ್ಲ.

ಉತ್ತರ :- ನೀವು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದಿರಿ. ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪಾಪ ಅದರಂತೆ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖವು ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಇದೆ. ಆ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖವು ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ನೀವು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿರಿ ಮತ್ತು ನರಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದುಃಖವು ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆನಿಸದಿದ್ದರೆ ನೀವು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ.

ಈಗ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡೆಂದು ಶ್ರೀಗುರುದೇವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಮೂಢಾ ಸಯಲು ವಿ ಕಾರಿಮಲು ಭುಲ್ಲಲು ಮಂ ತುಸ ಕಂಡಿ |

ಸಿವ-ಪಹಿ ಣೆಮ್ಮಲಿ ಕರಹಿ ರಇ ಘರು ಪರಿಯಣು ಲಹು ಛಂಡಿ ||೧೨೮||

ಮೂಢ ಸಕಲಮಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಂ ಭ್ರಾಂತಃ ಮಾ ತುಷಂ ಕಂಡಯ |

ಶಿವಪಥೇ ನಿರ್ಮಲೇ ಕುರು ರತಿಂ ಗೃಹಂ ಪರಿಜನಂ ಲಘು ತ್ಯಜ ||೧೨೮||

ಮೂಢಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಮೂಢಾ ಸಯಲು ವಿ ಕಾರಿಮಲು ಹೇ ಮೂಢಜೀವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ವಿಹಾಯಾನ್ಯತ್ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯರೂಪಂ ಸಮಸ್ತಮಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಂ ವಿನಶ್ವರಂ ಭುಲ್ಲಲು ಮಂ ತುಸ ಕಂಡಿ ಭ್ರಾಂತೋ ಭೂತ್ವಾ ತುಷಕಂಡನಂ ಮಾ ಕುರು | ಏವಂ ವಿನಶ್ವರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಿವಪಹಿ ಣೆಮ್ಮಲಿ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ-ಸ್ವಭಾವೋ ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯಃ ಪಂಥಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಃ ಸ ಚ ರಾಗಾದಿರಹಿತತ್ವೇನ ನಿರ್ಮಲಃ ಕರಹಿ ರಹ ಇತ್ಯಂಭೂತೇ ಮೋಕ್ಷೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ಚ ರತಿಂ ಪ್ರೀತಿಂ ಕುರು ಘರು ಪರಿಯಣು ಲಹು ಛಂಡಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಂ ಗೃಹಂ ಪರಿಜನಾದಿಕಂ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ಯಜೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೨೮||

ಅಥ ಪುನರಪ್ಯಧ್ರುವಾನುಪ್ರೇಕ್ಷಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೧೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮೂಢಾ] ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ ! [ಸಯಲು ವಿ] ಒಬ್ಬ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯರೂಪವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು [ಕಾರಿಮಲು] ಕೃತ್ರಿಮವಿವೇ- ವಿನಶ್ವರವಿವೇ. ನೀನು [ಭುಲ್ಲಲು] ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ [ತುಸ ಮಂ ಕಂಡಿ] ತೌಡನ್ನು ಕುಟ್ಟಬೇಡ. ಅದು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು ನೀನು [ಣೆಮ್ಮಲಿ ಸಿವ-ಪಹಿ] ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ [ರಇ ಕರಹಿ] ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡು, [ಘರು ಪರಿಯಣು] ಮನೆ, ಪರಿಜನರನ್ನು [ಲಹು ಛಂಡಿ] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ ! ಓರ್ವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯರೂಪವಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿನಶ್ವರವಿವೇ, ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೌಡನ್ನು ಕುಟ್ಟಬೇಡ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿನಶ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಪಾಯವು ಅದು ನಿಜ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ, ಅದು ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಿದೆ. ಅಂಥ ಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡು; ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದಂಥ ಮನೆ, ಪರಿಜನ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ನೀನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅಧ್ರುವ ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,

ಓ ಮೂಢ ಎಲ್ಲವು ಕೃತಕವಿವೆ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟು ಕುಟ್ಟಬೇಡ |

ವಿಮಲಶಿವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರತಿ ಮಾಡು ಮನೆಪರಿಜನಗಳ ಬೇಗತೊರೆ ||೧೨೮||

ಜೋಇಯ ಸಯಲು ವಿ ಕಾರಿಮಲು ಣೆಕ್ಕಾರಿಮಲು ಣ ಕೋಇ |

ಜೀವಿಂ ಜಂತಿಂ ಕುಡಿ ಣ ಗಯ ಇಹು ಪಡಿಫಂದಾ ಜೋಇ ||೧೨೯||

ಯೋಗಿನ್ ಸಕಲಮಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಂ ನಿಃಕೃತ್ರಿಮಂ ನ ಕಿಮಪಿ |

ಜೀವೇನ ಯಾತೇನ ದೇಹೋ ನ ಗತಃ ಇಮಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಪಶ್ಯ ||೧೨೯||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಸಯಲು ವಿ ಕಾರಿಮಲು ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯ ಕೈಕಸ್ವಭಾವಾದಕೃತ್ರಿಮಾದ್ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ ಯದನ್ಯನ್ಯನೋವಾಕ್ಯಾಯ-ವ್ಯಾಪಾರರೂಪಂ ತತ್ಸಮಸ್ತಮಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಂ ವಿನಶ್ಚರಂ ಣೆಕ್ಕಾರಿಮಲು ಣ ಕೋಇ ಅಕೃತ್ರಿಮಂ ನಿತ್ಯಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪರಮಾತ್ಮಸದೃಶಂ ಸಂಸಾರೇ ಕಿಮಪಿ ನಾಸ್ತಿ | ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಜೀವಿಂ ಜಂತಿಂ ಕುಡಿ ಣ ಗಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾರಹಿತೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕಷಾಯಾಸಕ್ತೇನ ಯಾನ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತತ್ಕರ್ಮಸಹಿತೇನ ಜೀವೇನ ಭವಾಂತರಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛತಾಪಿ ಕುಡಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ದೇಹಃ ಸಹೈವ ನ ಗತ ಇತಿ ಹೇ ಜೀವ ಇಹು ಪಡಿಫಂದಾ ಜೋಇ ಇಮಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಪಶ್ಯೇತಿ | ಅತ್ರೇದಮಧ್ರುವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾದೇಹಮಮತ್ಪ್ರಭೃತಿ-ವಿಭಾವರಹಿತನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೨೯||

ಅಥ ತಪೋಧನಂ ಪ್ರತ್ಯಧ್ರುವಾನುಪ್ರೇಕ್ಷಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೧೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಸಯಲು ವಿ] ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅನ್ಯವಾದವು ಗಳೆಲ್ಲವು [ಕಾರಿಮಲು] ವಿನಶ್ಚರವಿವೆ. [ಕೋಇ ಣೆಕ್ಕಾರಿಮಲು ಣ] ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮಾನವಾಗಿ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ನಿತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. [ಜೀವಿಂ ಜಂತಿಂ] ಜೀವವು ಹೋದರೆ ಅದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ [ಕುಡಿ ಣ ಗಯ] ದೇಹವು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, [ಇಹು ಪಡಿಫಂದಾ ಜೋಇ] ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಒಂದು ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ ಜ್ಞಾಯಕ ಏಕಸ್ವಭಾವಿ, ಅಕೃತ್ರಿಮ, ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದವೇ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅನ್ಯವಾದ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ರೂಪವಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿನಶ್ಚರವಿವೆ, ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸದೃಶವಾಗಿ ಯಾವುದೂ ನಿತ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ, ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳು ತಾವು ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ಕರ್ಮಸಹಿತರಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಭವದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ 'ಕುಡಿ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ದೇಹವು ಅವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಎಲ್ಲವನ್ನು ಅಧ್ರುವವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇಹದ ಮಮತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದ ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮುನಿರಾಜರು ಅಧ್ರುವ ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಓ ಜೋಗಿ ಎಲ್ಲವು ಕೃತ್ರಿಮವಿವೆ ಅಕೃತ್ರಿಮವಾವುದು ಇಲ್ಲ |

ಆ ಜೀವ ಹೋದ ಮೇಲೆ ದೇಹ ಹೋಗದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಾಂತ ನೋಡು ||೧೨೯||

ದೇವಕುಲ ದೇವೋಽಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಗುರುಃ ತೀರ್ಥಮಪಿ ವೇದೋಽಪಿ ಕಾವ್ಯಮ್ |

ವಚ್ಚು ಜು ದೀಸಇ ಕುಸುಮಿಯಲು ಇಂಧಣು ಹೋಸಇ ಸವ್ವು ||೧೩೦||

ದೇವಕುಲಂ ದೇವೋಽಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಗುರುಃ ತೀರ್ಥಮಪಿ ವೇದೋಽಪಿ ಕಾವ್ಯಮ್ |

ವ್ಯಕ್ತಃ ಯದ್ ದೃಶ್ಯತೇ ಕುಸುಮಿತಂ ಇಂಧನಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸರ್ವಮ್ ||೧೩೦||

ದೇವಕುಲ ಇತ್ಯಾದಿ | ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ದೇವಕುಲ ನಿರ್ದೋಷಪರಮಾತ್ಮ-
ಸ್ಥಾಪನಾಪ್ರತಿಮಾಯಾರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ದೇವಕುಲಂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದೇವಕುಲಂ ವಾ, ದೇವಕುಲ ವಿ ತಸ್ಯೈವ ಪರಮಾತ್ಮನೋಽ-
ನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸ್ಮರಣಾರ್ಥಂ ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವನಾರ್ಥಂ ವಾ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಾಪನಾರೂಪೋ ದೇವೋ
ರಾಗಾದಿಪರಿಣತದೇವತಾಪ್ರತಿಮಾರೂಪೋ ವಾ, ಸತ್ಯವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಪ್ರಭೃತಿಪದಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂ
ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಮಿಥ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಂ ವಾ, ಗುರು ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸಮೃದ್ಧಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ
ಪ್ರಚ್ಛಾದಕೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣತರೂಪೋ ಮಹಾಽಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದರ್ಪಃ ತದ್ವ್ಯಾಪಿಯದ್ವಚನದಿನಕರ-
ಕಿರಣವಿದಾರಿತಃ ಸನ್ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರೇಣ ಚ ವಿಲಯಂ ಗತಃ ಸ ಚ ಜಿನದೀಕ್ಷಾದಾಯಕಃ ಶ್ರೀಗುರುಃ ತದ್ವಿಪರೀತೋ
ಮಿಥ್ಯಾಗುರುರ್ವಾ, ತಿತ್ಥು ವಿ ಸಂಸಾರತರಣೋಪಾಯಭೂತನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾರೂಪನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥಂ

ಗಾಥೆ - ೧೩೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದೇವಕುಲ] ಜಿನಾಲಯ ಹಾಗೂ ಕುದೇವಾಲಯ, [ದೇವಕುಲ ವಿ] ಸುದೇವ ಹಾಗೂ
ಕುದೇವ, [ಸತ್ಯು] ಸುಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಮಿಥ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ, [ಗುರು] ಸುಗುರು ಹಾಗೂ ಮಿಥ್ಯಾಗುರು, [ತಿತ್ಥು]
ಪರಮತಪೋಧನರ ಆವಾಸಭೂತವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತೀರ್ಥಸಮೂಹ, [ವಿವೇಕುಲ ವಿ] ಜೈನ
ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಪರಕಲ್ಪಿತ ವೇದಗಳು, [ಕವ್ವು] ಸುಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ಕುಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು [ಕುಸುಮಿಯ ವಚ್ಚು]
ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು [ಜು ದೀಸಇ ಸವ್ವು] ಯಾವವು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳು [ಇಂಧಣ ಹೋಸಇ]
ಕಾಲರೂಪಿ ಅಗ್ನಿಯ ಇಂಧನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ವಿನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಥಾಪನಾರೂಪ ಪ್ರತಿಮೆಯ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ
ದೇವಕುಲ ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಪೋಷಕವಾದಕುದೇವಕುಲಯ, ಅದೇ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತ
ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಧರ್ಮ ಪ್ರಭಾವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಾಪನರೂಪವಾದ
ದೇವ ಅಥವಾ ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪದ ಮಿಥ್ಯಾದೇವ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳು,
ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಚ್ಛಾದನೆ
ಮಾಡುವ ಆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾಗುವ ಆ ಅಂಧಕಾರದ ಸಮೂಹವು ಯಾರ

ದೇವಕುಲ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರಗುರು ತೀರ್ಥ ವೇದ ಕಾವ್ಯಗಳುಮಲ್ಲದೆ |

ತವೆ ತೋರುವ ಕುಸುಮಿತ ತರುಗಳೆಲ್ಲವು ಸೌದೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವವು ||೧೩೦||

ತತ್ ಸ್ವರೂಪರತಃ ಪರಮತಪೋಧನಾನಾಂ ಆವಾಸಭೂತಂ ತೀರ್ಥಕದಂಬಕಮಪಿ ಮಿಥ್ಯಾತೀರ್ಥಸಮೂಹೋ
ವಾ, ವೇಲು ವಿ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮೋಪದಿಷ್ಟವೇದಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಸಿದ್ಧಾಂತೋಽಪಿ ಪರಕಲ್ಪಿತವೇದೋ ವಾ
ಕವ್ಯಶುದ್ಧಜೀವಪದಾರ್ಥಾದೀನಾಂ ಗದ್ಯಪದ್ಯಾಕಾರೇಣ ವರ್ಣಕಂ ಕಾವ್ಯಂ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಚಿತ್ರಕಥಾಕಾವ್ಯಂ
ವಾ, ವಚ್ಚು ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತೇನ ಜೀವೇನ ಯದುಪಾರ್ಜಿತಂ ವನಸ್ಪತಿನಾಮಕರ್ಮ ತದುದಯಜನಿತಂ
ವ್ಯಕ್ತಕದಂಬಕಂ ಜೋ ದೀಪನ ಕುಸುಮಿಯಲು ಯದ್ ದೃಶ್ಯತೇ ಕುಸುಮಿತಂ ಪುಷ್ಪಿತಂ ಇಂಧನು ಹೋಸಇ
ಸವ್ನು ಶತ್ಸರ್ವಂ ಕಾಲಾಗ್ನೇರಿಂಧನಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವಿನಾಶಂ ಯಾಸ್ಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ತಥಾ ತಾವತ್
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೇ ಮೋಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಪ್ರಾಥಮಿಕಾನಾಂ ಯಾನಿ ಧರ್ಮತೀರ್ಥವರ್ತನಾದಿನಿಮಿತ್ತಾನಿ
ದೇವಕುಲಪ್ರತಿಮಾದೀನಿ ತತ್ರಾಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ಕಾಲೇ ನ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||೧೩೦||

ಅಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯಾದನ್ಯತ್ಸರ್ವಮಧ್ರುವಮಿತಿ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ಏಕು ಜಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಬಂಭು ಪರು ಭುವಣು ವಿ ಏಹು ಅಸೇಸು |

ಪುಹವಹಿ ಣಿಮ್ನಿಲು ಭಂಗುರಲು ಏಹಲು ಬುಜ್ಜಿ ವಿಸೇಸು ||೧೩೧||

ವಚನಗಳರೂಪದ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ವಿದಾರಿತವಾಗುತ್ತ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ಅಂಥ
ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಅಥವಾ ಅವರಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದಂಥ ಮಿಥ್ಯಾಗುರುಗಳು,
ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಉಪಾಯಭೂತ ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವದ ಭಾವನಾರೂಪಗಳಾದ
ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥಗಳು, ಅದರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ ತಪೋಧನರ ಆವಾಸಭೂತವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು
ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತೀರ್ಥಸಮೂಹವು, ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮರು ಉಪದೇಶಿಸಿದಂಥ ವೇದಶಬ್ದದಿಂದ
ವಾಚ್ಯವಾದಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಮತ್ತು ಪರಕಲ್ಪಿತ ವೇದಗಳು, ಶುದ್ಧ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಾಕಾರದಿಂದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಚಿತ್ರ ಕಥಾಕಾವ್ಯಗಳು
ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಜೀವಗಳು ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ ವನಸ್ಪತಿನಾಮಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದಾದ
ವ್ಯಕ್ತಗಳು ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಿತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವವುಗಳೆಲ್ಲವು ಕಾಲರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯ ಇಂಧನವಾಗುತ್ತವೆ-
ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೊದಲಂತೂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ
ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹ ಮಾಡಬಾರದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ತೀರ್ಥಾದಿಗಳ ಪ್ರವರ್ತನೆಯ
ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿರುವ ಆ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ದೇವಪ್ರತಿಮಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರೀತಿಯು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಆದರೆ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಹವು ಕರ್ತವ್ಯವಿಲ್ಲ-ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಬಂಧವಿದೆ.

‘ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಅನ್ಯವಾದವುಗಳೆಲ್ಲವು ಅಧ್ರುವವಿವೆ’ಯೆಂದು ಈಗ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಬೊಮ್ಮನೊಬ್ಬನನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಲೋಕದಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ |

ವಿರಚನೆಯದೆಲ್ಲವು ವಿನಶ್ಚರವಿದೆಯೆಂಬ ವಿಶೇಷ ತಿಳಿ ನೀನು ||೧೩೧||

ಏವಮೇವ ಮುಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಭುವನಮಪಿ ಏತದ್ ಅಶೇಷಮ್ |

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ನಿರ್ಮಾಪಿತಂ ಭಂಗುರಂ ಏತದ್ ಬುಧ್ಯಸ್ವ ವಿಶೇಷಮ್ ||೧೩೧||

ಏಕ್ಕು ಜಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಏಕ್ಕು ಜಿ ಏಕಮೇವ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಮುಕ್ತಾ | ಕಿಮ್ | ಬಂಧು ಪರು ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ-ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ನಾನಾವ್ಯಕ್ತಭೇದಭಿನ್ನವನಮಿವ ನಾನಾಜೀವಜಾತಿಭೇದಭಿನ್ನಂ ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹನಯೇನ ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯಂ ಭುವಣು ಏಹು ಇದಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಮ್ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಮ್ | ಅಸೀಸು ಅಶೇಷಂ ಸಮಸ್ತಮಪಿ | ಕಥಂಭೂತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಪುಹವಿಹಿಂ ಣಿಮ್ಮಿಲು ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಲೋಕೇ ನಿರ್ಮಾಪಿತಂ ಭಂಗುರಲು ವಿನಶ್ವರಂ ಏಹಲು ಬುಜ್ಜಿ ವಿಸೇಸು ಇಮಂ ವಿಶೇಷಂ ಬುಧ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ| ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಶುದ್ಧಜೀವತತ್ತ್ವಂ ಮುಕ್ತಾ ನ್ಯತ್ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೂತಂ ವಿನಶ್ವರಮಿತಿ ||೧೩೧||

ಅಥ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮಧ್ರುವತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಧನಯೌವನಯೋಸ್ತೃಷ್ಣಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಕಥಯತಿ-

ಜೇ ದಿಟ್ಮಾ ಸೂರುಗ್ಗಮಣಿ ತೇ ಅತ್ಥವಣಿ ಣ ದಿಟ್ಟ |

ತೇ ಕಾರಣಂ ವಥ ಧಮ್ಮು ಕರಿ ಧಣಿ ಜೋವ್ವಣಿ ಕಲುತಿಟ್ಟ ||೧೩೨||

ಗಾಥೆ - ೧೩೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಕ್ಕು ಪರು ಬಂಧು ಜಿ ಮೇಲ್ಲಿವಿ] ಓರ್ವ ಶುದ್ಧ ಜೀವದ್ರವ್ಯರೂಪದಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಪುಹವಹಿಂ] ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ [ಏಹು ಅಸೇಸು ಭುವಣು ವಿ ಣಿಮ್ಮಿಲು] ಈ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರಚನೆಯಿದೆ ಅದೆಲ್ಲವು [ಭಂಗುರಲು] ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿದೆ-ವಿನಶ್ವರವಿದೆ, [ಏಹಲು ವಿಸೇಸು ಬುಜ್ಜಿ] ಈ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಾತನ್ನು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದು ವನವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ಜೀವದ್ರವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ 'ಪರಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಜೀವದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗೋಚರವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವು ಎಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದವುಗಳೆಲ್ಲವು ವಿನಶ್ವರವಿವೆಯೆಂದು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ 'ಪರಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಜೀವತತ್ತ್ವದ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯ ಸಮಸ್ತ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಭೂತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿನಶ್ವರವಿವೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅಧ್ರುವತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಧನ ಮತ್ತು ಯೌವನಗಳ ತೃಷ್ಣೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಭಾನುವಿನುದಯದಲಿ ತೋರುವುದಸ್ತಸಮಯದಲಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ |

ಆ ನೆವದಿ ಧರ್ಮಮಾಡಲೆ ವತ್ಸ ಧನಯೌವನದಲೇಕೆ ತೃಷ್ಣೆ ||೧೩೨||

ಯೇ ದೃಷ್ಟಾಃ ಸೂರ್ಯೋದ್ಗಮನೇ ತೇ ಅಸ್ತಮನೇ ನ ದೃಷ್ಟಾಃ |

ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವತ್ಸ ಧರ್ಮಂ ಕುರುಧನೇ ಯೌವನೇ ಕಾ ತೃಷ್ಣಾ ||೧೩೨||

ಜೇ ದಿಟ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೇ ದಿಟ್ಮಾ ಯೇ ಕೇಚನ ದೃಷ್ಟಾಃ | ಕ್ಷ | ಸೂರುಗ್ಗಮಣಿ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ತೇ ಅತ್ಥವಣಿ ಣ ದಿಟ್ಮ ತೇ ಪುರುಷಾ ಗೃಹಧನಧಾನ್ಯಾದಿಪದಾರ್ಥಾ ವಾ ಅಸ್ತಮನೇ ನ ದೃಷ್ಟಾಃ, ಏವಮಧ್ರುವತ್ಸಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ | ತೇ ಕಾರಣಂ ವತ್ಸ ಧರ್ಮು ಕರಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವತ್ಸ ಪುತ್ರ ಸಾಗಾರಾನಗಾರಧರ್ಮಂ ಕುರು | ಧಣಿ ಜೋವ್ವಣಿ ಕಲು ತಿಟ್ಟ ಧನೇ ಯೌವನೇ ವಾ ಕಾ ತೃಷ್ಣಾ ನ ಕಾಪೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಗೃಹಸ್ಥೇನ ಧನೇ ತೃಷ್ಣಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕಾನಾಂ ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯೇಣಾಹಾರಾದಿ- ಚತುರ್ವಿಧಂ ದಾನಂ ದಾತವ್ಯಮ್ | ನೋ ಚೇತ್ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಂ ಕೃತ್ವಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಾತವ್ಯಮ್ | ಯೌವನೇಽಪಿ ತೃಷ್ಣಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ, ಯೌವನಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಯೌವನೋದ್ರೇಕಜನಿತವಿಷಯರಾಗಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿಷಯಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೩೨||

ಅಥ ಧರ್ಮತಪಶ್ಚರಣರಹಿತಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ವೃಥೇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಗಾಥೆ - ೧೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ವತ್ಸ] ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ ! [ಸೂರುಗ್ಗಮಣಿ] ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ [ಜಿ ದಿಟ್ಮಾ] ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿತ್ತು [ತೇ] ಅದನ್ನು [ಅತ್ಥವಣಿ] ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ [ಣ ದಿಟ್ಮ] ನೋಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. [ತೇ ಕಾರಣಂ] ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು [ಧರ್ಮು ಕರಿ] ಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡು, [ಧಣಿ ಜೋವ್ವಣಿ ಕಾಲುತಿಟ್ಟ] ಧನ ಮತ್ತು ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇಕೆ ತೃಷ್ಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ?

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು, ಧನ, ಧಾನ್ಯಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಅವು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ಅವುಗಳ ಅಧ್ರುವತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನೀನು ಸಾಗಾರ-ಅನಗಾರ ಧರ್ಮಗಳ ಪಾಲನೆ ಮಾಡು, ಧನ ಮತ್ತು ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ತೃಷ್ಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಅವೆಲ್ಲವು ಜಲಬುದ್ಧದಂತೆ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿವೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಗೃಹಸ್ಥರು ಧನದ ತೃಷ್ಣೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದರೆ ಅವರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ?

ಉತ್ತರ :- ಭೇದಾಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧಕರಿಗೆ ಸಕಲ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಎಂದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಆಹಾರ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ದಾನಕೊಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರ್ವಸಂಗದಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು. ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತೃಷ್ಣೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ಯೌವನದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯೌವನದ ಉದ್ರೇಕದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವಿಷಯದ ರಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣದಿಂದ ರಹಿತನಾದವನ ಜನ್ಮವು ವೃಥಾವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಧಮ್ಮು ಣ ಸಂಚಿಲು ತಲು ಣ ಕಿಲು ರುಕ್ಖೇ ಚಮ್ಮಮ ಏಣ |

ಖಿಜ್ಜಿವಿ ಜರ-ಉದ್ದೇಹಿಯಏ ಣರಣ ಪಡಿವ್ವಲು ತೇಣ ||೧೩೩||

ಧರ್ಮೋ ನ ಸಂಚಿತಃ ತಪೋ ನ ಕೃತಂ ವೃಕ್ಷೇಣ ಚರ್ಮಮಯೇಣ |

ಖಾದಯಿತ್ವಾ ಜರೋದ್ರೇಹಿಕಯಾ ನರಕೇ ಪತಿತವ್ಯ ತೇನ ||೧೩೩||

ಧಮ್ಮು ಇತ್ಯಾದಿ | ಧಮ್ಮು ಣ ಸಂಚಿಲು ಧರ್ಮಸಂಚಯೋ ನ ಕೃತಃ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ದಾನಶೀಲ-
ಪೂಜೋಪವಾಸಾದಿರೂಪಸಮ್ಯಕ್ ಪೂರ್ವಕೋ ಗೃಹಧರ್ಮೋ ನ ಕೃತಃ ದರ್ಶನಿಕವ್ರತಿಕಾದ್ಯೇಕಾದಶವಿಧಶ್ರಾವಕ-
ಧರ್ಮರೂಪೋ ವಾ | ತಲು ಣ ಕಿಲು ತಪಶ್ಚರಣಂ ನ ಕೃತಂ ತಪೋಧನೇನ ತು ಸಮಸ್ತ ಬಹಿದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾ-
ನಿರೋಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಅನಶನಾದಿದ್ವಾದಶವಿಧತಪಶ್ಚರಣಬಲೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ನ
ಕೃತಾ | ಕೇನ ಕೃತ್ವಾ | ರುಕ್ಖೇಂ ಚಮ್ಮಮಏಣ ವೃಕ್ಷೇಣ ಮನುಷ್ಯಶರೀರಚರ್ಮನಿರ್ವೃತ್ತೇನ | ಯೇನೈವಂ ನ ಕೃತಂ
ಗೃಹಸ್ಥೇನ ತಪೋಧನೇನ ವಾ ಣರಣ ಪಡಿವ್ವಲು ತೇಣ ನರಕೇ ಪತಿತವ್ಯಂ ತೇನ |ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಖಿಜ್ಜಿವಿ ಭಕ್ಷಯಿತ್ವಾಂ|
ಕಯಾ ಕರ್ತೃಭೂತಯಾ | ಜರಉದ್ದೇಹಿಯಏ ಜರೋದ್ರೇಹಿಕಯಾ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ |
ಗೃಹಸ್ಥೇನಾಭೇದರತ್ನಯಸ್ವರೂಪಮುಪಾದೇಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಭೇದರತ್ನಯಾತ್ಮಕಃ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ, ಯತಿನಾ
ತು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನಯೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕರತ್ನಯಬಲೇನ ವಿಶಿಷ್ಟತಪಶ್ಚರಣಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನೋ ಚೇತ್
ದುರ್ಲಭಪರಂಪರಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ನಿಷ್ಫಲಮಿತಿ ||೧೩೩||

ಗಾಥೆ - ೧೩೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚೇಣ] ಯಾವನು [ಚಮ್ಮು ಮಏಣ ರುಕ್ಖೇ] ಚರ್ಮಮಯವಾದಮನುಷ್ಯ
ಶರೀರರೂಪದ ವೃಕ್ಷದಿಂದ [ಧಮ್ಮು ಣ ಸಂಚಿಲು] ಧರ್ಮದಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ತಲು ಣ ಕಿಲು] ತಪಸ್ಸು
ಮಾಡದಿದ್ದರೆ [ಜರ-ಉದ್ದೇಹಿಯಏ ಖಿಜ್ಜಿವಿ] ಅವನ ಶರೀರವು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯ ಉದಯರೂಪ ಗೆದ್ದಲು
ತಂದುಹೋಗಿ [ತೇಮ ಣರಣ ಪಡಿವ್ವಲು] ಅವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳುವನು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಚರ್ಮದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರರೂಪದ ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಯಾವ ಗೃಹಸ್ಥರು
ಅಥವಾ ತಪೋಧನರು ಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಗೃಹಸ್ಥರು ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
ಸಮ್ಯಕ್ ಪೂರ್ವಕ ದಾನ, ಶೀಲ, ಪೂಜೆ, ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ
ಮತ್ತು ದರ್ಶನಪ್ರತಿಮೆ, ವ್ರತಪ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ
ಮತ್ತು ತಪೋಧನರು ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧಮಾಡಿ, ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು
ಪ್ರಕಾರದ ತಪಶ್ಚರಣದ ಬಲದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾಗಿ ನಿರಂತರ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ
ಎಂದರೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಅಥವಾ ತಪೋಧನರ ಧರ್ಮಸಂಭವಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಶರೀರಗಳು ಜರಾರೂಪದ ಉದಯದಿಂದ
ತಂದುಹೋಗಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಯಾವನು ಚರ್ಮಮಯ ವೃಕ್ಷದಿ ಧರ್ಮಸಂಚಯ ಮೇಣ್ಣಪಮಾಡದಿರೆ |

ಅವನ ದೇಹವ ಜರರೂಪದಗೆದ್ದಲು ತಿಂದು ನರಕಕಿಯುವನು ||೧೩೩||

ಅಥ ಹೇ ಜೀವ ಜಿನೇಶ್ವರಪದೇ ಪರಮಭಕ್ತಿಂ ಕುರ್ವಿತಿ ಶಿಕ್ಷಾಂ ದದಾತಿ-

ಅರಿ ಜಿಯ ಜಿಣ-ಪಣ ಭತ್ತಿ ಕರಿ ಸುಹಿ ಸಜ್ಜಣು ಅವಹೇರಿ |

ತಿಂ ಬಪ್ಪೇಣ ವಿ ಕಜ್ಜು ಣವಿ ಜೋ ಪಾಡಣ ಸಂಸಾರಿ ||೧೩೪||

ಅರೆ ಜೀವ ಜಿನಪದೇ ಭಕ್ತಿಂ ಕುರು ಸುಖಂ ಸ್ವಜನಂ ಅಪಹರ |

ತೇನ ಪಿತ್ರಾಪಿ ಕಾರ್ಯಂ ನೈವ ಯಃ ಪಾತಯತಿ ಸಂಸಾರೇ ||೧೩೪||

ಅರಿ ಜಿಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅರಿ ಜಿಯ ಅಹೋ ಭವ್ಯಜೀವ ಜಿಣಪಣ ಭತ್ತಿ ಕರಿ ಜಿನಪದೇ ಭಕ್ತಿಂ ಕುರು ಗುಣಾನುರಾಗವಚನನಿಮಿತ್ತಂ ಜಿನೇಶ್ವರೇಣ ಪ್ರಣೀತಶ್ರೀಧರ್ಮೋ ರತಿಂ ಕುರು ಸುಹಿ ಸಜ್ಜಣು ಅವಹೇರಿ ಸಂಸಾರಸುಖಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತಂ ಸ್ವಜನಂ ಗೋತ್ರಮಪ್ಯಪಹರ ತ್ಯಜ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ತಿಂ ಬಪ್ಪೇಣ ವಿ ತೇನ ಸ್ನೇಹಿತಪಿತ್ರಾಪಿ ಕಜ್ಜು ಣವಿ ಕಾರ್ಯಂ ನೈವ | ಯಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ ಪಾಡಣ ಯಃ ಪಾತಯತಿ | ಕ್ಷ | ಸಂಸಾರೀ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರೇ | ತಥಾ ಚ | ಹೇ ಆತ್ಮನ್, ಅನಾದಿಕಾಲೇ ದುರ್ಲಭೇ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತೇ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತೇ ಜೀವಪರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣೇ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪೇ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮೇ ವ್ಯವಹಾರಧರ್ಮೇ ಚ ಪುನಃ ಷಡಾವಶ್ಯಕಾದಿಲಕ್ಷಣೇ ಗೃಹಸ್ಥಾಪೇಕ್ಷಯಾ ದಾನಪೂಜಾದಿಲಕ್ಷಣೇ ವ ಶುಭೋಪಯೋಗಸ್ವರೂಪೇ ರತಿಂ ಕುರು | ಇತ್ಯಂಭೂತೇ ಧರ್ಮೇ ಪ್ರತಿಕೂಲೋ ಯಃ ತಂ ಮನುಷ್ಯಂ ಸ್ವಗೋತ್ರ ಜಮಪಿ ತ್ಯಜ ಧರ್ಮಸನ್ಮುಖಂ ತದನುಕೂಲಂ ಪರಗೋತ್ರಜಮಪಿ ಸ್ವೀಕೃರ್ವಿತಿ | ಅತ್ರಾಯಂ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ವಿಷಯ ಸುಖನಿಮಿತ್ತಂ ಯಥಾನುರಾಗಂ

ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಪಾದೇಯ ಮಾಡಿ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಶ್ರಾವಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಯತಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ವ್ಯವಹಾರಾದಿ ರತ್ನತ್ರಯದ ಬಲದಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಂದರೆ ಶ್ರಾವಕರ ಅಥವಾ ಯತಿಗಳ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವಂಥ ಈ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು.

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಜಿನೇಶ್ವರದೇವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿ ಮಾಡೆಂದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಈಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೩೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅರಿ ಜಿಯ] ಎಲೈ ಭವ್ಯ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಜಿಣ-ಪಣ ಭತ್ತಿ ಕರಿ] ಜಿನದೇವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡು, ಆ ಜಿನೇಶ್ವರ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಶ್ರೀಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಗುಣಾನುರಾಗ ವಚನಗಳ ನಿಮಿತ್ತ ರೂಪದ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡು, [ಸುಹಿ ಸಜ್ಜಣು ಅವಹೇರಿ] ಸಂಸಾರ ಸುಖದ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಭೂತರಾದ ಸ್ವಜನರನ್ನು, ಗೋತ್ರ ಜನರನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು, [ತಿಂ ಬಪ್ಪೇಣ ವಿ ಣವಿ ಕಜ್ಜು] ಆ ಸ್ನೇಹರೂಪದ ತಂದೆಯಿಂದ ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ [ಜೋ] ಅವರು [ಸಂಸಾರಿ ಪಾಡಣ] ಈ ಜೀವನನ್ನು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುತ್ತಾರೆ-ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಓ ಜೀವ ಜಿನಪದದಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡು ಸುಖದಸ್ವಜನನು ತೊರೆ |

ಆ ಜನಕನಿಂದಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲವನು ಸಂಸಾರದಲಿ ಕೆಡಹುವನು ||೧೩೪||

ಕರೋತಿ ಜೀವಸ್ತಥಾ ಯದಿ ಜಿನಧರ್ಮಂ ಕರೋತಿ ತರ್ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ನ ಪತತಿತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-
'ವಿಸಯಹಂ ಕಾರಣಿ ಸವ್ವು ಜಣು ಜಿಮ ಅಣುರಾಲು ಕರೇಇ | ತಿಮ ಜಿಣಭಾಸಿಏ ಧಮ್ಠಿ ಜಇ ಣ ಉ ಸಂಸಾರಿ
ಪಡೇಇ ||' ||೧೩೪||

ಅಥ ಯೇನ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಂ ಕೃತ್ವಾ ತಪಶ್ಚರಣಂ ನ ಕೃತಂ ತೇನಾತ್ಮಾ ವಂಚಿತ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಧೃತ್ವಾ
ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಜೇಣ ಣ ಚಿಣ್ಣಲು ತವ-ಯರಣು ಣೆಮ್ಮಲು ಚಿತ್ತ ಕರೇವಿ |

ಅಪ್ಪಾ ವಂಚಿಲು ತೇಣ ಪರ ಮಾಣುಸ-ಜಮ್ಮು ಲಹೇವಿ ||೧೩೫||

ಯೇನ ನ ಚೀಣಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಕೃತ್ವಾ |

ಆತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ ತೇನ ಪರಂ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಲಬ್ಧ್ವಾ ||೧೩೫||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ದೊರೆತ ಈ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ
ಪ್ರಣೀತ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹಗಳಿಲ್ಲದ, ಜೀವ ಪರಿಣಾಮಸ್ವರೂಪವಾದ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದನಿಶ್ಚಯ
ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಷಡಾವಶ್ಯಕ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದಾನ
ಪೂಜಾದಿಗಳರೂಪ ಅಥವಾ ಶುಭೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡು. ಈ
ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲವಿರುವಂಥ ಮನುಷ್ಯರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರ
ತ್ಯಾಗ ಮಾಡು, ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸನ್ಮುಖ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದವರು ಅವರು ಪರಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ
ಜನಿಸಿದವರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ನಿನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು.

ಜೀವನು ವಿಷಯಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ಎಂಥ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಂಥ ಅನುರಾಗವನ್ನು
ಅವನು ಜಿನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.
ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕೂಡ, ಸಮಸ್ತ ಜನರು ವಿಷಯಗಳ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಂಥ
ಅನುರಾಗವನ್ನು ಜಿನಭಾಷಿತ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಜನರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ
ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ತನ್ನ ಚಿತ್ತದ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡದವನು ಅವನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮೋಸ
ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಈ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೩೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಣ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಣೆಮ್ಮಲು ಚಿತ್ತ ಕರೇವಿ] ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ
ಒಂದು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದರೂಪ ಸುಖರೂಪಿ ಅಮೃತದಿಂದ ತೃಪ್ತವಾದ ನಿರ್ಮಲ ಚಿತ್ತಮಾಡಿ [ತವ ಚರಣ
ಣ ಚಿಣ್ಣ ಉ] ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ [ತೇಣ] ಅವನು [ಮಾಣುಸ-ಜಮ್ಮು ಲಹೇವಿ]
ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಪಡೆದು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಅಪ್ಪಾ ವಂಚಿಲು] ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮೋಸ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾವನು ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತ ಮಾಡಿ ತಪಶ್ಚರಣವನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ |

ಅವನು ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಪಡೆದು ನಿಜದಿ ನಿಜಾತ್ಮನನು ವಂಚಿಸಿದನು ||೧೩೫||

ಜೇಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೇಣ ಯೇನ ಜೀವೇನ ಣ ಚಿಣ್ಣಲು ನ ಚೀಣಂ ನ ಚರಿತಂ ನ ಕೃತಮ್ | ಕಿಮ್ | ತವಯರಣು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ತಪಶ್ಚರಣಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಣಿಮ್ತು ಚಿತ್ತು ಕರೇವಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿರಹಿತಂ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತತ್ಯಪ್ತಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಕೃತ್ವಾ | ಅಪ್ಪಾ ವಂಚಿಲು ತೇಣ ಪರ ಆತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ ತೇನ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಲಹೇವಿ ಲಬ್ಧ್ವಾ | ಕಿಮ್ | ಮಾಣುಸಜಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ದುರ್ಲಭಪರಂಪರಾರೂಪೇಣ ಮನುಷ್ಯಭವೇ ಲಬ್ಧೇ ತಪಶ್ಚರಣೇಽಪಿ ಚ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಬಲೇನ ರಾಗಾದಿಪರಿಹಾರೇಣ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಃ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ | ಯೇನ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿರ್ನ ಕೃತಾ ಸ ಆತ್ಮವಂಚಕ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಚಿತ್ತೇ ಬದ್ಧೇ ಬದ್ಧೋ ಮುಕ್ತೇ ಮುಕ್ತೋತ್ತಿ ಣತಿ ಸಂದೇಹೋ | ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲಸಹಾವೋ ಮಇಲಿಜ್ಜಇ ಮಇಲಿಏ ಚಿತ್ತೇ ||' ||೧೨೫||

ಅಥ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಜಯಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಏ ಪಂಚಿಂದ್ರಿಯ-ಕರಹಡಾ ಜಿಯ ಮೋಕ್ಕಲಾ ಮ ಚಾರಿ |

ಚರಿವಿ ಅಸೇಸು ವಿ ವಿಸಯ-ವಣು ಪುಣು ಪಾಡಹಿ ಸಂಸಾರಿ ||೧೨೬||

ಏತೇ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಕರಭಕಾಃ ಜೀವ ಮುಕ್ತಾನ್ ಮಾ ಚಾರಯ |

ಚರಿತ್ವಾ ಅಶೇಷಂ ಅಪಿ ವಿಷಯವನಂ ಪುನಃ ಪಾತಯಂತಿ ಸಂಸಾರೇ ||೧೨೬||

ಏ ಇತ್ಯಾದಿ | ಏ ತೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಾಃ ಪಂಚಿಂದ್ರಿಯಕರಹಡಾ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಾಸ್ವಾದರೂಪಾತ್ಪರ-ಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಕರಹಡಾ ಉಷ್ಣಾಃ ಜಿಯ ಹೇ ಮೂಢಜೀವ ಮೋಕ್ಕಲಾ ಮ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ದುರ್ಲಭವಾದಂಥ ಮನುಷ್ಯಭವ ಮತ್ತು ತಪಶ್ಚರಣವು ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ರಾಗಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವನು ಆತ್ಮವಂಚಕನಿದ್ದಾನೆ. ಅನಗಾರ ಧರ್ಮಾಮೃತ ಅ. ಫಿ ಗಾಥೆ ೪೧ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- 'ಚಿತ್ತವು ಧನ, ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದಾಗ ಜೀವನು ಬದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತವು ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ಆಶಾತ್ಮಷ್ಟಾದಿಗಳಿಂದ ದೂರವಾದಾಗ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ವಿಮಲಸ್ವಭಾವಿಯಿದ್ದರೂ ಚಿತ್ತವು ಮಲಿನವಾದಾಗ ಮಲಿನನಾಗುತ್ತಾನೆ,'

ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಏ ಪಂಚಿಂದ್ರಿಯ-ಕರಹಡಾ] ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದ ಒಂಟಿಗಳನ್ನು [ಮೋಕ್ಕಲಾ ಮ ಚಾರಿ] ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಮೇಯಲು ಬಿಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು [ಅಸೇಸು ವಿಸಯ-ವಣು-ವಿ] ಮೊದಲು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಷಯಗಳರೂಪದ ವನವನ್ನು ಮೇಯ್ದು [ಪುಣು] ಅನಂತರ ಜೀವನನ್ನು [ಸಂಸಾರಿ] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ [ಪಾಡಹಿಂ] ಕೆಡವುತ್ತವೆ-ತಳ್ಳಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಜೀವನೀ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯರೂಪೋಂಟಿಯನು ಮುಕ್ತಮೇಯಬಿಡದಿರು |

ಆ ವಿಷಯವನವನೆಲ್ಲಮೇಯ್ದು ಮತ್ತೆ ಸಂಸೃತಿಯಲಿ ಕೆಡಹುವುದು ||೧೨೬||

ಚಾರಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಥವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈ ಕರೂಪಸುಖಪರಾಜ್ಞುಖೋ ಭೂತ್ವಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಮಾ
ಚಾರಯ ವ್ಯಾಘುಟ್ಟಯ | ಯತಃ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಪಾಡಹಿಂ ಪಾತಯಂತಿ | ಕಮ್ | ಜೀವಮ್ | ಕ್ಷ | ಸಂಸಾರೇ
ನಿಸಂಸಾರಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಸಂಸಾರೇ ಪುಣು ಪಶ್ಚಾತ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ಚರಿವಿ
ಚರಿತ್ವಾ ಭಕ್ಷಣು ಕೃತ್ವಾ | ಕಿಮ್ | ವಿಸಯವಣು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವನಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೨೬||

ಅಥ ಧ್ಯಾನವೈಷಮ್ಯಂ ಕಥಯತಿ-

ಜೋಇಯ ವಿಸಮೀ ಜೋಯ-ಗಇ ಮಣು ಸಂಠವಣ ಣ ಜಾಇ |

ಇಂದಿಯ-ವಿಸಯ ಜಿ ಸುಕ್ವಡಾ ತಿತ್ತು ಜಿ ವಲಿ ವಲಿ ಜಾಇ ||೧೨೭||

ಯೋಗಿನ್ ವಿಷಮಾ ಯೋಗಗತಿಃ ಮನಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಯಿತುಂ ನ ಯಾತಿ |

ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೇಷು ಏವ ಸುಖಾನಿ ತತ್ರ ಏವ ಪುನಃ ಪುನಃ ಯಾತಿ ||೧೨೮||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ವಿಸಮೀ ಜೋಯಗಇ ವಿಷಮಾ ಯೋಗಗತಿಃ|
ಕಸ್ಮಾತ್ | ಮಣು ಸಂಠವಣ ಣ ಜಾಇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ್ಯತಿಚಿಪಲಂ ಮರ್ಕಟಪ್ರಾಯಂ ಮನೋ ಧರ್ತುಂ ನ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ ! ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖದ
ಆಸ್ವಾದರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ
ಸುಖದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಮೇಯಲು ಬಿಡಬೇಡ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು
ಮೊದಲು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯರೂಪವಾದ ವನವನ್ನು ತಿಂದು ಅನಂತರ ಜೀವವನ್ನು ನಿಸಂಸಾರನಾದಂಥ
ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿಬಿಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಧ್ಯಾನದ ವಿಷಮತೆಯ ಎಂದರೆ ಕಠಿಣತೆಯ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಜೋಯ-ಗಇ ವಿಸಮೀ] ಯೋಗದ ಗತಿಯು
ವಿಷಮವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ [ಮಣು] ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಿರುವುದರಿಂದ [ಸಂಠವಣ ಣ ಜಾಇ] ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ಥಿರತೆಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ [ಇಂದಿಯ-ವಿಸಯ ಜಿ ಸುಕ್ವಡಾ] ಇಂದ್ರಿಯಗಳ
ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿರುವುದರಿಂದ [ತಿತ್ತು ಜಿ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವದ ಮನಸ್ಸು [ವಲಿ ವಲಿ
ಜಾಇ] ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಯೋಗದಗತಿಯು ವಿಷಮವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ
ಚಿಪಲವಾದ ಮರ್ಕಟದಂಥ ಮನಸ್ಸು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ

ಎಲೆ ಯೋಗಿ ಯೋಗಗತಿವಿಷಮವಿದೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರತೆಯನು ಪಡೆಯದು |

ಸಲೆ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯದಿಸುಖ ತಿಳಿದದರಲೆ ತಿರುತಿರುಗಿ ಹೋಗುವುದು ||೧೨೮||

ಯಾತಿ | ತದಪಿ ಕಸ್ಮಾತ್ | ಇಂದ್ರಿಯವಿಸಯ ಜಿ ಸುಕ್ಷ್ಮಾ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೇಷು ಯಾನಿ ಸುಖಾನಿ ವಲಿವಲಿ
ತಿತ್ತು ಜಿ ಜಾಣ ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದಸಮರಸೀಭಾವಪರಮಸುಖರಹಿತಾನಾಂ ಅನಾದಿವಾಸನಾವಾಸಿತ-
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖಾಸ್ವಾದಾಸಕ್ತಾನಾಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ತತ್ತ್ವೈವ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೩೭||

ಅಥ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯಾಬಾಹ್ಯಂ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಂ ಕಥಯತಿ-

ಸೋ ಜೋಇಲು ಜೋ ಜೋಗವಇ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು |

ಹೋಯವಿ ಪಂಚಹ ಬಾಹಿರಲು ರ್ಪಾಯಂತಲು ಪರಮತ್ತು ||೧೩೭-೫||

ಸ ಯೋಗೀ ಯಃ ಪಾಲಯತಿ(?) ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ |

ಭೂತ್ವಾ ಪಂಚಭ್ಯಃ ಬಾಹ್ಯಃ ಧ್ಯಾಯನ್ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೧೩೭-೫||

ಸೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸೋ ಜೋಇಲು ಸ ಯೋಗೀ ಧ್ಯಾನೀ ಭಣ್ಯತೇ | ಯಃ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ
ಜೋಗವಇ ಯಃ ಕರ್ತಾ ಪ್ರತಿಪಾಲಯತಿ ರಕ್ಷತಿ | ಕಿಮ್ | ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಸಮ್ಯಕ್-
ಶ್ರದ್ಧಾನಿಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಹೋಯವಿ ಭೂತ್ವಾ | ಕಥಂಭೂತಃ |
ಬಾಹಿರಲು ಬಾಹ್ಯಃ | ಕೇಭ್ಯಃ | ಪಂಚಹಂ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ವಿಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇಭ್ಯಃ ಪಂಚಮಗತಿಸುಖ-

ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ನಂಬಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ವೀತರಾಗಪರಮ ಆಹ್ಲಾದಮಯ,
ಸಮರಸೀಭಾವರೂಪ ಪರಮ ಸುಖದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ವಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಸುಖದ ಆಸ್ವಾದದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ ಜೀವಗಳ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಈಗ ಸ್ಥಲಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೩೭-೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಪಂಚಹಂ ಬಾಹಿರಲು ಹೋಯವಿ] ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ
ಬಾಹ್ಯನಿದ್ದು-ಬೇರೆಯಿದ್ದು [ಪರಮತ್ತು ರ್ಪಾಯಂತಲು] ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ [ದಂಸಣು
ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು] ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯದ [ಜೋಗವಇ] ಪಾಲನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ
[ಸೋ ಜೋಇಲು] ಅವನು ಯೋಗಿಯಿದ್ದಾನೆ-ಧ್ಯಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪಂಚಪರಮೇಷ್ವಿಗಳ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತ ಮತ್ತು ಪಂಚಮಗತಿಯ -
ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಸುಖದ ವಿನಾಶಕಗಳಾದಂಥ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಬಹಿರ್ಭೂತವಾಗಿ-ಬೇರೆಯಾಗಿ
ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ವಿಶುದ್ಧ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಯಾವನು
ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಚರಣರೂಪವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು
ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ-ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಯೋಗಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರಗಳ ಪಾಲಿಪನೆ ಯೋಗಿಯಿಹನು |

ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂ ಬೇರೆಯಿದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮನನೆ ಜಾನಿಪನು ||೧೩೭-೫||

ವಿನಾಶಕೇಭ್ಯಃ | ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯೇಭ್ಯಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಾಣಃ | ರ್ಘಾಯಂತಲು ಧ್ಯಾಯನ್ ಸನ್ | ಕಮ್ | ಪರಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಯೋಗಶಬ್ದಸ್ಯಾರ್ಥಂ ಕಥ್ಯತೇ - 'ಯುಜ್' ಸಮಾಧೌ ಇತಿ ಧಾತುನಿಷ್ಪನ್ನೇನ ಯೋಗಶಬ್ದೇನ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರುಚ್ಯತೇ | ಅಥವಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಯೋಜನಂ ಪರಿಣಮನಂ ಯೋಗಃ, ಸ ಇತ್ಯಂಭೂತೋ ಯೋಗೋ ಯಸ್ಯಾಸ್ತೀತಿ ಸ ತು ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನೀ ತಪೋಧನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||೧೩೭-೫||

ಅಥ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಸುಖಸ್ಯಾನಿತ್ಯತ್ವಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ವಿಸಯ-ಸುಹೃಂ ಬೇ ದಿವಹಡಾ ಪುಣು ದುಕ್ಖಹ ಪರಿವಾಡಿ |

ಭಲ್ಲು ಜೀವ ಮ ವಾಹಿ ತುಹು ಅಪ್ಪಣ ಖಿಂದಿ ಕುಹಾಡಿ ||೧೩೮||

ವಿಸಯ ಸುಖಾನಿ ದ್ವೇ ದಿವಸಕೇ ಪುನಃ ದುಃಖಾನಾಂ ಪರಿಪಾಟೀ |

ಭ್ರಾಂತ ಜೀವ ಮಾ ವಾಹಯ ತ್ವಂ ಆತ್ಮನಃ ಸ್ಕಂಧೇ ಕುಠಾರಮ್ ||೧೩೮||

ವಿಸಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ವಿಸಯಸುಹೃಂ ನಿರ್ವಿಷಯಾನಿತ್ಯಾದ್ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮ ಸುಖಾತ್ಮತಿಕೂಲಾನಿ ವಿಷಯಸುಖಾನಿ ಬೇ ದಿವಹಡಾ ದಿನದ್ವಯಸ್ಥಾಯೀನಿ ಭವಂತಿ | ಪುಣು ಪುನಃ

'ಯುಜ್' ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಸಮಾಧಿಯ ಅರ್ಥವುಳ್ಳಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ಯೋಗಶಬ್ದದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳರೂಪನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವುದು-ಪರಿಣಮಿಸುವುದು ಅದು ಕೂಡ ಯೋಗವಿದೆ. ಇಂಥ ಯೋಗವು ಯಾರಿಗಿದೆ ಅವರು ಯೋಗಿಯಿದ್ದಾರೆ-ಧ್ಯಾನಿಯಿದ್ದಾರೆ-ತಪೋಧನರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯೋಗ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥವಿದೆಯೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈಗ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸುಖದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೩೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಭಲ್ಲು ಜೀವ] ಎಲೈ ಮರುಳ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ವಿಸಯ-ಸುಹೃಂ] ಈ ವಿಷಯ ಸುಖಗಳು [ಬೇ ದಿವಹಡಾ] ಎರಡು ದಿವಸಮಾತ್ರವಿವೆ. [ಪುಣು] ಎರಡು ದಿವಸದನಂತರವಂತೂ [ದುಕ್ಖಹಂ ಪರಿವಾಡಿ] ಈ ವಿಷಯಗಳಂತೂ - ಈ ವಿಷಯಸುಖದ ಫಲದಲ್ಲಂತೂ ದುಃಖಗಳ ಪರಿಪಾಟಿಯೇ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಅಪ್ಪಣ ಖಿಂದಿ ಕುಹಾಡಿ ಮ ವಾಹಿ] ನಿನ್ನ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೊಡಲಿ ಏಟು ಹಾಕಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿರ್ವಿಷಯ ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ವಿಷಯಸುಖಗಳು ಎರಡು ದಿವಸ ಇರುವಂಥವಿವೆ. ಅನಂತರ ಎಂದರೆ

ವಿಷಯಸುಖವೆರಡುದಿವಸವಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ದುಃಖದ ಪರಿಪಾಟಿಯಿದೆ |

ವಿಷಮ ಕೊಡಲಿ ಹಾಕದಿರೆಲೆ ಮರುಳ ಜೀವ ತವಚರಣದಲಿ ನೀನು ||೧೩೮||

ಪಶ್ಚಾದ್ಧಿನದ್ವಯಾನಂತರಂ ದುಕ್ಖಹಂ ಪರಿವಾಡಿ ಆತ್ಮಸುಖಬಹಿರ್ಮುಖೇನ, ವಿಷಯಾಸಕ್ತೇನ ಜೀವೇನ ಯಾನ್ಯುಪಾರ್ಜಿತಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ತದುದಯಜನಿತಾನಾಂ ನಾರಕಾದಿದುಃಖಾನಾಂ ಪಾರಿಪಾಟೀ ಪ್ರಸ್ತಾವಃ ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭುಲ್ಲು ಜೀವ ಹೇ ಭ್ರಾಂತ ಜೀವ ಮ ವಾಹಿ ತುಹುಂ ಮಾ ನಿಕ್ಷಿಪ ತ್ವಮ್ | ಕಮ್ ಕುಹಾಡಿ ಕುಠಾರಮ್ | ಕ್ಷ | ಅಪ್ಪಣ ಖಿಂಧಿ ಆತ್ಮೀಯಸ್ಕಂಧೇ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಷಯಸುಖಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವೀತರಾಗಪರಮಾತ್ಮ ಸುಖೇ ಚ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೨೮||

ಅಥಾತ್ಮ ಭಾವನಾರ್ಥಂ ಯೋಽಸೌ ವಿದ್ಯಮಾನವಿಷಯಾನ್ ತ್ಯಜತಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಶಂಸಾಂ ಕರೋತಿ-

ಸಂತಾ ವಿಸಯ ಜು ಪರಿಹರಣ ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲು ಹಲು ತಾಸು |

ಸೋ ದಣವೇಣ ಜಿ ಮುಂಡಿಯಲು ಸೀಸು ಖಡಿಲ್ಲಲು ಜಾಸು ||೧೨೯||

ಸತಃ ವಿಷಯಾನ್ ಯಃ ಪರಿಹರತಿ ಬಲಿಂ ಕರೋಮಿ ಅಹಂ ತಸ್ಯ |

ಸ ದೈವೇನ ಏವ ಮುಂಡಿತಃ ಶೀರ್ಷಂ ಖಿಲ್ವಾಟಂ ಯಸ್ಯ ||೧೨೯||

ಸಂತಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸಂತಾ ವಿಸಯ ಕಟುಕವಿಷಪ್ರಖ್ಯಾನ್ ಕಿಂಪಾಕಫಲೋಪಮಾನಲಬ್ಧಪೂರ್ವನಿರುಪ-
ರಾಗಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವೋಪಲಂಭರೂಪನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಚೌರಾನ್ ವಿದ್ಯಮಾನವಿಷಯಾನ್ ಜೋ ಪರಿಹರಣ ಯಃ

ಎರಡು ದಿವಸಗಳನಂತರ ಆತ್ಮಸುಖದಿಂದ ಬಹಿರ್ಮುಖರಾದ ಜೀವರುಗಳು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖದ ಪರಿಪಾಟಿಯೇ-ಪ್ರಸ್ತಾವವೇ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಎಲೈ ಭ್ರಾಂತ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಕೊಡಲಿ ಏಟನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳ ಸೇವನೆ ಮಾಡಬೇಡವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಪರಮಾತ್ಮನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಿರಂತರ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಆತ್ಮ ಭಾವನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ವಿದ್ಯಮಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜು] ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು [ಸಂತಾ ವಿಸಯ] ವಿದ್ಯಮಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು [ಪರಿಹರಣ] ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. [ತಾಸು ಬಲಿ] ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು [ಹಲುಂ ಕಿಜ್ಜಲು] ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ನಾನು ನಿವಾಳಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. [ಜಾಸು ಸೀಸು ಖಡಿಲ್ಲಲು] ಯಾವನ ತಲೆಯು ಬೋಳು ಇದೆ [ಸೋ] ಅದಂತೂ [ದಣವೇಣ ಜಿ ಮುಂಡಿಯಲು] ದೈವದಿಂದಲೇ ಮುಂಡಿತವಿದೆಯೆಂದು ವಿದ್ಯಮಾನ ವಿಷಯದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸದ್ಯದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆನು ನಾನು |

ಆದ್ಯದಿ ಬೋಳು ತಲೆಯಿರುವವನು ದೈವದಿಂದಲೇ ಮುಂಡಿತನಿಹನು ||೧೨೯||

ಪರಿಹರತಿ ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲುಂ ಹಲುಂ ತಾಸು ಬಲಿಂ ಪೂಜಾಂ ಕರೋಮಿ ತಸ್ಯಾಹಮಿತಿ | ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಃ ಸ್ವಕೀಯಗುಣಾನುರಾಗಂ ಪ್ರಕಟಯಂತಿ | ವಿದ್ಯಮಾನವಿಷಯತ್ಯಾಗೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಸೋ ದಇವೇಣ ಜಿ ಮುಂಡಿಯಲು ಸ ದೈವೇನ ಮುಂಡಿತಃ | ಸ ಕಃ | ಸೀಸು ಖಡಿಲ್ಲಲು ಜಾಸು ಶಿರಃ ಖಲ್ವಾಟಂ ಯಸ್ಯೇತಿ | ಅತ್ರ ಪೂರ್ವಕಾಲೇ ದೇವಾಗಮನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಪ್ತದ್ವಿರೂಪಂ ಧರ್ಮಾತಿಶಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಅವಧಿಮನಃಪರ್ಯಯ- ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭರತಸಗರರಾಮಪಾಂಡವಾದಿಕಮನೇಕರಾಜಾಧಿರಾಜಮಣಿಮುಕುಟುಕಿರಣ- ಕಲಾಪಚುಂಬಿತಪಾದಾರವಿಂದಜಿನಧರ್ಮರತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾರ್ಥಂ ಕೇಚನ ವಿದ್ಯಮಾನವಿಷಯ- ತ್ಯಾಗಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತದ್ಭಾವನಾರತಾನಾಂ ದಾನಪೂಜಾದಿಕಂ ಚ ಕುರ್ವಂತಿ ತತ್ರಾಶ್ಚರ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿಇದಾನೀಂ ಪುನರ್ 'ದೇವಾಗಮಪರಿಹೀಣೇ ಕಾಲೇಽತಿಶಯವರ್ಚಿತೇ | ಕೇವಲೋತ್ಪತ್ತಿಹೀನೇ ತು ಹಲಚಕ್ರಧರೋಜ್ಜಿತೇ ||' ಇತಿ ಶ್ಲೋಕಕಥಿತಲಕ್ಷಣೇ ದುಷ್ಷಮಕಾಲೇ ಯತ್ಕುರ್ವಂತಿ ತದಾಶ್ಚರ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೩||

ಅಥ ಮನೋಜಯೇ ಕೃತೇ ಸತೀಂದ್ರಿಯ ಜಯಃ ಕೃತೋ ಭವತೀತಿ ಪ್ರಕಟಯತಿ-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅತ್ಯಂತ ಕಹಿ ವಿಷದಂಥ ಮತ್ತು ಕಿಂಪಾಕಫಲದ ಉಪಮೆಯುಳ್ಳ ಎಂದರೆ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಮನೋಜ್ಞವಾದ ವಿದ್ಯಮಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವು ಅಲಬ್ಧಪೂರ್ವ ಎಂದರೆ ಮೊದಲೆಂದೂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಂಥ ನಿರುಪರಾಗ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮದ ಚೋರವಿವೇ ಅವನ್ನು ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ವಿಷಯತ್ಯಾಗಿಯ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಗುಣಾನುರಾಗವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವನ ತಲೆ ಬೋಳು ಇದೆ ಅವನು ದೈವದಿಂದಲೇ ಮುಂಡಿತನಿದ್ದಾನೆಂದು ವಿದ್ಯಮಾನ ವಿಷಯ ತ್ಯಾಗಿಯ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಗಳ ಆಗಮನ ನೋಡಿ, ಸಪ್ತಯುದ್ಧಿರೂಪವಾದ ಧರ್ಮದ ಅತಿಶಯ ನೋಡಿ, ಅವಧಿಜ್ಞಾನ, ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರುಗಳ ಚರಣಗಳ ರೂಪದ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ರಾಜಾಧಿರಾಜರುಗಳ ಮಣಿಮುಕುಟದ ಕಿರಣಗಳು ಚುಂಬನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರುಗಳ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ರಾಜರುಗಳು ನತಮಸ್ತಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮ, ಪಾಂಡವ ಮೊದಲಾದವರು ಜಿನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಲವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ವಿದ್ಯಮಾನ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ರತರಿರುವವರಿಗೆ ದಾನ-ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು 'ಈ ಪಂಚಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಗಳ ಆಗಮನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಅತಿಶಯಗಳು ನೋಡಲು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಲದೇವ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಅಭಾವವಿದೆ'. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ದುಷ್ಷಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮನಸ್ಸು ಗೆಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಪಂಚಹ ಕಾಯಕು ವಸಿಕರಹು ಜೇಣ ಹೋಂತಿ ವಸಿ ಅಣ್ಣಿ |

ಮೂಲ ವಿಣಟ್ಟ ಇ ತರು-ವರಹ ಅವಸಇ ಸುಕ್ಕಹಿಂ ಪಣ್ಣಿ ||೧೪೦||

ಪಂಚಾನಾಂ ನಾಯಕಂ ವಶೀಕುರುತ ಯೇನ ಭವಂತಿ ವಶೇ ಅನ್ಯಾನಿ |

ಮೂಲೇ ವಿನಷ್ಟೇ ತರುವರಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಂ ಶುಷ್ಯಂತಿ ಪರ್ಣಾನಿ ||೧೪೦||

ಪಂಚಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಪಂಚಹಂ ಪಂಚಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಪಕ್ಷ-ಭೂತಾನಾಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಕಾಯಕು ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾಪ್ರತಿಕೂಲಂ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನು-ಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಪಧ್ಯಾನಜನಿತವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪಂ ಮನೋನಾಯಕಂ ಹೇ ಭವ್ಯಾಃ ವಸಿಕರಹು ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಭಾವನಾಂಕುಶಬಲೇನ ಸ್ವಾಧೀನಂ ಕುರುತೇ | ಯೇನ ಸ್ವಾಧೀನೇನ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಜೇಣ ಹೋಂತಿ ವಸಿ ಅಣ್ಣಿ ಯೇನ ವಶೀಕೃತೇನಾನ್ಯಾನೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ವಶೀಭವಂತಿ | ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಮೂಲವಿಣಟ್ಟಇ ತರುವರಹಂ ಮೂಲೇ ವಿನಷ್ಟೇ ತರುವರಸ್ಯ ಅವಸಇಂ ಸುಕ್ಕಹಿಂ ಪಣ್ಣಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿಯಮೇನ ಶುಷ್ಯಂತಿ ಪರ್ಣಾನಿ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾರ್ಥಂ ಯೇನ ಕೇನಚಿತ್ತಕಾರೇಣ ಮನೋಜಯಃ

ಗಾಥೆ - ೧೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಭವ್ಯರೇ ! ಹೇಗೆ [ತರು-ವರಹಂ ಮೂಲ ವಿಣಟ್ಟ ಇ] ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲವು ನಾಶವಾದರೆ [ಪಣ್ಣಿ ಅವಸಇಂ ಸುಕ್ಕಹಿಂ] ಅದರ ಎಲೆಗಳು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಒಣಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೆ [ಪಂಚಹಂ ಕಾಯಕು] ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಾಯಕವಾದಂಥ ಮನಸ್ಸನ್ನು [ವಸಿಕರಹು] ನೀವು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ [ಜೇಣ] ಅದರಿಂದ (ಮನಸ್ಸು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ) [ಅಣ್ಣಿ] ಅನ್ಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕೂಡ [ವಸಿ ಹೋಂತಿ] ವಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಭವ್ಯರೇ ! ನೀವು ರಾಗ ಮೋದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದಂಥ ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನುಭವಿಸಿದ ಸಮಸ್ತ ಅಪಧ್ಯಾನಜನಿತ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಐದು ಜ್ಞಾನಗಳ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮನಸ್ಸುರೂಪದ ನಾಯಕನನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಭಾವನಾರೂಪವಾದ ಅಂಕುಶದ ಬಲದಿಂದ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅದನ್ನು ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಶವಾಗುತ್ತವೆ. ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲವು ನಷ್ಟವಾದರೆ 'ಎಲೆಗಳು' ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಒಣಗಿಹೋಗುತ್ತವೆಯೆಂಬ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ್ವ ಭಾವನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯೇನ ಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಮನೋಜಯ ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕಾಗುವುದು, ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ - 'ಯಾವ

ಐದರ ನಾಯಕನನು ವಶಕರಿಸಿದರೆ ಉಳಿದವು ವಶವಾಗುವವು ||

ಮೊದಲು ತರುಮೂಲನಾಶವಾದರೆ ಎಲೆ ತಾನೆ ಒಣಗಿಹೋಗುವವು ||೧೪೦||

ಕರ್ತವ್ಯಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಕೃತೇ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯೋ ಭವತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -ಯೇನೋಪಾಯೇನ ಶಕ್ಯೇತ ಸನ್ನಿಯಂತುಂ ಚಲಂ ಮನಃ | ಸ ಏವೋಪಾಸನೀಯೋಽತ್ರ ನ ಚೈವ ವಿರಮೇತ್ತತಃ || ೧೧೪೦||

ಅಥ ಹೇ ಜೀವ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಃ ಸನ್ ಕಿಯಂತಂ ಕಾಲಂ ಗಮಿಷ್ಯಸೀತಿ ಸಂಬೋಧಯತಿ-

ವಿಸಯಾಸತ್ತಲು ಜೀವ ತುಹು ಕಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಗಮೀಸಿ |

ಸಿವ -ಸಂಗಮು ಕರಿ ಣಿಚ್ಚಲಲು ಅವಸಇ ಮುಕ್ಪು ಲಹೀಸಿ ||೧೧೪೦||

ವಿಷಯಾಸಕ್ತಃ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕಿಯಂತಂ ಕಾಲಂ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ |

ಶಿವಸಂಗಮಂ ಕುರು ನಿಶ್ಚಲಂ ಅವಶ್ಯಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಸೇ ||೧೧೪೦||

ವಿಸಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ವಿಸಯಾಸತ್ತಲು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸ್ಯಂದಿಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ-ಸುಖಾನುಭವರಹಿತತ್ವೇನ ವಿಷಯಾಸಕ್ತೋ ಭೂತ್ವಾ ಜೀವ ಹೇ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಕಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಗಮೀಸಿ ಕಿಯಂತಂ ಕಾಲಂ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ಬಹಿರ್ಮುಖಭಾವೇನ ನಯಸಿ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಕರೋಮೀತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಮಾಹ | ಸಿವಸಂಗಮು ಕರಿ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಯೋಽಸೌ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಸ್ವಕೀಯಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ತತ್ರ ಸಂಗಮಂ ಸಂಸರ್ಗಂ ಕುರು | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಣಿಚ್ಚಲಲು ಘೋರೋಪಸರ್ಗಪರೀಷಹಪ್ರಸ್ತಾವೇಽಪಿ ಮೇರುವನ್ನಿಶ್ಚಲಂ

ಉಪಾಯದಿಂದ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಯಮಿತ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಆ ಉಪಾಯದ ಉಪಾಸನೆ ಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು, ಆದರೆ ಆ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವಾಗ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳಬಾರದು, ಉಪಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲೂಬಾರದು.

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಅದೆಷ್ಟುಕಾಲಕಳೆಯಬೇಕೆನ್ನುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವ] ಎಲೈ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ವಿಸಯಾಸತ್ತಲು] ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ [ಕಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಗಮೀಸಿ] ಅದೆಷ್ಟು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆ ? ಈಗಲಾದರೂ ನೀನು [ಣಿಚ್ಚಲಲು ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಕರಿ] ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಶಿವಸಂಗಮ-ಶಿವಸಂಸರ್ಗ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು, ಅದರಿಂದ ನೀನು [ಅವಸಇಂ] ಅವಶ್ಯವಾಗಿ [ಮುಕ್ಪು ಲಹೀಸಿ] ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ಸುರಿಯುವ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದ ಅನುಭವದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ನಾಗುತ್ತ ಅದೆಷ್ಟುಕಾಲ ಕಳೆಯಬಯಸಿರುವೆ ? ಬಹಿರ್ಮುಖ ಭಾವದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಅದೆಷ್ಟುಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆ?

ಜೀವ ನೀನು ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಳೆಯುವೆ |

ಶಿವಸಂಗಮಾಡುನಿಶ್ಚಲದಿ ಅದರಿಂದವಶ್ಯಮೋಕ್ಷಪಡೆಯುವೆ ||೧೧೪೦||

ತೇನ ನಿಶ್ಚಲಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಅವಸಂಸಂ ಮುಕ್ತು ಲಹೀಸಿ ನಿಯಮೇನಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಸ್ವದಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಸೇ
ತ್ವಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೪೧||

ಅಥ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂಸರ್ಗತ್ಯಾಗಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷಿಸ್ವ ಮಿತಿ ಪುನರಪಿ ಸಂಬೋಧಯತಿ-

ಇಹು ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಪರಿಹರಿವಿ ಗುರುವಡ ಕಹಿ ವಿ ಮ ಜಾಹಿ |

ಜೇ ಸಿವ-ಸಂಗಮಿ ಲೀಣ ಣವಿ ದುಕ್ತು ಸಹಂತಾ ವಾಹಿ ||೧೪೨||

ಇಮಂ ಶಿವಸಂಗಮಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಗುರುವರ ಕ್ಷಾಪಿ ಮಾ ಗಚ್ಛ |

ಯೇ ಶಿವಸಂಗಮೇ ಲೀನಾ ನೈವ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಾಃ ಪಶ್ಯ ||೧೪೨||

ಇಹು ಇತ್ಯಾದಿ | ಇಹು ಇಮಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಂ ಶಿವಸಂಗಮಂ ಶಿವಸಂಸರ್ಗಂ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋಽನಂತ-
ಜ್ಞಾನಾದಿಪ್ಲಭಾವಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯ ರಾಗಾದಿರಹಿತಂ ಸಂಬಂಧಂ ಪರಿಹರಿವಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಗುರುವಡ ಹೇ
ತಪೋಧನ ಕಹಿಂ ವಿ ಮ ಜಾಹಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದೌ ಕ್ಷಾಪಿ ಗಮನಂ ಮಾಕಾರ್ಷೀಃ |
ಜೇ ಸಿವಸಂಗಮಿ ಲೀಣ ಣವಿ ಯೇ ಕೇಚನ ವಿಷಯಕಷಾಯಾಧೀನತಯಾ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ

‘ಹಾಗಾದರೆ ಈಗೇನು ಮಾಡಲೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-‘ಶಿವ’ ಶಬ್ದದಿಂದ
ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಯಾವ ಈ ನಿನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು
ಎಂದರೆ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಎಂಥ ಘೋರ ಉಪಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಘೋರ ಪರೀಷಹಗಳ ಪ್ರಸಂಗವು
ಬಂದುಬಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೇರುವಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಮಾಡು ಅಂಥ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ನೀನು
ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಸ್ಥಾನವಾದಂಥ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆಯುವೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

‘ಶಿವ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ನೀನು ಬಿಡಬೇಡವೆಂದು ಈಗ ಮತ್ತೆ
ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಗುರುವಡ] ಎಲೈ ತಪೋಧನನೇ ! [ಇಹು ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಪರಿಹರಿವಿ] ಈ
ಶಿವನ ಸಂಗಮ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನೀನು [ಕಹಿಂ ವಿ ಮ ಜಾಹಿ] ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ
ಹೋಗಬೇಡ, [ಜೇ] ಯಾರು [ಸಿವ-ಸಂಗಮಿ ಲೀಣ ಣವಿ] ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನರಿಲ್ಲ ಅವರು [ದುಕ್ತು
ಸಹಂತಾ ವಾಹಿ] ದುಃಖ ಸಹಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ತಪೋಧನನೇ ! ನೀನು ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಎಂದರೆ ‘ಶಿವ’ ಶಬ್ದದಿಂದ
ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು

ಶಿವಸಂಗವನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಬೇರೆಲ್ಲಿ ಹೋಗದಿರಲೆ ಗುರುವರನೆ |

ಶಿವಸಂಗದಲಿ ಲೀನನಿಲ್ಲದವನು ದುಃಖಸಹಿಸುತಿಹನುನೋಡು ||೧೪೨||

ಲೀನಾಸ್ತನ್ಮಯಾ ವ ಭವಂತಿ ದುಕ್ಖ ಸಹಂತಾ ವಾಹಿ ವ್ಯಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ದುಕ್ಖಂ ಸಹಮಾನಾಸ್ಸಂತಃ ಪಶ್ಯೇತಿ |
ಅತ್ರ ಸ್ವಕೀಯದೇಹೇ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ತಿಷ್ಠತಿ ಯೋಽಸೌ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸಹಿತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸ ಏವ
ಶಿವಶಬ್ದಶ್ಚೇನ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾತವ್ಯೋ ನಾನ್ಯಃ ಕೋಽಪಿ ಶಿವನಾಮಾ ವ್ಯಾಪ್ಯೇಕೋ ಜಗತ್ಕರ್ತೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ
||೧೪೨||

ಅಥ ಸಮ್ಯಕ್ ದುರ್ಲಭತ್ವಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಕಾಲು ಅಣಾಇ ಅಣಾಇ ಜಿಲು ಭವ-ಸಾಯರು ವಿ ಅಣಂತು |

ಜೀವಿಂ ಬಿಣ್ಣಿ ಣ ಪತ್ತಾಇ ಜಿಣು ಸಾಮಿಲು ಸಮ್ಯತ್ತು ||೧೪೩||

ಕಾಲಃ ಅನಾದಿಃ ಅನಾದಿಃ ಜೀವಃ ಭವಸಾಗರೋಽಪಿ ಅನಂತಃ |

ಜೀವೇನ ದ್ವೇ ನ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಜಿನಃ ಸ್ವಾಮೀ ಸಮ್ಯಕ್ ವ್ವ ||೧೪೩||

ಕಾಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಕಾಲು ಅಣಾಇ ಗತಕಾಲೋ ಅನಾದಿಃ ಅಣಾಇ ಜಿಲು ಜೀವೋಽಪ್ಯನಾದಿಃ
ಭವಸಾಯರು ವಿ ಅಣಂತು ಭವಃ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಏವ ಸಮುದ್ರಃ ಸೋಽಪ್ಯನಾದಿರನಂತಶ್ಚ | ಜೀವಿಂ ಬಿಣ್ಣಿ ಣ
ಪತ್ತಾಇಂ ಏವಮನಾದಿಕಾಲೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದ್ಯಧೀನತಯಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಚ್ಯುತೇನ ಜೀವೇನ ದ್ವಯಂ

ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟೂ
ಗಮನ ಮಾಡಬೇಡ. ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ಆಧೀನರಾಗುವುದರಿಂದ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ
ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನ-ತನ್ಮಯರಾಗದವರು ವ್ಯಾಕುಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹನೆ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡು.

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಸಹಿತನಾದ
ಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನೇ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಆದರೆ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ
ಬೇರೆ ಯಾವ 'ಶಿವ' ನಾಮದ ಓರ್ವ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಜಗತ್ಕರ್ತೃವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ
ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಸಮ್ಯಕ್ ದ ದುರ್ಲಭತೆಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಲು ಅಣಾಇ] ಕಾಲವು ಅನಾದಿಯಿದೆ. [ಜಿಲು ಅಣಾಇ] ಜೀವಗಳು
ಅನಾದಿಯಿವೆ ಮತ್ತು [ಭವ-ಸಾಯರು ವಿ] ಭವ ಸಮುದ್ರವು ಕೂಡ [ಅಣಂತು] ಅನಾದಿ-ಅನಂತವಿದೆ,
ಆದರೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ [ಜೀವಿಂ] ಜೀವನಿಗೆ [ಜಿಣು ಸಾಮಿಲು ಸಮ್ಯತ್ತು ಬಿಣ್ಣಿ] ಜಿನರಾಜ ಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು
ಸಮ್ಯಕ್ ಇವೆರಡು [ಣ ಪತ್ತಾಇಂ] ದೊರಕಿಲ್ಲ-ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಜೀವ ಅನಾದಿ ಕಾಲಅನಾದಿ ಭವಸಾಗರಸಹ ಅನಂತವಿದೆ |

ಜೀವನು ಜಿನವರದೇವ ಸಮ್ಯಕ್ ವೀವೆರಡನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ||೧೪೩||

ನ ಲಬ್ಧವ್ | ದ್ವಯಂ ಕಿಮ್ | ಜಿಣು ಸಾಮಿಲು ಸಮೃತ್ತು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಚತುಷ್ಟಯಸಹಿತಃ
ಕ್ಷುಧಾದ್ಯಷ್ಟಾದಶದೋಷರಹಿತೋ ಜಿನಸ್ವಾಮೀ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಃ 'ಸಿವಸಂಗಮು ಸಮೃತ್ತು' ಇತಿ ಪಾಠಾಂತರೇ ಸ
ಏವ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ನ ಚಾನ್ಯಃ ಪುರುಷವಿಶೇಷಃ, ಸಮ್ಯಕ್ ಶಬ್ದೇನ ತು ನಿಶ್ಚಯೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣಂ
ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ಮ್, ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತು ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತಸದ್ವ್ಯಾದಿಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪಂ ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ಽ
ಚೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೪೩||

ಅಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂವಿತ್ತಿ ಸಾಧಕತಪಶ್ಚರಣಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಂ ಗೃಹವಾಸಂ ದೋಷಯತಿ-

ಘರ-ವಾಸಲು ಮಾ ಜಾಣಿ ಜಿಯ ದುಕ್ಕಿಯ-ವಾಸಲು ಏಹು |

ಪಾಸು ಕಯಂತೇ ಮಂಡಿಯಲು ಅವಿಚಲು ಣಿಸ್ಸಂದೇಹು ||೧೪೪||

ಗೃಹವಾಸಂ ಮಾ ಜಾನೀಹಿ ಜೀವ ದುಷ್ಯತವಾಸ ಏಷಃ |

ಪಾಶಃ ಕೃತಾಂತೇನ ಮಂಡಿತಃ ಅವಿಚಲಃ ನಿಸ್ಸಂದೇಹಮ್ ||೧೪೪||

ಘರವಾಸಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಘರವಾಸಲು ಗೃಹವಾಸಮ್ ಅತ್ರ ಗೃಹಶಬ್ದೇನ ವಾಸಮುಖ್ಯಭೂತಾ ಸ್ತ್ರೀ
ಗ್ರಾಹ್ಯಾ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-'ನ ಗೃಹಂ ಗೃಹಮಿತ್ಯಾಗ್ಯಹಿಣೇ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ |' ಮಾ ಜಾಣಿ ಜಿಯ ಹೇ

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಅತೀತಕಾಲವು ಅನಾದಿಯಿದೆ, ಜೀವನು ಕೂಡ ಅನಾದಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು
ಸಂಸಾರರೂಪದ ಸಮುದ್ರವು ಕೂಡ ಅನಾದಿ-ಅನಂತವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗಾದಿಗಳ
ಆಧೀನತೆಯಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳು ಮಾತ್ರ ದೊರಕಿಲ್ಲ.
೧) ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ಚತುಷ್ಟಯ ಸಹಿತರು ಮತ್ತು ಕ್ಷುಧೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ
ಜಿನಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅವರು ಪರಮಾರಾಧ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ೨) 'ಸಮ್ಯಕ್' ಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ
ಲಕ್ಷಣದ ವೀತರಾಗ ಸಮ್ಯಕ್ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತ ಸದ್ವ್ಯಾದಿಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯರೂಪವಾದ
ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ ವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. 'ಜಿಣು ಸಾಮಿಲು ಸಮೃತ್ತು' ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ಸಿವಸಂಗಮು
ಸಮೃತ್ತು' ಎಂದರೆ ೧) ಶಿವನ ಸಂಗ ಮತ್ತು ೨) ಸಮ್ಯಕ್ ಈ ಪಾಠಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಜಿನಸ್ವಾಮಿಯೇ 'ಶಿವ'
ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ವಿಶೇಷರಿಲ್ಲ.

ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಂವಿತ್ತಿಯ ಸಾಧಕವಾದ ಆ ತಪಶ್ಚರಣದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಗೃಹವಾಸದ ದೋಷವನ್ನು
ಈಗ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು [ಘರ-ವಾಸಲು] ಗೃಹವಾಸವನ್ನು [ಮಾ ಜಾಣಿ]
ಹಿತರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. [ಏಹು] ಏಕೆಂದರೆ ಇದು [ದುಕ್ಕಿಯ-ವಾಸಲು] ಪಾಪದ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಿದೆ
[ಕಯಂತೇಂ] ಕೃತಾಂತ ನಾಮದ ಕರ್ಮಗಳು [ಅವಿಚಲು] ಅವಿಚಲವಾದ [ಪಾಸು ಮಂಡಿಯಲು]
ಪಾಶರಚಿಸಿವೆ, [ನಿಸ್ಸಂದೇಹು] ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಜೀವ ನೀ ಗೃಹವಾಸವನು ತಿಳಿಯದಿರದು ಪಾಪದ ನಿವಾಸವಿದೆ |

ಅವಿಚಲ ಪಾಶಮಂಡಿಸಿಹುದು ಕೃತಾಂತಕರ್ಮನಿಸ್ಸಂದೇಹದಿ ||೧೪೪||

ಜೀವ ತ್ವಮಾತ್ಮ ಹಿತಂ ಮಾ ಜಾನೀನಿ | ಕಥಂಭೂತೋ ಗೃಹವಾಸಃ | ದುಕ್ಕಿಯವಾಸಲು ಏಹು ಸಮಸ್ತ ದುಷ್ಕೃತಾನಾಂ ಪಾಪಾನಾಂ ವಾಸಃ ಸ್ಥಾನಮೇಷೇಃ, ಪಾಸು ಕಯಂತೇಂ ಮಂಡಿಯಲು ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಬಂಧನಾರ್ಥಂ ಪಾಶೋ ಮಂಡಿತಃ ಕೇನ | ಕೃತಾಂತನಾಮ್ನಾ ಕರ್ಮಣಾ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಅವಿಚಲು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇನ ಮೋಹಬಂಧನೇನಾಬದ್ಧತ್ವಾದವಿಚಲಃ ಣಿಸ್ಸಂದೇಹು ಸಂದೇಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಭಾವನಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷ-ಭೂತೈಃ ಕಷಾಯೇಂದ್ರಿಯೈಃ ವ್ಯಾಕುಲೀಕ್ರಿಯತೇ ಮನಃ, ಮನಃಶುದ್ಧ್ಯ ಭಾವೇ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ತಪೋಧನವತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾ ಕರ್ತುಂ ನಾಯಾತೀತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಕಷಾಯೇಂದ್ರಿಯೈರ್ದುರ್ದೃಷ್ಟೈರ್ವ್ಯಾಕುಲೀ-ಕ್ರಿಯತೇ ಮನಃ | ಯತಃ ಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯೇತ ಭಾವನಾ ಗೃಹಮೇಧಿಭಿಃ ||' ||೧೪೪||

ಅಥ ಗೃಹಮಮತ್ವತ್ಯಾಗಾನಂತರಂ ದೇಹಮಮತ್ವತ್ಯಾಗಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ದೇಹು ವಿ ಜಿತ್ವು ಣ ಅಪ್ಪಣಲು ತಹಿ ಅಪ್ಪಣಲು ಕಿಂ ಅಣ್ಣು |

ಪರ-ಕಾರಣಿ ಮಣ ಗುರುವ ತುಹು ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಅವಗಣ್ಣು ||೧೪೫||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ 'ಗೃಹ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ - 'ನ ಗೃಹಂ ಗೃಹಮಿತ್ಯಾಹುಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ |' ಎಂದರೆ ಮನೆಯನ್ನು ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಗೃಹವಾಸವನ್ನು - ಸ್ತ್ರೀವಾಸವನ್ನು ಆತ್ಮನ ಹಿತರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ, ಈ ಗೃಹವಾಸವು ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೃತಾಂತನಾಮದ ಕರ್ಮಗಳು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮೋಹದ ಬಂಧನದಿಂದ ದೃಢವಾಗಿ ಬಂಧಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವಿಚಲವಿರುವಂಥ ಅವಿಚಲ ಪಾಶವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ, ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದಂಥ ಕಷಾಯ-ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಾಕುಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಗೃಹಸ್ಥಿಗೆ ತಪೋಧನರ ಹಾಗೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದು ಸಂಭವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ - 'ದುಷ್ಟಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಾಕುಲವಾಗುವುದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥರು ಆತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.'

ಮನೆಯ ಮಮತೆ ಬಿಡಿಸಿದನಂತರ ಈಗದೇಹದ ಮಮತೆಯ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ-ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿತ್ವು ದೇಹು ವಿ ಅಪ್ಪಣಲು ಣ] ಎಲ್ಲಿ ದೇಹವು ಕೂಡ ತನ್ನದಿಲ್ಲ [ತಹಿಂ ಅಣ್ಣು ಕಿಂ ಅಪ್ಪಣಲು] ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ತನ್ನವು ಆಗುತ್ತವೆ? ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು

ಶರೀರ ತನ್ನದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇತರ ಹೇಗೆ ಆತ್ಮೀಯವಿಹವು |

ಪರಕಾರಣಿ ಮೋಹಮಾಡದಿರು ನೀನು ಶಿವಸಂಗಮವತೊರೆದು ||೧೪೫||

ದೇಹೋಽಪಿ ಯತ್ರ ನಾತ್ಮೀಯಃ ತತ್ರಾತ್ಮೀಯಂ ಕಿಮನ್ಯವತ್ |
ಪರಕಾರಣೇ ಮಾ ಮುಹ್ಯ (?) ತ್ವಂ ಶಿವಸಂಗಮಂ ಅವಗಣ್ಯ ||೧೧೪||

ದೇಹುವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇಹು ವಿ ಚಿತ್ಥು ಣ ಅಪ್ಪಣಲು ದೇಹೋಽಪಿ ಯತ್ರ ನಾತ್ಮೀಯಃ ತಹಿಂ ಅಪ್ಪಣಲು ಕಿಂ ಅಣ್ಣು ತತ್ರಾತ್ಮೀಯಾಃ ಕಿಮನ್ಯೇ ಪದಾರ್ಥಾ ಭವಂತಿ, ಕಿಂ ತು ನೈವ | ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪರಕಾರಣಿ ಪರಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ ಬಹಿರ್ಭೂತಸ್ಯ ಸ್ತ್ರೀವಸ್ತ್ರಾಭರಣೋಪಕರಣಾದಿಪರಿಗ್ರಹನಿಮಿತ್ತೇನ ಮಣ ಗುರುವ ತುಹುಂ ಸಿವಸಂಗಮು ಅವಗಣ್ಣು ಹೇ ತಪೋಧನ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾತ್ಯಾಗಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷಿರಿತಿ | ತಥಾಹಿ | ಅಮೂರ್ತೇನ ವೀತರಾಗಸ್ವಭಾವೇನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ನಾ ಸಹ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕ್ಷೀರನೀರವದೇಕೀಭೂತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ ಯೋಽಸೌ ದೇಹಃ ಸೋಽಪಿ ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ ನ ಭವತಿ ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬಹಿಃಪದಾರ್ಥೇ ಮಮತ್ವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣ-ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯೇಣ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೧೪||

ಅಥ ತಮೇವಾರ್ಥಂ ಪುನರಪಿ ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ವ್ಯಕ್ತೀಕರೋತಿ-

ಕರಿ ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಏಕುಪರ ಜಹಿ ಪಾವಿಜ್ಜಿ ಸುಕ್ಪು |
ಜೋಇಯ ಅಣ್ಣು ಮ ಚಿಂತಿ ತುಹುಂ ಜೇಣ ಣ ಲಬ್ಬಿ ಮುಕ್ಪು ||೧೧೫||

[ತುಹುಂ] ನೀನು [ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಅವಗಣ್ಣು] ಮೋಕ್ಷದ ಕೂಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಪರ-ಕಾರಣಿ] ದೇಹದಿಂದ ಬಹಿರ್ಭೂತವಾದ ಸ್ತ್ರೀ, ಬಟ್ಟೆ, ಆಭರಣ, ಉಪಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ [ಮಣ ಗುರುವ] ಮೋಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿ ದೇಹವು ಕೂಡ ತನ್ನದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ತನ್ನವುಗಳಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇಹದಿಂದ ಬಹಿರ್ಭೂತಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ, ಬಟ್ಟೆ, ಆಭರಣ, ಉಪಕರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಂಥ ಪರಿಗ್ರಹದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನೀನು ಮೋಹ ಮಾಡಬೇಡ. ಎಲೈ ತಪೋಧನನೇ ! 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಡ.

ಅಮೂರ್ತನೂ, ವೀತರಾಗಸ್ವಭಾವಿಯೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಜತೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹಾಲು-ನೀರಿನ ತೆರದಿಂದ ಈ ದೇಹವು ಪರಸ್ಪರ ಒಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇದು ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ಲಕ್ಷಣವಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕೇವಲೋಂದು ಶಿವಸಂಗವನು ಮಾಡು ಸುಖ ದೊರಕುವುದೆಲೆಯೋಗಿ |
ಯಾವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗದಂಥದನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ನೀನು ||೧೧೫||

ಕುರು ಶಿವಸಂಗಮಂ ಏಕಂ ಪರಂ ಯತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಸುಖಮ್ |

ಯೋಗಿನ್ ಅನ್ಯಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ತ್ವಂ ಯೇನ ನ ಲಭ್ಯತೇ ಮೋಕ್ಷಃ ||೧೪೬||

ಕರಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಕರಿ ಕುರು | ಕಮ್ ಸಿವಸಂಗಮು ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನಾಸಂಸರ್ಗಂ ಏಕು ಪರ ತಮೇವೈಕಂ ಜಹಿಂ ಪಾವಿಜ್ಜಞ ಸುಕ್ತು ಯತ್ರ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂಸರ್ಗೇ ಪ್ರಾಪ್ತತೇ| ಕಿಮ್| ಅಕ್ಷಯಾನಂತಸುಖಮ್ | ಜೋಇಯ ಅಣ್ಣು ಮ ಚಿಂತಿ ತುಹುಂ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಸ್ವಭಾವತ್ವಾದನ್ಯಚಿಂತಾಂ ಮಾ ಕಾರ್ಪೀಸ್ತ್ವಂ ಜೇಣ ಣ ಲಬ್ಧಞ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಬಹಿಶ್ಚಿಂತಯಾ ನ ಲಭ್ಯತೇ | ಕೋಽಸೌ | ಮುಕ್ತು ಅವ್ಯಾಬಾಧಸುಖಾದಿಲಕ್ಷಣೋ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೪೬||

ಅಥ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾರಹಿತಂ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ನಿಸ್ಸಾರಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಬಲಿ ಕಿಲು ಮಾಣುಸ-ಜಮೃಡಾ ದೇಕ್ಷಂತಹ ಪರ ಸಾರು |

ಜಞ ಉಟ್ಟಬ್ಧಞ ತೋ ಕುಹಞ ಅಹ ಡಜ್ಜ ಞ ತೋ ಛಾರು ||೧೪೭||

ಗಾಥೆ - ೧೪೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಏಕು ಪರ ಸಿವ-ಸಂಗಮು ಕರಿ] ಕೇವಲ ಓರ್ವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಹವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡು, [ಜಹಿಂ] ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ [ಸುಕ್ತು ಪಾವಿಜ್ಜಞ] ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; [ಜೇಣ] ಯಾವುದರಿಂದ [ಮುಕ್ತು ಣ ಲಬ್ಧಞ] ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥ [ಅಣ್ಣು ಮ ತುಹುಂ ಚಿಂತಿ] ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಕೇವಲ ಒಂದು 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನು, ಒಂದು ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಕೇವಲ ಓರ್ವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಮಾಡು, ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಅನಂತಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ-ಬಾಹ್ಯ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಅವ್ಯಾಬಾಧ ಸುಖಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಅನ್ಯ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನೀನು ಸ್ವ-ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಬೇಡ.

ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಭವವು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪರ ಸಾರು ದೇಕ್ಷಂತಹಂ] ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೇನೇ ಸಾರಭೂತವೆನಿಸುವಂಥ [ಮಾಣುಸ-ಜಮೃಡಾ ಬಲಿ ಕಿಲು] ಈ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮದ ಬಲಿದಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಅಸಾರವಾದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ [ಜಞ]

ನೋಟಕಿಸಾರವೆನಿಪ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮದ ಬಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು |

ಡಿಟದಿ ನೆಲದಲಿ ಹೂಳಿದರೆ ಕೊಳೆವುದು ಸುಟ್ಟರೆ ಭಸ್ಮವಾಗುವುದು ||೧೪೭||

ಬಲಿ ಕ್ರಿಯತೇ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಪಶ್ಯತಾಂ ಪರಂ ಸಾರಮ್ |

ಯದಿ ಅವಷ್ಟಭ್ಯತೇ ತತಃ ಕ್ಷಧತಿ ಅಥ ದಹ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ಕ್ಷಾರಃ ||೧೪೭||

ಬಲಿ ಕಿಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಬಲಿ ಕಿಲು ಬಲಿಃಕ್ರಿಯತೇ ಮಸ್ತಕಸ್ಯೋಪರಿತನಭಾಗೇನಾವತಾರಣಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಕಿಮ್ | ಮಾಣುಸಜಮೃತಾ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ | ದೇಕ್ಷಂತಹಂ ಪರ ಸಾರುಬಹಿರ್ಭಾಗೇ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪಶ್ಯತಾಮೇವ ಸಾರಭೂತಮ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಜಇ ಉಟ್ಟಬ್ಬಇ ತೋ ಕುಹಇ ಯದ್ಯವಷ್ಟಭ್ಯತೇ ಭೂಮೌ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯತೇ ತತಃ ಕುತ್ಸಿರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮತಿ | ಅಹ ಡಜ್ಜ ಇ ತೋ ಛಾರು ಅಥವಾ ದಹ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ಭಸ್ಮ ಭವತಿ | ತದ್ಯ ಥಾಹಸ್ತಿಶರೀರೇ ದಂತಾಶ್ಚಮುರೀಶರೀರೇ ಕೇಶಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾರತ್ವಂ ತಿಯರ್ಕ್‌ಶರೀರೇ ದೃಶ್ಯತೇ, ಮನುಷ್ಯಶರೀರೇ ಕಿಮಪಿ ಸಾರತ್ವಂ ನಾಸ್ತೀತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಘುಣಭಕ್ತೀಕ್ಷುದಂಡವತ್ಪರಲೋಕಬೀಜಂ ಕೃತ್ವಾ ನಿಸ್ಸಾರಮಪಿ ಸಾರಂಕ್ರಿಯತೇ | ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಯಥಾ ಘುಣಭಕ್ತೀಕ್ಷುದಂಡೇ ಬೀಜೇ ಕೃತೇ ಸತಿ ವಿಶಿಷ್ಟೇಕ್ಷಾಣಾಂ ಲಾಭೋ ಭವತಿ ತಥಾ ನಿಸಾರಶರೀರಾಧಾರೇಣ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪನಿಶ್ಚಯ-ರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಬಲೇನ ತತ್ಸಾಧಕವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಬಲೇನ ಚ ಸ್ವರ್ಗಪವರ್ಗಫಲಂ ಗೃಹ್ಯತ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೪೭||

ಅಥ ದೇಹಸ್ಯಾಶುಚಿತ್ವಾನಿತ್ಯತ್ವಾದಿಪ್ರತಿಪಾದನರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ ಷಟ್ಕಲೇನ ತಥಾಹಿ-

ಉವ್ವಲಿ ಚೋಪ್ಪಡಿ ಚಿಟ್ಟ ಕರಿ ದೇಹಿ ಸು ಮಿಟಾಹಾರ |

ದೇಹಹ ಸಯಲ ಣಿರತ್ಥ ಗಯ ಜಿಮು ದುಜ್ಜಣಿ ಉವಯಾರ ||೧೪೮||

ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹವನ್ನು [ಉಟ್ಟಬ್ಬಇ ತೋ] ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಳಿ ಹಾಕಿದರೆ [ಕುಹಇ] ಅದು ಕೊಳೆತುದುರ್ಗಂಧರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ [ತಹ] ಮತ್ತು ಅದನ್ನು [ಡಜ್ಜಇ ತೋ ಛಾರು] ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರೆ ಬೂದಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆನೆಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು, ಚಮರೀ ಮೃಗದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾರಭೂತವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ತಿಯರ್‌ಚಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಸಾರಭೂತವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕುಟ್ಟಿಹುಳು ತಿಂದುಹಾಕಿದ ನಿರುಪಯೋಗಿಯಾದ ಕಬ್ಬನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಳಿ ಬೀಜದ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿ ಅಸಾರವಾದುದನ್ನು ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ಅಸಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕುಟ್ಟಿಹುಳು ತಿಂದುಹಾಕಿದ ಕಬ್ಬಿನ ತುಂಡನ್ನು ಬೀಜದಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಸಾರವಾದ ಶರೀರದ ಆಧಾರದಿಂದ ಒಂದು (ಕೇವಲ) ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಚರಣರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯದ ಸಾಧಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ತ್ವೈಲ ಲೇಪನ ಮರ್ದನ ಸಿಂಗರಿಸುವುದು ರಸದೂಟ ಮಾಡಿಸುವುದು |

ಎಲ್ಲವು ನಿರರ್ಥಕವಿವೆ ದೇಹಕೆ ದುರ್ಜನಕೆ ಉಪಕರಿಸಿದಂತೆ ||೧೪೮||

ಉದ್ವರ್ತಯ ಮ್ರಕ್ಷಯ ಚೇಷ್ಟಾಂ ಕುರು ದೇಹಿ ಸುಮೃಷ್ಟಾಹಾರಾನ್ |

ದೇಹಸ್ಯ ಸಕಲಂ ನಿರರ್ಥಂ ಗತಂ ಯಥಾ ದುರ್ಜನೇ ಉಪಕಾರಾಃ ||೧೪೮||

ಉವ್ವಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಖಂಡನಾರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ | ಉವ್ವಲಿ ಉದ್ವರ್ತನಂ ಕುರು ಚೋಪ್ಪಡಿ ತೈಲಾದಿಮ್ರಕ್ಷಣಂ ಕುರು, ಚಿಟ್ಟ ಕರಿ ಮಂಡನರೂಪಾಂ ಚೇಷ್ಟಾಂ ಕುರು, ದೇಹಿ ಸುಮಿಟಾಹಾರದೇಹಿಸುಮೃಷ್ಟಾಹಾರಾನ್ | ಕಸ್ಯ | ದೇಹಹಂ ದೇಹಸ್ಯ | ಸಯಲ ಢರತ್ಥ ಗಯ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾಹಾರಾದಯೋ ನಿರರ್ಥಕಾ ಗತಾಃ | ಕೇನ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ | ಜಿಮು ದುಜ್ಜಣಿ ಉವಯಾರ ದುರ್ಜನೇ ಯಥೋಪಕಾರಾ ಇತಿ | ತದ್ಯಥಾ | ಯದ್ಯಪ್ಯಯಂ ಕಾಯಃ ಖಲಸ್ತಥಾಪಿ ಕಿಮಪಿ ಗ್ರಾಸಾದಿಕಂ ದತ್ತ್ವಾ ಅಸ್ಥಿರೇಣಾಪಿ ಸ್ಥಿರಂ ಮೋಕ್ಷಸೌಖ್ಯಂ ಗೃಹ್ಯತೇ | ಸಪ್ತಧಾತುಮಯತ್ತೇನಾಶುಚಿಭೂಃ ತೇನಾಪಿ ಶುಚಿಭೂತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಗೃಹ್ಯತೇ ನಿರ್ಗುಣೇನಾಪಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸಮೂಹಃ ಸಾಧ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಅಧಿರೇಣ ಧಿರಾ ಮಲಿಣೇಣ ಢಮೃಲಾ ಢಗ್ಗುಣೇಣ ಗುಣಸಾರಂ | ಕಾಏಣ ಜಾ ವಿಥಪ್ಪಇ ಸಾ ಕಿರಿಯಾ ಕಿಂ ಢ ಕಾಯವ್ವಾ ||' ||೧೪೮||

ಅಥ-

ಚೇಹಲು ಜಜ್ಜರು ಢರಯ-ಘರು ತೇಹಲು ಜೋಇಯ ಕಾಲು |

ಢರಇ ಢರಂತರು ಪೂರಿಯಲು ಕಿಮ್ ಕಿಜ್ಜಇ ಅಣುರಾಲು ||೧೪೯||

ಈಗ ದೇಹದ ಅಶುಚಿತ್ವ ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನರೂಪದಿಂದ ಆರುದೋಹಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ದೇಹಹಂ] ಈ ದೇಹಕ್ಕೆ [ಉವ್ವಲಿ] ಲೇಪ ಹಚ್ಚಿರಿ, [ಚೋಪ್ಪಡಿ] ಎಣ್ಣೆ ಮೊದಲಾದುವಿನಿಂದ ಮರ್ದನ ಮಾಡಿರಿ, [ಚಿಟ್ಟ ಕರಿ] ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿರಿ ಮತ್ತು [ಸು ಮಿಟಾಹಾರ ದೇಹಿ] ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಹಾಕಿರಿ, ಆದರೆ [ಜಿಮು] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ದುಜ್ಜಣಿ ಉವಯಾರ] ದುರ್ಜನರ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಸಯಲ ಢರತ್ಥ ಗಯ] ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲವು ನಿರರ್ಥಕವಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಶರೀರವು ದುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅಸ್ಥಿರವಾದಂಥ ದೇಹದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಪ್ತಧಾತುಮಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅಶುಚಿಮಯವಿರುವಂಥ ಶರೀರದಿಂದ ಕೂಡ ಶುಚಿಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಗ್ರಹಣವಾಗುತ್ತದೆ ನಿರ್ಗುಣವಿರುವಂಥ ಶರೀರದಿಂದ ಕೂಡ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ-ಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಸಿಂಹ ದೋಹಾಪಾಹುಡದ ೧೯ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, - 'ಅಸ್ಥಿರ, ಮಲಿನ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗುಣವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಸ್ಥಿರ, ನಿರ್ಮಲ ಮತ್ತು ಸಾರಭೂತ ಗುಣವುಳ್ಳ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗುವ

ನರಕಗೃಹವು ಜರ್ಜರಿತವಿರುವಂತೆ ಎಲೆ ಯೋಗಿ ಈ ಶರೀರವು |

ನಿರಂತರ ಮಲಮೂತ್ರದಿ ತುಂಬಿದೆ ಹೇಗೆ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುವುದು ||೧೪೯||

ಯಥಾ ಜರ್ಜರಂ ನರಕಗೃಹಂ ತಥಾ ಯೋಗಿನ್ ಕಾಯಃ |

ನರಕೇ ನಿರಂತರಂ ಪೂರಿತಂ ಕಿಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಅನುರಾಗಃ ||೧೪೯||

ಜೇಹಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೇಹಲು ಜಜ್ಜರು ಯಥಾ ಶತಜೀರ್ಣಂ ಣರಯಘುರು ನರಕಗೃಹಂ ತೇಹಲು ಜೋಇಲು ಕಾಲು ತಥಾ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಕಾಯಃ | ಯತಃ ಕಿಮ್ | ಣರಇ ಣಿರಂತರು ಪೂರಿಯಲು ನರಕೇ ನಿರಂತರಂ ಪೂರಿತಮ್ | ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಿಮ್ ಕಿಜ್ಜಇ ಅಣುರಾಲು ಕಥಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಅನುರಾಗೋ ನ ಕಥಮು ಪೀತಿ | ತದ್ಯಥಾ-ಯಥಾ ನರಕಗೃಹಂ ಶತಜೀರ್ಣಂ ತಥಾ ಕಾಯಗೃಹಮಪಿ ನವದ್ವಾರಭಿದ್ರಿತ್ತತ್ತ್ವಾ ಶತಜೀರ್ಣಂ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ತು ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಾದಿಚ್ಛಿದ್ರದೋಷರಹಿತಃ | ಕಾಯಸ್ತು ಗೂಢಮೂತ್ರಾದಿನರಕಪೂರಿತಃ, ಭಗವಾನ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ತು ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಮಲರಹಿತ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಏವಂ ದೇಹಾತ್ಮನೋ ಭೇದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇಹಮಮತ್ತ್ವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ||೧೪೯||

ತಥಾ-

ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಾರದು ! ಅವಶ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಈ ಮಲಿನ, ನಿರ್ಗುಣ ಮತ್ತು ವಿನಾಶಶೀಲವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಸ್ಥಿರವೂ, ನಿರ್ಮಲನೂ ಮತ್ತು ಗುಣಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ಈಗಮತ್ತೆ ಶರೀರವು ಅಶುಚಿಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೪೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಜೇಹಲು] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಣರಯ-ಘುರು ಜಜ್ಜರು] ನರಕನಿವಾಸವು ಜರ್ಜರಿತವಿದೆ-ನೂರಾರು ಭಿದ್ರವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ, [ತೇಹಲು] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಕಾಲು] ಶರೀರವು [ಣರಇ] ಮಲ-ಮೂತ್ರಾದಿಗಳರೂಪದ ನರಕದಿಂದ [ಣಿರಂತರು] ನಿರಂತರವಾಗಿ [ಪೂರಿಯಲು] ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದರ ಮೇಲೆ [ಅಣುರಾಲು ಕಿಮ್ ಕಿಜ್ಜ ಇ] ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಅದು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನರಕನಿವಾಸವು ನೂರಾರು ಭಿದ್ರಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರ ರೂಪದ ಮನೆಯು ಕೂಡ ನವದ್ವಾರರೂಪದ ಭಿದ್ರವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಶತಜೀರ್ಣವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನು ಜನ್ಮ, ಜರೆ, ಮರಣಗಳ ರೂಪದ ಭಿದ್ರಗಳ ದೋಷದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ. ಶರೀರವಂತೂ ಮಲ-ಮೂತ್ರಾದಿಗಳ ರೂಪದ ನರಕದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಭಗವಾನ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ನೋಕರ್ಮ ಮಲದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ದೇಹದ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಿರಂತರ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ದೇಹದ ಮಲಿನತೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ದುಕ್ಕುಣ ಪಾವಣ ಅಸುಚಿಯಣ ತಿ-ಹುಯಣಿ ಸಯಲಣ ಲೇವಿ |

ಏಯಹಿ ದೇಹು ವಿಣಿಮ್ಪಿಯಲು ವಿಹಿಣಾ ವಣರು ಮುಣೇವಿ ||೧೫೦||

ದುಃಖಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ಅಶುಚೀನಿ ತ್ರಿಭುವನೇ ಸಕಲಾನಿ ಲಾತ್ವಾ |

ಏತೈಃ ದೇಹಃ ವಿನಿರ್ಮಿತಃ ವಿಧಿನಾ ವೈರಂ ಮತ್ತು ||೧೫೦||

ದುಕ್ಕುಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದುಕ್ಕುಣಂ ದುಃಖಾನಿ ಪಾವಣಂ ಪಾಪಾನಿ ಅಸುಚಿಯಣಂ ಅಶುಚಿದ್ರವ್ಯಾಣಿ ತಿಹುಯಣಿ ಸಯಲಣಂ ಲೇವಿ ಭುವನತ್ರಯಮಧ್ಯೇ ಸಮಸ್ತಾನಿ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಏಯಹಿಂ ದೇಹು ವಿಣಿಮ್ಪಿಯಲು ಏತೈರ್ದೇಹೋ ವಿನಿರ್ಮಿತಃ | ಕೇನ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ | ವಿಹಿಣಾ ವಿಧಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ | ಕಸ್ಮಾದೇವಂಭೂತೋ ದೇಹಃ ಕೃತಃ ವಣರು ಮುಣೇವಿ ವೈರಂ ಮತ್ಲೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ತ್ರಿಭೂವನಸ್ಥದುಃಖೈರ್ನಿರ್ಮಿತತ್ವಾತ್ ದುಃಖರೂಪೋಽಯಂ ದೇಹಃ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ತು ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹಸ್ಯೋಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನತ್ವಾದನಾಕುಲತ್ವ ಲಕ್ಷಣಸುಖಸ್ವಭಾವಃ | ತ್ರಿಭೂವನಸ್ಥಪಾಪೈರ್ನಿರ್ಮಿತತ್ವಾತ್ ಪಾಪರೂಪೋಽಯಂ ದೇಹಃ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ತು ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹಸ್ಯೋಽಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪಾಪರೂಪದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನತ್ವಾದತ್ಯಂತಪವಿತ್ರಃ | ತ್ರಿಭೂವನಸ್ಥಾಶುಚಿ- ದ್ರವ್ಯೈರ್ನಿರ್ಮಿತತ್ವಾದಶುಚಿರೂಪೋಽಯಂ ದೇಹಃ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ತು ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹಸ್ಯೋಽಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹಾತ್ಪ್ರಥಗ್ಭೂತತ್ವಾದತ್ಯಂತನಿರ್ಮಲ ಇತಿ | ಅತ್ಯೈವಂ ದೇಹೇನ ಸಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ಭೇದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೫೦||

ಗಾಥೆ - ೧೫೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ತಿ-ಹುಯಣಿ] ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿ [ದುಕ್ಕುಣಂ ಪಾವಣಂ ಅಸುಚಿಯಣಂ] ಎಷ್ಟು ದುಃಖಗಳಿವೆ, ಎಷ್ಟು ಪಾಪಗಳಿವೆ, ಎಷ್ಟು ಅಶುಚಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ [ಸಯಲಣಂ ಲೇವಿ] ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು [ಏಯಹಿಂ] ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ [ವಿಹಿಣಾ] 'ವಿಧಿ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಕರ್ಮಗಳು [ವಣರು ಮುಣೇವಿ] ವಿರೋಧಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ (ವಿರೋಧವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು)[ದೇಹು ವಿಣಿಮ್ಪಿಯಲು] ಈ ಶರೀರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದುಃಖಗಳಿವೆ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ದುಃಖಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೇಹವು ದುಃಖರೂಪವಿದೆ. ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನಂತೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವನು ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಿರುವುದರಿಂದ ಅನಾಕುಲತೆಯಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಸುಖಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪಾಪಗಳಿವೆ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೇಹವು ಪಾಪರೂಪವಿದೆ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಂತೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವನು ಪಾಪರೂಪವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರನಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಶುಚಿಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅಶುಚಿಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೇಹವು

ಭುವನ ಮೂರೊಳಿರುವೆಲ್ಲದುಃಖ ಪಾಪ ಅಶುಚಿವಸ್ತುಗಳ ಕೊಂಡು |

ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂ ವಿಧಿ ವೈರಮನ್ನಿಸೀ ದೇಹ ವಿನಿರ್ಮಿಸಿದನು ||೧೫೦||

ಅಥ-

ಜೋಇಯ ದೇಹು ಫಿಣಾವಣಲು ಲಜ್ಜಹಿ ಕಿಂ ಣ ರಮಂತು |

ಣಾಣಿಯ ಧಮ್ಠೇಂ ರಣ ಕರಹಿ ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲು ಕರಂತು ||೧೫೧||

ಯೋಗಿನ್ ದೇಹಃ ಘೃಣಾಸ್ಪದಃ ಲಜ್ಜಸೇ ಕಿಂ ನ ರಮಮಾಣಃ |

ಜ್ಞಾನಿನ್ ಧರ್ಮೇಣ ರತಿಂ ಕುರು ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಮಲಂ ಕುರ್ವನ್ ||೧೫೧||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹು ಫಿಣಾವಣಲು ದೇಹೋ ಘೃಣಯಾ ದುಗುಂಭಯಾ ಸಹಿತಃ | ಲಜ್ಜಹಿ ಕಿಂ ಣ ರಮಂತು ದುಗುಚ್ಛಾರಹಿತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ದೇಹಂ ರಮಮಾಣೋ ಲಜ್ಜಾಂ ಕಿಂ ನ ಕರೋಷಿ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಕರೋಮೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಂ ದದಾತಿ | ಣಾಣಿಯ ಹೇ ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಜ್ಞಾನಿನ್ ಧರ್ಮಿಂ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇನ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರೇಣ ಕೃತ್ವಾ ರಣ ಕರಹಿ ರತಿಂ ಪ್ರೀತಿಂ ಕುರು | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಅಪ್ಪಾ ವೀತರಾಗಸದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವಿಮಲು ಕರಂತು ಆರ್ತರೌದ್ರಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪತ್ಯಾಗೇನ ವಿಮಲಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಕುರ್ವನ್ನಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೫೧||

ಅಶುಚಿರೂಪವಿದೆ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಂತೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಪೃಥಗ್ಭೇದನಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲನಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹದ ಜತೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭೇದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿರಂತರ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ದೇಹದ ಅಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ದೇಹು ಫಿಣಾವಣಲು] ಈ ದೇಹವಂತೂ ಅಸಹ್ಯಕರವಿದೆ [ರಮಂತು] ಅದರಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ [ಕಿಂ ಣ ಲಜ್ಜಹಿ] ನಾಚಿಕೆ ಹೇಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. [ಣಾಣಿಯ] ಎಲೈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯೇ ! ನೀನು [ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲು ಕರಂತು] ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿರ್ಮಲ ಮಾಡುತ್ತ [ಧಮ್ಠೇಂ ರಣ ಕರಹಿ] ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಈ ದೇಹವಂತೂ ಜುಗುಪ್ಸೆಯುಕ್ತವಿದೆ. ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ರಹಿತ ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಲಜ್ಜೆ ಹೇಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ? ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ವಿಶಿಷ್ಟತರದ ಭೇದ ಜ್ಞಾನಿಯೇ ! ನೀನು ಒಂದು ವೀತರಾಗಸದಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರ್ತ-ರೌದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಲನಾಗುತ್ತ 'ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮ'ವೆಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದ ಮೂಲಕ ಎಂದರೆ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡು.

ಎಲೆ ಯೋಗಿ ದೇಹ ಘೃಣಾಸ್ಪದವಿದೆ ರಮಿಸಲು ಲಜ್ಜೆ ಹೇಗಾಗದು |

ಎಲೆ ಜ್ಞಾನಿ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ರತಿ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ಮಲಮಾಡು ||೧೫೧||

ಅಥ-

ಜೋಇಯ ದೇಹು ಪರಿಚ್ಚಯಹಿ ದೇಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ |

ದೇಹ-ವಿಭಿಣ್ಣಲು ಣಾಣಮಲು ಸೋ ತುಹು ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇ ||೧೫೨||

ಯೋಗಿನ್ ದೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ ದೇಹೋ ನ ಭದ್ರಃ ಭವತಿ |

ದೇಹವಿಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತಂ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ||೧೫೨||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹು ಪರಿಚ್ಚಯಹಿ ಶುಚಿದೇಹಾನಿತ್ಯಾನಂದೈಕ-
ಸ್ವಭಾವಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ದೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ದೇಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ ದೇಹೋ
ಭದ್ರಃ ಸಮೀಚೀನೋ ನ ಭವತಿ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಕರೋಮೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಕೃತೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಂ ದದಾತಿ | ದೇಹವಿಭಿಣ್ಣಲು
ದೇಹವಿಭಿನ್ನಂ ಣಾಣಮಲು ಜ್ಞಾನೇನ ನಿವೃತ್ತಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವಿನಾಭೂತಾನಂತಗುಣಮಯಂ
ಸೋ ತುಹುಂ ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇ ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಮಾತ್ಮಾನಂ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ ಪಶ್ಯೇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ |
'ಚಂಡೋ ಣ ಮುಯಇ ವೇರಂ ಭಂಡಣಸೀಲೋ ಯ ಧಮ್ನದಯಾರಹಿಠ | ದುಟೋಃ ಣ ಯ ಏದಿ ವಸಂ

ಈಗ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ದೇಹು ಪರಿಚ್ಚಯಹಿ] ದೇಹವನ್ನು
ಬಿಡು ಎಂದರೆ ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಡು, ಏಕೆಂದರೆ [ದೇಹು ಭಲ್ಲಲು ಣ ಹೋಇ] ದೇಹವು
ಭದ್ರವಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ [ದೇಹ-ವಿಭಿಣ್ಣಲು] ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ [ಸೋ ಣಾಣಮಲು ಅಪ್ಪಾ] ಆ
ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು [ತುಹುಂ ಜೋಇ] ನೀನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಶುಚಿದೇಹವುಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಪವಿತ್ರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಒಂದು
ನಿತ್ಯಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ
ದೇಹವು ಸಮೀಚೀನವಿಲ್ಲ.

'ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಜತೆ
ಅವಿನಾಭೂತವೂ, ಅನಂತಗುಣಮಯವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನನ್ನು
ನೀನು ನೋಡು. ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ ಜೀವಕಾಂಡದಲ್ಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಯಾವನು ಪ್ರಚಂಡ ತೀವ್ರ ಕ್ರೋಧಿ
ಯಿದ್ದಾನೆ, ವೈರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಜಗಳ ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ, ದಯಾಧರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ,
ದುಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ, ಗುರುಜನಾದಿಗಳ ವಶವರ್ತಿಯಿಲ್ಲ-ಇವೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೃಷ್ಣಲೇಶ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನವಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ
ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಕೃಷ್ಣಲೇಶ್ಯೆಯು, ಧನ-ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ತೀವ್ರಮೂರ್ಛಾರೂಪದ ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳ
ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯರೂಪದ ನೀಲಲೇಶ್ಯೆಯು, ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ಯಾರಾದರೂ ಸ್ತುತಿ

ದೇಹವನು ಪರಿತೆಜಿಸೆಲೆ ಯೋಗಿ ದೇಹವು ಭದ್ರವಿಲ್ಲದರಿಂದ |

ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನು ನೋಡು ನೀನು ||೧೫೨||

ಲಕ್ಷಣಮೇಯಂ ತು ಕಿಣ್ವಸ್ವ ||' ಇತಿ ಗಾಢಾಕಥಿತಲಕ್ಷಣಾ ಕೃಷ್ಣಲೇಶ್ಯಾ , ಧನಧಾನ್ಯಾದಿತೀವ್ರಮೂರ್ಚ್ಯಾವಿಷಯಾ-
ಕಾಂಕ್ಷಾದಿರೂಪಾ ನೀಲಲೇಶ್ಯಾ , ರಣೇ ಮರಣಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತಿ ಸ್ತೂಯಮಾನಃ ಸಂತೋಷಂ
ಕರೋತೀತ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಾಕಾಪೋತಲೇಶ್ಯಾ , ಚ ಏವಂ ಲೇಶ್ಯಾತ್ರಯಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವತ್ಯಾಗೇನ
ದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ಇತಿ ||೧೫೨||

ಅಥ-

ದುಕ್ವಹ ಕಾರಣು ಮುಣಿವಿ ಮಣಿ ದೇಹು ವಿ ಏಹು ಚಯಂತಿ |

ಜಿತ್ಥು ಣ ಪಾವಹಿ ಪರಮಸುಹು ತಿತ್ಥು ವಿ ಸಂತ ವಸಂತಿ ||೧೫೩||

ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಮತ್ವಾಮನಸಿ ದೇಹಮಪಿ ಇಮಂ ತ್ಯಜಂತಿ |

ಯತ್ರ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಪರಮಸುಖಂ ತತ್ರ ಕಿಂ ಸಂತಃ ವಸಂತಿ ||೧೫೩||

ದುಕ್ವಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ದುಕ್ವಹಂ ಕಾರಣು ವೀತರಾಗತಾತ್ತಿ ಜ್ಞಾನಂದರೂಪಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ಯ
ನಾರಕಾದಿಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಮುಣಿವಿ ಮತ್ವಾ | ಕ್ವ | ಮಣಿ ಮನಸಿ | ಕಮ್ | ದೇಹು ವಿ ದೇಹಮಪಿ ಏಹು
ಇಮಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಂ ಚಯಂತಿ ದೇಹಮಮತ್ವಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ತ್ಯಜಂತಿ ಜಿತ್ಥು ಣ ಪಾವಹಿಂ ಯತ್ರ ದೇಹೇ
ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ | ಕಿಮ್ | ಪರಮಸುಹು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾತೀತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಸಂಪನ್ನಂ ಪರಮಸುಖಂ
ತಿತ್ಥು ಕಿ ಸಂತ ವಸಂತಿ ತತ್ರ ದೇಹೇ ಸಂತಃ ಸತ್ತುರುಷಾಃ ಕಿಂ ವಸಂತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖಸಂತೋಷಂ ಮುಕ್ತಾ ತತ್ರ
ಕಿಂ ರತಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೫೩||

ಅಥಾತ್ಮಾಯತ್ನಸುಖೇ ರತಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

ಮಾಡಿದರೆ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಕಾಪೋತಲೇಶ್ಯೆಯೆಂದು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಅಶುಭ
ಲೇಶ್ಯೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ನಿರಂತರ
ಭಾವಿಸು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ದೇಹವು ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಹು ದೇಹು ವಿ] ಈ ದೇಹವು ಕೂಡ [ದುಕ್ವಹು ಕಾರಣು ಮುಣಿ ಮುಣಿವಿ]
ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಸಂತ] ಸತ್ತುರುಷರು [ಚಯಂತಿ) ದೇಹದ
ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ [ಜಿತ್ಥು] ಯಾವ ದೇಹದಲ್ಲಿ [ಪರಮಸುಹು ಣ ಪಾವಹಿಂ]
ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ [ತಿತ್ಥು] ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುರುಷರು [ಕಿ ವಸಂತಿ] ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನಿವಾಸ
ಮಾಡುವರು ? ಎಂದರೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ದೇಹ ಸಹ ದುಃಖಹೇತುವೆಂದು ಮನದಲರಿತಸಾಧು ತೆಜಿಸುವರು |

ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪರಮಸುಖ ಪಡೆಯದವರು ಅದರಲೇಕೆ ವಾಸಿಸುವರು ||೧೫೩||

ಅಪ್ಪಾಯತ್ತಲು ಜಂ ಜಿ ಸುಹು ತೇಣ ಜಿ ಕರಿ ಸಂತೋಸು |

ಪರ ಸುಹು ವಢ ಚಿಂತಂತಾಹ ಹಿಯಣ ಣ ಫಿಟ್ಟಣ ಸೋಸು ||೧೫||

ಆತ್ಮಾಯತ್ತಂ ಯದೇವ ಸುಖಂ ತೇನೈವ ಕುರು ಸಂತೋಷಮ್ |

ಪರಂ ಸುಖಂ ವತ್ಸ ಚಿಂತಯತಾಂ ಹೃದಯೇ ನ ನಶ್ಯತಿ ಶೋಷಃ ||೧೫||

ಅಪ್ಪಾಯತ್ತಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಪ್ಪಾಯತ್ತಲು ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷತೇನಾತ್ಮಾಧೀನಂ ಜಂ ಜಿ ಸುಹು ಯದೇವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂವಿತ್ತಿಸಮುತ್ತನ್ನಂ ಸುಖಂ ತೇಣ ಜಿ ಕರಿ ಸಂತೋಸು ತೇನೈವ ತದನುಭವೇನೈವ ಸಂತೋಷಂ ಕುರು ಪರ ಸುಹು ವಢ ಚಿಂತಂತಾಹಂ ಇಂದ್ರಿಯಾಧೀನಂ ಪರಸುಖಂ ಚಿಂತಯತಾಂ ವತ್ಸ ಮಿತ್ರ ಹಿಯಣ ಣ ಫಿಟ್ಟಣ ಸೋಸು ಹೃದಯೇ ನ ನಶ್ಯತಿ ಶೋಷೋಽಂತರ್ದಾಹ ಇತಿ | ಅತ್ರಾ ಧ್ಯಾತ್ವರತಿಃ ಸ್ವಾಧೀನಾ ವಿಚ್ಛೇದ- ವಿಘ್ನೋಽಘರಹಿತಾ ಚ, ಭೋಗರತಿಸ್ತು ಪರಾಧೀನಾ ಮಹೇರಿಂಧನೈರಿವ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ನದೀಸಹಸೈರಿವಾತ್ಮಪ್ರಿಕರಾ ಚ | ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೋಗಸುಖಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ 'ಏದಮ್ನಿ ರದೋ ಣಚ್ಚಂ ಸಂತುಕ್ತೋ ಹೋದಿ ಣಚ್ಚಮೇದಮ್ನಿ | ಏದೇಣ ಹೋಹಿ ತಿತ್ತೋ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗೋಚರವಾದ ದೇಹವು ಕೂಡ ವೀತರಾಗತಾತ್ಮಿ ಕ್ಷ ಆನಂದರೂಪನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸುಖದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ನರಕಾದಿಗಳ ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸತ್ಪುರುಷರು ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ ಸಂಪನ್ನ ಪರಮ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪುರುಷರು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವರು, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖದಲ್ಲಿನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವರು ?

ನೀನು ಆತ್ಮಾಧೀನ ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಢ] ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! [ಜಂ ಜಿ ಅಪ್ಪಾಯತ್ತಲು ಸುಹು] ಯಾವ ಆತ್ಮಾಧೀನವಾದ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಸುಖವಿದೆ [ತೇಣ ಜಿ] ಅದರಿಂದಲೇ [ಸಂತೋಸು ಕರಿ] ಸಂತೋಷ ಹೊಂದು. [ಪರ ಸುಹು ಚಿಂತಂತಾಹಂ] ಪರಾಧೀನ-ಇಂದ್ರಿಯಾಧೀನವಾದ ಸುಖದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ [ಹಿಯಣ ಸೋಸು] ಹೃದಯದ ಅಂತರ್ದಾಹವು [ಣ ಫಿಟ್ಟಣ] ನಾಶಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮಾಧೀನವಿರುವಂಥ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂವೇದನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖದಿಂದಲೇ - ಅವನ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷಪಡೆ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! ಪರಾಧೀನವಾದ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಾಧೀನವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವವನಿಗೆ ಹೃದಯದ ಅಂತರ್ದಾಹವು ಅಳಿಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಆತ್ಮಾಧೀನ ಸುಖವಿದೆ ಅದರಿಂದಲೇ ತೋಷಿಸೆಲೆ ವತ್ಸ |

ತವ ಪರಾಧೀನ ಸುಖಚಿಂತಿಪರಹೃದಯದಾಹನಾಶವಾಗದು ||೧೫||

ಹೋಹದಿ ತುಹ ಉತ್ತಮಂ ಸುಕ್ಷಂ ||' ಇತಿ ಗಾಥಾಕಥಿತಲಕ್ಷಣೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸುಖೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ತಿಣಕಟ್ಟೇಣ ವ ಅಗ್ಗೀ ಲವಣಸಮುದ್ದೋ ಣದೀಸಹಸ್ಸೇಹಿಂ | ಣ ಇವೋ ಜೀವೋ ಸಕ್ಕೋ ತಿಪ್ಪೇದುಂ ಕಾಮಭೋಗೇಹಿಂ||' | ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ವುತ್ಯತ್ತಿಃ ಕ್ರಿಯತೇಮಿಧ್ಯಾತ್ಮವಿಷಯ- ಕಷಾಯಾದಿಬಹಿರ್ದ್ರವ್ಯೇ ನಿರಾಲಂಬನತ್ವೇನಾತ್ಮನುಷ್ಠಾನಮಧ್ಯಾತ್ಮಮ್ ||೧೫||

ಅಥಾತ್ಮನೋ ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಅಪ್ಪಹ ಕಾಣು ಪರಿಚ್ಚಯವಿ ಅಣ್ಣು ಣ ಅತ್ತಿ ಸಹಾಲು |

ಇಲು ಜಾಣೇವಿಣು ಜೋಇಯಹು ಪರಹ ಮ ಬಂಧಲು ರಾಲು ||೧೫||

ಆತ್ಮನಃ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಅನ್ಯೋ ನ ಅಸ್ತಿ ಸ್ವಭಾವಃ |

ಇದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯೋಗಿನ್ ಪರಸ್ಮಿನ್ ಮಾ ಬಧಾನ ರಾಗಮ್ ||೧೫||

ಅಪ್ಪಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಪ್ಪಹಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಕಾಣು ಪರಿಚ್ಚಯವಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಅಣ್ಣು ಣ ಅತ್ತಿ ಸಹಾಲು ಅನ್ಯೋ ಜ್ಞಾನಾದಿಭಿನ್ನಃ ಸ್ವಭಾವೋ ನಾಸ್ತಿ ಇಲು ಜಾಣೇವಿಣು ಇದಮಾತ್ಮನಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನಂ ಸ್ವಭಾವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜೋಇಯಹು ಭೋ ಯೋಗಿನ್ ಪರಹಂ ಮ ಬಂಧಲು ರಾಲು ಪರಸ್ಮಿನ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣೇ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಪ್ರೀತಿಯು ಸ್ವಾಧೀನವಿದೆ ಅದು ವಿಚ್ಛೇದ ಹಾಗೂ ವಿಘ್ನಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ; ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳ ಪ್ರೀತಿಯು ಪರಾಧೀನವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಥನಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳಿಂದ ಸಮುದ್ರವು ತೃಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭೋಗಗಳ ಪ್ರೀತಿಯು ತೃಪ್ತಿಕರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭೋಗಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ೨೦೬ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎಂದರೆ ' ಎಲೈ ಭವ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ (ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ) ನಿತ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗು, ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗು ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತನಾಗು, ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಉತ್ತಮ ಸುಖವು ದೊರಕುವುದು' - ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾರ್ಪಯವಿದೆ. ಇತರಡೆಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ-'ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತೃಣ, ಕಾಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ಇಂಥನಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಹಸ್ರಾರು ನದಿಗಳ ನೀರಿನಿಂದ ಲವಣ ಸಮುದ್ರವು ತುಂಬಿ ಹೊರಚಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜೀವನು ಕಾಮಭೋಗಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಎಂದರೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ, ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದು, ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದು, ತಲ್ಲೀನವಾಗುವುದು ಅದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದೆ.

ಈಗ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,-

ಜ್ಞಾನವನು ಪರಿತೆಜಿಸಿ ಬೇರಾವುದು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲ |

ನೀನದನು ತಿಳಿದೆಲೆಯೋಗಿ ಪರದಜತೆ ರಾಗವನು ಕಟ್ಟಬೇಡ ||೧೫||

ದೇಹೇ ರಾಗಾದಿಕಂ ಮಾ ಕುರು ತಸ್ಮಾತ್ | ಅತ್ರಾತ್ಮನಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಾಗಾದಿಕಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಚ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೧೫||

ಅಥ ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಂಭನಿಮಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಥಿರೀಕರಣರೂಪೇಣ್ಯಪರಮೋಪದೇಶಂ ಪಂಚಕಲೇನ ದರ್ಶಯತಿ-

ವಿಸಯ-ಕಸಾಯಹಿ ಮಣ-ಸಲಿಲು ಣವಿ ಡಹುಲಿಜ್ಜಇ ಜಾಸು |

ಅಪ್ಪಾ ಣಿಮ್ತುಲು ಹೋಇ ಲಹು ವಢ ಪಚ್ಚಕ್ಕು ವಿ ತಾಸು ||೧೧೬||

ವಿಷಯಕಷಾಯೈಃ ಮನಃಸಲೀಲಂ ನೈವ ಕ್ಷುಭ್ಯತಿ ಯಸ್ಯ |

ಆತ್ಮಾನಿರ್ಮಲೋ ಭವತಿ ಲಘು ವತ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಪಿ ತಸ್ಯ ||೧೧೬||

ವಿಸಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ವಿಷಯಕಸಾಯಹಿಂ ಮಣಸಲಿಲು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮಜಲಚರಾಕೀರ್ಣ-ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ನಿರ್ವಿಷಯಕಷಾಯರೂಪಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೈರ್ವಿಷಯಕಷಾಯ

ಗಾಥೆ - ೧೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯಹು] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಣಾಣು ಪರಿಚ್ಚಯವಿ] ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [ಅಣ್ಣು ಅಪ್ಪಹಂ ಸಹಾಲು ಣ ಅತ್ತಿ] ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲ [ಇಲು ಜಾಣೇವಿಣು] ಆತ್ಮನ ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಪರಹಂ ರಾಲು ಮ ಬಂಧಲು] ಪರದ ಜತೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಡ-ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮನ ಈ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಪರದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರವಾದಂಥ ದೇಹದಲ್ಲಿ ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ.

ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ನಿಜಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪರಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಈಗ ಐದು ಗಾಥೆಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೧೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಢ] ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! [ಜಾಸು ಮಣ ಸಲಿಲು] ಯಾವನ ಮನಸ್ಸುರೂಪದ ಜಲವು [ವಿಸಯ-ಕಸಾಯಹಿಂ] ವಿಷಯಕಷಾಯರೂಪದ ಪ್ರಚಂಡ ಪವನದಿಂದ [ಣವಿ ಡಹುಲಿಜ್ಜಇ] ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ [ತಾಸು ಅಪ್ಪಾ] ಅವನ ಆತ್ಮನು [ಲಹು] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ಣಿಮ್ತುಲು ಹೋಇ] ನಿರ್ಮಲನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು [ಪಚ್ಚಕ್ಕು ವಿ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೂಡ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನ ಮನರೂಪದ ಜಲ ವಿಷಯಕಷಾಯದಲಿ ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗದು |

ಅವನಾತ್ಮ ಶೀಘ್ರ ನಿರ್ಮಲ ಮೇಣ್ವತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವನೆಲೆ ವತ್ಸ ||೧೧೬||

ಮಹಾವಾತ್ಮ್ಯಮನಃ ಪ್ರಚುರಸಲಿಲಂ ಣಿವಿ ಡಹುಲಿಜ್ಜಿಣ ನೈವ ಕ್ಷುಭ್ಯತಿ ಜಾಸು ಯಸ್ಯ ಭವ್ಯವರಪುಂಡರೀಕಸ್ಯ ಅಪ್ಪಾ
ಣಿಮ್ಬಲು ಹೋಣ ಲಹು ಆತ್ಮ ರತ್ನವಿಶೇಷೋಽನಾದಿಕಾಲರೂಪಮಹಾಪಾತಾಲೇ ಪತಿತಃ ಸನ್ ರಾಗಾದಿಮಲ-
ಪರಿಹಾರೇಣ ಲಹು ಶೀಘ್ರಂ ನಿರ್ಮಲೋ ಭವತಿ | ವಢ ವತ್ಸ | ನ ಕೇವಲಂ ನಿರ್ಮಲೋ ಭವತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಷು ವಿ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ಕಲಾ ಅನುಭೂತಿಃ ಪರಮಕಲಾ ಏವ ದೃಷ್ಟಿಃ ಪರಮ- ಕಲಾದೃಷ್ಟಿಃ
ತಯಾ ಪರಮಕಲಾದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಯಾವದವಲೋಕನಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣಂ ತೇನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಪಿ
ಸ್ವಸಂವೇದನಗ್ರಾಹ್ಯೋಽಪಿ ಭವತಿ | ಕಸ್ಯ | ತಾಸು ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ನಿರ್ಮಲಂ ಮನಸ್ಸಸ್ಯೇತಿ
ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧೫೬||

ಅಥ-

ಅಪ್ಪಾ ಪರಹ ಣ ಮೇಲವಿಲು ಮಣು ಮಾರಿವಿ ಸಹಸ ತ್ರಿ |

ಸೋ ವಢ ಜೋಏ ಕಿಂ ಕರಣ ಜಾಸು ಣ ಏಹೀ ಸತ್ತಿ ||೧೧೫೭||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳ ರೂಪದ ಜಲಚರ ಜೀವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲತೆಯ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕಪಾಯರೂಪದ (ವಿಷಯಕಪಾಯಗಳಿಲ್ಲದ) ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತ್ವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ವಿಷಯಕಪಾಯಗಳರೂಪದ ಪ್ರಚಂಡಪವನಾಹತಿಯಿಂದ ಯಾವ ಭವ್ಯವರ ಪುಂಡರೀಕನ ಮನಸ್ಸುರೂಪದ ಪ್ರಚುರ ಜಲವು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆತನ ಅನಾದಿಕಾಲರೂಪವಾದ ಮಹಾಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡ ಆತ್ಮರೂಪದ ರತ್ನವಿಶೇಷವು ರಾಗಾದಿ ಮಲದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಕೇವಲ ನಿರ್ಮಲವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಪರಮನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆ ಪರಮನ ಕಲೆ-ಅನುಭೂತಿಯು ಆ ಪರಮ ಕಲೆಯರೂಪದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ, ಅವಲೋಕನದಿಂದಲೇ- ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೂಡ-ಸ್ವಸಂವೇದನಗ್ರಾಹ್ಯಕೂಡ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಯಾರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆತ್ಮನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಅವರು ಯೋಗದಿಂದ ಏನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಢ] ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! [ಸಹಸ ತ್ರಿ ಮಣು ಮಾರಿವಿ] ಯಾವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು [ಅಪ್ಪಾ ಪರಹಂ ಣ ಮೇಲವಿಲು] ಆತ್ಮನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ] ಅವನು ಎಂದರೆ [ಜಾಸು ಏಹೀ ಸತ್ತಿ ಣ] ಯಾವನಿಗೆ ಇಂಥ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಅವನು [ಜೋಏ ಕಿಂ ಕರಣ] ಯೋಗದಿಂದ ಏನು ಮಾಡುವನು ?

ಮನವ ಶೀಘ್ರವಶಮಾಡಿ ಆತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸನು |

ಅನಿತು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವಯೋಗದಿಂದೇನು ಮಾಡುವನೆಲೆ ವತ್ಸ ||೧೧೫೭||

**ಆತ್ಮಾ ಪರಸ್ಯ ನ ಮೇಲಿತಃ ಮನೋ ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಸಹಸೇತಿ |
ಸ ವತ್ಸ ಯೋಗೇನ ಕಿಂ ಕರೋತಿ ಯಸ್ಯ ನ ಈದ್ಯಶೀ ಶಕ್ತಿಃ ||೧೫೭||**

ಅಪ್ಪಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಪ್ಪಾ ಅಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಃ ಸವಿಕಲ್ಪ ಆತ್ಮಾ ಪರಹಂ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭ-
ಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಮನೋರಥರೂಪವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತಸ್ಯ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಣ ಮೇಲವಿಲು
ನ ಯೋಜಿತಃ ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮಣು ಮಾರಿವಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿವಿಕಲ್ಪಸಮೂಹಪರಿಣತಂ ಮನೋ
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಶಸ್ತ್ರೇಣ ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಸಹಸ ತ್ರಿ ಝಟಿತಿ ಸೋ ವಥ ಜೋಽಪಿಂ ಕಿಂ ಕರಣ ಸ ಪುರುಷಃ
ವತ್ಸ ಯೋಗೇನ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಸ ಕಃ | ಜಾಸು ಣ ಏಹಿ ಸತ್ತಿ ಯಸ್ಯೇದ್ಯಶಿ ಮನೋಮಾರಣಶಕ್ತಿನಾಸ್ತೀತಿ
ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೫೭||

ಅಥ-

**ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಕ್ಷಾಣಮಲು ಅಣ್ಣು ಜೇ ರ್ಘಾಯಹಿ ರ್ಘಾಣು |
ವಥ ಅಕ್ಷಾಣ-ವಿಯಂಭಿಯಹ ಕಲು ತಹ ಕೇವಲ-ಕ್ಷಾಣು ||೧೫೮||**

**ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಅನ್ಯದ್ ಯೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಧ್ಯಾನಮ್ |
ವತ್ಸ ಅಜ್ಞಾನವಿಜ್ಯಂಭಿತಾನಾಂ ಕುತಃ ತೇಷಾಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮ್ ||೧೫೮||**

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ವಿಷಯ, ಕಷಾಯ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಸಮೂಹದಲ್ಲಿ
ಪರಿಣತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪದ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಹೊಡೆದು, ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೂಪದ ಸವಿಕಲ್ಪ
ಆತ್ಮನನ್ನು ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥರೂಪದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ರಹಿತನು ಮತ್ತು
ಒಂದು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ-ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿಲ್ಲ ಆ ಪುರುಷನು
ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವಂಥ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪುರುಷನು ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! ಅವನು ಯೋಗದಿಂದ ಏನು
ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥದ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವಂಥ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಕೇವಲ
ಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಥ] ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! [ಜೇ] ಯಾರು [ಕ್ಷಾಣಮಲು ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲಿವಿ]
ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು [ಅಣ್ಣು ರ್ಘಾಣು ರ್ಘಾಯಹಿಂ] ಅನ್ಯ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥದ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ
[ತಹಂ ಅಕ್ಷಾಣ-ವಿಯಂಭಿಯಹಂ] ಅವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಕೇವಲ-
ಕ್ಷಾಣು ಕಲು] ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ ?

**ಆ ಜ್ಞಾನಮಯ ಆತ್ಮನನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯವಸ್ತುಧ್ಯಾನಿಸುವವನು |
ಅಜ್ಞಾನದಲಿ ವಿಜ್ಯಂಭಿಪಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಹೇಗೆಲೆ ವತ್ಸ ||೧೫೮||**

ಅಪ್ಪಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಪ್ಪಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಮುಕ್ತಾ | ಕಥಂಭೂತಮಾತ್ಮಾನಮ್ | ಕಾಣಮಲು ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣನಿರ್ವೃತ್ತಂ ಅಣ್ಣ ಅನ್ಯದ್ವಹಿದ್ರವ್ಯಾಲಂಬನಂ ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ ರೂಯಹಿಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ಕಿಮ್ | ರೂಣು ಧ್ಯಾನಂ ವಥ ವತ್ಸ ಮಿತ್ರ ಅಣ್ಣಾಣವಿಯಂಭಿಯಹಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಲಕ್ಷಣಾಜ್ಞಾನವಿಜೃಂಭಿತಾನಾಂ ಪರಿಣತಾನಾಂ ಕಲು ತಹಂ ಕೇವಲಕಾಣು ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಕಿಂತು ನೈವೇತಿ | ಅತ್ರ ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕಾನಾಂ ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಚಿತ್ತಸ್ಥಿತಿಕರಣಾರ್ಥಂ ವಿಷಯಕಷಾಯರೂಪದುರ್ಧ್ಯಾನವಂಚನಾರ್ಥಂ ಚ ಜಿನಪ್ರತಿಮಾಕ್ಷರಾದಿಕಂ ಧ್ಯೇಯಂ ಭವತೀತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯ-ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವ ಧ್ಯೇಯ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೧೫೮||

ಅಥ-

ಸುಣ್ಣು ಪಲು ರೂಯಂತಾಹ ವಲಿ ವಲಿ ಜೋಇಯಡಾಹ |

ಸಮರಸಿ-ಭಾಲು ಪರೇಣ ಸಹು ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ಣ ಜಾಹ ||೧೧೫೯||

ಶೂನ್ಯಂ ಪದಂ ಧ್ಯಾಯಂತಾಂ ಪುನಃಪುನಃ (?) ಯೋಗಿನಾಮ್ |

ಸಮರಸಿ-ಭಾವಂ ಪರೇಣ ಸಹ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಂ ನ ಯೇಷಾಂ ||೧೧೬೦||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ವತ್ಸನೇ ! ಯಾರು ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಹ್ಯದ್ರವ್ಯದ ಅವಲಂಬನರೂಪವಾದ ಅನ್ಯಧ್ಯಾನವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾದವರಿಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಹೇಗಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಎಂದರೆ ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕರಿಗೆ ಸವಿಕಲ್ಪ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತದ ಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ರೂಪದ ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ ಹಾಗೂ ಣಮೋಕಾರಮಂತ್ರದ ಅಕ್ಷರಾದಿಗಳ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯಧ್ಯಾನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಶುಭಾಶುಭ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಧ್ಯಾನವಿದೆ ಅದನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವಂಥ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೫೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸುಣ್ಣು ಪಲುಂ ರೂಯಂತಾಹಂ ಜೋಇಯಡಾಹಂ] ಶುಭಾಶುಭ-ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವಂಥ ಯೋಗಿಗಳನ್ನು [ವಲಿ ವಲಿ] ನಾನು-ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವನು ಪುನಃಪುನಃಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ [ಜಾಹಂ] ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ [ಪರೇಣ ಸಹು ಸಮರಸಿ-ಭಾಲು] ಪರಮಾತ್ಮನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಸಮರಸಿಭಾವವಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ [ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ಣ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ.

ಶೂನ್ಯಪದ ಜಾನಿಸುವ ಯೋಗಿಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆನು ತಿರುತಿರುಗಿ |

ಅನ್ಯದ ಜತೆ ಸಮರಸಿ ಭಾವವಿದೆ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪವೆರಡು ಇಲ್ಲ ||೧೧೬೦||

ಸುಣ್ಣ ಉಂ ಪಲುಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸುಣ್ಣುಲುಂ ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರೈಃ ಶೂನ್ಯಂ ಪಲುಂ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದರೂಪಾ ಸ್ವಸಂವಿತ್ತಿಮಯೀ ಯಾ ಸಾ ಪರಮಕಲಾ ತಯಾಭರಿತಾವಸ್ಥಾಪದಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ರೂಪಯಂತಾಹಂ ವೀತರಾಗತಿಗುಪ್ತಿಸಮಾಧಿಬಲೇನ ಧ್ಯಾಯತಾಂ ವಲಿ ವಲಿ ಜೋಇಯಡಾಹಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಃ ಸ್ವಕೀಯಾಭ್ಯಂತರಗುಣಾನುರಾಗಂ ಪ್ರಕಟಯಂತಿ, ಬಲಿಂ ಕ್ರಿಯೇಽಹಮಿತಿ ಪರಮಯೋಗಿನಾಂ ಪ್ರಶಂಸಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಯೇಷಾಂ ಕಿಮ್ | ಸಮರಸಿಭಾಲು ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದಸುಖೇನ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಮ್ | ಕೇನ ಸಹ | ಪರೇಣ ಸಹು ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಮಾನ-ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಸಹ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಯೇಷಾಮ್ | ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ಣ ಜಾಹಂ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವ-ಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಮಿತಿ ನ ಏಷಾಮಿತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೫||

ಅಥ-

ಉವ್ವಸ ವಸಿಯಾ ಜೋ ಕರಇ ವಸಿಯಾ ಕರಇ ಜು ಸುಣ್ಣು |

ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲು ತಸು ಜೋಇಯಹಿ ಜಾಸು ಣ ಪಾಲು ಣ ಪುಣ್ಣು ||೧೬||

ಉದ್ವಸಾನ್ ವಸಿತಾನ್ ಯಃ ಕರೋತಿ ವಸಿತಾನ್ ಕರೋತಿ ಯಃ ಶೂನ್ಯಾನ್ |

ಬಲಿಂ ಕುರ್ವೇಽಹಂ ತಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ಯಸ್ಯ ನ ಪಾಪಂ ನ ಪುಣ್ಯಮ್ ||೧೭||

ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ಗುಣಿ ಎಂದರೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯ ಇವೆರಡರ ಏಕೀಭಾವರೂಪದ ಪರಿಣಮನವು ಅದು ಸಮರಸೀಭಾವವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶುಭಾಶುಭ ಮನವಚನಕಾಯದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಶೂನ್ಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದರೂಪಸುಖಾಮೃತರಸದ ಆಸ್ವಾದರೂಪವಾದ ಆ ಸ್ವಸಂವೇದನಮಯ ಪರಮಕಲೆಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮೂರುಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಸಮಾಧಿಯಬಲದಿಂದ ಮಾಡುವವರ ಕುರಿತು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರದ-ಅಂತರಂಗದ ಗುಣಾನುರಾಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪರಮ ಯೋಗಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಲಿಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಆ ಪರಮಯೋಗಿಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಮಾನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದ ರೂಪಸುಖದಿಂದ ಪರಮಸಮರಸೀ ಭಾವವಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ.

ಗಾಥೆ - ೧೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವವು [ಉವ್ವಸ ವಸಿಯಾ] ಉದ್ವಸ್ತವಿವೆ ಎಂದರೆ ಮೊದಲೆಂದೂ ವಾಸಿಸದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ನೆಲೆಸಿವೆ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಜು] ಯಾವವು [ವಸಿಯಾ ಸುಣ್ಣು ಕರಇ] ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ನೆಲೆಸಿದಂಥ ಮಿಥ್ಯಾತ್ಮ

ಇರುವ ವಿಭಾವವ ತೆಜಿಸಿ ಇಲ್ಲದ ಶುದ್ಧಭಾವವ ಧರಿಸಿಹರು |

ತೊರೆದಿಹರು ಪುಣ್ಯ ಪಾಪವನಾ ಯೋಗಿಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆನು ||೧೮||

ಉವ್ವಸ್ ಇತ್ಯಾದಿ | ಉವ್ವಸ್ ಉದ್ವಸಾನ್ ಶೂನ್ಯಾನ್ |ಕಾನ್ | ವೀತರಾಗತಾತ್ತಿ ಕ್ವಚಿದಾನಂದೋಚ್ಚ-
ಲನನಿರ್ಭರಾನಂದಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಪರಿಣಾಮಾನ್ ಪರಮಾನಂದನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಪ್ನವೇದನಜ್ಞಾನಬಲೇನೇದಾನೀಂ
ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನಕಾಲೇ ವಸಿಯಾ ಕರಣ ತೇನೈವ ಸ್ವಪ್ನವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ವಸಿತಾನ್ ಭರಿತಾವಸ್ಥಾನ ಕರೋತಿ ಜೋ
ಯಃ ಪರಮಯೋಗೀ ಸುಣ್ಣು ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಹಿಂಸಕತ್ಯಾನ್ವಿಧ್ಯಾತ್ವವಿಕಲ್ಪಜಾಲಮೇವ
ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸಾ ತತ್ಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಾನ್ ಸ್ವಪ್ನವೇದನಜ್ಞಾನಲಾಭಾತ್ಪೂರ್ವಂ ವಸಿತಾನಿದಾನೀಂ
ಶೂನ್ಯಾನ್ ಕರೋತೀತಿ ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲುಂ ತಸು ಜೋಇಯಹಿಂ ಬಲಿಮಸ್ತಕಸ್ಯೋಪರಿತನಭಾಗೇನಾವತಾರಣಂ
ಕ್ರಿಯೇಽಹಮಿತಿ ತಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ | ಏವಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಹ ಗುಣಪ್ರಶಂಸಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಪುನರಪಿ
ಕಿಂ ಯಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ | ಜಾಸು ಣ ಯಸ್ಯ ನ | ಪಾಲು ಣ ಪುಣ್ಣು ವೀತರಾಗ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ್ವಿಪರಿತಂ ನ
ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೬೦||

ಅಧೈಕ ಸೂತ್ರೇಣ ಪ್ರಶ್ನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸೂತ್ರಚತುಷ್ಟಯೀನೋತ್ತರಂ ದತ್ತ್ವಾ ಚ ತಮೇವ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರ-
ಪಂಚಕೇನೋಕ್ತಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪಂ ಪರಮೋಪದೇಶಂ ಪುನರಪಿ ವಿವೃಣೋತಿ ಪಂಚಕಲೇಣ-

ತುಟ್ಟಿಣ ಮೋಹು ತಡಿತ್ತಿ ಜಹಿ ಮಣು ಅತ್ಥವಣಹ ಜಾಇ |

ಸೋ ಸಾಮಇ ಉವಏಸು ಕಹಿ ಅಣ್ಣೇ ದೇವಿಂ ಕಾಇ ||೧೬೧||

ತ್ರುಟ್ಟಿತಿ ಮೋಹಃ ಝಟಿತಿ ಯತ್ರ ಮನಃ ಅಸ್ತಮನಂ ಯಾತಿ |

ತಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಉಪದೇಶಂ ಕಥಯ ಅನ್ಯೇನ ದೇವೇನ ಕಿಮ್ ||೧೬೧||

ಮೊದಲಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಉದ್ವಸ್ತವಾಗಿವೆ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಆಂತರ್ಯದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಜಾಸು]
ಯಾರಿಗೆ [ಣ ಪಾಲು ಣ ಪುಣ್ಣು] ಪಾಪ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ [ತಸು ಜೋಇಯಹಿಂ] ಆ ಯೋಗಿಗಳ
[ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲುಂ] ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಶೂನ್ಯ ಎಂದರೆ ಮೊದಲೆಂದೂ ವಾಸಿಸದಂಥ ವೀತರಾಗ ತಾತ್ತಿ ಕ್ವ ಚಿದಾನಂದದಿಂದ
ಉಲ್ಲಸಿತ ನಿರ್ಭರ ಆನಂದಮಯನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಪರಮಾನಂದಮಯ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಪ್ನವೇದನರೂಪಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಈಗ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸ್ವಪ್ನವೇದನರೂಪದ
ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೆಲೆಸಿವೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯ ರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಣದ
ಹಿಂಸಕವಿರುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವೇ ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆಯಿದ್ದು ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೊದಲು
ವಾಸಿಸಿದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಈಗ ಶೂನ್ಯ ಎಂದರೆ ಉದ್ವಸ್ತಗೊಳಿಸಿದಂಥ
ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಬಲಿಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ ನಾನು ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ
ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಗುಣಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೀತರಾಗ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದಿಂದ
ವಿಪರಿತವಾದ ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ.

ಈಗ ಒಂದು ಗಾಢಾಸೂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಉತ್ತರವಿತ್ತು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಪರಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಪುನಃ ಐದುಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಯಾವುದರಿಂ ಮೋಹನಶಿಸಿ ಚಂಚಲ ಮನಸು ಸ್ಥಿರತೆ ಪಡೆಯುವುದು |

ವಿವರಿಸುವುದಾಲುಪದೇಶವನೆಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ಅನ್ಯದೇವರಿಂದೇನು ||೧೬೧||

ತುಟ್ಟಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ತುಟ್ಟಣ ನಶ್ಯತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಮೋಹು ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಪ್ರತಿಪಕ್ಷ-
ಭೂತೋ ಮೋಹಃ ತಡಿತ್ತಿ ರ್ಘುಟಿತಿ ಜಹಿಂ ಮೋಹೋದಯೋತ್ಪನ್ನಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪರಹಿತೇ ಯತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮ-
ಪದಾರ್ಥೇ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಯತ್ರ | ಮಣು ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಾದ್ವಿಪರೀತಂ
ನಾನಾವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪಂ ಮನೋವಾಸ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸೋ ಸಾಮಿಯ ಉವಚಸು ಕಹಿ ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ತದುಪದೇಶಂ
ಕಥಯೇತಿ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾನ್ ಪೃಚ್ಛತಿ | ಅಣ್ಣೇಂ ದೇವಿಂ ಕಾಣಂ ನಿರ್ದೋಷಿ-
ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಾತ್ಸಕಾಶಾದನ್ಯೇನ ದೇವೇನ ಕಿಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||೧೬೧|| ಇತಿ
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಪ್ರಶ್ನಸೂತ್ರಮೇಕಂ ಗತಮ್ | ಅಥೋತ್ತರಮ್-

ಣಾಸ-ವೀಣೆಗ್ಗಲು ಸಾಸಡಾ ಅಂಬರಿ ಜೇತ್ತು ವಿಲಾಣ |

ತುಟ್ಟಣ ಮೋಹು ತಡಿತ್ತಿ ತಹಿ ಮಣು ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣ ||೧೬೨||

ಗಾಥೆ - ೧೬೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಹಿಂ] ಯಾವುದರಿಂದ [ಮೋಹು ತಡಿತ್ತಿ] ಮೋಹವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು [ಮಣು] ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸು [ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣ] ಅಸ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಸ್ಥಿರತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ [ಸೋ] ಆ [ಉವಚಸು] ಉಪದೇಶವನ್ನು [ಸಾಮಿ] ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರೇ ! ತಾವು ನನಗೆ [ಕಹಿ] ಹೇಳಿರಿ; [ಅಣ್ಣೇಂ ದೇವಿಂ ಕಾಣಂ] ಅನ್ಯ ದೇವರುಗಳಿಂದ ನನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮೋಹವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಮೋಹವು ಶೀಘ್ರನಾಶವಾಗುವಂಥ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತ ಅನೇಕ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಜಾಲರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸು ವಿಲಯಹೊಂದುವಂಥ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಎಲೈ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರೇ ! ತಾವು ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾರಾಧ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯದೇವರು ನನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ಪ್ರಶ್ನವು ಒಂದುಗಾಥಾಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈಗ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಅದರ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೬೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಸ-ವೀಣೆಗ್ಗಲು ಸಾಸಡಾ] ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ ಉಚ್ಚ್ವಾಸವು [ಜೇತ್ತು ಅಂಬರಿ] ಯಾವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ [ವಿಲಾಣ] ವಿಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ [ತಹಿಂ] ಅದರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ [ಮೋಹು] ಮೋಹವು [ತಡಿತ್ತಿ] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ತುಟ್ಟಣ] ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ಮತ್ತು [ಮಣು] ಮನಸ್ಸು [ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣ] ಅಸ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ನಾಸಿಕವಿನಿರ್ಗತಸುಯ್ಲ ಯಾವ ಅಂಬರದಿ ವಿಲಯವಾಗುವುದು |

ನಾಶಿಪುದದರಲಿ ಮೋಹ ಶೀಘ್ರಮೇಣನಸು ಅಸ್ತವಾಗುವುದು ||೧೬೨||

ನಾಸಾವಿನಿರ್ಗತಃ ಶ್ವಾಸಃ ಅಂಬರೇ ಯತ್ರ ವಿಲೀಯತೇ |

ತ್ರುಟ್ಟ್ಯತಿ ಮೋಹಃ ಝಟಿತಿ ತತ್ರ ಮನಃ ಅಸ್ತಂ ಯಾತಿ ||೧೬೨||

ಣಾಸವಿಣಿಗ್ಗಲು ಇತ್ಯಾದಿ | ಣಾಸವಿಣಿಗ್ಗಲು ನಾಸಿಕಾವಿನಿರ್ಗತಃ ಸಾಸಡಾ ಉಚ್ಛ್ವಾಸಃ ಅಂಬರಿ ಮಿಥ್ಯಾ-
ತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತೇ ಶೂನ್ಯೇ ಅಂಬರಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಜಿತ್ಥು ಯತ್ರ ತಾತ್ವಿಕಪರಮಾನಂದಭರಿತಾವಸ್ಥೇ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ವಿಲಾಙ್ಗ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಶ್ವಾಸೋ ವಿಲಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ನಾಶಿಕಾದ್ವಾರಂ ವಿಹಾಯತಾಲುರಂಧ್ರೇಣ
ಗಚ್ಛತಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತುಟ್ಟಿ ಇ ತ್ರುಟ್ಟ್ಯತಿ ನಶ್ಯತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಮೋಹ ಮೋಹೋದಯೇನೋತ್ಪನ್ನರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಃ
ತಡತ್ತಿ ಝಟಿತಿ ತಹಿಂ ತತ್ರ ಬಹಿರ್ಬೋಧಶೂನ್ಯೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಮಣು ಮನಃಪೂರ್ವೋಕ್ತರಾಗಾದಿ-
ವಿಕಲ್ಪಾದ್ಧಾರಭೂತಂ ತನ್ಮಯಂ ವಾ ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಙ್ಗ ಅಸ್ತಂ ವಿನಾಶಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸ್ವಸ್ವಭಾವೇನ ತಿಷ್ಠತಿ ಇತಿ | ಅತ್ರ
ಯದಾಯಂ ಜೀವೋ ರಾಗಾದಿಪರಭಾವಶೂನ್ಯನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ತಿಷ್ಠತಿ ತದಾಯಮುಚ್ಛ್ವಾಸ್ವರೂಪೋ
ವಾಯುರ್ನಾಸಿಕಾಭಿದ್ರದ್ವಯಂ ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಯಮೇವಾನೀಹಿತವೃತ್ತಾ ತಾಲುಪ್ರದೇಶೇ ಯತ್ ಕೇಶಾತ್
ಶೇಷಾಷ್ಟಮಭಾಗಪ್ರಮಾಣಂ ಭಿದ್ರಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತೇನ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ ದಶಮದ್ವಾರೇಣ ತದನಂತರಂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ
ನಾಸಿಕಯಾ ತದನಂತರಂ ರಂಧ್ರೇಣ ಕೃತ್ವಾ ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ | ನ ಚ ಪರಕಲ್ಪಿತವಾಯುಧಾರಣಾರೂಪೇಣ ಶ್ವಾಸನಾಶೋ
ಗ್ರಾಹ್ಯಃ | ಕಸ್ಮಾದಿತಿ ಚೇತ್ ವಾಯುಧಾರಣಾ ತಾವದೀಹಾಪೂರ್ವಿಕಾ, ಈಹಾ ಚ ಮೋಹಕಾರ್ಯರೂಪೋ ವಿಕಲ್ಪಃ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ಹೊರಟ ಉಚ್ಛ್ವಾಸವು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ
ರಹಿತ-ಶೂನ್ಯವಾದ 'ಅಂಬರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ, ತಾತ್ವಿಕ ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಆ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಲಯಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ನಾಸಿಕದ್ವಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಲಿಗೆಯ ಭಿದ್ರದಿಂದ ಎಂದರೆ
ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದ ದಶಮದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತದೆ ಅದು ಬಾಹ್ಯ ಬೋಧದಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ
ಯಲ್ಲಿ ಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ರಾಗಾದಿಗಳ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತದೆ,
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ರಾಗಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ
ತನ್ಮಯವಾದಂಥ ಮನಸ್ಸು ವಿನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವರೂಪದಿಂದ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಜೀವವು ಯಾವಾಗ ರಾಗಮೊದಲಾದ ಪರಭಾವದಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ
ಇರುತ್ತದೆ ಆಗ ಉಚ್ಛ್ವಾಸ್ವರೂಪದ ವಾಯುವು ಮೂಗಿನ ಎರಡೂ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನಾಗಿಯೇ
ಅನೀಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಾಲುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂದಲಿನ ತುದಿಯ ಎಂಟನೆಯ ಭಾಗದಷ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ
ಆ ದಶಮದ್ವಾರದಿಂದ ಕ್ಷಣಕಾಲ, ಅದರ ನಂತರ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಾಶಕದಿಂದ, ಅದಾದನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದದ್ವಾರದಿಂದ
ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪರಕಲ್ಪಿತ ಎಂದರೆ ಪಾತಂಜಲಿಮತದವರ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ವಾಯುಧಾರಣರೂಪದಿಂದ
ಶ್ವಾಸದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ವಾಯುಧಾರಣವು ಮೊದಲಂತೂ ಈಹಾಪೂರ್ವಕವಿದೆ
ಮತ್ತು ಈಹಾವು ಮೋಹದ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ವಿಕಲ್ಪವಿದೆ. ಮತ್ತು ಅದು (ಅನೀಹಿತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಬಲದಿಂದ ಹೊರಟ ವಾಯುವು) ಮೋಹದ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ
ಪರಕಲ್ಪಿತವಾಯುವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕುಂಭಕ, ಪೂರಕ, ರೇಚಕ ಮೊದಲಾದ ಸಂಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ
ವಾಯುಧಾರಣೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲವೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಲದಿಂದ ಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಹರ, ದಿವಸ
ಮೊದಲಾದವುಗಳವರೆಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ವಾಯುಧಾರಣೆಯಕಾರ್ಯವು ಶರೀರದ ಆರೋಗ್ಯತೆ ಹಾಗೂ

। ಸ ಚ ಮೋಹಕಾರಣಂ ನ ಭವತೀತಿ ನ ಚ ಪರಕಲ್ಪಿತವಾಯುಃ | ಕಿಂಚ | ಕುಂಭಕಪೂರಕರೇಚಕಾದಿಸಂಜ್ಞಾ ವಾಯುಧಾರಣಾ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ ಭವತ್ಯೇವಾತ್ರ, ಕಿಂತು ಅಭ್ಯಾಸವಶೇನ ಘಟಿಕಾಪ್ರಹರದಿವಸಾದಿಷ್ಟಪಿ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ವಾಯುಧಾರಣಸ್ಯ ಚ ಕಾರ್ಯಂ ದೇಹಾರೋಗತಲ್ಲಘುತ್ವಾದಿಕಂ ನ ಚ ಮುಕ್ತಿರಿತಿ | ಯದಿ ಮುಕ್ತಿರಪಿ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ವಾಯುಧಾರಣಾಕಾರಕಾಣಾಮಿದಾನೀಂತನಪುರುಷಾಣಾಂ ಮೋಕ್ಷೋ ಕಿಂ ನ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೬೨||

ಅಥ-

ಮೋಹು ವಿಲಿಜ್ಜ ಇ ಮಣು ಮರಣ ತುಟ್ಟ ಇ ಸಾಸು-ಣಿಸಾಸು |

ಕೇವಲ-ಣಾಣು ವಿ ಪರಿಣಮ ಇ ಅಂಬರಿ ಜಾಹ ಣಿವಾಸು ||೧೬೩||

ಮೋಹೋ ವಿಲೀಯತೇ ಮನೋ ಮ್ರಿಯತೇ ತ್ರು ಟ್ಯತಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಃ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಪಿ ಪರಿಣಮತಿ ಅಂಬರೇ ಯೇಷಾಂ ನಿವಾಸಃ ||೧೬೩||

ಮೋಹು ವಿಲಿಜ್ಜ ಇತ್ಯಾದಿ | ಮೋಹು ಮೋಹೋ ಮಮತ್ವಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ ವಿಲಿಜ್ಜ ಇ ವಿಲಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ಮಣು ಮರಣ ಇಹಲೋಕಪರಲೋಕಾಶಾಪ್ರಭೃತಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪಂ ಮನೋ ಮ್ರಿಯತೇ | ತುಟ್ಟ ಇ ನಶ್ಯತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಸಾಸು-ಣಿಸಾಸು ಅನೀಹಿತವೃತ್ತ್ಯಾ ನಾಸಿಕಾದ್ವಾರಂ ವಿಹಾಯ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ ತಾಲುರಂಧ್ರೇಣ ಗಚ್ಛತಿ ಪುನರಪ್ಯಂತರಂ ನಾಸಿಕಯಾ ಕೃತ್ವಾ ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ ಪುನರಪಿ ರಂಧ್ರೇಣೇತ್ಯುಚ್ಚ್ವಾಸ್ವನಿಃಶ್ವಾಸಲಕ್ಷಣೋ ವಾಯುಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಭವತಿ | ಕೇವಲಣಾಣು ವಿ ಪರಿಣಮ ಇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಪಿ ಪರಿಣಮತಿ ಸಮುತ್ಪದ್ಯತೇ | ಯೇಷಾಂ

ಶರೀರದ ಹಗುರತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಅದರ ಕಾರ್ಯವು ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆ ವಾಯುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಮುಕ್ತಿಕೂಡ ಇದ್ದರೆ ಎಂದರೆ ವಾಯುಧಾರಣದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಪುರುಷರಿಗೇಕೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ- ವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೬೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಹು ಣಿವಾಸು] ಯಾರ ನಿವಾಸವು [ಅಂಬರಿ] ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದೆ [ಮೋಹೋ] ಅವರ ಮೋಹವು [ವಿಲಿಜ್ಜ ಇ] ವಿಲಯಹೊಂದುತ್ತದೆ, [ಮಣು ಮರಣ] ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತದೆ, [ಸಾಸು-ಣಿಸಾಸು ತುಟ್ಟ ಇ] ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸವು ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ [ವಿ] ಮತ್ತು [ಕೇವಲ-ಣಾಣು] ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು [ಪರಿಣಮ ಇ] ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರೂಪದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದ ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ 'ಅಂಬರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣ ರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ನಿವಾಸವಿದೆ ಅವರ ಮೋಹ-ಮಮತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇಹಲೋಕ-ಪರಲೋಕದ ಆಶೆಯಿಂದ

ನಿವರ್ತಿಪುದು ಮೋಹ ಸಾಯುವುದು ಮನ ತಡೆವುದು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪರಿಣಮಿಪುದು ಅಂಬರದಿ ನಿವಾಸ ಮಾಳ್ವರಿಗೆ ||೧೬೩||

ಕಿಮ್ | ಅಂಬರಿ ಚಾಹಂ ಣಿವಾಸು ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರೂಪವಿಕಲ್ಪಜಾಲಶೂನ್ಯಂ ಅಂಬರೇ ಅಂಬರಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಪರಮಸಮಾಧೌ ಯೇಷಾಂ ನಿವಾಸ ಇತಿ | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಅಂಬರಶಬ್ದೇನ ಶುದ್ಧಾಕಾಶಂ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಕಿಂತು ವಿಷಯಕಷಾಯವಿಕಲ್ಪಶೂನ್ಯಃ ಪರಮಸಮಾಧಿಗ್ರಾಹ್ಯಃ, ವಾಯುಶಬ್ದೇನ ಚ ಕುಂಭಕರೇಚಕಪೂರಕಾದಿರೂಪೋ ವಾಯುನಿರೋಧೋ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಕಿಂತು ಸ್ವಯಮನೀಹಿತವೃತ್ತ್ಯಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಬಲೇನ ದಶಮದ್ವಾರಸಂಚ್ಛೇನ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಸಂಚ್ಛೇನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಭಿಧಾನರೂಪೇಣ ಚ ತಾಲುರಂಧ್ರೇಣ ಯೋಽಸೌ ಗಚ್ಚತಿ ಸ ಏವ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ ತತ್ರ | ಯದುಕ್ತಂ ಕೇನಾಪಿ- 'ಮಣು ಮರಣ ಪವಣು ಜಹಿಂ ಖಿಯಹಂ ಜಾಞ | ಸವ್ವಂಗಳ ತಿಹುವಣು ತಹಿಂ ಜಿ ಠಾಞ | ಮೂಢಾ ಅಂತರಾಲು ಪರಿಯಾಣಹಿ | ತುಟ್ಟಣ ಮೋಹಜಾಲು ಜಞ ಜಾಣಹಿ||' ಅತ್ರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಮೇವ ಮನೋಮರಣಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಪವನಕ್ಷಯೋಽಪಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣ ಏವ ತ್ರಿಭುವನ ಪ್ರಕಾಶಕ ಆತ್ಮಾ ತತ್ತ್ವೇವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ತಿಷ್ಠತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಂತರಾಲಶಬ್ದೇನ ತು ರಾಗಾದಿಪರಭಾವಶೂನ್ಯತ್ವಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ಚಾಕಾಶೇ ಜ್ಞಾತೇ ಸತಿ ಮೋಹಜಾಲಂ ನಶ್ಯತಿ ನ ಚಾನ್ಯಾದೃಶ್ಯಂ ಪರಕಲ್ಪಿತಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೬೩|| ಅಥ-

ಜೋ ಆಯಾಸಞ ಮಣು ಧರಣ ಲೋಯಾಲೋಯ-ಪಮಾಣು |

ತುಟ್ಟಣ ಮೋಹು ತಡತ್ತಿ ತಸು ಪಾವಣ ಪರಹ ಪವಾಣು ||೧೬೪||

ಹಿಡಿದು ವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪದ ಮನಸ್ಸು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಉಚ್ಚ್ವಾಸ-ನಿಶ್ವಾಸಲಕ್ಷಣದ ವಾಯುವು ಅನೀಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಾಸಿಕದ್ವಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಾಲುರಂಧ್ರದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತದೆ ಅನಂತರ ನಾಸಿಕದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತದೆ, ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಕೂಡ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ - ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ 'ಅಂಬರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆಕಾಶವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಆದರೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ('ಅಂಬರ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಆಕಾಶವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.) ಮತ್ತು 'ವಾಯು' ಶಬ್ದದಿಂದ ಕುಂಭಕ, ರೇಚಕ, ಪೂರಕ ಮೊದಲಾದರೂಪದ ವಾಯುನಿರೋಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಆದರೆ ಸ್ವಯಂ ಅನೀಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ದಶಮದ್ವಾರ ನಾಮದ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರ ಸಂಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಭಿಧಾನ ರೂಪದ ತಾಲುರಂಧ್ರದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಡುವ ವಾಯುವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇತರಡೆಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. - 'ಮೂಢ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೇ 'ಅಂಬರ'ದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆಕಾಶವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ 'ಅಂಬರ'ದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಮನಸ್ಸು ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತದೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ವಾಯುವಿನ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಮೋಹಜಾಲವು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂಗಗಳು ತ್ರಿಭುವನದ ಸಮಾನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ'.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳುದೇ ಮನೋಮರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಪವನಕ್ಷಯವನ್ನು ಕೂಡ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳುದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ತ್ರಿಭುವನಪ್ರಕಾಶಕನಾದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ

ಯಾವನು ಆಗಸದಿ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಮಾಣ ಮನವ ತಡೆವನು |

ಅವನ ಮೋಹ ಶೀಘ್ರನಶಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಮಾಣವನು ಪಡೆವನು ||೧೬೪||

ಯಃ ಆಕಾಶೇ ಮನೋ ಧರತಿ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಮಾಣಮ್ |

ತ್ರೈತ್ಯತಿ ಮೋಹೋ ರ್ಘುಟಿತಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಮ್ ||೧೬೪||

ಜೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಯೋ ಧ್ಯಾತಾ ಪುರುಷಃ ಆಯಾಸಇ ಮಣು ಧರಇ ಯಥಾ ಪರದ್ರವ್ಯ-
ಸಂಬಂಧರಹಿತತ್ವೇನಾಕಾಶಮಂಬರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಶೂನ್ಯಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ತಥಾ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವೇನ
ಭರಿತಾವಸ್ಥೋಽಪಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಭಾವರಹಿತತ್ವಾನ್ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರಾಕಾಶಮಂಬರಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ
ಶೂನ್ಯಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ತತ್ರಾಕಾಶಸಂಜ್ಞೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಮನೋ ಧರತಿ ಸ್ಥಿರಂ ಕರೋತಿ | ಕಥಂಭೂತಂ
ಮನಃ | ಲೋಯಾಲೋಯಪಮಾಣು ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಮಾಣಂ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಿರೂಪಂ ಅಥವಾ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಲೋಕಾಲೋಕಾಕಾಶೇ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ ನ ಚ ಪ್ರದೇಶಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಮಾಣಂ
ಮನೋ ಮಾನಸಂ ಧರತಿ ತುಟ್ಟಿಣ ಮೋಹು ತಡ ತ್ತಿ ತಸು ತ್ರೈತ್ಯತಿ ನಶ್ಯತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಮೋಹು ಮೋಹಃ |
ಕಥಮ್ | ರ್ಘುಟಿತಿ ತಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾತ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಹೋ ನಶ್ಯತಿ | ಪಾವಇ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ | ಕಿಮ್ | ಪತಹಂ
ಪವಾಣು ಪರಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ಕೀದೃಶಂ ತತ್ತಮಾಣಮಿತಿ ಚೇತ್ | ವ್ಯವಹಾರೇಣ ರೂಪ-
ಗ್ರಹಣವಿಷಯೇ ಚಕ್ಷುರಿವ ಸರ್ವಗತಃ | ಯದಿ ಪುನರ್ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸರ್ವಗತೋ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಚಕ್ಷುಷೋ
ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶದಾಹಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನ ಚ ತಥಾ | ತಥಾತ್ಮನೋಽಪಿ ಪರಕೀಯಸುಖದುಃಖವಿಷಯೇ ತನ್ಮಯಪರಿಣಾಮತ್ವೇನ

ಅರ್ಥವಿದೆ. 'ಅಂತರಾಲ' ಶಬ್ದದಿಂದ ರಾಗಾದಿಪರಭಾವಗಳ ಶೂನ್ಯತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಆಕಾಶವನ್ನು
ನೋಡಿದರೆ ಮೋಹಜಾಲವು ನಾಶವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ 'ಅಂತರಾಲ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದ ಪರಕಲ್ಪಿತ
ಆಕಾಶವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೬೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವಧ್ಯಾನಿ ಪುರುಷನು [ಆಯಾಸಇ] ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ
[ಲೋಯಾ-ಲೋಯ-ಪಮಾಣು ಮಣು] ಲೋಕಾಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣ ಮನಸ್ಸು [ಧರಇ] ಸ್ಥಿರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ
[ತಸು ಮೋಹು] ಅವನ ಮೋಹವು ಅವನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ [ತಡತ್ತಿ ತುಟ್ಟಿಣ] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ
ಮತ್ತು ಅವನು [ಪರಹಂ ಪವಾಣು] ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೂಡ [ಪಾವಇ] ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ರಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ 'ಅಂಬರ'
ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಆಕಾಶವನ್ನು 'ಶೂನ್ಯ'ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ವೀತರಾಗ
ಚಿದಾನಂದಮಯವಾದ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಪರಭಾವಗಳಿಂದ
ರಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ 'ಅಂಬರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಆಕಾಶವನ್ನು-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಆಕಾಶವೇ ಸಂಜ್ಞೆಯಿರುವಂಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಿರೂಪ
ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಮಾಣ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಲೋಕಾಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತ, ಆದರೆ ಪ್ರದೇಶದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಿಲ್ಲದಂಥ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಾವಧ್ಯಾನಿಪುರುಷನು
ಸ್ಥಿರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಮೋಹವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅವನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಮೋಹವು

ಪರಕೀಯಸುಖದುಃಖಾನುಭವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನ ಚ ತಥಾ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪುನರ್ಲೋಕಮಾತ್ರಾಸಂಖ್ಯೇಯ-
ಪ್ರದೇಶೋಽಪಿ ಸನ್ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪುನಃ ಶರೀರಕೃತೋಪಸಂಹಾರ ವಿಸ್ತಾರವಶಾದ್ವಿವಕ್ಷಿತಭಾಜನಸ್ಥಪ್ರದೀಪವತ್
ದೇಹಮಾತ್ರ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೬೪||

ಅಥ-

ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಣವಿ ಮುಣಿಲು ಅಪ್ಪಾ ದೇಲು ಅಣಂತು |

ಅಂಬರಿ ಸಮರಸಿ ಮಣು ಧರಿವಿ ಸಾಮಿಯ ಣಟ್ಟು ಣಿಭಂತು ||೧೬೫||

ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ನೈವ ಮತಃ ಆತ್ಮಾ ದೇವಃ ಅನಂತಃ |

ಅಂಬರೇ ಸಮರಸೇ ಮನಃ ಧೃತ್ವಾ ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಷ್ಟಃ ನಿಭ್ರಾಂತಃ ||೧೬೫||

ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹೇ ವಸನ್ನಪಿ ಣವಿ ಮುಣಿಲು
ನೈವ ಜ್ಞಾತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಅಪ್ಪಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ದೇಲು ಆರಾಧನಾಯೋಗ್ಯಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯ-
ನಂತಗುಣಧಾರತೇನ ದೇವಃ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಅಣಂತು ಅನಂತಪದಾರ್ಥಪರಿಚ್ಛಿ-
ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೂಡ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಆ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಷ್ಟಿದೆ ?

ಉತ್ತರ :- ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ರೂಪಗ್ರಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಗತವಿವೆ ಹಾಗೆ
ಅವನು ಸರ್ವಗತನಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಅವು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸರ್ವಗತವಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯ ಸ್ಪರ್ಶದ
ದಾಹವಾಗಬೇಕು, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸರ್ವಗತನಿದ್ದರೆ ಪರಕೀಯ
ಸುಖ-ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ತನ್ಮಯಪರಿಣಾಮನಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪರರಸುಖದುಃಖದ ಅನುಭವವಾಗಬೇಕು,
ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತನಿದ್ದಾನೆ,
ಆದರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಲೋಕಪ್ರಮಾಣ ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳವನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರ
ನಯದಿಂದ ವಿವಕ್ಷಿತ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ದೀವಿಗೆಯ ಹಾಗೆ ಶರೀರಕೃತ ಸಂಕೋಚ ವಿಸ್ತಾರದ ಕಾರಣದಿಂದ
ದೇಹಪ್ರಮಾಣನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ದೀವಿಗೆಯನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ
ಆಯಾಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶವು ಹರಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನು ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ
ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಯಾಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಆತ್ಮಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಂಕೋಚ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಈಗ ಶಿಷ್ಯನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾನೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೬೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಾಮಿಯ] ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! [ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ] ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ
ಕೂಡ [ಅಣಂತು ಅಪ್ಪಾ ದೇಲು] ಅನಂತನಾದಂಥ ಆತ್ಮದೇವನನ್ನು [ಸಮರಸಿ ಅಂಬರಿ] ಸಮರಸೀಭಾವ

ಅನಂತ ಆತ್ಮ ದೇವನನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವನು ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ |

ಮನವ ಸಮರಸಾಂಬರದಿ ಪುಗಿಸದೆ ನಿಜದಿ ನಷ್ಟನಾದೆಲೆಸ್ವಾಮಿ ||೧೬೫||

ಕಾರಣತ್ವಾದವಿನಶ್ಚರತ್ವಾದನಂತಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮಣು ಧರಿವಿ ಮನೋ ಧೃತ್ವಾ | ಕ್ಷ | ಅಂಬರಿ ಅಂಬರಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣೇ ರಾಗಾದಿಶೂನ್ಯೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ | ಕಥಂಭೂತೇ | ಸಮರಸಿ ವೀತರಾಗತಾತ್ವಿ ಕ್ಷ-
ಮನೋಹರಾನಂದಸ್ಯಂದಿನಿ ಸಮರಸೀಭಾವೇ ಸಾಧ್ಯೇ | ಸಾಮಿಯ ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ | ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟಃ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ-
ಮನುಶಯಂ ಕುರ್ವನ್ನಾಹ | ಕಿಂ ಭೂತೇ | ಣಟ್ಕು ಣಿಭಂತು ಇಯಂತಂ ಕಾಲಮಿತ್ಥಂಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮೋ-
ಪದೇಶಮಲಭಮಾನಃ ಸನ್ ನಿಭ್ರಾಂತೋ ನಷ್ಟೋಽಹಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೧೬|| ಏವಂ
ಪರಮೋಪದೇಶಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸೂತ್ರದಶಕಂ ಗತಮ್ |

ಅಥ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವಸಹಿತೇನ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಸಂಸಾರವಿಚ್ಛೇದಂ ಭವತೀತಿ ಯುಗ್ಮೇನ
ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗಣ ಮಿಲ್ಲಿಯಾ ಣವಿ ಕಿಲು ಉವಸಮ-ಭಾಲು |
ಸಿವ-ಪಯ-ಮಗ್ನು ವಿ ಮುಣಿಲು ಣವಿ ಜಹಿಂ ಜೋಇಹಿ ಅಣುರಾಲು ||
ಘೋರು ಣ ಚಿಣ್ಣಲು ತವ-ಚರಣು ಜಂ ಣಿಯ-ಬೋಹಹಂ ಸಾರು |
ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದಡ್ಡು ಣವಿ ಕಿಮು ಛಿಜ್ಜಇ ಸಂಸಾರು ||೧೧೬-೧೬೭||

ರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ [ಮಣು ಧರಿವಿ] ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ [ಣವಿ ಮುಣಿಲು] ನಾನು
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ [ಣಿಭಂತು ಣಟ್ಕು] ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದರೆ
ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ, ದುಃಖಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಎಂದರೆ ಅವನು
ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳ ಆಧಾರನಿರುವುದರಿಂದ 'ದೇವ' ಎಂದರೆ ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆ
ಮತ್ತು ಅನಂತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಪ್ತಿಯ ಕಾರಣಭೂತನಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಅವಿನಶ್ಚರನಿರುವುದರಿಂದ
'ಅನಂತ'ನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಸಾಧ್ಯರೂಪವಾದ ಆ ವೀತರಾಗ-ತಾತ್ವಿ ಕ್ಷ-ಮನೋಹರ-ಆನಂದಸ್ತವಿಸುವ
ಸಮರಸೀಭಾವ ಆ ಸಮರಸೀಭಾವಸ್ವರೂಪವಾದ 'ಅಂಬರ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ,
ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ-ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! ಇಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ
ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ನಾನು ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾದೆನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮೋಪದೇಶದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.
ಪರಮೋಪಶಮಭಾವಸಹಿತ ಸರ್ವಸಂಗದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಎರಡು
ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಈಗ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಕವಿದೆಲ್ಲ ಸಂಗ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಉಪಶಮಭಾವಸಹ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ |
ಶಿವಪದಮಾರ್ಗಸಹ ತಿಳಿವುದಿಲ್ಲ ಅನುರಾಗವಿರುವಯೋಗಿಗಳು ||೧೧೬||
ಮಹಾಘೋರತಪಸುಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಿಜಬೋಧದಿಸಾರವತಿಳಿದು |
ದಹಿಸಲಿಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಪಾಪವನು ಸಂಸಾರವು ಹೇಗೆ ಛೇದಿಪುದು ||೧೧೭||

ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಸಂಗಾಃ ನ ಮುಕ್ತಾಃ ನೈವ ಕೃತ ಉಪಶಮಭಾವಃ |

ಶಿವಪದಮಾರ್ಗೋಽಪಿ ಮತೋ ನೈವ ಯತ್ರ ಯೋಗಿನಾಂ ಅನುರಾಗಃ ||೧೬೬||

ಘೋರಂ ನ ಚೋರ್ಣಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಯತ್ ನಿಜಬೋಧಸ್ಯ ಸಾರಮ್ |

ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾಪಮಪಿ ದಗ್ಧಂ ನೈವ ಕಿಂ ಭಿದ್ಯತೇ ಸಂಸಾರಃ ||೧೬೭||

ಸಯಲವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಸಯಲ ವಿ ಸಮಸ್ತಾ ಅಪಿ ಸಂಗ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಚತುರ್ದಶಭೇದಭಿನ್ನಾ ಅಭ್ಯಂತರಾಃ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸ್ತಾದ್ವಿಬಹುಭೇದಭಿನ್ನಾ ಬಾಹ್ಯಾ ಅಪಿ ಸಂಗಾಃ ಪರಿಗ್ರಹಾಃ ಣ ಮಿಲ್ಲಿಯಾ ನ ಮುಕ್ತಾ ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ನ ಕೃತಮ್ | ಣವಿ ಕಿಲು ಉಪಶಮಭಾಲು ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಸುಖದುಃಖಾದಿಸಮತಾಭಾವಲಕ್ಷಣೋ ನೈವ ಕೃತಃ ಉಪಶಮಭಾವಃ | ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂ ನ ಕೃತಮ್ | ಸಿವಪಯಮಗ್ನು ವಿ ಮುಣಿಲು ಣವಿ 'ಶಿವಂ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಶಾಂತಮಕ್ಷಯಮ್ | ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮುಕ್ತಿಪದಂ ಯೇನ ಸ ಶಿವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ||' ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಯೋಽಸೌ ಮೋಕ್ಷಸ್ತಸ್ಯ ಮಾರ್ಗೋಽಪಿ ನ ಜ್ಞಾತಃ | ಕಥಂಭೂತೋ ಮಾರ್ಗಃ | ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಃ | ಯತ್ರ ಮಾರ್ಗೇ ಕಿಮ್ | ಜಹಿಂ ಜೋಹಹಿಂ ಅಣುರಾಲು ಯತ್ರ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ಪರಮಯೋಗಿನಾಮನುರಾಗಸ್ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೋಽಪಿ ನ ಜ್ಞಾತಃ | ಘೋರು ಣ ಚಿಣ್ಣಲು ತವಚರಣ ಘೋರಂ ದುರ್ಧರಂ ಪರೀಷಹೋಪಸರ್ಗ-ಜಯರೂಪಂ ನೈವ ಚೋರ್ಣಂ ನ ಕೃತಮ್ | ಕಿಂ ತತ್ | ಅನಶನಾದಿದ್ವಾದಶವಿಧಂ ತಪಶ್ಚರಣಮ್ |

ಗಾಥೆ - ೧೬೬-೧೬೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಯಲ ವಿಸಂಗ ಣ ಮಿಲ್ಲಿಯಾ] ಯಾರು ಸರ್ವಸಂಗ (ಪರಿಗ್ರಹ)ವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ, [ಉಪಶಮ-ಭಾಲು ಣವಿ ಕಿಲು] ಉಪಶಮಭಾವವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ, [ಜಹಿಂ ಜೋಹಹಿಂ ಅಣುರಾಲು] ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೋಗಿಗಳ ಅನುರಾಗವಿದೆ ಅಂಥ [ಸಿವ-ಪಯ-ಮಗ್ನು ವಿ ಣವಿ ಮುಣಿಲು] ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ, [ಜಂ ಣಿಯ-ಬೋಹಹು ಸಾರು] ನಿಜಬೋಧದಿಂದ ಸಾರಭೂತವಿರುವಂಥ [ಘೋರು ತವ-ಚರಣು ಣ ಚಿಣ್ಣ ಉ] ಮಹಾದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು [ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ಣವಿ ದಡ್ಡು] ಪುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಾಪವನ್ನು ಕೂಡ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಲಿಲ್ಲವೆಂದ ಬಳಿಕ [ಸಂಸಾರು ಕಿಮು ಭಿಜ್ಞ ಇ] ಸಂಸಾರವು ಹೇಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯ, ಹಾಸ್ಯ, ರತಿ, ಅರತಿ, ಶೋಕ, ಭಯ, ಗ್ಲಾನಿ ಮತ್ತು ವೇದವೆಂದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದದಿಂದ ಭೇದವುಳ್ಳ ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಾಸ್ತು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದದಿಂದ ಭೇದವುಳ್ಳ ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಜೀವನ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಹಾನಿ, ಸುಖ-ದುಃಖ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಉಪಶಮಭಾವವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. 'ಶಿವರೂಪ, ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪ, ನಿರ್ವಾಣರೂಪ, ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಮುಕ್ತಿಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಶಿವನಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಚನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ ಅದರ ಎಂದರೆ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಅನುಚರಣರೂಪದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೂಡ ಆ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅನುರಾಗವಿದೆ ಅದನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿಜಬೋಧದಿಂದ

ಯತ್ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಜಂಠಿಯಬೋಹಹಂ ಸಾರು ಯತ್ಪಶ್ಚರಣಂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ- ಸ್ವಸಂವೇದನಲಕ್ಷಣೇನ ನಿಜಬೋಧೇನ ಸಾರಭೂತಮ್ ಪುನಶ್ಚ ಕಿಂ ನ ಕೃತಮ್ | ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶುಭಾಶುಭನಿಗಲದ್ವಯರಹಿತಸ್ಯ ಸಂಸಾರಿಜೀವಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸುವರ್ಣಲೋಹನಿಗಲದ್ವಯ- ಸದೃಶಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ್ವಯಮಪಿ ದಡ್ಡು ಣವಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾನುಭವರೂಪೇಣ ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿನಾ ದಗ್ಧಂ ನೈವ | ಕಿಮು ಛಿಜ್ಜಣ ಸಂಸಾರು ಕಥಂ ಛಿದ್ಯತೇ ಸಂಸಾರ ಇತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿರಂತರಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೬೬-೧೬೭||

ಅಥ ದಾನಪೂಜಾಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿವಂದನಾದಿರೂಪಂ ಪರಂಪರಯಾ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಂ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮಂ ಕಥಯತಿ-

ದಾಣು ಣ ದಿಣ್ಣು ಮುಣಿವರಹ ಣ ವಿ ಪುಜ್ಜಿಲು ಜಿಣ-ಣಾಹು |

ಪಂಚ ಣ ವಂದಿಯ ಪರಮ-ಗುರೂ ಕಿಮು ಹೋಸಇಂ ಸಿವ-ಲಾಹು ||೧೬೮||

ದಾನಂ ನ ದತ್ತಂ ಮುನಿವರೇಭ್ಯಃನಾಪಿ ಪೂಜಿತಃ ಜಿನನಾಥಃ |

ಪಂಚ ನ ವಂದಿತಾಃ ಪರಮಗುರುವಃ ಕಿಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಶಿವಲಾಭಃ ||೧೬೮||

ದಾಣು ಇತ್ಯಾದಿ | ದಾಣು ಣ ದಿಣ್ಣು ಆಹಾರಾಭಯಭೈಷಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಭೇದೇನ ಚತುರ್ವಿಧದಾನಂ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ ನ ದತ್ತಮ್ | ಕೇಷಾಮ್ | ಮುಣಿವರಹಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕಾನಾಂ ಮುನಿ-

ಸಾರಭೂತವಾದಂಥ ಘೋರ-ದುರ್ಧರ ಪರೀಷಹ ಮತ್ತು ಘೋರ-ದುರ್ಧರ ಉಪಸರ್ಗದ ಜಯರೂಪಗಳಾದ ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಶ್ಚರಣವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಗಳೆಂಬ ಎರಡೂ ಸಂಕಲೆಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಚಿನ್ನದ ಮತ್ತು ಲೋಹದವೆಂಬ ಎರಡು ಸಂಕಲೆಗಳಂತಿರುವ ಪುಣ್ಯಮತ್ತು ಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನು ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಅನುಭವರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರವು ಹೇಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ?

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ದಾನ, ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ವಂದನೆ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯುಕಾರಣವಾದಂಥ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮದ ಕಥನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೬೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮುಣಿವರಹಂ] ಮುನಿಶ್ವರರಿಗೆ [ದಾಣು ಣ ದಿಣ್ಣು ಉ] ದಾನಕೊಡಲಿಲ್ಲ [ಜಿಣ-ಣಾಹು ಣ ವಿ ಪುಜ್ಜಿಲು] ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರನ್ನು ಕೂಡ ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಪಂಚ ಪರಮ-ಗುರೂ ಣ ವಂದಿಯ] ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದ ಐವರು ಗುರುಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ [ಸಿವ-ಲಾಹು] ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು [ಕಿಮು ಹೋಸಇಂ] ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುವುದು ? ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ದಾನಕೊಡದಿರೆ ಮುನಿವರರುಗಳಿಗೆ ಪೂಜಿಸದಿರೆ ಜಿನನಾಥರನು |

ವಿನಮಿಸದಿರೆ ಪಂಚಪರಮಗುರುಗಳ ಶಿವಪದಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವುದು ||೧೬೮||

ವರಾದಿಚತುರ್ವಿಧಸಂಘಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಪಾತ್ರಾಣಾಂ ಣ ವಿ ಪುಜ್ಜಿಲು ಜಲಧಾರಯಾ ಸಹ ಗಂಧಾಕ್ಷತಪುಷ್ಪಾದ್ಯಷ್ಟ-
ವಿಧಪೂಜಯಾ ನ ಪೂಜಿತಃ | ಕೋಽಸೌ | ಜಿಣಣಾಹು ದೇವೇಂದ್ರ, ಧರಣೇಂದ್ರ, ನರೇಂದ್ರ, ಪೂಜಿತಃಕೇವಲಜ್ಞಾನಾ-
ದ್ಯನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣಃ ಪೂಜ್ಯಪದಸ್ಥಿತೋ ಜಿನನಾಥಃ ಪಂಚ ಣ ವಂದಿಯ ಪಂಚ ನ ವಂದಿತಾಃ | ಕೇ ತೇ |
ಪರಮಗುರೂ ತ್ರಿಭುವನಾಧೀಶವಂದ್ಯಪದಸ್ಥಿತಾ ಅರ್ಹತ್ಸಿದ್ಧಾಃ ತ್ರಿಭುವನೇಶವಂದ್ಯಮೋಕ್ಷಪದಾರಾಧಕಾಃ
ಆಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸಾಧವಶ್ಚೇತಿ ಪಂಚ ಗುರುವಃ, ಕಿಮು ಹೋಸಇ ಸಿವಲಾಹು ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಮೋಕ್ಷ-
ಪದಸ್ಥಿತಾನಾಂ ತದಾರಾಧಕಾನಾಮಾಚಾರ್ಯಾದೀನಾಂ ಚ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ದಾನಪೂಜಾವಂದನಾದಿಕಂ ನ
ಕೃತಮ್, ಕಥಂ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಮೋಕ್ಷಸುಖಸ್ಯ ಲಾಭೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಕಥಮಪೀತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಉಪಾಸಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನಶಾಸ್ತ್ರಕಥಿತಮಾರ್ಗೇಣ ವಿಧಿದ್ರವ್ಯದಾತ್ಯಪಾತ್ರ-
ಲಕ್ಷಣವಿಧಾನೇನ ದಾನಂ ದಾತವ್ಯಂ ಪೂಜಾವಂದನಾದಿಕಂ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೬೮||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಚಿಂತಾರಹಿತಧ್ಯಾನಮೇವ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಮಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ ಚತುಷ್ಟಲೇನ-

ಅದ್ವಮ್ನೀಲಿಯ-ಲೋಯಣಿಹಿ ಜೋಲು ಕಿ ರ್ಪುಂಪಿಯಏಹಿ |

ಏಮುಇ ಲಬ್ಧಇ ಪರಮ-ಗಇ ಣಿಚ್ಚಿಂತಿಂ ತಿಯಏಹಿ ||೧೬೯||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯದ ಆರಾಧಕರಾದ ಮುನಿವರರು ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ವಿಧ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಪಾತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದಾನ, ಅಭಯದಾನ, ಔಷಧದಾನ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರದಾನವೆಂದು ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ, ದೇವೇಂದ್ರ, ಧರಣೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ನರೇಂದ್ರರುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣರೂ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ ಜಿನನಾಥರನ್ನು ಜಲಧಾರಿಸಹಿತ, ಗಂಧ, ಅಕ್ಷತೆ, ಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟವಿಧದ ಪೂಜೆಯಿಂದ (ಎಂದರೆ ಜಲ, ಚಂದನ, ಅಕ್ಷತೆ, ಪುಷ್ಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ದೀಪ, ಧೂಪ, ಫಲದಿಂದ) ಪೂಜಿಸಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತ್ರಿಭುವನದ ಅಧಿಪತಿಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದಂಥ ಅರಹಂತ, ಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ತ್ರಿಭುವನದ ಈಶರಿಂದ ವಂದ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದದ ಆರಾಧಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಧು ಈ ಐವರು ಗುರುಗಳಿಗೆ ವಂದನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ ಅರಹಂತ, ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಆರಾಧಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ದಾನ, ಪೂಜೆ, ವಂದನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುವುದು ? ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ವಿಧಿ, ದ್ರವ್ಯ, ದಾತ್ಯ, ಪಾತ್ರದ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಪೂಜೆ-ವಂದನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಚಿಂತಾರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನವೇ ಮುಕ್ತಿಯಕಾರಣವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಗಾಢಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಅರೆಮುಗಿದ ನೇತ್ರದಿ ಮೇಣುಗಿದನೇತ್ರದಿಯೋಗವಾಗುವುದೇನು |

ಪರಮಗತಿ ಲಭಿಸುವುದು ತಾನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತ ನೆಲೆನಿಂತವರಿಗೆ ||೧೭೦||

**ಅಧೋನ್ಮಿಲಿತಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಗೇಕಿಂ ಆಚ್ಛಾದಿತಾಭ್ಯಾಮ್ |
ಏವಮೇವ ಲಭ್ಯತೇ ಪರಮಗತಿಃ ನಿಶ್ಚಿಂತಂ ಸ್ಥಿತೈಃ ||೧೬೯||**

ಅದ್ಧುಮ್ನಿಲಿಯಲೋಯಣಿಹಿಂ ಅಧೋನ್ಮಿಲಿತಲೋಚನಪುಟಾಭ್ಯಾಂ ಜೋಲುಂ ಕಿಂ ಯೋಗೋ ಧ್ಯಾನಂ ಕಿಂ ಭವತಿ ಅಪಿ ತು ನೈವ | ನ ಕೇವಲಮಧೋನ್ಮಿಲಿತಾಭ್ಯಾಮ್ | ಝಂಪಿಯಏಹಿಂ ಝಂಪಿತಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ನೈವೇತಿ | ತರ್ಹಿ ಕಥಂ ಲಭ್ಯತೇ | ಏಮುಇ ಲಬ್ಧುಇ ಏವಮೇವ ಲಭ್ಯತೇ ಲೋಚನಪುಟನಿಮೀಲನೋನ್ಮಿಲನನಿರಪೇಕ್ಷೈಃ | ಕಾ ಲಭ್ಯತೇ | ಪರಮಗತಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಪರಮಗುಣ-ಯೋಗಾತ್ಪರಮಗತಿಮೋಕ್ಷಗತಿಃ | ಕೈಃ ಲಭ್ಯತೇ | ಣಿಚ್ಚಿಂತಿಂ ಠಿಯಏಹಿಂ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಪ್ರಭೃತಿ ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತಾಜಾಲರಹಿತೈಃ ಪುರುಷೈಶ್ಚಿಂತಾರಹಿತೈಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂಪಸ್ಥಿತೈಶ್ಚೈತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೬೯||

ಅಥ-

**ಜೋಇಯ ಮಿಲ್ಲಹಿ ಚಿಂತ ಜಇ ತೋ ತುಟ್ಟ ಇ ಸಂಸಾರು |
ಚಿಂತಾಸತ್ತಲು ಜಿಣವರು ವಿ ಲಹಇ ಣ ಹಂಸಾಚಾರು ||೧೭೦||**

ಗಾಥೆ - ೧೬೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅದ್ಧುಮ್ನಿಲಿಯ-ಲೋಯಣಿಹಿಂ] ಅಧೋನ್ಮಿಲಿತವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಮತ್ತು [ಝಂಪಿಯ ಏಹಿಂ] ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ [ಕಿ ಜೋಲು] ಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆಯೇನು ? ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ದೊರಕುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ [ಣಿಚ್ಚಿಂತಿಂ ಠಿಯಏಹಿಂ] ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಏಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವವರಿಗೆ [ಏಮುಇ] ಮುಚ್ಚಿದ ಅಥವಾ ತೆರೆದಕಣ್ಣುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ತಾನಾಗಿಯೇ [ಪರಮಗತಿ] ಮೋಕ್ಷಗತಿಯು [ಲಬ್ಧುಇ] ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಇವೇ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತಾಜಾಲದಿಂದರಹಿತ ಮತ್ತು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಮೊದಲಾದ ಪರಮಗುಣವುಳ್ಳ ಆ ಪರಮಗತಿ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಚಿಂತೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೭೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ [ಜಇ] ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು [ಚಿಂತ ಮಿಲ್ಲಹಿ ತೋ] ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ [ಸಂಸಾರು ತುಟ್ಟಇ] ಸಂಸಾರದ ಭ್ರಮಣವು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ [ಚಿಂತಾಸತ್ತಲು ಜಿಣವರು ವಿ] ಚಿಂತಾಸಕ್ತರಾದ ಜಿನವವರು ಕೂಡ ಎಂದರೆ ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಕೂಡ [ಹಂಸಾಚಾರು] ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಚರಣರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು [ಣ ಲಹಇ] ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

**ಚಿಂತೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ನೀನೆಲೆಯೋಗಿ ಸಂಸಾರದ ನಾಶವಾಗುವುದು |
ಚಿಂತಾಸಕ್ತ ಜಿನವವರುಸಹ ಹಂಸಾಚಾರ ಪಡೆಯಲಾರರು ||೧೭೦||**

ಯೋಗಿನ್ ಮುಂಚಿಸಿ ಚಿಂತಾಂ ಯದಿ ತತಃ ತ್ರುಟ್ಕೃತಿ ಸಂಸಾರಃ |

ಚಿಂತಾಸಕ್ತೋ ಜಿನವರೋಽಪಿ ಲಭತೇ ನ ಹಂಸಚಾರಮ್ ||೧೨೦||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ಮಿಲ್ಲಹಿ ಮುಂಚಿಸಿ | ಕಮ್ ಚಿಂತಾರಹಿತಾದ್ವಿ-
ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಾತ್ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಾಂ ಚಿಂತಾಂ ಜಇ ಯದಿ ಚೇತ್ ತೋ ತತಶ್ಚಿಂತಾ-
ಭಾವಾತ್ | ಕಿಂ ಭವತಿ | ತುಟ್ಟಿ ಇ ನಶ್ಯತಿ | ಸ ಕಃ | ಸಂಸಾರು ನಿಃಸಂಸಾರಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣೋ
ದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಃ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಃ ಸಂಸಾರಃ | ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ | ಚಿಂತಾಸತ್ತಲುಜಿಣವರು ವಿ
ಭದ್ರಸಾಧ್ಯವಸ್ಥಾಯಾಂ ಶುಭಾಶುಭಚಿಂತಾಸಕ್ತೋ ಜಿನವರೋಽಪಿ ಲಹಇ ಣ ಲಭತೇ ನ | ಕಮ್ | ಹಂಸಚಾರು
ಸಂಶಯವಿಭ್ರಮವಿಮೋಹರಹಿತಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿನಿರ್ಮಲಗುಣಯೋಗೇನ ಹಂಸ ಇವ ಹಂಸಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯ
ಆಚಾರಂ ರಾಗಾದಿರಹಿತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಪರಿಣಾಮಮಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ
ದೃಷ್ಟಶ್ಚ ತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಚಿಂತಾಜಾಲಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪಿ ಚಿಂತಾರಹಿತೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವೇ
ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯೇಣ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೨೦||

ಅಥ-

ಜೋಇಯ ದುಮ್ಮ ಇ ಕವುಣ ತುಹ ಭವಕಾರಣಿ ವವಹಾರಿ |

ಬಂಭು ಪವಂಚಹಿ ಜೋ ರಹಿಲು ಸೋ ಜಾಣಿವಿ ಮಣು ಮಾರಿ ||೧೨೧||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಚಿಂತಾರಹಿತ ಪರಮಾತ್ಮ
ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಚಿಂತೆಯ ಅಭಾವದಿಂದ
ನಿಃಸಂಸಾರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದದಿಂದ
ಭೇದವುಳ್ಳ ಸಂಸಾರವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭದ್ರಸ್ಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಗ್ರಸ್ತರಾದ
ಜಿನವವರು ಕೂಡ ಸಂಶಯ, ವಿಭ್ರಮ, ವಿಮೋಹವಿಲ್ಲದ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ಮಲ ಗುಣವುಳ್ಳ-
ವರರಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಹಂಸನಂತಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಆಚಾರವನ್ನು ಎಂದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೃಷ್ಟ, ಶ್ರುತ, ಅನುಭೂತ ಎಂದರೆ ನೋಡಿದ-ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು
ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತಾಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಚಿಂತಾರಹಿತವಾದ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಡೆದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿರೆಂದು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉಪದೇಶ
ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ತುಹುಂ ಕವುಣ ದುಮ್ಮಇ] ನಿನ್ನದು
ಎಂಥ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ, ನೀನು [ಭವಕಾರಣಿ ವವಹಾರಿ] ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಶುಭಾಶುಭ

ಎಲೆಯೋಗಿ ಭವಕಾರಣದ ವ್ಯವಹಾರದಲಿ ತವದುರ್ಮತಿಯಿದೆ |

ಸಲೆ ಪ್ರಪಂಚದಿರಹಿತನಾದಾ ಬೊಮ್ಮನನು ತಿಳಿದು ಮನವನಿರಿ ||೧೨೧||

ಯೋಗಿನ್ ದುರ್ಮತಿಃ ಕಾ ತವ ಭಾವಕಾರಣೇ ವ್ಯವಹಾರೇ |

ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಪಂಚೈರ್ಯದ್ ರಹಿತಂ ತತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮನೋ ಮಾರಯ ||೧೨೧||

ಜೋಇಯ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ದುರ್ಮತಿ ಕವುಣ ತುಹಂ ದುರ್ಮತಿಃ | ಕಾ ತವೇಯಂ ಭವಕಾರಣಿ ವವಹಾರಿ ಭವರಹಿತಾತ್ ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರರೂಪವ್ಯವಹಾರ-
ವಿಲಕ್ಷಣಾಚ್ಚ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೇ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಸಂಸಾರಕಾರಣೇ ವ್ಯವಹಾರೇ | ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಕರೋಮಿತಿ
ಚೇತ್ | ಬಂಭು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ | ಕಥಂಭೂತಂ ಯತ್ | ಪವಂಚಹಿಂ ಜೋ ರಹಿಲು
ಪ್ರಪಂಚೈರ್ಮಾಯಾಪಾಖಂಡೈಃ ಯದ್ರಹಿತಮ್ | ಸೋ ಜಾಣಿವಿ ತಂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ-
ಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾತ್ವಾ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಿಂ ಕುರು | ಮಣು ಮಾರಿ ಅನೇಕಮಾನಸವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ
ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪಂ ಮನೋ ಮಾರಯ ವಿನಾಶಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೨೧||

ಅಥ-

ಸವ್ವಹಿ ರಾಯಹಿ ಭಹಿ ರಸಹಿ ಪಂಚಹಿ ರೂವಹಿ ಜಂತು |

ಚಿತ್ತು ಣಿವಾರಿವಿ ರ್ಝಾಹಿ ತುಹು ಅಪ್ಪಾ ದೇಲು ಅಣಂತು ||೧೨೨||

ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ ! ಈಗ ನೀನು [ಪವಂಚಹಿಂ ರಹಿಲು ಜೋ ಬಂಭು]
ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದೆ [ಸೋ ಜಾಣಿವಿ] ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಮಣು ಮಾರಿ]
ಶುಭಾಶುಭ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಜಾಲರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನಿನ್ನದು ಇದೆಂಥ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ, ನೀನು ಭವರಹಿತ ಮತ್ತು
ಶುಭಾಶುಭ ಮನವಚನಕಾಯದ ವ್ಯಾಪಾರರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ
ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ !
ಈಗ ನಾನೇನು ಮಾಡಲೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,- 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ
ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು - ಈ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ - ಮಾಯಾಪಾಖಂಡಿಗಳಿಂದ
ರಹಿತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನ ಅನೇಕ
ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪದ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ಹೊಡೆದುಹಾಕು, ಅದರ ವಿನಾಶಮಾಡಿಬಿಡು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮದೇವನ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿರೆಂಬ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಸವ್ವಹಿಂ ರಾಯಹಿಂ] ಶುಭಾಶುಭ
ಸಮಸ್ತರಾಗಗಳಿಂದ [ಭಹಿಂ ರಸಹಿಂ] ಸಿಹಿ, ಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಆರು ರಸಗಳಿಂದ ಮತ್ತು [ಪಂಚಹಿಂ

ನೀನೆಲ್ಲರಾಗದಲಿ ಷಡ್ರಸದಲಿ ಪಂಚರೂಪದಲಿ ಚಲಿಸುವ |

ಮನವನಿರೋಧಿಸಿ ಅನಂತಗುಣದಾತ್ಮ ದೇವನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು ||೧೨೨||

ಸರ್ವೈಃ ರಾಗೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ರಸೈಃ ಪಂಚಭಿಃ ರೂಪೈಃ ಗಚ್ಛತ್ |

ಚಿತ್ತಂ ನಿವಾರ್ಯ ಧ್ಯಾಯ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ದೇವಮನಂತಮ್ ||೧೨೨||

ಸವ್ವಹಿಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ರೂಪಿ ಧ್ಯಾಯ ಚಿಂತಯ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕಮ್ | ಅಪ್ಪಾ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ದೇಲು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸುಖೀನ ದೀವ್ಯತಿ ಕ್ರೀಡತಿ ಇತಿ ದೇವಸ್ವಂ ದೇವಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಅಣಂತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯ ನಂತಗುಣಾಧಾರತ್ವಾದನಂತಸುಖಾಸ್ವದತ್ವಾದ-
ವಿನಶ್ವರತ್ವಾಚ್ಚಾನಂತಸ್ವಮನಂತಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ಚಿತ್ತು ಣಿವಾರಿವಿ ಚಿತ್ತಂ ನಿವಾರ್ಯ ವ್ಯಾವೃತ್ಯ |
ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಜಂತು ಗಚ್ಛತ್ಪರಿಣಾಮಮಾನಂ ಸತ್ ಕೈಃ ಕರಣಭೂತೈಃ ಸವ್ವಹಿಂ ರಾಯಹಿಂ ವೀತರಾಗಾತ್ಮ-
ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ಸರ್ವಶುಭಾಶುಭರಾಗೈಃ | ನ ಕೇವಲಂ ರಾಗೈಃ ಭಹಿಂ ರಸಹಿಂ ರಸರಹಿತಾದ್ವೀತರಾಗ-
ಸದಾನಂದೈಕ ರಸಪರಿಣತಾದಾತ್ಮನೋ ವಿಪರೀತೈಃ ಗುಡಲವಣದಧಿದುಗ್ಧತೈಲಘೃತಷಡ್ರಸೈಃ | ಪುನರಪಿ ಕೈಃ |
ಪಂಚಹಿಂ ರೂಪಹಿಂ ಅರೂಪಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಾತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತೈಃ ಕೃಷ್ಣನೀಲರಕ್ತಶ್ವೇತಪೀತಪಂಚರೂಪೈರಿತಿ
ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೨೨||

ಅಥ ಯೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಚಿಂತ್ಯತೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತೇನೈವ ಪರಿಣಮತೀತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಜೇಣ ಸರೂಪಿಂ ರೂಪಯಇ ಅಪ್ಪಾ ಏಹುಅಣಂತು |

ತೇಣ ಸರೂಪಿಂ ಪರಿಣವಇ ಜಹ ಫಲಿಹಲು-ಮಣಿ ಮಂತು ||೧೨೩||

ರೂಪಹಿಂ] ಕೃಷ್ಣ, ನೀಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ರೂಪುಗಳಿಂದ [ಜಂತು ಚಿತ್ತು] ಪರಿಣಮಿಸುವ- ಚಂಚಲವಾಗುತ್ತಿರುವ
ಮನಸ್ಸನ್ನು [ಣಿವಾರಿವಿ] ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ [ಅಣಂತು ಅಪ್ಪಾ ದೇಲು] ಅನಂತಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಆತ್ಮದೇವನನ್ನು
[ರೂಪಿ] ಧ್ಯಾನಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಶುಭಾಶುಭಸಮಸ್ತರಾಗಗಳಿಂದ ರಸ
ರಹಿತವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸದಾನಂದರೂಪದ ರಸದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಬೆಲ್ಲ,
ಉಪ್ಪು, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆ ಈ ಆರು ರಸಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ರೂಪರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ತತ್ತ್ವದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದ ಕಪ್ಪು, ನೀಲಿ, ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ, ಪೀತವೆಂದು ಈ ಐದು ರೂಪಗಳಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆದು, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳ ಆಧಾರನಿರುವುದರಿಂದ, ಅನಂತಸುಖದ
ಸ್ಥಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅವಿನಶ್ವರನಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂತನಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದ ರೂಪದ
ಸುಖದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವಂಥ ರಮಿಸುವಂಥ ಯಾವ ದೇವನಿದ್ದಾನೆ ಆ ದೇವರೂಪದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲೈ
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಧ್ಯಾನಿಸು, ಎಡಬಿಡದೆ ಅವನ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡು.

ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅವನು
ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ನಿಶ್ಚಿತಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅದಾವಸ್ವರೂಪದಲಿ ಅನಂತಾತ್ಮನನು ಚಿಂತಿಸಲಾಗುವುದು |

ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಮಂತ್ರದತೆರದಿ ||೧೨೩||

ಯೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಧ್ಯಾಯತೇ ಆತ್ಮಾ ಏಷಃ ಅನಂತಃ |

ತೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮತಿ ಯಥಾ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಃ ಮಂತ್ರಃ ||೧೨೩||

ಜೇಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ತೇನ ಸರೂವಿಂ ಪರಿಣವಣ ತೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮತಿ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ಅಪ್ಪಾ ಆತ್ಮಾ ಏಹು ಏಷ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಅಣಂತು ವೀತರಾಗಾನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣಾನಂತ- ಸುಖಾದ್ಯನಂತಶಕ್ತಿ ಪರಿಣತತ್ವಾದನಂತಃ | ತೇನ ಕೇನ | ಜೇಣ ಸರೂವಿಂ ರೂಪಯಣ ಯೇನ ಶುಭಾಶುಭ- ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪೇಣ ಧ್ಯಾಯತೇ ಚಿಂತ್ಯತೇ | ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಜಹ ಫಲಿಹಲುಮಣಿ ಮಂತು ಯಥಾ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಃ ಜಪಾಪುಷ್ಪಾದ್ಯುಪಾಧಿಪರಿಣತಃ ಗಾರುಡಾದಿಮಂತ್ರೋ ವೇತಿ | ಅತ್ರ ವಿಶೇಷವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ತು- 'ಯೇನ ಯೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಯುಜ್ಯತೇ ಯಂತ್ರವಾಹಕಃ | ತೇನ ತನ್ಮಯತಾಂ ಯಾತಿ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ಮಣಿಯರ್ಥಾ||' ಇತಿ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಕಥಿತದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಧ್ಯಾಯತವ್ಯಃ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಯೇನ ಯೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಚಿಂತ್ಯತೇ ತೇನ ತೇನ ಪರಿಣಮತೀತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವಪದಪ್ರಾಪ್ತೃರ್ಭಿಃ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಸಮೂಹಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಶುದ್ಧರೂಪೇಣೈವ ಧ್ಯಾಯತವ್ಯ ಇತಿ ||೧೨೩||

ಅಥ ಚತುಷ್ಪಾದಿಕಾಂ ಕಥಯತಿ

ಗಾಥೆ - ೧೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಹ ಫಲಿಹಲು-ಮಣಿ ಮಂತು] ದಾಸವಾಳದ ಹೂವಾದಿಗಳ ಉಪಾಧಿ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿ ಅಥವಾ ಗಾರುಡೀ ಮಂತ್ರದ ಹಾಗೆ [ಏಹು ಅಣಂತು ಅಪ್ಪಾ] ಈ ಅವಿನಾಶೀ ಆತ್ಮನು [ಜೇಣ ಸರೂವಿಂ ರೂಪಯಣ] ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಧ್ಯಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ [ತೇನ ಸರೂವಿಂ] ಆ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ [ಪರಿಣವಣ] ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯು ಕೆಂಪುದಾಸವಾಳದಹೂವಿನ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಆ ಉಪಾಧಿ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಗಾರುಡಾದಿಮಂತ್ರವು ಗಾರುಡಾದಿರೂಪದಿಂದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗ ಅನಾಕುಲತೆಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಅನಂತಸುಖಾದಿಗಳ ಅನಂತಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂತನಿರುವಂಥ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೋಚರನಾದ ಆತ್ಮನು ಶುಭ, ಅಶುಭ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪದಿಂದ ಚಿಂತಿಸಲಾದರೆ ಆ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಮಿತಗತಿ ಯೋಗಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- 'ವಿಶ್ವರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯಂತೆ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವರ್ಣರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯಂತೆ ಆತ್ಮನು ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಆಯಾರೂಪದಿಂದ ಆತ್ಮನು ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಚಿಂತನೆಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಆತ್ಮನು ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಚಿಂತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಆಯಾಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಸಮಸ್ತರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮನನ್ನು ಶುದ್ಧರೂಪದಿಂದಲೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಈಗ ಚತುಷ್ಪದಭಂದದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಏಹು ಜು ಅಪ್ಪಾ ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಾ ಕಮ್ಮ-ವಿಸೇಸೇ ಜಾಯಲು ಜಪ್ಪಾ |
 ಜಾಮಣಿ ಜಾಣಿಣಿ ಅಪ್ಪೇ ಅಪ್ಪಾ ತಾಮಣಿ ಸೋ ಜಿ ದೇಲು ಪರಮಪ್ಪಾ ||೧೨೪||
 ಏಷ ಯ: ಆತ್ಮಾ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕರ್ಮವಿಶೇಷೇಣ ಜಾತ: ಜಾಪ್ಯ: |
 ಯದಾ ಜಾನಾತಿ ಆತ್ಮನಾ ಆತ್ಮಾನಂ ತದಾ ಸ ಏವ ದೇವ: ಪರಮಾತ್ಮಾ ||೧೨೪||

ಏಹು ಇತ್ಯಾದಿ | ಏಹು ಜು ಏಷ ಯ: ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತ: ಅಪ್ಪಾ ಸ್ವಸಂವೇದನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಆತ್ಮಾ | ಸ ಕಥಂ ಭೂತ: | ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಾ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪ: ಕ್ಷುಧಾದ್ಯಷ್ಟಾದಶದೋಷರಹಿತ: ಸ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮಾ ಕಮ್ಮ ವಿಸೇಸೇಂ ಜಾಯಲು ಜಪ್ಪಾ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನಾದಿಕರ್ಮಬಂಧನವಿಶೇಷೇಣ ಸ್ವಕೀಯಬುದ್ಧಿದೋಷೇಣ ಜಾತ ಉತ್ಪನ್ನ: ಕಥಂಭೂತೋ ಜಾತ: ಜಾಪ್ಯ: ಪರಾಧೀನ: ಜಾಮಣಂ ಜಾಣಿಣಿ ಯದಾಕಾಲೇ ಜಾನಾತಿ | ಕೇನ ಕರ್ಮ | ಅಪ್ಪೇಂ ಅಪ್ಪಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಪರಿಣತೇನಾತ್ಮನಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ತಾಮಣಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಕಾಲೇ ಸೋ ಜಿ ಸ ಏವಾತ್ಮಾ ದೇಲು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ಭಾವನೋತ್ಥವೀತರಾಗಸುಖಾನುಭವೇನ ದೀವ್ಯತಿ ಕ್ರೀಡತೀತಿ ದೇವ: ಪರಮಾರಾಧ್ಯ: | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟೋ ದೇವ: | ಪರಮಪ್ಪಾ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಮುಕ್ತಿಗತಪರಮಾತ್ಮ ಸಮಾನ: | ಅಯಮತ್ರ ಭಾವಾರ್ಥ: | ಯದ್ಯೇವಂಭೂತ: ಪರಮಾತ್ಮಾ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ದೇಹಮಧ್ಯೇ ನಾಸ್ತಿ ತರ್ಹಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಕಥಂ ವ್ಯಕ್ತೀಭವಿಷ್ಯತೀತಿ ||೧೨೪||

ಗಾಥೆ - ೧೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜು ಏಹು ಅಪ್ಪಾ] ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೋಚರ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಆತ್ಮನು [ಪರಮಪ್ಪಾ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ ಕಮ್ಮ-ವಿಸೇಸೇಂ] ಅವನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಅನಾದಿ ಕರ್ಮಬಂಧನ ವಿಶೇಷದಿಂದ [ಜಪ್ಪಾ ಜಾಯಲು] ಪರಾಧೀನನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ [ಜಾಮಣಂ] ಯಾವಾಗ [ಅಪ್ಪೇಂ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿಣಿ] ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ [ತಾಮಣಂ] ಆಗ [ಸೋ ಜಿ] ಅದೇ ಆತ್ಮನು [ಪರಮಪ್ಪಾ ದೇಲು] ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವನಿದ್ದಾನೆ-ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯ ಸ್ವರೂಪ ಕ್ಷುಧೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷರಹಿತ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಅನಾದಿಕರ್ಮಬಂಧನದ ವಿಶೇಷದಿಂದ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ದೋಷದಿಂದ ಪರಾಧೀನನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನಿಂದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಅವನು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಆತ್ಮನು ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗಸುಖಾನುಭವದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ, ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ದೇವನಿದ್ದಾನೆ, ಪರಮಾರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆ; ಆ ದೇವನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗತ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೆ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದು ಕರ್ಮವಿಶೇಷದಿ ಪರವಶನಿಹನು |
 ಆದರಾತ್ಮನಿಂದಾತ್ಮನ ತಿಳಿದರವನೆ ಪರಮಾತ್ಮ ದೇವನಿಹನು ||೧೨೪||

ಅಥ ತಮೇವಾರ್ಥಂ ವ್ಯಕ್ತಿಕರೋತಿ-

ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಾಣಾಣಮಲು ಸೋ ಹಲು ದೇಲು ಅಣಂತು |

ಜೋ ಹಲು ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಪರು ಏಹಲು ಭಾವಿ ಣೆಭಂತು ||೧೨೫||

ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸ ಅಹಂ ದೇವಃಅನಂತಃ |

ಯಃ ಅಹಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಃ ಇತ್ಥಂ ಭಾವಯ ನಿರ್ಭಾಂತಃ ||೧೨೫||

ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಾ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಾ ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಾ-
ನಂತಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪಾ ಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಸ್ಯ ಸ ಭವತಿ ಪರಮಾಶ್ಚಾಂಸಾವಾತ್ಮಾ ಚ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಣಾಣಮಲು
ಜ್ಞಾನೇನ ನಿವೃತ್ತಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸೋ ಹಲುಂ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕರ್ಮಾವೃತ್ತಿಸ್ತಿಷ್ಠಾಮಿ ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ
ಸ ಏವಾಹಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತಃ | ದೇಲು ಪರಮಾರಾಧ್ಯಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ |
ಅಣಂತು ಅನಂತಸುಖಾದಿಗುಣಾಸ್ವದತ್ತಾದನಂತಃ | ಜೋ ಹಲುಂ ಸೋ ಪರಮಪ್ಪು ಯೋಽಹಂ ಸ್ವದೇಹಸ್ಥೋ
ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸ ಏವ ತತ್ಸದೃಶ ಏವ ಮುಕ್ತಿಗತಪರಮಾತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಪರು ಪರಮಗುಣಯೋಗಾತ್
ಪರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಃ ಏಹಲು ಭಾವಿ ಇತ್ಥಂಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ | ಹೇ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟ | ಕಥಂಭೂತಃ
ಸನ್ | ಣೆಭಂತು ಭ್ರಾಂತಿರಹಿತಃ ಸಂಶಯರಹಿತಃ ಸನ್ನಿತಿ | ಅತ್ರ ಸ್ವದೇಹೇಽಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾಸ್ತಿ ನಿಶ್ಚಯಂ ಕೃತ್ವಾ
ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದ್ಯುಪಶಮವಶೇನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಬೀಜಭೂತಾಂ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಾಖ್ಯಮಾಗಮ-
ಭಾಷಯಾ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿರೂಪಾಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೈಕದೇಶವ್ಯಕ್ತಿಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯೇಣ ಭಾವನಾ
ಕರ್ತವ್ಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೨೫||

ಇಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತತೆಯು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಾಣಾಣಮಲು] ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ
[ಸೋ ಹಲುಂ] ಅವನು ನಾನೇ ಇದ್ದೇನೆ, ನಾನು [ಅಣಂತು ದೇಲು] ಅವಿನಾಶಿ ದೇವಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ [ಜೋ
ಹಲುಂ] ಯಾವ ನಾನಿದ್ದೇನೆ [ಸೋ ಪರು ಪರಮಪ್ಪು] ಅವನೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ [ಏಹಲು
ಣೆಭಂತು ಭಾವಿ] ಎಂದು ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿ ನೀನು ಭಾವನೆ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಪರಾ' ಎಂದರೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ-ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪ 'ಮಾ' ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಾವನಿಗಿದೆ
ಅವನು 'ಪರಮ'ನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಪರಮನಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ಅವನು 'ಪರಮಾತ್ಮ'ನಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಪರಮನಾದಂಥ
ಆತ್ಮನು ಅವನು 'ಪರಮಾತ್ಮ'ನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು 'ಜ್ಞಾನಮಯ' ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆ ನಾನು

ಯಾವ ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಾತ್ಮ ಅನಂತದೇವನೆ ನಾನಿಹೆನು |

ಅವನೇ ಪರಮಪರಮಾತ್ಮನಿಹನೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹದಿ ಭಾವಿಸು ||೧೨೫||

ಅಥಾಮಮೇವಾರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟಾಂತದಾಷ್ಟಾಂತಾಭ್ಯಾಂ ಸಮರ್ಥಯತಿ-

ಣಿಮ್ಲ-ಫಲಿಹಹ ಜೇಮ ಜಿಯ ಭಿಣ್ಣಲು ಪರಕಿಯ-ಭಾಲು |

ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಹ ತೇಮ ಮುಣಿ ಸಯಲು ವಿ ಕಮ್ಮ-ಸಹಾಲು ||೧೨೬||

ನಿರ್ಮಲಸ್ಥಿತಿಕಾದ್ ಯಥಾ ಜೀವ ಭಿನ್ನಃ ಪರಕೃತಭಾವಃ |

ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಾತ್ ತಥಾ ಮನ್ಯಸ್ವ ಸಕಲಮಪಿ ಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ ||೧೨೬||

ಭಿಣ್ಣಲು ಭಿನ್ನೋ ಭವತಿ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಜೇಮ ಯಥಾ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ಪರಕಿಯಭಾಲು ಜಪಾಪುಷ್ಪಾದ್ಯುಪಾಧಿರೂಪಃ ಪರಕೃತಭಾವಃ | ತಸ್ಮಾತ್ಸಕಾಶಾತ್ | ಣಿಮ್ಲಫಲಿಹಹಂ ನಿರ್ಮಲಸ್ಥಿತಿಕಾತ್ ತೇಮ ತಥಾ ಭಿನ್ನಂ ಮುಣಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ | ಕಮ್ | ಸಯಲು ವಿ ಕಮ್ಮಸಹಾಲು ಸಮಸ್ತಮಪಿ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ ಕಸ್ಮಾತ್ | ಸಕಾಶಾತ್ | ಅಪ್ಪಸಹಾವಹಂ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಸ್ವಭಾವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೨೬||

ಅಥ ತಾಮೇವ ದೇಹಾತ್ಮನೋರ್ಭೇದಭಾವನಾಂ ದೃಢಯತಿ-

ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆವರಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವನು 'ದೇವ' ಎಂದರೆ ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಸ್ಥಾನವಿರುವುದರಿಂದ 'ಅನಂತ' ನಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ನಾನು ನಿಜದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದೇನೆ, ಮುಕ್ತಿಗತ ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆಯೇ ಪರಮಗುಣಯುಕ್ತನಿರುವುದರಿಂದ 'ಉತ್ಕೃಷ್ಟ'ನಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ ! ನೀನು ಸಂಶಯರಹಿತನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಭಾವಿಸು.

ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಗಳ ಉಪಶಮದ ವಶದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಬೀಜರೂಪವಾದ ಆಗಮಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರ ನಾಮದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಗಳ ರೂಪನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಏಕದೇಶವ್ಯಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದಾಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೇಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಪರಕಿಯ ಭಾಲು] ಪರಕೃತವಾದ ಭಾವಗಳು [ಣಿಮ್ಲ-ಫಲಿಹಹಂ] ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕದಿಂದ [ಭಿಣ್ಣಲು] ಬೇರೆಯಿವೆ [ತೇಮ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಸಯಲು ವಿ ಕಮ್ಮ-ಸಹಾಲು] ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು [ಅಪ್ಪ-ಸಹಾವಹಂ] ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ [ಮುಣಿ] ಬೇರೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು

ಹೇಗೆ ಪರಕೃತ ಭಾವದಿ ನಿರ್ಮಲ ಸ್ಥಿತಿಕ ಭಿನ್ನವಿದೆಲೆ ಜೀವ |

ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿ ಸಕಲಕರ್ಮಸ್ವಭಾವ ಭಿನ್ನ ತಿಳಿ ||೧೨೬||

ಜೇಮ ಸಹಾವಿಂ ಣಿಮ್ತಲಲು ಫಲಿಹಲು ತೇಮ ಸಹಾಲು |

ಭಂತಿಏ ಮಇಲು ಮ ಮಣ್ಣಿ ಜಯ ಮಇಲಲು ದೇಕ್ಷವಿ ಕಾಲು ||೧೨೭||

ಯಥಾ ಸ್ವಭಾವೇನ ನಿರ್ಮಲಃ ಸ್ಫಟಿಕಃ ತಥಾ ಸ್ವಭಾವಃ |

ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಮಲಿನಂ ಮಾ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜೀವ ಮಲಿನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಯಮ್ ||೧೨೭||

ಜೇಮ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೇಮ ಸಹಾವಿಂ ಣಿಮ್ತಲಲು ಯಥಾ ಸ್ವಭಾವೇನ ನಿರ್ಮಲೋ ಭವತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಫಲಿಹಲು ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಃ ತೇಮ ತಥಾ ನಿರ್ಮಲೋ ಭವತಿ | ಕೋಽಸೌ ಕರ್ತಾ | ಸಹಾಲು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನರೂಪಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಃ ಸ್ವಭಾವಃಭಂತಿಏ ಮಇಲು ಮ ಮಣ್ಣಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವಂ ಕರ್ಮಾತಾಪನ್ನಂ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಮಲಿನಂ ಮಾ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಮಇಲಲು ದೇಕ್ಷವಿ ಮಲಿನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ | ಕಮ್ ಕಾಲು ನಿರ್ಮಲಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಕಾಯಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೨೭||

ಅಥ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭೇದಭಾವನಾಂ ರಕ್ತಾದಿವಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ವ್ಯಕ್ತಿರೋತಿ ಚತುಷ್ಪಲೇನ-

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕೆಂಪುದಾಸವಾಳ ಹೂವು ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಧಿರೂಪದ ಪರಕೃತ ಭಾವಗಳು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ಫಟಿಕದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿವಿ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಸ್ವಭಾವಮಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಈಗ ಅದೇ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಭೇದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಬೇರೆಯಿವೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೨೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೇಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಫಲಿಹಲು] ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯು [ಸಹಾವಿಂ] ಸ್ವಭಾವದಿಂದ [ಣಿಮ್ತಲಲು] ನಿರ್ಮಲವಿದೆ [ತೇಮ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಸಹಾಲು] ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ನಿರ್ಮಲನಿದ್ದಾನೆ. [ಕಾಲು ಮಇಲಲು ದೇಕ್ಷವಿ] ಶರೀರದ ಮಲಿನತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ [ಭಂತಿಏ] ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ [ಮಇಲು] ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮಲಿನವೆಂದು [ಮ ಮಣ್ಣಿ] ಮನ್ನಿಸಬೇಡ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಒಂದು ನಿರ್ಮಲ ಶುದ್ಧ-ಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಶರೀರವು ಮಲಿನವಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮಲಿನವೆಂದು, ಭ್ರಾಂತಿವಶದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಈಗ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭೇದಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಸ್ವಭಾವದಿ ನಿರ್ಮಲಸ್ಫಟಿಕದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ |

ಸುಭಗಜೀವ ಮಲಿನಕಾಯನೋಡಿ ವಿಭ್ರಮದಿಮಲಿನವೆನಬೇಡ ||೧೨೭||

ರತ್ನೇ ವತ್ನೇ ಜೇಮ ಬುಹು ದೇಹು ಣ ಮಣ್ಣ ಇರತ್ತು ।
 ದೇಹಿಂ ರತ್ತಿಂ ಕಾಣಿ ತಹಅಪ್ಪು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ ರತ್ತು ॥೧೨೮॥
 ಜಿಣ್ಣಿಂ ವತ್ತಿಂ ಜೇಮ ಬುಹು ದೇಹು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ ಜಿಣ್ಣಿ ।
 ದೇಹಿಂ ಜಿಣ್ಣಿಂ ಕಾಣಿ ತಹ ಅಪ್ಪು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ ಜಿಣ್ಣಿ ॥೧೨೯॥
 ವತ್ತು ಪಣಟ್ಟು ಇ ಜೇಮ ಬುಹು ದೇಹು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ ಣಟ್ಟು ।
 ಣಟ್ಟೇ ದೇಹೇ ಕಾಣಿ ತಹ ಅಪ್ಪು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ ಣಟ್ಟು ॥೧೩೦॥
 ಭಿಣ್ಣ ಉ ವತ್ತು ಜಿ ಜೇಮ ಜಿಯ ದೇಹಹ ಮಣ್ಣ ಇ ಕಾಣಿ ।
 ದೇಹು ವಿ ಭಿಣ್ಣ ಉ ಕಾಣಿ ತಹ ಅಪ್ಪಹ ಮಣ್ಣ ಇ ಜಾಣಿ ॥೧೩೧॥
 ರಕ್ತೇನ ವಸ್ತ್ರೇನ ಯಥಾ ಬುಧಃ ದೇಹಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ರಕ್ತಮ್ ।
 ದೇಹೇನ ರಕ್ತೇನ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ರಕ್ತಮ್ ॥೧೩೨॥

ಗಾಥೆ - ೧೨೮-೧೩೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಬುಹು] ಕೆಲವರು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷರು [ವತ್ನೇಂ ರತ್ನೇಂ] ಬಟ್ಟೆಯು ಕೆಂಪು ಇದ್ದರೆ [ದೇಹು ರತ್ತು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ] ದೇಹವನ್ನು ಕೆಂಪೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ತಹಂ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಕಾಣಿ] ವಿತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ದೇಹಿಂ ರತ್ತಿಂ] ದೇಹವು ಕೆಂಪು ಇದ್ದರೆ [ಅಪ್ಪು ರತ್ತು ಣ ಮಣ್ಣ ಇ] ಆತ್ಮನನ್ನು ಕೆಂಪೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

[ಜೇಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಬುಹು] ಕೆಲವರು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷರು [ವತ್ತಿಂ ಜಿಣ್ಣಿಂ] ಬಟ್ಟೆಯು ಜೀರ್ಣವಾದರೆ [ದೇಹು] ದೇಹವನ್ನು [ಜಿಣ್ಣಿ ಣ ಮಣ್ಣ ಇ] ಜೀರ್ಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ತಹಂ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ದೇಹಿಂ ಜಿಣ್ಣಿಂ] ದೇಹವು ಜೀರ್ಣವಾದರೆ [ಕಾಣಿ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜಿಣ್ಣಿ ಣ ಮಣ್ಣ ಇ] ಜೀರ್ಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೇಗೆ ಬುಧನು ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಯಿಂ ಶರೀರ ಕೆಂಪೆಂದು ಮನ್ನಿಸನು ।
 ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಿ ಕೆಂಪುದೇಹದಿಂದಾತ್ಮ ಕೆಂಪೆಂದು ಮನ್ನಿಸನು ॥೧೨೮॥
 ಹೇಗೆ ಬುಧನು ಜೀರ್ಣ ಬಟ್ಟೆಯಿಂ ಶರೀರ ಜೀರ್ಣೆಂದು ಮನ್ನಿಸನು ।
 ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಿ ಜೀರ್ಣದೇಹದಿಂದಾತ್ಮ ಜೀರ್ಣೆಂದು ಮನ್ನಿಸನು ॥೧೨೯॥
 ಹೇಗೆ ಬುಧನು ಬಟ್ಟೆಯ ನಾಶದಿ ಶರೀರನಾಶೆಂದು ಮನ್ನಿಸನು ।
 ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಿದೇಹನಾಶದಿಂದಾತ್ಮ ನಾಶೆಂದು ಮನ್ನಿಸನು ॥೧೩೦॥
 ಹೇಗೆ ಜ್ಞಾನಿಬಟ್ಟೆ ದೇಹದಿಂ ಭಿನ್ನವೆಂದರಿವನೆಲೆ ಜೀವ ।
 ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಿದೇಹವನು ಆತ್ಮನಿಂ ಭಿನ್ನಮನ್ನಿಪನೆಂದರಿ ॥೧೩೧॥

ಜೀರ್ಣೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಯಥಾ ಬುಧಃ ದೇಹಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಜೀರ್ಣಮ್ |
 ದೇಹೇನ ಜೀರ್ಣೇನ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಜೀರ್ಣಮ್ ||೧೦೭೯||
 ವಸ್ತ್ರೇ ಪ್ರಣಷ್ಟೇ ಯಥಾ ಬುಧಃ ದೇಹಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ನಷ್ಟಮ್ |
 ನಷ್ಟೇ ದೇಹೇ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ನಷ್ಟಮ್ ||೧೦೮೦||
 ಭಿನ್ನಂ ವಸ್ತ್ರಮೇವ ಯಥಾ ಜೀವ ದೇಹಾತ್ ಮನ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನೀ |
 ದೇಹಮಪಿ ಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮನಃ ಮನ್ಯತೇ ಜಾನೀಹಿ ||೧೦೮೧||

ಯಥಾ ಕೋಽಪಿ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನೀ ರಕ್ತೇ ವಸ್ತ್ರೇ ಜೀರ್ಣೇವಸ್ತ್ರೇ ನಷ್ಟೇಽಪಿ ಸ್ವಕೀಯವಸ್ತ್ರೇ ಸ್ವಕೀಯಂ ದೇಹಂ ರಕ್ತಂಜೀರ್ಣಂ ನಷ್ಟಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ತಥಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೀ ದೇಹೇ ರಕ್ತೇ ಜೀರ್ಣೇನಷ್ಟೇಽಪಿ ಸತಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹಸ್ಥಮಪಿ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನಂ ರಕ್ತಂ ಜೀರ್ಣಂ ನಷ್ಟಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಅಥ ಮಣ್ಣಿ ಇ ಮನ್ಯತೇ | ಕೋಽಸೌ | ಣಾಣಿ ದೇಹವಸ್ತ್ರವಿಷಯೇ ಭೇದಜ್ಞಾನೀ | ಕಿಂ ಮನ್ಯತೇ | ಭಿನ್ನಿ ಉ ಭಿನ್ನಮ್ | ಕಿಮ್ | ಮತ್ತು ಜಿ ವಸ್ತ್ರಮೇವ ಜೀಮ ಯಥಾಜೀಯ ಹೇ ಜೀವ | ಕಸ್ಮಾದ್ಭಿನ್ನಂ ಮನ್ಯತೇ | ದೇಹಹಂ ಸ್ವಕೀಯದೇಹಾತ್ | ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ | ಮಣ್ಣಿ ಇ ಮನ್ಯತೇ | ಕೋಽಸೌ ಣಾಣಿದೇಹಾತ್ಮನೋರ್ಭೇದಜ್ಞಾನೀ ತಹಂ ತಥಾ ಭಿನ್ನಂ ಮನ್ಯತೇ | ಕಮಪಿ ದೇಹು ಎ ದೇಹಮಪಿ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಅಪ್ಪಹಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇಹವಿಲಕ್ಷಣಾದ್ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೇಹಸ್ಥಾತ್ಸಹಜಶುದ್ಧಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಾನಿಜಪರಮಾತ್ಮನಃ ಜಾಣಿ ಜಾನೀಹೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೦೭೮-೧೦೮೧||

ಅಥ ದುಃಖಜನಕದೇಹಘಾತಕಂ ಶತ್ರುಮಪಿ ಮಿತ್ರಂ ಜಾನೀಹೀತಿ ದರ್ಶಯತಿ-

[ಜೀಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಬುಹು] ಕೆಲವರು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷರು [ವತ್ತು ಪಣಿಟ್ಟು ಇ] ಬಟ್ಟೆಯು ನಷ್ಟವಾದರೆ [ದೇಹು] ದೇಹವನ್ನು [ಣಿಟ್ಟು ಣ ಮಣ್ಣಿ] ನಷ್ಟವಾಯಿತೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ತಹಂ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ದೇಹೇ ನಟ್ಟೇ] ದೇಹವು ನಾಶವಾದರೆ [ಣಾಣಿ] ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಅಪ್ಪು] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಣಿಟ್ಟು ಣ ಮಣ್ಣಿ] ನಾಶವಾದನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

[ಜಿಯ) ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೀಮ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಣಾಣಿ] ದೇಹ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆಯ ಭೇದ ತಿಳಿಯುವಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ವತ್ತು ಜಿ] ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು [ದೇಹಹಂ] ದೇಹದಿಂದ [ಭಿನ್ನಿ ಉ ಮಣ್ಣಿ] ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ [ತಹಂ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಣಾಣಿ] ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಭೇದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ದೇಹು] ದೇಹವನ್ನು [ಅಪ್ಪಹಂ] ಆತ್ಮನಿಂದ [ಭಿನ್ನಿ ಉಂ ವಿ ಮಣ್ಣಿ] ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನೀನು [ಜಾಣಿ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನಿಯು ಎಂದರೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಿರುವಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯು ಕೆಂಪು ಇದ್ದರೆ, ಬಟ್ಟೆಯು ಜೀರ್ಣವಾದರೆ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆಯು ನಾಶವಾದರೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕೆಂಪು, ಜೀರ್ಣ ಮತ್ತು ನಾಶವಾಯಿತೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನವುಳ್ಳಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹವು ಕೆಂಪು ಇದ್ದರೆ, ದೇಹವು ಜೀರ್ಣವಾದರೆ ಮತ್ತು ನಾಶವಾದರೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದಮಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕೆಂಪು, ಜೀರ್ಣ ಅಥವಾ ನಾಶವಾದನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಹು ತಣು ಜೀವಡ ತುಜ್ಜು ರಿಲು ದುಕ್ಕಣ ಜೇಣ ಜಣೇಇ |
 ಸೋ ಪರು ಜಾಣಹಿ ಮಿತ್ತು ತುಹು ಜೋ ತಣು ಏಹು ಹಣೇಇ ||೧೮೨||
 ಇಯಂ ತನು: ಜೀವ ತವ ರಿಪು: ದು:ಖಾನಿ ಯೇನ ಜನಯತಿ |
 ತಂ ಪರಂ ಜಾನೀಹಿ ಮಿತ್ರಂ ತ್ವಂ ಯ: ತನುಮೇತಾಂ ಹಂತಿ ||೧೮೨||

ರಿಲು ರಿಪುರ್ಭವತಿ | ಕಾ | ಇಹು ತಣು ಇಯಂ ತನು: ಕರ್ತ್ರೀ ಜೀವಡ ಹೇ ಜೀವ ತುಜ್ಜು ತವ | ಕಸ್ಮಾತ್ ದುಕ್ಕಣಂ ಜೇಣ ಜಣೇಇ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ದು:ಖಾನಿ ಜನಯತಿ ಸೋ ಪರು ತಂ ಪರಜನಂ ಜಾಣಹಿ ಜಾನೀಹಿ | ಕಿಮ್ | ಮಿತ್ತು ಪರಮಮಿತ್ರಂ ತುಹು ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ | ಯ: ಪರ:ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಜೋ ತಣು ಏಹು ಹಣೇಇ ಯ: ಕರ್ತಾ ತನುಮಿಮಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಾಂ ಹಂತೀತಿ | ಅತ್ರ ಯದಾ ವೈರೀ ದೇಹವಿನಾಶಂ ಕರೋತಿ ತದಾ ವೀತರಾಗ-ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನೋತ್ಪನ್ನಸುಖಾಮೃತಸಮರಸೀಭಾವೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಶರೀರಘಾತಕಸ್ಯೋಪರಿ ಯಥಾ ಪಾಂಡವೈ: ಕೌರವಕುಮಾರಸ್ಯೋಪರಿ ದ್ವೇಷೋ ನ ಕುತಸ್ತಥಾನ್ಯತಪೋಧನೈರಪಿ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯ: ||೧೮೨||

ಅಥ ಉದಯಾಗತೇ ಪಾಪಕರ್ಮಣಿ ಸ್ವಸ್ವಭಾವೋ ನ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಇತಿ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯಾ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಕಥಯತಿ-

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆಯ ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸಹಜ ಶುದ್ಧ ಪರಮಾನಂದವೇ ಅವನ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ದು:ಖಜನಕ, ದೇಹಘಾತಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೂಡ ನೀನು ಮಿತ್ರನಂತೆ ತಿಳಿಯೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೮೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಡ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಇಹು ತಣು] ಈ ಶರೀರವು [ತುಜ್ಜು ರಿಲು] ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವಿದೆ [ಜೇಣ] ಏಕೆಂದರೆ ಶರೀರವು [ದುಕ್ಕಣಂ ಜಣೇಇ] ದು:ಖಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ [ಜೋ] ಯಾರು [ಏಹು ತಣು] ಈಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶರೀರವನ್ನು [ಹಣೇಇ] ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ [ಸೋ] ಅವರನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಪರು ಮಿತ್ತು ಜಾಣಹಿ] ಪರಮಮಿತ್ರರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವಾಗ ವೈರಿಗಳು ದೇಹದನಾಶಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆಗ ಒಂದು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖಾಮೃತರೂಪದ ಸಮರಸೀ ಭಾವದಲ್ಲಿ

ಈ ತನು ದು:ಖವಂಟುಮಾಳ್ಳುದರಿಂದಲೇಜೀವ ತವಶತ್ರುವಿದೆ |

ಈ ತನುವಿನಘಾತಮಾಳ್ವವನನು ನಿನ್ನ ಪರಮಮಿತ್ರನೆಂದರಿ ||೧೮೨||

ಉದಯಹ ಆಣಿವಿ ಕಮ್ಮು ಮಗ ಜಂ ಭುಂಜೇವಲು ಹೋಇ |
ತಂ ಸಹ ಆವಿಲು ಖಿವಿಲು ಮಗ ಸೋ ಪರ ಲಾಹು ಜಿ ಕೋಇ ||೧೮೩||

ಉದಯಮಾನೀಯ ಕರ್ಮ ಮಯಾ ಯದ್ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಭವತಿ |
ತತ್ ಸ್ವಯಮಾಗತಂ ಕ್ಷಪಿತಂ ಮಯಾ ಸ ಪರಂ ಲಾಭ ಏವ ಕಶ್ಚಿತ್ ||೧೮೩||

ಜಂ ಯತ್ ಭುಂಜೇವಲು ಹೋಇ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಭವತಿ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ಉದಯಹಂ ಅಣಿವಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾತ್ಮ-
ಭಾವನಾಬಲೇನೋದಯಮಾನೀಯ | ಕಿಮ್ | ಕಮ್ಮು ಚಿರಸಂಚಿತಂ | ಕರ್ಮ | ಕೇನ | ಮಗಂ ಮಯಾ
ತಂ ತತ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಕರ್ಮ ಸಹಆವಿಲು ದುರ್ಧರಪರೀಷಹೋಪಸರ್ಗವಶೇನ ಸ್ವಯಮುದಯಮಾಗತಂ
ಸತ್ ಖಿವಿಲು ಮಗಂ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸುಖರಸಾಸ್ವಾದದ್ರವೀಭೂತೇನ
ಪರಿಣತೇನ ಮನಸಾ ಕ್ಷಪಿತಂ ಮಯಾ ಸೋ ಸ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ಲಾಹು ಜಿ ಲಾಭ ಏವ ಕೋಇ ಕಶ್ಚಿದಪೂರ್ವ
ಇತಿ | ಅತ್ರ ಕೇಚನ ಮಹಾಪುರುಷಾ ದುರ್ಧರಾನುಷ್ಠಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ
ಕರ್ಮೋದಯಮಾನೀಯ ತಮನುಭವಂತಿ, ಅಸ್ಮಾಕಂ ಪುನಃ ಸ್ವಯಮೇವೋದಯಾಗತಮಿತಿ ಮತ್ವಾ ಸಂತೋಷಃ
ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೮೩||

ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಶರೀರವನ್ನು ದಹಿಸುವ ಕೌರವಕುಮಾರರ ಮೇಲೆ ಪಾಂಡವರು ದ್ವೇಷ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅದೇ
ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರವನ್ನು ಘಾತಮಾಡುವವರ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯ ತಪೋಧನರು ಕೂಡ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದು
ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಪಾಪಕರ್ಮವು ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಜಸ್ವಭಾವದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಈ ಗಾಢಾಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಢೆ - ೧೮೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಂ ಕಮ್ಮು] ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನು [ಮಗಂ] ನಾನು [ಉದಯಹಂ ಆಣಿವಿ]
ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು [ಭುಂಜೇವಲು ಹೋಇ] ಭೋಗಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿತ್ತು [ತಂ] ಆ ಕರ್ಮವು [ಸಹ
ಆವಿಲು] ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಮತ್ತು [ಮಗಂ ಖಿವಿಲು] ನಾನು ಶಾಂತಭಾವದಿಂದ ಅದರ
ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ [ಸೋ] ಅದು [ಪರ] ನಿಯಮದಿಂದ ನನಗೆ [ಕೋಇ ಲಾಹು ಜಿ] ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ
ಲಾಭವೇ ಇದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಚಿರಸಂಚಿತ ಕರ್ಮವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆತ್ಮಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಉದಯದಲ್ಲಿ
ತಂದುಕೊಂಡು ನನಗೆ ಭೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೋ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕರ್ಮವು ದುರ್ಧರ ಪರೀಷಹ,
ಉಪಸರ್ಗದ ವಶದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಮತ್ತು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಭಾವನೆಯಿಂದ

ಉದಯದಲಿ ತಂದು ನಾನು ಭೋಗಿಸಬಯಸುವಾ ಕರ್ಮತಾನಾಗಿ |
ಉದಯದಲಿ ಬಂದು ಕ್ಷಯಿಸಿದರದೆನಗೆ ಮಹಲಾಭವಿದೆ ||೧೮೩||

ಅಥ ಇದಾನಿಂ ಪುರುಷವಚನಂ ಸೋಢುಂ ನ ಯಾತಿ ತದಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಣೆಟ್ಟುರ-ವಯಣು ಸುಣೇವಿ ಜಿಯ ಜಇ ಮಣೆ ಸಹಣ ಣ ಜಾಇ ।

ತೋ ಲಹು ಭಾವಹಿ ಬಂಭು ಪರು ಜಿಂ ಮಣು ಝತ್ತಿ ವಿಲಾಇ ॥೧೮೪॥

ನಿಷ್ಕರವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಜೀವ ಯದಿ ಮನಸಿ ಸೋಢುಂ ನ ಯಾತಿ ।

ತತೋ ಲಘು ಭಾವಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಯೇನ ಮನೋ ಝಟಿತಿ ವಿಲೀಯತೇ ॥೧೮೪॥

ಜಇ ಯದಿ ಚೇತ್ ಸಹಣ ಣ ಜಾಇ ಸೋಢುಂ ನ ಯಾತಿ । ಕ್ಷ ಮಣೆ ಮನಸಿ ಜಿಯ ಹೇ ಮೂಢ ಜೀವ । ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ । ಸುಣೇವಿ ಶ್ರುತ್ವಾ । ಕಿಮ್ ಣೆಟ್ಟುರವಯಣು ನಿಷ್ಕರಂ ಹೃದಯಕರ್ಣಶೂಲವಚನಂ ತೋ ತದ್ವಚನಶ್ರವಣಾನಂತರಂ ಲಹು ಶೀಘ್ರಂ ಭಾವಹಿ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಲಕ್ಷಣನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಾವಯ ಕಮ್ । ಬಂಭು ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಿಜದೇಹಸ್ಥಪರಮಾತ್ಮಾನಮ್ । ಕಥಂಭೂತಮ್ । ಪರು ಪರಮಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಾಧಾರತ್ವಾತ್ ಪರಮುತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಜಿಂ ಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನೇನ । ಕಿಂ ಭವತಿ । ಮಣು ಝತ್ತಿ ವಿಲಾಇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸಮುತ್ಪನ್ನಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಮೃತಾಸ್ವಾದೇನ ಮನೋ ಝಟಿತಿ ಶೀಘ್ರ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ದ್ರವೀಭೂತಂ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥೧೮೪॥

ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದಮಯವಾದ ಸುಖರಸಾಸ್ವಾದರೂಪದಿಂದ ದ್ರವೀಭೂತ ಎಂದರೆ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನು ಅದನ್ನು ಕ್ಷಯಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಯಮದಿಂದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಲಾಭವೇ ಇದೆ.

ಯಾವನೋ ಮಹಾಪುರುಷನು ದುರ್ಧರ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮವನ್ನು ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆಗ ನಾವಂತೂ ಕರ್ಮವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಇತರರು ಆಡಿದ ಕಠೋರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಾಯಭಾವ ತಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೮೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ ! [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಣೆಟ್ಟುರ-ವಯಣು-ಸುಣೇವಿ] ನಿಷ್ಕರವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ [ಮಣೆ] ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಸಹಣ ಣ ಜಾಇ ತೋ] ಸಹನೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು [ಪರು ಬಂಭು] ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು [ಲಹು ಭಾವಹಿ] ಶೀಘ್ರ ಭಾವಿಸು; [ಜಂ] ಅದರಿಂದ [ಮಣು ಝತ್ತಿ ವಿಲಾಇ] ಮನಸ್ಸು ಶೀಘ್ರ ನಾಶವಾಗುವುದು.

ಬಿರುನುಡಿಕೇಳೆಲೆ ಜೀವ ಮನದಲೊಂದು ವೇಳೆ ಸಹಿಸಲಾಗದಿರೆ ।

ಪರಬೊಮ್ಮನ ಶೀಘ್ರನೆನೆ ಅದರಿಂ ಮನ ಬೇಗನಾಶವಾಗುವುದು ॥೧೮೪॥

ಅಥಃ ಜೀವಃ ಕರ್ಮವಶೇನ ಜಾತಿಭೇದಭಿನ್ನೋ ಭವತೀತಿ ನಿಶ್ಚಿನೋತಿ-

ಲೋಲು ವಿಲಕ್ಷಣು ಕಮ್-ವಸು ಇತ್ಥು ಭವಂತರಿ ಏಇ ।

ಚುಜ್ಜು ಕಿ ಜಇ ಇಹು ಅಪ್ಪಿ ರಿಲು ಇತ್ಥು ಜಿ ಭವಿ ಣ ಪಡೇಇ ||೧೮೫||

ಲೋಕಃ ವಿಲಕ್ಷಣಃ ಕರ್ಮವಶಃ ಅತ್ರ ಭವಾಂತರೇ ಆಯಾತಿ ।

ಆಶ್ಚರ್ಯಂ ಕಿಂ ಯದಿ ಅಯಂ ಆತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಃ ಅತ್ಯೈವ ಭವೇ ನ ಪತತಿ ||೧೮೫||

ಲೋಲು ಇತ್ಯಾದಿ । ವಿಲಕ್ಷಣು ಷೋಡಶವರ್ಣಕಾಸುವರ್ಣವತ್ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸದೃಶೋ ನ ಸರ್ವಜೀವರಾಶಿಸದೃಶಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣೋ ವಿಸದೃಶೋ ಭವತಿ । ಕೇನ । ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯಶೂದ್ರಾದಿಜಾತಿಭೇದೇನ । ಕೋಽಸೌ । ಲೋಲು ಲೋಕೋ ಜನಃ । ಕಥಂಭೂತಃ ಸನ್ । ಕಮ್ವಸು ಕರ್ಮರಹಿತಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಭಾವನಾರಹಿತೇನ ಯದುಪಾರ್ಜಿತಂ ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣ ಆಧೀನಃಕರ್ಮವಶಃ । ಇತ್ಥಂಭೂತಃ ಸನ್ ಕಿಂ ಕರೋತಿ । ಇತ್ಥುಂ ಭವಂತರಿ ಏಇ ಪಂಚಪ್ರಕಾರಭವರಹಿತಾದ್ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕ-ಸ್ವಭಾವಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಸದೃಶೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಭವಾಂತರೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಮಾಯಾತಿ ಚುಜ್ಜು ಕಿಂ ಇದಂ ಕಿಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಕಿಂತು ನೈವ, ಜಇ ಇಹು ಅಪ್ಪಿ ರಿಲುಯದಿ ಚೇದಯಂ ಜೀವಃ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಸ್ಥಿತೋ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಇತ್ಥು ಜಿ ಭವಿ ಣ ಪಡೇಇ ಅತ್ಯೈವ ಭವೇ ನ ಪತತೀತಿ ಇದಮಪ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಂ ನ ಭವತೀತಿ । ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಂಸಾರಭಯಭೀತೇನ ಭವ್ಯೇನ ಭವಕಾರಣಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಪಂಚಾಸ್ತ್ರವಾನ್ ಮುಕ್ತಾ ದ್ರವ್ಯಭಾವಾಸ್ತ್ರವರಹಿತೇ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೮೫||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮೂಢ ಜೀವನೇ ! ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿಷ್ಕರ ಎಂದರೆ ಹೃದಯ ಹಾಗೂ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೂಲತೀವಿವಂಥ ಕಠೋರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಹಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪರಮ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಆಧಾರನಿರುವುದರಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ಮತ್ತು ನಿಜದೇಹಸ್ಥನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ಪರಮಾನಂದಮಯ ಸುಖಾಮೃತದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ತಾನಾಗಿಯೇ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಜೀವವು ಕರ್ಮದ ವಶದಿಂದ ಜಾತಿ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮದ ವಶದಿಂದ ಜೀವವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೮೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಮ್-ವಸು ಲೋಲು] ಕರ್ಮದ ವಶವರ್ತಿಯಾದ ಜೀವರಾಶಿಯು [ವಿಲಕ್ಷಣು] ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಯ ಭೇದದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗುತ್ತದೆ - ವಿಸದೃಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೀವ ಕರ್ಮವಶದಿ ಭವಾಂತರದಿ ಬೀಳುವುದರಲಚ್ಚರಿಯೇನು ।

ಜೀವ ಆತ್ಮನಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದರದೇ ಭವದಲಿ ಬೀಳಲಾರದು ||೧೮೫||

ಅಥ ಪರೇಣ ದೋಷಗ್ರಹಣೇ ಕೃತೇ ಕೋಪೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರಧಾಯ್ ಸೂತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ-

ಅವಗುಣ-ಗಹಣಇ ಮಹುತಣಇ ಜಇ ಜೀವಹ ಸಂತೋಸು |

ತೋ ತಹ ಸೋಕ್ಶಹ ಹೇಲು ಹಲು ಇಲು ಮಣ್ಣಿವಿ ಚಇ ರೋಸು ||೧೮೬||

ಅವಗುಣಗ್ರಹಣೇನ ಮದೀಯೇನ ಯದಿ ಜೀವಾನಾಂ ಸಂತೋಷಃ |

ತತಃತೇಷಾಂ ಸುಖಸ್ಯ ಹೇತುರಹಂ ಇತಿ ಮತ್ಪಾತ್ಯಜ ರೋಷಮ್ ||೧೮೬||

ಜಇ ಜೀವಹಂ ಸಂತೋಸು ಯದಿ ಚೇದಜ್ಞಾನಿಜೀವಾನಾಂ ಸಂತೋಷೋ ಭವತಿ | ಕೇನ | ಅವಗುಣ-ಗಹಣಇಂ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಿಲಕ್ಷಣಾ ಯೇ ದೋಷಾ ಅವಗುಣಾಸ್ತೇಷಾಂ ಗ್ರಹಣೇನ | ಕಥಂ-ಭೂತೇನ ಮಹುತಣಇಂ ಮದೀಯೇನ ತೋ ತಹಂ ಸೋಕ್ಶಹಂ ಹೇಲು ಹಲುಂ ಯತಃ ಕಾರಣಾನ್ಮದೀಯ-

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಜೀವರಾಶಿಯು [ಭವಂತರಿ] ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ [ಏಇ ಚುಚ್ಚಾ ಕಿ] ಬಿದ್ದಿರುವಲ್ಲಿ-ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ? ಇದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ . [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಣಹ] ಈ ಜೀವರಾಶಿಯು [ಅಪ್ಪಿ ಠಿಲು] ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಡಿದರೆ [ಇತ್ತು ಜಿ ಭವಿ] ಇದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರದೊಳಗೆ [ಣ ಪಡೇಇ] ಬೀಳದಿರುವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ .

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜನಸಮುದಾಯವು ಕರ್ಮರಹಿತನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯ ಭಾವನೆಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದೆ ಆ ಕರ್ಮದ ಅಧೀನವಾಗುತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಯ ಭೇದದಿಂದ ಹದಿನಾರಾಣೆ ಶುದ್ಧ ಚಿನ್ನದ ಹಾಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯು ಸದೃಶವಿಲ್ಲ, ಸದೃಶವಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವ ದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಿದೆ - ವಿಸದೃಶವಿದೆ. [?] ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತವೆಯೆಂದರೆ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಭಾವದಿಂದ ರಹಿತ ಒಂದು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಸದೃಶವಾದ ಈ ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ-ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ? ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ . ಒಂದು ವೇಳೆ ಜೀವವು ಶುದ್ಧತ್ವನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡರೆ ಇದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ .

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಸಾರದ ಭಯದಿಂದ ಭಯಭೀತರಾದ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ಭವದ ಕಾರಣರೂಪವಾದಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಆಸ್ತವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾಸ್ತವ ಭಾವಾಸ್ತವ ರಹಿತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಿರಂತರ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಯಾರಾದರೂ ತಮ್ಮ ದೋಷ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಈ ಗಾಢಾ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಜೀವಗಳಿಗನ್ನೆ ಅವಗುಣಗಳ ಗ್ರಹಣದಿ ಸಂತೋಷವಾದರೆ |

ಅವರ ಸುಖದ ಹೇತು ತಾನಾದೆನೆಂದರಿದು ರೋಷ ತ್ಯಜಿಸುವುದು ||೧೮೬||

ದೋಷಗ್ರಹಣೇನ ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ಜಾತಂ ತತಸ್ತೇಷಾಮಹಂ ಸುಖಸ್ಯ ಹೇತುರ್ಜಾತಃ ಇಲು ಮಣ್ಣಿವಿ ಚಲು ರೋಸು ಕೇಚನ ಪರೋಪಕಾರನಿರತಾಃ ಪರೇಷಾಂ ದ್ರವ್ಯಾದಿಕಂ ದತ್ತಾ ಸುಖಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಯಾ ಪುನದ್ರವ್ಯಾದಿಕಂ ಮುಕ್ತಾ ಪ್ಪಿ ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ಕೃತಮಿತಿ ಮತ್ವಾ ರೋಷಂ ತ್ಯಜ | ಅಥವಾ ಮದೀಯಾ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾ ನ ಗೃಹೀತಾಸ್ತೇಃ ಕಿಂತು ದೋಷಾ ಏವ ಗೃಹೀತಾ ಇತಿ ಮತ್ವಾ ಚ ಕೋಪಂ ತ್ಯಜ, ಅಥವಾ ಮಮೈತೇ ದೋಷಾಃ ಸಂತಿ ಸತ್ಯಮಿದಮಸ್ಯ ವಚನಂ ತಥಾಪಿ ರೋಷಂ ತ್ಯಜ, ಅಥವಾ ಮಮೈತೇ ದೋಷಾ ನ ಸಂತಿ ತಸ್ಯ ವಚನೇನ ಕಿಮಹಂ ದೋಷೀ ಜಾತಸ್ತಥಾಪಿ, ಕ್ಷಮಿತವ್ಯಮ್, ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷೇ ದೋಷಗ್ರಹಣಂ ಕರೋತಿ ನ ಚ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ಸಮೀಚೀನೋಽಸೌ ತಥಾಪಿ ಕ್ಷಮಿತವ್ಯಮ್, ಅಥವಾ ವಚನ ಮಾತ್ರೇಣೈವ ದೋಷಗ್ರಹಣಂ ಕರೋತಿ ನ ಚ ಶರೀರಬಾಧಾಂ ಕರೋತಿ ತಥಾಪಿ ಕ್ಷಮಿತವ್ಯಮ್, ಅಥವಾ ಶರೀರಬಾಧಾಮೇವ ಕರೋತಿ ನ ಚ ಪ್ರಾಣವಿನಾಶಂ ತಥಾಪಿ ಕ್ಷಮಿತವ್ಯಮ್, ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣವಿನಾಶಮೇವ ಕರೋತಿ ನ ಚ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾವಿನಾಶಂ ಚೇತಿ ಮತ್ವಾ ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯೇಣ ಕ್ಷಮಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೮೬||

ಗಾಥೆ - ೧೮೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಜೀವಹಂ] ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ [ಮಹುತಣಇಂ ಅವಗುಣ-ಗಹಣಇಂ] ನನ್ನ ದೋಷಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ [ಸಂತೋಸು ತೋ] ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ [ಹಲುಂ ತಹಂ-ಸೋಕ್ವಹಂ] ನಾನು ಅವರ ಸುಖದ [ಹೇಲು ಇಲು ಮಣ್ಣಿವಿ] ಹೇತುವಾದೆನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ [ರೋಸು ಚಇ] ನೀನು ರೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಯಾವ ನನ್ನ ದೋಷಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ಗ್ರಹಣದಿಂದ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ದೋಷ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸುಖವಾಗುವುದರಿಂದ ನಾನು ಅವರ ಸುಖದ ಹೇತುವಾದೆನು. ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪುರುಷರು ಇತರರಿಗೆ ಹಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸುಖಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ನಾನಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಸುಖ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ರೋಷ ಬಿಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ನನ್ನ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನಂತೂ ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಯಾದರೂ ರೋಷ ಬಿಡು, ಅಥವಾ ಈ ದೋಷಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿವೆಯೆಂದು ಅವರ ವಚನ ಸತ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ರೋಷ ಬಿಡು, ಅಥವಾ ಆ ದೋಷಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವರ ವಚನದಿಂದ ನಾನೇನು ದೋಷಿಯಾಗಿ ಹೋದೆನೇ ? ಎಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಥವಾ ನನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ನನ್ನ ಸಮಕ್ಷಮ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಥವಾ ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಮ್ಮ ಎದುರಿಗೇ ದೋಷ ಹೇಳಿದರೆ ವಚನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನನ್ನ ದೋಷ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ನನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಬಾಧೆ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಥವಾ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಪ್ರಾಣದ ವಿನಾಶಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸುವುದು, ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣದ್ದೇ ವಿನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಭೇದಾಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಾವನೆಯ ವಿನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಸರ್ವತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈಗ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತೆಗಳ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಅಥ ಸರ್ವಚಿಂತಾಂ ನಿಷೇಧಯತಿ ಯುಗ್ಮೇನ-

ಜೋಇಯ ಚಿಂತಿ ಮ ಕಿ ಪಿ ತುಹು ಜಇ ಬೀಹಲು ದುಕ್ವಸ್ಸ |

ತಿಲ-ತುಸ-ಮಿತ್ತು ವಿ ಸಲ್ಲಡಾ ವೇಯಣ ಕರಇ ಅವಸ್ಸ ||೧೮೭||

ಯೋಗಿನ್ ಚಿಂತಯ ಮಾ ಕಿಮಪಿ ತ್ವಂ ಯದಿ ಭೀತಃ ದುಃಖಸ್ಯ |

ತಿಲತುಷಮಾತ್ರಮಪಿ ಶಲ್ಯಂ ವೇದನಾಂ ಕರೋತ್ಯವಶ್ಯಮ್ ||೧೮೭||

ಚಿಂತಿ ಮ ಚಿಂತಾಂ ಮಾ ಕಾರ್ಪೀಃ ಕಿಂ ಪಿ ತುಹುಂ ಕಾಮಪಿ ತ್ವಂ ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ | ಯದಿ ಕಿಮ್ | ಜಇ ಬೀಹಲು ಯದಿ ಬಿಭೇಷಿ | ಕಸ್ಯ | ದುಃಖಸ್ಯ ವೀತರಾಗತಾತ್ತಿ ಕ್ಷಾನಂದೈಕರೂಪಾತ್ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಾತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಸ್ಯ ನಾರಕಾದಿದುಃಖಸ್ಯ | ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ ತಿಲತುಸಮಿತ್ತು ವಿ ಸಲ್ಲಡಾ ತಿಲತುಷ ಮಾತ್ರಮಪಿ ಶಲ್ಯಂ ವೇಯಣ ಕರಇ ಅವಸ್ಸ ವೇದನಾಂ ಬಾಧಾಂ ಕರೋತ್ಯವಶ್ಯಂ ನಿಯಮೇನ | ಅತ್ರ ಚಿಂತಾರಹಿತಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಾ ಯಾ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಚಿಂತಾ ಸಾ ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ | ಕಾಂಡಾ-ದಿಶಲ್ಯಮಿವ ದುಃಖಕಾರಣತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೮೭||

ಕಿಂಚ-

ಗಾಥೆ - ೧೮೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ತುಹುಂ] ನೀನು [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ದುಕ್ವಸ್ಸ-ಬೀಹಲು] ದುಃಖದಿಂದ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರೆ [ಕಿ ಪಿ ಮ ಚಿಂತಿ] ಅದರ ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪಕೂಡ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ; ಏಕೆಂದರೆ [ತಿಲ-ತುಸ-ಮಿತ್ತು ವಿ ಸಲ್ಲಡಾ] ಎಳ್ಳಿನ ಹೊಟ್ಟೆನಷ್ಟಿರುವ ಶಲ್ಯವು ಕೂಡ [ಅವಸ್ಸ] ಅವಶ್ಯವಾಗಿ [ವೇಯಣ ಕರಇ] ವೇದನೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಒಂದು ವೇಳೆ ವೀತರಾಗ ತಾತ್ತಿ ಕ್ಷ ಆನಂದಮಯವು ಏಕರೂಪವಿರುವಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಗಳಾದ ನರಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದುಃಖದಿಂದ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ವಿಷಯಕಷಾಯದ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ, ಏಕೆಂದರೆ ಎಳ್ಳಿನ ಹೊಟ್ಟೆನಷ್ಟಿರುವ ಶಲ್ಯವು ಕೂಡ ನಿಯಮದಿಂದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಚಿಂತಾರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಯಾವ ವಿಷಯ ಕಷಾಯದ ಚಿಂತೆಯಿದೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ, ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಂಡಾದಿಗಳ ಶಲ್ಯವು ಹೇಗೆ ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಚಿಂತೆಯು ದುಃಖದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಮೋಕ್ಷದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಎಲೆಯೋಗಿ ನೀನು ದುಃಖಕೆಹೆದರುತ್ತಿರೆ ಒಂದಿನಿತು ಚಿಂತಿಸದಿರು |

ತಿಲತುಷಮಾತ್ರ ಶಲ್ಯಸಹವೇದನೆಯನುಂಟುಮಾಡುವುದವಶ್ಯ ||೧೮೭||

**ಮೋಕ್ಷ ಮ ಚಿಂತಹಿ ಜೋಇಯಾ ಮೋಕ್ಷು ಣ ಚಿಂತಿಲು ಹೋಇ |
ಜೇಮ ಣಬದ್ಧಲು ಜೀವಡಲು ಮೋಕ್ಷು ಕರೇಸಇ ಸೋಇ ||೧೮೮||**

**ಮೋಕ್ಷಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ಯೋಗಿನ್ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಚಿಂತಿತೋ ಭವತಿ |
ಯೇನ ನಿಬದ್ಧೋ ಜೀವಃ ಮೋಕ್ಷಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ತದೇವ ||೧೮೮||**

ಮೋಕ್ಷು ಇತ್ಯಾದಿ | ಮೋಕ್ಷು ಮ ಚಿಂತಹಿ ಮೋಕ್ಷಚಿಂತಾಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷಿಸ್ತಂ ಜೋಇಯಾ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ | ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಮೋಕ್ಷು ಣ ಚಿಂತಿಲು ಹೋಲು ರಾಗಾದಿಚಿಂತಾಚಾಲರಹಿತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣವ್ಯಕ್ತಿಸಹಿತೋ ಮೋಕ್ಷಃ ಚಿಂತಿತೋ ನ ಭವತಿ | ತರ್ಹಿ ಕಥಂ ಭವತಿ | ಜೇಣ ಣಬದ್ಧಲು ಜೀವಡಲು ಯೇನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ಚಿಂತಾಚಾಲೋಪಾರ್ಜಿತೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಬದ್ಧೋ ಜೀವಃ ಸೋಇ ತದೇವ ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಸಮೂಹರಹಿತೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಪರಮಯೋಗಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷು ಕರೇಸಇ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣೋಪಲಂಭರೂಪಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಕರಿಷ್ಯತಿತಿ | ಅತ್ರ ಯದ್ಯಪಿ ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದ್ಯಪಥ್ಯಾನವಂಚನಾರ್ಥಂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ಭಾವನಾದೃಢೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಚ 'ದುಕ್ಕಕ್ಟ ಕಮ್ಲಕ್ಟ ಬೋಹಿಲಾಹೋ ಸುಗಗಮಣಂ ಸಮಾಹಿಮರಣಂ ಜಿಣಗುಣಸಂಪತ್ತೀ ಹೋಲು ಮಜ್ಜಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ತಥಾಪಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿಕಾಲೇ ನ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೮೮||

ಗಾಥೆ - ೧೮೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು [ಮೋಕ್ಷು ಮ ಚಿಂತಹಿ] ಮೋಕ್ಷದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಡ, ಏಕೆಂದರೆ [ಚಿಂತಿಲು ಮೋಕ್ಷು ಣ ಹೋಇ] ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. [ಜೇಣ] ಆದರಿಂದ [ಜೀವಡಲು] ಜೀವವು [ಣಬದ್ಧಲು] ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. [ಸೋಇ] ಆ ಕರ್ಮವೇ ಎಂದರೆ ಆ ಕರ್ಮದ ಬಿಡುಗಡೆಯೇ [ಮೋಕ್ಷು ಕರೇಸಇ] ಮೋಕ್ಷ ಮಾಡಿಸುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಮೋಕ್ಷದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಚಿಂತಾಚಾಲದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮೋಕ್ಷವು ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಚಿಂತಾಚಾಲದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜೀವಗಳುಬದ್ಧವಾಗಿವೆ, ಆ ಕರ್ಮದ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪ ಸಮೂಹದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾದ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸವಿಕಲ್ಪ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದ ಅಪಥ್ಯಾನದ ವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಪ್ರಾಕೃತ ಸಿದ್ಧ

**ಮೋಕ್ಷದ ಚಿಂತೆ ಮಾಡದಿರೆಲೆ ಯೋಗಿ ಚಿಂತೆಯಿಂ ಮೋಕ್ಷವಾಗದು |
ಮೋಕ್ಷ ಮಾಡಿಸುವವು ಜೀವನಿಬದ್ಧವಿರುವಾಕರ್ಮಗಳು ತಾನೆ ||೧೮೮||**

ಅಥ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪರಮಸಮಾಧಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೈನ ಸೂತ್ರಷ-
ಟ್ಕಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಮಹಾ-ಸರಹಿ ಜೇ ಬುಡ್ಡಹಿ ಪಞಸೇವಿ |

ಅಪ್ಪಾ ಥಕ್ಕಳ ವಿಮಲು ತಹ ಭವ-ಮಲ ಜಂತಿ ವಹೇವಿ ||೧೮೯||

ಪರಮಸಮಾಧಿಮಹಾಸರಸಿ ಯೇ ಮಜ್ಜಂತಿ ಪ್ರವಿಶ್ಯ |

ಆತ್ಮಾತಿಷ್ಠತಿ ವಿಮಲಃ ತೇಷಾಂ ಭವಮಲಾನಿ ಯಾಂತಿ ಊಢ್ವಾ ||೧೮೯||

ಜೇ ಬುಡ್ಡಹಿಂ ಯೇ ಕೇಚನಾ ಪುರುಷಾ ಮಗ್ನಾ ಭವಂತಿ | ಕ್ಷ | ಪರಮಸಮಾಹಿಮಹಾಸರಹಿಂ ಪರಮ
ಸಮಾಧಿಮಹಾಸರೋವರೇ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಗ್ನಾ ಭವಂತಿ | ಪಞಸೇವಿ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸರ್ವಾತ್ಮಪ್ರದೇಶೈರವಗಾಹ್ಯ ಅಪ್ಪಾ
ಥಕ್ಕಳ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತಿ | ಕಥಂಭೂತಃ | ವಿಮಲು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಮತಿ-
ಜ್ಞಾನಾದಿವಿಭಾವಗುಣನರನಾರಕಾದಿವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಮಲರಹಿತಃ ತಹಂ ತೇಷಾಂ ಪರಮಸಮಾಧಿ
ರತಪುರುಷಾಣಾಂ ಭವಮಲ ಜಂತಿ ಭವರಹಿತಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಾನಿ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭವಮಲ-
ಕಾರಣಭೂತಾನಿ ಗಚ್ಛಂತಿ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ | ವಹೇವಿ ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮನೀರಪ್ರವಾಹೇಣ ಊಢ್ವೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ||೧೮೯||

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,- “ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ದುಃಖದ ನಾಶವಾಗಲಿ, ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗಲಿ,
ಬೋಧಿಯ ಲಾಭವಾಗಲಿ, ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಪಂಚಮಗತಿಯಲ್ಲಿ-ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗಮನವಾಗಲಿ, ಸಮಾಧಿ
ಮರಣವಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಜಿನಗುಣಗಳ ಸಂಪತ್ತಿಯು ನನಗೆ ದೊರಕಲಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು
ಯೋಗ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ-
ವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಇಷ್ಟತ್ತನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ
ಆರು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳ ಅಂತರಸ್ಥಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೮೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಮಹಾಪುರುಷನು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಮಹಾ-
ಸರಸಿಂ] ಪರಮ ಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಮಹಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ [ಪಞಸೇವಿ] ಪ್ರವೇಶಿಸಿ-ಅವಗಾಹನ ಮಾಡಿ
[ಬುಡ್ಡ ಹಿಂ] ಮುಳುಗುಹಾಕುತ್ತಾನೆ-ನಿಮಗ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ [ತಹಂ ವಿಮಲು ಅಪ್ಪಾ] ಆತನ ವಿಮಲ ಆತ್ಮನು
[ಥಕ್ಕಳ ಇ] ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತಾನೆ [ಭವ-ಮಲ] ಭವದ ಕಾರಣರೂಪವಾದಂಥ ಕರ್ಮಮಲವು [ವಹೇವಿ ಜಂತಿ]
ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮ ರೂಪದ ಆ ಜಲ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ-ತೊಳೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪುರುಷರು ಪರಮಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಮಹಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ
ಸರ್ವಾತ್ಮಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಅವಗಾಹನ ಮಾಡಿ ಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ ಆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಾದ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ

ಯಾವನು ಪರಮಸಮಾಧಿ ಮಹಾಸರಸಿ ಸೇರಿ ಮಜ್ಜನಮಾಳ್ವನು |

ಅವನ ವಿಮಲಾತ್ಮ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡು ಭವಮಲವು ಹರಿದುಹೋಗುವುದು ||೧೮೯||

ಅಥ-

ಸಯಲ-ವಿಯಪ್ಪಹ ಜೋ ಎಲಲು ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಭಣಂತಿ |

ತೇಣ ಸುಹಾಸುಹ-ಭಾವಡಾ ಮುಣಿ ಸಯಲವಿ ಮೇಲ್ಲಂತಿ ||೧೯೦||

ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ಯಃ ಎಲಯಃ (ತಂ) ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಭಣಂತಿ |

ತೇನ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಾನ್ ಮುನಯಃ ಸಕಲಾನಪಿ ಮುಂಚಂತಿ ||೧೯೦||

ಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ ತೇ | ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಾಃ| ಕಂ ಭಣಂತಿ | ಪರಮಸಮಾಹಿ ವೀತರಾಗಪರಮ-ಸಾಮಾಯಿಕರೂಪಂ ಪರಮಸಮಾಧಿಕಂ ಜೋ ಎಲಲು ಯಂ ಎಲಯಂ ವಿನಾಶಮ್ | ಕೇಷಾಮ್ | ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾತ್ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾತ್ಪ್ರತಿಕೂಲಾನಾಂ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ತೇಣ ತೇನಕಾರಣೇನಮೇಲ್ಲಂತಿ ಮುಂಚಂತಿ | ಕೇ ಕರ್ತಾರಃ | ಮುಣಿ ಪರಮಾರಾಧ್ಯಧ್ಯಾನರತಾಸ್ತಪೋಧನಾಃ | ಕಾನ್ ಮುಂಚಂತಿ | ಸುಹಾಸುಹಭಾವಡಾ ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರರಹಿತಾನ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿ-ಪರೀತಾನ್ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಾನ್ ಪರಿಣಾಮಾನ್ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನ್ | ಸಯಲ ವಿ ಸಮಸ್ತಾನಪಿ | ಅಯಂ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ಸಮಸ್ತಪರದ್ರವ್ಯಾಶಾರಹಿತಾತ್ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಾದ್ವಿಪರೀತಾ ಯಾ ಆಶಾಪೀಹಲೋಕ-ಪರಲೋಕಾಶಾಯಾವತ್ರಿಷ್ಠತಿ ಮನಸಿತಾವದ್ ದುಃಖೀ ಜೀವ ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸರ್ವಪರದ್ರವ್ಯಾಶಾರಹಿತ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ| ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-‘ಆಸಾಪಿಸಾಯಗಹಿಂ ಜೀವೋ ಪಾವೇಇ ದಾರುಣಂ ದುಕ್ಲಂ | ಆಸಾ ಜಾಹಂ ನಿಯತ್ತಾತಾಹಂ ನಿಯತ್ತಾ ಇಂ ಸಯಲದುಕ್ಪಾಇಂ ||’ ||೧೯೦||

ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮ, ಮತಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ನರ-ನಾರಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯರೂಪದ ಮಲದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವರೂಪದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಭವರಹಿತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಭವಮಲದ ಕಾರಣರೂಪದ ಕರ್ಮಗಳು ಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮ ರೂಪವಾದ ಜಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೊಳೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಯಲ-ವಿಯಪ್ಪಹಂ] ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳ [ಜೋ ಎಲಲು] ಯಾವ ಎಲಯವಾಯಿತು ಅದನ್ನು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಭಣಂತಿ] ಪರಮಸಮಾಧಿ ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. [ತೇಣ] ಅದರಿಂದ [ಮುಣಿ] ಮುನಿಗಳು [ಸಯಲವಿ ಸುಹಾಸುಹ-ಭಾವಡಾ] ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು [ಮೇಲ್ಲಂತಿ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ವಿನಾಶವಾಗುವುದನ್ನು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ವೀತರಾಗ ಪರಮಸಾಮಾಯಿಕರೂಪವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿ

ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಗಳ ವಿನಾಶವನು ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆನ್ನುವರು |
ಸಕಲಶುಭಾಶುಭಭಾವಗಳನದರಿಂದ ತ್ಯಜಿಸುವರು ಮುನಿಗಳು ||೧೯೦||

ಅಥ-

**ಘೋರು ಕರಂತು ವಿ ತವ-ಚರಣು ಸಯಲ ವಿ ಸತ್ಥ ಮುಣಂತು |
ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ವಿವಜ್ಜಯಲು ಣವಿ ದೇಕ್ಷ ಇ ಸಿಲು ಸಂತು ||೧೯೧||**

**ಘೋರಂ ಕುರ್ವನ್ ಅಪಿ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಸಕಲಾನ್ಯಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಮನ್ಯಮಾನ |
ಪರಮಸಮಾಧಿವಿವರ್ಜಿತಃ ನೈವ ಪಶ್ಯತಿ ಶಿವಂ ಶಾಂತಮ್ ||೧೯೧||**

ಕರಂತು ವಿ ಕುರ್ವಾಣೋಽಪಿ | ಕಿಮ್ |ತವಚರಣು ಸಮಸ್ತಪರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛಾವರ್ಜಿತಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನು-
ಭೂತಿರಹಿತಂ ತಪಶ್ಚರಣಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಘೋರು ಘೋರಂ ದುರ್ಧರಂ ವ್ಯಕ್ತಮೂಲಾತಾಪನಾದಿ-
ರೂಪಮ್ | ನ ಕೇವಲಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಕುರ್ವನ್ | ಸಯಲ ವಿ ಸತ್ಥ ಮುಣಂತು ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತವಿಕಲ್ಪತಾತ್ಪರ್ಯ-
ರಹಿತಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾನಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣ್ಯಪಿ ಜಾನನ್ | ಇತ್ಯಂಭೂತೋಽಪಿ ಸನ್
ಪರಮಸಮಾಹಿವಿವಜ್ಜಯಲು ಯದಿ ಚೇದ್ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಪರಮಸಮಾಧಿವಿವರ್ಜಿತೋ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಣವಿ

ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಆರಾಧ್ಯ ಧ್ಯಾನರತರಾದ ತಪೋಧನರು ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ
ಮನವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಶುಭಾಶುಭ
ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಆಶೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಯಾವ ಈ
ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದ ಆಶೆಯು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವನು
ದುಃಖಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತಪರದ್ರವ್ಯದ ಆಶೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಭಾವನೆ
ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಹಾಗೆ ಇತರೆಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ 'ಆಶಾರೂಪದ ಪಿಶಾಚಿಯಿಂದ ಗ್ರಸ್ತನಾದ ಜೀವನು ದಾರುಣದುಃಖ
ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.'

ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಕಂಡು ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಮುನಿಯು [ಘೋರುತವ-ಚರಣು ಕರಂತು ವಿ] ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು [ಸಯಲ ಸತ್ಥ ಮುಣಂತು ವಿ] ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು
[ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ವಿಜ್ಜಯಲು] ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದರೆ [ಸಂತು ಸಿಲು] ಶಾಂತ ಮತ್ತು
ಶಿವನನ್ನು [ಣವಿ ದೇಕ್ಷ ಇ] ನೋಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ

**ಘೋರ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಿದರು ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ತಿಳಿದರು ಸಹ |
ಪರಮಸಮಾಧಿ ವಿವರ್ಜಿತನು ಶಾಂತಶಿವ ಕಾಣುವುದಸಾಧ್ಯವಿದೆ ||೧೯೧||**

ದೇಕ್ಷಣ ನ ಪಶ್ಯತಿ | ಕಮ್ | ಸಿಲು ಶಿವಂ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಂ ಸ್ವದೇಹಸ್ಥಮಪಿ ಚ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮ್ | ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಸಂತು ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತತ್ವೇನ ಶಾಂತಂ ಪರಮೋಪಶಮರೂಪಮಿತಿ | ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ | ಯದಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತಿ ಮತ್ವಾ ತತ್ಸಾಧಕತ್ವೇನ ತದನುಕೂಲಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಕರೋತಿ ತತ್ಪರಿಜ್ಞಾನಸಾಧಕಂ ಚ ಪಠತಿ ತದಾ ಪರಂಪರಯಾ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಂ ಭವತಿ, ಸೋ ಚೇತ್ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕಾರಣಂ ತಮೇವೇತಿ | ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರಹಿತಾಃ ಸಂತಃ ಆತ್ಮರೂಪಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ - 'ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪಂ ನಿಜದೇಹೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ | ಧ್ಯಾನಹೀನಾ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ | ಜಾತ್ಯಂಧಾ ಇವ ಭಾಸ್ಕರಮ್ ||' ||೧೯೦||

ಅಥ-

ವಿಸಯ-ಕಸಾಯ ವಿ ನೆದ್ದಲಿವಿ ಜೇ ಣ ಸಮಾಹಿ ಕರಂತಿ |

ತೇ ಪರಮಪ್ಪಹ ಜೋಇಯಾ ಣವಿ ಆರಾಹಯ ಹೋಂತಿ ||೧೯೧||

ವಿಷಯಕಷಾಯಾನಪಿ ನಿರ್ದಲ್ಯ ಯೇ ನ ಸಮಾಧಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ |

ತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಃಯೋಗಿನ್ ನೈವ ಆರಾಧಕಾ ಭವಂತಿ ||೧೯೨||

ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ ಣ ಕರಂತಿ ನ ಕುರ್ವಂತಿ | ಕಮ್ | ಸಮಾಹಿ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಪರಮಸಮಾಧಿಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ನೆದ್ದಲಿವಿ ನಿರ್ಮೂಲ್ಯ | ಕಾನಪಿ ವಿಸಯಕಸಾಯ ವಿ ನಿರ್ವಿಷಯಕಷಾಯಾತ್

ರಹಿತವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತದ ಕೆಳಗೆ, ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತ ಶಿಖರದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಮುನಿಯು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಂದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೋಹರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮೋಪಶಮರೂಪದ ಶಾಂತ 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ, ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ-ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ನಿಜದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಯಾವನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನ ಸಾಧಕ ರೂಪವಾದ ಅವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧಕವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರೆ ಅವನು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧಕನಿದ್ದಾನೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನವು ಕೇವಲ ಪುಣ್ಯಬಂಧದ ಕಾರಣವೇ ಇದೆ. ಇನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತರಿರುವಂಥ ಸಂತರು ಆತ್ಮರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ-'ಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪು ಆನಂದವಿದ್ದು ಅವನು ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಪುರುಷರು ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.'

ಯಾವನು ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಸಮಾಧಿಯನು ಮಾಡನು |

ಅವನು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧಕನೆ ಇಲ್ಲೆಲೆ ಯೋಗಿ ||೧೯೩||

ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾನ್ ವಿಷಯಕಷಾಯಾನಪಿ ತೇ ಣಿವಿ ಆರಾಹಯ ಹೋಂತಿ ತೇ ನೈವಾರಾಧಕಾ ಭವಂತಿ ಜೋಇಯಾ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ | ಕಸ್ಯಾರಾಧಕಾ ನ ಭವಂತಿ | ಪರಮಪ್ಪಹಂ ನಿರ್ದೋಷಿಪರಮಾತ್ಮನ ಇತಿ | ತಥಾಹಿ | ವಿಷಯಕಷಾಯನಿವೃತ್ತಿರೂಪಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಸ್ವಭಾವಂ ವೈರಾಗ್ಯಂ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿರೂಪಂ ತತ್ತ ವಿಜ್ಞಾನಂ, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪಂ ನೈಗ್ರಂಥ್ಯಂ, ನಿಶ್ಚಿಂತಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪಾ ವಶಚಿತ್ತತಾ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರಿಭೂತಂ ಚಿತ್ತಪರೀಷಹತ್ತಂ ಚೇತಿ ಪಂಚೈತಾನ್ ಧ್ಯಾನಹೇತೂನ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭಾವಯಿತ್ವಾ ಚ ಧ್ಯಾನಂ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ರಮ್ - 'ವೈರಾಗ್ಯಂ ತತ್ತ ವಿಜ್ಞಾನಂ ನೈಗ್ರಂಥ್ಯಂ ವಶಚಿತ್ತತಾ | ಚಿತ್ತಪರೀಷಹತ್ತಂ ಚ ಪಂಚೈತೇ ಧ್ಯಾನಹೇತವಃ||' ||೧೯೨||

ಅಥ-

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ ಮುಣಿ ಜೇ ಪರಬಂಭು ಣ ಜಂತಿ |

ತೇ ಭವ-ದುಕ್ಯ ಇ ಬಹುವಿಹ ಇ ಕಾಲು ಅಣಂತು ಸಹಂತಿ ||೧೯೩||

ಈಗ ಮತ್ತೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋಇಯಾ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಜೇ] ಯಾರು [ವಿಸಯ-ಕಸಾಯ ವಿ] ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ [ಣಿದ್ಲಿವಿ] ಬೇರು ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಎಸೆದು [ಸಮಾಹಿ ಣ ಕರಂತಿ] ಸಮಾಧಿಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [ತೇ] ಅವರು [ಪರಮಪ್ಪ ಹಂ] ಪರಮಾತ್ಮನ [ಆರಾಹಯ ಣಿವಿ ಹೋಂತಿ] ಆರಾಧಕರೇ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ಯಾರು ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವ ದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿ ಎಂದರೆ ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಎಸೆದು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧಕರೇ ಇಲ್ಲ.

೧) ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವೈರಾಗ್ಯ , ೨) ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಉಪಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ ತತ್ತ ವಿಜ್ಞಾನ, ೩) ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ನಿಗ್ರಂಥತೆ, ೪) ನಿಶ್ಚಿಂತ ಆತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಚಿತ್ತವಶತೆ-ಮನೋಜಯ ಮತ್ತು ೫) ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ ಗೆ ಬಹಿರಂಗ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತವಾದ ಪರೀಷಹಜಯವೆಂಬ ಈ ಐದು ಧ್ಯಾನದ ಹೇತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಮತ್ತು ಇತರಡೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ-'೧) ವೈರಾಗ್ಯ , ೨) ತತ್ತ ವಿಜ್ಞಾನ, ೩) ನೈಗ್ರಂಥ್ಯ , ೪) ಚಿತ್ತದವಶತೆ ಮತ್ತು ೫) ಪರಿಷಹ ಜಯವೆಂದು ಇವು ಐದು ಧ್ಯಾನದ ಹೇತುಗಳಿವೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೇ ಮುಣಿ] ಯಾವ ಮುನಿಗಳು [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ] ಪರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಕೂಡ [ಪರಬಂಭು ಣ ಜಂತಿ] ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ

ಯಾವ ಮುನಿ ಪರಮಸಮಾಧಿಧರಿಸಿ ಸಹ ಪರಬೊಮ್ಮನನು ತಿಳಿಯನು |

ಅವನು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಪಲತೆರದ ಭವದುಃಖ ಸಹಿಸುವನು ||೧೯೩||

ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಧೃತ್ವಾಪಿ ಮುನಯಃ ಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಯಾಂತಿ |

ತೇ ಭವದುಃಖಾನಿ ಬಹುವಿಧಾನಿ ಕಾಲಂ ಅನಂತಂ ಸಹಂತೇ ||೧೯೩||

ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ ಮುಣಿ ಮುನಯಃ ಣ ಜಂತಿ ನ ಗಚ್ಛಂತಿ |ಕಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಮ್ | ಪರಬಂಭುಪರಮಬ್ರಹ್ಮ ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ನಿಜದೇಹಸ್ಥಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ವಭಾವಂ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ ವೀತರಾಗತಾತ್ತಿ ಕ್ಷಚಿದಾನಂದೈಕಾನುಭೂತಿರೂಪಂ ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಧೃತ್ವಾ ತೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತಾಃ ಪುರುಷಾಃ ಸಹಂತಿ ಸಹಂತೇ |ಕಾನಿ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಾನಿ | ಭವದುಕ್ವಿಂ ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪಾತ್ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಾನಿ ನರನಾರಕಾದಿಭವದುಃಖಾನಿ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾನಿ | ಬಹುವಿಹಿಂ ಶಾರೀರಮಾನಸಾದಿಭೇದೇನ ಬಹುವಿಧಾನಿ | ಕಿಯಂತಂ ಕಾಲಂ ಕಾಲು ಅಣಂತು | ಅನಂತಕಾಲಪರ್ಯಂತಮಿತಿ | ಅತ್ರೇದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವತ್ಯಾಗೇನ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೧೯೩||

ಅಥ-

ಜಾಮು ಸಹಾಸುಹ-ಭಾವಡಾ ಣವಿ ಸಯಲ ವಿ ತುಟ್ಟಂತಿ |

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಣ ತಾಮು ಕೇವಲಿ ಏಮು ಭಣಂತಿ ||೧೯೪||

ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ [ತೇ] ಅವರು-ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಪುರುಷರು [ಅಣಂತು ಕಾಲು] ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ [ಬಹುವಿಹಿಂ ಭವ-ದುಕ್ವಿಂ] ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಭವದ ದುಃಖಗಳನ್ನು [ಸಹಂತಿ] ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ಒಂದು ವೀತರಾಗ ತಾತ್ತಿ ಕ್ಷಚಿದಾನಂದಮಯ ಅನುಭೂತಿರೂಪದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಎಂದರೆ 'ಪರಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ನಿಜದೇಹದಲ್ಲಿರುವ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಪುರುಷರು ವೀತರಾಗ ಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತವಾದ ಶಾರೀರಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಭವದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ರಾಗದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಜೀವನ ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಗಳು ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಮು] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಸಯಲ ವಿ ಸುಹಾಸುಹ-ಭಾವಡಾ] ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಗಳು [ಣವಿ ತುಟ್ಟಂತಿ] ನಾಶಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ [ತಾಮು] ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಮಣಿಸಿ] ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ -ಶುದ್ಧ

ಎನ್ನೆವರ ಸಕಲ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ |

ಅನ್ನೆವರ ಮನದಲಿ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಾಗದೆಂದು ಜಿನ ಪೇಳರು ||೧೯೪||

ಯಾವತ್ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಾಃ ನೈವ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ತ್ರುಟ್ಟ್ಯಂತಿ |

ಪರಮಸಮಾಧಿರ್ನ ತಾವತ್ ಮನಸಿ ಕೇವಲಿನ ಏವಂ ಭಣಂತಿ ||೧೯೪||

ಜಾಮು ಇತ್ಯಾದಿ | ಜಾಮು ಯಾವತ್ಕಾಲಂ ಣವಿ ತುಟ್ಟಂತಿ ನೈವ ನಶ್ಯಂತಿ |ಕೇ ಕರ್ತಾರಃ | ಸುಹಾಸು-
ಹಭಾವತಾ ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಪರೀತಾಃ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಾಃ | ಪರಿಣಾಮಾ
ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಾ ಅಪಿ | ಸಯಲ ವಿ ಸಮಸ್ತಾ ಅಪಿ ತಾಮು ಣ ತಾವತ್ಕಾಲಂ ನ | ಕೋಽಸೌ | ಪರಮಸಮಾಹಿ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪಃ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಲಕ್ಷಣಃ ಪರಮಸಮಾಧಿಃ | ಕ್ಷ | ಮಣಿ
ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತತ್ವೇನ ಶುದ್ಧ ಚೇತಸಿ ಕೇವಲಿ ಏವಂ ಭಣಂತಿ ಕೇವಲಿನೋ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಾ ಏವಂ
ಕಥಯಂತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೯೪|| ಇತಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪರಮಸಮಾಧಿ
ಪ್ರತಿಪಾದಕಸೂತ್ರಪಟ್ಟೀನ ಪ್ರಥಮಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ |

ತದನಂತರಮರ್ಹತ್ವದಮಿತಿ ಭಾವಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಜೀವಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿರೀತೋಽರ್ಥಃ
ತಸ್ಯ ಚತುರ್ವಿಧನಾಮಾಭಿಧೇಯಸ್ಯಾರ್ಹತ್ವದಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ
ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಸಯಲ-ವಿಯಪ್ಪಹ ತುಟ್ಟಾಹ ಸಿವ-ಪಯ-ಮಗ್ನಿ ವಸಂತು |

ಕಮ್-ಚಲುಕೃಷ್ಣ ವಿಲಲು ಗಇ ಅಪ್ಪಾ ಹುಇ ಅರಹಂತು ||೧೯೫||

ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ [ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ ಣ] ಪರಮಸಮಾಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ [ಏವಂ] ಎಂದು [ಕೇವಲಿ ಭಣಂತಿ]
ಕೇವಲೀ ಪ್ರಭುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶುಭಾಶುಭ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ
ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ
ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣರೂಪ
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯು ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗಕೇವಲಿ ಭಗವಂತರು
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಆರು
ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಅರಹಂತಪದವೆನ್ನಿರಿ, ಭಾವಮೋಕ್ಷವೆನ್ನಿರಿ, ಜೀವಮೋಕ್ಷವೆನ್ನಿರಿ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯೆನ್ನಿರಿ
ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವು ಒಂದೇ ಇದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳ ಅರಹಂತಪದದ ಪ್ರತಿ
ಪಾದನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಈಗ ಮೂರು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೀಗಿದೆ,-

ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಗಳ ಮುರಿದೊಗೆದು ಶಿವಪದ ಮಾರ್ಗದಲಿ ನೆಲೆಸಿದರೆ |

ಆ ಕರ್ಮಚತುಷ್ಟಯವಿಲಯವಾಗಿ ಆತ್ಮ ಅರಹಂತನಾಗುವನು ||೧೯೫||

ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ತ್ಪುಟ್ಟತಾಂ ಶಿವಪದಮಾರ್ಗೇ ವಸನ್ |

ಕರ್ಮಚತುಷ್ಟೇ ವಿಲಯಂ ಗತೇ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ಅರ್ಹನ್ ||೧೯೫||

ಹುಣ ಭವತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಅಪ್ಪಾ ಆತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತೋ ಭವತಿ | ಅರಹಂತು ಅರಿಮೋಹನೀಯಂ ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ಹನನಾದ್ ರಜಸೀ ಜ್ಞಾನದ್ಯಗಾವರೇಣ ತಯೋರಪಿ ಹನನಾದ್ ರಹಸ್ಯಶಬ್ದೇನಾಂತರಾಯಸ್ತದ-ಭಾವಾಚ್ಚ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿವಿನಿರ್ಮಿತಾಮತಿಶಯವರ್ತೀ ಪೂಜಾಮಹರ್ತಿತ್ಯರ್ಹನ್ | ಕಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ | ಕಮ್ಚಿಲುಕ್ಕಿಣಿ ವಿಲಯ ಗಣ ಘಾತಿಕರ್ಮಚತುಷ್ಟೇ ವಿಲಯಂ ಗತೇ ಸತಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ ಪೂರ್ವಮ್ | ಸಿವಪಯಮಗ್ನಿ ವಸಂತು ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಯನ್ಮೋಕ್ಷಪದಂ ತಸ್ಯ ಯೋಽಸೌ ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರತಿಯೈಕಲಕ್ಷಣೋ ಮಾರ್ಗಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ವಸನ್ ವಸನ್ ಸನ್ |ಕೇಷಾಂ ಸತಾಮ್ |ಸಯಲವಿಯಪ್ಪ ಹಂ ತುಟ್ಟಾಹಂ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ನಷ್ಟನಾಂ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪವಿನಾಶಾದನಂತರಂ ಭವತೀತಿ ಭಾವಾರ್ಥ ||೧೯೫||

ಅಥ-

ಕೇವಲ-ಣಾಣಿಂ ಅಣವರಲು ಲೋಯಾಲೋಲು ಮುಣಂತು |

ಣಿಯಮೇ ಪರಮಾಣಂದಮಲು ಅಪ್ಪಾ ಹುಣ ಅರಹಂತು ||೧೯೬||

ಗಾಥೆ - ೧೯೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಿವ-ಪಯ-ಮಗ್ನಿ ವಸಂತು] ಶಿವಪದಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ (ಸಯಲ-ವಿಯಪ್ಪ-ಹಂ ತುಟ್ಟಾಹಂ) ಸಕಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತ [ಕಮ್ಚಿಲುಕ್ಕಿಣಿ ವಿಲಯ ಗಣ] ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅರಹಂತು ಹುಣ] ಅರಹಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಶಿವ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷಪದವಿದೆ ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಶನ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ಈ ಮೂರರ ಏಕತೆಯರೂಪದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಆತ್ಮನು ಮೊದಲು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ನಾಶವಾದರೆ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ರಾಗಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ನಾಶವಾದ ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ವಿಲಯವಾಗಿ ಅರಹಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅರಿ ಎಂದರೆ ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ರಜ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ, ದರ್ಶನಾವರಣ ಇವೆರಡರ ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ರಹಸ್ಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಂತರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಅಂತರಾಯದ ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳು ರಚಿತ, ಅತಿಶಯವುಳ್ಳ-ಸಾತಿಶಯ ಪೂಜೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿರುವಂಥ ಅರಹಂತರಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಕೇವಲ-ಣಾಣಿಂ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ [ಅಣವರಲು] ನಿರಂತರವಾಗಿ [ಲೋಯಾಲೋಲು ಮುಣಂತು] ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ [ಣಿಯಮೇಣ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಪರಮಾಣಂದಮಲು] ಪರಮಾನಂದಮಯನಾದ [ಅರಹಂತು ಹುಣ] ಅರಹಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದನವರತ ಲೋಕಾಲೋಕವನು ತಿಳಿಯುತ |

ಪಾವನಾತ್ಮನೇಮದಿಪರಮಾನಂದಮಯ ಅರಹಂತನಾಗುವನು ||೧೯೬||

ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನಾನವರತಂ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಮನ್ಯಮಾನಃ |

ನಿಯಮೇನ ಪರಮಾನಂದಮಯಃ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ಅರ್ಹನ್ ||೧೯೬||

ಹುಣ ಭವತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಅಪ್ಪಾ ಆತ್ಮಾ | ಕಥಂಭೂತೋ ಭವತಿ | ಅರಹಂತು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ- ಲಕ್ಷಣೋ ಅರ್ಹನ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಲೋಯಾಲೋಲು ಮುಣಂತು ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತತೇನ ಕಾಲತ್ರಯವಿಷಯಂ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ವಸ್ತು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪೇಣ ಯುಗಪತ್ ಜಾನನ್ ಸನ್ | ಕೇನ | ಕೇವಲಣಾಣಿಂ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ | ಕಥಮ್ | ಅಣವರಲು ನಿರಂತರಮ್ | ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ಭವತಿ ಭಗವಾನ್ | ಪರಮಾಣಂದಮಲು ವೀತರಾಗಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಲಕ್ಷಣತಾತ್ವಿ ಕ್ವಪರಮಾನಂದಮಯಃ| ಕೇನ | ಣಿಯಮೇಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಅತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೯೬||

ಅಥ-

ಜೋ ಜಿಣು ಕೇವಲ-ಣಾಣಮಲು ಪರಮಾಣಂದ-ಸಹಾಲು |

ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಪರಮ-ಪರು ಸೋ ಜಿಯ ಅಪ್ಪ-ಸಹಾಲು ||೧೯೭||

ಯಃ ಜಿನಃ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ |

ಸಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಮಪರಃ ಸ ಜೀವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ||೧೯೭||

ಜೋ ಇತ್ಯಾದಿ | ಜೋ ಯಃ ಜಿಣು ಅನೇಕಭವಗಹನವ್ಯಸನಪ್ರಾಪಣಹೇತೂನ್ ಕರ್ಮಾರಾತೀನ್ ಜಯತೀತಿ ಜಿನಃ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಕೇವಲಣಾಣಮಲು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವಿನಾಭೂತಾನಂತಗುಣಮಯಃ | ಪುನರಪಿ

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಲೋಕಾಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶಕ ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕ್ರಮ, ಕರಣ, ವ್ಯವಧಾನದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಮೂರು ಕಾಲದವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಲೋಕಾಲೋಕದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನಿರಂತರ ಯುಗಪತ್ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ವೀತರಾಗಪರಮಸಮರಸೀಭಾವ ಸ್ವರೂಪ ತಾತ್ವಿ ಕ್ವ ಪರಮಾನಂದಮಯ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅರಹಂತನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡಬಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೇ ಆತ್ಮನ ನಿಜಸ್ವಭಾವವಿದ್ದು ಕೇವಲಿಯನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆನ್ನುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧೯೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಕೇವಲ-ಣಾಣಮಲು] ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಮಯನು [ಪರಮಾಣಂದ-ಸಹಾಲು] ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಿಯು ಆದ [ಜೋ ಜಿಣು] ಯಾವ ಜಿನನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಪರಮಪ್ಪಲು] ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. [ಪರಮ-ಪರು] ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳರೂಪದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅದು [ಅಪ್ಪ ಸಹಾಲು] ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ.

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಜಿನನು |

ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಮಪರನಿಹನದಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವಿದೆಜೀವ ||೧೯೭||

ಕಥಂಭೂತಃ | ಪರಮಾಣಂದಸಹಾಲು ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾತೀತಃ ಸ್ವಾತ್ಮೋತ್ಥಃ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಃ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃಸೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೋಽರ್ಹನ್ನೇವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಮಪರು ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾನಂತ-ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪಾ ಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಸ್ಯ ಸ ಭವತಿ ಪರಮಃ ಸಂಸಾರಿಭ್ಯಃ ಪರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಃ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಪರಮಶ್ಚಾಸೌ ಪರಶ್ಚ ಪರಮಪರಃ ಸೋ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೋ ವೀತರಾಗಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಅಪ್ಪ ಸಹಾಲು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯೋಽಸೌ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭಣಿತೋ ಭಗವಾನ್ ಸ ಏವ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಜಿನ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಚ | ತಥೈವ ಚ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಸ ಏವ ತದಗ್ರೇ ಸ್ವಯಮೇವ ಕಥಯತಿ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾ ಜಿನಸ್ವರೂಪಾಃ ಜಿನೋಽಪಿ ಸರ್ವಜೀವಸ್ವರೂಪ ಇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್- 'ಜೀವಾ ಜಿನವರ ಜೋ ಮುಣಿ ಇ ಜಿನವರ ಜೀವ ಮುಣೇ ಇ | ಸೋ ಸಮಭಾವಿ ಪರಿಚ್ಛಿಯಲು ಲಹು ಣಿವ್ವಾಣು ಲಹೇ ಇ ||' ||೧೯೭|| ಏವಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಅರ್ಹದವಸ್ಥಾಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ದ್ವಿತೀಯಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ |

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದಸ್ಯಾರ್ಥಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಯಾವನು ಈ ಭವವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಕರ್ಮರೂಪದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಜಿನನಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಜಿನನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಜತೆ ಅವಿನಾಭಾವಿ ಅನಂತ ಗುಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ನಿಜಾತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ, ರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವಭಾವಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅರಹಂತನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಪರಮೇಶ್ವರ ನಿದ್ದಾನೆ. ಪರಮು ಎಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣರೂಪದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಿದ್ದವನು ಅವನು ಪರಮನಿದ್ದಾನೆ, ಸಂಸಾರಿಗಳಿಂದ ಪರ ಎಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಆ ಪರಮಪರನು ಅವನು ಪರಮನಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಎಂದರೆ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಅದು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವಿದೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕಥಿತ ಭಗವಂತನೇ ಸಂಸಾರ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದ 'ಜಿನ' ನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದ 'ಜಿನ'ನಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಅವನನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಸ್ವಯಮೇವಕಥನ ಮಾಡುವರು. ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು ಜಿನಸ್ವರೂಪವಿವೇಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ- 'ಯಾರು ಜೀವಗಳನ್ನು ಜಿನವರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಜಿನವರರನ್ನು ಜೀವವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಾಗಿ ಶೀಘ್ರ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.'

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತಾ ಲ್ಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅರಹಂತ-ಅವಸ್ಥೆಯ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ದೋಹಾ ಸೂತ್ರಗಳ ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ,-

ಸಯಲಹ ಕಮ್ಹ ಹೋಸಹ ವಿ ಜೋ ಜಿಣು ದೇಲು ವಿಭಿಣ್ಣು |

ಸೋ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸು ತುಹು ಜೋಇಯ ನಿಯಮೇ ಮಣ್ಣು ||೧೯೮||

ಸಕಲೇಭ್ಯಃ ಕರ್ಮಭ್ಯಃ ದೋಷೇಭ್ಯಃ ಅಪಿ ಯೋ ಜಿನಃ ದೇವಃ ವಿಭಿನ್ನಃ |

ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಂ ತ್ವಂ ಯೋಗಿನ್ ನಿಯಮೇನ ಮನ್ಯಸ್ವ ||೧೯೮||

ಸೋ ತಂ ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಸಂಜ್ಞಂ ತುಹುಂ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ ಮಣ್ಣು ಮನ್ಯಸ್ವ ಜಾನೀಹಿ ಜೋಇಯ ಹೇ ಯೋಗಿನ್ ನಿಯಮೇಂ ನಿಶ್ಚಯೇನ | ಸ ಕಃ | ಜೋ ಜಿಣು ದೇಲು ಯೋ ಜಿನದೇವಃ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ವಿಭಿಣ್ಣು ವಿಶೇಷೇಣ ಭಿನ್ನಃ | ಕೇಭ್ಯಃ | ಸಯಲಹಂ ಕಮ್ಹಂ ರಾಗಾದಿರಹಿತಚಿದಾನಂದೈಕ-ಸ್ವಭಾವಪರಮಾತ್ಮ ನೋ ಯಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ತೇಭ್ಯಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಕರ್ಮಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನಃ | ದೋಸಹಂ ವಿ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಕಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಯೇಽನಂತಜ್ಞಾನಸುಖಾದಿಗುಣಾಸ್ತತ್ತ್ವಚ್ಛಾದಕಾ ಯೇ ದೋಷಾಸ್ತೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಭಿನ್ನ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೧೯೮||

ಅಥ-

ಕೇವಲ-ದಂಸಣು ಕಾಣು ಸುಹು ವೀರಿಲು ಜೋ ಜಿ ಅಣಂತು |

ಸೋ ಜಿಣ-ದೇಲು ವಿ ಪರಮ-ಮುಣಿ ಪರಮ-ಪಯಾಸು ಮುಣಂತು||೧೯೯||

ಗಾಥೆ - ೧೯೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋಇಯ] ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! [ಸಯಲಹಂ ಕಮ್ಹ ಹಂ] ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ [ದೋಸಹಂ ವಿ] ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಚ್ಛಾದಕವಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡ [ವಿಭಿಣ್ಣು] ಭಿನ್ನವಾದ [ಜೋ ಜಿಣು ದೇಲು] ಯಾವ ಜಿನದೇವನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನು [ತುಹುಂ] ನೀನು [ನಿಯಮೇಂ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸು] ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶನೆಂದು [ಮಣ್ಣು] ಮನ್ನಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಒಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ ಜ್ಞಾಯಕವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಆಚ್ಛಾದನ ಮಾಡುವಂಥ ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಭಿನ್ನವಾದ ಯಾವ ಜಿನದೇವನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನೇ ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶನೆಂದು ತಿಳಿ-ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಕಥನವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,-

ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮ ಮೇಣೋಷದಿ ಸಹ ಭಿನ್ನ ಜಿನದೇವನಿಹನವನನು |

ಎಲೆ ಜೀವ ನೀನು ನಿಯಮದಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂದರಿತುಕೊ ||೧೯೯||

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಸುಖ ವೀರ್ಯವೀ ಅನಂತವಿದ್ವವನೇ |

ದೇವಜಿನ ಮೇಣ್ವರಮಮುನಿಯಿಹನು ಪರಮಪ್ರಕಾಶವತಿಳಿಯುತ ||೧೯೯||

ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸುಖಂ ವೀರ್ಯಂ ಯು ಏವ ಅನಂತಮ್ |

ಸ ಜಿನದೇವೋಽಪಿ ಪರಮಮುನಿಃ ಪರಮಪ್ರಕಾಶಂ ಮನ್ಯಮಾನಃ ||೧೯೯||

ಸೋ ಜಿಣದೇಲು ವಿ ಸ ಜಿನದೇವೋಽಪಿ ಏವಂ ಭವತಿ | ನ ಕೇವಲಂ ಜಿನದೇವೋ ಭವತಿ | ಪರಮ ಮುಣಿ ಪರಮ ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ಮುನಿಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನೀ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸನ್ | ಮುಣಂತು ಮನ್ಯಮಾನೋ ಜಾನನ್ ಸನ್ | ಕಮ್ ಪರಮಪಯಾಸು ಪರಮಮುತ್ಯಷ್ಟಂ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಯಸ್ಯ ಸ ಭವತಿ ಪರಮಪ್ರಕಾಶಸ್ತಂ ಪರಮಪ್ರಕಾಶಮ್ | ಸ ಕಃ | ಕೇವಲದಂಸಣು ಕಾಣು ಸುಹು ವೀರಿಲು ಜೋ ಜಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸುಖವೀರ್ಯಸ್ವರೂಪಂ ಯ ಏವ | ಕಥಂಭೂತಂ ತತ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಚತುಷ್ಟಯಮ್ | ಅಣಂತು ಯುಗಪದನಂತದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲಭಾವಪರಿಚ್ಛೇದಕತ್ವಾದವಿನಶ್ಚರತ್ವಾಚ್ಛಾನಂತಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೧೯೯||

ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಪರಮ-ಪಲು ಹರಿ ಹರು ಬಂಭು ವಿ ಬುದ್ಧು |

ಪರಮ ಪಯಾಸು ಭಣಂತಿ ಮುಣಿ ಸೋ ಜಿಣ-ದೇಲು ವಿಸುದ್ಧು ||೨೦೦||

ಗಾಥೆ - ೧೯೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಪರಮ-ಪಯಾಸು ಮುಣಂತು] ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ [ಕೇವಲ-ದಂಸಣು ಕಾಣು ಸುಹು ವೀರಿಲು] ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಸುಖ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ [ಅಣಂತು ಜೋ ಜಿ] ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಗಳು ಯಾವನಿಗೆ ಇವೆ, [ಸೋ] ಅವನೇ [ಜಿಣ-ದೇಲು ವಿ ಪರಮ-ಮುಣಿ] ಜಿನದೇವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಪರಮಮುನಿಯಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಯಾವನಿಗಿದೆ ಅವನು ಪರಮ ಪ್ರಕಾಶನಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಪರಮಪ್ರಕಾಶಕನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಯುಗಪತ್ ಅನಂತದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಭಾವದ ಪರಿಚ್ಛೇದಕವಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಂತೆ ಅವಿನಶ್ಚರವಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂತವಿರುವಂಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಸುಖ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯಸ್ವರೂಪಗಳೇ ಜಿನದೇವರಿದ್ದಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮುನಿಗಳಿದ್ದಾರೆ-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಜಿನದೇವರಿಗೆ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೦೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ ಪರಮ ಪಯಾಸು] ಯಾವ ಪರಮಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ] ಅವನನ್ನೇ [ಪರಮಪ್ಪಲು] ಪರಮಾತ್ಮನು, [ಪರಮ-ಪಲು] ಪರಮಪದನು, [ಹರಿ] ಹರಿಯು, [ಹರು] ಹರನು, [ಬಂಭು ವಿ] ಬ್ರಹ್ಮನು, [ಬುದ್ಧು] ಬುದ್ಧನು, [ಜಿಣ-ದೇಲು] ಜಿನದೇವನು ಮತ್ತು [ವಿಸುದ್ಧು] ವಿಸುದ್ಧನು ಎಂದು [ಮುಣಿ ಭಣಂತಿ] ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಪ್ರಕಾಶನಾಮದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಮಪದ |

ಹರಿಹರ ಬೊಮ್ಮ ಬುದ್ಧಜಿನದೇವ ವಿಸುದ್ಧನೆಂದು ಮುನಿಪೇಳ್ವರು ||೨೦೦||

ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಮಪದಃ ಹರಿಃ ಹರಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಿ ಬುದ್ಧಃ |

ಪರಮಪ್ರಕಾಶಃ ಭಣಂತಿ ಮುನಯಃ ಸ ಜಿನದೇವೋ ವಿಶುದ್ಧಃ ||೨೦೦||

ಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ | ಕೇ ತೇ ಮುಣಿ ಮುನಯಃ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿನಃ | ಕಥಂಭೂತಂ ಭಣಂತಿ ಪರಮಪಯಾಸು ಪರಮಪ್ರಕಾಶಃ | ಯಃ ಕಥಂಭೂತಃ | ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ | ಪರಮಪಲು ಪರಮಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಧಾರತ್ವೇನ ಪರಮಪದಸ್ವಭಾವಃ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಹರಿ ಹರಿಸಂಜ್ಞಃ ಹರು ಮಹೇಶ್ವರಾಭಿಧಾನಃ ಬಂಭು ವಿ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧಾನೋಽಪಿ ಬುದ್ಧು ಬುದ್ಧಃ ಸುಗತಸಂಜ್ಞಃ ಸೋ ಜಿನದೇವಃ ಸ ಏವ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜಿನದೇವಃ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ | ವಿಸುದ್ಧು ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿದೋಷ ಪರಿಹಾರೇಣ ಶುದ್ಧ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಯ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಜ್ಞೋ ನಿರ್ದೋಷಪರಮಾತ್ಮಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಸ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮಾ, ಸ ಏವ ಪರಮಪದಃ, ಸ ಏವ ವಿಷ್ಣುಸಂಜ್ಞಃ, ಸ ಏವೇಶ್ವರಾಭಿಧಾನಃ ಸ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ, ಸ ಏವ ಸುಗತಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯಃ, ಸ ಏವ ಜಿನೇಶ್ವರಃ, ಸ ಏವ ವಿಶುದ್ಧ ಇತ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಾಧಿಕಸಹಸ್ರನಾಮಾಭಿಧೇಯೋ ಭವತಿ | ನಾನಾರುಚೀನಾಂ ಜನಾನಾಂ ತು ಕಸ್ಯಾಪಿ ಕೇನಾಪಿ ವಿವಕ್ಷಿತೇನ ನಾಮ್ನಾರಾಧ್ಯಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್-‘ನಾಮಾಷ್ಟಕಸಹಸ್ರೇಣ ಯುಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಪುರೇಶ್ವರಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ||೨೦೦|| ಏವಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದಾರ್ಥಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ತೃತೀಯಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ |

ವಿಸ್ತಾರಃ :- ಯಾವ ಪರಮಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ಆಧಾರನಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಪದ ಸ್ವಭಾವದ ಹರಿ, ಮಹೇಶ್ವರ ನಾಮದ ಹರ, ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ ನಾಮದ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸುಗತನಾಮದ ಬುದ್ಧ, ಸಮಸ್ತ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಜಿನದೇವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಯಾವ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನೇ ಪರಮಪದನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ಹೆಸರೇ ವಿಷ್ಣುವಿದೆ, ಅವನ ಹೆಸರೇ ಮಹೇಶ್ವರವಿದೆ, ಅವನೇ ‘ಬ್ರಹ್ಮ’ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನೇ ‘ಸುಗತ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಭಿಧೇಯನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನೇ ಜಿನೇಶ್ವರನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನೇ ವಿಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾವಿರಾರು ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳಿಗಂತೂ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿವಕ್ಷಿತ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆರಾಧ್ಯನಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಇತರರೇ ಹೇಳಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ - ‘ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಎಂಟು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನು ಮೋಕ್ಷಪುರದ ಈಶ್ವರನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಜಿನದೇವನನ್ನು ಎಲ್ಲರು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.’

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಈ ಮೂರು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪದ ಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,-

ತದನಂತರ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ ತದ್ಯಥಾ-
ಝಾಣೇ ಕಮ್-ಕೃಲು ಕರಿವಿ ಮುಕ್ಕಲು ಹೋಇ ಅಣಂತು |
ಜಿಣವರದೇವಇ ಸೋ ಜಿ ಜಿಯ ಪಭಣೆಲು ಸಿದ್ಧ ಮಹಂತು ||೨೦೦||

ಧ್ಯಾನೇನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ಅನಂತಃ |
ಜಿನವರದೇವೇನ ಸ ಏವ ಜೀವ ಪ್ರಭಣಿತಃ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾನ್ ||೨೦೦||

ಪಭಣೆಲು ಪ್ರಭಣಿತಃ ಕಥಿತಃ | ಕೇನ ಕರ್ತೃಭೂತೇನ | ಜೀಣವರದೇವಇಂ ಜಿನವರದೇವೇನ |
 ಕೋಽಸೌ ಭಣಿತಃ| ಸಿದ್ಧ ಸಿದ್ಧಃ| ಕಥಂಭೂತಃ | ಮಹಂತು ಮಹಾಪುರುಷಾಧಿ
 ತತ್ತಾ ತ್ವಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಮಹಾಗುಣಾಧಾರತ್ವಾಚ್ಚ- ಮಹಾನ್ | ಕ ಏವ | ಸೋ ಜಿ ಸ ಏವಃ ಸ ಕಃ ಯೋಽಸೌ
 ಮುಕ್ಕಲು ಹೋಇ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಭಿಃ ಕರ್ಮಭಿರ್ಮುಕ್ತೋ | ರಹಿತಃ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ಯಷ್ಟಗುಣಸಹಿತಶ್ಚ | ಜಿಯ
 ಹೇ ಜೀವ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಅಣಂತು | ನ ವಿದ್ಯತೇಽಂತೋ ವಿನಾಶೋ ಯಸ್ಯ ಸ ಭವತ್ಯನಂತಃ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ
 ಪೂರ್ವಂ ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ | ಕಮ್ಕೃಲು ಕರಿವಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಾದಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಂ
 ಯದಾರ್ತರೌದ್ರಧ್ಯಾನದ್ವಯಂ ತೇನೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಯತ್ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ಕ್ಷಯಃ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಸ್ತಂ ಕೃತ್ವಾ | ಕೇನ |
 ಝಾಣೇಂ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣೇನ ಧ್ಯಾನೇನೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೨೦೦||

ಅಥ-

ಗಾಥೆ - ೨೦೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಝಾಣೇಂ] ಯಾರು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ [ಕಮ್-ಕೃಲು
 ಕರಿವಿ] ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯಮಾಡಿ [ಮುಕ್ಕಲು ಹೋಇ] ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ [ಅಣಂತು] ಅವಿನಾಶಿಯದ್ದಾರೆ
 [ಸೋ ಜಿ] ಅವರನ್ನೇ [ಜಿಣವರದೇವಇಂ] ಜಿನವರದೇವರು [ಸಿದ್ಧ ಪಭಣೆಲು] ಸಿದ್ಧರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,
 ಅವರು [ಮಹಂತು] ಮಹಾನರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ರಾಗಮೋದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ
 ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ ವಿಶುದ್ಧದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಯಾವ ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರ ರೂಪದ
 ಎರಡು ಧ್ಯಾನಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯಮಾಡಿ ಆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೋದಲಾದ
 ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದರಹಿತ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೋದಲಾದ ಎಂಟು ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ
 ಅವಿನಾಶಿಯರುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನೇ ಜಿನವರದೇವರು ಸಿದ್ಧರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರು ಮಹಾಪುರುಷರಿಂದ
 ಆರಾಧಿತರಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೋದಲಾದ ಮಹಾಗುಣಗಳ ಆಧಾರರಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು
 ಮಹಾನರಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಸಿದ್ಧರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಧ್ಯಾನದಿ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಮಾಡಿ ಮುಕ್ತರಾದವರನಂತರಿಹರು |
ಜಿನವರದೇವರವರನೆ ಸಿದ್ಧ ಮಹಾನರೆಂದಿಹರು ಎಲೆ ಜೀವ ||೨೦೦||

ಅಣ್ಣು ವಿ ಬಂಧು ವಿ ತಿಹುಯಣಹ ಸಾಸಯ-ಸುಕ್ಖ-ಸಹಾಲು |

ತಿತ್ತು ಜಿ ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು ಜಿಯ ಣಿವಸಇ ಲದ್ಧ-ಸಹಾಲು ||೨೦೨||

ಅನ್ಯದಪಿ ಬಂಧುರಪಿ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಯ ಶಾಶ್ವತಸೌಖ್ಯಸ್ವಭಾವಃ.

ತತ್ತ್ವವ ಸಕಲಮಪಿ ಕಾಲಂ ಜೀವ ನಿವಸತಿ ಲಬ್ಧಸ್ವಭಾವಃ ||೨೦೨||

ಅಣ್ಣು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಣ್ಣು ವಿ ಅನ್ಯದಪಿ ಪುನರಪಿ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ಸಿದ್ಧಃ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಬಂಧು ವಿ ಬಂಧುರೇವ | ಕಸ್ಯ | ತಿಹುಯಣಹಂ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಥಭವ್ಯಜನಸ್ಯ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಸಾಸಯಸುಕ್ಖ-ಸಹಾಲು ರಾಗಾದಿರಹಿತಾವ್ಯಾಬಾಧಶಾಶ್ವತಸುಖಸ್ವಭಾವಃ | ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಃ ಸನ್ ಕಿಂ ಕರೋತಿ ಸ ಭಗವಾನ್ | ತಿತ್ತು ಜಿ ತತ್ತ್ವವ ಮೋಕ್ಷಪದಿನಿವಸಇ ನಿವಸತಿ | ಕಥಂಭೂತಃ ಸನ್ | ಲದ್ಧಸಹಾಲು ಲಬ್ಧ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಃಕಿಯತ್ಕಾಲಂ ನಿವಸತಿ | ಸಯಲು ವಿ ಸಮಸ್ತಮಪ್ಯನಂತಾನಂತಕಾಲಪರ್ಯಂತಂ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವ ಇತಿ | ಅತ್ರಾನೇನ ಸಮಸ್ತಕಾಲಗ್ರಹಣೇನ ವಿಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಯೇ ಕೇಚನ ವದಂತಿ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪುನರಪಿ ಸಂಸಾರೇ ಪತನಂ ಭವತಿ ತನ್ಮತಂ ನಿರಸ್ಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೦೨||

ಅಥ-

ಜಮ್ಬುಣ-ಮರಣ-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಖ ವಿಮುಕ್ತು |

ಕೇವಲ-ದಂಸಣ-ಣಾಣಮಲು ಣಂದಇ ತಿತ್ತು ಜಿ ಮುಕ್ತು ||೨೦೩||

ಗಾಥೆ - ೨೦೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಅಣ್ಣು ವಿ] ಮತ್ತೆ ಆ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರು [ತಿಹುಯಣ ಬಂಧು ವಿ] ಮೂರು ಲೋಕದ ಭವ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಬಂಧುಗಳಿದ್ದಾರೆ [ಸಾಸಯ-ಸುಕ್ಖ ಸಹಾಲು] ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಲದ್ಧ-ಸಹಾಲು] ನಿಜಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದು (ಸಯಲು ಕಾಲು ವಿ) ಸದಾಕಾಲವೂ [ತಿತ್ತು ಜಿ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಪದದಲ್ಲಿಯೇ [ಣಿವಸಇ] ನಿವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಭವ್ಯ ಜನರ ಬಂಧುಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ. ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಅವ್ಯಾಬಾಧ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಆ ಭಗವಂತರು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಎಂದರೆ ಅನಂತಾನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷಪದದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಸಮಸ್ತ ಕಾಲ ವಿಮುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ'ಂಬ ಕಥನದಿಂದ ಮುಕ್ತ ಜೀವರುಗಳು ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವಂಥ ಕೆಲವರ ಮತದ ಖಂಡನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಾರ್ಥವಿದೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಸಿದ್ಧರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಣವರು ತ್ರಿಭುವನ ಬಂಧು ಶಾಶ್ವತಸೌಖ್ಯಸ್ವಭಾವರಿಹರು |

ಮೇಣಲ್ಲಿ ಸಕಲಕಾಲ ನಲೆಪರೆಲೆಜೀವ ಲಬ್ಧಸ್ವಭಾವದಿ ||೨೦೨||

ಸಾವುಪುಟ್ಟುಗಳಿಂದರಹಿತ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಗಳಿಂದರಹಿತ |

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಮುಕ್ತರಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ತೋಷಿಪರು ||೨೦೩||

ಜನ್ಮ ಮರಣವಿವರ್ಜಿತಃ ಚತುರ್ಗತಿ ದುಃಖವಿಮುಕ್ತಃ .

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಃ ನಂದತಿ ತತ್ತ್ವವ ಮುಕ್ತಃ ||೨೦೩||

ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ | ಜನ್ಮಮರಣವಿವರ್ಜಿಯಲು ಜನ್ಮಮರಣವಿವರ್ಜಿತಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಚಲುಗುಣದುಕ್ವವಿಮುಕ್ತು ಸಹಜಶುದ್ಧಪರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಯದಾತ್ಮಸುಖಂ ತಸ್ಮಾದ್ವಿಪರೀತಂ ಯಚ್ಚತುರ್ಗತಿ ದುಃಖಂ ತೇನ ವಿಮುಕ್ತೋ ರಹಿತಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂಸ್ವರೂಪಃ | ಕೇವಲ- ದಂಸಣಣಾಣಮಲು ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತತ್ವೇನ ಜಗತ್ರಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಪ್ರಕಾಶಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಂ ನಿವೃತ್ತಃ ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಃ | ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಃ ಸನ್ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಣಂದಇ ಸ್ವಕೀಯಸ್ವಾಭಾವಿಕಾ- ನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣೈಃ ಸಹ ನಂದತಿ ವೃದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತಿ | ಕ್ಷ | ತಿತ್ತು ಜಿ ತತ್ತ್ವವ ಮೋಕ್ಷಪದೇ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಃ ಸನ್ | ಮುಕ್ತು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ರಹಿತಃ ಅವ್ಯಾಭಾದ್ಯನಂತಗುಣೈಃ ಸಹಿತಶ್ಚೇತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೦೩|| ಏವಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತ- ಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ಚತುರ್ಥಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ |

ಅಥಾನಂತರಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಭಾವನಾರತಪುರುಷಾಣಾಂ ಫಲಂ ದರ್ಶಯನ್ ಸೂತ್ರತ್ರಯಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ | ತಥಾಹಿ-

ಗಾಥೆ - ೨೦೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- ಆ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು [ಜನ್ಮ-ಮರಣ-ವಿವರ್ಜಿಯಲು] ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, [ಚಲು ಗುಣ-ದುಕ್ವ ವಿಮುಕ್ತು] ನಾಲ್ಕುಗತಿಯ ದುಃಖಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, [ಕೇವಲ-ದಂಸಣ-ಣಾಣ ಮಲು] ಕೇವಲದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನಮಯರಿದ್ದಾರೆ, [ಮುಕ್ತು] ಮುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, [ತಿತ್ತು ಜಿ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷ ಪದದಲ್ಲಿಯೇ [ಣಂದಇ] ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಆ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಒಂದು ಸಹಜ ಶುದ್ಧ ಪರಮಾನಂದವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಆ ಆತ್ಮಸುಖದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ನಾಲ್ಕುಗತಿಗಳ ದುಃಖದಿಂದರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯರಿದ್ದಾರೆ, ಕ್ರಮಕರಣ ವ್ಯವಧಾನರಹಿತತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದ ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡವರಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯುಳ್ಳ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತರು ಮತ್ತು ಅವ್ಯಾಭಾದ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿರುತ್ತ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಜತೆ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಈ ಮೂರು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶನ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೀಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,-

ಜೇ ಪರಮಪ್ಪ -ಪಯಾಸು ಮುಣಿ ಭಾವಿಂ ಭಾವಹಿ ಸತ್ತು |
ಮೋಹು ಜಿಣೇವಿಣು ಸಯಲು ಜಿಯ ತೇ ಬುಜ್ಜಹಿ ಪರಮತ್ತು ||೨೦೪||

ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಂ ಮುನಯಃ ಭಾವೇನ ಭಾವಯಂತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ |
ಮೋಹಂ ಜಿತ್ವಾ ಸಕಲಂ ಜೀವ ತೇ ಬುಧ್ಯಂತಿ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೨೦೪||

ಭಾವಹಿಂ ಭಾವಯಂತಿ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ಕೇ ಮುಣಿ ಮುನಯಃ ಜೇ ಯೇ ಕೇಚನ | ಕಿಂ ಭಾವಯಂತಿ |
ಸತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ | ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವಪ್ರಕಾಶತ್ವಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಸಂಜ್ಞಮ್ | ಕೇನ ಭಾವಯಂತಿ |
ಭಾವಿಂ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದ್ಯಪಧ್ಯಾನರಹಿತಶುದ್ಧಭಾವೇನ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂರ್ವಮ್ | ಜಿಣೇವಿಣು ಜಿತ್ವಾ | ಕಮ್ |
ಮೋಹು ನಿರ್ಮೋಹಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಮೋಹಮ್ | ಕತಿಸಂಖ್ಯೋಪೇತಮ್ | ಸಯಲು ಸಮಸ್ತಂ
ನಿರವಶೇಷಂ ಜಿಯ ಹೇ ಜೀವೇತಿ ತೇ ತ ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಾಸ್ತಪೋಧನಾಃ ಬುಜ್ಜಹಿಂ ಬುಧ್ಯಂತಿ | ಕಮ್ |
ಪರಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೦೪||

ಅಥ-

ಅಣ್ಣು ವಿ ಭತ್ತಿಯೇ ಜೇ ಮುಣಹಿ ಇಹು ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸು |
ಲೋಯಾಲೋಯ-ಪಯಾಸಯರು ಪಾವಹಿ ತೇ ವಿ ಪಯಾಸು ||೨೦೫||

ಗಾಥೆ - ೨೦೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಯ] ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! [ಜೇ ಮುಣಿ] ಯಾವ ಮುನಿಗಳು [ಸಯಲು
ಮೋಹು ಜಿಣೇವಿಣು] ಸಮಸ್ತ ಮೋಹವನ್ನು ಜಯಿಸಿ, [ಭಾವಿಂ] ಶುದ್ಧ ಭಾವದಿಂದ [ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸು
ಸತ್ತು] ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು [ಭಾವಹಿಂ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ [ತೇ] ಅವರು [ಪರಮತ್ತು]
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು [ಬುಜ್ಜಹಿಂ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ನಿರ್ಮೋಹ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಮೋಹವನ್ನು
ಜಯಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿಗಳ ಅಪಧ್ಯಾನದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದ
ಪ್ರಕಾಶಕವಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನಾಮದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ
ತಪೋಧನರು ಪರಮಾರ್ಥ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ಒಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಶಾಸ್ತ್ರವನು ಭಾವದಿಂ ಭಾವಿಸುವ ಮುನಿಯು |
ಪರಮಾತ್ಮನನು ತಿಳಿಯುವನೆಲೆ ಜೀವ ಸಮಸ್ತಮೋಹವನುಜಯಿಸಿ ||೨೦೪||
ಯಾವನೀ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವನು |
ಅವನು ಪಡೆವನು ಲೋಕಾಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪ್ರಕಾಶವನು ||೨೦೫||

ಅನ್ಯದಪಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯೇ ಮನ್ಯಂತೇ ಇಮಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಮ್ |
ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕರಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ತೇಽಪಿ ಪ್ರಕಾಶಮ್ ||೨೦೫||

ಅಣ್ಣು ವಿ ಇತ್ಯಾದಿ | ಅಣ್ಣು ವಿ ಅನ್ಯದಪಿ ವಿಶೇಷಫಲಂ ಕಥ್ಯತೇ | ಭತ್ತಿಏ ಜೇ ಮುಣಹಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯೇ ಮನ್ಯಂತೇ ಜಾನಂತಿ | ಕಮ್ | ಪರಮಪ್ಪವಯಾಸು ಇಮಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಗ್ರಂಥಮ-
ರ್ಥತಸ್ತು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಪಾವಹಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ತೇ ವಿ ತೇಽಪಿ | ಕಮ್ |
ಪಯಾಸು ಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ತದಾಧಾರಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವಾ | ಕಥಂಭೂತಂ ಪರಮಾತ್ಮ-
ಪ್ರಕಾಶಮ್ | ಲೋಯಾಲೋಯಪಯಾಸಯರು ಅನಂತಗುಣಪರ್ಯಾಯಸಹಿತತ್ರಿಕಾಲವಿಷಯಲೋಕಾ-
ಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕಮಿತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ ||೨೦೫||

ಅಥ -

ಜೇ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯಹಂ ಅಣುದಿಣು ಕಾಲು ಲಯಂತಿ |
ತುಟ್ಟಿ ಇ ಮೋಹು ತಡತ್ತಿ ತಹಂ ತಿಹುಯಣ-ಕಾಹ ಹವಂತಿ ||೨೦೬||

ಗಾಥೆ - ೨೦೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾರು [ಇಹು ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸು] ಈ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು
[ಭತ್ತಿಏ] ಭಕ್ತಿಯಿಂದ [ಮುಣಹಿಂ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ [ತೇಽಪಿ] ಅವರು ಕೂಡ [ಲೋಯಾ ಲೋಯ-
ಪಯಾಸಯರು] ಲೋಕಾಲೋಕದ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ [ಪಯಾಸು] ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ
ಅದರ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ವನ್ನು [ಪಾವಹಿಂ] ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. [ಅಣ್ಣುವಿ]-ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು
ವಿಶೇಷ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರುಈ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮ ಶಬ್ದದಿಂದ
ವಾಚ್ಯವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅದರ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ವನ್ನು
ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೦೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ ವಿವೇಕಿ ಜೀವರುಗಳು [ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯಹಂ ಕಾಲು]
ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದ ಹೆಸರನ್ನು [ಅಣುದಿಣು ಲಯಂತಿ] ಯಾವಾಗಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ [ತಹಂ ಮೋಹು]
ಅವರ ಮೋಹವು [ತಡತ್ತಿ] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ತುಟ್ಟಿಇ] ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. [ತಿಹುಯಣ-ಕಾಹ ಹವಂತಿ]
ಮತ್ತು ಅವರು ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ಲೋಕದ ಪ್ರಭುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವನೀ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದ ಹೆಸರನನುದಿನ ನೆನೆಯುವನು |
ಅವನ ಮೋಹ ಶೀಘ್ರನಾಶವಾಗಿ ತ್ರಿಭವನನಾಥನಾಗುವನು ||೨೦೬||

ಏ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ಅನುದಿನಂ ನಾಮಂ ಗೃಹ್ಣಂತಿ |

ತ್ರುಟ್ಟ್ಯತಿ ಮೋಹಃ ಝಟಿತಿ ತೇಷಾಂ ತ್ರಿಭುವನನಾಥಾ ಭವಂತಿ ||೨೦೬||

ಲಯಂತಿ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಜೇ ಯೇ ವಿವೇಕಿನಃ ಕಾಲು ನಾಮ | ಕಸ್ಯ | ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸಯಹಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾಭಿಧಾನಗ್ರಂಥಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯೇನ ತು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯ- ನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥಸ್ಯ | ಕಥಮ್ | ಅಣುದಿಣು ಅನವರತಮ್ | ತೇಷಾಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ಭವತಿ | ತುಟ್ಟಿ ಇ ನಸ್ಯತಿ | ಕೋಽಸೌ | ಮೋಹು ನಿರ್ಮೋಹಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣೋ ಮೋಹಃ ತಡತಿ ಝಟಿತಿ ತಹಂ ತೇಷಾಮ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಹೋ ನಸ್ಯತಿ ತಿಹುಯಣಣಾಹ ಹವಂತಿ ತೇನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನ ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಫಲೇನ ಪೂರ್ವಂ ದೇವೇಂದ್ರಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿವಿಶೇಷಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪಶ್ಚಾಜ್ಜಿನದೀಕ್ಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಂ ಚ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮುತ್ಪಾದ್ಯ ತ್ರಿಭುವನನಾಥಾ ಭವಂತಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೦೬|| ಏವಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಭಾವನಾಫಲಕಥನಮುಖ್ಯತೇನ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ಪಂಚಮಂ ಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ |

ಅಥ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಯೋಽಸೌ ಪರಮಾತ್ಮ ತದಾರಾಧಕಪುರುಷಲಕ್ಷಣಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಂ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಜೇ ಭವ-ದುಕ್ಪಹ ಬೀಹಿಯಾ ಪಲು ಇಚ್ಛಿಹಿ ಇವ್ವಾಣು |

ಇಹ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಹ ತೇ ಪರ ಜೋಗ್ಗ ವಿಯಾಣು ||೨೦೭||

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಯಾವ ವಿವೇಕೀ ಜೀವರುಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಗ್ರಂಥದ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥದ ಹೆಸರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರ ನಿರ್ಮೋಹ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಮೋಹವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಮೋಹವೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದಿಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿರ್ಮೋಹ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಭಾವನೆಯ ಫಲದಿಂದ ಮೊದಲು ದೇವೇಂದ್ರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭೂತಿ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ನಂತರ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ಲೋಕದ ಪ್ರಭುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಭಾವನೆಯ ಫಲದಕ್ರಮದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರುಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಐದನೆಯ ಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈಗ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧಕರಾದ ಪುರುಷರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗ ಮೂರು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,-

ಯಾವನೀ ಭವದುಃಖಿಕೆ ಹೆದರಿ ನಿರ್ವಾಣ ಪದವನಿಚ್ಛಿಸುವನು |

ಅವನೀ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಿಹನೆಂದು ತಿಳಿವುದು ||೨೦೭||

ಯೇ ಭವದುಃಖೇಭ್ಯಃ ಭೀತಾಃ ಪದಂ ಇಚ್ಛಂತಿ ನಿರ್ವಾಣಮ್ |

ಇಹ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ತೇ ಪರಂ ಯೋಗ್ಯ ವಿಜಾನೀಹಿ ||೨೦೭||

ತೇ ಪರ ತ ಏವ ಜೋಗ್ಯ ವಿಯಾಣು ಯೋಗ್ಯಾ ಭವಂತೀತಿ ವಿಜಾನೀಹಿ | ಕಸ್ಯ | ಇಹ ಪರಮಪ್ಪ ಪಯಾ-
ಸಯಹು ವ್ಯವಹಾರೇಣಾಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾಭಿಧಾನಗ್ರಂಥಸ್ಯ, ಪರಮಾರ್ಥೇನ ತು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ-
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ನಿರ್ದೋಷಪರಮಾತ್ಮನಃ | ತೇ ಕೇ | ಜೇ ಬೀಹಿಯಾ ಯೇ ಭೀತಾಃ | ಕೇಷಾಮ್ | ಭವದುಕ್ವಹಂ
ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖವಿಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ನಾರಕಾದಿ-
ಭವದುಃಖಾನಾಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಜೇ ಇಚ್ಛಂತಿ ಯೇ ಇಚ್ಛಂತಿ | ಕಿಮ್ | ಪಲು ಪದಂ ಸ್ಥಾನಮ್ |
ಣಿವ್ವಾಣು ನಿರ್ವೃತ್ತಿಗತಪರಮಾತ್ಮಾಧಾರಭೂತಂ ನಿರ್ವಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಾನಮಿತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೦೭||

ಅಥ-

ಜೇ ಪರಮಪ್ಪಹ ಭಕ್ತಿಯರ ವಿಸಯ ಣ ಜೇ ವಿ ರಮಂತಿ |

ತೇ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯಹ ಮುಣಿವರ ಜೋಗ್ಯ ಹವಂತಿ ||೨೦೮||

ಗಾಥೆ - ೨೦೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾರು [ಭವ-ದುಕ್ವಹಂ ಬೀಹಿಯಾ] ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಭವಗಳ
ದುಃಖದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಣಿವ್ವಾಣು ಪಲು ಇಚ್ಛಂತಿ] ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ [ತೇ ಪರ]
ಅವರೇ [ಇಹ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಹಂ] ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನಾಮದ ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು
ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ [ಜೋಗ್ಯ ವಿಯಾಣು] ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧ
ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಭವ
ದುಃಖಗಳಿಂದ ಭಯಭೀತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಧಾರಭೂತವಾದ 'ನಿರ್ವಾಣ'
ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶನಾಮದ
ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ನಿರ್ದೋಷ
ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಆ ಪುರುಷರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೦೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾರು [ಪರಮಪ್ಪ ಹಂ ಭಕ್ತಿಯರ] ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ಪರಾಯಣರಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ತತ್ಪರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಜೇ ವಿ] ಯಾರು [ವಿಸಯ ಣ ರಮಂತಿ] ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ

ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಪರಾಯಣರು ವಿಷಯದಲಿ ರಮಿಸದವರು |

ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಮುನಿವರರುಗಳಿರುವರು ||೨೦೮||

ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಭಕ್ತಿಪರಾಃ ವಿಷಯಾನ್ ನ ಯೇಽಪಿ ರಮಂತೇ |
ತೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಮುನಿವರಾ ಯೋಗ್ಯಾ ಭವಂತಿ ||೨೦೮||

ಹವಂತಿ ಭವಂತಿ ಜೋಗ್ಗ ಯೋಗ್ಯಾಃ | ಕೇ ತೇ ಮುಣಿವರ ಮುನಿಪ್ರಧಾನಾಃ | ಕೇ | ತೇ ತೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ| ಕಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯಾ ಭವಂತಿ | ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸಯಹಂ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಸಂಜ್ಞಾಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ತು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಸ್ಯ | ಕಥಂಭೂತಾ ಯೇ |ಜೇ ಪರಮಪ್ಪಹಂ ಭತ್ತಿಯರ ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಭಕ್ತಿಪರಾಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ | ವಿಸಯ ಣ ಜೇ ವಿ ರಮಂತಿ ನಿರ್ವಿಷಯಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಾನುಭೂತಿಸಮುತ್ತನ್ನಾತೀಂದ್ರಿಯಪರಮಾನಂದಸುಖರಸಾಸ್ವಾದತ್ಮಪ್ರಾಃ ಸಂತಃ ಸುಲಭಾನ್ಮನೋಹರಾನಪಿ ವಿಷಯಾನ್ ರಮಂತ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೦೮||

ಅಥ-

ಣಾಣ-ವಿಯಕ್ಚ್ಛಣು ಸುದ್ಧ-ಮಣು ಜೋ ಜಣು ಏಹಲು ಕೋಇ |
ಸೋ ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯಹಂ ಜೋಗ್ಗು ಭಣಂತಿ ಜಿ ಜೋಇ ||೨೦೯||

ಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣಃ ಶುದ್ಧಮನಾ ಯೋ ಜನ ಈದೃಶಃ ಕಶ್ಚಿದಪಿ |
ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯಂ ಭಣಂತಿ ಯೇ ಯೋಗಿನಃ ||೨೦೯||

ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ತೇ ಮುಣಿವರ] ಆ ಮುನಿವರರುಗಳು [ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯಹಂ] ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನಾಮದ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ [ಜೋಗ್ಗ ಹವಂತಿ] ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಷಯ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅತೀಂದ್ರಿಯಪರಮಾನಂದಮಯ ಸುಖರಸದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಮನೋಹರವಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಮುನಿವರರು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶನಾಮದ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಕೂಡ ಅದೇ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೦೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿ ಜೋಇ] ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು [ಣಾಣ-ವಿಯಕ್ಚ್ಛಣು] ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣರು ಮತ್ತು [ಸುದ್ಧ-ಮಣು] ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದ [ಏಹಲು ಜೋ ಕೋಇ ಜಣು] ಯಾವ ಇಂಥ ಕೆಲವು ಜನರುಗಳಿದ್ದಾರೆ [ಸೋ] ಅವರುಗಳನ್ನು [ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸಯಹಂ] ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೆಂದು [ಭಣಂತಿ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣ ಮೇಣುದ್ಧಮನವಿರುವಂಥ ಜನರುಗಳನೆ |
ವಿನುತ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೆಂದುಯೋಗಿ ಪೇಳ್ದರು ||೨೦೯||

ಭಣಂತಿ ಕಥಯಂತಿ ಜಿ ಜೋಇ ಯೇ ಪರಮಯೋಗಿನಃ | ಕಂ ಭಣಂತಿ | ಜೋಗ್ಗು ಯೋಗ್ಯಮ್ | ಕಸ್ಯ | ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸಯಹಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾಭಿಧಾನಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯೇನ ತು ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ಯ | ಕಂ ಪುರುಷಂ ಯೋಗ್ಯಂ ಭಣಂತಿ | ಸೋ ತಮ್ | ತಂ ಕಮ್ | ಜೋ ಜಣು ಏಹಲು ಕೋಇ ಯೋ ಜನಃ ಇತ್ಥಂಭೂತಃ ಕಶ್ಚಿತ್ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಕಾಣವಿಯಕ್ಕಣು ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ | ಸುದ್ಧಮಣುಪರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಲಕ್ಷಣರಾಗದ್ವೇಷ-ಮೋಹಸ್ವರೂಪಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲಪರಿಹಾರೇಣ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೦೯|| ಏವಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರ-ಪ್ರಮಿತಮಹಾಸ್ಥಲಮಧ್ಯೇ ಪರಮಾರಾಧಕಪುರುಷಲಕ್ಷಣಕಥನರೂಪೇಣ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ಷಷ್ಠಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ | ಅಥ ಶಾಸ್ತ್ರಫಲಕಥನಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸೂತ್ರಮೇಕಂ ತದನಂತರಮೌದ್ಧತ್ಯಪರಿಹಾರೇಣ ಚ ಸೂತ್ರದ್ವಯಪರ್ಯಂತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕರೋತಿ | ತದ್ಯಥಾ-

ಲಕ್ಷಣ-ಭಂದ-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು ಏಹು ಪರಮಪ್ಪ-ಪಯಾಸು |

ಕುಣಇ ಸುಹಾವಇ ಭಾವಿಯಲು ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಬ-ವಿಣಾಸು ||೨೧೦||

ಲಕ್ಷಣಭಂದೋವಿವರ್ಜಿತಃ ಏಷ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಃ |

ಕರೋತಿ ಸುಭಾವೇನ ಭಾವಿತಃ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖವಿನಾಶಮ್ ||೨೧೦||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹಸ್ವರೂಪದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಜನರನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ನಾಮದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾರಾಧಕ ಪುರುಷರ ಲಕ್ಷಣದ ಕಥನರೂಪದಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಆರನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಫಲಕಥನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಗಾಥಾಸೂತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ನಂತರ ಔದ್ಧತ್ಯದ ತ್ಯಾಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎರಡು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಲಕ್ಷಣ-ಭಂದ-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು] ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಭಂದಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ [ಏಹು ಪರಮಪ್ಪ ಪಯಾಸು] ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು [ಸುಹಾವಇಂ ಭಾವಿಯಲು] ಶುದ್ಧ ಭಾವದಿಂದ ಭಾವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ [ಚಲು-ಗಇ-ದುಕ್ಬ-ವಿಣಾಸು ಕುಣಇ] ನಾಲ್ಕುಗತಿಗಳ ದುಃಖದ ವಿನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಲಕ್ಷಣ ಭಂದ ವಿವರ್ಜಿತವಾದೀ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವನು |

ದಕ್ಷಭಾವದಿಭಾವಿಸಿದರೆ ನಾಲ್ಕುತಿಯ ದುಃಖನಾಶಮಾಡುವನು ||೨೧೦||

ಲಕ್ಷಣ ಇತ್ಯಾದಿ | ಲಕ್ಷಣಭಂದವಿವಚ್ಚಿಯಲು ಲಕ್ಷಣಭಂದೋವಿವರ್ಜಿತೋಽಯಮ್ | ಅಯಂ ಕಃ ಏಹು ಪರಮಪ್ಪಪಯಾಸು ಏಷ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಃ | ಏವಂಗುಣವಿಶಿಷ್ಟೋಽಯಂ ಕಿಂ ಕರೋತಿ | ಕುಣಇ ಕರೋತಿ | ಕಮ್ | ಚಲುಗಇದುಕ್ವವಿಣಾಸು ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖವಿನಾಶಮ್ | ಕಥಂಭೂತಃ ಸನ್ | ಭಾವಿಯಲು ಭಾವಿತಃ | ಕೇನ ಸುಹಾವಇಂ ಶುದ್ಧಭಾವೇನೇತಿ | ತಥಾಹಿ | ಯದ್ಯಪ್ಯಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಗ್ರಂಥಃ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದೋಹಕಭಂದಸಾ ಪ್ರಾಕೃತಲಕ್ಷಣೇನ ಚ ಯುಕ್ತಃ, ತಥಾಪಿ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯ- ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಲಕ್ಷಣಭಂದೋವಿವರ್ಜಿತಃ | ಏವಂಭೂತಃ ಸನ್ನಯಂ ಕಿ ಕರೋತಿ | ಶುದ್ಧಭಾವನಯಾ ಭಾವಿತಃ ಸನ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಸಮುತ್ಪನ್ನರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತಪರಮಾನಂದೈಕಲಕ್ಷಣಸುಖವಿಪರೀತಾನಾಂ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಾನಾಂ ವಿನಾಶಂ ಕರೋತಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೧೦||

ಅಥ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ಔದ್ಧತ್ಯಂ ಪರಿಹರತಿ-

ಇತ್ತು ಣ ಲೇವಲು ಪಂಡಿಯಹಿ ಗುಣ-ದೋಸು ವಿ ಪುಣರುತ್ತು |

ಭಟ್ಟ-ಪಭಾಯರ-ಕಾರಣಇ ಮಇ ಪುಣು ಪುಣು ವಿ ಪಲುತ್ತು ||೨೧೦||

ಅತ್ರ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಃಪಂಡಿತೈಃ ಗುಣೋ ದೋಷೋಽಪಿ ಪುನರುಕ್ತಃ |

ಭಟ್ಟಪ್ರಭಾಕರಕಾರಣೇನ ಮಯಾ ಪುನಃ ಪುನರಪಿ ಪ್ರೋಕ್ತಮ್ ||೨೧೦||

ಇತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ | ಇತ್ತು ಅತ್ರ ಗ್ರಂಥೇ ಣ ಲೇವಲು ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ | ಕೈಃ | ಪಂಡಿಯಹಿಂ ಪಂಡಿತೈರ್ವಿವೇಕಿಭಿಃ | ಕೋಽಸೌ | ಗುಣದೋಸು ವಿ ಗುಣೋ ದೋಷೋಽಪಿ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಪುಣರುತ್ತು ಪುನರುಕ್ತಃ | ಕಸ್ಮಾನ್ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ |

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥವು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೋಹಾ ಭಂದದಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ 'ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದಂಥ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಭಂದದಿಂದ ರಹಿತವಿರುವಂಥ ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಶುದ್ಧಭಾವನೆಯಿಂದ ಭಾವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಒಂದು ಪರಮಾನಂದವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಸುಖದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಚತುರ್ಗತಿಯ ದುಃಖಗಳ ವಿನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಔದ್ಧತ್ಯತೆಯ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಇತ್ತು] ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ [ಪಂಡಿಯಹಿಂ] ಪಂಡಿತ ಜನರು-ವಿವೇಕಿಗಳು [ಗುಣ ಪುಣರುತ್ತು ದೋಸು ವಿ] ಕವಿಕಲೆಯ ಗುಣ ಮತ್ತು ಪುನರುಕ್ತಿಯ ದೋಷಗಳನ್ನು [ಣ ಲೇವಇ] ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಾರದು ಏಕೆಂದರೆ [ಮಇಂ] ನಾನು [ಭಟ್ಟ-ಪಭಾಯರ-ಕಾರಣಇಂ] ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ [ಪುಣು ಪುಣು ವಿ ಪಲುತ್ತು] ವೀತರಾಗ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಭಿಜ್ಞರಿದರಲಿ ಗುಣ ಪುನರುಕ್ತ ದೋಷಗಳ ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು |

ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ಕಾರಣದಿ ತಿರುತಿರುಗಿ ಪೇಳಿಹೆನು ನಾನು ||೨೧೦||

ಯತಃ ಮಇಂ ಪುಣು ಪುಣು ವಿ ಪಲುತ್ತು ಮಯಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರೋಕ್ತಮ್ | ಕಿಂ ತತ್ |
ವೀತರಾಗಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಮ್ | ಕಿಮರ್ಥಮ್ | ಭಟ್ಟಪಭಾಯರಕಾರಣಂ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನಿಮಿತ್ತೇನೇತಿ | ಅತ್ರ
ಭಾವನಾಗ್ರಂಥೇ ಸಮಾಧಿಶತಕಾದಿವತ್ ಪುನರುಕ್ತದೂಷಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ | ತದಪಿ ಕಸ್ಮಾದಿತಿಚೇತ್ | ಅಥಂ ಪುನಃ-
ಪುನಶ್ಚಿಂತನಲಕ್ಷಣಮಿತಿ ವಚನಾದಿತಿ ಮತ್ವಾ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟವ್ಯಾಜೇನ ಸಮಸ್ತಜನಾನಾಂ ಸುಖಬೋಧಾರ್ಥಂ
ಬಹಿರಂತಃಪರಮಾತ್ಮಭೇದೇನ ತು ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಬಹುಧಾಪ್ಯುಕ್ತಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೧೧||

ಅಥ-

ಜಂ ಮಇ ಕಿಂ ಪಿ ವಿಜಂಪಿಯಲು ಜುತ್ವಾಜುತ್ತು ವಿ ಇತ್ತು |

ತಂ ವರ-ಣಾಣಿ ಖಿಮಂತು ಮಹು ಜೇ ಬುಜ್ಞಹಿ ಪರಮತ್ತು ||೨೧೨||

ಯನ್ಮಯಾ ಕಿಮಪಿ ವಿಜಲ್ವಿತಂ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಮಪಿ ಅತ್ರ |

ತದ್ ವರಜ್ಞಾನಿನಃ ಕ್ಷಾಮ್ಯಂತು ಮಮ ಯೇ ಬುಧ್ಯಂತೇ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ||೨೧೨||

ಜಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಮಇಂ ಕಿಂ ಪಿ ವಿಜಂಪಿಯಲು ಯನ್ಮಯಾ ಕಿಮಪಿ ಜಲ್ವಿತಮ್ | ಕಿಂ ಜುತ್ವಾಜುತ್ತು
ವಿ ಶಬ್ದವಿಷಯೇ ಅರ್ಥವಿಷಯೇ ವಾ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಮಪಿ ಇತ್ತು ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾಭಿಧಾನಗ್ರಂಥೇ

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಶತಕ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹಾಗೆ
ಪುನರುಕ್ತಿಯ ದೋಷವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅರ್ಥವು ಪುನಃ ಪುನಃ ಚಿಂತನಸ್ವರೂಪವಿದೆ. 'ಅರ್ಥದ ಚಿಂತನೆ
ಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ'ಯೆಂಬುದು ಆಗಮದ ವಚನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು
ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೆ ಸುಖದ ಬೋಧವಾಗಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಹಿರಾತ್ಮ,
ಅಂತರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಕಥನವನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ
ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ನಾನು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಛಂದ, ಅಲಂಕಾರ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ-ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ
ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲ ಪಂಡಿತ ಜನರು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಜ್ಞಾನೀ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಇತ್ತು] ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ [ಮಇಂ] ನಾನು [ಜಂ ಕಿಂ ಪಿ ಜುತ್ವಾಜುತ್ತು ವಿ]
ಏನಾದರೂ ಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ಅಯುಕ್ತವಾಗಿ [ವಿಜಂಪಿಯಲು] ಹೇಳಿದ್ದರೆ [ತಂ] ಆ ದೋಷವನ್ನು [ವರ-ಣಾಣಿ]
ವಿಶಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನಿಗಳು [ಜೇ ಪರಮತ್ತು ಬುಜ್ಞ ಹಿಂ] ಎಂದರೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು -ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದವರು
[ಮಹು ಖಿಮಂತು] ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದು.

ಇದರೊಳು ನಾನು ಯಾವುದಾದರು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವ ಹೇಳಿದ್ದರೆ |

ಅದನು ವರಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರಮಾರ್ಥವೇತ್ತರು ಕ್ಷಮಿಸುವುದು ಎನ್ನ ||೨೧೨||

ಖಮಂತು ಕ್ಷಮಾಂ ಕುರ್ವಂತು | ಕಿಂ ತತ್ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತದೋಷಣಮ್ | ಕೇ | ವರಣಾಣಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-
ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಯುಕ್ತಾ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನಿನಃ | ಕಸ್ಯ | ಮಹು ಮಮ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಾಭಿಧಾನಸ್ಯ | ಕಥಂಭೂತಾ
ಯೇ ಜ್ಞಾನಿನಃ | ಜೇ ಬುಜ್ಜಹಿಂ ಯೇ ಕೇಚನ ಬುಧ್ಯಂತೇ ಜಾನಂತಿ | ಕಮ್ | ಪರಮತ್ಥ ರಾಗಾದಿದೋಷರಹಿತ-
ಮನಂತಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸುಖವೀರ್ಯಸಹಿತಂ ಚ ಪರಮಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೧೧||
ಇತಿ ಸೂತ್ರತ್ರಯೇಣ ಸಪ್ತಮಮಂತರಸ್ಥಲಂ ಗತಮ್ | ಏವಂಸಪ್ತಭಿರಂತರಸ್ಥಲೈಶ್ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪ್ರಮಿತಂ
ಮಹಾಸ್ಥಲಂ ಸಮಾಪ್ತಮ್ |

ಅಥೈಕವೃತ್ತೇನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನಾರ್ಥಂ ಪುನರಪಿ ಫಲಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಜಂ ತತ್ತಂ ಕಾಣ-ರೂವಂ ಪರಮ-ಮುಣಿ-ಗಣಾ ಣಿಚ್ಚ ರ್ಝಾಯಂತಿ ಚಿತ್ತೇ |

ಜಂ ತತ್ತಂ ದೇಹ-ಚಿತ್ತಂ ಣಿವಸಣ ಭುವಣೇ ಸವ್ವ-ದೇಹೀಣ ದೇಹೇ |

ಜಂ ತತ್ತಂ ದಿವ್ಯ-ದೇಹಂ ತಿಹುವಣ-ಗುರುಗಂ ಸಿಜ್ಜಫ ಸಂತ-ಜೀವೇ |

ತಂ ತತ್ತಂ ಜಸ್ಸ ಸುದ್ಧಂ ಪುರಣ ಣಿಯ-ಮಣೇ ಪಾವಫ ಸೋ ಹಿ ಸಿದ್ಧಿಂ ||೨೧೨||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನಾಮದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅರ್ಥದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ಅಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದೋಷವನ್ನು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಎಂದರೆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತಸುಖ ಹಾಗೂ ಅನಂತ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ 'ಪರಮಾರ್ಥ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಂಥ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಈ ಏಳನೆಯ ಅಂತರಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಏಳು ಅಂತರಸ್ಥಲಗಳಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಹಾಸ್ಥಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈಗ ಒಂದು ಸ್ವಗೃಹೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಛಂದಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನೆ ಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲವನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಗಾಥೆ - ೨೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಂ ತತ್ತಂ] ಯಾವ ತತ್ತವು [ಕಾಣ-ರೂವಂ] ಜ್ಞಾನರೂಪವಿದೆ, [ಪರಮ-ಮುಣಿ ಗಣಾ] ಪರಮ ಮುನಿಗಣರು [ಣಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತೇ ರ್ಝಾಯಂತಿ] ಯಾವುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, [ಜಂ ತತ್ತಂ ದೇಹ-ಚಿತ್ತಂ] ಯಾವ ತತ್ತವು ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದೆ ಮತ್ತು [ಭುವಣೇ] ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ [ಸವ್ವ-ದೇಹೀಣ ದೇಹೇ] ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ [ಣಿವಸಣ]

ಏ ತತ್ತ ಜ್ಞಾನರೂಪಪರಮಮುನಿಗಣನಿತ್ಯ ಚಿತ್ತದಿ ಜಾನಿಪರು |

ಏ ತತ್ತ ದೇಹದಿ ಭಿನ್ನ ಭುವನದಲ್ಲದೇಹಿಯದೇಹದಲಿಪುರ್ವದು ||

ಏ ತತ್ತ ದಿವ್ಯದೇಹತ್ರಿಭುವನಗುರು ಶಾಂತ ಜೀವಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಪುದು |

ಆ ತತ್ತ ಯಾರನಿಜಮನದಲಿಸ್ಫುರಿಪುದವನೆ ಸಿದ್ಧಿಯನು ಪಡೆಯುವನು ||೨೧೩||

ಯತ್ ತತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಂ ಪರಮಮುನಿಗಣಾ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಚಿತ್ತೇ |
 ಯತ್ ತತ್ತ್ವಂ ದೇಹತ್ಯಕ್ತಂ ನಿವಸತಿ ಭುವನೇ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ದೇಹೇ |
 ಯತ್ ತತ್ತ್ವಂ ದಿವ್ಯದೇಹಂ ತ್ರಿಭುವನಗುರುಕಂ ಸಿದ್ಧತಿ ಶಾಂತ ಜೀವೇ |
 ತತ್ ತತ್ತ್ವಂ ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಂ ಸ್ಫುರತಿ ನಿಜಮನಸಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಹಿ ಸಿದ್ಧಿಮ್ ||೨೧೩||

ಪಾವನ ಸೋ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಹಿ ಸ್ಫುಟಮ್ | ಕಾಮ್ | ಸಿದ್ಧಿ ಮುಕ್ತಿಮ್ | ಯಸ್ಯ ಕಿಮ್ | ಜಸ್ಯ
 ನಿಯಮಣೇ ಪುರಾ ಯಸ್ಯ ನಿಜಮನಸಿ ಸ್ಫುರತಿ ಪ್ರತಿಭಾತಿ | ಕಿಂ ಕರ್ಮತಾಪನ್ನಮ್ ತಂ ತತ್ತಂ ತತ್ತ್ವಮ್ |
 ಕಥಂಭೂತಮ್ | ಶುದ್ಧಂ ರಾಗಾದಿರಹಿತಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಂ ಯತ್ | ಜಂ ತತ್ತಂ ಣಾಣರೂಪಂ
 ಯದಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಂ ಯತ್ | ನೆಚ್ಚ ರ್ಝಾಯಂತಿ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ಕ್ಷ
 ಚಿತ್ತೇ ಮನಸಿ | ಕೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ಪರಮಮುನಿಗಣಾ ಪರಮಮುನಿಸಮೂಹಾಃ | ಪುನರಪಿ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಂ ಯತ್ |
 ಜಂ ತತ್ತಂ ದೇಹಚಿತ್ತಂ ಯತ್ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ದೇಹತ್ಯಕ್ತಂ ದೇಹಾದ್ಭಿನ್ನಮ್ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಂ ಯತ್ |
 ನೆವಸತಿ ನಿವಸತಿ | ಕ್ಷ | ಭುವನೇ ಸರ್ವದೇಹೀಣ ದೇಹೇ ತ್ರಿಭುವನೇ ಸರ್ವ ದೇಹಿನಾ ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ದೇಹೇ |
 ಪುನರಪಿ ಕೇದೃಶಂ ಯತ್ | ಜಂ ತತ್ತ್ವಂ ದಿವ್ಯದೇಹಂ ಯತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ದಿವ್ಯದೇಹಂ ದಿವ್ಯಂ
 ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಶರೀರಮ್ | ಶರೀರಮಿತಿ ಕೋಽರ್ಥಃ | ಸ್ವರೂಪಮ್ | ಪುನಶ್ಚಕೇದೃಶಂ ಯತ್ | ತಿಹುಯಣ-
 ಗುರುಗಂ ಅವ್ಯಾಬಾಧಾನಂತಸುಖಾದಿಗುಣೇನ ತ್ರಿಭುವನಾದಪಿ ಗುರುಂ ಪೂಜ್ಯಮಿತಿ ತ್ರಿಭುವನಗುರುಕಮ್ |
 ಪುನರಪಿ ಕಿಂರೂಪಂ ಯತ್ | ಸಿಜ್ಞಃ ಸಿದ್ಧತಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಂ ಯಾತಿ | ಕ್ಷ | ಸಂತಜೀವೇ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಸಮಸ್ತ-
 ಮನೋರಥವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತತ್ವೇನ ಪರಮೋಪಶಾಂತ ಜೀವಸ್ವರೂಪೇ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ||೨೧೩||

ಅಥ ಗ್ರಂಥಸ್ಯಾವಸಾನೇ ಮಂಗಲಾರ್ಥಮಾಶೀರ್ವಾದರೂಪೇಣ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಕರೋತಿ-

ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ, [ಜಂ ತತ್ತಂ] ಯಾವ ತತ್ತ್ವಂ [ದಿವ್ಯ-ದೇಹಂ] ದಿವ್ಯಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಶರೀರರೂಪವಿದೆ
 [ತಿಹುಯಣ-ಗುರುಗಂ] ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆ ಮತ್ತು [ಸಂತ-ಜೀವೇ ಸಿಜ್ಞ ಇ] ಯಾವ ತತ್ತ್ವಂ
 ಶಾಂತ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ [ತಂ ತತ್ತಂ] ಆ ತತ್ತ್ವಂ [ಜಸ್ಯ ನಿಯಮ-ಮಳೇ] ಯಾರ
 ನಿಜ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ [ಸುದ್ಧಂ ಹಿ ಪುರಾ] ಶುದ್ಧ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ [ಸೋ] ಅವರು [ಸಿದ್ಧಿಂ ಪಾವಣ] ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾನರೂಪವಿದೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಪರಮಮುನಿಗಣರು ತಮ್ಮ
 ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದೆ ಮತ್ತು ಮೂರು
 ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ, ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ದಿವ್ಯ
 ದೇಹವಿದೆ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಶರೀರವಿದೆ ದಿವ್ಯ ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಶರೀರ ಎಂದರೆ
 ಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ಯಾವ ತತ್ತ್ವಂ ಅವ್ಯಾಬಾಧ, ಅನಂತಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ಗುರು ಇದೆ-ಪೂಜ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ತತ್ತ್ವಂ ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ತ
 ಮನೋರಥರೂಪದ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಮಶಾಂತ-ಜೀವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ
 ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಅವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಪರಮ-ಪಯ-ಗಯಾಣಂ ಭಾಸು ದಿವ್ವ-ಕಾಟ
 ಮಣಸಿ ಮುಣಿವರಾಣಂ ಮುಕ್ತದೋ ದಿವ್ವ-ಚೋಟ |
 ವಿಸಯ-ಸುಹ-ರಯಾಣಂ ದುಲ್ಲಹೋ ಚೋ ಹು ಲೋಏ |
 ಜಯಲು ಸಿವ-ಸರೂವೋ ಕೇವಲೋ ಕೋ ವಿ ಬೋಹೋ ||೨೧೪||

ಪರಮಪದಗತಾನಾಂ ಭಾಸಕೋ ದಿವ್ಯಕಾಯಃ |
 ಮನಸಿ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಮೋಕ್ಷದೋ ದಿವ್ಯ ಯೋಗಃ |
 ವಿಷಯಸುಖರತಾನಾಂ ದುರ್ಲಭೋ ಯೋ ಹಿ ಲೋಕೇ |
 ಜಯತು ಶಿವಸ್ವರೂಪಃ ಕೇವಲಃ ಕೋಽಪಿ ಬೋಧಃ ||೨೧೪||

ಜಯಲು ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷೇಣ ವೃದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತು | ಕೋಽಸೌ | ದಿವ್ಯಕಾಟ ಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರಾಭಿಧಾನ-
 ದಿವ್ಯಕಾಯಸ್ತದಾಧಾರೋ ಭಗವಾನ ಕಥಂಭೂತಃ | ಭಾಸು ದಿವಾಕರ ಸಹಸ್ರಾದಪ್ಯಧಿಕತೇಜಸ್ವಾದ್ಭಾಸಕಃ
 ಪ್ರಕಾಶಕಃ | ಕೇಷಾಂ ಕಾಯಃ | ಪರಮಪಯಗಯಾಣಂ ಪರಮಾನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಸ್ವದಂ ಯದರ್ಹತ್ವದಂ
 ತತ್ರಗತಾನಾಮ್ | ನ ಕೇವಲಂ ದಿವ್ಯಕಾಯೋ ಜಯತು | ದಿವ್ಯಚೋಟ ದ್ವಿತೀಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಾಭಿಧಾನೋ
 ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪೋ ದಿವ್ಯಯೋಗಃ | ಕಥಂಭೂತಃ | ಮುಕ್ತದೋ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಯಕಃ | ಕ್ಷ
 ಜಯತು | ಮಣಸಿ ಮನಸಿ | ಕೇಷಾಮ್ | ಮುಣಿವರಾಣಂ ಮುನಿಪುಂಗವಾನಾಮ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಯೋಗೋ
 ಜಯತು | ಕೇವಲೋ ಕೋ ವಿ ಬೋಹೋ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಭಿಧಾನಃ ಕೋಽಪ್ಯಪೂರ್ವೋ ಬೋಧಃ | ಕಥಂಭೂತಃ

ಗಾಥೆ - ೨೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಪರಮ-ಪಯ-ಗಯಾಣಂ] ಪರಮಪದಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಅರಹಂತ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ
 ಜೀವರುಗಳ [ಭಾಸು] ಸಹಸ್ರಾರು ಸೂರ್ಯರಿಗಿಂತ ಅಧಿಕ ತೇಜದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ (ದಿವ್ಯ-ಕಾಟ)
 ಪರಮ ಔದಾರಿಕ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಅದರ ಆಧಾರಭೂತರಾದ ಭಗವಂತರು [ಜಯಲು] ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದ
 ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಲಿ-ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ, [ಮುಣಿವರಾಣಂ ಮಣಸಿ] ಮುನಿವರರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
 [ಮುಕ್ತ-ದೋ ದಿವ್ಯ-ಚೋಟ] ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿರೂಪದ ದಿವ್ಯಯೋಗವು
 ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ ಮತ್ತು [ವಿಸಯ-ಸುಹ-ರಯಾಣಂ] ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಪುರುಷರಿಗೆ
 [ಲೋಏ] ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ [ಚೋ ಹು] ಯಾವುದು ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ [ದುಲ್ಲಹೋ] ದುರ್ಲಭವಿದೆ ಅಂಥ
 [ಸಿವ-ಸರೂವೋ] ಅನಂತಸುಖಸ್ವರೂಪವೂ [ಕೇವಲೋ ಕೋ ವಿ ಬೋಹೋ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪವೂ
 ಆದ ಯಾವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಬೋಧವಿದೆ ಅದು [ಲೋಏ] ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ.

ಪರಮಪದಗತಂಗಂ ಭಾಸುರಂ ದಿವ್ಯಕಾಯಂ |
 ವರಮುನಿಮನದೊಳಗಂ ಮೋಕ್ಷದಾದಿವ್ಯಯೋಗಂ ||
 ವಿಷಯಸುಖರತಂಗಂ ದುರ್ಲಭೀಲೋಕದೊಳ್ ತಾಂ |
 ಜಯತು ಶಿವಸ್ವರೂಪಂ ಕೇವಲಂ ದಿವ್ಯಬೋಧಂ ||೨೧೪||

ಸಿವಸರೂವೋ ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಯದನಂತಸುಖಂ ತತ್ಸ್ವರೂಪಃ | ಪುನರಪಿ ಕಥಂಭೂತಃ ದುಲ್ಲಹೋ ಜೋ ಹು
ಲೋಏ ದುರ್ಲಭೋಃ ದುಷ್ಟಾಪ್ಯಃ ಯಃ ಸ್ಫುಟಮ್ | ಕ್ಷ | ಲೋಕೇ | ಕೇಷಾಂ ದುರ್ಲಭಃ | ವಿಸಯಸುಹರಯಾಣಂ
ವಿಷಯಸುಖಾತೀತಪರಮಾತ್ಮಭಾವನೋತ್ಪನ್ನಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಸ್ವಾದರಹಿತತ್ವೇನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-
ವಿಷಯಾಸಕ್ತಾನಾಮಿತಿ ಭಾವಾರ್ಥಃ ||೨೧೪||

ಇತಿ 'ಪರು ಜಾಣಂತಿ ವಿ ಪರಮಮುಣಿ ಪರಸಂಸಗ್ನು ಚಯಂತಿ' ಇತ್ಯದ್ಯೇಕಾಶೀತಿಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ
ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಭಾವನಾ ತದನಂತರಂ 'ಪರಮಸಮಾಹಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸೂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಮಹಾಸ್ಥಲಂ,
ತದನಂತರಂ ವೃತ್ತದ್ವಯಂ ಚೇತಿ ಸರ್ವಸಮುದಾಯೇನ ಸಪ್ತಾದಿಕಸೂತ್ರಶತೇನ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರೇ ಚೂಲಿಕಾ
ಗತೇತಿ | ಏವಮತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾಭಿಧಾನಗ್ರಂಥೇನ ಪ್ರಥಮಸ್ತಾವತ್ 'ಜೇ ಜಾಯಾ ರ್ಘಾಣಗ್ನಿಯಏ'
ಇತ್ಯಾದಿ ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಯಧಿಕಸೂತ್ರಶತೇನ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕತ್ರಯಸಹಿತೇನ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರೋ ಗತಃ | ತದನಂತರಂ
ಚತುರ್ಧಶಾಧಿಕಶತದ್ವಯೇನ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಪಂಚಕಸಹಿತೇನ ದ್ವಿತೀಯೋಽಪಿ ಮಹಾಧಿಕಾರೋ ಗತಃ | ಏವಂ ಪಂಚಾಧಿ
ಕಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸಹಿತಶತತ್ರಯಪ್ರಮಿತ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವವಿರಚಿತದೋಹಕಸೂತ್ರಾಣಾಂವಿವರಣಭೂತಾ
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೃತ್ತಿಃ ಸಮಾಪ್ತ ||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ೧) ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಸ್ಥಾನವಿರುವಂಥ ಅರಹಂತ
ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳ ಸಹಸ್ರಾರು ಸೂರ್ಯರಿಗಿಂತ ಅಧಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಿರುವಂಥ
ಪರಮ ಔದಾರಿಕ ಶರೀರ ನಾಮದ ಆ ದಿವ್ಯ ಕಾಯವು ಮತ್ತು ಅದರ ಆಧಾರ ಭೂತರಾದ ಭಗವಂತರು
ಜಯವಂತರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ. ೨) ಮುನಿಪುಂಗವರುಗಳ
ಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾದ ಎರಡನೆಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ನಾಮದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ
ರೂಪದ ದಿವ್ಯಯೋಗವು ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ. ೩) ವಿಷಯಸುಖದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ
ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ಪರಮಾನಂದವೇ ರೂಪವಿರುವಂಥ ಸುಖದ ಆಸ್ವಾದದಿಂದ ರಹಿತರಾದ
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ದುಷ್ಟಾಪ್ಯವಿರುವಂಥ 'ಶಿವ'
ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಆ ಅನಂತಸುಖಸ್ವರೂಪ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ನಾಮದ ಯಾವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಬೋಧವಿದೆ
ಅದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ 'ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ ಪರಮಮುಣಿ ಪರಸಂಸಗ್ನು ಚಯಂತಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಭತ್ತೊಂದು
ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಭಾವನೆಯು, ಅದರ ನಂತರ 'ಪರಮಸಮಾಹಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು
ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಮಹಾಸ್ಥಲವು ಅದರ ನಂತರ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವು ಸೇರಿ ಒಂದು ನೂರಾ ಏಳು
ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಚೂಲಿಕೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೂ 'ಜೇ ಜಾಯಾ ರ್ಘಾಣಗ್ನಿ
-ಯಏ' ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದು ನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು ಮತ್ತು ಮೂರು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳು ಸಹಿತ ಒಂದು ನೂರಾ
ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅದರ ನಂತರ ಇನ್ನೂರಾ
ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹಾಗೂ ಐದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳು ಸಹಿತ ಒಟ್ಟು ಇನ್ನೂರಾ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ದೋಹಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ
ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ವಿರಚಿತ ಮುನ್ನೂರಾ ನಾಲ್ಕತ್ತೆದು ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳ ವಿವರಣೆ
ಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ವೃತ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮದೇವಕೃತ ಟೀಕೆಸಹಿತ ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಟೀಕಾಕಾರಸ್ಯಾಂತಿಮಕಥನಮ್

ಅತ್ರ ಗ್ರಂಥೇ ಪ್ರಚುರಣೇ ಪದಾನಾಂ ಸಂಧಿನಃ ಕೃತಃ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿ ಚ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಾನಿ ಕೃತಾನಿ ಸುಖಬೋಧಾರ್ಥಮ್ | ಕಿಂ ಚ ಪರಿಭಾಷಾಸೂತ್ರಂ ಪದಯೋಃ ಸಂಧಿವಿವಕ್ಷಿತೋ ನ ಸಮಾಸಾಂತರಂ ತಯೋಃ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಲಿಂಗವಚನಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಸಂಧಿಸಮಾಸವಿಶೇಷ್ಯ ವಿಶೇಷಣವಾಕ್ಯಸಮಾಪ್ತಾದಿಕಂ ದೂಷಣಮತ್ರ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ವಿದ್ವದ್ಭಿರಿತಿ |

ಇದಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೃತ್ತೇವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾತೃಕಿಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಭವ್ಯಜನ್ಯಃ | ಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದೈಕ ಸ್ವಭಾವೋಽಹಂ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೋಽಹಂ, ಉದಾಸೀನೋಽಹಂ, ನಿಜನಿರಂಜನಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ್-ಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸಂಚಾತವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದರೂಪಸುಖಾನು-ಭೂತಿಮಾತ್ರಲಕ್ಷಣೇನ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನೇನ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯೋಗಮ್ಯಃ ಪ್ರಾಪ್ಯೋ ಭರಿತಾವಸ್ಥೋಽಹಂ, ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭಪಂಚೀಂದ್ರಿಯವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರಮನೋವಚನಕಾಯವ್ಯಾಪಾರ-ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಮಾಯಾ-

ಟೀಕಾಕಾರನ ಅಂತಿಮ ಕಥನ

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರಲೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪದಗಳ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಮತ್ತು ಸೂತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಸಂಧಿಯು ಅದರ ಸಮಾಸದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಕ್ಷಿತವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ಕ್ರಿಯೆ, ಕಾರಕ, ಸಂಧಿ, ಸಮಾಸ, ವಿಶೇಷ್ಯ, ವಿಶೇಷಣ, ವಾಕ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದೋಷವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಾರದು.

ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದ ವೃತ್ತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭವ್ಯಜನರು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಾನು ಏಕನಿದ್ದೇನೆ, ಮೂರು ಲೋಕ ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನವಚನಕಾಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಕೃತ-ಕಾರಿತ-ಅನುಮೋದನದಿಂದ ಉದಾಸೀನನಿದ್ದೇನೆ, ನಿಜನಿರಂಜನ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದರೂಪ ಸುಖಾನುಭೂತಿ ಮಾತ್ರ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯ, ಗಮ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ನಾನು ಪರಿಪೂರ್ಣನಿದ್ದೇನೆ. ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭ, ಪಂಚೀಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರ, ಮನವಚನಕಾಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ, ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮ, ಖ್ಯಾತಿ, ಪೂಜೆ, ಲಾಭ, ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯರೂಪದ ನಿದಾನ, ಮಾಯೆ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಈ ಮೂರು ಶಲ್ಯ ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದೇನೆ-ಶೂನ್ಯನಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳು ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ನಿರಂತರ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಟೀಕಾಕಾರರು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಮಿಥ್ಯಾಶಲ್ಯತ್ರಯಾದಿಸರ್ವವಿಭಾವಪರಿಣಾಮರಹಿತಶೂನ್ಯೋಽಹಂ, ಜಗತ್ರಯೇ ಕಾಲತ್ರಯೇಽಪಿ ಮನೋ-
ವಚನಕಾಯೈಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮತೈಶ್ಚ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ | ತಥಾ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಜೀವಾಃ, ಇತಿ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ
ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ || ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯಾ ||೪೦೦೦||

ಪಾಂಡವರಾಮಹಿಂ ಣರವರಹಿಂ ಪುಜ್ಜಿಲು ಭಕ್ತಿಭರೇಣ |
ಸಿರಿಸಾಸಣು ಜಿಣಭಾಸಿಯಲು ಣಂದಲು ಸುಕ್ಲ-ಸಏಹಿಂ ||೧||

ಪಾಂಡವರಾಮೈಃ ನರವರೈಃ ಪೂಜಿತಂ ಭಕ್ತಿಭರೇಣ |
ಶ್ರೀಶಾಸನಂ ಜಿನಭಾಷಿತಂ ನಂದತು ಸುಖಶತೈಃ||೧||

ಇತಿಬ್ರಹ್ಮದೇವವಿರಚಿತಾ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೃತ್ತಿಃ ಸಮಾಪ್ತಾ |

ಅರ್ಥ :- ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ , ಪಂಚಪಾಂಡವರು ಮತ್ತು ಇತರ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿಂದ ಈ ಜಿನ ಶಾಸನವು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿತವಿದೆ. ಇಂಥ ಜಿನಭಾಷಿತ ಶಾಸನವು ನೂರಾರು ಸುಖಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಸದಾಕಾಲ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿ.

ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ಸಂಬೋಧನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ೩೪೫ ದೋಹಾಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಇದರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ೫೦೦೪ ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಪಂ. ದಾಲತರಾಮರು ೬೮೯೦ ಶ್ಲೋಕಪ್ರಮಾಣದ ಭಾಷಾವಚನಿಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ವಿರಚಿತ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ಶ್ರೀಮದ್

ಬ್ರಹ್ಮದೇವ ವಿರಚಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ.ಪಾಟೀಲ,

ಸೇಡಬಾಳ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವು

ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

-----○-----

--: ದೋಹೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಸಾರಸೂಚಿ :-

ಅ	ದೋಹೆ	ಪುಟ	ದೋಹೆ	ಪುಟ
ಅಚ್ಚ ಇ ಚಿತ್ತಿಲು	೨-೩೮	೨೦೩	ಅಪ್ಪಾದಂಸಣು ಕೇವಲು	೧-೯೬ ೧೧೫
ಅಟ್ಟ ವಿಕಮ್ಮಣ	೧-೫೫	೬೬	ಅಪ್ಪಾಪರಹಣ	೨-೧೫೭ ೩೫೦
ಅಟ್ಟಹಂ ಕಮ್ಮಹ	೧-೭೫	೯೨	ಅಪ್ಪಾ ಪಂಗುಹಿ	೧-೬೬ ೮೨
ಅಣು ಜಇ ಜಗಹಂ	೨-೬	೧೫೩	ಅಪ್ಪಾ ಪಂಡಿಲು ಮುಕ್ಕು	೧-೯೧ ೧೦೮
ಅಣ್ಣು ಜಿ ತಿತ್ತುಮ	೧-೯೫	೧೧೩	ಅಪ್ಪಾ ಬಂಭಣು ವಣಸು	೧-೮೭ ೧೦೫
ಅಣ್ಣು ಜಿ ದಂಸಣು	೧-೯೪	೧೧೨	ಅಪ್ಪಾ ಬುಜ್ಜಹಿ ದವ್ವ	೧-೫೮ ೭೧
ಅಣ್ಣು ವಿ ದೋಸು	೨-೪೫	೨೧೨	ಅಪ್ಪಾ ಮಾಣುಸು ದೇಲು	೧-೯೦ ೧೦೭
ಅಣ್ಣು ವಿ ದೋಸು	೨-೪೬	೨೧೩	ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ	೨-೭೭ ೨೫೪
ಅಣ್ಣು ವಿ ಬಂಧು ವಿ	೨-೨೦೨	೩೯೮	ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲವಿ ಕಾಣಮಲು	೨-೭೮ ೨೫೫
ಅಣ್ಣು ವಿ ಭತ್ತಿವ	೨-೨೦೫	೪೦೦	ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲವಿ	೧-೭೪ ೯೧
ಅತ್ತಿ ಣ ಉಬ್ಬಲು	೧-೬೯	೮೬	ಅಪ್ಪಾ ಮೇಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣ	೨-೧೫೮ ೩೫೧
ಅತ್ತಿ ಣ ಪುಣ್ಣು	೧-೨೧	೩೦	ಅಪ್ಪಾ ಯತ್ತ ಉ ಜಂ ಜ	೨-೧೪೫ ೩೪೭
ಅದ್ಧುಮ್ನಿಲಿಯಲೋಯಣಿಹಿ	೨-೧೬೯	೩೬೪	ಅಪ್ಪಾ ಲದ್ದಲು	೧-೧೫ ೨೫
ಅಪ್ಪಲು ಮಣ್ಣ ಇ ಜೋ	೨-೯೩	೨೭೩	ಅಪ್ಪಾ ವಂದಲು	೧-೮೮ ೧೦೬
ಅಪ್ಪ ಸಹಾವಿ	೧-೧೦೦	೧೨೦	ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು ಸೀಲು	೧-೯೩ ೧೧೧
ಅಪ್ಪ ಹ ಜೇ ವಿ	೧-೧೦೬	೧೨೬	ಅಪ್ಪಿ ಅಪ್ಪು ಮುಣಂತು	೧-೭೬ ೯೪
ಅಪ್ಪ ಹ ಕಾಣು	೨-೧೫೫	೩೪೮	ಅಪ್ಪು ಪಯಾಸಇ	೧-೧೦೧ ೧೨೧
ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪು ಜಿ ಪರು	೧-೬೭	೮೪	ಅಪ್ಪು ವಿ ಪರು ವಿ	೧-೧೦೩ ೧೨೩
ಅಪ್ಪಾ ಕಮ್ಮ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು	೧-೫೨	೬೩	ಅಮಣು ಅಣಂದಿಲು	೧-೩೧ ೪೧
ಅಪ್ಪಾ ಗುಣಮಲು	೨-೩೩	೧೯೫	ಅರಿ ಜಯ ಜಿಣಪಇ	೨-೧೩೪ ೩೨೪
ಅಪ್ಪಾ ಗುರು ಣವಿ	೧-೮೯	೧೦೭	ಅವಗುಣ ಗಹಣಇ	೨-೧೮೬ ೩೮೦
ಅಪ್ಪಾ ಗೋರಲು ಕಿಣ್ಣು	೧-೮೬	೧೦೪	ಅಂಗಇ ಸುಹುಮಇಂ	೨-೧೦೩ ೨೮೫
ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿಯಲು ಕೇಣ	೧-೫೬	೬೮		
ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇಯ	೧-೫೧	೬೨	ಇ	
ಅಪ್ಪಾ ರ್ಘಾಯಹಿ	೧-೯೭	೧೧೬	ಇತ್ತುಣ ಲೇವಲು	೨-೨೧೧ ೪೦೬
ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣಹ ಗಮ್ಮು	೧-೧೦೭	೧೨೭	ಇಹು ತಣು ಜೀವಡ	೨-೧೮೨
ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣು ಮುಣೇಹಿ	೧-೧೦೫	೧೨೫	ಇಹು ಸಿವಸಂಗಮು	೨-೧೪೨ ೩೩೪
ಅಪ್ಪಾ ಣಿಯಮಣಿ	೧-೯೮	೧೧೮	ಉ	
ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು	೧-೧೨	೨೨	ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಕು ಣ	೨-೫ ೧೫೨
ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣಿ	೧-೧೧೮	೧೩೯	ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಕು ಣ	೨-೭ ೧೫೫
			ಉದಯಹ ಆಣಿವಿ	೨-೧೮೩ ೩೭೬

	ದೋಹ	ಪುಟ		ದೋಹ	ಪುಟ
ಉವ್ವಲಿ ಚೋಪ್ಪಡಿ	೨-೧೪೮	೩೪೦	ಗ		
ಉವ್ವಸ ವಸಿಯಾ ಚೋ	೨-೧೬೦	೩೫೩	ಗಲು ಸಂಸಾರಿ	೧-೯	೧೮
ಏ			ಗಯಣೆ ಅಣಂತಿ	೧-೩೮	೪೮
ಏಕ್ಕು ಕರೇ ಮಣ ಬಿಣ್ಣೆ	೨-೧೦೭	೨೮೯	ಗಂಥಹ ಉಪ್ಪರಿ	೨-೯೪	೨೧೭
ಏಕ್ಕು ಜಿ ಮೇಲ್ಲವಿ	೨-೧೩೧	೩೨೦	ಘ		
ಏ ಪಂಚಿಂದಿಯಕರಹಡಾ	೨-೧೩೬	೩೨೬	ಘರವಾಸಲು	೨-೧೪೪	೩೩೬
ಏಯಣ ದವ್ವಣ	೨-೨೬	೧೮೩	ಘೋರು ಕರಂತು ವಿ	೨-೧೯೧	೩೮೬
ಏಯಹಿ ಜುತ್ತಲು	೧-೨೫	೩೫	ಘೋರು ಣ ಚಿಣ್ಣ ಉ	೨-೧೬೭	೩೬೧
ಏಹು ಚೋ ಅಪ್ಪಾ	೨-೧೭೪	೩೭೦	ಚ		
ಏಹು ವವಹಾರೆ	೧-೬೦	೭೪	ಚಲುಗಣ ದುಕ್ಕಹ	೧-೧೦	೨೦
ಕ			ಚಟ್ಟಹಿ ಪಟ್ಟಹಿ	೨-೮೯	೨೬೮
ಕಮ್ಮ ಇ ದಿಢಘಣ	೧-೭೮	೯೬	ಚೇಲ್ಲಾ ಚೇಲ್ಲಿ ಪುತ್ತಿಯಹಿ	೨-೮೮	೨೬೭
ಕಮ್ಮಣೆಬದ್ದು ವಿ	೧-೩೬	೪೬	ಛ		
ಕಮ್ಮಣೆಬದ್ದು ವಿ೧-೪೯	೬೦		ಛಿಜ್ಜಲು ಭಜ್ಜಲು	೧-೭೨	೯೦
ಕಮ್ಮಹಂ ಕೇರಾ ಭಾವಡಾ	೧-೭೩	೯೧	ಜ		
ಕಮ್ಮ ಹಿಂ ಜಾಸು	೧-೪೮	೫೯	ಜಣ ಇಚ್ಚಿಸಿ ಭೋ	೨-೧೧೧-೩	೨೯೮
ಕಮ್ಮು ಪರಿಕ್ಕಿಲು	೨-೩೯	೨೦೪	ಜಣ ಜಯ ಉತ್ತಮು	೨-೪	೧೫೧
ಕರಿ ಸಿವಸಂಗಮು	೨-೧೪೬	೩೩೮	ಜಣ ಣೆವಿಸದ್ದು	೧-೧೧೪	೧೩೫
ಕಾಊಣ ಣಗ್ಗ ರೂವಂ	೨-೧೧೧-೨	೨೯೭	ಜಣಣೇ ಜಣಣು ವಿ	೧-೮೩	೧೦೧
ಕಾರಣ ವಿರಹಿಲು	೧-೫೪	೬೫	ಜಮ್ಮಣಮರಣವಿವಜ್ಜಿಯಲು	೨-೨೦೩	೩೯೮
ಕಾಲು ಅಣಾಣ ಅಣಾಣ	೨-೧೪೩	೩೩೫	ಜಲಸಿಂಚಣು ಪಯಣೆದ್ದಲಣು	೨-೧೧೬	೩೦೩
ಕಾಲು ಮುಣೆಜ್ಜಹಿ	೨-೨೧	೧೭೪	ಜಸು ಅಬ್ಬಂತರಿ	೧-೪೧	೫೧
ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು	೧-೮೫	೧೦೩	ಜಸು ಪರಮತ್ತೇ	೧-೪೬	೫೬
ಕಿ ವಿ ಭಣಂತಿ	೧-೫೦	೬೧	ಜಸು ಹರಿಣಚ್ಚೇ	೧-೧೨೧	೧೪೨
ಕೇಣ ವಿ ಅಪ್ಪಲು	೨-೯೦	೨೬೯	ಜಹಿ ಭಾವಣ ತಹಿ	೨-೭೦	೨೪೫
ಕೇವಲ ಣಾಣೆಂ ಅಣವರಲು	೨-೧೯೬	೩೯೧	ಜಹಿ ಮಣ ತಹಿ	೧-೧೧೨	೧೩೩
ಕೇವಲ ದಂಸಣಣಾಣಮಲು	೧-೨೪	೩೪	ಜಂ ಜಹ ಥಕ್ಕಲು	೨-೨೯	೧೯೦
ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಣಮಯ	೧-೬	೧೩	ಜಂ ಣೆಯದವ್ವಹ	೧-೧೧೩	೧೩೪
ಕೇವಲದಂಸಣು ಣಾಣು	೨-೧೯೯	೩೯೪	ಜಂ ಣೆಯಬೋಹಹ	೨-೭೫	೨೫೨
			ಜಂ ತತ್ತಂ ಣಾಣರೂವಂ	೨-೨೧೩	೪೦೮
			ಜಂ ಬೋಲ್ಲಣ ವವಹಾರು	೨-೧೪	೧೬೪

	ದೋಹೆ	ಪುಟ		ದೋಹೆ	ಪುಟ
ಜಂ ಮೂ ಕಿಂ ಪಿ	೨-೨೧೨	೪೦೭	ಜೇಣ ಸರೂವಿಂ ಝಾಣಯಣ	೨-೧೭೩	೩೬೮
ಜಂ ಮುಣೆ ಲಹಣ	೧-೧೧೭	೧೩೮	ಜೇ ನೆಯಬೋಹ	೧-೫೩	೬೪
ಜಂ ಸಿವದಂಸಣೆ	೧-೧೧೬	೧೩೭	ಜೇ ದಿಟಾ ಸೂರುಗ್ಗಮಣೆ	೨-೧೩೨	೩೨೧
ಜಾಣವಿ ಮಣ್ಣವಿ	೨-೩೦	೧೯೧	ಜೇ ದಿಟೇ ತುಟ್ಟಂತಿ	೧-೨೭	೩೭
ಜಾ ನೆಸಿ ಸಯಲಹ	೨-೪೬-೧	೨೧೪	ಜೇ ಪರಮಪ್ಪ ಪಯಾಸಹ	೨-೨೦೬	೪೦೧
ಜಾಮು ಸುಹಾಸುಹಭಾವಡಾ	೨-೧೯೪	೩೮೯	ಜೇ ಪರಮಪ್ಪ ಪಯಾಸು	೨-೨೦೪	೪೦೦
ಜಾವಣ ಕಾಣೆಲು	೨-೪೧	೨೦೬	ಜೇ ಪರಮಪ್ಪಹ ಭತ್ತಿಯರ	೨-೨೦೮	೪೦೩
ಜಾಸು ಣ ಕೋಹು ಣ	೧-೨೦	೩೦	ಜೇ ಪರಮಪ್ಪ ನೆಯಂತಿ	೧-೭	೧೪
ಜಾಸು ಣ ಧಾರಣು	೧-೨೨	೩೨	ಜೇ ಭವದುಕ್ಪಹ ಬೀಹಿಯಾ	೨-೨೦೭	೪೦೨
ಜಾಸು ಣ ವಣ್ಣು ಣ	೧-೧೯	೩೦	ಜೇಮ ಸಹಾವಿ ನೆಮ್ಮಲಲು	೨-೧೭೭	೩೭೩
ಜೆಲು ಮಿಚ್ಚತ್ತೇ	೧-೭೯	೯೭	ಜೇ ರಯಣತ್ತಲು	೨-೩೨	೧೯೩
ಜೆಣ್ಣಂ ವತ್ತಿಂ ಜೇಮ	೨-೧೭೯	೩೭೪	ಜೇ ಸರಸಿಂ ಸಂತುಟ್ಟ	೨-೧೧೪	೨೯೮
ಜೆತ್ತು ಣ ಇಂದಿಯ	೧-೨೮	೩೮	ಜೇಹಲು ಜಜ್ಜರು ಣರಯ	೨-೧೪೯	೩೪೧
ಜೆಯ ಅಣುಮಿತ್ತು ವಿ	೨-೧೨೦	೩೦೭	ಜೇಹಲು ನೆಮ್ಮಣು	೧-೨೬	೩೬
ಜೇಲು ವಿ ಪುಗ್ಗಲು	೨-೨೨	೧೭೬	ಜೋ ಅಣುಮೇತ್ತು	೨-೮೧	೨೫೮
ಜೇಲು ಸಚೇಯಣು	೨-೧೭	೧೬೮	ಜೋ ಆಯಾಸಣ ಮಣು	೨-೧೬೪	೩೫೮
ಜೇವ ಮ ಜಾಣಹಿ	೨-೧೨೩	೩೧೦	ಜೋ ಇಜ್ಜಣ ತಿಂ	೧-೧೦೯	೧೨೯
ಜೇವ ವಹಂತಹಂ ಣರಯ	೨-೧೨೭	೩೧೫	ಜೋಇಯ ಅಪ್ಪೇ	೧-೯೯	೧೧೯
ಜೇವಹಂ ಕಮ್ಮು ಅಣಾಣ	೧-೫೯	೭೩	ಜೋಇಯ ಚಿಂತಿ ಮ	೨-೧೮೭	೩೮೨
ಜೇವಹ ತಿಹುಯಣ	೨-೯೬	೨೭೭	ಜೋ ನೆಯದಂಸಣ	೨-೫೯	೨೩೧
ಜೇವಹ ದಂಸಣು ಕಾಣು	೨-೧೦೧	೨೮೩	ಜೋಇಯ ನೆಯಮಣೆ	೧-೧೧೯	೧೪೦
ಜೇವಹ ಭೇಲು ಜಿ	೨-೧೦೬	೨೮೮	ಜೋಇಯ ಕೇಹು	೨-೧೧೫	೩೦೨
ಜೇವಹ ಮೋಕ್ಪಹ ಹೇಲು	೨-೧೨	೧೬೧	ಜೋಇಯ ದುಮ್ಮ ಇ	೨-೧೭೧	೩೬೬
ಜೇವಹ ಲಕ್ಪಣು	೨-೯೮	೨೭೯	ಜೋಇಯ ದೇಹು	೨-೧೫೧	೩೪೪
ಜೇವಹ ಸೋ ಪರ	೨-೧೦	೧೫೯	ಜೋಇಯ ದೇಹು	೨-೧೫೨	೩೪೫
ಜೇವಾಜೇವ ಮ	೧-೩೦	೪೦	ಜೋಇಯ ಮಿಲ್ಲಹಿ	೨-೧೭೦	೩೬೫
ಜೇವಾ ಸಯಲ ವಿ	೨-೯೭	೨೭೮	ಜೋಇಯ ಮೋಕ್ಪು	೨-೨	೧೪೯
ಜೇ ಜಾಯಾ ಝಾಣಗ್ಗಿಯವ	೧-೧	೫	ಜೋಇಯ ಮೋಹು	೨-೧೧೧	೨೯೫
ಜೇ ಜಿಣಲಿಂಗು ಧರೇವಿ	೨-೯೧	೨೭೧	ಜೋಇಯ ಲೋಹು	೨-೧೧೩	೩೦೧
ಜೇಣ ಕಸಾಯ ಹವಂತಿ	೨-೪೨	೨೦೭	ಜೋಇಯ ವಿಸಮೀ	೨-೧೩೭	೩೨೭
ಜೇಣ ಣ ಚಿಣ್ಣು ಉ	೨-೧೩೫	೩೨೫	ಜೋಇಯ ವಿಂದಹಿಂ	೧-೩೯	೪೮
ಜೇಣ ನೆರಂಜಣೆ	೧-೧೨೩-೩	೧೪೬	ಜೋಇಯ ಸಯಲು	೨-೧೨೯	೩೧೮

	ದೋಹೆ	ಪುಟ		ದೋಹೆ	ಪುಟ
ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು	೨-೩೬	೨೦೦	ಪಾವಹಿ ದುಕ್ಕು ಮಹಂತು	೨-೧೧೯	೩೦೬
ದೇಲುಣ ದೇಲುಲೇ	೧-೧೨೩	೧೪೪	ಪಾವೇ ಕಾರಲು	೨-೬೩	೨೩೬
ದೇಲು ಣೆರಂಜಣು	೨-೨೩	೨೫೦	ಪೇಚ್ಚ ಇ ಜಾಣಇ	೨-೧೩	೧೬೨
ದೇಲುಲು ದೇಲು ವಿ	೨-೧೩೦	೩೧೯	ಪುಗ್ಗಲು ಭವ್ವಿಹು	೨-೧೯	೧೭೨
ದೇವಹಂ ಸತ್ತಹಂ	೨-೬೧	೨೩೩	ಪುಣು ಪುಣು ಪಣವಿವಿ	೧-೧೧	೨೧
ದೇವಹಂ ಸತ್ತಹ	೨-೬೨	೨೩೫	ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ	೧-೯೨	೧೦೯
ದೇಹವಿಭಿಣ್ಣ ಉ	೧-೧೪	೨೪	ಪುಣ್ಣೇಣ ಹೋಇ ವಿಹವೋ	೨-೬೦	೨೩೨
ದೇಹವಿಭೇಯಇ	೨-೧೦೨	೨೮೪			
ದೇವಹ ಉಪ್ಪರಿ	೨-೫೧	೨೧೯	ಬ		
ದೇಹಹ ಉಬ್ಬಲು	೧-೭೦	೮೭	ಬಲಿ ಕಿಲು ಮಾಣುಸ	೨-೧೪೭	೩೩೯
ದೇಹಹ ಪೇಕ್ವಿವಿ	೧-೭೧	೮೯	ಬಂಧಹ ಮೋಕ್ಷ ಹ	೨-೫೨	೨೨೩
ದೇಹಾದೇವಲಿ	೧-೩೩	೪೩	ಬಂಧು ವಿ ಮೋಕ್ಷು	೧-೬೫	೮೧
ದೇಹಾದೇಹಹಿ	೧-೨೯	೩೯	ಬಂಭಹ ಭುವಣೆ	೨-೯೯	೨೮
ದೇಹಿ ವಸಂತು	೧-೪೨	೫೨	ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ಚೇಣ	೨-೩೭	೨೦೨
ದೇಹಿ ವಸಂತೇ	೧-೪೪	೫೪	ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ದೋಸ	೨-೪೪	೨೧೧
ದೇಹ ವಿ ಜಿತ್ತು	೨-೧೪೫	೩೩೭	ಬುಜ್ಜ ಇ ಸತ್ತಇ	೨-೮೨	೨೫೯
ದೇಹೇ ವಸಂತು ವಿ	೧-೩೪	೪೪	ಬುಜ್ಜಂತಹಂ ಪರಮತ್ತು	೨-೯೪	೨೭೪
			ಬೋಹ ಣೆಮಿತ್ತೇ	೨-೮೪	೨೬೨
ಧ			ಭ		
ಧಮ್ಮಹ ಅತ್ತಹ	೨-೩	೧೫೦	ಭಣಇ ಭಣಾವಇ	೨-೪೮	೨೧೬
ಧಮ್ಮ ಧಮ್ಮ ವಿ	೨-೨೪	೧೮೦	ಭಲ್ಲಾಹ ವಿ ಕಾಸಂತಿ	೨-೧೧೦	೨೯೪
ಧಮ್ಮ ಣ ಸಂಚಿಲು	೨-೧೩೩	೩೨೩	ಭವತಣುಭೋಯ	೧-೩೨	೪೨
ಧಂಧಇ ಪಡಿಯಲು	೨-೧೨೧	೩೦೮	ಭಾಲು ವಿಸುದ್ಧ ಉ	೨-೬೮	೨೪೩
ಪ			ಭಾವಾ ಭಾವಾಹಿ ಸಂಜುವಲು	೧-೪೩	೫೩
ಪಜ್ಜಯರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು	೧-೭೭	೯೫	ಭಾವಿಂ ಪಣವಿವಿ	೧-೮	೧೭
ಪರಮಪಯಗಯಾಣಂ	೨-೨೧೪	೪೧೦	ಭಿಣ್ಣ ಉ ವತ್ತು ಜೆ	೨-೧೮೧	೩೭೪
ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ	೨-೧೯೩	೩೮೮	ಭುಂಜಂತಂ ವಿ	೨-೮೦	೨೫೭
ಪರಮಸಮಾಹಿ ಮಹಾಸರಹಿ	೨-೧೮೯	೩೮೪	ಭುಂಜಂತು ವಿ ಣೆಯ	೨-೭೯	೨೫೬
ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ	೨-೧೦೮	೨೯೨			
ಪಂಚ ವಿ ಇಂದಿಯ	೧-೬೩	೭೮	ಮ		
ಪಂಚಹ ಕಾಯಕು	೨-೧೪೦	೩೩೨	ಮಣು ಮಿಲಿಯಲು	೧-೧೨೩-೨	೧೪೫
			ಮಾ ಪುಣು ಪುಣ್ಣ ಇ	೨-೫೭	೨೨೮

	ದೋಹ	ಪುಟ		ದೋಹ	ಪುಟ
ಮಾರಿವಿ ಚೂರಿವಿ	೨-೧೨೬	೩೧೩	ವಿಸಯಕಸಾಯ ವಿ	೨-೧೯೨	೩೮೭
ಮಾರಿವಿ ಜೀವಹ	೨-೧೨೫	೩೧೨	ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿ	೧-೬೨	೭೭
ಮುಕ್ತು ಣ ಪಾವಹಿ	೨-೧೨೪	೩೧೧	ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿ	೨-೧೫೬	೩೪೯
ಮುಣಿವರವಿಂದಹ	೧-೧೧೦	೧೩೧	ವಿಸಯಸುಹಣ ಬೇ	೨-೧೩೮	೩೨೯
ಮುತ್ತಿ ವಿಹೂಣಲು	೨-೧೮	೧೭೦	ವಿಸಯಹ ಉಪ್ಪರಿ	೨-೫೦	೨೧೮
ಮೂಢಾ ಸಯಲು ವಿ	೨-೧೨೮	೩೧೭	ವಿಸಯಾಸತ್ತ ಉ ಜೀವ	೨-೧೪೩	೩೩೩
ಮೂಢು ವಿಯಕ್ತುಣು	೧-೧೩	೨೩	ವೇಯಹಿ ಸತ್ತಹಿ	೧-೨೩	೩೩
ಮೇಲ್ಲವಿ ಸಯಲ	೧-೧೧೫	೧೩೬			
ಮೋಕ್ತು ಜಿ ಸಾಹಿಲು	೨-೧೧೮	೩೦೫	ಸ		
ಮೋಕ್ತು ಮ ಚಿಂತಹಿ	೨-೧೮೮	೩೮೩	ಸತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ	೨-೧೦೪	೨೮೬
ಮೋಹು ವಿಲಿಜ್ಜ ಇ	೨-೧೬೩	೩೫೭	ಸತ್ತು ಪಥಂತು ವಿ	೨-೮೩	೨೬೦
			ಸಯಲಪಯತ್ನಹ	೨-೩೪	೧೯೭
ರ			ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹ	೨-೧೯೫	೩೯೦
ರಾವಿ ರಂಗಿವಿ	೧-೧೨೦	೧೪೧	ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹ ಜೋ	೨-೧೯೦	೩೮೫
ರತ್ತೇ ವತ್ತೇ ಜೇಮ	೨-೧೭೮	೩೭೪	ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗ ಣ	೨-೧೬೬	೩೬೧
ರಾಯದೋಸ ಬೇ	೨-೧೦೦	೨೮೨	ಸಯಲಹ ಕಮ್ಮಹ	೨-೧೯೮	೩೯೪
ರೂವಿ ಪಯಂಗಾ	೨-೧೧೨	೨೯೯	ಸವ್ವಹಿ ರಾಯಹಿ	೨-೧೭೨	೩೬೭
			ಸಂತಾ ವಿಸಯ ಜು	೨-೧೩೯	೩೩೦
ಲ			ಸಿದ್ಧಿಹಿ ಕೇರಾ	೨-೬೯	೨೪೪
ಲಕ್ಷಣಭಂದ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು	೨-೨೧೦	೪೦೫	ಸಿರಿಗುರು ಅಕ್ಟಹಿ	೨-೧	೧೪೮
ಲಾಹಹ ಕಿತ್ತಿಹಿ	೨-೯೨	೨೭೨	ಸುಣ್ಣಲು ಪಲು	೨-೧೫೯	೩೫೨
ಲೇಣಹ ಇಚ್ಛಣ	೨-೮೭	೨೬೬	ಸುದ್ಧಹ ಸಂಜಮು	೨-೬೭	೨೪೧
ಲೋಲು ವಿಲಕ್ಷಣು	೨-೧೮೫	೩೭೯	ಸುಹಪರಿಣಾಮೇ	೨-೭೧	೨೪೭
ಲೋಯಾಗಾಸು ಧರೇವಿ	೨-೨೫	೧೮೧	ಸೋ ಜೋಣಲು ಜೋ	೨-೧೩೭-೫	೩೨೮
			ಸೋ ಣಿತ್ತಿ ತ್ತಿ ಪವಿಸೋ	೧-೬೫-೧	೮೧
ವ			ಸೋ ಪರ ವುಚ್ಛಣ	೧-೧೧೧	೧೩೨
ವರ ಜಿಯ ಪಾವಣ	೨-೫೬	೨೨೭	ಹ		
ವರ ನಿಯದಂಸಣ	೨-೫೮	೨೩೦	ಹರಿಹರಬಂಭು ವಿ	೨-೮	೧೫೬
ವತ್ತು ಪಣಟ್ಟಣ ಜೇಮ	೨-೧೮೦	೩೭೪	ಹಲು ವರು ಬಂಭಣು	೧-೮೧	೯೯
ವಂದಲು ನಂದಲು	೨-೬೬	೨೩೯	ಹಲು ಗೋರಲು ಹಲು	೧-೮೦	೯೮
ವಂದಣು ನಂದಣು	೨-೬೪	೨೩೭			
ವಂದಣು ನಂದಣು	೨-೬೫	೨೩೮			
ವಿತ್ತಿನಿವಿತ್ತಿಹಿಂ	೨-೫೨	೨೨೧			

■ ಭೀಕರ ದಾವಾನಲದಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ವನದಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರ ಗಮನ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಿರುವಂಥ ಕುರುಡನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶರೀರವಿರುವಂಥ ಕುಂಟ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ದಾವಾನಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥನಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಕಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಿರುವಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ಕೂಡ ಆ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಉಕ್ತ ದಾವಾನಲದಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ ಈ ಮೂರರ ಏಕತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಂತರವೇ ಅವುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

■ ಈ ಜೀವನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ತಾನು ಸ್ವಯಂ ಚೈತನ್ಯರತ್ನನಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ರತ್ನಗಳಿರುವುದನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಆತನು ಅನಂತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಸಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ- ಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತು ಹೋಗಿ, ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಳ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಜಡ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಅವುಗಳಿಂದ ಜಡ ಶರೀರವನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ಪಡಿಸಿ ತಾನು ಸುಖಿಯಾಗಲು ಬಯಸಿದ ಸ್ವಪ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಪ್ನಗಳಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಕೇವಲ ದುಃಖದ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗಲಾದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ರತ್ನತ್ರಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಭವವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದರೆ ಅನಂತ ಸುಖಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ.